2014

شوێننامە - وەشانی 1ەم

لیستی ناو و پێناسی شار، شارۆچکە، شارەدێ و گوندەکانی کوردستانە

ئامادەکردنی: هاوڕێ باخەوان، بەیارمەتیی کوردیپێدیا

ڕێکخراوی کوردیپێدیا
http://www.kurdipedia.org
31/05/2014

چەند وتەیەک

ئەمەی بەردەستتان، لیستەیەکی ڕێکخراوی زۆرێک لە ناوی ئەو شار، شارۆچکە، شارەدێ و گوندانەیە کە ماڵپەڕی کوردیپێدیا بەدەستیهێناوە.

لەم لیستەیەدا ڕەچاوی ریزبەندیی ئەلفوبێی ناوەکان کراوە، پاشان زمان و شێوەزمانەکان.

شوێنەکان بەپێی توانا و دەستکەوتنی زانیاری، پێناسیان نووسراوە، وێنە ئەگەر دەستمان کەوتبێت خراوەتە پاڵ تۆمارەکەیەوە، هەروەها هەر مێتاداتایەکی تری وەک شێوەزار، شار، بەشی کوردستان و هیتر خراونەتە پاڵیان.

contact@kurdipedia.org

کوردیپێدیا، سەرباری ئەم شەهیدنامەیە، لە داهاتوودا هەوڵی ئەم بەرهەمانەی خوارەوەش دەدات:

پەڕتووک	ژمارەی وەشان	ڕێکەوت
پەرتووکنامە	1	25-05-2014
شەهیدنامە	1	27-05-2014
ئەنفالنامە	1	28-05-2014
نووسەرنامە	1	28-05-2014
شوێننامە		
شوێنەوارنامە		
بڵاوکراوەنامە (لیستی گۆڤار، رۆژنامە و بڵاوکراوەکان)		
هونەرنامە		
ڕێخکراونامە		
ڕووداونامە – چاپێکی نوێیە بۆ هاورێنامە		
براکوژینامە		
پەندنامە		
وشەنامە		
ناونامە		
ژنکوژینامە		
جاشنامە	1	30-05-2014
یان هەر (...)نامەیەکی تر کە بەباش و پێویست بزانرێت..		

ئەم پەڕتووکە بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لە بەرنامەیەکی کۆمپیوتەریی تایبەت بە دەزگای کوردیپێدیاوە ئافرێندراوە.

بەهیوای ئەوەی ئەم لیستەیە زۆرتر و پاکژتری بکەین و بەزووترین کات وەشانێکی تر بخەینە بەردەستی ئێوەی بەڕێز..

هاوڕێ باخەوان

31/05/2014

دەربارەی کوردیپێدیا

کوردیپێدیا، پرۆژەیەکە بۆ کۆکردنەوەی هەر زانیارییەکی پەیوەست بە کوردستان و کورد و بەهیوایە لە پاشەڕۆژدا ببێتە پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردی و بەهۆیەوە بەئاسانی بزانرێت: کێ، کێیە؟! و کوێ، کوێیە؟! و چی، چییە؟!...

کوردیپێدیا وشەیەکی لێکدراوە و لە کوردی و پێدیا پێکهاتووە. وشەی پێدیا، وشەی دووەمی وشەی لێکدراوی گریکیی ئەنسیکلۆپێدیایە (enkyklia paideia)کە بەواتای ناسین یان زانینی یاخود زانیاریی گشتی دێت. وشەی کوردیپێدیاش لەوەوە داتاشراوە و دەکرێت واتای کوردناسی، کوردیناسی یان کوردزانین یاخود زانیاریی کوردی بدات.

سەرچاوەکانی کوردیپێدیا بریتییە لە:

ئەو تۆمارانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لەنێو ماڵپەڕەکانی ئنتەرنێت دەیدۆزێتەوە و لە یەکێک لە پۆلەکانی کوردیپێدیادا چڕوپڕیدەکاتەوە و هەندێکجاریش هەوڵی گۆڕینی ڕێنووسە هەڵەکانی دەدرێت و بەشێوەیەکی دروست تۆماریدەکاتەوە، بەبێ ئەوەی دەستکاریی ناوەڕۆکی بابەتەکان بکرێت. هەر بابەتێک لە هەر ماڵپەڕێکەوە وەربگیرێت، وەک ئەمانەتێکی زانستی ناوی ماڵپەڕەکە لە لیستی سەرچاوەکەدا تۆماردەکرێت.

ئەو بابەتانەی کە میوانانی کوردیپێدیا بۆماندەنێرن و لەڕێی فۆرمی تۆمارکردنی بابەتێکەوە ئامادەیدەکەن. هەر بابەتێک لەلایەن هەر میوانێکەوە بەدەستمان بگات، ناوی ئەو میوانە دەبێتە سەرچاوەی ئەو بابەتە. تکایە هەر کەسێک نایەوێت ناوی لە لیستی سەرچاوەکانی کوردیپێدیادا ببێت با ئاگادارمانبکاتەوە.

ئەو نامە تایبەتییانەی کە بەدەست کوردیپێدیا دەگەن و پەیوەستن بە ژیان و کارنامەی ئەو کەسانەی کە دەخوازن وەک بابەتێک بێنە نێو ئەم کوردیپێدیایەوە.

ئەو بابەتانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لە دوو توێی بڵاوکراوەکاندا ئامادەیدەکات و چڕوپڕیدەکاتەوە و پۆلێنی دەکات.

ئەو دیمانانەی کە هاوکارانی کوردیپێدیا لەگەڵ کەسانێکدا ئەنجامی دەدات، بەمەبەستی نووسینەوەی بیۆگرافیی کەسێک، شوێنێک، ڕێکخراوێک، بڵاوکراوەیەک یان هەر شتێکی تری پەیوەست بە کوردستان و کورد.

تەواوی بابەتەکانی پۆلی ڕێکەوت و ڕووداو لە داتابەیسی هاورێنامەوە وەرگیراوە، بڕوانە: هاورێنامە بۆ مێژووی کوردستان و کورد – دانانی: هاوڕێ باخەوان - چاپی یەکەم – بنکەی چاپ و پەخشی سەردەم - زنجیرە (16) - چاپخانەی ڕوون – سلێمانی – 1999.

هەر تۆمارێک بێتە نێو کوریدپێدیاوە، بە شێوەیەک لە شێوەکان پەیوەندیی بە کوردستان و کوردستانییانەوە هەیە، هیچ بابەتێک لە دەرەوەی ئەو تەوەرانە تۆمار ناکرێت. لەو تێڕوانینەوە هەندێکجار ژیان و کارنامەی کەسێکی ناکورد دەبینیت، ئەو کەسە یان کوردناسە و خاوەنی باسێکە لەسەر کورد یان کوردستانییەکی ناکوردە، یاخود پەیوەندیی بەڕووداوێکی کوردستانییەوە هەیە.

کوردیپێدیا، هیچ پەیوەندییەکی بە ویکیپێدیا و هەر رێکخراوێکی ترەوە نییە، پرۆژەیەکی سەربەخۆیە و ئەرکێکی تایبەتیی رێکخراوی کوردیپێدیایە.

تکایە ئەگەر هەر زانیارییەک لەم داتابەیسەدا بۆ بەڕێزتان گونجاو نییە و ناخوازن لێرەدا ببێت، ئەوا کوردیپێدیای لێ ئاگاداربکەنەوە.

کوردیپێدیا هەر زانیاری و وێنەیەک لە هەر سەرچاوەیەکەوە وەربگرێت، بۆ مەبەستێکی بازرگانی بەکارینەهێنێت.

کوردیپێدیا بەردەوامە لەسەر پاکژکردنی بابەتەکان و وەرگێڕانی ساڵە کۆچی و هەتاوییەکان بۆ ساڵی زایینی بەشێوەیەکی دروست، تکایە لە هەڵە و کەموکورتییەکانمان ببوورن.

هەر زانیارییەک لە کوردیپێدیاوە وەربگیرێت، پێویستە ناوی سەرچاوەکەیی و ناوی کوردپێدیای لەسەر بنووسرێت.

ماڵپەر و داتابەیسی کوردیپێدیا بە دۆت نێت - C# و SQL و لە هەندێک لاپەڕەشدا بە گووگڵ API ئامادەکراوە کە بەشێکی زۆر کەمی Adobe Flash Player بەکاردێنێت. رۆژانە لەسەر دوو سێرڤەری جوودا بەکئەپی داتا و وێنەکان دەکرێت، تاوەکو پارێزراوبن لەهەر هێرشێکی هاکەرەکان!.

ماڵپەری کوردیپێدیا لەسەر براوسەرەکانی ئنتەرنێت ئێکسپلۆرەر، فایەر فۆکس، سەفاری، ئۆپێرا و گووگڵ کرۆم بەتەواوەتی تێست کراوە و بەبێ کێشە کاردەکات، تکایە ئەگەر هەر کێشەیەکتان بوو ئەوا ئاگادارمان بکەنەوە..

بەهیوای ئەوەی کوردیپێدیا بکەینە پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردی و بانکی زانیاریی نەتەوەیی کوردا!

لەگەڵ رێزی هاوکارانی کوردیپێدیا:

کەژاڵ هەڵەدنی، رۆژهات سەعید، هەڤاڵ نەژاد، هاوبیر قادر رەسوڵ، بەختیار شەمەیی، داناز عەبدولڕەحمان بابان، دلێر رەفیق، رێناس نەورۆزی، کاروان دوراندیش، شیلا، داستان ئاسۆ، شاهۆ حوسێنی، چالاک محەمەد، کامەران ئیبراهیم، مەڵبەند غازی، پەشێو، زانا سەرگەتی، رزگاری، دیلمان محەمەد کەریم، ئوسامە گوڵپی...

دامەزرێنەری کوردیپێدیا: هاورێ باخەوان Tel.: +31 (6) 54710293

2014 – 2008

ناوەڕۆک

ئابەرزە 99
ئاتچە 99
ئاتشگا 99
ئاختەپە 100
ئاخچەقەل 100
ئاخوێران 100
ئاخوەڵاخ (براهیماوا(........ 101
ئاخوەڵاخی براهیماوا 101
ئاخوەڵاخی کۆسە عەمبەر 102
ئاخکەند 102
ئادیامان 102
ئاراس 103
ئارامگای دیاکۆ 103
ئاربەبا 104
ئارمردە 104
ئارەبوغلوو 105
ئارەنان 105
ئازاد 105
ئازادی 106
ئاساسا 106
ئاساولە 106
ئاسناوا 107
ئاسناوێ 107
ئاسنگەران 107
ئاسهێ 108
ئاسۆس 108
ئاشتی 108
ئاشەوا 109
ئاغجیوان 109
ئاغجەلەر 110

ئاغچەقەڵ 110
ئاغدەڕە 110
ئاغەجەری 111
ئاغەجەری 2 111
ئاغەسور 112
ئاغەڵان 112
ئاف تەحلێ 112
ئاف خان 113
ئاف خانێ 113
ئافان 113
ئاگجە 114
ئاگری داغ 114
ئالانە 114
ئالجە 115
ئالیپیرک 115
ئالەولاغ 115
ئالەکینا 116
ئامودا 116
ئامۆکان 117
ئانیتوس 118
ئاوباریک 118
ئاوبارە 119
ئاودانان 119
ئاودیلان 120
ئاوک 120
ئاوەژێ 121
ئاوەسپی 121
ئاوەکەڵە 121
ئاڕاڕات 122
ئاڕنێ 122
ئاڤ تەحلێ 122

ئاڤسارکێ 123
ئاکرێ... 123
ئاکۆکەون.. 124
ئاکۆیان 124
ئاڵبڵاغ 125
ئاڵمان... 125
ئاڵوەت 126
ئاڵوەتان 126
ئاڵکاوێ 126
ئاڵیان.. 127
ئاڵیاوا.. 127
ئاڵیاوێ 127
ئاڵیجان... 128
ئاڵیمەڕان.. 128
ئاڵیهەمەئان.. 128
ئاڵیکەند... 129
ئایچی 129
ئاینان.. 130
ئورمارێ.. 130
ئورمانا 130
ئورمانێ.. 131
ئورمەدادا.. 131
ئورە 131
ئورەمارێ.. 132
ئورەی 132
ئوزمانا 132
ئولدەرا... 133
ئولدەرێ 133
ئومەرسینا... 133
ئۆردوگای زێوە 134
ئۆمەر گومبەت... 134

ئۆمەربل.......... 155
ئۆینەچی.......... 155
ئیبراهیم ئاباد.......... 155
ئیبراهیم خەلیل.......... 156
ئیتوت.......... 156
ئیرانشا.......... 156
ئیسلامئاباد.......... 157
ئیسلاملوو.......... 157
ئیسیاوا.......... 157
ئیسڕوە.......... 158
ئیسەوڵێ.......... 158
ئیلنجاغی گچکە.......... 159
ئیلنجاغی گەورە.......... 159
ئیمام.......... 160
ئیمامعەباس.......... 160
ئیمینکێ.......... 160
ئینجکە.......... 161
ئیندرقاش.......... 161
ئیکەمالێ.......... 161
ئێتوت.......... 162
ئێتوتێ.......... 162
ئێتیتێ.......... 162
ئێسفکا.......... 163
ئێمناوا.......... 163
ئێمینکێ.......... 163
ئێنە.......... 164
ئێراق.......... 164
ئێکەمالا بەرواریا.......... 165
ئێکەمالا بەرواریيا.......... 165
ئێکەمالا خابیری.......... 165
ئێکەمالێ.......... 166

ئەبوغرێب 166
ئەتابڵاغی 166
ئەحمەد پرنە 167
ئەحمەدئاوا 167
ئەحمەداوا 167
ئەحمەدبریو 168
ئەحمەدەکەڕ 168
ئەحمەواوا 169
ئەخلات 169
ئەدنێ 169
ئەردنا 170
ئەرزێ 170
ئەرمشت 171
ئەرەدنا 171
ئەزمەڕ 173
ئەسپوغە 173
ئەسپووک 173
ئەسحاب 174
ئەسحاو خوارۆ 174
ئەسحاو سەرۆ 174
ئەسراوا 175
ئەسکۆڵ 175
ئەسکەندەرئاوا 176
ئەشرەفییە 176
ئەشکی تاوەگوزی 176
ئەشکەوتی ئاوبارە - کوولی ئاوبارە 177
ئەشکەوتی خەفاش (شەمشەمە کوێرە(........ 177
ئەشکەوتی شانەدەر 178
ئەشکەوتی فەقرەقە 178
ئەشکەوتی قوری قەڵا 179
ئەفراسیاو 179

ئەفرین 180
ئەلبیران........ 180
ئەلندکێ 180
ئەلهێ 181
ئەلواج 181
ئەلک........ 181
ئەلکیشکێ........ 182
ئەلیاسی 182
ئەلەهێ........ 183
ئەمنە سوورەکە 183
ئەمیرئاباد 183
ئەمیرئاوا........ 184
ئەمینئاوا........ 184
ئەمیناوا 184
ئەنبێ 185
ئەنجینە 185
ئەندروک........ 185
ئەندێزێ 186
ئەورسی........ 186
ئەویهەنگ........ 187
ئەوێهەنگ........ 187
ئەڤریکێ 187
ئەڤیتال مۆشاف 188
ئەکباتان 188
ئەکبەرئاباد 188
ئەڵادەرەی خوارۆ 189
ئەڵادەرەی سەرۆ 189
ئەڵوەن 189
ئەیلوو........ 191
ئەیوان 191
اومرئاوا........ 191

باباگورگور 192
بابخاڵاوێ 192
بابگوریا 193
بابوخکێ 193
بابیرێ 193
بابە 194
بابەکراوە 194
باپشتیان 194
باتمان 196
باتیفا بەرواریا 196
باتیفا سەیدا 197
باتێل 197
باجد میری 197
باجلور 198
باجلورێ 198
باجو کەندال 198
باجەڕەند 199
باخ و پارکەکانی شاری سلێمانی 199
باخان 201
باخان 2 201
باخچە 201
باخچە 2 202
باخچەمیشە 202
باخچەڵە 202
باخی پورە بەگ 203
باخی شێخ لەتیف 203
باخی فەرەجی حەمە مراد 204
باخی گشتی 204
باخی مەجید بەگ 205
باخەکۆن 205
بادی 206

بادیناوێ 206
بادێ..... 206
بادەڵان 207
باراو..... 207
بارزان 208
باریکان 208
باریکاوێ..... 209
باریکە..... 209
بارەگای لقی 4ی پارتی..... 209
بازارگە..... 210
بازاڕ و قەیسەرییەکانی شاری سلێمانی 210
بازرگە..... 212
بازگر..... 212
بازگرگۆڕان 213
بازیان 213
بازێ..... 213
بازێرکێ..... 214
بازەرگە..... 214
باژێرگە 214
باسان 215
باساوێ..... 215
باساک 216
باستانبەگ..... 216
باستکێ 216
باسەوای..... 217
باشقشڵاخ 217
باشماخ..... 217
باشماغ..... 218
باشکورد..... 218
باشێ..... 218
باصەوا..... 219

باغچە........ 219
باغڵوجە........ 219
باقر ئاباد........ 220
باقرتە........ 220
باقلاوا........ 221
باقلاوا 2........ 221
باگردان........ 221
باگێرا........ 222
بالقوس........ 222
بالوولان........ 222
بالک........ 223
بالیسان........ 223
باڵەتە........ 224
بامرنێ........ 224
بامناوا........ 224
بامۆک........ 225
بامەرنێ........ 225
بان میل........ 225
بانکا........ 226
بانی بنۆک........ 227
بانی شار........ 227
بانینار........ 229
بانیێ........ 229
بانە........ 230
بانە سارده........ 230
بانەسوارا........ 230
بانەسورا........ 231
بانەورێ........ 231
بانەورە........ 232
باوا........ 233
باواجی........ 233

باوان 234
باوەڕاڕ 234
باڤیا 235
باکوزێ 235
باڵاگیر 235
باڵامبۆ 236
باڵانیش 236
باڵاو 236
باڵەخچی 237
بایزاوا 237
بایزاوا 2 237
بایزاواسونقور 238
بایزاوێ 238
باینجۆ 239
باینچو 239
بایندەرێ 239
باینگان 240
بایوە 240
بایێوە 240
بایەوە 241
ببیرێ 241
برانا 241
براهیماوای خوارۆ 242
براهیماوای خورخورە 242
براهیماوای سەرۆ 243
برایم خان 243
برایمئاوا 243
برایمە 244
بردسزی 244
بردە رش تبریزخاتون 244
برکە 245

بریفکا 245
بریم زەلا 246
بزان 246
بزان 2 246
بزلانە 247
بزوەش 247
بست 247
بلچەسوور 248
بلدێشا 248
بلوانئاوا 248
بلواناوا 249
بلوچە 249
بلووز 250
بلەبزان 250
بلەسەن 250
بلەغور 251
بلەهی 251
بلەیی 251
بناوچان 252
بناوچڵە 252
بناویلە 252
بناویلە - شارباژێر 253
بناویلەی کوردان 253
بناوێ 254
بناوەچان 254
بناڤی 254
بناڤێ 255
بندا 255
بندرە 255
بندڕێ 256
بندڕێ 2 256

بندەرە 256
بنمێرد........ 257
بنووخەڵەف 257
بنیانس........ 258
بنیەر........ 258
بنەخوێ 258
بنەژاژ........ 259
بنەکاول 259
بهارستان 259
بهیک........ 260
بوتیا........ 260
بوخەلوو........ 261
بورجینی 261
بوردمە........ 261
بورهان 262
بول - بل........ 262
بوو........ 262
بڵواناوا 263
بۆبکتان........ 263
بۆریەر 264
بۆسکین........ 264
بۆسکێن 264
بۆگد 265
بۆریەر 265
بۆکان........ 265
بۆڵوان........ 266
بۆیەر 267
بۆیەن 267
بیادری........ 268
بیاقێ........ 268
بیبیکەند 268

بيترون 269
بيجار 269
بيجار 2 269
بيجنەوەند 270
بيچاخچی 270
بيدوهی 270
بيرا کەبرا 271
بيردۆک 271
بيروزانی 272
بيرومانا 272
بيرێ 272
بيرەبات 273
بيزنور 273
بيشينکێ 273
بينوخەڵەف 274
بيوەنيژ 274
بيک داودا 274
بيکداودا 275
بيێ 275
بيەڕەشان 275
بێ بادێ 276
بێبو 276
بێبوزيێ 277
بێتريان 277
بێتواتە 277
بێتوش 278
بێتکار 278
بێتکاری 279
بێتکارێ 279
بێجە 279
بێخاڵ 280

بێدوهی 280
بێراسب 281
بێرمی دینداران 281
بێرومان 281
بێرومانا 282
بێرکۆت 282
بێزنور 283
بێزنوری 283
بێزنورێ 283
بێزهێ 284
بێزەلی 284
بێزەلێ 284
بێزەهێ 285
بێژاوێ 285
بێژوێ 285
بێساران 286
بێستانسوور 286
بێسرێ 286
بێسفکێ 287
بێسکی 287
بێسکێ 287
بێسەڵمێن 288
بێشاسب 288
بێششینکێ 289
بێشووک_جندیان 289
بێشینکێ 289
بێقولکێ 290
بێلومانا 290
بێلوو 290
بێمزورتێ 291
بێنوریان 291

بێوران 292
بێکارێ........ 292
بێکۆس 292
بێکەژ 293
بێەرە 293
بەحرکە 293
بەدرە........ 294
بەدلیس 294
بەر خانەقا 295
بەرئاف........ 296
بەرانان 297
بەرچی........ 297
بەرخانەقا 297
بەردپران........ 298
بەردیسپی........ 298
بەردە سوور........ 299
بەردەبوک 299
بەردەسپی 299
بەردەسپیان 300
بەردەسور 300
بەردەشان........ 300
بەردەقەل 304
بەردەڕەش 304
بەردەڕەش 2 305
بەردەڕەشی قەڵاڕێحانە........ 305
بەردەڕەشی هەوەتوو 306
بەردەڕەشی هەیئەتاوا 306
بەردەڕەشە 307
بەردەکورێ........ 307
بەرزنجە - سروچک 307
بەرزیوە........ 308

بەرسول 308
بەرسیرین 309
بەرقوروو 309
بەرقەڵا 310
بەرگرگە 310
بەرلوت 310
بەروشکا سەعدون 311
بەروشکا سەعدونی 311
بەروشکا کاتولا 311
بەروشکا کاتونیا 312
بەرکەمران 312
بەرۆژی وەرتێ 313
بەرێ بهار 313
بەرێبهارێ 313
بەرەوەر 314
بەستوون 314
بەسری 315
بەشارەت 315
بەغلوجە 316
بەفریقەندی 316
بەفرەوان 316
بەلقزەن 317
بەلقەراویان 317
بەلووجە 317
بەلیتێ 318
بەلەبزان 318
بەلەبەران 318
بەلەکجاڕ 319
بەمۆ 319
بەند 320
بەندا 320

بەنداوی باوە شاسوار 320
بەنداوی بەخمە 321
بەنداوی دووبز لە قەزای دووبز لە سەر زیی بجوک 321
بەندینخانەی نوگرە سەلمان 322
بەنستان 322
بەهارئاوا 322
بەوجان 323
بەڕودەر 323
بەڕوەر 323
بەڕوەر 2 324
بەکرەجۆ 324
بەڵاورەبەت 325
بەڵکەڕ 325
بەهارستان 325
بەیاندەرە 326
بەیتاس 326
بەیرەم 326
بەیێڵە 327
پاپاڵە 327
پاراستان 328
پارێزگای کرماشان 328
پاسی 331
پاسێ 332
پاشبڵاغ 332
پاشبەرد 332
پالانی 333
پالانیقلخانی 333
پالگان 334
پالنگان 334
پانک 334
پاوان 335

پاوە 335
پارکی سامی عەبدولڕەحمان.. 336
پاڵانی 336
پاڵنگان 337
پاڵێوگەی نەوتی کۆیە 337
پایەگلان.. 338
پپنک 338
پردانان.. 338
پرداوێ 339
پردی ئاڵتوون کۆپری... 339
پردی تەق تەق... 340
پردێ... 340
پردەکەی قلیاسان 340
پشاوە 341
پشاوە 342
پشت گری.. 342
پشتئاشان.. 342
پشتا گری.. 343
پشتتەنگ... 343
پشتگری 344
پشتە... 344
پشتەپ... 344
پشتەنگ 345
پشتەنگقلخانی 345
پشدەر 345
پلۆرە... 348
پلیاندەر 349
پنجە سفلی.. 349
پنجە عەلیا... 350
پوشاوێ... 350
پڵنگان 350

پیچاخچی 351
پیدە........ 351
پیران 351
پیرانجوغ 352
پیرانجوق 352
پیرخەیران........ 353
پیرداود سوان 353
پیرسوان........ 353
پیرسوانی نوێ........ 354
پیرسەفا........ 354
پیرمام - سەڵاحەدین........ 355
پیرمیسی 359
پیرومەرا........ 359
پیرەفاتێ 359
پیرەمەگرون 360
پیرەمەگروون 360
پیرەومەران 361
پیلک 361
پێباز........ 361
پێتڤە 362
پێدە........ 362
پێرومان........ 362
پێشابیرێ........ 363
پێلە 363
پێنجوێن........ 363
پێندرو 364
پێندرۆ 365
پەچەسور........ 365
پەروێزخان 365
پەرەزۆن........ 366
پەسوێ........ 366

پەنیەران 366
پەیچوون 367
تابین 367
تاتوان 368
تاچیناوێ 368
تاران 368
تاراوە 369
تازاوا 369
تازاوا 2 370
تازاوای ئاسف 370
تازاوای ئیسیاوا 370
تازاوای دۆڵەڕەش 371
تازاوای سۆفیبلە 371
تازاوای سەرداڵان 371
تازاوای قازی 372
تازاوای قەڵاجوخ 372
تازاوای گوڵانە 373
تازاوای مەجیدخان 373
تازاوای مەڕان 374
تازاوای هێجان 374
تازاوای وەزیر 374
تازاوای کەیخەسرەو 375
تازە ئاباد امین 375
تازە ئاباد بزن قران 376
تازەدێ 376
تازەقەڵا 376
تازەکەند 377
تاژان 377
تاژاندەرێ 377
تاژیکا 378
تاژەبان 378

تاشەکەوە 378
تانجەرۆ 379
تاهیربوغە 379
تاوەگوز 380
تاوەگوزی 380
تاوەگۆزە 380
تاڤگەی گەچان 381
تاڵاو 381
تاڵاوی زمزم 381
تاڵەجاڕ 382
تاڵەوەران 382
تەق تەق 383
ترانشێ 385
تراونشی 385
تربەسپیێ 385
تروانش 386
تروانشێ 386
ترکاشە 386
ترکەش 387
تسعین 387
تفتیلە 388
تگرباری 388
تل الریم 389
تل موسا 389
تلاکوری 389
تلخش 390
تلخشێ 390
تلکۆچەر 390
توارمەڵا 391
تواره رووتە 391
توانێ 392

توتئاغاج 392
توتم 392
تورجان 393
تورجان 2 393
تورکمانکەندی 393
تورەق 394
توژەڵ 394
توژەڵە 395
تولەکی 395
تونوولی 395
تووتووندەر 396
تووی مەلیک 396
تووەسووران 396
توکن 397
تۆبزاوێ 397
تۆراختەپە 397
تۆمار 398
تۆکڵان 398
تیانێ 399
تیربار 399
تیلەکو 399
تین 400
تیکاب 400
تێژتێژ 400
تەپی کەرەم 401
تەپە بۆرە 401
تەپەرەش 402
تەپەکورە 402
تەحلاڤا 403
تەختی 403
تەختی زەنگی 403

تەختی سلێمان 404
تەرزلو 404
تەرزیلو 405
تەرگاران 405
تەرمەکچی 405
تەروالقروە 406
تەرکیوێران 406
تەرەتەوەن 406
تەشار 407
تەشکی تیلەکۆ 407
تەعلاڤا 408
تەقتەق 408
تەگەران 408
تەل ئەبو زاهر 409
تەلوە 409
تەلوەی 409
تەمربەگ 410
تەموتە 410
تەمۆغە 410
تەندرۆک 411
تەنگیسەر 411
تەنگیسەر 2 412
تەنگەدولب 412
تەوریوەر 412
تەورێز خاتوون 413
تەورێزخاتوون 413
تەوێڵە 413
تەوەکەل 414
تەوەکەڵان 414
تەکیە 415
تەیتاق 415

تەیمانقەڵا 415
تەیناڵ 416
جاراللە 416
جاسوسان 417
جاشێران 417
جافرئاوا 417
جاقل 418
جامەرد 418
جانبڵاغ 418
جانەوەران 419
جانەوەرە 419
جدیدە 420
جلغەران 420
جمگە 420
جنێراوە 421
جوانڕۆ 421
جوجەهی 421
جوم جیهان 422
جومجهان 422
جوندیان 422
جونیکورانە 423
جوهەنی 424
جووجەسازی 424
جوولەکان 424
جۆرنی 425
جۆللانان 425
جۆلەمێرگ 425
جۆڵاندی 426
جیخلۆک 426
جێرم 427
جێرمێ 427

جەبارە.......... 427
جەبەلکەندی.......... 428
جەخەڵوو.......... 428
جەژنیاوا.......... 428
جەلیلە.......... 429
جەلەولا.......... 429
جەنگەسەر.......... 430
جەوراوا.......... 430
جەوشەن.......... 430
جەڕان.......... 431
جەڵدیان.......... 431
جەیرانمینە.......... 432
چاپان.......... 432
چاخلوو.......... 432
چاولکان حاجی.......... 433
چاولکان وەزیر.......... 433
چاووگ.......... 433
چاوک.......... 434
چاڤی لاند.......... 434
چاڵاوا.......... 435
چاڵاوە.......... 435
چاڵی سوور.......... 435
چراخەوال.......... 436
چروسایە.......... 436
چرۆسانە.......... 437
چریاوا.......... 438
چشمەمنتش.......... 438
چل ئاغا.......... 439
چل چەمە.......... 439
چم زراڤێ.......... 439
چنارۆک.......... 440

چنگیان 440
چنێران 441
چواربۆت 441
چوارتا 441
چواردیوار 442
چوارقورنە 442
چوارگا 443
چوین 443
چوەی سەروو 443
چۆپلی 444
چۆپڵی 444
چۆم بەروو 444
چۆم ریخین 445
چۆم رەمان 445
چۆمان 446
چۆمی مەجیدخان 446
چۆمیمەجیدخان 447
چۆمەڵان 447
چۆر 447
چۆڵاخ 448
چۆڵبڵاخ 448
چیا سورخ 448
چیانە 449
چیچوران 449
چیلەک 450
چیلەی 450
چیوە 450
چیک 452
چیێ 453
چێوەی خواروو 453
چێوەی سەروو 453

چێی 454
چەپدەڕە 454
چەپەراوێ 454
چەتان 455
چەرڤێلە 455
چەشمیەر 455
چەشمەگۆل 456
چەقتکێ 456
چەقەڵمستەفا 456
چەلکا ئیسلام 457
چەم سەیدا 457
چەمانکی 457
چەمانێ 458
چەمپاراو 458
چەمچەماڵ 459
چەمیاڵە 460
چەمیچاویان 460
چەمەپان 461
چەناخچیان 461
چەنان 461
چەهریق 462
چەوتە 462
چەڤریکێ 462
چەکۆ 463
حاجی ئۆمەران 463
حاجی ئەول 464
حاجی بایز 464
حاجی تاوە 464
حاجی مامیان 465
حاجی مووسی 465
حاجیئاوا 466

حاجیتان 466
حاجیخۆش 466
حاجیغەڵدە 467
حاجیلەک 467
حاجیمامیان 467
حاجیمەمەدان 468
حاجیکەند 468
حسەین ئاوای مەڕان 469
حشلی 469
حمک 469
حوجاڤا 470
حوسێنئاوا 470
حوسێنمامە 470
حوشکێ 471
حەبەش 471
حەسار 471
حەسار 2 472
حەساربڵاغی 472
حەساری سەکران 473
حەسۆکەندی 473
حەسیرە 473
حەسەن بلباس 474
حەسەن بەکر 474
حەسەن کێف 474
حەسەنئاوا 475
حەسەنچەپ 475
حەسەنسالاران 476
حەسەنقەرە 476
حەسەنلۆلان 476
حەسەنوران 477
حەسەنی 477

حەماملەر 477
حەمامیان 478
حەوتاش 478
حەوتەوانە 478
حەڵبێ 479
حەڵەبجە 479
حەیدەر دیدەبان 480
حەیدەرئاوا 480
خاخار 480
خارخار 481
خازیاڤا 481
خالدیە 481
خالەتا 482
خامسان 482
خانقین 483
خانلەر 483
خانمەشێخان 483
خانمەکۆن 484
خانکا کەڤن 484
خانکسوور 484
خانکێ 485
خانکەندی 485
خانیک 486
خانەبا 486
خانەقا 486
خانەقاسور 487
خانەقای جووجوو 487
خانەقای حەسەن گاگیر 487
خانەقین 488
خانەگا 490
خانەگێ 490

خانەمیران 491
خاو........ 491
خاکروزی........ 491
خاکوخۆڵ........ 492
خاکیوەی........ 492
خاکیوەی - خاکیەیگ 492
خاڵتاوێ........ 493
خاڵخاڵان 493
خاڵەوازە........ 494
خدران 494
خدراوێ........ 494
خدرجیجە........ 495
خراب کولک........ 495
خرابیا 496
خرابە........ 496
خراپە........ 496
خرپێ........ 497
خردەلووکی........ 497
خشخاشا 497
خندک 498
خنس........ 498
خوارەمیر 498
خورخورە........ 499
خورشت........ 499
خورماتوو........ 499
خورکی 509
خوریاوا 510
خورینج........ 510
خولیسان 510
خولیسان 2........ 511
خورخورە........ 511

خورنووک 511
خورەم ئاباد 512
خڕیئاغەڵان 512
خڕێچەوەندەر 512
خڕەبەرداشان 513
خڕەجۆ 513
خڕەگۆش 513
خۆرنەوازان 514
خۆشاوێ 514
خۆشکان 515
خۆشەکو 515
خۆڵێنە 515
خۆی 516
خێراوا 516
خێوەتە 516
خێڵی حەمە 517
خەتایی 517
خەزانی 518
خەزایی 518
خەزایی خواروو 518
خەزایی سەروو 519
خەلیفان 519
خەلیفە تەرخان 519
خەلەکان 520
خەندەک 520
خەنس 521
خەڵیفان 521
خەڵیفە 521
خەڵیفەلیان 522
خەیارە 522
خەیاس ئاوا 522

خەیراوا 523
خەیوی سوور 523
خەییەر 524
دابان 524
دادانەی کەمانگەر 524
دارتووی مەولانا خالید 525
دارسەیرانی مەریوان 525
دارمەکون 526
داریان 526
داریکەلی 526
دارەتوو 527
دارەتوو 2 527
دارەخورما 528
دارەرەش 528
دارەلەک 528
داشئاغڵ 529
داشبڵاغ 529
داشبەرات 529
داشبەند 530
داشتەمر 530
داشخانە 531
داشدورگە 531
داشکستان 531
داقوق 532
داگوڵان 532
دالوو 533
دانیکەش 533
داوداوێ 533
داودییە 534
داڵان 534
داڵان 2 535

دایماو 535
دایەسلێمان 535
درازەین 536
دربند 536
دربکە 536
درگاشێخان 537
درگنێ 537
درياز 538
درێڵە 538
درەویان 538
دزاوەر 539
دزگە 539
دزلی 539
دزێ 540
دزەی مەرگەوەڕ 540
دزەیسیاوەش 540
دسکەرە 541
دشێش 543
دشە 544
دگاسیاو 544
دگاگا 544
دلو ئامدە 545
دنخە 545
دهیکا رۆژهەلات 545
دهێمات 547
دوان 548
دوتازا 548
دورێ 548
دوستەکا 549
دوشان 549
دوگردکان حاجی حسین 549

دوگرکان مستەفا 550
دولا 550
دولبێ 551
دولکان........ 551
دووپلوورە........ 551
دووتازا 552
دووتازای........ 552
دووچۆمان........ 552
دوور........ 553
دووریسان 553
دووسەرە 553
دووگردکان........ 554
دووگۆمان 554
دووڕبە 555
دووکچ 555
دووکەل 555
دوڕگە 556
دوڕگە سەرپرد 556
دوکان........ 557
دوێسە........ 557
دڕوو........ 557
دۆزەخەرە 558
دۆزەغەرە 558
دۆلاو........ 559
دۆڵبێشک........ 559
دۆڵبێشکی شێخان........ 559
دۆڵهەرزن........ 560
دۆڵی شاورێ........ 560
دۆڵەبی 561
دۆڵەپیسان........ 561
دۆڵەپێسان........ 561

دۆڵەتوو 562
دۆڵەسپیان 562
دۆڵەسپیان 2 562
دۆڵەگەرم 563
دۆڵەمە 563
دیانا 563
دیبەگە 564
دیریشکێ 564
دیرەبونێ 565
دیلانچەرخ 565
دیلزە 565
دیلیا 566
دیناران 566
دینارتە 566
دیواندەرە 567
دیواڵان 567
دێبنە 568
دێبونیاو 568
دێبۆکر 568
دێرالوش 569
دێرالوشێ 569
دێراکژنیکێ 570
دێرگنی 570
دێرک 570
دێرک 2 571
دێرکێ 571
دێریشکێ 571
دێرەبون 572
دێرەبونێ 572
دێشەمس 573
دێگورجێ 573

دێگولان 573
دێلێژە 574
دێمەسور 574
دێمەکار 574
دێهلوران 575
دێوەزناو 575
دێڵزێ 576
دێیمەلا 576
دەرارخانە 576
دەربەند 577
دەربەند 577
دەربەند فەقەرە 578
دەربەندیخان 578
دەرزیان 578
دەرگەزێن 579
دەرگەلا شوی کەیا 579
دەرگەلا شیکەیا 580
دەرگەلا شێخا 580
دەرگەهێ خابور یێ سنوری 580
دەرگەڵە 581
دەرمان 581
دەرمانئاوێ 582
دەروێشان 582
دەری 582
دەرەبەیان 583
دەرەپەمەئان 583
دەرەتفی 584
دەرەتفێ 584
دەرەزیارەت 584
دەرەسپ 585
دەرەسپ 2 585

دەرەسفتە 585
دەرەسمایل........ 586
دەرەشیش........ 586
دەرەقەلا........ 587
دەرەقەڵا........ 587
دەرەگاوان........ 587
دەرەهەجیج 588
دەرەهەرد........ 588
دەرەویان فارس (کۆڵ(........ 589
دەرەویان مەرەیەر........ 589
دەرەوەران........ 589
دەرەیەزان........ 590
دەزگر 590
دەزلی........ 591
دەژن 591
دەشتانێ........ 591
دەشتیقورێ 592
دەگا شێخان........ 592
دەگاسیاو........ 592
دەگاگا 593
دەلۆ........ 593
دەواخ 593
دەوان 594
دەودان 594
دەوژان........ 594
دەڕەشۆر 595
دەکان........ 595
دەڵاوان........ 596
راژان........ 596
راس العین 597
راس العینێ........ 597

رانیه 597
راویان 599
راڤینا 600
رایات 600
ربیبه 600
ربیعه 601
ردێنیا 601
رزگاری 601
رزگاری - تۆپزاوا 602
روار 602
روانسەر 602
روانگەی گەردوونیی کۆرەک 603
روست 603
روستینکێ 604
روها - روحا 604
رووباری تەتەهوو 604
رووباری شاخ 605
رووش 605
رکاوێ 606
رکاڤا 606
رۆسەم بەگ 607
ریاوکۆ 607
ریخەڵان 607
ریشێن 608
رێزانۆک 608
رێوانێ 609
رەبیبه 609
رەبیعه 609
رەبەت 610
رەحیم کوژیاگ 610
رەحیمئاوا 610

رەحیمخان 611
رەزان 611
رەزاو 612
رەزاو 612
رەزگە 612
رەزیکێ 613
رەژوکەریان 613
رەش ئاڤا 614
رەشنەش 614
رەشیدئاوا 614
رەشەدێ 615
رەشەمێ 615
رەشەهەرمیان 616
رەشەهەرمێ 616
رەشەورێ 616
رەنگەریژان 617
رەنو- چوار 617
رەواندز - رواندز - رواندوز 617
رەوانسەر 619
زاخۆ 619
زاخە 620
زاخەی خوارووە 620
زاخەی سەروو 621
زامنئاوا 621
زاواکێو 622
زاویتە 622
زمزیران 622
زمناکۆ 623
زمێ 624
زندەشت 624
زوراڤا 624

زونج 625
زووران 625
زوێران 625
زڤنكێ 626
زكیوه 626
زۆنج 626
زیارەت 627
زیر 627
زیناڤا 628
زیندانی ئامەد 628
زینیات 628
زیویو 629
زیویە 629
زێبارۆک 629
زێدان 630
زێراندۆڵ 630
زێرەوان 630
زێوا سەری 631
زێوا شفیق 631
زێوا شكان 631
زێوا شێخ پیراموس 632
زێواشكان 632
زێواشكانێ 632
زێوكا عەبوی 633
زێوكا كەندالا 633
زێوكە 634
زێویە 634
زێوە 634
زێوەچوک 635
زێوەشكان 635
زێوەی وەرتێ 635

زێرینجۆ.......... 636
زەرایەن 636
زەردوویی 637
زەردویی.......... 637
زەردک 637
زەردە.......... 638
زەردەکەمەر.......... 638
زەرگەتەن 638
زەروا.......... 639
زەروان 639
زەرواو 639
زەفەرئاوا.......... 640
زەلکە 640
زەمەقی.......... 641
زەندئاوا.......... 641
زەندەشت 641
زەنگ.......... 642
زەنگئاوا 642
زەنگیاوێ.......... 642
زەنیات 643
زەواڵان 643
زەڕایەن 644
زەڕنە 644
زەڕینە.......... 645
زەڕینەی وەرمزیار 645
زەکیئاوا 645
زەکیوەی خوارو.......... 646
زەکیوەی سەروو 646
زەڵم 647
ژاراوا.......... 647
ژاژڵە.......... 647

ژاله 648
ژان 648
ژاڵەی دەربەند 649
ژریژە 649
ژنێن 649
ژنێنژنێن 650
ژیانش 650
ژیلوان 650
ژێر پردەکە 651
سائینقەڵا 651
سابونکەران 652
ساحیب 652
سادق ئاباد 652
ساراودول 653
سارتکێ 653
ساردەکۆسان 653
سارووجە 654
سارکێ 654
ساریجخۆی 654
ساریقۆرخان 655
سارەوان 655
سالوک 655
سالیان 656
سانجووت 656
ساوان 657
ساوجی 657
ساکا 657
ساکان 658
ساڵحیێ 658
ساڵیان 658
ساڵە 659

سپیاڤێ.......... 659
سپیین.......... 660
سپیدار.......... 660
سپیدەڕە.......... 660
سپیندار خلفو.......... 661
سپیندار خەلفو.......... 661
سپیندارا خەلفەوی.......... 661
سپێر.......... 662
سپێران.......... 662
ستونڕەش.......... 663
ستوکورکێ.......... 663
ستکورکی.......... 663
ستکورکێ.......... 664
سراب میرزا.......... 664
سرێشمە.......... 664
سستەک.......... 665
سفرەژێر.......... 665
سگێرێ.......... 665
سلواتئاوا.......... 666
سلوپی.......... 666
سلیوانا.......... 667
سلێمانی.......... 667
سماقلو.......... 668
سماقوڵی.......... 669
سمایلکەت.......... 669
سمەنبان.......... 669
سنتە.......... 670
سنجاو.......... 670
سنجوێ.......... 670
سندورێ.......... 671
سنونێ.......... 671

سنە........ 671
سوربان 672
سورماناوا........ 672
سورموسی 673
سورن 673
سورهاڵ........ 673
سورکا 674
سورکانی........ 674
سورکێو 674
سوریا........ 675
سورەبان 675
سورەتوو........ 675
سورەوان 676
سولی وەرتێ 676
سونج........ 676
سونجاخ 677
سووتوو 677
سوورهاڵ 678
سوورکەوڵ 678
سوورەچۆمە........ 678
سوونەتە........ 679
سوێدیێ 679
سوێروی........ 679
سوێرە 680
سکرینێ 680
سکێرێ........ 680
سڵواتئاوا........ 681
سۆ 681
سۆران 681
سۆرەبان 684
سۆغانلوو........ 685

سۆفی سمایل 685
سۆفیان........ 685
سۆفیێله 686
سۆلاڤ........ 686
سۆیناس 686
سیادەر 687
سیاری........ 687
سیارێ........ 688
سیارە 688
سیاساران........ 688
سیاقۆڵ........ 689
سیاگزار........ 689
سیامێوە........ 689
سیاناو........ 693
سیاوان 693
سیتکێ 694
سیتەک 694
سیدانێ........ 694
سیداوە 695
سیدزاری 695
سیدەکان 696
سیر خواروو........ 699
سیر سەروو........ 699
سیرمە........ 700
سیروان........ 700
سیری........ 700
سیساوە........ 701
سیسێر........ 701
سیقیان........ 702
سیلوان 702
سینا 702

سیناوا.. 703
سینگان.. 703
سینیا.. 703
سیوچ.. 704
سیڤەرێک 704
سێ ئاشان... 704
سێ بیران 705
سێ تەپان... 705
سێبواران 706
سێپەکان... 706
سێتاقان 706
سێتەڵان 707
سێرۆ... 707
سێف خواروو 708
سێف سەروو 708
سێگردکان.. 708
سێگرکان.. 709
سێلەکە 709
سێمێل.. 710
سێمێلێ 710
سێناوە.. 710
سێوسێنان 711
سێونی 711
سێور... 711
سێوەدین.. 712
سێوەک... 712
سێڵوێ 713
سەباتلو 713
سەدبار 713
سەر گەلێ.. 714
سەرئافکێ.. 714

سەرئەشکەوتان 714
سەرا........ 715
سەران........ 715
سەراو........ 716
سەراو قەرەخان........ 716
سەرباخچە........ 716
سەربەشاخ........ 717
سەرپێڵ - سەرپێڵ زەهاو........ 717
سەرتەنگ........ 717
سەرتەنگێ........ 718
سەرتەکی بەمۆ........ 718
سەرچاوە - بانی میرانی سەروو........ 719
سەرچشمە........ 721
سەرچنار........ 721
سەرچنار 2........ 723
سەرچیمەن........ 723
سەردوش........ 724
سەردۆش........ 724
سەردۆڵ........ 725
سەردەراڤێ........ 725
سەردەرێ........ 725
سەردەشت........ 726
سەرزێری........ 726
سەرزەل........ 727
سەرسیان........ 727
سەرسیر........ 727
سەرشو........ 728
سەرشور........ 728
سەرشێڵانە........ 729
سەرشەقام........ 729
سەرقەڵا........ 729

سەرقەڵا 2 730
سەرگیز........ 730
سەرگەت 731
سەرگەران 731
سەرگەلی 731
سەرگەلێ 732
سەرنژمار 732
سەرنی 733
سەرنێ 733
سەرنێڵ 733
سەرنەوس........ 734
سەرهوویە 734
سەرهۆیە........ 735
سەرو سبیێ 735
سەرو سپیێ 735
سەروماڵ 736
سەروکانی........ 736
سەروکانی........ 736
سەرکڕانپاو........ 737
سەرکەپکان 737
سەرکەل........ 738
سەری رەش........ 738
سەرینچاوێ 738
سەرەرو........ 739
سەرەواله........ 739
سەعاوا........ 739
سەعدوسلێمانە 740
سەعدییە........ 740
سەعدیە 741
سەفاخانە 741
سەفەرە ژێر 742

سەلاس.. 742
سەلیمساغوڵ.. 742
سەنگاو.. 743
سەنگەر.. 743
سەنگەسەر.. 743
سەهۆڵان 747
سەوڵاوا 747
سەکران.. 748
سەکری سەکران 748
سەڵاحیە 749
سەڵتەکوڵتو 749
سەڵەسی... 750
سەڵەسی خواروو 750
سەید سادق 750
سەیدان 751
سەیداوا 751
سەیداڤا.. 752
سەیدسارم... 752
سەیرانبەند 752
سەیرانبەند 2... 753
سەیفئاوا... 753
شاتمان... 754
شاخکێ 754
شاخۆڵان.. 754
شاخی رووش... 755
شاخە گەورە.. 756
شارانی... 757
شارستێن 757
شارۆچکەی چەمچەماڵ 757
شاری رۆشنبیری.. 759
شاریا 759

شاریکەند........ 760
شارەبان........ 760
شارەزوور........ 760
شارەوانیی سلێمانی 761
شاسوار........ 761
شاقەڵا........ 761
شالیشەل 762
شامات........ 762
شامان 763
شانشین 763
شاهۆ........ 763
شاهیندێژ........ 764
شاهینی........ 764
شاهیەر 764
شاوانێ 765
شاوریکێ........ 765
شاوەلی 766
شاوەلە 766
شاڵیشەل 766
شپیران 767
شت یونس 767
شلیا 767
شمشیر........ 768
شندوخا 768
شنروێ 768
شنگار - شنگاڵ - سنجار 769
شنگارێ........ 769
شنگالێ 770
شنۆ........ 770
شوانکارە........ 771
شوشمێ 771

شوشمێ سەرو... 771
شووشەوان 772
شوکێ.. 772
شویشە... 775
شوێ.. 776
شوێنە گەشتیارییەکانی پارێزگای هەولێر.. 776
شڤێ 788
شکارتە 788
شکەفتیان.. 789
شۆشمێ 789
شیان.. 790
شیپانەجۆ 790
شیخان 790
شیخان 791
شیرکوژ.. 791
شیرین سوار.. 792
شیرەمەڕ.. 792
شیرەنی 793
شیلانئاوێ 793
شیلانێ... 793
شیناوێ 794
شینکایەتی.. 794
شیواشۆک.. 794
شیوی قازی... 795
شیوەبرایم... 795
شیوەبرسیسەرشاخان.. 796
شیوەجۆ... 796
شیوەسەڵ 796
شیوەلۆک... 797
شیوەڕەش 797
شیڤیێ 797

شیڤێ............ 798
شێخ بزێنی............ 798
شێخ تەویل............ 799
شێخ چۆپان............ 799
شێخ حەیدەر............ 799
شێخ عەتار............ 800
شێخ لەنگەری بچووک............ 800
شێخ لەنگەری گەورە............ 801
شێخ مستەفا............ 801
شێخ مەقسود............ 802
شێخ مەما............ 802
شێخ هۆمەر............ 802
شێخ هەسن............ 803
شێخ هەسنێ............ 804
شێخ وتمان............ 804
شێخ کایە............ 804
شێخان............ 805
شێخان 2............ 805
شێخحەیدەر............ 806
شێخدرێ............ 806
شێخشەربەتی............ 806
شێخلەر............ 807
شێخمەزار............ 807
شێخکا............ 807
شێخەسنێ............ 808
شێخەکوێرە............ 808
شێرانە............ 808
شێرانە 2............ 809
شێرکاو............ 809
شێرکوژ............ 810
شێرەوان............ 810

شێلمان.......... 810
شێلمجاڕان 811
شێنان 811
شێنێ.......... 811
شێواوکان 812
شێوەسماک 812
شەتونسی.......... 813
شەختان 813
شەروینە 813
شەریف ئاباد 814
شەریف ئاوای چلچەمە.......... 814
شەریف ئاوای گۆمەیی.......... 814
شەریفئاوا 815
شەریفاوا.......... 815
شەرەکان.......... 816
شەشۆ 816
شەقڵاوا - شەقڵاوە.......... 816
شەقڵاوە 817
شەمامک.......... 818
شەملکان.......... 818
شەمۆلە.......... 818
شەمێران.......... 819
شەهیا.......... 819
شەوگێر.......... 820
شەڕکە 820
شەکەربڵاخ.......... 820
شەڵماش 821
عادلجەواز.......... 821
عازەبان 822
عاڵای.......... 822
علمئاباد 822

علیاوە 823
عوربان........ 823
عومەر ئاغا 823
عین ابو هدلان 824
عین مرمیە........ 824
عین موزان 825
عەبابەیلێ 825
عەباس ئاوا 826
عەجەبشێر 826
عەربان........ 826
عەربەت 827
عەربەنووس 827
عەزیز ئاباد........ 827
عەزیز قادر........ 828
عەزیزئاوا 828
عەزیزئاوای چلچەمە 829
عەزیزکەند........ 829
عەزە قونیان 830
عەسکەر........ 830
عەسکەرئاوا........ 830
عەسەنسالاران 831
عەلی ئاوا 831
عەلی ئاوای دۆڵەڕەش 831
عەلی ئاوای مەڕان 832
عەلی ئاوای کەرەفتوو........ 832
عەلی سەرا........ 833
عەلیئاوا........ 833
عەلیاوە 833
عەمبار 834
عەنەب........ 834
عەوڵائاباد........ 835

عەوڵاتە پەسی 835
عەوڵاتەپەسی........ 836
عەوڵاکوردە........ 836
عەینکاوە 836
غارکرفتو........ 837
غزالی 837
غلامئاباد 838
غلبیشی 838
غلبیشێ 838
غەیبیسور 839
فترە زەوی........ 839
فق حسێن........ 840
فلکان 840
فیشخابور........ 840
فەتاح ئاوا 841
فەتاحئاوا 841
فەقیان 841
فەقێخدریان 842
فەقێسولەیمان........ 843
فەیدیێ........ 843
فەیروزیان 843
قاجر 844
قاچیان........ 844
قادر کەرەم........ 844
قادراوا 845
قاراوا 845
قارقاراڤا........ 846
قارقارەڤا........ 846
قارنجە........ 846
قارنە........ 847
قازان 847

قازیجۆ 847
قاسملوو 848
قالووجە 848
قالوێ 848
قالوێی زەندان 849
قامیشلۆ 849
قامیشلە 850
قامیشە 850
قامیشەلە 850
قاڕنێ 851
قایبەرد 851
قایتەوەنی بچووک 851
قایتەوەنی گەورە 852
قایر 852
قجر 853
قجیئاوا 853
قرنسیە 853
قروچاوێ 854
قروە 854
قزقاپان 2 854
قزگە 855
قزڵجە 855
قزڵقۆپی 855
قزڵقەبر 856
قزڵکەند 856
قسر یزدین 856
قسرتی خواروو 857
قسرتی سەروو 857
قسقاپان 858
قشلاخ چەرموو 858
قشلاق 858

قشلاق ئەمین بەگ... 859
قشلاق سرخە 859
قشڵاخە رووتە 859
قشڵاق.. 860
قشەفەر... 860
قلاتە رشکە 861
قلخانچەک... 861
قلخانی 861
قلعە جقە.. 862
قلعە جقە سفلی 862
قلعە کەنە 862
قمریی 863
قندۆڵ.. 863
قوبادبەگیان 864
قوبیە 864
قوتور 864
قوتوەند.. 865
قوتی.. 865
قوچاخ.. 865
قوچەبڵباس.. 866
قورشیواشی 866
قوریقەڵا 867
قوژتەپە.. 867
قوشتەپە... 867
قوشچی 868
قولدەڕە 868
قولەر.. 869
قولەسوێروێ... 869
قوماش... 869
قومریێ... 870
قومقەڵا 870

قووچاخ 871
قوڵئەستێر 871
قوڵتیێ 871
قوڵتەپە 872
قوڵدەرە 872
قوڵقوڵە 872
قوڵەسەن 873
قڕوشاوێ 873
قۆجغ 873
قۆجە 874
قۆرغ 874
قۆریقەڵا 874
قۆریەر 875
قۆزلوو 875
قۆلخەتەپە 875
قۆیتەڵ 876
قیلەسون 876
قەباغلووجە 877
قەباکەندی 877
قەبەغلوو 877
قەپڵانتوو 878
قەدش 878
قەدەفەر 879
قەرومەر 880
قەرە هەنجیر 880
قەرەئۆمەر 881
قەرەبڵاغ 881
قەرەبڵاغ 2 881
قەرەتەورە 882
قەرەچی قڕان 882
قەرەچەتان 882

قەرەخایە 886
قەرەخدر 886
قەرەخەوی 886
قەرەداغ 887
قەرەقاج 887
قەرەقشڵاق 888
قەرەقەساب 888
قەرەگۆل 888
قەرەگۆل 2 889
قەرەلی 889
قەرەول 890
قەرەومەر 890
قەرەومەڕ 890
قەرەوڵ 891
قەرەکەند 891
قەرەیەرە 891
قەزازەکان 892
قەزەناوێ 892
قەستەل جندۆ 893
قەسر یەزدین 893
قەسران 893
قەسری شیرین 894
قەسریشیرین 894
قەسریک 894
قەسرێ 895
قەشەفرێ 895
قەلاتە بۆر 896
قەلالان 896
قەلان 896
قەلاکۆن 897
قەلەر 897

قەلەڕەشە 897
قەمتەرێ........ 898
قەمچیان 898
قەمەشە........ 899
قەویلە........ 899
قەڵا........ 899
قەڵا رووتەڵە........ 900
قەڵا ولیان........ 900
قەڵا ولیانە........ 901
قەڵات........ 901
قەڵاتاسیان 901
قەڵاتان........ 902
قەڵاتی........ 902
قەڵاتیدورگە........ 902
قەڵاتیموتاوێ........ 903
قەڵاتینەڵێن 903
قەڵاتە سوران 903
قەڵاتەڕەش 904
قەڵاجوانرۆ........ 904
قەڵاجوغە........ 905
قەڵاجی 905
قەڵاچوالان 905
قەڵاچەرمەڵە........ 906
قەڵادزێ........ 906
قەڵاریانە........ 911
قەڵامکایڵی خوارین........ 912
قەڵامکایڵی ژوورین 912
قەڵاڕیانە........ 913
قەڵای جوانرۆ 913
قەڵای زێوێ 913
قەڵایگڕگڕ 915

قەڵبەزە 916
قەیلەسوون 916
قەیوان 916
گابارا 917
گاپیلۆن 917
گاخوری 918
گادان 918
گادمە گتر 918
گارا 919
گارەی 919
گاگل 919
گاگەش 920
گامێش تەپە 920
گامێشان 921
گامێشگۆلی 921
گاومەتر 921
گاوەسن توو 922
گاوەشەلە 922
گاوەکەچ 922
گاڕانە 923
گبیبە 923
گرباسک 923
گرتک 924
گردئاشەوان 924
گردشەیتان 925
گردمخانە 925
گردمریشک 925
گردنەڵێن 926
گردوان 926
گردکسپیان 926
گردکشانە 927

گردی خدر 927
گردی سەفا 927
گردی سەیوان 928
گردی قازی 928
گردی قەبران 929
گردی گۆ 929
گردیاقوب 929
گردیعەباس 930
گردیگلان 930
گردیکاولان 930
گردە نازێ 931
گردەبن 931
گردەسپی 932
گردەسور 932
گردەسێن 932
گردەشینان 933
گردەقیت 933
گردەگۆزینە 933
گردەوان 934
گردەڕەش 934
گردەڕەشە 935
گرژاڵ 935
گرفیل 935
گرفیلی 936
گرگسگەورە 936
گرگو 936
گرون 937
گرک 937
گرکا 937
گرکاشان 938
گرکێ لەگێ 938

گرکەگور 939
گری 939
گرێ پانێ 939
گرێ پەحنێ 940
گرێ گەورێ 940
گرێزیرۆ 940
گرێزە 941
گرەجۆ 941
گزەردەڕە 941
گل تپە سفلی 942
گل تپە عەلیا 942
گل قباغ 943
گل قلعە 943
گلێن 943
گلە 944
گمارەلەنگ 944
گمۆ 944
گنبدکاووس 945
گواز 945
گوان 945
گوتبە 946
گودەل 946
گورئویماک (نورشین(........ 946
گورجی 947
گورگان 947
گوزگیران 948
گوفکی 948
گوگجە 948
گولان 949
گولی 949
گولێ 950

گولەکانی 950
گومەتە 950
گونبەد 951
گوند کوسە 951
گوندک نبی 951
گوندک نەبی 952
گوندکی 952
گوندی ئالانگورەن (باسکیل(.... 952
گونده ژێر 953
گوندەژۆر 953
گوندەوێڵە 954
گووریچە 954
گوکەگەنیَ 954
گوڵانە 955
گوڵپ 955
گوڵچیەر 955
گوڵچەرموو 956
گوڵماوەران 956
گوڵەخانە 957
گویکجەلی 957
گوێئاغاج 957
گوێچکەدەرێ 958
گوێزان 958
گوێزەبڵاغ 958
گوێزەگەورە 959
گوێزەکوێرە 959
گوێکتەپە 960
گڕاو 960
گڕگڕ 960
گڕگڕگەورە 961
گڵانک 961

گڵکەند 961
گڵکەنگ 962
گڵۆڵان 962
گڵیە 962
گڵەزەردە 963
گڵەسوور 963
گۆپاڵە 964
گۆپتەپە 964
گۆپتەپەی دێم 964
گۆجار 965
گۆجاڕ 965
گۆدەل 966
گۆران 966
گۆرانئاوا 966
گۆڕۆنی 967
گۆزیبڵاغ 967
گۆزەبڵاغ 967
گۆشخانی 968
گۆگجە 968
گۆلیمەرزینگان 968
گۆلێ 969
گۆمان 969
گۆماو 970
گۆمەلار 970
گۆمەڵیان 970
گۆمەیی 971
گۆڕ قەرەج 971
گۆرباوەلێ 971
گۆکیچە 972
گۆڵێ 972
گۆیژە 973

گۆیگجەلی 973
گۆیل 973
گیادوروان 974
گیتکە 974
گیچە 974
گیزمل 975
گیزمل خوارۆ 975
گیزمل سەرۆ 976
گیزێ 976
گیسلان 976
گیلکا 977
گێچیقەڵاسی 977
گێچینە 977
گێچە 978
گێسیان 978
گێڵدەرە 978
گێڵیکەران 979
گەپڵەسەن 979
گەچینە 980
گەربەراسکێ 980
گەربەرساکێ 980
گەردیگلان 981
گەردێنە 981
گەرگول 981
گەرماو 982
گەرماڤا 982
گەرمک 982
گەرڤر 983
گەرۆر 983
گەرەبەشە صابیر 984
گەرەبەشەرەحمان 984

گەرەسور 985
گەرەگو 985
گەرەگوە 985
گەرەوان 986
گەرەوانی خواروو 988
گەرەوانی سەروو 988
گەزانەوشکە 989
گەزگەزارە 989
گەزنە 989
گەزنە 2 990
گەسگەسک 990
گەلناسکێ 990
گەلی ئەشکەفتێ 991
گەلی ئەشکەفتێ، دەڤەری بارزان 991
گەلی عەلی بەگ 991
گەلی لۆلان لە زنجیرە چیای خواکورک 992
گەلی کورسی لە شنگاڵ 992
گەلین 993
گەلیێ رمانی 993
گەلیێ رومان 994
گەلیێ رومانی 994
گەلێن 994
گەلە ژێر 995
گەنجئاوا 995
گەنگەچین 995
گەنمان 996
گەنەجار 996
گەنەدار 997
گەنەوە 997
گەوجاوا 997
گەولان 998

گەولەهان 998
گەونتوو 998
گەوڵتوو 999
گەوێڵە 999
گەڕاوی خورماڵ 999
گەڕەکی عەرەب لە کەرکوک 1000
گەڤلەسنێ 1000
گەڵاز 1001
گەڵاڵە 1001
گەڵاڵە 2 1001
گەڵاڵە 3 1002
گەڵوان 1002
گەڵوو 1002
گەڵیخڕ 1003
لاچین 1003
لالش 1003
لاهیجان 1004
لاوێسان 1004
لاوێن 1004
لگبن 1005
لومانا 1005
لونیسادتلۆن 1006
لوو 1006
لۆرزنی 1006
لۆفەکانی کورتەک 1007
لۆنسادات 1007
لۆنی گەورە 1007
لۆنەکانۆ 1008
ليناڤا 1008
لێو 1008
لەج 1009

لەشگرگە 1009
لەنجاوا 1009
لەنگەدێ 1010
لەنگەرێز 1010
لەیلان 1011
لەیلانە 1011
مائی 1011
مائێ 1012
مارنج 1012
مارونسی 1012
مارونسێ 1013
مارەغان 1013
مازوانبەن 1013
مازیبن 1014
ماستەکان 1014
ماسوێ 1015
ماسیدەر 1015
ماسیەر 1016
ماسیەرشیخ 1016
ماشکان 1016
مافەران 1017
مامبرایم 1017
مامهەیبە 1017
مامۆڵە 1018
مامێزدینی 1018
مامەخەلان 1018
مامەزینە 1019
مانگێشک 1019
مانگێشێ 1019
ماوانە 1020
ماونان 1020

ماویلیان........ 1021
ماوەت 1021
ماکوان........ 1021
ماکۆ 1022
ماڵماڵ........ 1022
ماڵی جەلال تاڵەبانی لە سلێمانی 1023
ماڵی معمار باشی سنە 1023
ماینبڵاغ........ 1023
مایندۆڵ 1024
مایی........ 1024
مبارەکئاوا........ 1025
مرزیوە 1025
مزگەوتی حاجی حەسەنی لۆکە........ 1025
مژێ........ 1026
مسکێنی 1026
مسێریک 1026
مشار 1027
مشارا 1027
ملهمبانێ 1027
ملکەرەش 1028
ملەسوورە........ 1028
مندایزان 1028
مهانە 1029
موپرە........ 1029
موتکی 1030
مورادقولی........ 1030
موسالان 1031
موسڵ - میسل - نەینەوا 1031
موشیرئاوا 1031
موعیناوا 1032
مووان........ 1032

مووسک 1033
موونیە 1033
موکری قڕان 1033
مڕانە 1034
مڕگ 1034
مۆشاڤ میتاڤ 1034
مۆکەبە 1035
مۆڵێنان 1035
میاندواو 1036
میانە 1036
میانە 2 1037
میاوە 1037
میراباد 1037
میراجیا 1038
میراسب 1038
میراوا 1038
میراوای 1039
میراوێ 1039
میرشێخ حەیدەر 1039
میرگەسار 1040
میرەدێ 1040
میرەدێ 2 1041
میرەوسوو 1041
میرەکی 1041
میسوراو 1042
میشیاو 1042
میشەدێی 1042
میشەرو 1043
میمە 1043
مێراو 1044
مێرگاسێ 1044

مێرگێ 1045
مێرگە 1045
مێرگە نەخشینە.. 1045
مێرگەپیتکێ 1046
مێرگەدرێژ.. 1046
مێرەدێ 1047
مێسواری 1047
مێسکێ.. 1047
مێشرو 1048
مێهماندار... 1048
مێونە... 1048
مەجل مەختێ... 1049
مەجلمەختێ 1049
مەچلوبە.. 1049
مەحمود پەریزاد 1050
مەحمودە 1050
مەحمەشە 1051
مەحمەوە.. 1051
مەخموور... 1051
مەران... 1052
مەرجانئاوا 1052
مەرخوز.. 1053
مەرخووز... 1053
مەرقەدی ئەکاشە 1053
مەرقەدی وەیس القرەنی لە ناوچەی روانسەر 1054
مەرگەوەر 1054
مەرنە... 1055
مەرونی... 1055
مەرونێ... 1055
مەرینا... 1056
مەریوان.. 1056

مەرەخیل.......... 1056
مەرەیەر.......... 1057
مەزارگای عەلی ساڵح 1057
مەزرا 1058
مەزناوێ 1058
مەسعودئاوا 1058
مەسیح.......... 1059
مەلا داود.......... 1059
مەلا محەمەو 1060
مەلا وەیسە 1060
مەلاباستەک.......... 1061
مەلاشێخ.......... 1061
مەلاعیسا 1062
مەلونە.......... 1062
مەمانی.......... 1062
مەمانێ.......... 1063
مەمکان 1063
مەمکاوێ 1063
مەمی خەلان.......... 1064
مەمێند 1064
مەمەر 1064
مەمەلیان 1065
مەمەلیانی.......... 1065
مەمەنداوا.......... 1065
مەمەڕ 1066
مەنسورئاغا 1066
مەنسورئاوا 1067
مەنیجەڵان 1067
مەنیچەر.......... 1067
مەهاباد.......... 1068
مەوی.......... 1068

مەڕان خوارۆ 1069
مەڕان سەرۆ 1069
مەڕەخێڵ 1069
مەڕەدەڕە 1070
مەکڵاوە 1070
مەڵڵالەر 1070
مەیدان 1071
مەیدۆڵ 1071
نارست 1072
ناوبەرگە 1072
ناوپردان 1072
ناوزەنگ 1073
ناوەندە 1073
ناڕێ 1073
ناڤ ئاشان 1074
ناڤدارا 1074
ناڤشکی 1075
ناڤشکێ 1075
ناڵپارێز 1075
ناڵەشکێنە 1076
نجار 1077
نجنی خوارو 1077
نجێ 1077
نزار 1078
نزارکێ 1078
نژمار 1078
نسارە 1079
نسارەی خوارۆ 1079
نسارەی سەرۆ 1080
نستان 1080
نسرا 1080

نسڵ 1081
نسێبین 1081
نشکاش 1082
نگڵ 1082
نمنجیێ 1082
نواوێ 1083
نودشە 1083
نوریاو 1084
نوریاوا 1084
نورێ 1084
نوسرەتئاوا 1085
نوشمە 1085
نۆبار 1085
نۆتشە 1086
نۆدشە 1086
نۆریاو 1086
نۆسمی 1087
نۆسمە 1087
نۆسمە 2 1087
نۆرک 1088
نیروان 1088
نیروەسیتو 1088
نیسانە 1089
نیسکاوێ 1089
نیسکەجۆ 1090
نیشکۆڵان 1090
نیوەلە 1090
نییەر 1091
نیێ 1091
نێچەلان 1091
نێچەڵان 1092

نێرگ........ 1092
نێرگێ........ 1092
نێروا سیتوی........ 1093
نێروە........ 1093
نێزڵ........ 1093
نێزێ........ 1094
نێزەرۆ........ 1094
نێژاوێ........ 1095
نێوچوان........ 1095
نێوە........ 1095
نەبیئاوا........ 1096
نەبیکەند........ 1096
نەجەفئاوا........ 1096
نەچێ........ 1097
نەرزیوێ........ 1097
نەرزەمیز........ 1097
نەرگسەڵە........ 1098
نەروێ........ 1098
نەروێن........ 1099
نەرەڵە........ 1099
نەزەرئاباد........ 1099
نەسل........ 1100
نەغەدە........ 1100
نەفتخانە........ 1100
نەفسان........ 1101
نەمەشیر........ 1101
نەمەڵ........ 1101
نەناس........ 1102
نەنۆر........ 1102
نەنە........ 1103
نەنەلە........ 1103

نەوبەهار 1103
نەوسود........ 1104
نەکەرۆز 1104
نەڵاس........ 1105
نەڵۆس 1105
نەڵۆسە........ 1105
نەڵیوان........ 1106
نەڵێن........ 1106
هاجانی 1106
هاجسنێ 1107
هارینا 1107
هاشمئاوا........ 1107
هالەدەرە........ 1108
هانیس........ 1108
هانەشێخان 1108
هانەگلان........ 1109
هانەگەرمەڵە........ 1109
هاوار 1110
هدێنەی........ 1110
هرورێ 1110
هژیرکێ 1111
هسن بەکرێ........ 1111
هلۆرا........ 1111
هوارغل........ 1112
هواله 1112
هوشیاری 1112
هوویە........ 1113
هوویە 2 1113
هویە 1114
هویەی........ 1114
هۆدەر........ 1114

هۆدەرە 1115
هۆلستانە 1115
هۆیە 1115
هیئت ئاباد 1116
هیزان 1116
هیزان 1117
هێتوت 1117
هێجان 1117
هێجانان 1118
هێروێ 1118
هێیە 1118
هەباسئاوا 1119
هەبەکی 1119
هەجمنە 1120
هەجیج 1120
هەدینەی 1120
هەدێنە 1121
هەدێنەی 1121
هەرزنێ 1122
هەرمیلەهەرمیل 1122
هەرمێلە 1122
هەریر 1123
هەزارکانیان 1123
هەسارێ 1123
هەسنبەکرا 1124
هەسنەکا 1124
هەسەناوڵە 1124
هەشتراک 1125
هەشتیان 1125
هەشەمیز 1125
هەشەمێز 1126

هەلوە 1126
هەلوە ئیسلام 1126
هەلەقوش.......... 1127
هەماراو.......... 1127
هەمران.......... 1128
هەمزاوا.......... 1128
هەمزە قاسم.......... 1128
هەنارە.......... 1129
هەنجیران.......... 1129
هەنجیف 1129
هەنداوێ.......... 1130
هەنگژان.......... 1130
هەنگوژان 1130
هەنگەژاڵە.......... 1131
هەنگەوێ.......... 1131
هەنیوڵاخ 1132
هەنەڕ 1132
هەوارخۆڵ 1132
هەوارەکۆن.......... 1133
هەورازە.......... 1133
هەورامان 1133
هەوریسکێ.......... 1134
هەوشین 1134
هەولێر.......... 1135
هەولێر - 1930 - 2.......... 1138
هەوێ 1139
هەڵتوشانی.......... 1139
هەڵشۆ.......... 1139
هەڵگورد.......... 1140
هەڵوێ.......... 1140
هەڵیزاوا 1141

هەڵەبجە 1141
وادی الغراب 1143
وارامچە 1143
وارماوە 1143
واوان 1144
ورمێ 1144
وزمان 1145
وزمان خوارۆ 1145
وزمەڵە 1145
وزنتاش 1146
وزەمەڵ 1146
وسوکەند 1147
وسوەکەل 1147
وشترمل 1147
وشتیان 1148
وشتەپە 1148
وشکین 1148
وشکەڵان 1149
ول 1149
ولیان 1149
ولیان 1150
ولەژیر 1150
ولەژێر 1151
ویزیەر 1151
ویزە 1151
ویسەر 1152
وێسەر 1152
وێلەکە 1153
وێڵە 1153
وێڵەدەر 1153
وەرامینتاران 1154

وەرتێ 1154
وەردێ 1155
وەردە 1155
وەرگێڵ 1156
وەرمزیار 1156
وەرمێلێ 1156
وەرمەزیار 1157
وەرمەهەنگ 1157
وەرۆ 1157
وەرێ 1158
وەرەخەل 1158
وەزاشکەندی 1158
وەزنێ 1159
وەزڵێ 1159
وەزیر 1160
وەزیر 2 1160
وەسنە 1160
وەسێ 1161
وەلەدیێگ 1161
وەلەژیر 1161
وەلەند 1162
وەندرێنە 1162
وەندەرێنە 1164
وەنێنەی خواروو 1165
وەنێنەی ژووروو 1165
وەنەوشە 1165
وەڕاز 1166
وەڵیو 1166
وەیسە 1167
کادر 1167
کاروک 1167

کارۆخ.......... 1168
کاریتان 1168
کارێز.......... 1169
کارێزیگەورە 1169
کارێزە.......... 1169
کارە.......... 1170
کارەبی.......... 1170
کارەی 1170
کازاڕ 1171
کاژاو.......... 1171
کاژێ 1172
کاسورەدێ.......... 1172
کاسەکەران.......... 1172
کاشتەر 1173
کاشێ 1173
کاقولی.......... 1174
کاموس 1174
کامیاران 1174
کامەم 1175
کانی ئاسکان - کانێسکان 1175
کانی بارام.......... 1176
کانی بوچکەلە 1176
کانی بەست.......... 1176
کانی پانکە.......... 1177
کانی پەمو.......... 1177
کانی چای 1178
کانی چەرموو.......... 1178
کانی خان 1178
کانی رەش.......... 1179
کانی سانانی 1179
کانی سپی 1180

کانی سپی دەشتەیێڵ.......... 1180
کانی سپیێ.......... 1180
کانی سفید.......... 1181
کانی شا.......... 1181
کانی گوێز.......... 1181
کانی ماران.......... 1182
کانی مازێ.......... 1182
کانی مرواری.......... 1183
کانی میران.......... 1183
کانی میل.......... 1183
کانی وەتمان.......... 1184
کانی کوردە.......... 1187
کانی کێل.......... 1187
کانی کەوان.......... 1188
کانی کەوو (حاجی مووسی(.......... 1188
کانی کەوو (مەڕان(.......... 1189
کانی کەوە.......... 1189
کانیا مەلا.......... 1190
کانیباغ.......... 1190
کانیبداغ.......... 1190
کانیبی.......... 1191
کانیبەرد.......... 1191
کانیپانکە.......... 1191
کانیتۆمار.......... 1192
کانیتەمەرخان.......... 1192
کانیخواروو.......... 1193
کانیدرێژ.......... 1193
کانیدینار.......... 1193
کانیدەستار.......... 1194
کانیرەش.......... 1194
کانیزەرد.......... 1194

کانیسانان 1195
کانیسپی 1195
کانیسپیسەروو 1195
کانیسپیکە 1196
کانیسۆرک 1196
کانیسێو 1197
کانیقەڵا 1197
کانیگورگە 1197
کانیگێوژان 1198
کانیمیران 1198
کانیمەلا 1198
کانیناو 1199
کانیرەش 1199
کانیکا 1199
کانیکلێ 1200
کانیکووزەڵە 1200
کانیکەوە 1200
کانیەشر 1201
کاوات 1201
کاوانە 1201
کاولەکۆن 1202
کاوڵان 1203
کاکوزەکەریا 1203
کاڵ خواروو 1203
کاڵ سەروو 1204
کبرتو 1204
کبروک 1204
کتنیسواران 1205
کرفتو 1205
کرماشان 1206
کرندغرب 1206

کروینی 1206
کرکو........ 1207
کرۆژ 1207
کزو........ 1208
کفری 1208
کلهر ئاباد 1208
کواشـی........ 1209
کواشـێ........ 1209
کوتک........ 1209
کوتک 2 1210
کوتکەسـەلاس........ 1210
کودیله........ 1211
کورا 1211
کوران 1211
کورتەک 1212
کورتەکەوڵ 1212
کوردسـتان 1212
کوردەمیری ئەحمەد........ 1213
کورکو 1213
کورکەنای 1214
کوریت گاڤانا........ 1214
کورێت گاڤانا........ 1214
کورێمێ........ 1215
کورێمەی........ 1215
کورەمارکی........ 1215
کورەمارکێ........ 1216
کورەیخوارو........ 1216
کورەیسـەروو........ 1216
کورەیسـەلاس 1217
کوزو 1217
کوزەرەش........ 1217

كوزەگر 1218

كوزەڕەش 1218

كولكەرەش 1218

كوليجە 1219

كوليچ 1219

كومبلی 1219

كوندڕێ 1220

كونور 1220

كونەمشكێ 1221

كورانە 1221

كوركورە 1221

كوركورە 1222

كوڤلی 1222

كوڤلێ 1222

كوكێ 1223

كوڵەهەرد 1223

كويگجەلی 1223

كويك 1224

كڕپچنە 1224

كڕكڕە 1225

كڵاشكەران 1225

كڵاوەل 1225

كڵاوەی دێوانە 1226

كۆئيك 1226

كۆترانس 1226

كۆچكەتەميش 1227

كۆخان 1227

كۆدۆ 1227

كۆربناوسردشت 1228

كۆركۆرە 1228

كۆرە 1229

کۆرەئەرە 1229
کۆرەدەرە 1229
کۆرەدەورە 1230
کۆزەرەش 1230
کۆزەڕەقە 1230
کۆزەکەرێز 1231
کۆس عەنبەر 1231
کۆستەی بان 1231
کۆستەی چەم 1232
کۆسەپیری 1232
کۆسەکەرێز 1232
کۆلیتان 1233
کۆلەسارە 1233
کۆلەهەرد 1234
کۆلەکان 1234
کۆمەدەرە 1234
کۆنە 1235
کۆنەخانان 1235
کۆنەخانێ 1235
کۆنەقەڵا 1236
کۆنەلاجان 1236
کۆرکۆرە 1237
کۆرێ 1237
کۆکس 1237
کۆڵ (گوند(........ 1238
کۆڵان 1238
کۆڵیت 1238
کۆڵەسە 1239
کۆڵەهەرد 1239
کۆیک 1239
کۆیە 1240

کیسن........ 1241
کیسەڵان........ 1241
کیلکا........ 1241
کیلە سفید........ 1242
کیلەچەرمو........ 1242
کیلەشین........ 1242
کیکن........ 1243
کیڵیگەران........ 1243
کێچاوا........ 1243
کێستە........ 1244
کێلا سپی........ 1244
کێلک........ 1245
کێلکا........ 1245
کێلێ........ 1245
کێلە سیپان........ 1246
کێلە کەوو........ 1246
کێلەسیپان........ 1246
کێلەشین........ 1247
کێوی ئیمام........ 1247
کێوی جاقل........ 1247
کێوەڕەش........ 1248
کێڤلان........ 1248
کێڵانە........ 1249
کەپەک........ 1249
کەپەک 2........ 1249
کەپەکەند........ 1250
کەتوو........ 1250
کەچەڵئاوا........ 1250
کەراوا........ 1251
کەرجۆ........ 1251
کەردز........ 1251

کەرزەڕ 1252
کەرکوک 1252
کەرۆس 1260
کەریەنە 1260
کەرێزان 1260
کەرێزە 1261
کەرەجۆ 1261
کەرەچۆ 1261
کەرەفتوو 1262
کەرەونانقروە 1262
کەرەک 1262
کەزان 1263
کەزنەزان 1263
کەژیکەران 1264
کەسنەزان 1264
کەسنەزان (گوند(1264
کەشان 1265
کەشکاوێژ 1266
کەشکاوێژ 2 1266
کەشەن 1267
کەلا شێخو 1267
کەلار 1267
کەلکان 1271
کەلێتە 1271
کەلەبەدرێ 1271
کەماڵانی خواروو 1272
کەماڵانی سەروو 1272
کەمپی وەلید 1273
کەمپی گەویلان 1273
کەمەکا 1273
کەمەکێ 1274

کەندەسور........ 1274
کەندەقوڵان 1274
کەندەڵ 1275
کەنگاوەر........ 1275
کەنگاوەر - کەنگەوەر........ 1275
کەنیسێ 1276
کەهریز........ 1276
کەوبێ 1276
کەویێن 1277
کەوپێچ 1277
کەوپەڕ 1278
کەوسان........ 1278
کەوڵە 1279
کەوەرت........ 1279
کەڕئاوا........ 1279
کەڕەپوانتاران 1280
کەڤنەمژێ 1280
کەڤەرکێ........ 1280
کەکەوسان 1281
کەڵاتێ 1281
کەڵاتەرزان........ 1282
کەڵاش........ 1282
کەڵکانی 1282
کەڵکەجان 1283
کەڵکەسماق 1283
کەڵەوێنجە 1287
کەڵەکناوێ 1287
کەڵەکان........ 1287
کەڵەکچی 1288
کەڵەکوکە........ 1288
کەڵەکی کۆن 1289

كەڵەكين 1289
كەڵەكين 2 1289
كەڵەكەجاڕ 1290
ياپەڵ 1290
ياخيان 1291
يارمق 1291
ياريگای سلێمانی 1291
ياريمقەخۆی 1292
يارەبوغڵوو 1292
يازيبڵاغ 1293
ياقوبئاوا 1293
ياڵاوا 1293
ياڵاوه 1294
ياڵتەمر 1294
ينگی كند 1294
يونسليان 1295
يووزباشكەندی 1295
يەختەخان 1295
يەنگی يەرخ 1296
يەنگيجێ 1296
يەكشەوه 1297
ئالازغ - خارپووت 1297
ئامێدی 1297
ئاوكێ 1299
ئايات 1301
ئورفه 1302
ئومولڕەبيعەين 1302
ئينجكا سۆر - دێرەبون 1303
ئەرتيس 1303
ئەسپێری 1307
باتيفا - باتوفه 1308

باشقەڵا 1309
بامەڕنێ 1309
بانسرا 1310
بیباڤا 1311
پێدوهێ 1312
بەرئاشێ 1314
بەرچی 1315
بەروشکا سەعدون 1317
بەروشکا کاتولیا 1317
تیلەرێ - تویلەر 1318
جزیرێ - جزیرە 1321
چی 1321
چیایێ بشێشی 1322
چیایێ زاوا 1324
چیایێ لینکی 1324
چێ 1327
چەم رەبەتکێ 1330
چەمانکێ 1332
خاستو ژووری 1332
داوودیێ 1333
دهۆک 1334
دێرەلوک 1337
دەهێ 1338
رەشاڤا 1339
زاویتە 1341
سپینداری 1341
سیریێ 1342
سەرتەنک 1343
سەرسەنگ - سەرسنک 1344
شرتێ 1345
شکەفتێ 1346

شێخان............ 1347
شێلادزێ - شـیلادزێ............ 1348
شێلازا............ 1350
شـەرانشـێ............ 1351
قلابان............ 1352
گوهەرزێ............ 1352
گەرەگوهێ............ 1354
گەڤەركێ............ 1356
ملبركێ............ 1356
مێروكێ............ 1357
مەروانس............ 1359
هرياش............ 1360
هلورا............ 1362
هـۆليان............ 1362
هيل............ 1364
كانى مازێ............ 1366
كانى ماسـێ............ 1367
Erbil............ 1368
اديامان............ 1368
الازيغ - خارپووت............ 1368
بەرتەلە - برطلة............ 1369
جزء من طريق سـنجار الجبلي............ 1371
زرباطية............ 1372
عفرين............ 1373
قرة قوش............ 1375
گلي كرسـي من سـنجار............ 1375
نهاوند............ 1376
همدان............ 1378
كفرى............ 1379
پايگلان............ 1389
ژنين............ 1390

1392 .... Mardin
1393 .... Diyarbakır
1394 .... Mahabad
1394 .... 埃尔比勒
1395 .... 迪亚巴克尔

ژمارە: 1

ئابەرزە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120105

یەک لە گوندەکانی رۆژھەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2

ئاتچە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120106

یەک لە گوندەکانی رۆژھەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 3

ئاتشگا

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060413503065022

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 4

ئاختەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120107

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 5

ئاخچەقەل

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120108

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 6

ئاخوێران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120109

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 7

ئاخوەڵاخ (براهیماوا)

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757802

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 8

ئاخوەڵاخی براهیماوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201026051337

یەکێک لە دێکایەنی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێکهاتووە لە 43 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 201 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 9

ئاخوەڵاخی کۆسە عەمبەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2009022010264313338

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 12 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 64 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 10

ئاخکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20090220102714133339

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێکهاتووە لە 111 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 622 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 11

ئادیامان

http://www.kurdipedia.org/?q=200901191534281010

شارێکی مێژوویی باکووری کوردستانە. مەڵبەندی پارێزگای ئادیامانە کە رووبەرەکەی 7871 کم دووجایە. دانیشتووانی ناوچەکە بە کشتوکاڵ و ئاژەڵدارییەوە خەریکن. دەڤەرەکە پێکهاتووە لە 6 ناوچە و 241 گوند. ساڵی 1980 دانیشتوانی ئەم پارێزگایە 55020 کەس بووە. شاری ئادیامان لە کۆندا ناوی (حەسەن مەنسور) بووە. لە سەردەمی ئیسلامییەکاندا بنکەیەکی پتەو بووە بەرامبەر بە بێزەنتییەکان. ئەم دەڤەرە لە مێژوودا لەلایەن بێزەنتییەکان و سەلجووقییەکان و مەمالیکەکانەوە داگیر کراوە. لە ساڵی 1516 دا کەوتۆتە دەست عوسمانییەکانەوە. ئەم پارێزگایە بەگشتی گەلێک شوێنەواری مێژوویی تێدا ماوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 12

ئاراس

http://www.kurdipedia.org/?q=20100225164715372З

رووباری ئاراس دەکەوێتە ناوچەی قەوقازەوە بەدرێژای وڵاتانی تورکیا، ئەرمینیا، ئێران و، ئازەربایجان تێدەپەڕێت. رووباری ئاراس درێژاییەکەی 1.072 کیلۆمەترە. بەنزیکەیی 665 میلە.
ڕووباری ئاراس لای نەتەوەی کورد مانایەکی تایبەتی هەیە، چونکە مستەفا بارزانی و هاورێکانی پیایدا پەڕیونەتەوە و چوون بەرەو رووسیا.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: رووبار

ژمارە: 13

ئارامگای دیاکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110519165357580б1

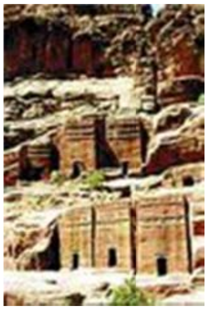

مادەکان یەکەم دەسڵاتداری کورد بوون کە لە ئێران دا حکوومەتیان پێک هێناوە. پێتەختی مادەکان شاری هەگماتان یان هەمەدانی ئیمڕۆ بووە. قەومی ئاریایی بە دوو دەستەی مەزن دابەشکران، مادەکان و پارسەکان. مادەکان کوردەکانن و پارسەکانیش فارسەکان. ئەم حکوومەتی مادە کە حکوومەتێکی رەسمی ئێران بووە نزیکەی 3000 ساڵ پێش پێک هاتووە. بە پێی مێژوو ساڵنامەی کوردی دامەزرانی حکوومەتی ماد دەگەڕێتەوە بۆ 2711 ساڵ پێش کە یەکەم پاشای کورد واتە دیاکۆ ئەم حکوومەتەی دامەزراندووە لە شار هەمەدان.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (ئارامگای دیاکۆ) لە: 19-5-2011 15:49:14

ژمارە: 14

ئاربەبا

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012812025464079

ئاربەبا، یەکێکە لە چیا سەرکەشەکانی شاری بانە لە رۆژهەڵاتی کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: بانە

ژمارە: 15

ئارمردە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120110

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 16

ئارەبوغلوو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120111

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 17

ئارەنان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120112

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 18

ئازاد
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120113

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 19

ئازادی
http://www.kurdipedia.org/?q=2012112812492674001

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 20

ئاساسا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621371

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروشێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 21

ئاساولە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120114

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 22

ئاسناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657608

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 23

ئاسناوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120115

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 24

ئاسنگەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120116

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 25

ئاسهێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621372

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 26

ئاسۆس
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957834

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 27

ئاشتی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011042808350957083

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کۆیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 28

ئاشەوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621373

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 29

ئاغجیوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120117

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 30

ئاغجەلەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110112003426226 18

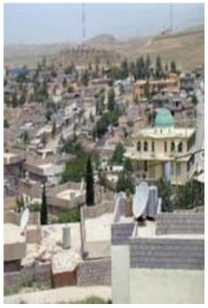

شارەدێیە، سەربە شارۆچکەی چەمچەماڵە لە باشوور.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: چەمچەماڵ

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 31

ئاغچەقەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201 18

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 32

ئاغدەڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201 19

یەک لە گوندەکانی ڕۆژھەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 33

ئاغەجەری

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201027571340

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژھەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێکھاتووە لە 84 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 438 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 34

ئاغەجەری 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021318

یەک لە گوندەکانی ڕۆژھەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 35

ئاغەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120120

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 36

ئاغەڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120121

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 37

ئاف تەحلێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621374

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 38

ئاف خان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621375

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 39

ئاف خانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613090011298

باتێل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 40

ئافان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120122

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 41

ئاگجه

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657627

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژماره: 42

ئاگری داغ

http://www.kurdipedia.org/?q=200901200142181025

چیایەکی گەورە و بەرزە لە باکووری کوردستان. لەوێشەوە درێژدەبێتەوە بۆ خۆرهەڵاتی کوردستان. ئەم شاخە لە دوو بەش پێکهاتووە (ئاگری داغی گەورە و ئاگری داغی بچووک). هۆزی جەلالیی کورد لەناو ئەم چیایەدا دەژین.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: چیا

ژماره: 43

ئالانه

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112812492674000

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 44

ئالجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120123

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 45

ئالیپیرک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120125

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 46

ئالەولاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120124

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 47

ئالەکینا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506213 76

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 48

ئامودا

http://www.kurdipedia.org/?q=20101009180254991 7

شارۆچکە
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 49

ئامۆکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110828095959607861

گوندی ئامۆکان دەکەوێتە باکوری ناحیەی هەریر نزیکەی (10)کم دوورە، (30(35 کم لە شارۆچکەی شەقلاوە و (85) کم لە شاری هەولێر دوورە. گوندی ئامۆکان گوندێکی شاخاوییە کەوتۆتە نێوان دوو کێوی بەرددین، لە پشتەوەی چیایەکی گەورە هەیە بە ناوی (سەراوەرد.(

ناوی ئامۆکان لە چیەوە هاتووە :

)لە سەردەمی عوسمانیەکان مالێک لە ئەم گوندە ژیاوە، کە پێک هاتبوون لە دایک و باوک و (7) برا و خوشکێک، لە شەڕبَکی خوێناویدا لە گەڵ عوسمانیەکان هەموو کورەکان و باوکەکە دەکوژرێن و دایک و کچەکە دەمێنەوە، کچەکەش ناوی (ئامینە) بووە. دایکەکەش لە بەر خۆشەویستی کچەکەی بە (ئامۆ، ئامێ) بانگی کردووە، وە بەهۆی بوونی کانیەکی ئاو لە ناوەڕاستی گوندەکە هەردوو ووشەکە لێک دراوون بووە بە (ئامۆکان). کە ەهردوو ووشەکانیش بریتین لە (ئامۆ + کان) بووە بە ئامۆکان(

شوێنی جوگرافیای گوندی ئامۆکان. ئامۆکان لە ڕووی ڕووبەرەوە گەورەترین گوندی سنوری ناحیەی ەهریرە کە ڕووبەرەکەی لە ەهموو گوندەکانی تری ئەم سنورە گەورەترە. گوندێکی شاخاوییە چەندین گوند هاوسنوریەتی وەکو لە باکور هەر یەکە لە گوندەکانی (ئەشکەوت و گۆرەز) لە باشوور گوندی (فلون) و لە ڕۆژهەلات گوندەکانی (سێناوە و بەنۆکە)، لە ڕۆژئاوا گوندەکانی (کانی چرگان و ناوشیوانی سەروو و خواروو .(

سەبارەت بە دروست بونی ئەم گوندە:

)سەرچاوەی دروست بوونی گوندی ئامۆکان بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کاتێ لە سەدەکانی (14 15) کۆمەلێک ماڵ لە وولاتی ئێران ڕوویان لە ئەم گوندە کردوە و لە وێ نیشتەجێبوونە بە هۆی بوونی لەوەڕگا و سەرچاوەکانی ئاو. ئەمەش وایکردووە کە خانوو دروست بکەن و نیشتەجێ ببن.(

باری ئابووری گوندی ئامۆکان :

)گوندی ئامۆکان گوندێکی کشتوکاڵی و ئاژەڵدارییە. ژمارەیەکی زۆری خەڵک خەریکی چاندنی گەنم و جۆ و نۆک و تەماتە و خەیارن. زیاتر بۆ مەبەستی خۆراکی خۆیان نەک بۆ فرۆشتن. هەندێکی تریش خەریکی ئاژەڵدارین بە هاوینان کوێستان گەرمیان دەکەن.وە هەروەها هەندێکی تریش موچە خۆرن .(

باری خوێنەدەواری گوندی ئامۆکان:

)گوندی ئامۆکان لە ساڵی 1961 قوتابخانەی لێکراوەتەوە. بە ڕێژەیەکی زۆر خوێندەوارن، تەنیا بەتەمەنەکان نەبێت، وە ژمارەیەک ئافرەتیش نەخوێندەوارن. خەڵکەکە زۆر حەز لە خوێند دەکات، تاکو ئێستا چەندین کەس لە ئەم گوندە خوێندنیان تەواو کردوە و ئێستا لە پلەی بەرزی خوێندن دان. وە هەروەا لە سالی 1999 بۆ یەکەم جار نەخۆشخانە لە گوندی ئامۆکان دروست کراوە.(

کەش و هەوای گوندی ئامۆکان:

)گوندی ئامۆکان لە ڕووی کەش و هەواوە زۆر خۆشە بارانێکی زۆری لێ دەبارێت و زۆر

جاریش بەفری لێدەبارێت. لە وەرزی زستاندا زۆر ساردە ئەویش بە هۆی بوونی ڕەشەبایەکی بەهێز کە بەردەوام هەڵدەکات. لە وەرزی هاوین تا ڕادەیەک فێنکە، بەلام لە وەرزی پایز و بەهار زۆر خۆشە.(
ژمارەی دانیشتوانی گوندی ئامۆکان نزیکەی (1800) کەس دەبێت و ژمارەی ماڵەکانیش نزیکەی (300) ماڵ دەبێت. بەلام ژمارەیەکی زۆری گوندی ئامۆکان ڕوویان لە شارەکانی (هەریر و سۆان و خەڵیفان) کردوە .
وەهەروەا خەڵکی گوندی ئامۆکان لە عەشیرەتی سورچین لە تیرەی وسوکاسکین .
نوسینی تەڵعەت کەریم ئامۆکەیی
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (talhat amokaie) سەبارەت بە (گوندی ئامۆکان) لە: 16-2-2014 21:27:29

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 50

ئانیتوس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621377

گوندێکە سەربە شارەدێی (جولەمێرگێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 51

ئاوباریک

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201028371341

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری

سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 45 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 233 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 52

ئاوبارە

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201029541342

یەکێک لە دێکانی بەشی چلچەمەی شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 44 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 244 کەسە.
مێژوی ئەم دێیە دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی 500 ساڵ لەمەوپێش. نادرشای ئەفشار لە سەفەرەکەی خۆی دا بۆ دێی مەلانەوای ناوچەی خورخورە بۆ زیارەت کردنی قورئانی مێژوویی شێخ حەسەنی مەولاناوا لە ئاوبارەوە تێپەڕ بوو.
ئەم دێیە لە 45 کیلۆمەتری شاری دیواندەرە هەڵکەوتووە و نزیکەی 10 کیلۆمەتر لە کێوی چلچەمە دوورە.
ئاوبارە لە پاکێوێک دا هەڵکەوتووە و چۆمێک لە خوارووی دێکەوە تێپەڕ دەبێت. ئەمبەر و ئەوبەری بە داری چنار و بی پۆشراوە و دیمەنێکی جوانی داوە بەم دێیە.
شیاوی وتنە ئەم دێیە لە مێژەوە جێگەی پێگەیاندنی هەژمارێکی زۆر لە مامۆستایانی ئایینی ناوچەکە بووە کە هەندێک لەوان جێگە و پێگەیەکی بەرزیان بە دەست هێناوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 53

ئاودانان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012010722164663700

شاری ئاودانان یا (ئابدانان)، شارێکی رۆژهەڵاتی کوردستانە، دەکەوێتە پارێزگای ئیلام. ژمارەی دانیشتوانی نزیکەی 50 هەزار کەسە.
باکووری شارەکە بەرزایی و شاخ و دارستانی چڕە، باشووریشی دەشتە و بۆ کشتوکاڵ لەبار و گونجاوە.
شاری ئاودانان چەندین کۆنینە و شوێنەرای مێژوویی لێیە، لەوانە؛ قەڵا و شاری جولیان، تەنگەی ئاوبردە، قەڵای پشت قەڵا، قەڵای هەزار دەر.
هەروەها چەندین شوێنی گەشتیاری لێیە، لەوانە؛ دەریاچەی دووقلو، سەیرانگای سەراوی ئاودانان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

نەتەوە: کورد

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شار

شارەکان: ئیلام

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 54

ئاودیلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120126

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 55

ئاوک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120127

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 56

ئاوەژێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012122121242974415

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

ژمارە: 57

ئاوەسپی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110930235554211 76

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: رووبار

ژمارە: 58

ئاوەکەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022213232782

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیَ عەربەتی شاری سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 59

ئاڕاڕات

http://www.kurdipedia.org/?q=20131214094816872588

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 60

ئاڕنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201 28

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 61

ئاڤ تەحلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621378

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 62

ئاڤسارکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621379

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 63

ئاکرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=200901192053281023

شارێکی باشووری کوردستانە. لەنێوان سێ چیادایە، خانووەکانی لەسەریەک بەداوێنی شاخەکاندا هەڵچوون. ئەمە دیمەنێکی جوان و سەرنجڕاکێشی بە شارەکە بەخشیوە. ناوی ئاکرێ لە ئاگرەوە هاتووە کە لە پێش زاییندا موغێکی زەردەشتی لەوێ جێگیر بووە و ئاگری تێدا کردۆتەوە، ئیدی ناوی ئاگری - ئاکرێی بەسەردا پڕاوە. بە عەرەبی کردوویانە بە (عقرە). دانیشتوانی نزیکەی 10000 کەس دەبێت. ئەم شارە مەڵبەندی کوردە حەمیدییەکان بووە. ماوەیەکیش لەژێر دەسەڵاتی میرنشینی بادینان و پاشان میرنشینی سۆراندا بووە. شارێکی کۆن و مێژووییە و دروستکردنی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ئیمپراتۆرێتیی مادەکان - میدیا. ئاکرێ بەناوبانگە بە سروشتی جوان و رازاوە و گەلێ درەختی میوە و باخ و باخاتی پڕ بەرهەمی هەیە. ئاکرێ سەر بە پارێزگای موسڵە و 95 کم دوورە لێوەی. ئەم دەڤەرە سێ ناوچەی

هەیە کە (سورچی، عەشایەری ئەلسەبعە و بیرە) ن. دانیشتوانی هەموو دەڤەرەکە نێزیکەی 50000 هەزار کەس دەبێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 64

ئاکۆکەون
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332892452

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 65

ئاکۆیان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332892454

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 66

ئاڵبلاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120129

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 67

ئاڵمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120131

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 68

ئاڵوەت
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120132

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 69

ئاڵوەتان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120133

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 70

ئاڵکاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120130

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 71

ئاڵیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120134

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 72

ئاڵیاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211501109581

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی ئاڵیاوا بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 697 کەس لە 146 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 73

ئاڵیاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120135

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 74

ئاڵیجان

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201030391343

یەکێک لە دێیەکانی بەشی چلچەمەی شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 33 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 218 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 75

ئاڵیمەڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120137

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 76

ئاڵیهەمەئان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 77

ئاڵیکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120136

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 78

ئایچی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120138

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 79

ئاینان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120139

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 80

ئورمارێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621388

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 81

ئورمانا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621389

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 82

ئورمانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621390

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 83

ئورمەدادا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621391

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 84

ئورە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621392

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 85

ئورەماری
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621393

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 86

ئورەی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621394

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 87

ئوزمانا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621395

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 88

ئولدەرا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621396

باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 89

ئولدەرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621397

باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 90

ئومەرسینا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621398

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئاکرێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 91

ئۆردوگای زێوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120163

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 92

ئۆمەر گومبەت

http://www.kurdipedia.org/?q=2013121821372587165

ئاراس ئیلنجاغی
ناوی ئەم گوندە لە ناوی(چاکێک)ەوە هاتووە، کە سعاتە ڕێیەک لەسەرووی خۆرئاوای گوندی ئۆمەرگومبەتەوە دوورە، ئەم چاکە پێی دەوترێت(ئۆمەرگومبەت) تا ئەم دواییانەی سەدەی ڕابردوو خەڵکی ئۆمەرگومبەت مردوویان لە گۆرستانەکەی دەوروبەری ئەم مەزارە ناشتووە، بەبێ جیاوازی و بیروڕای جۆراوجۆر هەموو خەڵکی ئۆمەرگومبەت ئەم بیروبۆچونەیان لەسەر ناوی گوندەکەیان هەیە.(1)

سنوری گوندی ئۆمەرگومبەت

ئەم گوندە بەدووری (6)کیلۆمەتر لەرۆژهەڵاتی ناحیەی سێگردکان هەڵکەوتووە، گەورەترین ڕووبەری لە نێو گوندەکانی ناحیەکەدا هەیە و نزیکەی(50)کیلۆمەتری چوارگۆشـەیە، کە دەکاتە (19987)نۆزدە هەزارونۆسـەدوهەشتاوحەوت دۆنمی کشتوکاڵی، (3588)دۆنمی شیاوی چاندن و(7181) دۆنمیشی پاوان ولەوەڕگایە، وە (9000) دۆنمی بەراوەو(218) دۆنمی حەرەمی گوندەو(7)کانی و(2)کارێزی هەیە، زۆربەی زەوی وزارەکانی خاوەندارێتیەکەی بۆ میری دەگەرێتەوە جگە لە(125)دۆنمی نەبێت تایبەتە و خاوەندارێتیەکەی بۆ جوتیارەکانی دەگەرێتەوە.(2)

لەهەڵکەوتەی ئەسترۆنۆمیدا کەوتۆتە نێوان هێلی پانی(35،95-35،55)پلەی باکوری نیوەگۆی زەوی و نێوان هێلی درێژی(44،48-44،29)پلەی ڕۆژهەڵاتی نیوەی زەوی، و لەبەرزی(419)مەتر لەئاستی رووی دەریاوەیە کە دەکاتە(1375)پێ.(3(
لەڕۆژهەڵاتدا هاوسنورە لەگەلأ گوندەکانی(گەرمکی تەقتەق و تاڵەبانی گەورەو کانی لەلە)، لەخۆرئاواشدا لەگەل گوندەکانی(میرکەوقەمبەرونێرەگین وسێگردکان) ئاقاری دەگەرێتەوە، وە گوندەکانی(ئیلنجاغی گەورەو سماقە) سنوری سەروویان دەورەداوە، لەباشوریدا ئاقاری گوندی(کانی لەلە)ناهێلێت هیچ پارچە زەوییەکی ئۆمەرگومبەت بکاتە کەناری زێی بچووک.
لەسنوری ئەم گوندە چەندین خرابگەوشوێنی شوێنەواری تێدایە وەک(چاکی ئۆمەرگومبەت، کەلەکین، بالە، قەبرستان، ئەحمەکڵاو، شێمحەمەدی ئەحمەکلاو،کاولە هەواری گوندی گۆرقەرەجی زێدی حاجی قادری گەورەشاعیری کورد) وە هەروەها چەندین گۆرستان و گۆریچکەی کۆن و لەمێژینانەی تێدایە وەک(گۆرستانی شێخ سمایل کە مردووی لێدەنێژن، لەگەل قەبرستانی مەلا ئەحمەدی گەورە(شێخ مەلا ئەحمەدی کوێر ئۆمەرگومبەتی)ئەویش هەر ئەمڕۆ مردووی لێدەنێژن، گۆرستانی عەبدولعەزیز، گۆرستانی سەید وەسمان، گۆرستانی شێمحەمەد، گۆرستانی کاولە گۆرقەرەجی زێدی حاجی، گۆرستانی بانەڕەقە) جگە لەگۆرستان چەند چاک وشەخسێک لە ئۆمەرگومبەتدا هەیە کە تائێستاشی لەگەلدا بێت هەندێک لە خەڵکی هانایان بۆ دەبەن تا لەلای خودادا ببنە شەفیعیان وەک(چاکی ئۆمەرگومبەت، چاکی سەید وەسمان، ئەسحابەی گۆرقەرەج.(
چەند کارێزوکانیاوەک لەسنوری ئۆمەرگومبەتدا هەیە وەک(زەلین، دارەبی، باپیرە، جەژنی سوێر، ڕێ قڕی خەزایی، دەرماناو)وە چەند گردێک دەوری ئاواییەکەیان داوە وەک(لەرۆژهەڵات گردی ئامینەوگردی مێرخانە و لەرۆژئاوا گردی بەردمێرکی ولەباکوردا گردی زالواو جگە لەمانە لە سنوری گوندەکەدا گردی تریش هەن و هەریەکەو ناوێکی هەیە وەک گردۆڵکەکانی(گۆرکەکە، کەلی چاوشین، گەرووی زالواو، گەرووی شیلانە، گردەل، قەڵاتەسوور، گردی شەمشیرە، گەرووی ئاوازە) بەڵام بەرزترین گردی سنورەکەیان گردی(کۆرتەتە)یە کە سێگردکانیەکان هەندێک ساڵ بۆ کشتیاری بەکاریان هێناوە، چەندین پارچە زەوی پشتاو لەسنوری ئەو گوندە دا هەیە وەک(بان تاڵەبان، بان چاکی ئۆمەرگومبەت، سەرخوندێتی، بان قەیتاز، بان ئەحمەکلاو، بانی هەنارە)هەروەها چەند ئەشکەوتۆکەیەکیش لەسنورەکەیاندا هەیە وەک (ئەشکەوتی حمەسمێل، ئەشکەوتی خدرمێرەم. ئەشکەوتی کەلەکین، ئەشکەوتی باپیرە، ئەشکەوتی قورمینگەوجویلەکە) بەڵام تێکرای سنوری ئۆمەرگومبەت لەزەوی بەراو هەژارە و تەنها پارچەیەکی بچووک نەبێت لەخوار شێروەزن لەنزیکی ئاقاری گوندی کانی لەلە.
پێکهاتەی دانیشتوانی ئۆمەرگومبەت
دانیشتوانی ئۆمەرگومبەت بنەچەیان دەگەرێتەوە بۆ ناوچەی دەربەندی شاهۆی کوردستانی ڕۆژهەڵات، باپیرەگەورەیان بەناوی(جومعە) هاتۆتە دەوروبەری سنوری ئەمڕۆی گوندەکە سەرەتا لە(مەرزانی سەرێ) لەنێوان ئاقاری گوندی (ئیلنجاغی گەورەومەرزان) خۆی گرتۆتەوە و هەر لەوشوێنە لە گۆرستانی(کانی قەبران) لەمەرزانی سەرێ بەخاک سپێردراوە کە بە(جومعە دەربەندی)ناسراوبووە، ئەوانەی ئەمڕۆ کەخۆیان بۆ ئەو زاتە دەگێرنەوە بە(8-9)پشت دەژمێرن تا دەگەنەوە

جومعەدەربەندی.
تیرەکانی گوندی ئۆمەرگومبەت بریتین لە(دەربەندی، گەردی، مامڕەشی شوان، بلباس، سیان، زەنگەنەی گۆرقەرەجی) دەربەندی زۆرینەی گوندەکەیە و ئەوانیتر لەناویاندا تواونەتەوە، جگە لەو تیرانە دابەش دەبن بۆ چەند بەرەباب وبنەماڵەیەک وەک(کاکی، کەرخۆری، خلەگۆجە، شەلەوەندی، مامیل، گەردی، حەمەی گوڵان(هوری)، گۆرقەرەجی، سۆفی عەوڵڵا) کە بەرەی(کاکی)یەکان لەرووی ژمارەی خێزانەوە زۆرینەن و بەدوای ئەمانیشەوە بەرەی(کەرخۆریەکان)دێن، (شەلەوەندیەکان)یش لەرووی خزمەتکردنی ئاینی پیرۆزی ئیسلامەوە زۆرترین مەلایان لێ هەڵکەوتووەو مەلازادەبوون وەک(مەلا ئەحمەدی ڕەشی شەلەوەندی، مەلا عومەری خانەقای شەلەوەندی، مەلا سدیق شەلەوەندی، مەلا عەبدوڵلای شەلەوەندی، مەلا حەمەدەمینی شەلەوەندی باوکی مەلا عەبدوڵلا و مەلا نوری، مەلا محەمەدی ئۆمەرگومبەتی) جگە لەمانە لەمێژووی ئۆمەرگومبەت چەندین زانای ئاینی تر هەڵکەوتوون وەک: شێخ مەلا ئەحمەدی کوێر ئۆمەرگومبەتی و نەوەکانی(محەمەدنور ونورمحەمەد وخەلیفە عەبدوڵلا) و مەلا ئەحمەدی گەورەو مەلا مەحمودی ئۆمەرگومبەتی کە لە مزگەوتی(بابەکراغای کۆیە)مزگەوتی گەورەی ئەمڕۆی شاری کۆیە مەلایەتی کردووە.
وە ئەوانەی لەمێژووی گوندی ئۆمەرگومبەت کاری کێخوایەتیان کردووە ئەمانە بوون:
-1کێخوا مام دەروێش کوری مەحمود کوری قادر
-2کێخوا حاجی ئۆمەری کوری حاجی مەولودی کوری قادر
-3کێخوا محەمەد کوری حاجی ئۆمەری کوری حاجی مەولود ناسراو بە(حاجی سۆفی(
-4کێخوا ئەحمەد کوری حاجی مەولودی گچکە کوری محەمەدی کوری حاجی مەولودی گەورە
-5کێخوا عەبدوڵلای کوری حاجی سۆفی کوری حاجی ئۆمەری کوری حاجی مەولودی کوری قادر
-6کێخوا حەمە عەلی کوری حەمە کوری عەلی کوری محەمەو کوری حاجی مەولودی گەورە
-7کێخوا قادری کوری حەمەسوری کوری خدر(خلەگۆجە(
-8کێخوا حەمە کوری حاجی مەولودی گچکەی کوری محەمەد
-9کێخوا عەبدولرەحمانی کوری عەبدولعەزیزی کوری فەقێ محەمەد
لەناو کێخواکاندا(حاجی سۆفی) ناوداربووە کەناوی تەواوی(محەمەدحاجی ئۆمەرحاجی مەولودە)، هەروەها لەبنەماڵەکانی ئەم گوندە چەند کەسایەتیەکی دیار هەڵکەوتوون وەک(حاجی ئۆمەری حاجی مەولودی قادری کاکی وحاجی کەچەڵ محەمەدی کەرخۆری وحەمەسوری خدر(خلەگۆجە)وحاجی فەقێ محەمەدی مەلا ئەحمەدی ڕەشی شەلەوەندی و حەمەی ئۆمەر گەردی وئۆمەرحاجی مەولودی مامیل و محەمەدی حاجی عەبدوڵلای حاجی سۆفی وحەمەی مێرەم حاجی سیسەی کەرخۆری وحاجی محەمەدی هەمەی کوری ئەحمەدی گۆرقەرەجی وخاڵە ئەحمەوی کاکی و عەبدولقادری حاجی محەمەدی هوری وئەحمەشێخان و یاسین ڕەسول.(
هەندێک پەندوگۆتەوبەسەرهاتی کوردەواری ئۆمەرگومبەت

-1هەمینە مەستان، بەدەست عەلیە شەلەوە بێ
دەگێڕنەوە لەئاوایی ئۆمەرگومبەت کچێکی زۆر جوان دەبێت بەناوی(هەمین)، لە یەکێک لەئاهەنگەکانی ژنهێنان لەشاییدا بەدەست پیاوێکەوە دەبێت کەناوی(عەلی)بووەو(شەل)یش بووە، (ئەحمەدشازە)ش شایەرێکی بەتوانابووە کە دەبینێت هەمین بەو شۆخ وشەنگیەوە هەر لەدەستی عەلیەشەلەوەیە، تورە دەبێت و شاییەکە بەجێ دەهێلێت وڕێی گوندی ئیلنجاغی گەورە دەگرێت و لەبەرخۆیەوە هەر دەڵێت(هەمینەمەستان بەدەست عەلیەشەلەوە بێت)، بە ڕۆیشتنی ئەحمەشازەش شایەکە تێک دەچێت، بۆیە یەکێک لەبرادەرەکانی بەدوای دەچێت تاوەکو بیگەڕێنێتەوە بۆ ئەوەی شایەکە هەڵسورێنێت و بەردەوام بێت، لەڕێَگادا توشی دەبێ وپێی دەڵێت:"لەمنت نەکەوێ تۆ شایەرێکی ئەوەندە بەتوانای ناتوانی وابکەی هەمینە مەستان بەبەندان لەدەستی عەلیە شەل دەربهێنی؟! وەرە بگەڕێوەو بەس بە بەندان عەلیەشەل شەرمەزاربکەوبەمەش هەمینە مەستان بەخۆی لەدەستی دێتە دەرەوە" ئەحمەشازەش ئەمەی دەچێتە عەقڵەوە ودەگەڕێتەوە و شاییەکە گەرم دەکاتەوەو بەبەندان دەڵێت:
بەژن وبێ ماڵم عەلیەشەل
پای بێ تۆپاڵم عەلیەشەل
هەمینە مەستانیش کە گوێی لەم بەندە دەبێت دەڵێت"ئای عەلیەشەل شانم پێتەوە دەرهات"بەم شێوەیە لەدەستی دەردەچێت.
-2بوختان بەمان کەن
لەهەموو ئاواییەکانی کوردستان نمونەی لەو شێوەیە زۆرن بەڵام بەهۆی خۆشی شێوەزارەکەیان لەسنوری ووراتی کۆیە ئەم کینایە وئیدۆمە باوەو لەسەر زاراندا دەوترێت، دەگێڕنەوە لە ئاوایی ئۆمەرگومبەت(سۆفی ئۆمەر)و(سۆفی ئاجەر)حەزییان لەیەکتری کردووە وئەو حەز لەیەکترکردنەش هەموو خەڵکی ئاوایی پێی دەزانێ و خەریکە بکەونە بەرباس وخواسی حەڵکی گوندەکە، بۆیە لەیەکێک لەژوانەکانیان، کە سۆفی ئاجەر لەباوەشی سۆفی ئۆمەر دەبێت لەحاڵەتی ئامێز وتێک ئاڵاندا، سۆفی ئاجەر بەسۆفی ئۆمەر دەڵێت"سۆفی ئۆمەر خەڵک ناومان دیاریک" سۆفی ئۆمەریش لەسەرەخۆ دەڵێت" بوختان بەمان کەن."
-3ماری بور بازی نەمرم، بەتحەسیامەوە
دەگێڕنەوە پیاوێکی جوتیاری گوندی ئۆمەرگومبەت بەکاروباری کشتیارییەوە زۆر ماندوو وهیلاک دەبێت، رۆژێک لەڕۆژان لەناو گۆلەکانی شینایيەکەی مارێک پێوەی دەدات، ئەویش دەڵێت"ماری بور بازی نەمرم بەتحەسیامەوە" واتە ئەگەر بەهۆی ژەهرەکەیەوە نەمرێت ئەوا بۆ چەند ڕۆژێک لەسەر جێگا دەکەوێت وپاڵ دەکەوێ وبۆماوەیەک دەحەسێتەوە.
-4هێڵکەوروون خۆر ئەوەندەشی؟
ئۆمەر ئەڵلایی پیاوێکی پاڵەوانی گوندی ئۆمەرگومبەت بووە لەزەمانی حەماغای گەورەی کۆیە، رۆژێکیان ڕێگەی دەکەوێتە شاری کۆیە بۆ فرۆشتنی گندۆرە، لەنزیک (سێ تاقان) پاڵەوانێکی (حەماغا) پێشی لێدەگرێ و تەشقەرەی پێدەکات و بارەگندۆرەکەی خراپ دەکات و گێچەڵی تەواوی پێدەکات، ئەویش نایکاتە نامەردی بەیەک لێدان و ناوقەدگرتنی پاڵەوانەکەی حەماغا لەگەڵ زەوی تەخت دەکا، دواتر کەماڵی حەماغا بەمە دەزانن بەپاڵەوانەکەی خۆیان دەڵێن" هێڵکەوروون خۆر،

ئەوەندەشی؟"!
-5ئەگەر زاڵم تەعدای لێکردی، تۆش لەخاکی قایم بکە
لەکۆنەوە زولمَکردن هەر هەبووە، ئەوانەی دەسەڵاتداربوون زۆرجاران زولمَیان لەبێ دەسەڵاتان کردووە، لەسەردەمی(حاجی ئۆمەری حاجی مەولود)جەندرمەو زەفتیەی عوسمانی هاتوون بۆ گوندی ئۆمەرگومبەت و هەندێک جار زولمَی باشیانکردووە، بەتاڵان وپرۆ وشتی تر، بۆیە حاجی ئۆمەر ووتویەتی" ئەگەر زاڵم تەعدای لێکردی، ئەتۆش لەخاکی قایم بکە" واتە باشتر بایەخ بەزەوییە کشتوکاڵیەکانتان بدەن و هەرخاکە دەتوانێ بەرهەمی باش و جوان بدات بەڕەنج وماندووبون، زاڵمیش خودا حەقی لێ وەردەگرێتەوە.
-6ئامین هەندێک خوێ بێنە، ئاشەکە بێ خوێ یە!
لالە برایمی کوری عەبدولرەحمانی کوری برایمی عەبدوڵلای برایم بۆی گێرامەوە و وتی" ساڵی 1970تازە ژیانی هاوسەریم لەگەڵ(ئامین)ی خێزانم پێکەوەنابوو، لە یەکێک لەڕۆژەکانی ئەو ساڵە، دوو خۆشناوی غەریبەی کاروانچی بۆ ئێوارە بوونە میوانمان، ئامینیش ئاشی شۆربای نیسکی بە ئاوەتەماتەی لێنابوو، سفرەوخوانی ئامادەکرد وئاشەکەی خستە سەر سفرەکە، پێش میوانەکان کەوچکێکم لەشیوەکە خوارد، ئەوەندە سورو پرخوێ بوو، کەبینیم میوانەکانیش دەستیان بۆ کەوچک برد و سەیری یەکتریان کرد، منیش بۆئەوەی کابانیەکەی ئامینی خێزانم نەشکێ ووتم"ئامین هەندێک خوێ بێنە، ئاشەکە بێ خوێ یە؟!"کە ئامین خوێیەکەی هێنا یەک کەوچکیترم خوێ کردە قاپەکەی بەردەمی خۆمەوە و شیوەکەم خوارد و ناوەناوەش بەمیوانەکانم دەووت" شەرمێ مەکەن ئەگەر ئاشەکە بێ خوێ یە خوێی تێبکەن!"ئەوانیش دەیان ووت" بەزیاد بێت عەیبی نیە؟."!
-7هەموو وەرزێک دەبینن بەڵام بەمرازان ناگەن
)زاڵم هەموو وەرزێک دەبینێت، بەڵام بەمراز ناگات(
گوندی ئۆمەرگومبەت ئاغا دێ نەبووە، بەڵام لەسەردەمی ئاغاو دەربەگان، ناوە ناوە ئاغاکان چاویان پریوەتە گوندەکەو هەوڵیانداوە داگیری بکەن لەنیوەی یەکەمی سەدەی بیستەم(1900-1950)یەکێک لەئاغاکان کەسێک دەنێرێتە گوندەکەو بەحسابی ئەوەی کە نوێنەری ئاغاکەیە، خەڵکی ئۆمەرگومبەتیش لەلایەن لالەو بەساڵاچووەکانیانەوە تەگبیر دەکەن و بەخەڵکی ئاوایی دەڵێن" با هەموو جەمێک(ژەمەخۆراک) بچینە ماڵی ئاغاو لەبنی دەربێنین" ئیتر خەڵکی ئاوایی ئەو تەگبیرە جێ بەجێ دەکەن و کابرای نوێنەری ئاغا دەهێننە سەر (ساجی عەلی) و بەناچاری گوندەکەیان بۆ بەجێدەهێڵێت، جارێکیتر ئاغاکانی کۆیەوشێخ بزێنی هەوڵی خۆیان دەدەنەوە بۆ دەست بەسەراگرتنی گوندی ئۆمەرگومبەت، بەڵام(حاجی سۆفی) بەیەکێک لە ئاغاکان دەڵێت"ئاغا هەموو وەرزێک دەبینن، بەڵام بەمراز ناگەن" ئاغاش تێدەگات بێسوودە لەگەڵیان بۆیە وازیان لێ دەهێنێت و گوندەکەیان بۆ بەجێ دەهێڵێت.
-8داستانی شیربەو بەگ
لە ئاقاری(ئەحمەکلاو)، هاوینەواری(قەیتاس)لەگوندی ئۆمەرگومبەت هەبووە، لەو هاوینە هەوارە ژنێکی زۆرجوان بەناوی(زەمانە) هەبووە، دیارە لە ووڵاتی ئێران پاشاکەی گەڕاوە بۆ ئافرەتێکی جوان، لەڕێگەی گەڕیدەو جاسوسەکانیەوە بە شۆخ وشەنگی و جوانی ئەم ژنە دەزانێت، بۆیە لەشکر دەنێرێ و داوای ئەم ژنە جوانە

دەکات، خاوەنی ئەم ژنە ناوی(شێربەو) بووە واتە(شێربەگ)پیاوێکی ئازاو ڕەشید بووە تا شەهید دەبێت لەگەڵیان دەجەنگیٚ، هەر بۆیە ئەمڕۆ بەو شوێنە دەوترێت(گردی شێربەو.(
-9زەفتیە کوشتن لەهەنارەی عەمدۆن
زەفتیەکانی عوسمانی زوڵمیان زۆر لەخەڵک دەکرد، بۆیە جارێک لەجاران خزمانی ئۆمەرگومبەت دەیانەوێت سنورێک بۆ ئەو زوڵمکردنەیان دابنێن، پلانێک دادەنێن و سنوری خۆیان بەجێدەهێڵن و دەچنە ئاقاری سەختی هەنارەی گوندی عەمدۆن تاوەکو نەزانرێت گەنجانی ئۆمەرگومبەت دەستیان لێوەشاندوون، بۆسەیەک بۆ زەفتیەکانی عوسمانی دەنێنەوە، زەفتیە چەتەکانی ئەو کاتە کەزوڵمیان دەکرد دەکەونە بۆسەکەوە کەناویان(خلەپیزە و عەریف سەقا و مەنتیقەڕەش و حەمەدەمین ڕەواندزی) هەموویان دەکوژرێن تەنها یەکێکیان بەبرینداری ڕزگاری دەبێت، بەهۆی گەرمەی هەڵمەت و تەقەکردنەوە یەکێک لە جاحێلەکانی ئۆمەرگومبەت بەشێوەزاری خۆیان قسە دەکات بەمە ئاشکرا دەبن کە کورانی ئۆمەرگومبەت و برازاکانی (حاجی ئۆمەری حاجی مولود)ن، هەر بۆیە زەفتیەکانی عوسمانی بۆ ڕۆژانی دواتر دێنە (شێروەزان) لەجوتیارێک دەدەن ئەویش خۆی لەبەر ئازارەکە ناگرێ و دەڵێ"حاجی ئۆمەر لە ئێوەی داوە ئەوەتە بۆ لەمن دەدەن"زەفتیەکانیش حاجی ئۆمەر دەستگیر دەکەن و دەیبەنە کەرکوک، حاجی ئۆمەریش هەر دەلیٚ"یا ئۆمەر گومبەت هاوارە"
-10شوانەی شێرکوژ(وامزانی پخەکەش پەلاماری شێرەکەیە(
دەگێرنەوە لەبێشەڵانی شێروەزەنی نێوان گوندی(کانی لەلە و ئۆمەرگومبەت) شێرێکی غەزری دەبێت، کەس ناوێرێت بەو شوێنە گوزەر بکات، ڕۆژێک لە ڕۆژان شوانێکی(مەنتک یان سورچی) ڕێی دەکەوێتە ئەو ناوچەیە و شێرەکە پەلاماری دەدات، ئەویش هەر لەگەل دەنگی شێرەکە ووریا دەبێت و گۆپاڵەکەی دەستی توند دەگرێت ولەتەپڵی سەری شێرەکەی دەدات و شێرەکە لەهۆش خۆی دەچێت و شێرەکە دەکوژێت، ئەم هەواڵە بڵاودەبێتەوە ودەگاتە سەرای کۆیە، لەکۆیەش دەڵێن ئەو کەسەی شێرەکەی کوشتووە خەڵات دەکرێت، بۆ ڕۆژی خەڵات وەرگرتن(10)کەس دەچنە سەراو هەموویان دەستی خۆیان پێچاوەتەوە، بەڵام ئەو کەسەی کە دەیەوێت خەڵاتەکە بدات یەک یەک چاوپێکەوتنیان لەگەل دەکات و پرسیاریان لێدەکات کە چۆن چۆنی شێرەکەیان کوشتووە؟ لەپرێکیش پخێک دەکات(9)کەسی یەکەمیان لە(پخەکە)دەترسن و ئاشکرا دەبێت کە ئەوانە شێرکوژەکە نین! کە نۆرەی شوانە دێت بۆ چاوپێکەوتن هەمان پرسیاری ئاراستە دەکرێت و لەکاتی وەڵامدانەوە کابرای سەرای کۆیە پخەیەک دەکات و شوانەکەش هەتا خودا دەیگرێت دەکێشێت بەدەم وقەپۆزی کابرا، کابرای سەراش دەڵێت"بەڕاستی تۆ شێرەکەت کوشتووە، بەڵام بۆ وەها توووند لەمنت دا"شوانەش دەلێت" من بەتەواوەتی لە ناو گێرانەوەکەدا بووم، وامزانی پخەکەش پەلاماری شێرەکەیە؟."!
چاکی ئۆمەرگومبەت(شەخسی ئۆمەرگومبەت(
ئەم چاکە لەسەرووی خۆرئاوای گوندی ئۆمەرگومبەت هەڵکەوتووە، بەدووری یەک سعاتە ڕیٚ، دەکرێت یەکێک لەپیاوچاکان بوو بێت وپلەی خواناسی و لەخواترسانی بەرزبووە، بەڵام بەداخەوە وەک ئەوەی ناوی تەواو و بنەچەی ئەم زاتە هەبێت نەمبیستووە و نەکەوتۆتە بەرچاویشم لەهیچ سەرچاوەیەک و کتێبێک تەنها

لەناوەکەی دەردەکەوێت ئەو چاکە(عومەر)ی ناو بووە، خەڵکی ئۆمەرگومبەت و نەوەکانی جومعە دەربەندیش درەنگ بەو چاکەیان زانیووە، بەهۆی گاوانێکەوە کە گایەکی لێدەکەوێتە چاڵی مەرقەدەکەوە، ئەم رووداوە لەلای خەڵکی ئۆمەرگومبەت بووە بەسەربووردەو گێرانەوە، هەر دوای ئەم ڕووداوەش گوندی ئۆمەرگومبەت ئەم ناوەی بەسەرداپڕاوەو بووە بەگوندی(ئۆمەرگومبەت.(
ناشزانرێت ئەم مەرقەدە دوای مردنی(عومەر)ی خواناس دروستکراوە یان خۆی بۆخۆی دروستیکردووە؟! چونکە گێرانەوەکان لەهەندێک حاڵەتدا دەبنە پێچەوانەی یەکتری، گومبەتەکە شێوەی بازنەیی یە وتیرەکەی(3)مەترەو بەرزیەکەی(2)مەترە، لەنێو خەندەقی بازنەی مەرقەدوگومبەتەکە بەلای ڕاستدا(2)تونێل بەدیدەکرێت ناشزانرێت ئەم تونێلانە چەند دوورو درێژو قوڵن وبۆچ مەبەستێک لێدراون، هەندێک دەڵێن یەکێک لەتونێلەکان دەچێتە سەر کانیاوێک لەدۆڵەکەی تەنیشتی مەرقەدەکەوە، سەری تونێلەکان لەناو گومبەتی مەرقەدەکەوە بەشێوەی دەرگا دەردەکەون و نیوە کەوانەیی(50)سانتیمەترین.
کەرەسەکانی کە گومبەت ومەرقەدەکەی پێ دروستکراوە بریتین لە بەرد و کەرپوچ ولمی قورینەی سەردەمانی زوو(4)، ئەوەی تێبینی کراوە ئەم مەزاروگومبەت و مەرقەدەی ئۆمەرگومبەت تا ئەمڕۆش بە مەزارگایەکی ئاینی دادەنرێت و باوەڕدارانی پروایان بەپیاوچاکی ئەو چاکە هەیە، ساڵانە لەسنوری پارێزگای هەولێروگوندەکانی دەوروبەری لێرەولەوێ سەردانی دەکەن بۆمرازوهانای بۆ دەبەن، ئەوەی لەزاری خەڵکەوە لەسەر ئەو مەرقەدەوە بیستومە هەندێکی دەخەمەڕوو:
عەبدولعەزیزی حاجی سۆفی حاجی ئۆمەر لەدایکبوی 1922ی ئۆمەرگومبەت بۆی گێڕامەوە و وتی: عەبدوڵلای حاجی محەمەدی هەمەی گۆرقەرەجی لەکاتی پەلاماری ئەنفالی ساڵی 1988 رژێمی بەعس بۆ سەر ئۆمەرگومبەت، خەونێکی بینیبوو بۆی گێڕامەوە ووتی"لەخەوما سێ کەس هاتنە پێش جەیش وجاش ئەوانیش(ئەحمەشێخان ومەلا ئەحمەدی گەورەو چاکی ئۆمەرگومبەت)، ئۆمەرگومبەت لەجەیش وجاشەکە هاتە وەڵام و ووتی: لەڕووبار بپەڕنەوە هەردوو چاوتان دەردەکەم "، بەمەش بۆ بەیانی کە جەیش وجاش هاتن لەڕووبار نەپەڕینەوە و نەهاتنە ئاقاری گوندی ئۆمەرگومبەت، هەر ئەمەش وایکرد ژن ومنداڵ وفیرارێکی زۆری گوندی ئۆمەرگومبەت لە ئەنفال رزگاریان بوو.
هەروەها ووتی: دوای کوشتنی زەفتیەکانی عوسمانی لەشکری عوسمانی دێنە شێروەزەن و حاجی ئۆمەری باپیرەم دەگرن و دەیبەنە کەرکوک، حاجی ئۆمەریش دەڵێت"یا ئۆمەرگومبەت هاوارە"، ووتویەتی:"لەکەرکوک کاتێک زەلامێکی سپی بەدەرکەوت وسینگی نا بەمێزەکەی بەردەمی لێپرسراوی زەفتیەکان ووتی" وەڵلا ئەو پیاوە عاجزبکەی هەردوو چاوت دەردەکەم" لێپرسراوی زەفتیەکان کەوتە دوایی و هەموو شوێنەکانی لەدوای کرد و لە هەرچی پرسیاری کرد دەیان ووت نەمانبینیووە؟! ڕەنگی سپی دەبێت بە نوسەرەکەی کە ئەوراقی دەنوسی دەڵێت: بیکە بەخاتری خودا لێی گەڕێ باپڕوات و بۆ ڕۆژی دوایی حاجی ئۆمەر ئازاد دەکەن و دەگەڕێتەوە ئۆمەرگومبەت.
لالە برایمی عەبدولرەحمانی برایمی عەبدوڵلا لەدایکبووی 1940ی ئۆمەرگومبەت بۆی گێڕامەوەو ووتی" مەرقەدی ئۆمەرگومبەت خەڵک لەکۆنەوە بۆ چارەسەرکردنی شێت ونەخۆش و مرازو چاکەکاری سەردانیان کردووە، شوێنی خەڵوەتگرتن و عیبادەت بووە،

حەیوان بەمێگەلەوە بۆلای مەرقەدەکە بردراوە یەکێک لە ئاژەڵەکان بەقاڕە قاڕەوە دەچووە لای مەرقەدەکەو ئەم حەیوانە دەکرایە قوربانی وخێر، هەروەها ووتی کابرایەک لەسێگردکانەوە هاتووە بۆ سەر مەرقەدەکەو میزی گیراوە کە گەیشتۆتە سەر مەرقەدەکە میزەکەی کراوەتەوە، وە سەرگوزشتەیەکی کۆنی گێرایەوە و ووتی: گایەک دەکەوێتە ناو مەرقەدەکەوە کەخاوەنەکەی پێی دەزانێت دەڵێ گایەکە مەولودی پێغەمبەر خێر بێت بەڵام کەس هیچی لێ نەیەت، کە دەگاتە لای مەرقەدەکە گایەکەی ساغ وسەلامەتە، بۆیە پەشیمان دەبێتەوەو لەدڵی خۆیدا گایە خێرەکە دەکاتە بزنێک بۆ خێرەکەی، کە گایەکە دەردێنن دەست دەکاتە لرخەلرخ بەهەزار حاڵ چەقۆی پێ ڕادەگات، هەر لەکۆنەوە خەڵکی ئاواییەکانی میرکە ونێرەگین وسماقەو قەمبەرو ئیلنجاغی گەورەو سێگردکان سەردانیانکردووە.
قادری حەمەمستەفای ئەحمەد ناسراو بە قادری خەجێ لەدایکبووی 1954ی ئۆمەرگومبەت سەبارەت بەمەرقەدەکە ووتی: شوێنەواری ئۆمەرگومبەت لەتابووک وخشتی سورەوەکراو لەشێوەیەکی گۆزەیی دروستکراوە و دوو دەرگای هەیە و جەنازەی ئۆمەرگومبەتی تێدایە، 3×4مەترە ڕووبەری مەرقەدەکە ودەرگایەکیان دەچێتەوە سەر شیوی (سەرقەل دووتوان) ئاوی خواردنەوەی هەیەو بۆ ژیان گوزەران و دەستنوێژهەڵگرتن بەکارهێنراوە، بەڵام دەرگای دووەمی ڕوو لەقیبلەیە شوێنی نوێژکردنەوکۆتایی دێت و دەرگای نیە، ووتیشی: لەدوای ڕاپەرین پارەیان لێدۆزیوەتەوە و سەری مەرقەدەکەش لەساڵی 1979چیمەنتۆکراوە لەلایەن (حاجی شەمسەدینی ئەحمەدی ڕەحمەی تەقتەق)، ساڵانە عەبدوڵلای مام قادری ئۆمەرگومبەت سەرپەرشتی قوربانی سەر مەرقەدەکەی کردووە و تا ئەم دواییانەش خەڵکی عەقیدەیان پێی هەیە و لەکاتی نەخۆشی وتەنگانە هانای بۆ دەبەن.

خانەقای عومەرگومبەتی یان خانەقای دەربەندیان

خانەقای(ئۆمەرگومبەتیان) یان(دەربەندیان) لەگەڕەکی زێویەی ئیمام قاسم یەکێکە لە مزگەوت وخانەقا و قوتابخانە کۆنەکانی شاری کەرکوک، ئەم شوێنە لەلایەن بەرەبابی(شەلەوەندی)ی دەربەندییەکان کە ناسراون بە(مەلازادەی دەربەندی) زیاتر لەدوو سەدە لەمەو بەر بونیاتنراوە، واتە لە کۆتاییەکانی سەدەی هەژدەیەم(1785-1799)، سەرەتا بەخشت وقور دروستکراوە تا ساڵی(1966)، ئەم خانەقایە شوێنی خوێندن و خوێندنەوە بووە بۆ فەقێ و خوێندکارانی کورد بەگشتی و بۆ نەوەکانی تیرەی دەربەندی بەتایبەتی.
هەروەها شوێنێک بووە بۆ پەخش و بڵاوکردنەوەی بیروباوەڕ وزانستی زمانەوانی و عەقڵی و نەقڵی، ئەم کانگا وچاوگە بەنرخە ڕۆژبەڕۆژ لەگەشەدا بووە، نەوەکانی(مەلا هاشمی دەربەندی) خاوەنی ئەم مەقامەن و دەڵێن"باپیرە گەورەمان مەلا نورەدین دروستیکردووە، خۆشی کاری مەلایەتی خانەقاکە بووە تا مناڵەکانی پێگەیشتوون، دواتر خۆی گەڕاوەتەوە گوندی ئۆمەرگومبەت، بۆ سەرپەرشتی زەوی و زارەکانی و ئاشەکانی کە لەبەستی شەرغە هەیبووە، دوای خۆی کورەکەی(مەلا ئەبوبەکر) خانەقاکەی بەڕێوەبردووە."
ئەم خانەوادەیە پشتاوپشت خانەقاکەیان بەڕێوەبردووە دوای مەلا ئەبوبەکر، مەلا ئیبراهیمی کوری و دواتر مەلا عەبدوڵلای کوری مەلا ئیبراهیم و مەلا عومەری کوری مەلا عەبدوڵلای کوری مەلا ئیبراهیم کە ئەمەیان بە(مەلا عومەری گەورە) بەناوبانگە. لەسەردەمی مەلا عومەری گەورە، کە مودەریسی خانەقا بووە، خزمانی دەربەندی

هاوکار دەبن بۆ گواستنەوەی شوێنی خانەقاکە و خانەقا کۆنەکە دەکرێتە شوێنی ماڵ ومناڵ و خانەقا تازەکە دەکرێتە بەرد وگەچ و 4هۆدەو هەیوانێکی بۆ دروستدەکەن، بەم هاوکارییەش لەمێژووی خانەقاکە دەوترێت(زبارەی دەربەندیان) کە 25خێزان لەئۆمەرگومبەتەوە بەژن وپیاوەوە دێن و بەشداری بونیاتنانی دەکەن لەساڵی(1273)کۆچیدا.

دوای مەلا عومەری گەورە، مەلا عەبدولرەحمانی برای، ئینجا مەلا سدیقی برایان، تاوەکو سەرپەرشتیاری خانەقاکە کەوتۆتە دەست(مەلا عومەر)ی برازایان کوری مەلا ساڵحی مەلا عەبدوڵلای مەلا ئیبراهیم کە بە(مەلا عومەری دووەم) ناسراوە، دوای ئەویش نەوەی مەلا عومەر بەتایبەتی(مەلا محەمەدساڵح کوری مەلا عومەری کوری مەلا ساڵح.(

خانەقای عومەرگومبەتی یان دەربەندی-یان لەسەردەمی(مەلا سدیقی کوری مەلا عەبدوڵلای مەلا ئیبراهیمی مەلا ئەبوبەکری مەلا نوردەینی شەلەوەندی دەربەندی) کتێبخانەیەکی گەورە و بەنرخی هەبووە، پڕبووە لەدەستنوسی مەلایەکانی دەربەندی وەک:

-1ئەحمەد کوری ئیبراهیمی ئۆمەرگومبەتی کوری ئەبوبەکری کوری نورەدین.

-2ئەحمەدی دووەمی ئۆمەرگومبەتی کوری محەمەد.

-3مەلا عومەر ئۆمەرگومبەتی کوری مەلا عەبدوڵلای کوری مەلا ئیبراهیم(مەلا عومەری گەورە.(

-4عەلی ئەعرەجی کوری محەمەدی کوری ئیسماعیلی ئۆمەرگومبەتی.

-5مەلا دەروێش کوری مەلا ئیبراهیمی کوری فەقێ دەروێشی کوری حاجی مەلا ئیبراهیمی ئۆمەرگومبەتی.

بەڵام بەداخەوە لەکاتی جەنگی جیهانی یەکەمدا کە ناسراوە بە(سفربلک)، مەلا سدیق ناچار دەبێت خانەقاکە کلیل بدات وبچێتەوە ناو خزمەکانی بۆ ئاوایی(ئۆمەرگومبەت)، ئینجا دزو جەردە کتێبەکان و(24) پارچە مافوری خانەقاکە دەدزن وجەندرمەی عوسمانیش(دیرەگ)ی ژوورە قورەکان دەردەهێنن بۆ خۆگەرمکردنەوە دەیسوتێنن .

ڕووخان وکاوڵکارییەکانی گوندی ئۆمەرگومبەت لەشۆرشەکانی کورد

-1حکومەتی عێراق لەسەردەمی حەرەس قەومی(پاسەوانی نەتەوەیی یان گاردی نەتەوەیی)لەساڵی 1963بەفرۆکە بۆردوومانی گوندی ئۆمەرگومبەتی کردووە و لەنێوان گوندی(کانی لەلە و ئۆمەرگومبەت)هاوڵاتیەکی گوندەکە بەناوی(خدر وەسمان حەمە خێڵ)شەهید دەکات، جگە لەسوتانی ماڵی چەند هاوڵاتیەکی ئۆمەرگومبەت و بریندارbوونی دوو هاوڵاتی بەناوەکانی(فاتمە خدر وەسمان و عەبدوڵلای حەمەدەمینی محەمەد) هەر لەو بۆردوومانەدا.

-2هەروەها لەداستانی 14-8-1982ی نێوان رژێم و پێشمەرگەکانی تیپی 86ی دەشتی هەولێری یەکێتی نیشتمانی کوردستان، هەرچەندە هێزی پێشمەرگە سەرکەوت بەڵام هەندێک خانووی هاوڵاتیان زیانی بەرکەوت وروخان وسوتان و دوو کچی لالە (حەکیم عەبدولرەحمان شەلەوەندی)یش برینداربوون بەناوەکانی(فاتمەوحەلیمە.(

-3جارێکیتر لەساڵی 1986فڕۆکە مەرگچێنەکانی ڕژێم بۆردوومانی گوندەکەیان کردوو هاوڵاتی(کافیە عەبدوڵلا حاجی حەمەدەمین)بریندارbوو.

-4جارێکیتر هەلیکۆپتەرە مەرگچێنەکانی ڕژێم لە(26 / 1988/8) لەهەورازی جەمشیری سنوری ئۆمەرگومبەت (3)هاوڵاتیان بەناوەکانی(مریەمە عەبدولرەحمان عەبدولعەزیز فەقێ محەمەد وهەیبەتی خوشکی ومەجید حەمەدەمین قادر حەمەسوور)شەهید کرد لەگەڵ زامداربوونی دوو کچیتری کێخوا عەبدولرەحمان بەناوەکانی(ئامینە وگوڵان)تا ئەمڕۆشی لەگەل دایێت کەم ئەندامن.

-5دواجار لەپرۆسەی ئەنفالی چواردا لە(3-8) ی ئایاری 1988وەک تێکرای ئاواییەکانی سنورەکە بەتەواوی وێرانکرا.

داستانی ئۆمەرگومبەت،

یەکەم شەڕی ناودێ لە دەشتی هەولێر

لەشۆڕشی نوێدا گوندی ئۆمەرگومبەت لەدەشتی هەولێر ئەو شەرەفەی پێبڕاوە کە یەکەم گۆرەپانی شەڕی دەستەویەخەی نێوان (هێزی پێشمەرگەی کوردستان و رژێمی بەعس)بووە، بەسەرکەوتنی هێزی پێشمەرگەش لەو داستانە ئەوەندەی تر(داستانی ئۆمەرگومبەت) دەنگی دایەوە.

لەهاوینی ساڵی 1982، کەرتی(2)ی تیپی 86ی دەشتی هەولێر بەسەرپەرشتی فەرماندەی کەرت(شەهید ئەحمەد قەمبەری) وچەند پێشمەرگەیەکی کەرتی(1)ی شەهید ئاودێر، کە تێکرا ژمارەیان(36)پێشمەرگەبووە، هەواڵیان پێگەیشتووە کە حکومەت لەشەوی 13/14-8-1982 هێرشیان دەکاتە سەر، ئەو پێشمەرگانەش لەو شەوەدا لەسعات(8)ی ئێوارە تاوەکو(3)ی بەیانی لە نێوان گوندی(کانی لەلە و ئۆمەرگومبەت) بۆسە بۆ ڕژێم دەنێنەوە، بەڵام ڕژێم پەلامارەکەی ناهێنێت، بۆیە پێشمەرگەکان بۆسەکە چۆڵ دەکەن و لەسەرلەبەیانی 14-8-1982دەچنە ناو ئاوایی ئۆمەرگومبەت، دوای(2)سعات لەچۆلکردنی بۆسەکەیان ڕژێم سعات(5)ی بەیانی بەجەیش وجاشێکی زۆرەوە پەلاماری گوندی ئۆمەرگومبەت دەدات و ژمارەی جاش وسەرباز(3)هەزارچەکدارو بەپاڵپشتی (3)ناقیلە و(7)هەلیکۆپتەر، کە سەر بەفەیلەقی کەرکوکی سوپای عێراقی ئەوکات بوون، پێشمەرگەکانی تیپی 86ی دەشتی هەولێر لێیان دێنە دەست و لەماوەی نێوان سعات(5)ی بەیانیەوە شەڕ دەستپێدەکات تاوەکو سعات(11.5)ی نیوەرۆ، سەربازوجاشێکی زۆریان لێدەکوژرێ و ڕژێم ناتوانێت بچێتە ناو گوندەکەو بەناچاری دەکشێتەوە، لەو داستانەدا هیچ پێشمەرگەیەک شەهید نابێت تەنها دوو منداڵی (لالە حەکیمی شەلەوەندی)بریندار دەبن بەناوەکانی(فاتمە وحەلیمە.(

شەهیدانی گوندی ئۆمەرگومبەت

گوندی ئۆمەرگومبەت وەک هەموو گوندەکانی تری کوردستان لەشۆڕشی ئەیلول و شۆڕشی نوێ و ڕاپەرین چەندین ڕۆلەی بووە بەقوربانی، کە 13هاوڵاتی جوتیارو ژن ومناڵ و2ئەنفالکراو و 4پێشمەرگەی شەهیدی داوە وەک لەخشتەی خوارەوە خراوەتەڕوو:

ژ ناوی شەهید پلە شوێنی شەهیدبوون ساڵەکەی دوژمن ئۆرگان شۆرش

-1عەبدولرەحمان حەمەدەمین حەمەی گەردی سەرباز بەغداد 1958 مەلیکی - عبدالکریم قاسم

-2خدر وەسمان حەمەخێڵ هاوڵاتی کانی لەلە 1963 بەعس - ئەیلولی مەزن

-3دیاری قادر عومەر ساڵح مناڵ سێگردکان 1974 بەعس - ئەیلولی مەزن

-4عومەرقادر عومەر سالّح منالّ سێگردکان 1974 بەعس - ئەیلولی مەزن
-5توانا قادر عومەر سالّح منالّ سێگردکان 1974 بەعس - ئەیلولی مەزن
-6محەمەد عەبدولعەزیز حاجی سۆفی هاولاتی ئیلنجاغی شوان 1981 بەعس - شۆرشی نوێ
-7خەجیلە مستەفا ئەحمەد ئۆمەر هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1986 بەعس - شۆرشی نوێ
-8مەلیحە عەلی حەمە هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1986 بەعس - شۆرشی نوێ
-9عەبدوڵلا کێخوا ئەحمەوی حاجی مەولود هاولاتی سێگردکان 1986 بەعس - شۆرشی نوێ
-10خدرحاجی قادر حاجی رەشید هاولاتی سارتک-ئاومالّ 1987 بەعس - شۆرشی نوێ
-11مەلا قادری مەلا عومەری سالّحی خانەقا سەرکردە ئەبوغرێب 1987 بەعس ی.ن.ک شۆرشی نوێ
-12مەجید حەمەدەمین قادر حەمەسور هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1987 بەعس - شۆرشی نوێ
-13مریەمە عەبدولرەحمان عەبدولعەزیز هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1987 بەعس - شۆرشی نوێ
-14هەیبەت عەبدولرەحمان عەبدولعەزیز هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1987 بەعس - شۆرشی نوێ
-15عەبدوڵلا خدر عەبدولرەحمن-ئەنفالکراو هاولاتی ئۆمەرگومبەت 1988 بەعس - شۆرشی نوێ
-16ئازاد عومەر قادرهوری-ئەنفالکراو هاولاتی هەولێر 1988 بەعس - شۆرشی نوێ
-17عەبدولرەزاق ئەحمەد ئۆمەر مامیل سەرکردە کەرکوک 1991 بەعس ی.ن.ک ڕاپەرینی 1991
-18رەمەزان عەلی حەمەدەمین هاولاتی کەرکوک 1991 بەعس - ڕاپەرینی 1991
-19محەمەد عومەر حەمە مستەفا کاکی پێشمەرگە بنەباوێ 1997 براکوژی ی.ن.ک شەڕی ناوەخۆ

کەسایەتیەکانی مێژووی گوندی ئۆمەرگومبەت
-1شێخ مەلا ئەحمەدی کۆر ئۆمەرگومبەتی و نەوەکانی
شێخ مەلا ئەحمەدی کۆر ئۆمەرگومبەتی، شێخ و وەلی وپیاوچاک بووە، لەسەردەمی خۆیدا لەسنوری(تەقتەق وکۆیەوبەستی شەرغە) زۆر لەکەڕامەتەکانی ئەگێرنەوە، ئەم زاتە مەزنەی ئۆمەرگومبەت لەسەر دەستی(شێخ نورەدینی بریفکانی) پێگەیشتووە، دوای ئەوەی تەریقەتی سۆفی گەری لەشێخ نورەدینی بریفکانی وەرگرتووە، ئەوەندە خواناس بووە و فەنابووە، ئەگێرنەوە جارێکیان لەناوشاری کۆیە سواری قەمیشێک بووە لەناو بازاڕدا ڕایکردووە و ئەمەی ووتووە:
حەیران وەرە لەباینی
چاوەکی کۆرە، یەکی نادینی
دەست لۆ هەناران دەبا
هەنجیران دەپیسێنی

لەدایکبوونی نەزانراوە بەڵام لەساڵی(1331)کۆچی کۆچی دواییکردووە، لەگۆرستانێک نێژراوە کە دواتر گۆرستانەکە بەناوی ئەوەوە ناونراوە بەگۆرستانی(شێخ مەلا ئەحمەد)، لەدوای خۆی چوار کوری بەناوەکانی:
-1نور محەمەد، مەلا و کێخوای سێگردکان بووە، زۆر بلیمەت و ئازابووە.
-2موحەمەد نور، پێش نوێژو مودەریس و ووتارخوێنی مزگەوتی ئۆمەرگومبەت بووە.
-3خەلیفە عەبدوڵلا، لەگوندەکانی(تاڵەبانی گچکە و تەکەڵتو وسماقەی شێخ بزێنی) مەلایەتیکردووە.
-4موحەمەد غەریب، بەرەبەنی ژیاوەو لەبەغداد کۆچی دواییکردووە.
دایکی هەرسێ مەلای ناوداری سنوری قەزای کۆیە(مەلا مەعسوم هەورامی ومەلا نورمحەمەدی ئۆمەرگومبەتی و مەلا سدیق ساڵحی گەرمکی) خوشک بوون، وە هەریەک لەمامۆستا(نورمحەمەد ومحەمەدنوری شێخ مەلا ئەحمەدی کۆر ئۆمەرگومبەتی) لەسەر دەستی (مەلا ئەحمەدی فەرقانی ڕۆژبەیانی) مۆلەتی مەلایەتیان پێدراوە لەناحیەی(لەیلان)ی کەرکوک.
)موحەمەد نورئۆمەرگومبەتی) : لەساڵی(1350ی کۆچی) پیاهەڵدانێکی بۆ پێشەکی تەفسیری قورئانی پیرۆزی مامۆستای بەناوبانگی شاری هەولێر(حوسێنی شێخ سەعدی) نوسیووە، کە ئەوکات محەمەد نور پێش نوێژو ووتارخوێنی مزگەوتی ئۆمەرگومبەت بووە، ئەمەش دەقی پیاهەڵدانەکەیەتی کە بەشیعر نوسیوویەتی:
گەلێ شوکری خودا کەن، گەلی کوردان
کە بەختی بەد بەریدان و لەخەو هەڵسان
حوسێنی شێخ سەعدی عالمی فازیڵ
بەیانی کرد بەکوردی، ئایەتی قورئان
ژیانی دا بەئینسان فکر تأسیسی
أساسی علمی دانا بۆ هەموو کوردان
نیشانی سەعدە، سەعدی زادی پڕ غیرەت
جەزای چاکە و کەرەم کەی خالقی مەننان
لەنوری گەر دەپرسی ساڵی تأریخی
بەتەفسیری حسێنی سەهل ئەبو قورئان
1350ک
ئیمام ومودەریس ئۆمەرگومبەت
محەمەد نور
نور محەمەدی ئۆمەرگومبەتی: بەداخەوە بۆمێژووی لەدایکبوون و مردنی ئەم زاتە کە چی وا لەبەر دەست نەبوو، تا خزمانی ئۆمەرگومبەتیش شارەزایی ئەو تۆیان لەسەر نەبوو، ئەگەر بابەتەکەی بەرێز(دکتۆر جەمال محەمەد باجەلان) نەبوایە کە لەڕۆژنامەی(تاک، ژمارە-18-ی ساڵی دووەم، حوزەیرانی 2006لە لاپەڕە-6-)بەناونیشانی" نورمحەمەدی مەلا ئەحمەدی کۆر ئۆمەرگومبەتی و چەند بلیمەتێک"بڵاویکردۆتەوە، وێرای ئەوپەڕی رێزم بۆ دکتۆر چەند دەقێکی ئەو بابەتەی بەئەمانەتەوە لەسەر نورمحەمەد لێرەدا بڵاو دەکەمەوە:
ئەم پیاوە مەلایەتی لە(دەشتی دزەیی، هەولێر، سێگردکان) کردووە، لەسێگردکان مەلاوکێخواش بووە، زۆر بەدەست و قامی خۆی ئازاو بەجەرگ بووە و زیرەکیەکی زۆری هەبووە، هەرچەندە خوێندنی مەلایەتی تەواو نەکردووە، تا کتابی

سیوگی(الهجه المرچیه)ی خوێندووه بەرامبەر(پۆلی پێنجەم یا شەشەمی) ئامادەیی ئەمڕۆ بووه، تاوەکو دەگێرنەوه کە مەلا محەمەدی گەورەی کۆیە پێی ووتووه" خوا ڕەحمی پێمان کرد هەر ئەوەندەت خوێندوو ئەوەندە بلیمەتی، ئەگەر خوێندنی مەلایەتیت تەواو کردبا چیمان بۆ ئەماوه؟"!

ئەم پیاوه نەک بەزمانی کوردی بەڵکو بەزمانی عەرەبی و فارسی توانای شیعرنوسینی هەبووه، هەربۆیە (تخمیس)ێکی شیعری(حافزی) فارسی بەناوبانگی کردووه بەزمانی عەرەبی ئەمەش دەقەکەیەتی:

فکل الخلق بعد النپر فی گی
ولم یبق سوی الباقی هو الحی
فقل المرء دع عنک الجهل والفی
جیهان جام وفلەک ساقی ئەجەل مەی
خلائق باد منووشی ئەز مجلس وی
فسبحان الژی بالعبد اسری
ممیت الخلق والاکوان گرا
فبا من عاش هلافا ودهرا
خلاصی ینست هیچی کرا
ازاین جام وازانی ساقی وازاین می

ئەمەش ئەگەر کەسێک تۆزێک شارەزای عەرەبی بێت ئەوه دەزانێ ئەم داڕشتنەی چ توانایەکی تێدابووه، هەروەها یەکێک لە ئەدگارە جوانەکانی تری (نورمحەمەد) سەخاوەتی و دەست کراوەیی بووه بۆ میوانان، تا دکتۆر جەمال محەمەد باجەلان لە زاری دکتۆر فوئاد مەعسوم هەورامی-یەوه بەسەر هاتێکی دەگێڕێتەوه و دەلێ" جارێک خۆشناوێک(5)دیناری قەرز ئەبێ لە لای نورمحەمەد، ئەویش لەبەر خاتری ئەوەی کە بەمیوانی هاتووه، ئەچێ دابەستەیەکی قەڵەوی باشی بۆ ئەکڕێ، لەگەل برنج و پێداویستی خزمەتکردنی میوان، پاش نان خواردن، کابرای خۆشناو پێی ئەلێ مەلا نور بەخوا پارە هەرقابیلی تۆیە، گەردەنت ئازا بێت، لەکاتێکدا مەلا نور هەر ئەوەندەشی هەبوو چیترنا؟ "!

زانیاری نوێ سەبارەت بەمەلا ئەحمەدی کۆر

هەروەها چەند زانیاریەکیترم لەسەر ئەو کەسایەتیەی مێژوی گوندی ئۆمەرگومبەت وەدەست کەوت، مەلا ئەحمەدی کوێر کوری بابەڕەسولی کوری برایمە نەوەی پیرخدری شاهۆن، لەساڵی(1825) لەگوندی ئۆمەرگومبەت هاتۆتە ژیانەوه، لەگەل سەیدەکانی(جلبەسەر)ی سێگردکان و(گەورەدێ و شێخ سمایلی ئاوەڵانی)ئاغجەلەر دەبنەوه یەک پشت و یەک دەگرنەوه و خوارزای شاعیری گەورەی کورد(حاجی قادری گۆرقەرەجی)یە، دایکی ناوی(دەوڵەت خانم) بووه کچی مام ئەحمەدی مەلا ساڵحی مەلا ئەحمەدی گەورەی گۆرقەرەجی باوکی حاجی قادربووه، مەلا ئەحمەدی کوێر دوو ژنی هێناوه، ژنی یەکەمیان ناوی(خەدیجەی کچی مەلا مەحمودی بازرگان) بووه، خەڵکی شاری کۆیە بووه و(5)مناڵی لێی هەبووه(4) کور و(1) کچ بەناوەکانی(نور محەمەد لەدایکبووی 1880 و محەمەد نور لەدایکبووی 1883 وعەبدولرەحمان لەدایکبووی 1885 و عەبدوڵلا لەدایکبووی 1886 و مریەمە)ە، لە ژنی دووەمی کەناوی(خەدیجەی بەکراغای ئەمین ئاغای حەوێزی)بووه کە خزمی شێردڵ حەوێزی یە، یەک کوری لێی هەبووه بەناوی(حەمەغەریب لەدایکبووی

1910یە و لەشاری کەرکوک کۆچی دوایی کردووە.(
لەمەوە بۆمان دەردەکەوێت کە شاعیری گەورەی کورد(حاجی) خاڵی(شێخ مەلا ئەحمەدی کوێر) بووە نەوەک خوارزای کە تا ئێستا بەهەڵە ئەوە بڵاوکراوەتەوە، ئەمە لەلایەک لەلایەکیترەوە شێخ مەلا ئەحمەدی کوێر سەیدە و دەربەندی نیە و لەنەوەی پیرخدری شاهۆیە و نابیناش نەبووە بەڵام چاوەکانی قووڵ بوون بۆیە پێی ووتراوە(کوێر)، لە دەربەندی شاهۆوە هاتونەتە گوندی ئۆمەرگومبەت دوای دەربەندییەکان و بەکاری مەلایەتی لە ئۆمەرگومبەت خەریکبووە و ئەمڕۆ نەوەکانی لەو گوندە نەماون تەنها دوو شوێنەوارییان ماوە(گۆڕەکانیان و دارخورمایەکی دەستچێنی شێخ مەلا ئەحمەدی کوێرکە لە شێروەزەن چاندویەتی) و دوو براشی هەبووە مەلا ئەحمەد بەناوەکانی(عەبدولرەحمان و وەیسی)بەڵام یەکێکیان بەمناڵی و ئەویتریان بەگەنجی کۆچی دواییان کردووە بۆیە وەچەیان لیَ نەکەوتۆتەوە، دواجار مەلا ئەحمەدی کوێر لەساڵی(1330) کۆچی کۆچی دواییکردووە کە بەرامبەر ساڵی (1912)ی زاینیە و لەگۆڕستانێک نێژراوە کە دواتر گۆڕستانەکە بەناوی ئەوەوە ناویان ناوە گۆڕستانی(مەلا ئەحمەدی کوێر یان شێخ مەلا ئەحمەد) لەگوندی ئۆمەرگومبەت.
-2مەلا عومەری مەلا ساڵحی خانەقا
ناوی تەواوی(حاجی مەلا عومەری کوڕی مەلا ساڵحی کوڕی مەلا عەبدوڵڵای کوڕی حاجی مەلا ئیبراهیمی کوڕی مەلا ئەبوبەکری کوڕی مەلا نورەدین)ە، لە تیرەی(دەربەندی) بەرەبابی(شەلەوەندی) گوندی ئۆمەرگومبەتی ناحیەی سێگردکانە، نازناوی(ئۆمەرگومبەتی) بووە، لەساڵی(1882)ی زاینی لەدوای مردنی مامی(مەلا عومەری مەلا عەبدوڵلا)لەشاری کەرکوک هاتۆتە ژیانەوە، بەناوی(مام)یەوە ناونراوە بە(عومەر) وە ناوداریش کراوە بە(عومەری دووەم.(
لەمناڵیەوە لەخانەقای عومەرگومبەتی لەخزمەت باوکی دەچێتە بەر خوێندن، ئەو کاتە مەلا سدیقی مەلا ساڵحی کاکی ئیمامی خانەقاکەبووە، لەگەڵ ئەوەشدا براگەورەی بووە، دوای ئەمە دەست دەکات بەخوێندنی سوختەیی و فەقێیایەتی لە(ئۆمەرگومبەت و سێگردکان و ئاوماڵ وهەولێر و خۆشناوەتی و دەشتی دزەیی وپشدەر وسلێمانی و کۆیە وئاڵتون کۆپری و قادر کەرەم وبیارە و کەڵکەسماق)، لە کاتێکدا لەدێی(کەڵکەسماق)خوێندویەتی، نامەی ناساغی(مەلاسدیقی)کاکی پێدەگات، زوو دەگەڕێتەوە کەرکوک وپاش چەند ڕۆژێک کاکی مەلا سدیق کۆچی دوایی دەکات، لەو ساڵەش لەکەرکوک شەڕی ئەرمەن ودانیشتوانی کەرکوک ڕوویداوە ساڵی(1924) بۆیە بەناچاری لەسەر خانەقاکە دادەنیشێت، چونکە دوای کاکی کەسی لەو لەپێشتر نەبووە خانەقاکە بەرێوەبەبات، دوای وەرگرتنی سەرپەرشتیاری خانەقاکە لەلای مامۆستا(عەلی حیکمەتە ئەفەندی- سیاە مەنسوری)ی مزگەوتی حاجی ئەحمەدئاغا بەیانیان خوێندویەتی و ئێوارانیش لەخانەقاکەی خۆی وانەی بەفەقێکانی خانەقاکە ووتۆتەوە، دوای مردنی(مەلا عەلی حیکمەتەفەندی) بۆماوەی(2)مانگ لەمزگەوتی(مەولانا خالید)ی شاری سلێمانی بووە بەخوێندکاری مامۆستا(شێخ عومەری قەرەداغی) وانەی(تشریح الافلاک واسگرلاب)ی خوێندووە، و لەوێشەوە ماوەی(1)مانگ لەشارەدێی(بیارە) وانەی وەرگرتووە و دواتر گەڕاوەتەوە شاری کەرکوک.
لەشاری کەرکوک لەخزمەتی(مەلا محەمەدی ناسحی کوڕی مەلا محەمەد ئەفەندی ئەللامع)کە ناسراوبووە بە(مودەریس زادەی عوسمانی)، خوێندویەتی، تا

لەڕۆژی(هەینی) ڕیکەوتی(22/ژی الحجە/1348)ی کۆچی مۆڵەتی مەلایەتی پێداوە.
هەرچەندە مەلا عومەری دووەم چەندین مۆڵەتی مەلایەتی بەناوی(پیرۆزی وپیت وبەرەکەت)لەلایەن چەندین مامۆستای بەرێزەوە پێدراوە وەک:
-1شێخ عومەری قەرەداغی لەسلێمانی.
-2مەلا ڕەزای واعیز لەکەرکوک.
-3سەید ساڵح کوڕی ئەبوبەکری(محمدشگا) لە مەککە.
بەڵام تەنها نوسخەی مۆڵەت نامەکەی مامۆستا(مەلامحەمەد ناسح) لەبەردەستایە، جگە لەمانە مۆڵەتی (تەریقەتی قادری)یشی پێدراوە لەلایەن(شێخ عەبدولرەحمانی ئەتروشی) شێخی تەریقەتی قادری لەئەتروش و کردویەتیە(خەلیفە)ی خۆی لەشاری کەرکوک.
دوای تەواوکردنی خوێندنی چەندین وەزیفەی کردووە لەوانە:
-1لە(1)ی مایسی 1930 دامەزراوە بە(مودەریس) لە قوتابخانەی(مەحمودخاڵ) لەشاری کەرکوک بەشێوەی(وەکیل) لەبری(مەلا عەبدولرەحمانی کوڕی عەلی حیکمەتە فەندی) کە ئەو کات تەمەنی یاسایی(مەلا عەبدولرەحمان)لە(18)ساڵی کەمتربووە.
-2لە1934/6/21بە مودەریسی(اصالە) لەهەمان قوتابخانە دامەزراوە کە شوێنەکەی لەسەر قەڵای کەرکوک لەناومزگەوتی(مەیدان)بوو، پاش چەند ساڵێک هەردوو قوتابخانەی(مەحمودخاڵ و شاە غازی) لێکدران وبووە قوتابخانەی(المدرسە العلمیە الدینیە المنقمە بکرکوک)کە شاە غازی لەمزگەوتی(اولو جامعە)دابوو، قوتابخانە نوێیەکەش لەوێ کرایەوە.
-3دوای شۆرشی(14ی تەمموزی 1958)ئەو قوتابخانەیە بووە(المعهد الاسلامی فی کرکوک)تا(1965/3/3)هەر لەو پەیمانگایە مەلا عومەر وانەی وتۆتەوە، شانبەشانی ئەو پەیمانگایەش مودەریس بووە لە قوتابخانەی(المدرسە الدینیە الملحقە بالمعابد)لەمزگەوتی ئیمام قاسمی شاری کەرکوک.
ئەوەی جێگەی سەرسوڕمانە توانای لەڕادەبەدەری ئەو مەلایە بەرزەیە کە لەیەک کاتدا توانیویەتی لەچەندین جێگەدا لەماوەی(24)کاتژمێردا وانە بڵێتەوە(لەپەیمانگای ئیسلامی کەرکوک وقوتابخانەی دینی پاشکۆی پەرستگاکان وخانەقای عومەر گومبەتی و فەقێکانی(مزگەوتی دەللی باش کە لەکۆندا پێی ووتراوە مزگەوتی ئەمینە گردە ومزگەوتی مەلا ئەحمەدە کوردە لەزیویەی ژووروو‌بوون)، و فەقێکانی مزگەوتی مەلا تۆفیق و فەقێکانی خانەقای شێخ خدر، وە بۆیەکەمجاریش لەشاری کەرکوک ووتاری ڕۆژی هەینی بەزمانی شیرینی کوردی لەلایەن ئەوەوە پێشکەشکراوە.
-4لە(1947/10/29)بووە بە(پێش نوێژ و ووتارخوێنی) مزگەوتی ئیمام قاسم دواتر بووە بە(واعیف) لە (جامع النائب)لەناو بازاڕی(اخی حسینی)یە، دواتر بەپێی یاسای(قانون توحید الجهات الرسمیە) بە(امام وخگیب ومدرس و واعیف)تێکڕای وەزیفەکانیەوە لە مزگەوتی ئیمام قاسم کۆکردۆتەوە، لەگەل ئەمانەشدا(ئەندامی ئەنجومەنی زانستی ئاوقافی کەرکوک)بووە، دوای ئەوەی دووچاری نەخۆشی(شەلەل)دەبێت لە(1965/3/3)داوای خانەنشینی کردووە، بەڵام ئاوقافی کەرکوک داوای لێکردووە تا ماوەیەک وەزیفەکانی بمێنێ و (وەکیل) دابنێت، بەڵام لەترسی حەرام بوونی موچەکەی ڕەزامەندنەبووە، ئەو پایە بەرزە لە(1965/3/3تاوەکو 1969/6/10)لەگەل ئەو نەخۆشیە جەنگاوەو ئینجا چووە بەر ڕەحمەتی خواوە، لەڕۆژی سێشەممە

کاتژمێر(10)و30دەقیقەی پێش نیوەڕۆ لەتەمەنی(87)ساڵیدا، ڕۆژی وەفاتەکەی مامۆستا (حاجی مەلا ئەحمەدی حەمدی نەقشبەندی بەحرکەیی) بە حیسابی ئەبجەدی فەرمویەتی:
یاعمر بمژهب الاعراب والاعاجم
فیک الاحد موت العالم موت العالم
172 446 172 446 43 110
1389هجری یوم الپلاپاء(25) ربیع الاول 1389هجری المصادف(1969/6/10)میلادی
المؤرخ: احمد حمدی النقشبندی
-3حاجی سۆفی
ناوی تەواوی(محەمەد ئۆمەر مەولود قادر خدر)ە، لە بەرەی(کاکی)یە، پیاوێکی زیرەک وبەتوانا بووە بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکان، تەگبیروڕای بۆ سوڵح و سوڵحکاری وەرگیراوە، سۆفی شێخەکانی (شەدەلە) بووە، (شێخ عەبدولکەریمی شەدەلە) نازناوی(حاجی سۆفی) لێناوە، چونکە جارێکیان شێخ عەبدولکەریمی شەدەلە پێی ووتووە"سۆفی بۆ ئەمساڵی حەج پارەی حەجی ئێمەش بدە و بەیەکەوە بابچینە حەج" دیارە سۆفیش ئەوەندەی پارە نەبووە بۆ زیاتر لەکەسێک بۆیە ووتویەتی"ئەو پرە پارەیەی هەمە بەگەردەن ئازایی دەیدەم" هەر لەبەر ئەوە (شێخ عەبدولکەریمی شەدەلە) پێی دەڵێت" مادام ئەوها دەستکراوەی ئەوا من نازناوی(حاجی سۆفی)یت پێ دەبەخشم."
لەکۆڕی پیاوانی ئاینی زۆر دانیشتووە، ساڵێک لەساڵان کە(مەلا سەعیدی قەشقەیی) مەلای گوندی ئۆمەرگومبەت بووە، پلکزایەکی کە(مەلا قادری گۆپتەپە)بووە سەردانی کردووە وشەویش بەساڵاچووانی ئۆمەرگومبەت دەوریان داوە و مەلا قادریش فەرمودەیەکی پێغەمبەر(د.خ) دەگێڕێتەوە، حاجی سۆفیش دەڵێ" مامۆستا ئەوە بەحەدیس ناچێت چونکە کەخوێندتەوە دڵم خورپەی لێوە نەهات؟!"
بەڵام مەلا سەعید لەو بەجواب هاتنەی حاجی سۆفی نیگەران دەبێت چونکە مەلاقادر میوانیەتی هەمیش پورزایەکی خۆشەویستیەتی، ساڵ دەسوڕێتەوە لەدوای وەفاتی(حاجی سۆفی)، مەلاقادر گۆپتەپەیی نامەیەک دەنوسێ بۆ مەلا سەعیدی قەشقەیی و لەنامەکەدا دەنوسێت"بارک الله حاجی سۆفی ڕاستت فەرموو ئەوەی من خوێندمەوە حەدیس نەبوو، بەڵکو ڕیوایەتێک بوو."
حاجی سۆفی نیشان شکێنێکی سەردەمی خۆی بووە، جارێکیان لەسەرای کۆیە کاپتنێکی ئینگلیزی دوای نەمانی عوسمانیەکان هەموو نیشان شکێنەکان کۆدەکاتەوە و نیشانەیەکیان بۆ دادەنێت، بەڵام یەک مەرجی دەبێت دەڵێت"هەمووتان دەبێت بەچەکەکەی من نیشانەکە بشکێنن" هەموو نیشان شکێنەکان نیشانی خۆیان دەگرن، هیچ کامێکیان نیشانەکە ناپێکن!؟ کەسرەی حاجی سۆفی دێت ئەویش بەچەکەکەی کاپتنەکە لەنیشانەکەی نادات بەڵام بەکاپتنەکە دەڵێت" ڕاوەستە با بەچەکەکەی خۆشم لەنیشانەکە بگرم ئینجا هونەرەکەیت پێ دەڵێم" کە بەچەکەکەی خۆی بۆ نیشانەکە دەهاوێت یەکسەر دەیپێکێت، ئینجا بەکاپتنەکە دەڵێت" تۆ سێرەی چەکەکەت خوارکردووە هیچ لەنیشان شکێنەکان ئەوەیان نەزانی؟!" یەکسەر کاپتنەکەش دەڵێت"تۆ ڕاستت ووت کەواتە بەتەنها تۆ نیشان شکێنی."
-4حەمەی گەردی

ناوی تەواوی(محەمەد عومەر مەحمود)ە، ناسراوبووە بە(حەمەی گەردی)، خۆی لە ئۆمەرگومبەت بووە، برایەکی بەناوی(ئەحمەد گەردی) لە شەوگێر بووە واتە باپیرە گەورەی شەهید ئاکۆسوور، ساڵی لەدایکبوونی زانراو نیە، بەڵام کورە گەورەکەی(حەمەدەمینی حەمەی گەردی) لەساڵی 1927لەدایکبووە لەگوندی ئۆمەرگومبەت، 4منالّی هەبووە بەناوەکانی(حەمەدەمین و عومەر و گولێ وئایشە)، لەژیانیدا زۆر شوێن و ناوچەی کوردستانی کردووە وەک(گردخەبەری ئاغجەلەر و مامەوعەلەغێری دوبز)و زۆر دۆستی بنەماڵەی سەید ئەحمەدی خانەقای شاری کەرکوک بووە، ماوەی چەند ساڵێکیش لە گوندی شەوگێری شێخ بزێنی خواروو ژیاوە، حەمەی گەردی، سوارچاک وقسەزان وتفەنگچیەکی باش بووە، لەزۆر شەڕوشۆڕەکاندا بەشداری کردووە وەک:

-شەڕی شوعێبیە، لەخوارووی عێراق دژی ئینگلیزەکان.

-شەڕی نێوان هەمەوەندوشوان، پشتگیری عەشیرەتی شوان بووە.

-شەڕی نێوان حاجیاغای کۆچەری و عیدۆی یەزیدی، لەو شەڕەدا ڕۆلی کاریگەری هەبووە، بەڵام دوو خزمی خۆی لەگەل دابووە بەناوەکانی(حاجی مستەفا و قادری ئەحمەشێت.(

-5شەهید مەلا قادر ئۆمەرگومبەتی،

)نهێنگری شۆرش و ئەبوغرێب بەزێن(

ناوی تەواوی(عەبدولقادر مەلا عومەر مەلا ساڵح)ە، لەساڵی 1939لەگەرەکی ئیمام قاسمی شاری کەرکوک لەبنەماڵەیەکی ئاینی وپایە بەرزو نیشتمانپەروەر هاتۆتە ژیانەوە و بەڕەچەڵەک خەڵکی گوندی ئۆمەرگومبەتەو لەبەرەی مەلازادەکانی شەلەوەندیە، لەپاڵ خوێندنی ئاینی لەسەر دەستی مەلا عومەری خانەقای باوکی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی تەواو کردووە، دواتر دەچێتە(خانەی مامۆستایانی کەرکوک) و لەساڵی(1959-1960)، بڕوانامەی دەرچووی ئەم خانەیە بەدەست دەهێنێت .

بەهۆی هەستی نیشتمانپەروەرییەوە بۆیە رژێم نەیهێشتووە لەکەرکوک وەک مامۆستا دابمەزرێت و لەشارۆچکەی(ماوەت) دەکرێتە مامۆستا لەساڵی 1960، لەگەل شالاوی حەرەس قەوەمی ساڵی 1963ی رژێم بۆ سەر کوردستان لەو کاتە چەکی قەڵەم جێ دەهێڵێ وچەکی پێشمەرگایەتی لەشۆرشی ئەیلولی مەزن دەکاتەشان، سەرەتا لەشۆرشی ئەیلول دەبێتە لێپرسراوی ناوچەی پارتی دیموکراتی کوردستان لە قەلادزێ، پاش ماوەیەک دەچێتە شارۆچکەی(دوز) کە ئەو کاتە بە(مەلا بەکر) ناسراو بووە، ڕۆلی نیشتمانپەروەرانەی بەرزی پێشمەرگایەتی بینیووە، لەنێوان ساڵانی(1964-1965) وێرای ئەرکی مامۆستایەتی و کاری رێکخراوەیی وەک سەرنووسەری گۆڤاری(پشکۆ)ی لقی کەرکوکی(یەکێتی مامۆستایانی کوردستان) کاری ڕاگەیاندنی کردووە، دواتریش لەگۆڤاری(گزنگ و ڕابەر)وەک دەستەی نوسەران ونوسەر لەبواری پەروەردەو کۆمەلایەتی بابەتی جۆراوجۆری نوسیووە، ساڵی 1967لەقوتابخانەی سەلاحەددینی گەرەکی شۆریجەی کەرکوک دەبێتە مامۆستا. لەساڵی 1970 پەیوەندی بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە کردووە و خەباتی کوردایەتی و چینایەتی تێکەڵکردووە، دوای ئەوەی سەرکردایەتی کورد بۆ ماوەی(4)ساڵ 1970-1974 لە گفتوگۆ بووە لەگەل ڕژێم، لەساڵی 1974چەکی پێشمەرگایەتی کردۆتەوە شان و لێپرسراوی لقی کەرکوکی یەکێتی

مامۆستایانی کوردستان بووە، هەر لەساڵی 1974لەگوندی
سێگردکان(3)جگەرگۆشەی بەهۆی نەخۆشی و دوور لە بنکەی تەندروستی دەبنە
قوربانی بەناوەکانی(دیاری و عومەرو توانا.(
لەدوای نسکۆی 1975وەک سەرجەم مامۆستایان دەگەڕێتەوە شاری کەرکوک و
دەست دەکاتەوە بەکاری مامۆستایەتی، بەڵام ڕژێم وەک سزایەکی سیاسی دووری
دەخاتەوە بۆ شاری(سەماوە) لەوێش دەست دەکاتەوە بەکاری سیاسی و خەباتی
نهێنی تا ساڵی 1981دەگوازرێتەوە شاری هەولێر، هەرچەندە ڕژێم نەیهێشتووە
لەکەرکوک بێت، بەڵام هەر لەشاری کەرکوک بەردەوام سەرقاڵی کاری سیاسی و
چالاکیەکانی رێکخستن بووە لەشانە سەرەتاییەکانی کۆمەڵە لەساڵی 1970ەوە
بەووردی کاریکردووە لەکەرکوک تاوەکو کردویەتی بە(ڕێکخراوی کەرکوک) کە ڕێکخراو
گەورەترین یەکەی ئۆرگانی ڕێکخستن بووە لەئاستی شارێک(کەرکوک)دا.
ئەندامی هەرسێ کۆنفراسی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان بووە، لێپرسراوی
ڕێکخراوی دووی کەرکوکی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان بووە، لەبواری رێکخراوە
پیشەییەکاندا دەستەی دامەزرێنەری مەکتەبی سکرتاریەتی یەکێتی مامۆستایانی
کوردستان بووە، لەهەر سێ کۆنفراسی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لەساڵی
1977 لەهاوینە هەواری سەلاحەددین و ساڵی 1982و1985لە بالیسان
بەشداریکردووە بەلێپرسراوی لقی کەرکوک وئەندامی سکرتاریەت هەڵبژێردراوە.
دوا پلەی لێپرسراوی(ڕێکخراوی دووی کەرکوک)ی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان
ولێپرسراوی(لیژنەی سەرکردایەتی شارەکان) و(ئەندامی سەرکردایەتی)یەکێتی
نیشتمانی کوردستانی پێبەخشراوە.
لەڕۆژی 10-9-1986لەگەل(دلێر)ی کوری لەماڵی خۆی لەشاری کەرکوک
دەستگیردەکرێن، خۆی و هەردوو هاورێی خەباتی مامۆستا(شێرزاد حوسێن محەمەد
جەباری و رەئوف عەبدولرەزاق ساڵح ناسراو بە رەئوف یابە)کە هەردووکیان ئەندامی
رێکخراوی دووی کەرکوک بوون، لەزینداندا بوونە قارەمانترین هێمای خۆراگری و هەموو
زەبروزەنگی دوژمن لەماوەی(4مانگ و5ڕۆژ)دا نەیتوانی تەنها یەک نهێنی تەنها یەک
ووشەیان پێبدرکێنێ، نەیانتوانی چۆک بەو سێ قارەمانە دابدەن وتەنها ناوی یەک
ئەندامی ئەو رێکخراوە ئاشکرابکەن، بۆیە شەهید مەلا قادر لەزیندانەوە بۆ دڵنیایی
نامەیەکی ئاڕاستەی سەرکردایەتی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان کردووە
لەنامەکەدا دووپاتی کردۆتەوە کە تەنها بۆ مێژوو ئەم نامەیەی نوسیووە و
دەڵێت"دوژمن نەیتوانیووە تاکە ووشەیەکم پێ بدرکێنێ، شەرەفی نهێنیەکانم
پاڕاستووە"، بەداخەوە لەبەرواری 15-1-1987بەمەرسومێکی کۆماری بە ئیمزای
خودی دیکتاتۆر(سەدام حوسێن) حوکمی لەسێدارەدانی زاڵمانەی(دادگای بەناو
شۆرش)بەسەر مامۆستا عەبدولقادر و هاورێکانی سەپاند لە 17-6-1987لە
قەسابخانەی(ئەبوغرێب) بڕیارەکە جێ بەجێکرا و چونە کاروانی نەمرانەوە و تەرمی
پیرۆزیان لەتەمموزی ئەو ساڵەدا لەگۆرستانی(شێخ محێدین)ی شاری کەرکوک
بەخاک سپێردراوە .
-6شەهید عەبدولرەزاق،
ئەو سەرکردەیەی کەرکوکی رزگارکرد
ناوی تەواوی (عەبدولرەزاق ئەحمەد عومەر مەولود)ە، ساڵی 1948 لەگوندی
ئۆمەرگومبەت هاتۆتە ژیانەوە، لە تەمەنی(3)ساڵیدا باوکی (کاک ئەحمەد) بەهۆی

(مارپێوەدان)ەوە کۆچی دوایی دەکات، ساڵی 1951 مامێکی بەناوی(محەمەد)کە بە(مەلا محەمەد)ناسراو بووە، (بەڵگەی لەدایکبوون)ی بەناوی خۆیەوە بۆ دەردەکات بەناوی(عەبدولرەزاق محەمەد عومەر مەولود)، مەلا محەمەدی مامی توانی ڕۆڵی(کاک ئەحمەد)ی برای ببینێت و ببێتە باوکێکی ڕاستەقینە بۆ(عەبدولرەزاق) چونکە کەسایەتیەکی ڕۆشنبیرو کوردپەروەرانەی هەبووە.
لەبەر نەبوونی قوتابخانە لە گوندەکانی (شێخ بزێنی و دەشتی کۆیە) بۆیە شەهید لە تەمەنی(12)ساڵی دەچێتە بەر خوێندن لەشاری هەولێر، لەنێوان ساڵانی(1960-1966) قۆناغی سەرەتایی لەخوێندنی پەروەردەی ئیسلامی تەواو دەکات، بۆ خوێندنی ناوەندی دەچێتە شاری کەرکوک و لەوێ شان بەشانی خوێندنی ناوەندی بۆ بژێوی ژیان چایخانەیەکیش دادەنێت، ئیتر لێرەوە ئاشنای کۆمەڵێک هاورێی نوێ دەبێت وبیری سیاسی و نیشتمانپەروەری لەلای گەشە دەکات.
وێستگەکانی خەباتی شەهیدی سەرکردە عەبدولرەزاق
-1لە شۆرشی ئەیلولی مەزن(1966-1975(
لەساڵی (1966) ەوە لە رێکخراوی یەکێتی قوتابیانی کوردستانەوە دەست پێدەکات و دواتر بووە بە ئیدارەی (ناوچەی سەنگاو) و ئینجا دەگوازرێتەوە بۆ ئیدارەی(ناوچەی بیارە) تا نسکۆی(1975)ی شۆرشی ئەیلولی مەزن بەردەوامی داوە بەخەباتکردن.
-2لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان(1971-1979(
لەساڵی1971ەوە دەستیکردووە بەڕێکخستنی هێڵی ڕێکخستنەکانی(کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان) لە شاری (کەرکوک و هەولێر)، لەدوای ئاشکرابوون و تەفروتونا بوونی بەشێکی زۆری رێکخستنەکانی کۆمەڵە لەلایەن رژێمەوە، شەهید لەبەر ئەوەی(3) ناوی هەبوو لەسەرەتای ژیانیدا باوکی ناوی نابوو(عەبدوڵلا)ئەم ناوەش(3)ساڵی تەمەنی خایاندوو دواتر دوای کۆچی (باوک)ی، مامی (مەلامحەمەد)ناوی نا(عەبدوڵرەزاق) و لەڕێکخستنەکانی کۆمەڵەش ناوی نهێنی(فستق فرۆش)بوو ئەمەش وایکرد ئاشکرا نەبێت و بەنهێنی مایەوە لەگەل هاورێکانی توانی ڕێکخستنەکان دووبارە ڕێکبخاتەوە لەساڵی 1975، ئەوکاتە ڕێکخستنەکانی(کۆمەڵە) هەر پارێزگایەکی بە(هەرێم)ێک دانابوو، چوار هەرێمی هەبوو(هەرێمی سلێمانی بەسەرپەرشتی سالار نەجمەدین عەزیز و هەرێمی کەرکوک بەسەرپەرشتی شەهید ئازاد هەورامی و هەرێمی هەولێر بەسەرپەرشتی شەهید عەبدولرەزاق محەمەد و هەرێمی خانەقین بەسەرپەرشتی حیکمەت محەمەد کەریم-مەلابەختیار-) ئەم هەرێمانە پێکەوە کۆمیتەیەکی سەرکردایەتیان دروستکرد بەناوی(کۆمیتەی هەرێمەکان.(
شەهید عەبدولرەزاق، لەمانگی11ی 1975 لەبارودۆخێکی سەخت و دژواردا بەشاراوەیی و نهێنی بووە خانەخوێی کۆبونەوەی کۆمیتەی سەرکردایەتی هەرێمەکانی کۆمەڵە لەشاری هەولێر، کە تیایدا هەوڵی دووبارە ژیانەوە و ڕێکخستنەوەی ڕێکخستنەکان وسنوروشێوازی کارکردنی کۆمەڵە دیاریکرا.
شەهید لەساڵی 1978کاتێک دەچێتە کارکردن لەشاری (مەخمور) لەلایەن رژێمەوە دەستگیر دەکرێت ودەبرێتە (هەیئەی خاسەی کەرکوک) و دواتر حوکمی(10) ساڵ زیندانی بەسەر دەسەپێنرێت و لەزیندانی(ئەبوغرێب) زیندانی دەکرێت، لە 16-7-1979لەگەل هاتنە سەر حوکمی(سەدام حوسێن) بەر لێبوردنی گشتی دەکەوێت و ئازاد دەکرێت.

3-لە شۆرشی نوێی گەڵەکەمان(1984-1990)
دوای ئازادبوونی لەزیندانی ئەبوغرێب دەست دەکاتەوە بەکاری نهێنی و ڕێکخستن، دوای ئەوەی لەلایەن رژێمەوە چاودێری توندی کارەکانی دەکرێت لەسەر داوای سەرکردایەتی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە، خەباتی چوونە(شاخ)ی دەستپێدەکات و ساڵی 1984دەکرێتە لێپرسراوی ڕێکخراوی(2)ی کۆمەڵە کە بارەگاکەی لە دۆلی بالیسان بوو، ئەوکات شەهید(حەسەن کوێستانی) لێپرسراوی مەڵبەندی(3)بووە، جگە لەکاری ڕێکخستن بەشداری وسەرپەرشتی چەندین داستانی قارەمانێتی و پێشمەرگایەتی کردووە وەک(شەڕی مجاهیدینی خەلق لەدۆڵی باڵەییان، داستانی رزگاری، جافایەتی، مەچلوبەی شەمامک، کونە کۆترو چەندین نەبەردیتر دژ بە رژێمی بەعس)، دواتر لە ئەنفالە بەدناوەکان لەنێوان ساڵی 1988-1989لەگەل هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەرەو خاکی کوردستانی ڕۆژهەلات(وولاتی ئێران) دەچێت و لەگەل هاوسەرەکەی لەشاری(مهاباد) نیشتەجێ دەبن و بەردەوام دەبێت لە خەبات تا لەگەل گرتنی کوەیت لەلایەن سوپای عێراقەوە لەساڵی 1990دەکرێتە ئەندامی فەرماندەی گشتی هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە ریزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.
4-لە ڕاپەرینی 1991 و سەرکردەی سەرپەرشتیاری ئازادکردنی کەرکوک
لەو کاتەی کە بووە بە ئەندامی فەرماندەی گشتی هێزی پێشمەرگەی کوردستان کراوە بەسەرپەرشتیاری سنورێکی فراوان بۆ ڕاپەرینی ساڵی 1991 هەر لە ڕەواندز و شەقڵاوە و سەری ڕەش و هەولێر تا ئازادکردنی کەرکوک.
هێزەکان بۆ ئازادکردنی هەولێر کران بە دوو قۆڵەوە یەکەم: هێزێک بەسەرپەرشتی کۆسرەت ڕەسول عەلی بۆ سەر بارەگای سەربازی فەیلەقی(5)ی سوپای عێراقی و قۆڵی دووەم : هێزێک بەسەرپەرشتی عەبدولرەزاق محەمەد بۆسەر دەزگای ئەنجومەنی یاسادانان وئەنجومەنی جێبەجێکردن ورێکخراوی هەواڵگری باکوری حزبی بەعس، دوای ئازادکردنی شارەکانی سلێمانی و هەولێرو دهۆک جەماوەری ڕاپەریوو و هێزی پێشمەرگە بەرەو شاری کەرکوک لەهەڵمەت دابوون، لەشارۆچکەی پردێ(نەوشیروان مستەفا و کۆسرەت ڕەسول وعەبدولرەزاق محەمەد و حەسەن کوێستانی) بەرنامەی ئازادکردنی شاری کەرکوک-یان دانا و(شەهید عەبدولرەزاق)کرا بەسەرپەرشتیاری هێزی پێشمەرگە بۆ ئازادکردنی کەرکوک، لە 19-3-1991هەڵمەتی هێزی پێشمەرگە دەستیپێکردو لەڕۆژی 20-3-1991 تەواوی ناو شاری کەرکوک لە دەزگاکانی رژێم پاککرانەوە، لەکاتی پاککردنەوەی کەرکوک برایەکی بەناوی مەحمود(خولە)شەهید دەبێت و باوکی (مەلا محەمەد)یش کۆچی دوایی دەکات بەڵام شەهید عەبدولرەزاق سەنگەر چۆل ناکات، هەر لەو داستانە پرسەروەری و مەزنەی شاری کەرکوک لەسەنگەری بەرپەرچدانەوەی پەلاماری رژێمی بەعس بۆ سەر شاری کەرکوک لە 1991-3-28 لەگوندی (باجوان)شەهید دەکرێ و دەچێتە کاروانی نەمرانەوە، بۆماوەی(40)ڕۆژ تەرمە پیرۆزەکەی لەلایەن خاکی کەرکوکەوە لە باوەش دەگیرێت کە ئاواتی سەرەکی شەهیدبوون بووە لە شاری کەرکوک و دواتر لە گفتوگۆی نێوان ڕژێم وبەرەی کوردستانی بەڕەسمی تەرمی پیرۆزی دەهێنرێتەوە هەولێرو بەخاک دەسپێردرێت، لەدوای خۆی چوار جگەگۆشەی بەناوەکانی(هەڵمەت و تارا و تۆڵە وئاڵان) بەجێهێشتووە.
شەهید لەووتەی هاوسەنگەرانی

-کۆسرەت ڕەسول عەلی کەساڵی 1975-1976لەسەردەستی شەهید عەبدولرەزاق هاتۆتە ڕیزی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانەوە: شەهید ناوی کەوتۆتە ناو لاپەڕە پڕشنگدارەکانی مێژوو

-مەلا بەختیار(حیکمەت محەمەد کەریم): شەهید دوای تەفروتونا بوونی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ساڵی 1975 ڕۆلێکی مەیدانی بینی لە هەڵسانەوەو بوژانەوەی کۆمەڵە.

-مامۆستا بەکر(بەکر مستەفا سەعید): عەبدولرەزاق هەمیشە دەیگووت حەیفە پیاو لەم شەڕە لابەلایانە شەهید بێت، بەڵکو شەهید ئەوەیە لە کەرکوک شەهید بێت.

ئۆمەرگومبەت لەساڵی 2013دا

ژمارەی دانیشتوانەکەی(48)خێزان و(219)کەسە، بنکەی تەندروستی و قوتابخانە و مزگەوت وپرۆژەی ئاوی خواردنەوە و کارەبای نیشتمانی و رێگای قیرتاوکراوی هەیە.

ئۆمەرگومبەت کەی قوتابخانەی لێکراوەتەوە

لەساڵی خوێندنی 1976-1977 قوتابخانەی لێکراوەتەوە و یەکەم بەرێوەبەری ناوی(سەعدی محەمەد خزر) بووە، بەبنەچە خەڵکی گوندی بانەمورد بووە، ژمارەی قوتابیانی ساڵی یەکەمی خوێندن(54)قوتابی بووە، لەساڵی دووەمی خوێندن 1977-1978 ژمارەی مامۆستایانی زیادیکردووە لەوانە(عەبدولقادر شەریف و ئەسعەد محەمەد خزر و سوبحیە کۆیی وژیان کۆیی و نازەنین هەولێری و شلێر بەکر هەولێری) هاتوونە قوتابخانەکەو وانەیان وتۆتەوە، لەساڵی 1983-1984لەو 54قوتابیە تەنها(9)قوتابیان ماونەتەوە و درێژەیان بەخوێندن داوە لەسێگردکان ودواتر شارۆچکەی تەقتەق، یەکەم دەرچووی کۆلیژی ئەو گروپە(حەمید عەبدولقادر عەبدولرەحمان)ە لەساڵی خوێندنی 1992-1993، وە یەکەم دەرچووی پەیمانگای تەکنیکی ئەو گروپەش(ئەحمەد عەبدولرەحمان حەمەد و ئیدریس عەبدولعەزیز حەمەدەمین) بوون . لەساڵی خوێندنی(2012-2013)ژمارەی قوتابیانی قوتابخانەی ئۆمەر گومبەتی بنەڕەتی تێکەڵاو، 60 قوتابی بووە(28کچ و32کور) و 7مامۆستا و 3کارگوزاری هەبووە و بەرێوەبەرەی قوتابخانەکە(رێباز سەلام بەهرام عەبدولرەحمان)ە.

سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ئاراس ئیلنجاغی) سەبارەت بە (گوندی ئۆمەرگومبەتی ناحیەی سێگردکان، مێژوو وشێوەزارو جوگرافیاوکەسایەتیەکانی) لە: 17-3-2014 22:02:55

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کۆیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 93

ئۆمەربل
http://www.kurdipedia.org/?q=20140411145903100393

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 94

ئۆینەچی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120164

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 95

ئیبراهیم ئاباد
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577763

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 96

ئیبراهیم خەلیل

http://www.kurdipedia.org/?q=200912072124342907

خاڵی سنووریی فەرمیی نێوان هەردوو باشوور و باکووری کوردستانە.دەکەوێتە سەر سنوری هەرێمی کوردستان - تورکیا، 12 کیلومەتر لە شاروچکەی زاخۆ دوورە، خاڵێکی بازرگانی و سنوری یە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (روژهات) سەبارەت بە (ئیبراهیم خەلیل) لە: 3-8-2010 1:46:51

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 97

ئیتوت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621399

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 98

ئیرانشا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120165

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 99

ئیسلامئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120166

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 100

ئیسلاملوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120167

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 101

ئیسیاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20100825134557490

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی ئیسیاوا بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 1،056 کەس لە 273 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 102

ئیسێوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100823122156484

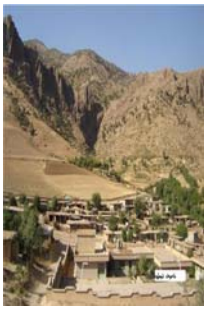

شارەدێ - پشدەر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	شارەدێ
شارەکان:	رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 103

ئیسەوڵێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 104

ئیلنجاغی گچکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013121820514992746

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 105

ئیلنجاغی گەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013121820514992745

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 106

ئیمام
http://www.kurdipedia.org/?q=2012020820051164204

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 107

ئیمامعەباس
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120168

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 108

ئیمینکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621401

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 109

ئینجکە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120169

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 110

ئیندرقاش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120170

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 111

ئیکەماڵێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103122150621400

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 112

ژێتوت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621402

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 113

ژێتوتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621403

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 114

ژێتیتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613113512416

زاویتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 115

ئێسفکا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621404

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 116

ئێمناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120171

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 117

ئێمینکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621411

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 118

ژێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202431924 44

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 119

ئێراق

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218163423849

ئێراق لە ساڵی 1921 دامەزراوە
لە سەرەتای دامەزراندنی سستمی حوکمڕانی پاشایەتی بوو
لە ساڵی 1958 بەسەرکەوتنی شۆڕشی 14ی تەموز سستمی کوماری بەرقەرار بوو.
لە ساڵی 1958 بۆ 1968 چەندین کودەتای سەربازی بەخۆیەوە بینیووە دوا کودەتای بەعسیەکان بوو لە ساڵی 1968 بۆ 2003/4/9 حوکمی ئێراقیان کرد.
لە 2003/4/9 بە هاوکاری هێزی فرە رەگەزەکان گەلانی ئێراق رزگاریان بوو لەو رژێمە.

ژمارە: 120

ئێکەمالا بەرواریا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 05

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 121

ئێکەمالا بەرواریيا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621406

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 122

ئێکەمالا خابیری
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621407

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 123

ئێکەمالێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621408

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 124

ئەبوغرێب

http://www.kurdipedia.org/?q=20140416135126100418

زیندان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ئێراق

ژمارە: 125

ئەتابڵاغی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120140

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 126

ئەحمەد پرنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010315050786877

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 127

ئەحمەدئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120141

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 128

ئەحمەداوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201031481344

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 78 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 494 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 129

ئەحمەدبریو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120142

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 130

ئەحمەدەکەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201032281345

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 41 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 288 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 131

ئەحمەواوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757662

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 132

ئەخلات
http://www.kurdipedia.org/?q=2012060421594665039

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 133

ئەدنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=201008051330164678

دکەڤیبتە دەڤەرا بەرواری باڵا ل رۆژهەلاتا وێ گوندێ کانی سارکێ یە ل رۆژئاڤا بشێشێ و قمریێ یە، ژووریا وی گوندێ سەرەرو و دشیشێ یە، ژێریا گوندی گوندێ دەرگەلکا سەیدا یە. ل گوندێ ئەدنێ پتر ژ (40) کانیێت ئاڤــێ هەنە و پتر ژ (20) سیلاڤێن زۆر یین جوان دیسا هەر جورە فێقیەکی تو بخوازی دێ لگوندێ ئەدنێ بینی ب راستی ئەدن بەهشتا خودێ یە لسەر عەردی!! جوانترین سیلاڤ لدەڤەرێ دێ ل گوندێ ئەدنێ بینی سیلاڤا کانیا(تا) جهەکێ گەشت و گوزاری یە هەر سال بسەدان سەیرانی ل وەرزێ هاڤینی سەرەدانا وی جهی دکەن و ئەگەر پیتە پی هاتبا دان ژلایی جهێن شولەژی ڤە دێ بیتە نمونەیا هاڤینگەهین کوردستانێ.
سەرچاوە: ئەحمەد ئەدنێ - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 134

ئەردنا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621380

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 135

ئەرزێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621381

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 136

ئەرمشت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506213821382

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 137

ئەرەدنا

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805103554466464

ئێکە ژگوندێت دەڤەرا ئامێدیێ دکەڤیتە ناڤ رێزا جیایێ مەتینی ل رۆژ ئاڤایێ ئامێدیێ. گوندەکێ گوزاری یە و سروشتەکێ ساخلەم هەیە و گوندەکێ گەلەکێ کەڤنە، ژ (9) بنە مالا پێک د هێت (4) چوار بنەماڵ ل ناڤ مزیریا هاتینە ولێ ئاکنجی بووینە و(5) پێنج بنەماڵ ل ناڤ بەرواریا هاتینە و لێ ئاکنجی بووینە : (مالا سەینا - مالا حەجێ - مالا بارانی - مالا حەسنی - مالامحەمەد ساڵح)ی و بنیاتێ ڤان هەر پێنج مالا بەرواری نە، (مالا مەلاکێ - مالا رەحیمایێ - مالا سلێمانی - مالا زالێ) بنیاتێ ڤان هەر چوار مالا مزیری نە، سەرجەمێ سەروک خێزانێت گوندی پترە ژ (1000) هزار خێزانانن، دەربارەی رەفتارا ناڤ خو ب ئێک رێزی ژیارا خو پێکڤە بوراندیە. ژیارا خەلکێ گوندی پتر ل سەر خودانکرنا پەزو مێشێت هنگڤینی و چێکرنا رەزا بوویە کو بەر نیاسە ب چێکرنا رەزو و خودانکرنا پەزو ئاژەلی و جوتیاریێ. ژبەر تەنگیا جهێ گوندی ژئەگەرێ زۆربوونا سەروک خێزانا، ل سالا (1940) ێ گوندەکێ دی ب ناڤێ (کانی چنارکێ) هاتیە ئاڤاکرن، هەروەسا ل سالا (1970) ێ گوندەکێ دی هاتیە ئاڤاکرن ب ناڤێ (کانیکا هاجەرێ) و ئاکنجیێت ڤان هەر دوو گوندا ژ خەلکێ گوندێ ئەرەدنا نە . گوندێ ئەرەدنا (8) هەشت کانیێت ئاڤا سروشتی لێ هەنە ژ بلی چەند کانیێت بچویک یێت کەسایەتی و ناڤێت کانیا ئەڤەنە (دوو کانی ل ناڤێلا - کانیا نزاری - کانیا تەمبوخێ - کانیا گەلیکێ - کانیکا مەندێ - سەروکانی - کانی بوتکێ....).

هەروەسا ژمارەکا شکەفتێت سروشتی لێ هەنە ل دەور و بەرێت گوندی، ب تنێ شکەفتەکێ دەست کاری لێ هاتیە کرن ب چێکرنا دیوارەکێ ب توخمێ(کسلی) هاتیە نژنین ژکەڤن دا هاتیە بناف کرن ب شکەفتا (قەلایێ) خەلکێ گوندی مفایەکێ زۆر ژڤان شکەفتا دیتیە چ ل دەمێ شورەشا یان ژئەگەرێ کێم ئاڤاهیا ئاژەلێ خو دکرە تێڤە. هەروەسا ب درێژاهیا هەمی شورەشێت کوردی هێرشێت دوژمنا داو توپ بارانکرنا گوندی خەلکێ گوندی گیانێ خو تێدا د پاراست.
گوندێ ئەرەدنا چوار چەپەرێت ب ناڤ و دەنگ یێن لێ هەین ل دەمێ هێرشێت دوژمنی ل سەر گوندی خەلکێ گوندی دشیان ب هاریکاریا ڤان چەپەرا بەرەڤانیێ ژ خو بکەت ناڤێت چەپەرا ئەڤەنە : (چەپەرێ سیاروکا قەبلانێ) - (چەپەرێ بلباس) - (چەپەرێ سیروکا حامدی) - (چەپەرێ دارا خدری).... دەمێ دوژمنی بەری خەلکێ گوندی ئەف چەپەرە گرتبان خەلکێ گوندی نەچار دبو خو تەسلیمی دوژمنی بکەت ئەگەر خەلکێ گوندی چەپەر گرتبا ل سەر دوژمنێ خو زال د بوون چەند دوژمن یێ ب هێزبا... خەلکێ گوندی شیان هەبوون دبوارێ پێشەسازیێ دا و کارو بارێت خو ئەنجام ددان چەند کەسانێت ناڤدار هەبوون د کارێ پێشەسازیێ رادبون ب چێکرنا دیوار ودارتاشیێ و ئاسنگەریێ. دبوارێ هونەری دا چەند کەسانەک هەبوون شارەزا بوون دگوتنا سترانێت فلوکلوری و مللی دا مینا (میرزا یەحیا - علی حسن - مەلاک عثمان - میکائیل قهار -).هتد.
جوگراڤیا گوندێ ئەرەدنا : دگەل سنورێت ڤان گوندێت دیار کری، باکورێ رۆژ هەلاتێ گوندێ (شێلازا و ئینشکێ) - باشورێ رۆژ هەلاتی (بێناتا) - باشور (کانی چنارکێ و ئەرەدنا فەلا) - رۆژ ئاڤا (بامەڕنێ) - باکور (گیلگا)یە.
گوندێ ئەرەدنا وەکی هەمی گوندێن دی یێن کوردستانێ پشکداری د شورەشێن کوردی دا کرینە و قوربانی ب سەرو مالێ خو دایە، د شورەشا ئیلونێ دا ل سالا (1963) ژ ئەگەرا هێرشا دڕندانەیا رژێما بەعس بوسەر چیایێ مەتینی ودەڤەرا بەروارایا گوندێ ئەرەدنا هاتە کاڤل کرن و چەندین کەسێن ناڤدار و پلە دار دگەل هژمارەکا زۆر ژ پێشمەرگا دناف رێزێن شورەشێ دا هەبوون، و د شورەشا گولانێ دا : ل سالا (1977) هەتا سالا (1980) ێ هژمارەکا خەلکێ گوندی ژن ومێر هاتینە زیندان کرن ژ ئەگەرا هەلبونا شورەشا گولانێ، ل سالا (1987) ێ هێرشەکا ب هێز رژێما فاشی ئینا سەر گوندێ ئەرەدنا د ئەگەرێ دا چەندین کەس ژ خەلکێ گوندی ژن ومێر و زاروک و پیر شەهید بوون...ل سالا (1988) ێ د هەوا ئەنفالێن رەش دا گوندێ ئەرەدنا هاتە کاڤلکرن وهژمارا شەهیدێن هەردوو شورەشا پترە ژ (70) حەفتێ شەهیدان و پتر ژ (400) چوار سەد پێشمەرگا هەنە.
مخابن هەتا نوکە ئەڤ گوندە مایە کاڤلکری و چ پێنگاڤ نە هاتینە هاڤێتن بو ئاڤاکرنا وی هەر چەندە یێ نێزیکە ژ جادێ.
سەرچاوە: موسا جەرگیس ئەرەدنی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 138

ئەزمەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957825

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 139

ئەسپوغە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120143

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 140

ئەسپووک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120144

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی كوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 141

ئەسحاب

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120145

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی كوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 142

ئەسحاو خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201033241346

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 10 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 63 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی كوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 143

ئەسحاو سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201033521347

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری

سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 25 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 154 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 144

ئەسراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757676

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 145

ئەسکۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757661

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 146

ئەسکەندەرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120146

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 147

ئەشرەفییە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120907090559 72945

گەڕەکێکی کوردنشینی شاری حەڵەبە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژئاوای کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 148

ئەشکی تاوەگوزی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120147

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 149

ئەشکەوتی ئاوبارە - کوولی ئاوبارە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090220103523134

یەکێک لە ئەشکەوتە قووڵەکانی کوردستانە کە لە تەنگی کانگاوی دێی ئاوبارە لە بەشی چلچەمەی شاری دیواندەرە لە رۆژهەڵاتی کوردستان هەڵکەوتووە. هێشتا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی زانستی ئەوتۆ لە سەر چۆنیەتیی دروستبوون و مەودای ئەم ئەشکەوتە ئەنجام نەدراوە. بەڵام دانیشتوانی ناوچەکە مەودای ئەم کوولە بە 3.5 تا 4 کیلۆمتر مەزەندە دەکەن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 150

ئەشکەوتی خەفاش (شەمشەمە کوێرە)

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011219311563803

ئەم ئەشکەوتە دەکەوێتە شاخی مەشرەف بە دەرە، لە سێ کیلۆمەتری باکووری شاری دێهلورانی پارێزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستان هەڵکەوتووە.
درێژایی ئەم ئەشکەوتە 155 مەترە، زەوییەکەی 30 مەترە و بەرزییەکەی لە ژێرەوە بۆ سەقف 50 مەتر دەبێت. بەهۆی ئەوەی لەناو ئەشکەوتەدا زیاتر لە 20 هەزار شەمشەمە کوێرەی تێدایە، ناونراوە خەفاش (بە کوردی دەبێتە شەمشەمەکوێرە).
ئەم ئەشکەوتە یەکێکە لە ئەشکەوتە مێژووییەکانی ئەو ناوچەیە و پێشتر مرۆڤی تێدا ژیاوە، لە لایەن شوێنەوارناسانەوە چەندین کۆنینەی مێژوویی تیدا دۆزراوەتەوە .
ئەشکەوتی خەفاش لە لایەن فەرمانگەی ئاساری میللی وڵاتی داگیرکەری ئێرانەوە تۆمارکراوە و دەپارێزرێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 151

ئەشکەوتی شانەدەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216223603795

دەکەوێتە قەزای مێرگەسوور و سەر بەناحیەی بارزان، لەشاری هەولێر و (2200) پی بەرزە لەئاستی رووی دەریاوە، دەکەوێتە سەر بەرزایی لوتکە چیای برادۆست و مێژووی ئەم ئەشکەوتە دەگەڕێتەوە بۆ چاخی بەردینی کۆن بۆ (7000) ساڵ پێش زایینی و بەکۆنترین و گەورەترین ئەشکەوت دادەنرێت لە عێراقدا لەبەرزی (18م) و درێژی (40م) و پانی (27م) کە فراوان دەبێت بۆ ناوەوە تا دەگاتە (60م) بەنزیکەیی. لەساڵی (1951 تا 1961) هەڵکۆلینی سەرەتایی تێدا ئەنجام دراوە لەلایەن زانا (رالف سولیکی) بەپاڵپشتی بەڕێوەبەرایەتی گشتی شوێنەوار لەوکاتەدا، ئەم هەلکۆلینەش تەواو نەکراوە و لەئەنجامی ئەم هەڵکۆلینەش چوار چین دۆزراوەتەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 152

ئەشکەوتی فەقرەقە

http://www.kurdipedia.org/?q=201002262323253746

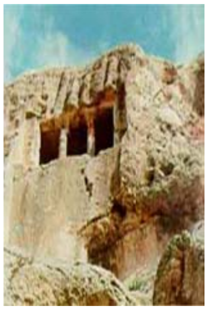

مەهاباد

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 153

ئەشکەوتی قوری قەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=20081209104939586

گەورەترین ئەشکەوتی ئاوی ئاسیایە، کەوتووە 87 کم.ی باکووری ڕۆژئاوای کرماشان (لە سەر ڕێ کرماشان-پاوە) و 25 کم.ی شاری پاوە، لە نزیک گۆندی قوری قەڵا، و بەشێکە لە قەزای روانسەر، ئەم ئەشکەوتە لە دەرەی مەڕان واتە دەرەی ئەشکەوتانە جێیەکی زۆر رازاوەو پڕ لە دار و درەخت. یەکێکە لە نایابترین ئەشکەوتانی کسڵ(ئاهەک)ی،.
هەتا ئێستا نزیکەی 13 ک.م ئەم ئەشکەوتە لە لایەن ئەشکەوتوانانەوە دەر کەوتووە و هێشتا نەگەیشتوونە کۆتایی ئەشکەوتەکە. ئەم ئەشکەوتە خاوەنی چەندین تەلارە لەوانە: تەلاری بووک(عەرووس)، تەلاری زینەخ(بەرزەخ)، کە لە تەلاری بووک نزیکەی 25 دانە لە ئستالاکمیت و ئستالاکتیتەکان بە شێوەی سەیوانی بەرەوخوار دەبینرێت کە شێوازێکی جوان دەنەخشێت. هەر وەها ئستالاکمیت و ئستالاکتیتەکان بە شێوازی بابانوئێل، ئەمیر کەبیر، ماکێتی شاری پاوە، ماسی، بۆرجی پیزا، دڵ، کارگ، سەری شێر، فیل، تاف، کیسەڵ، ملی قاز، حەزرەتی مریەم و..... دەرهاتوون. تەلاری بووک لە 1500 متری دەروازەی ئەشکەوتەکەیە. لە تەلاری بلوور بە بۆنەی لێدانی ئاو و ئستالاکمیتەکان دەنگی سازێک وەک چەنگ و کەمانچە دەبیسرێت.
هەندێک پێیان وایە کە درێژەی ئەم ئەشکەوتە هەتا خاکی عێراق کێشراوە.
هەر وەها ئەم ئەشکەوتە پێشینەیێکی مێژویی زۆری هەیە، هەندێک شتی مێژویی لەم ئەشکەوتە دۆزراونەتەوە، لەوانە: کاسەی سەری ئینسان، سککە، هەندێ شتی سواڵەتی کە بە وێنەی راوی پەلەوەر رازراوە.
تەنا گیاندرێک کە لەم ئەشکەوتە دەژیت جۆرێکی شەمشەمەکوێرەیە لە دەستە شەمشەمەکوێرەی گوێچکە مشکی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 154

ئەفراسیاو

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201037061349

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 51 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 333 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 155

ئەفرین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011121413490463295

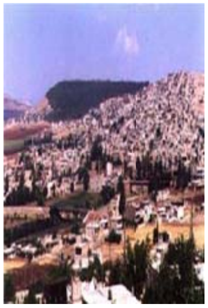

شارۆچکەیەکی ڕۆژئاوایە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 156

ئەلبیران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120148

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 157

ئەلندکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621384

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 158

ئەلهێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621386

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 159

ئەلواج

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120150

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 160

ئەلک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120149

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 161

ئەلکیشکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506213 83

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 162

ئەلیاسی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120151

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 163

ئەلەهێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621385

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 164

ئەمنە سوورەکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112919253711094

سلێمانی..

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 165

ئەمیرئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120152

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 166

ئەمیرئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120153

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 167

ئەمینئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120154

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 168

ئەمیناوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20090220103741135

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 29 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 196 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 169

ئەنبێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120155

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 170

ئەنجینە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120156

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 171

ئەندروک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120157

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 172

ئەندێزێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120158

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 173

ئەورسی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120159

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 174

ئەویهەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120160

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 175

ئەوێهەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009171455369528

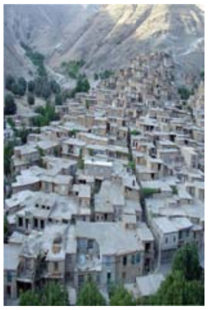

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی ئەوێهەنگ بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 1،886 کەس لە 497 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 176

ئەڤریکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621387

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 177

ئەڤیتال مۆشاف

http://www.kurdipedia.org/?q=20130325094005826 14

گوندێکی کوردنشین لە باکووری ئیسرائیل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ئیسرائیل

ژمارە: 178

ئەکباتان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090514152543175 3

هەگمەتانە کە لە یۆنانیدا بە ئەکباتان (Ecbatana) ناوی لێبردراوە. هەگمەتانە بە مەعنای "لە دەور یەک کۆبووەکان" و پایەتەختی مادەکان و دواتر هاوینەهەواری هەخامەنشییەکان بووە. هێرودوت باسی ئەو شارە دەکات و دەڵێ دیاکۆ ئەو شارەی دروست کردووە، شارەکە خاوەنی حەوت دیوار بووە و هەرکام لە رەنگی دانەیەک لە هەسارەکان بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 179

ئەکبەرئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577 76

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 180

ئەڵادەرەی خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201038151351

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 84 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 465 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 181

ئەڵادەرەی سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201038421352

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 62 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 372 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 182

ئەڵوەن

http://www.kurdipedia.org/?q=200907231558211866

رووباری ئەڵوەن یەکێکە لە رووبارە کوردستانییەکان هەر لە هەڵقووڵاندییەوە هەتا کۆتایی کە دەرژێتە رووباری سیروانەوە. نزیکەی 160 کم درێژە، 120 کم لە ناو سنووری ئێران و بەشەکەی دیکەی لە عێراق. ئاوی ئەڵوەن، لە دووسەرچاوەی (سیاوانە و سەراب ئەسکەندەر) لە شاخی دالاهو و قەڵاچەئاو پێکدێت، سەرچاوە سەرەکییەکەی لە سەراب ئەسکەندەر کە نزیکەی 1500م لە رووی دەریاوە بەرزە، لە رۆژئاوای زاگرۆس کە دەکاتە رۆژهەڵاتی شاری زەهاو بە 32 کم هەڵدەقوولێت. پاش سێ کیلۆمەتر لەگەڵ ئاوەکەی شاری رێژاودا کە لە کێوی قەلاچە هەڵدەقوولێت یەکدەگرێت وەک رووباری کفراور نزیکەی 12 کم بەرەو باکووری رۆژئاوا بەردەوام دەبێت هەتا دەگاتە دەشتی زەهاو و پاشان بەرەو قەسری شیرین دەروات. لەنزیک شاری سەرپێل زەهاو ناوی رووبارەکە دەبێتە رووباری حەلوان هەتا دەگاتە دێی جگەرلو سەر بە شاری قەسری شیرین ناوی رووبارەکە دەگۆردرێت بە رووباری ئەڵوەن. پاشان لەگەڵ ئاوی چەمی ئیمام حەسەن و رووباری تەنگاو تێگەڵ دەبێت. پاش تێپەربوونی بە دێی قەرە سەدەفدا دەگاتە سنوور و نزیکەی 5،5 کم سنووری عێراق و ئێران پیک دەهێنێت. پاشان بەرەو خانەقین دێت و شارەکە دەکاتە دوو بەشەوە ئەنجا بەرەو تۆڵەفرۆش، پاشان دەبێتە دوو بەشەوە، بەشی پەل قلە و بەشەکەی دیکە بەهەمان ناوی ئەڵوەنەوە دەمینێتەوە، ئەنجا رووەو دێی یوسف بەگ، پاشان جارێکی دیکە دەبێتە دوو بەشەوە، بەشێکی بەرەو ئیمام عەباس و بەشێکی بەرەو ئاوای مەردان. ئەو ناوچانەی کە ئەوی ئەڵوەنی پێدا دەروات هەموو پرە لە باخ و باخات و ناوچەیەکی کشتوکاڵی بەپیت بەرهەم دێنێت. درێژایی ئاوی وەڵوەن لە ناو سنووری عێراق نزیکەی 40 کم دهبێت تا دەگاتە نزیک دێی دەکە ودەرژێتە رووباری سیروانەوە.
شایانی باسە رووبارێکی دیکە هەیە بەهەمان ناوەوە کە لە شاخی ئەڵوەن، نزیک شاری هەمەدان هەڵدەقوڵێت. بەڵام ئەمەیان رووبارێکی گەورەترە کە لە دە سەرچاوەوە ئاو وەردەگرێت و بەرەو خوار دەروات تا دەگاتە (شط العرب.(
ئەڵوەن واژەیەکی زمانی ئارییایی، بەمانای (لەو بەرزییە یان لەو گەورەیە) دێت. بەهەمان ماناوە ناوی شاخی ئەڵوەن کە دەکەوێتە نزیک شاری هەمەدان (ئەکباتان)نەوە، یەکێکە لە شوێنەوارە دیارەکانی جوگرافیای ئارییەکان. وشەی ئەڵوەن لە (هەرا یا هەلە) بەمانای بڵند و بەرز وە (وەنتا یا وەند) بەمانای لەوێوە دەرکەوتووە. رووباریک کە لە بەرزاییەکانی شاخەوە هەڵدەقووڵێت و بەتوند دێتە خوارەوە، بەزمانی ئارایییەکان بەناوی (هەراوەند یان هەڵەوەند) ناوی هاتووە. ناوی ئێستای ئەڵوەند، هەر لەناوە کۆنەکەیەوە وەرگیراوە و نەختێک گۆرانی بەسەردا هاتووە. لە مێژووی عەرەبدا و بەزمانی عەرەبی بە (حەڵوان) ناوی هاتووە و خەڵکی ناوچەکەش بە زمانی کوردی بەناوی (ئەڵوەن) ناوی دێنن. لە راستیدا لە ئەدەبیاتی عەرەبیدا، حەلوان ناوی شارێکی کۆنە، کەوتۆتە دامێنی شاخی زاگرۆسەوە کە ئێستا شوێنی شاری سەرپول زەهاوە. هەمان شار لە ئەدەبیاتی پەهلەوی بەناوی (کالە) ناوی هاتووە و لای ئاشوریەکان ناوی (کالمانوو یا کالخ) بووە.
سەرچاوە: محەمەد جەهاد - ماڵپەڕی خانەقین

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: رووبار

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 183

ئەیلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120162

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 184

ئەیوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101024233000010225

شارۆچکەیەکە کەوتۆتە رۆژئاوای پارێزگای ئیلام

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 185

اومرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492505

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 186

باباگورگور

http://www.kurdipedia.org/?q=2012052211244864823

بەناوبانگترین و کۆنترین چاڵە نەوتی کەرکوکە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

شارەکان: کەرکوک

ژمارە: 187

بابخالاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120172

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 188

بابگوریا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621416

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 189

بابوخکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621418

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگیشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 190

بابیرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621420

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 191

بابە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120173

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 192

بابەکراوە
http://www.kurdipedia.org/?q=20121128124926740022

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 193

باپشتیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20101102173741105500

گوندی باپشتیان دەکەوێتە کوردستانی باشوو و دەڤەری رواندز و سۆران و لەسەر رێگای نێوان هاوینەهەواری گەلی عەلی بەگ و قەزای سۆرانە، ئەم گوندە خاوەن خاکێکی بە پیت و بەرەکەتە و کانیاوی زۆری لێیە و (کورەفەقێ و کانی ئەستێران) دوو لە کانیاوانەن کە خەلکی ئەم گوندە جاران پشتیان پێ بەستووە، مەزارگای شێخ حەسەنی بەسری لە گۆرستانەکەیەتی.
هەرچەندە تاکو ئێستا مێژووی دروست بوونی ئەم گوندە یەکلایی نە بۆتەوە بەڵام دەگێرنەوە دەڵێن بەگزادەکانی میرانی سۆران هەریەکە لە ناوچەیەک ژیاون و لە ژێر فەرمانی میری گەورەیان حوکمیان گێراوە، دابەش بوون بەسەر ناوچەکانی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی میرنشینی سۆران ، ئەم گوندەش بەم شێوەیە بەگزادەکانی تێدا ژیاون کە ئەویش (بایزبەگی کوری ئۆغەزبەگ) بوو، بایز بەگ دەبێتە مامی میر محەمەد (پاشای گەورە) بۆیەش ناونراوە باپشتیان جونکە-:
ووشەی باپشتیان گەر شی کردنەوەیەکی بۆ بکەین بریتیە لە پێشگر و ناوەند و پاشگر (با +پشت+یان=باپشتیان) ، (با) لە وشەدا بەکاردێت بەنموونە بایێن با بروا با ئەم شتە وابێت....هتد، پشت لە زمانی کوردی ئەوەی براو مام و ئامۆزا بووایە دەیانگۆت ئەمە خزمی پشتە، پاشگری (یان) لە وشەدا بەکاردێت وەک کەسیان، خزمیان...هتد .واتا دەبێت دامەزراندنی ئەم گوندە بە کارێکی گرنگ وەسف کرابێت کە لەلایان دەسەڵاتی میر بە پشت و پەنا و بەرگری لە حوکمی میرنشینەکە لە دژی دوژمنانی ناونرابێت (باپشتیان.(
خەلکی ئەم گوندە بە گشتی موسڵمانن وجاران دووماڵی جولەکەی تێدابووە بە ناوی(موسا و شلیمۆن) کە چێگای رێزی خەلکی گوند بوون لە دووای شەری جیهانی دووەم بەرەو وڵاتی ئیسرایل کۆچیان کرد، هەرچەندە لە لایان رەشید بەگ و سالح بەگ داوایان لێ کرا کە نەرۆن بەڵام ئەوان هەرسوربوون لەسەر پریارەکەیان باپشتیایان بە جێ هێشت.
هەندێک لە کەسایەتیەکانی ئەم گوندە-:
-1نەزهەتی شاعیری فەرامۆشکراوی شاری رواندزی پایتەخت کە ناوی تەواوی حاجی سلێمان بەگی کوری مەجید بەگی کوری رەسول پاشایە (رەسول پاشا برای پاشای گەورەیە) کە ئەم شاعیرە خەلکی ئەم گوندەیە.
-2عەوڵاپاشا یەکێک بوو لە شۆرشگێرەکان و لە دژی عوسمانیە داگیرکەرەکان بە نیازی ئازادی دەستی لەگەڵ ئینگلیز تێکەڵ کرد، بۆیە فرۆکەی ئینگلیز لە ساڵی 1918 لە کاتی شەر ئەم گوندەی پاراست بوو لە بۆردومان کردن.
-3ئیسماعیل بەگی کوری سەعید بەگی کوری عەوڵاپاشا مۆمێکی داگیرساوی بنەماڵەی میرانی سۆران و حاکمی سیاسی بەریتانی بوو، ئینگلیزەکان پەرەیان پێ دەدا جێگای ئومێدێک بوو بۆ سەربەخۆیی کوردستان یەکێک بوو لەو کەسایەتیانەی کە بە ئاشکرا لە پەرلەمانی بەغدا داوای سەربەخۆیی و جیابوونەوەی دەکرد بەڵام بە فیتنەی مەلیکی عیراق و بەدەستی ناوخۆیی شەهید کرا.
-4قاسم بەگی کوری خورشید بەگ (1920-1975) ئەفسەری ریفی بەریتانی بوو وە ئەندامی حزبی هیوای عیراقی بوو، لە زۆر شوێنی جیا جیا فەرمانبەر و بەرێوەبەر بووە، تاکو دووا ساتی ژیانی لە خزمەتکردنی خەباتی نەتەوەیی کۆلی نەداوە.
-5جەلال بەگی کوری مستەفا بەگ یەکێک بوو لە کادیرە هەرە بە تواناکانی سەردەمی خۆی و یارمەتی دەرێکی گەورەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بوو، لە

گەڵ خەلکی گوند کە بریتی بوون (حاجی رەزابەگ و سیراجەدین(مام دینۆ) و مەحمود فەتاح مەحمودو..هتد) خەباتیان دەکرد.
6-حاجی رەزابەگی کوری کەریم بەگ یەکێک بوو لەو کەسایەتیانەی کەهەر لە دایک بوونیەوە کۆلینەداوە لە خەباتی رەوای گەلەکەی و هەر لە ساڵی 1944وە بەشداری لە هەموو شۆرشە یەک لە دووای یەکەکانی کردووەو چەندین جاریش ئاوارەی دەرەوەی وڵات بووە و سەرکردایەتی راپەرینی ساڵانی 1985ی کردووە لە دژی جاشەکانی ناوچەکە و دەسەڵاتی حکومەتی بەعس.
سەرچاوە: چالاک میرانی - ماڵپەڕی زاری کرمانجی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 194

باتمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101016155857101116

پارێزگا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 195

باتیفا بەرواریا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214422

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 196

باتیفا سەیدا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621423

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 197

باتێل

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613094810989

شارەدێ - دهۆک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 198

باجد میری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621424

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 199

باجلور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621425

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 200

باجلورێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621426

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 201

باجو کەندال
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621427

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 202

باجەڕەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120174

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 203

باخ و پارکەکانی شاری سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012081114065972103

باخی گشتی

باخچەی گشتی لە کۆندا نەبووە. تا سەردەمی ئەحمەد پاشای بابان کە حاکمی سلێمانی بووە چوار باخی دروستکرد، ئێستا ئەو چوارباخە بوون بە گەڕەکێک لە گەڕەکەکانی سلێمانی. جا لەبەر ئەوەی ئاوی سلێمانی زۆر بووە و پڕ بووە لە کانی و کارێز جگە لە ئاوی شیوەکان و زێرابەکان کە بەرەو خوار بوونەتەوە، ئەمانە هەموو سوودیان لێ وەرگیراوە بۆ باخ دروستکردن.

ئەمانەش ناوی ئەو باخانەن کە هەبوون و ئەوانی تریش ئەوانەن کە لەم دواییەدا دروستکران:

باخی پورە بەگ: لە گەڕەکی گۆیژە نزیک سابونکەران و ژوور مزگەوتی هەمزاغا،ماڵی شاعیری گەورەی کورد پیرەمێرد لەوێدابوو.
تووی مەلیک: لە باکووری شاری سلێمانی، لە ساڵەکانی سی و چلی سەدەی رابردوو (حەوزێکی گەورە)ی هەبوو لە بەهارا پر ئەبوو لە ئاو، لەوەو پێش دار و درەختی لە بەرابوو، خەڵک لە بەهارا ئەچوونە ئەوێ بۆ سەیران. ئەم ناوچەیە موڵکی شێخان بوو. لە کاتێکدا دروستکرا کە شێخ مەحمود حوکمدار بوو، بۆیە ناونرا تووی مەلیک.
باخی شێخ لەتیف(شێخ لەتیفی دانساز) لە لای ماڵەکەی خۆیانا لە گەڕەکی دەرگەزێن، پڕبوو لە داری بەردار و حەوزێک بە فوارەوە لە ناوەڕاستیا ئێستاش هەندێ شوێنی ماوە بە باریکی درەختی سێو و هەڵوژە و هەرمێ و هەنار و قۆخ و گێلاس و بەهێ و هەنجیری تیا بوو.
باخی فەرەجی حەمە مراد لە دەرگەزێن نزیک بە کارێزی دایکی پاشا دە دۆنم زەوی بوو. بە موڵک هی (عەزمی بەگی بابان) بوو، لە هاوینا تەنیا ئەو باخە هەبوو کە بە تەنیشت ماڵی عەزمی بەگ خۆیەوە بوو، خەڵکی شار پۆل پۆل بۆی ئەهاتن. ئێستا شوێنەکەی قوتابخانەو خانووە.
باخی مەجید بەگ: لە باکوری شاری سلێمانی. شوێنی بینای زانکۆی سلێمانی و نەخۆشخانەکانی فریاکەوتن و گشتییە.
باخی کانی دۆمان لە خوار گەڕەکی سەرشەقامەوە بوو.
باخی گەورە و بۆگەنە: ئەمیش هەر موڵکی (عەزمی بەگی بابان) بوو لە خوار شاری سلێمانیەوە.
باخچەی گشتی: لە راستیدا هەر ئەم شوێنە بوو کە بە تەواوی پێی بوترێ (باخچە). ئەکەوێتە رۆژ ئاوای سلێمانی نزیک (سەنتەری پارێزگای سلێمانی). یەکەم باخچەی میرییە و کاتێک کە مەجید یەعقوبی لە ساڵەکانی (1937-1939) موتەسەریفی سلێمانی بوو دروستی کرد کە ئەوسا ئەوپەری شار بوو، واتا هیچ خانوو بینا لەو لایەوە نەبوو بێگومان ئەم باخچەیە بۆ رازاندنەوەی شارەکە و گەشت و جوانی سەردانی ژن و پیاو رۆژانی (چوارشەممە تایبەت بوو بۆ ژنان) بە عەبا و پەچەوە ئەهاتن بەداخەوە بەهۆی نالەباری ئاسایشەوە زۆر دەستکاری کراو زۆری لێ کەمکرایەوە و دارەکانی ئەبڕران، بەڵام ئێستا گەشاوەتەوە.

شارەوانی سلێمانی لەم ساڵانەی دواییەدا فەرمانگەی باخچەکانی بەتایبەت پێک هێنا بۆ دروستکردنی باخچە لە ناوشارا. ئەو فەرمانگەیەش ژمارەیەکی زۆری باخچەی دروست کردوە سەرپەرشتیان ئەکات لە ژوور هەموویانەوە پارکی ئازادی کە لەوەو پێش لەشکرگای حوکمەت بوو (حامییە) بوو. ئەکەوێتە بەشی ژووروی شار. ژمارەیەکی زۆری تر باخچەی بچووک هەن لە ناو شارەکە کە هەموو رازاوە و جوان و رێک و پێکن هەندێکیان بە ناوی ئەو کەسانەی بیانی و خۆییەوە ناونراونکە خزمەتیان پێشکەش کردووە. وەک (باخچەی ئولف پالما) سەرەک وەزیرانی سوید کە بەدەستی ناحەز شەهید کرا و باخچەی جەواهری کە بە ناوی شاعیری گەورەی عەرەب محەمەد مەهدی ئەلجەواهیری دۆستی دێرینی کورد و باخچەی فەرەیدون علی ئەمین و گەلێکی تر.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (داناز عەبدولڕەحمان) سەبارەت بە (باخ و پارکەکانی شاری سلێمانی) لە: 11-8-2012 13:31:48

ژمارە: 204

باخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576l3

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 205

باخان 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110817085649606093

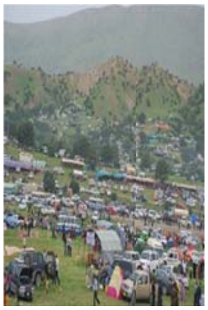

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 206

باخچە
http://www.kurdipedia.org/?q=20091202221245277 9

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێی عەربەتی شاری سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 207

باخچە 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021320

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 208

باخچەمیشە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120175

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 209

باخچەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=200902251218281403

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 104 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 540 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 210

باخی پورە بەگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112621275210902

لەگەڕەکی گۆیژە نزیک سابونکەران وژوور مزگەوتی هەمزاغا،ماڵی شاعیری گەورە ی کورد پیرەمێرد لەوێدا بوو.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 211

باخی شێخ لەتیف

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112621143210901

باخێکی هەرە ناسراوی شاری سلێمانی بوو کە سەرەتای ساڵانی 1930 سەدەی رابردوو، واتە پێش باخی گشتی دروستکراوە. ناوی ئەم باخە ئەهلییە لە ناوی خاوەنەکەیەوە (شێخ لەتیفی دانساز)ەوە هاتووە کە کەسایەتییەکی بەهرەمەند و دەسترەنگینی شاری سلێمانی بوو لە بوارەکانی دانسازی و چەخماخسازی و پەیکەرتاشی و سکەلێدان و خۆشنووسی و سەعاتچێتی و وێنەگرتن و.. تاد.
باخی شێخ لەتیف کە ساڵی 1979 بە بیانووی پرۆژەی فراوانکردنی پرۆژەی فراوانکردنی شاری سلێمانییەوە وێران کراوە، رووبەرەکەی نزیکەی شەش دۆنم زەوی بوو. دەکەوتە نێوان گەڕەکەکانی دەرگەزێن و هۆمەرمەندانەوە. کارێزە بەناوبانگەکەی ناو ئەم باخە بە کارێزی حەسەن بەغایی ناسرابوو. باخەکە جگە لەوەی سەرچاوەی دابینکردنی سەوزە و میوەجاتی بەشێک لە دانیشتووانی شار بوو، دیمەنێکی دڵگیریشی بە ناوچەکە بەخشیبوو. جگە لەوەش کە شوێنی کۆڕ و کۆبوونەوەی کەسایەتییە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئایینیەکانی ناوچەکە بوو. لەوانە شێخ عەلادینی بیارە، شێخ مەحمودی حەفید، برایم ئاغای خوبیلە، حاجی مەلا محێدین، حەمەی ئەورەحمان ئاغا، خواجا ئەفەندی و شێخ لەتیفی حەفید و دەیانی تر.

سەرچاوە: ماڵپەڕی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 212

باخی فەرەجی حەمە مراد

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112809592510914

لە سلێمانی لە گەڕەکی دەرگەزێن نزیک بە کارێزی دایکی پاشا دە دۆنم زەوی بوو. بەموڵک هی (عەزمی بەگی بابان) بوو، لە هاوینا تەنیا ئەو باخە هەبوو کەبەتەنیشت ماڵی عەزمی بەگ خۆیەوە بوو،خەڵکی شار پۆل پۆل بۆی ئەهاتن. ئێستا شوێنەکەی قوتابخانەو خانووە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 213

باخی گشتی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012081114094572106

باخچەی گشتی لە کۆندا نەبووە. تا سەردەمی ئەحمەد پاشای بابان کە حاکمی سلێمانی بووە چوار باخی دروستکرد، ئێستا ئەو چوارباخە بوون بە گەڕەکێک لە گەڕەکەکانی سلێمانی. جا لەبەر ئەوەی ئاوی سلێمانی زۆر بووە و پر بووە لە کانی و کارێز جگە لە ئاوی شیوەکان و زێرابەکان کە بەرەو خوار بوونەتەوە، ئەمانە هەموو سوودیان لێ وەرگیراوە بۆ باخ دروستکردن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 214

باخی مەجید بەگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112810001710915

لە باکوری شاری سلێمانی. شوێنی بینای زانکۆی سلێمانی و نەخۆشخانەکانی فریاکەوتن و گشتییە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 215

باخەکۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262316499671

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 216

بادی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621428

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 217

بادیناوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120176

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پیرانشار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 218

بادێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621429

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 219

بادەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090121160730105

گوندێکە سەربە شارەدێی گەرمکە و نزیکەی 23 کیلۆمەتر لە شارۆچکەی پێنجوێنەوە دورە و زیاتر لە 40 ماڵی تێدایە. دانیشتوانی گوندەکەش، بەکاری ئاژەڵداری و کاری قاچاخچێتییەوە سەرقاڵن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 220

باراو

http://www.kurdipedia.org/?q=20121223232932744

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 221

بارزان
http://www.kurdipedia.org/?q=200910011119462063

دەڤەری بارزان ئەو ناوچە جوگرافیەیە کە دەکەوێتە سەر سێگۆشەی سنوری ئێراق، ئیران، تورکیا کە بەشی سەرەکی لە ناو خاکی کوردستانی ئێراقە. ئەم دەڤەرە زیاتر لە 1500 گوند لە خۆوە دەگرێ کە دابەشکراوە بە سەر 7 تیرەی بارزاندا (شێروانی، بەرۆژی، دۆلەمەری، مزوری، نزاری، هەرکی بنەجی، گەردی). ئەم دەڤەرە لە مێژووی 200 ساڵی رابردووی دا هیچ کاتێک زیاتر لە 10 ساڵ ئاوەدانی بەخۆوە نەبینیوە، بە بەردەوامی تووشی کۆچ و راماڵین و ئاوارەبوون هاتووە بە هۆی هەلگیرسانی شۆرشە یەک لە دوای یەکەکانی کورد لەم ناوچەیەدا وەک شۆرشی شێخ عەبدولسەلامی یەکەم و شۆرشی بارزانی یەکەم و دووەم و ئەیلول و گوڵان ئەوانی پێش ئەمانیش. لە رووی ئیدارییەوە یەک شارۆچکەیە (مێرگەسۆر) کە لە 4 شارەدێ پێکدێت. بژێوی دانیشتوانی ئەم ناوچەیە لەسەر ئاژەڵداری بە پلەی یەک و کشتوکاڵ بە پلەی دوو دەگوزەرێت. لە بناری چیاکانی ئەم ناوچەیە چەندین شوێنی مێژووی هەیە وەک ئەشکەوتی شانەدەر و گۆرەکانی زریمۆک و پایەکانی پردی پاشای گەورە و هتد.
تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ئالان) لە: 1-10-2009 10:55:09

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 222

باریکان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011100111193120177

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 223

باریکاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120178

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 224

باریکە
http://www.kurdipedia.org/?q=20100925224469635

گوندێکە دەکەوێتە دەشتی شارەزوورەوە و سەربە شارۆچکەی عەربەتە. ئەم گوندە لە پاش رووخانی شۆرشی ئەیلوول کرایە ئۆردوگایەکی زۆرەملێ.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 225

بارەگای لقی 4ی پارتی
http://www.kurdipedia.org/?q=20100617145259442

سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 226

بازارگە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120179

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 227

بازاڕ و قەیسەرییەکانی شاری سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012081023070372098

بازاڕ و قەیسەرییەکانی شاری سلێمانی

لە دروستبوونی سلێمانییەوە بەردەرکی سەرا و دەوروبەری ناوەندی شاری سلێمانی بووە، بۆیە دوکان و بازاڕ زیاتر ئەو ناوەی گرتۆتەوە، مێجەرسۆن لە گەشتەکەیدا بۆ ناوچەی سلێمانی لە ساڵی 1908 باسی (خانی عەجەم) و (خانی غەفوورئاغا) و قەیسەری وەسمان پاشا و قەیسەری نەقیب ئەکات، واتە لە پێش هاتنی مێجەرسۆنەوە ئەم خان و قەیسەرییانە لە سلێمانی هەبوون، ئێستا تەنیا قەیسەری نەقیب وەک خۆی ماوە بەڵام خان و قەیسەرییەکانی تر نەماون و شوێنەکانیان ئێستا دوکان و بازاڕە، لە دوای ئەمانەوە کە سلێمانی فراوان بووە و شەقامی تیا دروستکراوە لە سەر شەقامە سەرەکییەکان و سەنتەری شار و گەڕەکەکاندا بە سەدەها دوکان و بازاڕی تیادا دروستکراوە.

خان و قەیسەرییەکانی سلێمانی لە سەرەتای سەدەی رابردوودا ئەمانە بوون:

ناوی شوێن

زانیاری

قەیسەری وەسمان پاشا

وەسمان پاشای کوری حەمە پاشای جاف دروستی کردووە و لە ساڵی 1974 دا سووتاوە و ئێستا جێگاکەی بازاڕێکی گەورەی لێ دروستکراوە.

قەیسەری نەقیب

شێخ مستەفای نەقیب کورەزای کاک ئەحمەدی شێخ دروستی کردووە و تا ئێستاش ماوە.

قەیسەری شێخ مەحمود

لە ساڵی 19166 دروستکراوە لە شوێنی مەیدانی برنجەکە بەرامبەر حەمامی سوورەت، ئێستا شوێنەواری نەماوە.

قەیسەری غەفوور ئاغا

لای مەزادخانەکەوە بووە، رووخاوە و ئێستا شوێنەکەی دوکان و بازاڕە.

خانی غەفوورئاغا

شوێنەکەی ئێستا کراوەتە بازاڕی مەحوی بەرامبەر خانەقای مەحوی.

خانی عەجەم

لە نزیک مەزادخانەکەوە بووە لە ناوبازاڕ و ئێستا شوێنەکەی کراوە بە دوکان و بازاڕە.

خانی عەبدوڵڵا درێژ

عەبدوڵڵا درێژ

خانی حاجی سەعید ئاغا

خۆی دروستی کردووە و موڵکی خۆی و دوو برایەتی.

خانە سووتاو

قادری کەریم دایەن دروستی کردووە و ئێستا بازاڕێکی گەورەی لە شوێندا کراوە بە ناوی بازاڕی خانەقا (بازاڕی جگەرە)وە.

خانی رسوومات

موڵکی حەمەئاغای برای حاجی سەعید ئاغا بووە.

ژمارە: 228

بازرگە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120180

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 229

بازگر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120181

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 230

بازگرگۆران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120182

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 231

بازیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20100113130512325

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 232

بازێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621430

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 233

بازێرکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621431

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 234

بازەرگە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120183

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 235

باژێرگە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120184

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 236

باسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202431924 45

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 237

باساوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201 85

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 238

باساک
http://www.kurdipedia.org/?q=2013052222565478486

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 239

باستانبەگ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120186

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 240

باستکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214432

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 241

باسەوای

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621433

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروشیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 242

باشقشڵاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201024511336

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 55 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 336 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 243

باشماخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120187

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 244

باشماغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120188

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 245

باشکورد

http://www.kurdipedia.org/?q=20121202124101174101

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: ناوچە

ژمارە: 246

باشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621434

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 247

باصەوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621435

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 248

باغچە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120189

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 249

باغڵوجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120190

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 250

باقر ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577777

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 251

باقرتە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120423221000064609

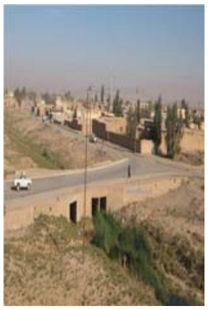

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: مەخموور

ژمارە: 252

باقلاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211529439582

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی باقلاوا بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 205 کەس لە 50 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 253

باقلاوا 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021321

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 254

باگردان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120191

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 255

باگێرا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214436

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 256

بالقوس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214437

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 257

بالوولان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120192

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 258

بالک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576 81

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 259

بالیسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110116005435327 75

لە رووی ئیداریەوە سەر بە شارۆچکەی شەقڵاوەیەو لە ساڵی 1999 ەوە کراوەتە شارەدێ و لە ئێوارەی 16 ی نیسانی 1987 لەلایەن فرِۆکەکانی رژێمی بەعسەوە کیمیابارانکرا کە زیاتر لە (200) هاوڵاتی شەهید و بە دەیان بریندار لێکەوتەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 260

باڵەتە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214388

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 261

بامرنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214400

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 262

باماناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201933

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 263

بامۆک
http://www.kurdipedia.org/?q=2013010612114074718

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 264

بامەرنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621441

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 265

بان میل
http://www.kurdipedia.org/?q=2013031212223982549

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 266

بانکا

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031636164641

ئێکە ژگوندێن سەرب ناحیا بامەرنێ ل قەزا ئامێدیێ ڤە. بانکا دکەفیتە روژهەلاتێ گوندێ وەرمێلێ و روژئاڤایێ گوندێ ئەرزێ و باشورێ وێ گوندێ بابگوریایە. ل سالا 1960 گوند یێ ئاڤەدان بوو ژ (100) خانیا وپتر لێ هەبوون ژ (7) بنەمالا پێک دهات و پتر ژ(500) کەسا لێ دژیان. وەکی هەمی گوندێن کوردستانێ ئەڤ گوندە ژی هاتە وێران وتالان کرن ژ لایێ رژێما بەعسا عیراقێ ڤە. پاشان ل سالا 1974 جارەک دی خەلک ڤەگەریانە گوندی. ل سالا 1975 رێکەفتناما جەزائیرێ (76) زاروک ژ 1 سالی تا 15 سالی ژگوندێ هەنێ هاتنە شەهید کرن. جارەک دن ل سالا 1988 خەلکێ گوندی دەربەدەر بونە ڤە، هەژی ئاماژێ یە کو ئەڤ گوندە بو سێ بەش بەشەک دەربەدەری تورکیا وبەشەک دەربەدەری ئیران بوون و بەشێ دن ژی هاتنە دەستەسەرکرن ل بەحرکێ. هەر دڤێ سالێدا (11) شەهیدێن دن ژی دان ل گوندێ بانکا ئێک مزگەفت هەیە، ل سالا 1975 قوتانخانە لێ هاتیە ڤەکرن کو (5) ماموستا و(60) قوتابی بون. لێ نها (10) قوتابی و(6) ماموستانە. نها ل گوندی (7) بنەمالن و(15) خانی و(60) کەس لێ دژین. ژیانا گوندیا ل سەر رەزایە و خودان کرنا تەرش و کەوالی یە. بەهرا پتر رەزێت بانکیا تری و باهیڤ و هرمیک و سێڤ و حلیکن، هرمیکێت بانکیا ب ناڤ و دەنگن کو بانکی دبێژنێ هرمی چەلی. ژێدەرێ ئاڤێ کانیا ئاڤاری یە بەلێ ژبەر هشکە سالیێ یا کێمە و نوکە بیرەک یا بو هاتیە کولان بو ئاڤا ڤەخارنێ

سەرچاوە: کاوار ئەنوەر - ماڵپەڕی ئامێدی

سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (نیهاد طاهر أحمد) سەبارەت بە (بانکا) لە: 1-6-2012 20:37:57

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

ژمارە: 267

بانی بنۆک
http://www.kurdipedia.org/?q=2013022318002482358

بناری سورێن

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 268

بانی شار
http://www.kurdipedia.org/?q=2013052222585978485

دەکەوێتە بەشی باکوری خۆرئاوا ناحیەی خورماڵ لە دامێنی زنجیرە چیای سورێـن _ هەورامان لە رووی ئیداریەوە سەر بەناحیەی خورماڵ / هەڵەبجەی شەهید / پارێزگای سلێمانیە لە کوردستانی باشوور دانیشتوانی ئەم گوندە بە کشتوکاڵی دانەوێڵە و ئاژەڵدارییەوە سەرقاڵن ئەم گوندە مێژوویەکی زۆر کۆنی هەیە کە بەداخەوە تا ئێستە مێژووەکەی بە بەروار و روون نیە بەڵام ئەوەی روونە بوونی گۆرستانی کۆنە کە وەک باسیان کردووە بۆم زیاتر لە 500 ساڵ پێش ئێستە ئەگەرێنە وە وە شوێنێکی لێیە لەپشتی گوندەکە لە بن چیا پێی ئەڵێن (عارەبانەکەی ئەسکەندەر) کە گوایە کاتی خۆی ئەسکەندەری مەقدۆنی هێرشی هێناوە بۆ ناوچەکە تا ئەو شوێنە عارەبانە(گالیسکە) هێناویانە بەڵام بەهۆی سەختی ناوچەکە و نارەحەتیبەرگریەوە نەیتوانی زیاتر هێرش بکات و پروات بۆیە ناچار لەوێ دابەزیوەو گەڕاوەتەوە ئەمە لە کتێبی رۆژمێری پێشمەرگەیەک بەرگی یەک ئاماژەی پێداراوە لەنوسینی محمدی حاجی مەحمود، گوند بانی شار لە پێشدا لە بناری سورێن و لەنێو دوو بەرزای بووە و کە گوندێکی ئاوەدان و گەورە بووە و چەندان شوێنی گرنگی مێژووی هەیە کە تائێستە لای شارەزایان و پسپۆرانی مێژوو ئاشنا نیە وە چەندان ئەشکەوتی لێیە کە

لەسەردەمی ژیانی سەرەتایی مرۆڤ ژیاوە تێیدا و لەم ساڵانەی کۆتای نەوەدەکان ئاسەواری کۆن و گران بەهایان تێدا دۆزینەوە و ئێسک و پروسکی مرۆڤیان تێدا دۆزینەوە، گوندی بانی شار لەگەڵ جوڵانەوەی رزگاری خوزای گەلی کورد بەدرێژرای مێژوو لانکەی شۆرگێران و پەناگەی شۆرش بووە هەر بۆیە وتراوە "(قوڵتە وبانی شار فرکەو بانی شار) واتە بە شێوەی قوڵتە کە چۆلەکەیەکی بچوکە لەو شاخانە هەڵدەقونێت لەم بەر بۆ ئەوبەر و زۆر وریایە واتە بەو شێوەخۆت گەیەنە بانی شار راکە بانی شار پارێزراویت لە چەند کتێبێک ئاماژەی پێکراوە ئەوەش ئەگەڕێتەوە بۆ هەڵوێستی مەردایەتی خەڵکەکەی و میوان دۆستی و هاوکاری کردنی خەڵکانی لێقەوماو لە دیارترین نمونە دەسەڵاتی حکومڕانی (نصراللە بەگی بانی شارە) کە لەکۆتای سەدەی نۆزدە هاتۆتە بانی شار و پاش چۆڵ بوونی بانی شار کە نزیکەی 10 ماڵی تێدا بووە سەرلەنوێ ئاوەدانی تێکەوتۆتەوە لەژێر حکومڕانی نەصڵا بەگ، نەصڵا بەگ پیاوێکی کەڵەگەتی ئازا و مەرد بووە بە جۆرێک باسی پیاوەتی و ناوبانگی زۆر رۆشتووە تا ئەو رادەی هاوکاری شێخ مەحمودی نەمری کردووە لە شۆرشەکەی هەرچەند لەکاتی شۆر لەسەر جێگە بووە و نەخۆش بووە بەڵام بەپیری شێخەوە رۆشتووە بۆ گوندەکانی دەورووبەر نەصروڵا بەگ مزگەوتی بانی شار بنیاد دەنێتەوە دووبارە بە جۆرێک کە داری چیای پشتی بانی شار(سورێن) کۆدەکاتەوە و لە شارەزوورەوە دار پەموو پرژە بە پیاوەکانی کۆدەکاتەوە و دێنێتیە بانی شار لە لای کانیەکە بانی شار کانێکی بەردین دروست ئەکات و بەرد دەسوتێنێت بۆئەوەی ببێتە گەچ پاشان بە قصڵ و گەچ مزگەوتی بانی شار دروست دەکاتەوە گوندی بانی شار لە روانگەی دینەوە پابەند بوونیکی زۆریان بۆ ئیسلام هەبووە بەجۆرێک کە هەرگیز ئەو گوندە مەلای لێ نەبڕاوە یەکێک لە مەلاکانی مامۆستا (ملا حسنی دزڵی)یە کە ماوەیەک لە بانی شار مەلا بووە و پێشنوێژی و مەلایەتی کردووە لە بانی شار پاشان بەهۆی کێشەی تەڵاقی دەستەڵاتداری ئەو کاتی خورماڵ کە ملاکان ئەڵێن کەوتووە ئەویش رێی ئەکەوێتە خورماڵ و سەرلە ملاکانی هاورێی ئەدا ئەبینێت جەمن دوای دانیشتن و بیتسنی کێشەی تەڵاقەکە ئەو ئەڵێ نەکەوتووە ملاکان ئەڵێن کەوتووە ئەمە ئەبێت کێشەو بەرە قەزا و پارێزگا ئەڕوات تا ئەگاتە لای والی بەغداد و لیژنەی فەتوا لە هەموویدا مەلا حسن ئەیان بەزێنێت و ئەڵێت تەڵاقەکە نەکەوتووە تا والی بەغداد لە پاداشتی زیرەکی ئەڵێت ئەتکەمە فتوادەر و قازی بەغداد ئەڵێ نامەوێ دواتر والی ئەڵیچ چی ئەڵێیت بۆتەکەم ملا حسن ئەڵێت مادام وایە تەنها بمنبرە بۆ ئەزهەر بۆ خوێندن ئەویش لەسەر ئەرکی دەوڵەت ئەینێرن بۆ میسر و زانکۆی ئەزهەر پاش تەواو کردنی خوێندن بەهۆی زاناییەوە ئەبێت مامۆستای ئەزهەر و لەبانی شار ئەبپرێت دوای چەند ساڵێک ئەگەڕێتەوە بۆ هانەی قووڵ و مەلای درێژە پێدەدات وە بانی شار لە سەدەی بیستەمدا خوێندەواری تێدا بووە نمونەش (میرزا عەبدوڵڵا کوری خەلیفە حمە رەزا) کە لە گوندەکانی دەوروبەریەوە کاغەزیان هێناوە بۆ ئەو بیخوێنێتەوە چونکە لە دەوروبەرەدا خوێندەوار نەبووە لە بانی شار فەێ هەبووە وە مەڵبەندی دەروێش و موردانی تەریقەتی قادری و نەقشبەندی بووە، لە شۆرشی ئەیلوول مەڵبەند و لانکەی پێشمەرگە بووە سەرەڕای ئەوە کە دەیان پێشمەرگەی هەبووە لەخەڵکی گوند وە دواتر یەکەم مەفرەزەی سەرەتای شۆرشی نوێ لە بانی شار پەنا دران و لانکە و بارەگایان لە چیاکانی پشتی بانی شار و سنوری بانی شار بوو ئەمە لە کتێبی رۆژمێری پێشمەرگەیەک لە نوسینی محمدی حاجی مەحمود باسکراوە

پاش چەند ساڵێک لە خزمەتی شۆڕش لەساڵی 1978 رژێمی بەعس بەسیاسیەتی خۆی وێرانی کرد و خەڵکەکەشی راگواست بۆ کۆمەڵگای زۆرە ملی لە شارەکان وە چەندین شەهیدی هەیە لە پێناو رزگاری خاکی کوردستان و قوربانی دان بەدەستی رژێمی بەعس پاش راپەڕین لە ساڵی 1993 جارێکی تر بانی شار ئاوەدان کرایەوە و خەڵکەکەی روویان لە زێدی خۆیان کرد بەڵام لە گوندە کۆنەکەی نە بەڵکو چەند کیلۆ مەتر هاتنە خوار و ئێستە نزیکەی 150 ماڵ لەو گوندی بانی شار ژیان بەسەر دەبەن و خزمەتگوزاری قوتابخانە و ریگا و بنکەی تەندروستی و مزگەوتی لێیە.
ئا: شەفیق بانی شاری 15-5-2013

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەڵەبجە

ژمارە: 269

بانینار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120194

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 270

بانیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214444

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 271

بانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20101016160256101 18

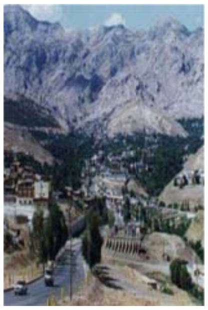

شارۆچکە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 272

بانە سارده

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203330924 72

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 273

بانەسوارا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621442

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 274

بانەسورا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621443

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 275

بانەورێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060413570265025

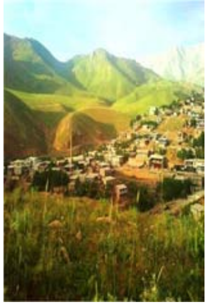

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 276

بانەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100205234127340

یەکێکە لە گوندە گەورەکانی پارێزگای کرماشان، ئەم گوندە 125 کیلۆمتر لە شاری کرماشانەوە دورە سەر بە شارستانی (ناوچە) پاوەیە، بانەورە کەوتوەتە نێوان دو شاخی ئاتشگاە "باکور" و ریاوکۆ "باشور" لە لای باکوری رۆژهەڵات دراوسێی گوندی مەزیری و لە لایەن رۆژئاواوە دراوسێی گوندی بلەیی یە، ئەم گوندە پێکهاتوە لە 1000 ماڵ و زیاتر لە 4000 دانیشتوی هەیە. دانیشتوانی ئەم گوندە پێشتر لە ناوچە سنوریە دەستکردەکانی نێوان رۆژهەڵات و باشوری کوردوستان لە گوندەکانی سەر روبارەکانی سیروان، زمکان و لێڵە نزیک شاری هەڵبجەی شەهید دەژیان.
ئەو گوندانە بریتین لە دڕۆڵە، کانی سالار، کوڵە، لاوران، کەوتە، قنسەخت، کۆڵسە، دەریاو و چەندین گوندی بچوکی تر. دوای شەڕی نێوان ئێران و عێراق ئەو گوندانە بە زۆر چۆڵ کران دانیشتوانی ئاوارەی شارەکانی پاوە و جوانڕۆ و روانسەر کران. سی سال لە مەو پێش پیاوێک بە ناوی حاجی عەلی محەمەد لە تایفەی فەقی مەحمو یەکەم خانوی بنیات نا، هێدی هێدی هەمو ئەو خەڵکانە گەڕانەوە و بانەورە یان درۆستکرد. دانیشتوانی بانەورە ناسراون بە تایفەی ئیمامی و یەکێکن لە تایفە بەناو بانگەکانی عەشیرەتی جافی جوانڕۆ، ئیمامیەکان بۆ خۆیان پێکهاتون لە حەوت خێڵ وەک فەقی مەحمویی، خوامروەتی، ئاغەی، یۆسویی و هتد.
پیاوە بەناوبانگەکانی ئیمامی:
خەلیفە کەیخەسرەو- شاعیری سەردەمی مەولەوی تاوگۆزی و پیاوێکی ئائینی- لە گەل مەولەوی موشاعیرەیان کردووە، بە داخەوە کاتی خۆی بە هۆی شەڕی تایفەگەری کتێبخانەکە سوتاوە، ئیستا هیچ ئاسارەێکی نەماوە بێجگام ئەم پارچە شیعرە نەبێت کە کاتی خۆی لە گەڵ مەولەوی پێشبینی مەرگی خۆیان کردووە:
لێڵە وە هەرحاڵ سیروان نادا پەی
ئەی وەی وە ماڵم وەی وە یانم وەی
من لەگێژەلول گێژی ولۆەردا
وە دو دەس حەسرەت ئەدەم وە سەر دا
دەڵێن کاتێک لە سیروان دەخنکێت، مەلەوانەکان لە گێژی ولۆەر دەیدۆزنەوە کاتێک هەردو دەستی لە سەر سەری بووە.
مەلا عەبدولقادری تەوحیدی- سیاسەت وان و پیاوی ئایینی دامەزرێنەری بزوتنەوەی ئیسلامی کوردوستانی رۆژهەڵات دوای کاک ئەحمەدی موفتیزادە، بەرهەڵستکاری کۆماری ئیسلامی ئێران بو، دوای چەندین چالاکی لە شەڕێکی قورس لە بانەورە، دەیان شەهیدیان دا و زۆربەی ئەوانیتر دەستگیر کران و دواتر لە لایەن رژیمی ئێران وە ئیعدام کران، لەو شەڕە چەندەها ئەفسەری پایەبەرزی رژیم کوژران. ئستاش لە کوردۆستانی باشور دەژیت.
حسین ئیمامی- فەرهادی دوهەم
لە هاوینەهەواری مەیگۆڕێ لە نێو دلی شاخێکدا بە تەنها یەک لاقەوە چەندین ژوری هەڵکەندووە، ئێستا بووەتە یەکێک لە گەورەترین سەیرانگاکانی ئێران بە تایبەت

کوردوستان، هەروەها ئاسارێکی بە نرخە بۆ کوردوستان.
حاجی عەلی محەمەدی کەریمی- دامەزرێنەری بانەورە
مەلا حەمەرەشید
مەلا غەفار
مەلا مەحمودی کەریمی
مەلا حەمەئەمین و هتد
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا دەربارەی گوندی بانەورە لەلایەن (فاروق)
لە: 5-2-2010 22:11:40

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کرماشان

ژمارە: 277

باوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 39

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 278

باواجی

http://www.kurdipedia.org/?q=20120818115406722 40

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: کۆیە

ژمارە: 279

باوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120195

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 280

باوەڕاڕ
http://www.kurdipedia.org/?q=200902201445331354

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 111 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 650 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژماره: 281

باقیا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214446

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 282

باکوزێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101205015850123477

زاویتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 283

باڵاگیر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201966

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 284

باڵامبۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013081420414089160

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: هەڵەبجە

ژماره: 285

باڵانیش
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120197

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 286

باڵاو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120198

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 287

باڵەخچی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120199

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 288

بایزاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201446251355

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 47 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 256 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 289

بایزاوا 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021322

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 290

بایزاواسونقور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120200

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 291

بایزاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120201

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 292

باینجۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120202

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 293

باینچو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120203

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 294

بایندەرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120204

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 295

باینگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120205

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 296

بایوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120207

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 297

بایێوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656557609

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 298

بایەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120206

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 299

ببیرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621447

گوندێکە سەربە شارەدێی (پێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 300

برانا

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621448

گوندێکە سەربە شارەدێی (شنگارێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 301

براهیماوای خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201446581356

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 22 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 122 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 302

براهیماوای خورخورە

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201447501357

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 203 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 1212 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 303

براهیماوای سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2009022014490613 58

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 13 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 84 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 304

برایم خان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110504084635 57261

گوندی ئیبراهیم خانی دەلۆ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 305

برایمئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931 20208

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 306

برایمە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120209

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 307

بردسزی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120210

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 308

بردە رش تبریزخاتون
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557757

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 309

برکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557769

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 310

بریفکا

http://www.kurdipedia.org/?q=2010102516135510239

ئەم وێنەیە ساڵی 1962 گیراوە.
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 311

بریم زەلا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621449

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئامێدی)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 312

بزان
http://www.kurdipedia.org/?q=201009171456349529

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی بزان بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 162 کەس لە 39 بنەماڵەدا بووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 313

بزان 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021323

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 314

بزلانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120211

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 315

بزوەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120212

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 316

بست

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577758

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 317

بلچەسوور
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577OO

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 318

بلدێشا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621450

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتیفا)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 319

بلوانئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120218

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 320

بلواناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120219

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 321

بلوچە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120220

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 322

بلووز
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120221

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 323

بلەبزان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120213

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 324

بلەسەن
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120214

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 325

بلەغور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120215

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 326

بلەهی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120216

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 327

بلەیی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120217

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 328

بناوچان

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120222

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 329

بناوچڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557592

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 330

بناویلە

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120223

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 331

بناویلە - شاربازێڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20140329102742667

...
فۆتۆ: هاوڕێ باخەوان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 332

بناویلەی کوردان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202224

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 333

بناوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120225

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 334

بناوەچان
http://www.kurdipedia.org/?q=200902201450531359

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 36 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 206 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 335

بناڤی
http://www.kurdipedia.org/?q=201110312150621451

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 336

بناڤێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621454

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 337

بندا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621455

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 338

بندرە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120226

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 339

بندڕێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101229122505187 63

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 340

بندڕێ 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213 24

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 341

بندەرە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 27

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 342

بنمێرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203328924555

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 343

بنووخەڵەف

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202300

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 344

بنیانس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214

باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 345

بنیەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20100921102004956

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی بنیەر بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 175 کەس لە 40 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 346

بنەخوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 347

بنەژاژ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120229

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 348

بنەکاول
http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203328924\u0035\u0033

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 349

بهارستان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577783

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 350

بهیک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120253

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 351

بوتیا

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205155571212370

زاویتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 352

بوخەلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120254

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 353

بورجینی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214700

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 354

بوردمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120255

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 355

بورهان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120256

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 356

بول - بل

http://www.kurdipedia.org/?q=200909031230521972

یەکێکە لە گوندەکانی هەورامانی رۆژهەڵاتی کوردستان و سەربە پارێزگەی کرماشان، گوندێکی دڵفرێنەو لە کەناری ئەم گوندە لەسەر رێگای کۆسەی هەجیج، تاڤگەیەکی ئاوی گەورەی لێ یەهەر بە هەمان ناو (بل) دەناسرێ، کە بە ئاوێکی زۆر و فشارێکی زۆر دێتە خوار و دیمەنێکی جوان و دڵفرێنی بەو ناوچەیە بەخشیوەو بۆتە جێگایەکی گەشتیاری.هەروەها ئاوی ئەم تاڤگەیە دەچێتەوە سەر ئاوی رووباری سیروان.
سەرچاوە: نامەیەکی کاک هەڤاڵ نەژاد سەبارەت بە هەندێک شوێنی رۆژهەڵاتی کوردستان لە 02-09-2009

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کرماشان

ژماره: 357

بوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120257

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 358

بڵواناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120258

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 359

بۆبکتان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120259

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 360

بۆریەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120260

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 361

بۆسکین
http://www.kurdipedia.org/?q=20110119230029328 53

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 362

بۆسکێن
http://www.kurdipedia.org/?q=20100917090311952 7

گوندێکی گەورەیە و سەربە شارۆچکەی رانیەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 363

بۆگد

http://www.kurdipedia.org/?q=20121223224346744 41

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 364

بۆڕیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 61

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 365

بۆکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20081107171909107

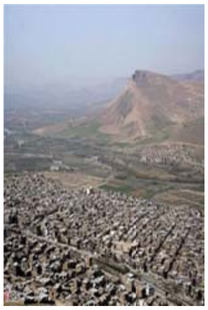

باژێری بۆکان لە13 دەقیقەو 46 دەرەجەی درێژایی رۆژهەڵاتی و 32 دەقیقەو 36 دەرەجەی پانایی باکورییە. بەپێی دوایین دابەشکردنەکانی ئێران بەرینایی بۆکان 2541.306 کیلومەتری چوارگۆشەیەو لەباشوری رۆژهەڵاتی پارێزگای ئازەربایجانی رۆژئاوا ئێران هەڵکەوتووە. 1340 مەتر لەئاستی دەریا بەرزە. شاری بۆکان لەباکورەوەلەگەڵ مياندواو، لەرۆژهەڵاتەوەلەگەڵ سايين قەڵا، لەباشورەوەلەگەڵ سەقز و لەرۆژئاواوەلەگەڵ مەهاباد هاوسنوورە.
یەکەم سەرژمێری کەلەساڵی 1269 ی کۆچی مانگی ئەنجام دراوە رێژەی دانیشتوانی شاری بۆکان 100 کەس بووەو لەسەردەمای ناسرەدین شای قاجار و کاتێ سەردار عەزیز خانی موکری خاوەنی بۆکان بوو 100 بنەماڵەلەبۆکان نیشتەجێ بوون. دوایین سەرژمێریش کەساڵی 2006 لەلایەن دایرەی ئاماری زێرانەوەبلاو بۆتەوەرێژەی دانیشتوانی بۆکان گەیشتۆتە230000 کەس و لەنێو شارەکوردییەکانی ئێراندا دوای کرماشان و ورمێ و سنەگەورەترین شاری رۆژهەڵاتی کوردستانە، ئەمەش بەهۆی هەڵکەوتنی بۆکان لەسەر شاڕێی سەرەکی باکور و باشووری رۆژئاوای ئێران گرینگییەکی ئەوتۆی بەم شارەبەخشیوەو بۆتەهۆی کۆچی زۆر لەگوندەکان و شارەکانی دەوروبەرەوەبۆ ئەم شارە.
ئەم شارەبەپێی دوایین ئاماری ئیداری و سیاسی کۆماری ئیسلامی ئێران کەساڵی 2005 بلاو بۆتەوەلەدوو قەزا پێکهاتووەکەبریتین لەقەزای سیمینەکە1093 کیلومەتری چوارگۆشەیەو لەسێ ناحیەی ئاختاچی رۆژهەڵاتی و ئاختاچی باکوری و بێهی دێبوکری پێکهاتووە. قەزای ناوەندیی بۆکان لەچوار ناحییەپێکهاتووەو بریتین لەئاختاچی و ئێلی تەیمور و گەورک و فەیزوولابەگی. خەڵکی بۆکان بەزمانی کوردی و زاراوەی موکری یان موکریانی دەپەیڤن. بەم زاراوەیەئەدەبیاتێکی فراوان نوسراوە.
دانیشتووانی بۆکان لەسەداسەد هەموو کوردن و ئایینی زۆربەیان ئیسلام و ئایین زای سوننەی شافعی یەکەلەباب و باپیرانیانەوەوەک میرات پێیان گەیشتووە. شاری بوکان ئیستا دوای شاری کرمانشاەو سنەلەروژهەلاتی کوردستان سیهەم شاری گەورەو پر دانیشتووانی کوردنشینەلەئیران.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 366

بۆڵوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130304191946804885

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سنە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 367

بۆیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120262

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 368

بۆیەن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120263

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 369

بیادری
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 71

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەلێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 370

بیاڤێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101205020125123 48

سەرسنک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 371

بیبیکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 64

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 372

بیترون
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621473

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 373

بیجار
http://www.kurdipedia.org/?q=201009251937239630

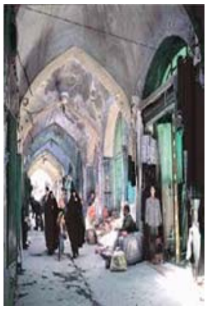

شارۆچکە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 374

بیجار 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021327

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 375

بیجنەوەند

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011116555363784

بیجنەوەند (بیجنوند) دەڤەرێکی پارێزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستانە. دەکەوێتە شاری شیروان چەردەواڵی باکووری رۆژهەڵاتی ئیلام .
لە ژمارەیەک گوند پێک دێت، خەڵکەکەی بە شێوەزاری لەکی دەپەیڤن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

نەتەوە: کورد

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ناوچە

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 376

بیچاخچی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120265

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 377

بیدوهی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214744

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 378

بیرا کەبرا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214755

گوندێکە سەربە شارەدێی (بجێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 379

بیردۆک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202666

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 380

بیروزانی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621476

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئامێدی)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 381

بیرومانا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621477

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 382

بیرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621478

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 383

بیرەبات
http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574028

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژماره: 384

بیزنور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621481

گوندێکە سەربە شارەدێی (بیبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 385

بیشینکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621482

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 386

بینوخەڵەف

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120267

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 387

بیوەنیژ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120268

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 388

بیک داودا

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621483

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 389

بیکداودا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214844

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 390

بیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214855

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئامێدیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 391

بیەڕەشان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757637

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 392

بێ بادێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621487

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 393

بێبو

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120515433112364

شارەدێ - دهۆک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 394

بێبوزیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 88

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 395

بێتریان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 69

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 396

بێتواتە
http://www.kurdipedia.org/?q=20081213181913642

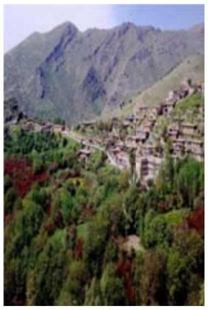

ناحیەی بێتواتە سەر بەقەزای رانیەیە لە ساڵی (1974) بووەتە ناحیەو بە دووری نزیکەی (20) کم لە قەزای رانیەوە دوورەو،هەڵکەوتەی شوێنەکەی زۆر گرنگ هەڵکەوتووە، چونکە لەلایەک شوێنێکی گەشت و گوزاریە و لەلایەکی ترەوە کەوتۆتە سەر رێگایەکی ستراتیجی نێوان سۆران و بادینان و لە هەمان کاتیشدا رێگایەکی سترانیجی بازرگانی بە ناو چەقی شارۆچکەکە کە (سەروچاوە) یە و مەڵبەندی ناحیەی بێتواتەیە رەت ئەبێت و ئەمە هێندەی تر،گرنگی بەم شارۆچکەیە داوە. ناحیەی بێتواتە لە بنچینەدا (بێتواتە) گوندەو ناحیەکەش لەشارۆچکەی سەروچاوەیە بەڵام لەبەر ناوە مێژوویەکەی ناحیە بەناوی بێتواتەیەو، ئەگەرنا مەڵبەندی ناحیە لە ناوشارۆچکەی سەروچاوەیە کە نزیکی (3000)ماڵەو ژمارەی دانیشتوانی ئەو ناحیەیەش بە گشتی (15000) و لە شارۆچکە سەروچاوە و ئۆردوگای شکارتەو (33) گوند پێک دێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 397

بێتوش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120270

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 398

بێتکار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621489

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 399

بێتکاری
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621490

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 400

بێتکارێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101205021003123349

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 401

بێجە
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120271

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 402

بێخاڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20081217103703809

دەکەوێتە بەری رۆژئاوای شاری رواندز بەدووری (10) کم و (140) کم لە هەولێر دوورە دوو رێگای تایبەتی بۆدەچێت لە رواندز و گەلی عەلی بەگەوە بە هاوینان پلەی گەرمی دەگاتە (32) پلەی سەدی.
ئەو هاوینە هەوارە تاڤگەیەکی بەرز و فراوانی هەیە و ئاوێکی زۆری هەیە، لێرەدا چەندان چێشتخانە و چایخانەی هاوینەی میللی هەیە لەگەڵ چەندان جێگەی خۆش رابواردن بۆ خێزانداران و گەشتەوەران لە سەرەتای بەهارەوە سەردانی دەکەن تاکۆتای وەرزی پایز.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: رواندز

ژمارە: 403

بێدوهی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621492

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 404

بێراسب
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120272

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 405

بێرمی دینداران
http://www.kurdipedia.org/?q=20120617134320675566

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 406

بێرومان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214933

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 407

بێرومانا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214944

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 408

بێرکۆت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110524121149581755

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژماره: 409

بێزنور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621495

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 410

بێزنوری
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621496

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 411

بێزنورێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621497

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 412

بێزهێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621501

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 413

بێزەلی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621498

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 414

بێزەلێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621499

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 415

بێزەهێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621500

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 416

بێژاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120273

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 417

بێژوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120274

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 418

بێساران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120275

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 419

بێستانسوور

http://www.kurdipedia.org/?q=201009252249319638

ناوچەی شارەزوور - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 420

بێسرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621503

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 421

بێسفکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205015309l2346

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 422

بێسکی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215O4

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 423

بێسکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215O5

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 424

بێسەڵمێن

http://www.kurdipedia.org/?q=201009252248129637

ناوچەی شارەزوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 425

بێشاسب

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120276

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 426

بێششینکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621507

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 427

بێشووک_جندیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332992461

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 428

بێشینکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621508

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 429

بێقولکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621509

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 430

بێلومانا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621511

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوک(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 431

بێلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656575595

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 432

بێمزورتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202279

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 433

بێنوریان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203329924655

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 434

بێوران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120280

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 435

بێکارێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621510

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 436

بێکۆس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120278

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 437

بێکەژ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120277

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 438

بێیەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577 06

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 439

بەحرکە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216224602798

شارەدێی بەحرکە سەربە پارێزگای هەولێرە و 35 گوند دەگرێتەخۆ ،ژمارەی دانیشتوانی 43.000 سەرە، دەکەوێتە ناوچەیەکی دەشتایی، لای باکوور هەندێک گرداویە، رێگای نێوان بەحرکە و ناوەندی هەولێر قیرتاوە، بەحرکە بە 12 کلم و 10 خەلەک لە هەولێرەوە دوورە، لە هاوین وشک و گەرمە، باراناوی و ساردە لە زستان، بەڵام لە بەهار پاییز خۆش و مامناوەندیە، سامانی سروشتی سەرەکی زەویە کشتوکاڵیە بە پیتەکەیەتی، باری ئابووری بش نییە، خەڵکی کشتوکاڵ و ئاژەڵ بە خێوکردنەوە، خەریکن هەروەها هەندێکیشیان پێشمەرگەن، رێژەی بێکاری بەرزە رێکخراوە ناحکوومیەکان چالاکیان نییە لە ناوچەکە، باری ئاسایش لە ناحیەکە باشە هیچ کێشەی کۆمەڵایەتی نییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 440

بەدرە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009252234139632

شارەدێیەکی بەعەرەبکراوی هەرە باشوورە لە باشووری کوردستان، لە لایەنی کارگێرییەوە سەربە شاری کوتی ئێراقییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 441

بەدلیس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010223135021369

باژارێکی کورد نشینە لە کورستانی تورکیا، لە چەرخی 17 ی زاینی هاتووە دامەزراندن، حەوت قەزا بە خو دەگرێت:
-عادلجەواز
-ئەخلات
-بدلیس
-گورئویماک (نورشین)
-هیزان
-موتکی
-تاتوان
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ڕوژهات سەعید) سەبارەت بە (بدلیس) لە: 2-1-2011 22:56:47

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 442

بەر خانەقا

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112621015710894

یەکێکە لە گەرەکە کۆنەکانی شاری سلێمانی و ناوەکەی لە خانەقای مەولانا خالیدی نەقشبەندی یەوە هاتوە کە ساڵی 1818 مەحمود پاشای بابان دروستی کردوە،ئەم گەرەکە هاوسنورە لەگەڵ گەرەکەکانی چوارباخ و سەرشەقام و سەرکارێزو ئەسحاپ ئەسپی.هەموو مەرجەکانی شارستانیەتی ئەو سەردەمەشی تیا بوە،لە مزگەوت و دوکان و بازاڕ و خان و تاد...
پردی عەلافان کە ئێستا نەماوە پردێکی بەناوبانگی سلێمانی بووە لەو گەرەکەدا بووە،لەم گەرەکەدا جگە لە خانەقای مەولانا خانەقاکانی حاجی مەلا عەلی و مەحوی و شێخ عەبدولرەحمانی قەرەداخی و مەلا عەزیزی تیا بووە جگە لەمانەش تەکیەی شێخ مارف و مزگەوتی شێخ عەبدولکەریم و مزگەوتی حاجی مەلا رەسولی دێلێژەیی و مزگەوتی دوو دەرگا و مزگەوتی شێخ وسو ی تیا بووە،حەمامە بەناوبانگەکانیش برتیبون لە حەمامی حاجی ئەوڵاو حەمامی حاجی غەنی و حەمامی غەفور ئاغا(حەمامە بچکۆلە)و حەمامی تازە کە تەنیا ئەمەی دواییان وەکو خۆی ماوە.هەر لەم گەرەکەدا کۆمەڵە خانێک هەبوون کە هەندێکیان وەکو دوکان بەکار ئەهێنران و هەندێکیان وەکو ئەنبار لەوانە خانە سوتاو.خانی فەتحوڵا و خانی غەفور

ئاغا.ئەم گەرەکە جگە لەوەی کە کۆمەڵە مەلایەکی بەناوبانگی تیا هەڵکەوتوە
شوێنی نیشتەجێبونی هەندێ شاعیرو ئەدیبی بەناوبانگیش بووە،وەکو مەحوی و
شێخ نوری شێخ ساڵح و ئەخۆل و کامەران موکری و مەدهۆش.هەروەها لەم
گەرەکەدا کۆمەلێ کەسایەتی خێرەومەند هەڵکەوتون وەک حاجی ئەوڵای شاڵی و
عەلی کەمال بەگ و عەبدوڵلا لوتفی و حاجی ئەحمەد رەشید و حاجی حەسەنی
لۆکەو ئەحمەدی حاجی فەرەجی حاجی حامید کە یەکەمین کێڵگەی لە بەکرەجۆ
دروست کرد و باخی بەختیاریشی بەناوی کورەکەیەوە ناو نا.
خەڵکی ئەم گەرەکە بەشێوەیەکی بەرچاو بەشداریان کردووە لە چالاکیە سیاسیەکان
دا و هەمیشە لە سەنگەری نیشتیمان پەروەران دا بوون وە لەم پێناوەش دا لە قۆناغە
جیا جیاکاندا بەردەوام شەهیدیان بەخشیوە،لەوانە عەولە سیسی شەهیدی شەری
بەردەرکی سەرا و بەکری خەیات و فەقێ عەبدەڵای مەلا بەختیار و کەمالی حەمەی
فەرەجە غەنی و نامیق ئاغای مستەفاغا و خاڵە شیهاب و حەمە عەلی بەر خانەقا و
دەیان شەهیدی تر.
شوێنێکی بەناوبانگی گەرەکی بەر خانەقا کە دواتر بو بە گەراجی بەغدا گومرگە
سوتاوەکەیە کە بیناە گومرگی تیا بوەو لە سیەکانی سەدەی رابردودا سوتاوە.
سەرچاوە: ماڵپەری سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 443

بەرئاف

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621457

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 444

بەرانان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011083115485860849

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 445

بەرچی
http://www.kurdipedia.org/?q=2014050609243676085

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ئامێدی

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 446

بەرخانەقا
http://www.kurdipedia.org/?q=2014032411595360082

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: سلێمانی

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 447

بەردبڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201457231365

یەکێک لە گەڕەکەکانی شاری سەقزە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 448

بەردیسپی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957699

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژماره: 449

بەردە سوور

http://www.kurdipedia.org/?q=20120208200511164205

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژماره: 450

بەردەبوک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 31

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 451

بەردەسپی

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201451301360

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 39 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 262 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 452

بەردەسپیان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120232

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 453

بەردەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120233

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 454

بەردەشان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013012622034275345

سەر بەناحیەی بنگردی قەزای دوکانە، دەکەوێتە نێوان بەرزاییەکانی چیای کۆسرەت و چیای ئاسۆس و گردە باسک و باسکی بەردبەرداوی و گردە کەروێشک و گردە ژیلوانەوە. هەروەها دەکەوێتە نێوان گوندەکانی سێوکان و مەرگەو ناحیەی بنگردەوە. بەگوێرەی گەورەیی گۆرستانەکەی بێت مێژووی دروستبوونی بەردەشان زۆر کۆنە چونکە خاوەنی گۆرستانێکی زۆر گەورەیە کە ئەمەش شایەتی دێرینی گوندەکەیە. لەسنووری ئەم گوندەدا جۆرە بەردێک هەیە کەهاوشێوەی شانەی هەنگە، هەر بۆیەش پێدەچێت ناوی بەردەشان لەوەوە سەرچاوەی گرتبێت، دەڵێن سەرەتا وتراوە شانە بەرد یان بەردەشانەو پاشان دەماودەم بۆتە بەردەشان.

دووبەردەشان

ئەم گوندە پێشتر بناغەی دروستبوونی لەسەرووی شوێنی ئێستایەوە بووە، پاشان وردەوردە بەرەوخوارەوە هاتوون بەهۆی بوونی ئاوی باشترو زەوی کشتوکاڵی لەبارتر. تا ساڵی 1994 یش یەک بەردەشان هەبووە، بەڵام لەوساڵەداو دوای کۆچی دوایی سەرکردە رەسوڵ مامەندو بەخاک سپاردنی لە زێدی باب و باپیرانی لەبەردەشان، کۆمەڵێک خێزان لەدەوروبەری مەزارەکەی خانوویان دروستکردو بەردەشانیان جێهێشت، بەمەش بەردەشان بوو بەدوو بەشماڵە تازەکان ناونرا بەردەشانی خواروو کە ژمارەیان 25 خێزانە کە ئەم گوندە نوێیە نزیکی جادەیەو گوندە کۆنەکەش ناونرا بەردەشانی سەروو کە ژمارەیان 40 خێزانە .

دانیشتووانی بەردەشان بەگشتی بەسەروو خوارووشەوە سەر بەهۆزی شیلانەن و ژیانێکی ئاسوودە پێکەوە دەگوزەرێنن.

بژێوی گوندەکە

بژێوی ژیانی ئەم گوندە پشتی بەستووە بەکشتوکاڵ و ئاژەڵداری و راوە ماسی، ئەوەی شایانی باسە بەردەشان خاوەنی رووبەرێکی زەوی کشتوکاڵی بەرفراوانە کە ساڵانە دەکرێت بە گەنم و جۆو نۆک و لەکۆنیشدا تا پێش راگواستن دەکرایە توتن و گەنم و جۆو نیسک و نۆک و گوڵەبەڕۆژەو و کاڵەک و شووتی. لەناو گوندیشدا هەندێ پارچە زەوی بەراو هەیە کەپێی دەوترێ دەرماڵ کە لەساڵانی زوودا دەکران بە توتن و بامێ و تەماتە، بەڵام ئێستادا ئەم دەرماڵانە بەشێکیان کراون بەباخچە لەلایەن خاوەنەکانیانەوە، هاوکات چەندین باخی هەنارو هەنجیرو رەز، ئەمە جگەلە داری سروشتی وەک دارەبەن و بەڕوو، لەکۆندا گرنگی زیاتر بەکشتوکاڵ دەدرا، چونکە بەروبوومەکەیان پارەی دەکرد بژێوی ژیانیانی دابین دەکرد، بەڵام بە گوتەی خۆیان لەئێستادا حکومەت وەک پێویست هاوکاری جووتیاران ناکات بەپێدانی تۆوی باش و پەینی کیمیایی و کڕینەوەی بەروبوومەکانیان هەر ئەو هۆکارەشە وایکردووە لەو ژمارە زۆرەی دانیشتووانی بەردەشان کە زیاتر لەسەد ماڵ بووە ئەو ژمارە کەمە بگەڕێنەوە سەر زێدی خۆیان بە بەراورد بەزیاد بوونی ژمارەی دانیشتووانەکەی.

ئاژەڵداریی

سەبارەت بە ئاژەڵداریش لەکۆندا تا پێش راگواستن ژمارەیەکی زۆر ئاژەڵ لەم گوندەدا بەخێو دەکران لەبەر بوونی لەوەڕگاو شوێنی پێویست لەناوچەکەدا کەژمارەی ئاژەڵەکانیان دەگەیشتە 2000 سەر مەڕو بزن و زیاتر لە 90 سەر رەشە وڵاخ، لەئێستاشدا ئەم ژمارەیە زیادی کردووە تێکڕا لەهەردوو بەردەشانی سەروو خوارو زیاتر لە 3200 سەر مەڕوماڵات و نزیکەی 200 سەرێک رەشە وڵاخ بەخێو دەکرێن. خێزانێکی زۆریش بژێوی ژیانیان لەسەر راوە ماسی بووە، بەو پێیەی نزیکە

لەدەریاچەی دوکانەوە لەئێستاشدا ژمارەیەکی زۆر لەو خێزانانە دەستبەرداری راوە ماسی نەبوون، ماسی لە بازاڕەکاندا داواکاری لەسەرەو نرخێکی تایبەتی خۆی هەیە.
ئێستاش دوو کێڵگە بۆ بەخێوکردنی پەلەوەر لەسنووری گوندی بەردەشاندا هەیە هەرچەندە موڵکی خەڵکی بەردەشان نییە بەڵام لەبەرئەوەی لەخاکی بەردەشاندا بەرهەم دەهێنرێت هەموو لایەک سوود لەبەروبوومەکەی وەردەگرن.
سەرچاوەکانی ئاو
سەرچاوەکانی ئاوی ئەم گوندە بریتین لە: (کانی گۆمەشین) کەئاوێکی باشی هەیەکە لەکۆندا کشتوکاڵێکی زۆری لەبەردا کراوە، لەساڵی(1996)ەوە لەلایەن رێکخراوی KLA ەوە پرۆژەی ئاوی لەسەردروستکراوە بۆ گوندی بەردەشانی سەروو، (کانییە سەرچاوە) کە ئەم کانیەش سوودی لێوەرگیراوەو بۆ کشتوکاڵ بەڵام لەئێستادا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاوی دەوروبەرەوە سی کۆلی بۆ ئاودانی ئاژەڵ لەسەر دروستکراوە هەندێ جاریش سەرچاوەکە بۆ خواردنەوە بەکاردەهێنرێت. کانی مزگەوت یاخود کانی ژنان بەشێکی بۆ مزگەوت و بەشەکەی تریش بۆ پێداویستی رۆژانە سودی لێوەردەگیرا، هەروەها (کانی بەران) هیچ جۆرە کشتوکاڵێکی لەبەردا نەکراوە گوندنشینان خۆیان دەڵێن بەهاراوەکانی مام بایز کە مام بایز خۆی دۆزیویەتەوە بۆ کشتوکاڵ بەکار دەهێنرێت کە دەکەوێتە بەردەشانی خوارووەوە. پێشتر توتن و تەماتەو بامێ ئێستا کراوەتە حەوزی ماسی، جگە لەوەش حکومەتی هەرێم بیری ئیرتیوازی بۆ لێداون و تۆری ئاوی گونجاوی بۆ دروستکردوون ئەمە جگە لەوەی زۆربەی زۆریماڵەکانی بەردەشانی سەروو و خوارووش بیری سوری-یان لێداوە بۆ خواردنەوە بەکاردەهێنرێت و کەمێکیش کشتوکاڵی لەبەردا دەکرێت. سەرچاوەیەکی تری ئاو کە وەک رووبارۆچکەیەک وایە پێی دەڵێن (خڕی بەردەشان) کە بەردەشانی سەرووی کردووە بە دوو بەشەوە بە ناوەڕاستی گوندا دێت و بەلای مزگەوتدا دەچێتە بەردەشانی خواروو دواجار تێکەڵ بەدەریاچەی دوکان دەبێت، ئەم ئاوە لە وەرزی باران بارینداا زۆر زیاد دەکات کە خەڵکەکە ناچار دەکات بە ئۆتۆمبێل پیایدا بپەڕنەوە کە ئەمە کارێکی زەحمەتە بۆ خوێندکاران، زۆربەی جاریش ئاژەڵداران ناچار دەبن بە ئۆتۆمبیل ئاژەڵەکانیان لەم بەر بۆ ئەو بەر بپەڕێننەوە. ئەوەی شایانی باسە وەک خەڵکەکەی دەڵێن ئەم کێشەیە بە دروستکردنی سێ پردی بچووک لەسێ شوێنی جیاوازدا چارەسەر دەبێت.
رۆڵی لەشۆڕشدا
ئەم گوندە تاکە گوندە کە بەو فراوانییە لەبەری مەرگە بەشداری بەرچاوو کاریگەریان هەبووبێ لەشۆڕشی شێخ مەحمودی نەمر دژ بە سوپای ئینگلیز، هەرئەوەش بووە هۆی ئەوەی کە ئینگلیز بە توندی بۆردومانی ئەم گوندە بکات بە ناپاڵم و بەجۆرە چەکێکی تر کە پێی دەوترا شەستیر کە خەڵکەکەی زۆر زەرەرمەند بوون و خانوویەکی زۆر رووخاوەو مەڕوماڵاتیشی بەرکەوتووە. لەسەردەمی شۆڕشی ئەیلولیشدا ئەم گوندە خزمەتێکی زۆری کردووەو بارەگا هەبووە لەمزگەوتەکەی بەردەشاندا، هەروەها لە شۆڕشی نوێدا رۆڵی بەرچاویان هەبووە، لە ساڵی 1983دا لە شەڕێک کە هەر بەشەڕی بەردەشان ناسراوە سوپای رژێم و جاشەکانی لەگەڵ هێزی پێشمەرگە رووبەڕووی یەکدی بوونەتەوەو شەڕێکی گەورە لە نێوانیاندا روویداوە لە ئەنجامدا بەشێک لە ماڵەکان لەو شەڕەدا سووتاوەو حکومەت داوای لەخەڵکەکە کردووە

گوندەکە چۆڵ بکەن خەڵکەکەش بە ناچاری روویان کردۆتە ناحیەی بنگردو چەند ڕۆژێک لەوێ ماونەتەوە پاشان گەڕاونەتەوە گوندەکەی خۆیان ماڵەکانیان دروست کردۆتەوە.
ئەم گوندە لەساڵی 1988 لەلایەن رژێمی بەعسەوە راگوێزراوە بۆ ئۆردوگای زۆرەملێی حاجیاوا کە تائێستاش ژمارەیەکی زۆر لەحاجیاوا نیشتەجێن چونکە حکومەت وەک پێویست هاوکارییان ناکات بۆ گەڕانەوەو خزمەتگوزاری پێویست لەگوندەکەدا جێبەجێ نەکراوە تاوەکو پاڵنەر بێت بۆ خەڵکەکەو بەتایبەتی گەنجانیش بگەڕێنەوە بۆ ناوگوند.
پاش راپەڕین و ئاوەدانکردنەوەی کوردستان جارێکی تر لەلایەن گوندنشینانەوە و لەساڵی 1992 ئەم گوندە ئاوەدانکرایەوە ژمارەیەک خێزان گەڕانەوە گوندەکەیان ئاوەدانیان کردەوەو زەوی و باخ و باخاتەکانیان ژیایەوە. لەساڵی 1964 یەکەم ئۆتۆمبیل کەدۆجێکی ئەمریکی بووە بۆ رژاندنی دەرمانی مەلاریا هاتۆتە ناوگوند، ساڵی 1970 جادەی گڵ بۆ گوند لێدراوە کە بەداخەوە تا ئێستاکەش قیرتاو نەکراوە، لە ساڵی1979 بۆ یەکەم جار کارەبای نیشتمانی گەیشتۆتە ئەم گوندەو پاشان لە ساڵی 2000 دا لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە کارەبایان پێگەیشتۆتەوە، لەساڵی 1980دا بۆیەکەم جار خوێندنگای تێدا کراوەتەوە یەکەم مامۆستاش مامۆستا جەمال سەنگەسەری بووە، لەساڵی 1999 خوێندنگایەکی شەش پۆلی تێدا کراوەتەوە کە تا پۆلی شەشی سەرەتایی تێدا خوێنراوە. ساڵی 1964 کوێخا برایم یەکەم رادیۆ و عەبدوڵڵا ئاڵی عەبدوڵڵا لەهەشتاکاندا یەکەم تەلەفزیۆنی بردۆتە ناوگوند.
لەگەڵ دروستکردنی گوندەکەدا مزگەوت دروست کراوەو مەلا حەمەد ئەمین بەردەشانی یەکەم مەلای مزگەوت بووە، تا ئێستا بنکەی تەندروستی تیادا دروستنەکراوە خەڵکەکەی ناچارن رووبکەنە ناحیەی بنگرد بۆ چارەسەر.
کەسە دیارەکانی گوند
لە کەسە دیارو بەناوبانگەکانی گوند رەحمەتی کوێخا عەبدوڵڵای ئاڵی کە ناسراوە بەئالای ئاڵی کەکوێخای گوند بووە کەسێکی شۆڕگێڕ بووە بەشداری بەرچاوی هەبووە لە شۆڕشی شێخ مەحمود چەکی ماوزەڕی لەلایەن شێخی نەمرەوە پێشکەشکراوە، لەبەرئەوەی لەشەڕی تابین لەگەڵ ئینگلیز دەورێکی کاریگەری هەبووە.
رەحمەتی کوێخا مەمەندی ئامۆزایشی کەکەسێکی دەست رۆیشتوو دەوڵەمەند و خانەدان و میوان دۆست بووە، ریش سپی گوند بووە زۆرێک لە کێشەکانی گوندی چارەسەرکردووە. عەلی بەردەشانی شاعیری میللیش لەم گوندە چاوی بەدونیا هەڵهێناوە،
خوالێخۆشبوو رەسوڵ مامەند کە لەسەرەتای شەستەکانەوە چۆتە ریزی شۆڕش و خزمەتێکی زۆری بە شۆڕشی کورد کردووە بەقۆناغە سەختەکانی پێشمەرگایەتیدا تێپەڕیوەو تا دواجار بۆتە کارگێڕی مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.
خوالێخۆشبووان کوێخا برایم و مەمەند ئاڵی عەبدوڵڵاو کوێخا پیرۆت کە برا گەورەی شەهید رەسوڵ مامەند بووەو دەستێکی باڵایان هەبووە لە چارەسەرکردنی کێشە کۆمەڵایەتییەکاندا .
محەمەد حاجی قادر کەکەسێکی شۆڕشگێرەو تەمەنێکی لەشۆڕشی کوردستان بەسەربردووە ئێستاش بەردەوامە. مام کانەبی کەجەڕاحێکی لێهاتوو بووەو چارەسەری چەندین شکاوی و لەجێچوونی کردووەو لە ئۆردوگای حاجی ئاوا کۆچی

دواییکردووه. له ژنانیشدا پور بنەوش کە کەسێکی کارامەو دەست ڕەنگین و مامانی گوند بووە هاوکات حەکیمی منالآن بووەو هاوکارو ڕێنیشاندەری ژنان بووە.
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 455

بەردەقەل

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120234

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 456

بەردەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=201002252221133729

له ساڵی 1890 لەسەردەمی عوسمانییەکان بووەتە ناحیە و بەپێی بڕیارێکی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە 2006/10/12 بوو بە قەزایەکی سەربەخۆ سەر بەپارێزگای دهۆک، و لە ڕۆژی 2007/4/8 ڕێورەسمی دە ست بەکاربوونی قەزاکە بەڕێوەچوو و بەرێز (مازن محەمەد سەعید) وەکو یەکەم قایمەقام دەست بەکاربوو. ئەم دەڤەرە ڕووبەرەکەی نزیکە (400.000) مەتر دووجایە و ژمارەی دانیشتوانیشی دەگاتە (102) هەزار کەس و سێ ناحیە و 106 گوند لەخۆی دەگرێت، شوێنێکی ستراتیژی هەیە و دەکەوێتە نێوان هەر سێ پارێزگاکانی (دهۆک – هەولێر – مووسل.(
سەرچاوە: شڤان گۆران - ماڵپەڕی کوردستان تیڤی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 457

بەردەڕەش 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213 25

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 458

بەردەڕەشی قەڵاڕێحانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090220145205136 1

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 23 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 180 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 459

بەردەڕەشی هەوەتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201452531362

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 35 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 205 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 460

بەردەڕەشی هەیئەتاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201453191363

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 21 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 122 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 461

بەردەڕەشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656577605

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 462

بەردەکورێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120235

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 463

بەرزنجە - سروچک

http://www.kurdipedia.org/?q=201009252252339640

سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 464

بەرزیوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203329924

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 465

بەرسول

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203331924

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان:	ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 466

بەرسیرین

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203330924700

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان:	ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 467

بەرقوروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20100921102033956

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی بەرقوروو بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 759 کەس لە 189 بنەماڵەدا بووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 468

بەرقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=2009022014551213364

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 18 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 92 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 469

بەرگرگە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333292486

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 470

بەرلوت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011032515395219878

گوند - کەلار

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 471

بەروشکا سەعدون

http://www.kurdipedia.org/?q=201012081547379841

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 472

بەروشکا سەعدونی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621459

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 473

بەروشکا کاتولا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621460

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 474

بەروشکا کاتونیا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621462

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 475

بەرکەمران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120236

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 476

بەرۆژی وەرتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203331924780

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 477

بەرێ بهار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214463

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 478

بەرێبهارێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214464

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 479

بەرەوەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120237

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 480

بەستوون
http://www.kurdipedia.org/?q=2011031109205629282

لەسەرچیای برادۆست و باکوری هەولێر بە دووری (125کم) ئەو ئەشکەوتەیە. بە دورێگەی قیرتاو کراو گەشتیار دەتوانێت بگاتە ئەم ئەشکەوتە، یەکێکیان لەبەرزای چیای سپیلکەوە بەرەو دۆڵی خەلان و بنوێ. لەوێشەوە بەرەو بەرزایی چیای برادۆست. دووەمیشیان لە کۆتای گەلی عەلی بەگەوە بەرێگایەکی کە بەرەو خۆر ئاوادەڕوات، لەنێوان هاودیان هارداو وە ڕێگایەکی لاوەکی بەرەو بەرزایی چیای برادۆست سەردەکەوێ تادەگاتە ئەشکەوتی پێستوونە. ئەم ئەشکەوتە بۆ سەردەمی چاخی بەردین دەگەڕێتەوە، واتە سەردەمی مرۆڤی نیاندرتاڵ. دەکەوێتە سەر ڕێگاکە و دەرگاکەی نزمە، لە ژوورەوە زۆر فراوانە و کۆتاییەکەی دیارنیە .
لەسەری ئەشکەوتەکەشدا کونێک بۆ ڕووناکی و گۆرینی هەوای نێو ئەشکەوتەکە کراوە. تاکوو ئێستا پشکنینی بۆ نەکراوە.

سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (ئەشکەوتی بەستوون) بۆ کوردیپێدیا لە 10-03-2011

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 481

بەسری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120238

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 482

بەشارەت

http://www.kurdipedia.org/?q=20100925225113963 9

سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 483

بەغلوجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621465

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 484

بەفریقەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=201005200933094275

یەکێکە لە گەڕەکە کۆنەکانی کۆیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 485

بەفرەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120239

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 486

بەلقزەن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120240

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 487

بەلقەراویان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120241

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 488

بەلووجە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120244

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 489

بەلیتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621466

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 490

بەلەبزان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120242

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 491

بەلەبەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120243

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 492

بەلەکجاڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011090510403660963

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 493

بەمۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957826

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 494

بەند
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120245

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 495

بەندا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 67

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگیشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 496

بەنداوی باوە شاسوار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110504195324572 87

گەرمیان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 497

بەنداوی بەخمە

http://www.kurdipedia.org/?q=2014021115195423916

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 498

بەنداوی دووبز لە قەزای دووبز لە سەر زیی بچوک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013122008575987155

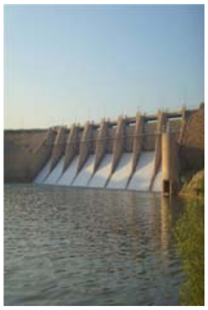

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: کەرکوک

ژمارە: 499

بەندینخانەی نوگرە سەلمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20140208104106222226

سەرچاوەی وێنەکان: ماڵپەڕی خەندان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولاَت: ئێراق

ژمارە: 500

بەنستان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130206133518756 20

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 501

بەهارئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202 46

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولاَت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 502

بەوجان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120247

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 503

بەڕودەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120248

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 504

بەڕوەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20100921153018958З

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی بەڕوەر بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 216 کەس لە 43 بنەماڵەدا بووە.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 505

بەڕوەر 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021326

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 506

بەکرەجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012031111395964387

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 507

بەڵاوڕەبەت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120249

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 508

بەڵکەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656657614

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 509

بەهارستان

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201458091366

یان حەماڵاوا گەڕەکێکی مەزنی شاری سەقزە کە لە دوو بەشی سەرۆ و خوارۆ پێک هاتووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سەقز

ژمارە: 510

بەیاندەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120250

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 511

بەیتاس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120251

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 512

بەیرەم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120252

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 513

بەیێڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857679

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 514

پاپاڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=200905271342581780

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 186 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 1153 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 515

پاراستان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120281

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 516

پارێزگای کرماشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120216212400064246

پارێزگای کرماشان یەکێ لە پارێزگا گەورە وە کوردنشینەکانی رۆژهەڵاتی کوردستانە کە پانتاییەکەی 25 هەزار کیلۆمتری چوارگۆشەیە وە ژمارەی دانیشتوانی (ساڵی1385 هەتاوی)1879385 کەس، وە دەبێ ئێستە نزیک بە دوو میلیون وە سێسەد هەزار کەس بێت (زیاد بوونی رێژەکە بە پێی ستانداردی جیهانییە کە 3%).
ئەمە لە کاتێکدایە کە ئەم پارێزگایە بەهۆی شەڕی ئێران وە عێراقەوە خەسارەتێکی زۆری بینیوە، زۆر شار وە گوندی وێران کراوە وە دانیشتوانی زیاتر لە 200 گوندی کە بە زۆری خەڵکی سنوری ناوچەکانی زەهاو، سەرقڵا، جەیران، قوبادی، قەسری شیرین، سەلاسی باوەجانی، قەڵخانی و گۆران، سەر پێلی زەهاو، تاوگۆزی، کڵاشی، ئێناخی وە....هتد بە تەواوی چۆڵ وە خەڵکەکەی لە دوو کاتی جیاوازدا ئاوارەی، لە پێشدا باشووری کوردستان وە دواتر رۆمادیەی عێراق بوونە کە هێشتا نیوەی زیاتری ئەم خەڵکە کە بە دەیان هەزارکەس مزەندە دەکرین یان لە باشوورن یان لە هەندەرانن. (ئاوارە بوونی ئەم خەڵکە لە بەر دوو هۆکار بووە، یەکەم هۆکار فتوای جیهادی ئایەتواڵڵە خومەینی لە دژی گەلی مافخوازی کورد وە دووهەمیشی شەڕی هەشت ساڵەی نێوان ئیران وە عێراق بوو. بێجگە لە ئەمانەش چەند هۆکارگەلێکیتر هەبووە کە دەکرێت لە کاتی خۆیدا باسی لێوە بکرێت). جگە لە ئەمانە بە هۆی نەبوونی دەرەتانی ئیش وە کار خەڵکێکی زۆری ئەم ناوچەیە بۆ شوێنەکانیتری ئێران کۆچیان کردوە بە ئەوهیوایە کە کارێک وە دەست بەخەن بۆ بژێوی ژیانیان. ئەڵبەتە ئیستە بەشێک لە ئەو دێهاتانە کەم تا زۆر ئاوەدان بوونەتەوە وە زۆر گوندیش هەن کە هێشتا ئاوەدان نەبووەتەوە .
لە باریی مێژووییەوە، کرماشان مێژوویەکی کۆنی چەند هەزار ساڵەی هەیە. ئەم ناوچەیە پێش لە ئیسلام پایتەختی دووهەمی ساسانیەکان بووە. چەندەها

ئاسەواری کۆنی دەورانی لۆلۆییەکان، گۆتییەکان وە ساسانیەکان لە ئەم ناوچەیەدا ماوەتەوە، وەک پەرەستشگای ئاناهیتا لە بێستون، تاقوەستان لای شاری کرماشان، پاتاق لە لای سەرپێڵی زەهاو وە...هتد. (لە ئەم دوو جێگای دواییەدا چەندها وێنە وە نیگار لە سەرکێوەکان وە تاشە بەردەکان کێشراوە کە مێژوەکانیان بۆ 4 تا 5 هەزار ساڵ پێش دەگەڕێتەوە .(
کرماشان لە مێژوودا چەند جار تووشی نێو گۆڕین بووە، کارمیشین، کرمینشان، کرمانشان، کرماشان، کرمانشاە وە ئاخرین جاریان 32 ساڵ پێش ئێستە لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە بوو، کە ئەوەڵ قارەمانشار وە دوایی نێوی باختەرانیان لێنا، بەڵام ئەو نێوە قەد جێ نەکەوت وە کرماشان هەر بە کرماشان مایەوە تا رژیم ناچاربوو کە جارێکیتر بە فەرمی نێوی کرماشان لە جێگای باختەران دانێتەوە. پارێزگای کرماشان جگە لە ئەوەی خاوەنی نەوت وە چەند کارخانە وە کارگەیەکی گەورەو بچووکە، لە روی ئاژەڵداری وە کشتووکاڵیشەوە زۆر دۆڵەمەندە، بە جۆرێک ئەو بەرهەمانە کە لە ئەو ناوچەیە وە بەرهەم دێن زۆر زیاتر لە ئەوەیە کە لە ناوچەکەدا مەسەرف دەکرێت. رۆنی حەیوانی وە شیرینی کرماشان لە ئێراندا زۆر بە ناوبانگە وە کڕیاری یەکجار زۆرە پارێزگای کرماشان پێکهاتووە لە 14 شارستان کە گەورەترینیان شارستانی کرماشانە کە پتر لە یەک میلیون دانیشتووی هەیە. زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی شارستانی کرماشان تا رادەی97% کوردن (ئەگەرچی بە شێکیشی بە فارسی قسە دەکەن)، کە سەر بە ئایین وە مەزهەب، زاراوە وە هۆز وە تایفەی جیاوازن. زۆرینەی خەڵکی ئەم شارستانە بە زاراوەی کوردی کرماشانی واتە کەڵهووری دەپەیڤن وە سەر بە مەزهەبی شیعە وە ئایینی یارین. بێجگە لە زاراوەی کەڵهووری کە زاراوەی کوردانی کەڵهوورە، بەشێکیتری خەڵکی ئەم شارستانە لەک، جاف وە هەورامین. لەکەکان کە بێجگە لە کرماشان، لە شارستانەکانی هەرسین، کەنگاوەر وە سەحەنە وە لە پارێزگاکانی لورستان، هەمەدان، قەزوین، خۆراسان وە چەند جێگایتری ئێراندا دەژین سەر بە مەزهەبی شیعە وە ئایینی یارین. جافەکان کە سەر بە هۆزی جافن وە هەربۆیە پێیان دەڵێن جاف، سۆرانی زمانن وە سونی مەزهەبن. بێجگە لە جافەکان، کوردی سەر بە هۆزی ئەردەڵانیش لە کرماشان، رەوانسەر، کامیاران وە سنە دەژین کە بە سۆرانی دەپەیڤن وە سونیمەزهەبن هەروەها هەورامیەکانیش کە هەم لە کرماشان وە هەم لە هەورامان، لە شاری پاوە وە دەوروبەری دەژین سەر بە مەزهەبی سونین وە بە زاراوەی هەورامی دەپەیڤن. زۆرترین رێژەی دانیشتوانی شارستانی کرماشان لە ئەم هۆزانە پیکدێن: کەڵهوور وە زەنگنە کە شیعەن، سنجاوی (بە زۆری یارسانی وە باقی شیعە وە سونین)، گۆران وە قەڵخانی کە یارسانین تا رادەیەکی بەرچاو لە کرماشاندا هەن، بەڵام بە زۆری لە ناوچەکانی کرند، دالاهۆ، سەرپێڵ، گاوارە وە شاە ئاباد دەژین. هەروەها لە عەشرەتەکانی سەر بە هۆزی جاف، ئەدەڵان، وە تا رادەیەکیش هەورامی لە شاری کرماشان دەژین کە سوننی مەزهەبن. لە گەڵ داوای لێبووردن لە خوێنەر، نەمتوانی سەرچاوە ببینمەوە بۆ لەکەکانی ناوشاری کرماشان تا بزانین سەر بە چیی هۆز وە تایفەیەکن. بەڵام لە بەر ئەوەی لەکەکان لە ئەساسدا سەر بە هۆز وە تایفەکانی حەسەنوەن، کاکەوەن. قولیوەن، قەیاسوەن، جەلالوەن، عۆسمانوەن وە یۆسفوەنن کە لە هەرسین، کەنگاوەر، سەحەنە، لۆرستان، هەمەدان وە چەند شوێنێکیتری ئێران دەژین، دەبێت لەکەکانی کرماشانیش هەر سەر بە ئەم هۆزانە بن. هەر وەک پێشتر ئاماژەم پێکرد

لەکەکان کە خۆیان بە بێ هیچ دوو دڵییەک بە کورد دەزانن، لە باری ئایینیەوە شیعە مەزهەب وە یارسانین .
)کەریم خانی زەند وە لوتفعەلی خانی زەند کە لە سەدەی 18دا بۆ ماوەی 46 ساڵ حکوومەتیان بە سەر ئێراندا کرد لە کوردانی لەک زمان بوون. کەریم خان لە گوندێکی نزیک شاری مەلایەرلە دایک بووە .(
شارستانی کرماشان لە چەند بەشێک (بخش) پێکهاتووە کە بریتین لە :1- بەشی مەرکەزی کە بریتییە لە شاری کرماشان وە دێهستانەکانی بان دەروەن، پشت دەروەن، دورودفرامان، قەرەسوو، ناودەروەن وە رازئاوەر. 2- بەشی فیرووزئاوا: دیهستانەکانی جەلالوەند، سەر فیرووزئاوا وە عۆسمانوەن. ناوەندی ئەم بەخشە شارەدێی هەلشییە. 3-بەخشی مایدەشت: پێکهاتوو لەدیهستانەکانیی: چیا نەرگس (چقانرگس) وە مایدەشت. ناوەندی شارەدێی رەباتە.4- بەخشی کۆزەران: سنجاوی وە حەفت ئاشیان، ناوەندی ئەم بەشە شارۆچکەی کۆزەرانە.
سەرەڕای ئەوەی رژیمە یەک لە دوای یەکەکانی دژ بە کورد ئاگر خۆشکەر بوون بۆ دووبەرەکیی لە نێوان کوردانی کرماشان، بەڵام بە خۆشییەوە تاکوو ئیستە شتێکی ناخۆش لە نیوانیان رووی نەداوە. زۆر ئاسایی پێکەوە دەژین وە زۆر جاریش یار وە یاوەری یەک بوون. ئەوەی ئیرادەی ئەو خەڵکە بە سەر باقی کیشەکانیتردا زاڵ دەکات مرۆڤبوون، کوردبوون وە هەر وە هاو چارەنووس بوونیانە. خەڵکی کرماشان خەڵکێکی زەحمەتکێش وە زۆر بە غیرەتن. بە دەگمەن قسەی زۆر قەبووڵ دەکەن. لە دەرەوەی کوردستان، ئەگەر هاتوو کەسێک بییەوی بێ حورمەتی بە کوردێک بکات حازرن خۆ لە سەری بە کوشت بدەن. بەڵام سەرەڕای ئەم وەسفە چاکانە کە باسیان لێوە کرا، هەن لە ئێرە وە ئەوێ خەڵکانێکی ناحاڵی کە لە قسە وە قسەلۆک هەلواسین، نووکتە درووستکردن وە تەنانەت بێحوورمەتی کردن بە ئایین وە مەزهەبی خەڵکانیتر خۆ نابوێرن. لە شاری کرماشاندا خەڵکی مەسیحی، جوو (جوولەکە) وە زەردەشتیش هەن کە سەدان بنەماڵە دەبن.
لە شاری کرماشان چەندین زانستگاە وە زانکۆ هەیە کە بریتین لە زانستگای رازی، زانستگای ئازاد ئیسلامی، زانستگای علومی پزیشکی، زانستگای پیشەسازی (صنعتی)، زانستگای پەیامی نوور وە چەندین زانکۆی دیکەش. کرماشان لە بەراورد لە گەڵ پارێزگا کوردنشینەکانیتری ئێران لە باری پیشەسازییەوە پێشکەوتووترە. لە ئەم پارێزگایەدا نەوت بەرهەم دێت،چەند کارخانەی گەورەو بچووک لە گەڵ چەندها کارگەی دیکە هەن کە بژێوی ژیانی کۆمەڵێک کرێکار دابین دەکات. لە رووی فەرهەنگییەوە زۆر کەسایەتی ناودار لە کرماشاندا هەڵکەوتوون، وەک شامی کرماشانی (شاعیر)، ئەبووئەلقاسمی لاهووتی (شاعیر وە سیاسەتوانی زەمانی مەشرووتە)، عەلی ئەشرەفی دەرویشیان (نووسەری پێشکەوتنخواز) شارامی نازری هونەرمەند. بێشک خەڵکی ناوداری ترهەبوون کە لە بوارە جیاجیا کاندا رۆڵیان گێراوە وە ئێستەش رۆلدەگێرن ..
لە ئەم چەند ساڵەی دواییدا گەشەکردنێکی کەلتووری وە هونەری باش لە ئەم ناوچەیە دەستی پێکردووە. بە دەیان نووسەر. شانۆکار وە هونەرمەندیتر، لە بواری ئاواز وە گۆرانی، دەستیان داوەتە گەشاندنەوەی بواری خۆناساندنەوەی ئەم پێکهاتە کوردستانییەی رۆژهەلاتی نیشتمان. دیارە ئەمە زۆر جێگای خۆشحاڵییە کەخەڵکانیکی تێکۆشەر هەن کە لە بەرانبەر پیلانی لە نێوبردنی زمان وە کەلتووری

ناوچەکەمان لە لایەن کەلتوور وە زمانی دەسڵاتەوە، خۆبەخشانە هەوڵ دەدەن زمان وە کەلتووری خۆیان زیندوو راگرن وە تەنانەت گەشەشی پێ بدەن. شتێکی دیکە کە دەبێ باسی لێوە بکرێت، تەئسیری راگەیاندنە کوردیەکان وە تەکنولۆژیای پێشکەوتووی سەردەمە، وەک ساتەلایت، ئینتەرنیت، فەیسبوک، یوتووب، مۆبایل، پالتالک وە زۆر شتیتر کە کاریگەری ئەرێنی داناوە لە سەر هۆشیار کردنەوەی تاکی کورد، کە ناوچەکەی ئێمەشی گرتوەتەوە. دوایین چالاکی بەرچاوی کەلتووری زۆر دڵخۆشکەر لە یەک دوو مانگ پێش ئێستە هەمایشێکی (فستیواڵێکی) گەورەی لەکەکان بوو لە کرماشان کە بە بەشداری سەدان هونەرمەند وە نووسەر وە خەڵکی خاوەن هەست بەڕێوە چوو. لە ئەو فستیواڵەدا کە لە سەر فەیسبوکیش دانرابوو، پێداگری دەکرا لە سەر کورد بوونی لەکەکان، کە لانی کەم یەک تا یەکوو نیو ملیۆن کەس دەبن لە کرماشان، لورستان، هەمەدان وە تەنانەت لە شوێنەکانیتری وەک قەزوین وە خۆراسان دەژین. بۆ ئیسباتی وتەکانم خوێنەر رادەسپێرم لە رێگای یوتوب وە ماڵپەڕەکانی سەر بە کرماشانەوە زانیاری پێویست بە دەست بێنن. دریژەی هەیە، چاوەروان بن. سوید 31-1-2012 زایینی.

سەرچاوەکان: نەقشەی ئێران لە چاپدراوی 1385 هەتاوی، ویکی پێدیا، یوتوب وە زانیاریە تایبەتیەکانی نووسەرە
....
سەرچاوە: ناساندنی پارێزگای کرماشان (بەشی یەکەم)
عەلی قەنبەری

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: شار

شارەکان: کرماشان

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 517

پاسی

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205023450123544

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 518

پاسێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621512

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 519

پاشبڵاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120283

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 520

پاشبەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120282

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 521

پالانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204002924888

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 522

پالانیقلخانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931202284

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 523

پالگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120285

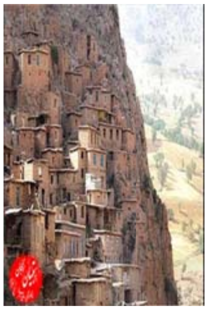

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 524

پالنگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120286

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 525

پانک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110311110173513175

ئەم هاوینە هەوارە دەکەوێتە باکوری شاری هەولێر بە دووریی (107کم) و لەباکوری خۆرئاوای شارۆچکەی رواندز بەدووریی (1کم) هەڵکەوتووە، بەرزترین پلەی گەرما لەهاوینی ئەم هەوارگەیە دەگاتە (35) پلەی سەدی.
هەروەها نزمترین پلەی گەرما لەوەرزی زستاندا دەگاتە (5) پلەی ژێر سفری سەدی. پانک لەسەر بەرزایەک بنیات نراوە، کە (1100م) لەسەر ئاستی رووی دەریاوە بەرزە، پێکهاتەی ئەم شوێنە بریتین: لە هۆڵی کۆنفرانس و کۆبوونەوە. پارکی وەستانی ئۆتۆمبێل رێستورانتێکی پلە نایاب.
کافتریایەک، شاری یاری و مەلەوانگە.

هەروەها (75) ڤێلا(موتێل) بە تەواوی پێداویستیەکانیەوە لەگەڵ (6) ڤێلای سەرۆکایەتی (vip) لەو قۆناغەدا دروستکراون.
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (هاوینە هەواری گەشتیاری "پانک" لە رواندز) بۆ کوردیپێدیا لە 10-03-2011

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 526

پاوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215145

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرالوکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 527

پاوە
http://www.kurdipedia.org/?q=20081209105102587

یەکێکە لە شارەکانی باکووری پارێزگای کرماشان. خەڵکەکەی بە زمانی کوردی، زاراوەی هەورامی دەئاخاوێنن. پاوە لە ناوەڕاستی دوو کێوی سەربەرزی شاهۆ و ئاتەشگادایە. بە هۆی شێوی سازکردنی تایبەتی خانووەکان ئەم شارە بە هەزار ماسوولە ناو دەبەن. ئەم شارە ئاو و هەوایەکی خۆشی هەیە. هێندێ لە مێژووناسەکان پێیان وایە کە ناوی پاوە لە ناوی سەردارێکی ساسانی (پاو) وەرگیراوە. خەڵکی ئەم شارە بە دوو زاراوەی هەورامی، سۆرانی و جافی دەئاخاوێنن؛ کە ئەوانی بە زاراوەی جافی قسە دەکەن لە گوندەکانی پاوە نیشتەجێن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 528

پاڕکی سامی عەبدولڕەحمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012102615542573530

پاڕکێکە دەکەوێتە شاری هەولێر و بەگەورەترین پاڕک لە عێراق دادەنرێت لەڕووی رووبەرەوە ، پارکەکە چەندین خزمەتگوزاری هەیە لەوانە کافتریا و ماڕکێت و ڕێستورانت وە لەپاڕکەکە چەندین دیمەنی گوڵ و گوڵزار و دەریاچە و و سەوزایی دەبینرێت و لەگەڵ بوونی تابلۆ یا مۆنۆمێتی رەش کەناوی شەهیدەکانی ١ی شوباتی تیا نووسراوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 529

پاڵانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012080517434872063

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولَات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 530

پاڵنگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120817135222979

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولَات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پاوە

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 531

پاڵێوگەی نەوتی کۆیە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131220085940871 54

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: کۆیە

ژمارە: 532

پایەگلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120287

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 533

پینک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120094

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 534

پردانان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120288

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 535

پرداوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120289

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 536

پردی ئاڵتوون کۆپری

http://www.kurdipedia.org/?q=201009272252369705

ئەم پردە لە شارەدێی پردێیە و بە ناوی ئاڵتون خانی سەرۆکی وەناویەکان ناو نراوە.
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 537

پردی تەق تەق

http://www.kurdipedia.org/?q=20131216095839872 10

ساڵانی 1954-1958 دروستکراوە. لەلایەن کۆمبانیایەکی ئەڵمانی دروستکراوە گوژمەی تێچوی پرۆژەکە 900 هەزار دیناری سویسری بوو.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 538

پردێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100927225353 9706

شارەدێ - کەرکوک.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 539

پردەکەی قلیاسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120908105035 72950

ئەم پردە لەساڵی 1920 لەلایەن کەسێکی دڵسۆزی یەکێک لەبنەماڵە دێرینەکانی شاری سلێمانی بەناوی (حاجی مەلاعەزیزی قەرەنی)، کەکەسێکی ساماندار بوو بنیات نرا لەسەر ئەو رووبارەبچوکەی کە لەناوچەی (دۆڵەرووت)ی باکوری سلێمانیەوە، بەچەمی قلیاساندا، تێپەردەبێ و دوای برینی نزیکەی(27 کم) دەرژێتە ئاوی تانجەرۆ کە ئەم رووبارە، بەشێکی زۆری رووباری تانجەرۆی پێکدەهێنا، ناوبراو بۆ ئەنجامدانی کارەکەی لەسەربەندی جەنگی یەکەمی جیهانی دا،کە ئەودەم شاری سلێمانی وەک شارەکانی تری عێراق، لەژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی عوسمانی دابوو، ئەوەبوو

دەسەڵاتدارانی عوسمانی ئەندازیارڕێکیان لە ئەستەمبوڵ (ئەستەنبوڵ) وە بۆ ڕەوانەکرد، بەڵام بەهۆی ئەوجەنگەوە نەتوانرا، کارەکەئەنجام بدرێت و کەوتە دوایی جەنگەکەوە ئەندازیارەکە شێوەی دارشتنی پردەکەی رادەستی(حاجی عەزیز) کرد .

دوای ئەوەی لەساڵی 1920 دا دەستی کرد بەدروستکردنی رۆژانە خودی خۆی دەچووە سەرشوێنی پرۆژەکە و سەرۆکاری کرێکارەکانی دەکرد، لە وەرزی بەهاری ئەوساڵەدا کاری تێدا کراو لەدوای ساڵێک تەواو بوو، پردەکە بریتی بوو لە هەشت گل، درێژیەکەی (100) مەترو پانیەکەشی (4)مەتر دەبوو، بەرزیەکەشی (12)مەتربوو. بناغەکەی بەبەردو قور و گل دارێژرابوو، لەدوای بناغەکەیەوە بەخشتی سور و گڵ دروستکرا، خاوەنەکەی لەگوندی قلیاسان، کورە خشتێکی دروستکرد بەوەی گڵی ئەم گوندە بەکەڵکی خشت دروستکردن دەهات، ئەم لاو ئەولایی پردەکەش (چەپەر)ی بۆ دروستکرد بوو .

ئەم پردە لەناوەڕاستی شەستەکاندا رووخاو چەند شوێنەوارێکی ئەو مایەوە، بەهۆی ئەوەی ساڵانە بەهۆی باران و بەفرو ئەو ئەرکە زۆرەی لەرێی ئۆتۆمبێڵەوە کەوتبوە سەری هەر جارەی شوێنێکی زیانی پێ دەگەیشت، ئەو شوێنەشی چاک نەدەکرایەوە یاخود بەباشی چاکیان نەدەکردوە .

داناز عەبدولڕەحمان
سەرچاوە: نوسینی عبدالخالد صابر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 540

پشاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012120723164874226

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 541

پشاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120290

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کامیاران

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 542

پشت گری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103122150621516

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 543

پشتئاشان

http://www.kurdipedia.org/?q=201007291108274583

بەناوبانگترین گوندەکانی قەندیلە، ساڵی 1982 شەڕێکی قورسی براکوژیی تێداکرا و بەهۆیەوە پارتی، حشع، حسک و پاسۆک لەلایەن هێزەکانی یەکێتییەوە ئاویوی ئێران کران.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 544

پشتا گری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215I7

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 545

پشتتەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120291

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 546

پشتگری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621518

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 547

پشتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120095

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 548

پشتەپ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120293

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 549

پشتەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120294

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 550

پشتەنگ‌قلخانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120295

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 551

پشدەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2010103119522910540

دەربارەی ناوی(پشدەر)و رەگ و ریشەکەی چەندین بیرو رای جیاواز هەیە، لەسەردەمی کۆنەوە تا ئەمرۆ چەند جارێ گۆرانکاری بەسەر ناوی پشدەر دا هاتووە،بەجۆرێ ژمارەیەک مێژوونووس و گەڕیدە و رۆژهەڵاتناس و حاکمی سیاسی و نووسەر لەکتێب و یاداشتەکانیاندا باسی ناوی پشدەریان کردووە،هەندێ لەوانە کوردن و هەندێکی تریان بیانین، دەشێ بوترێت دوای خستنەڕووی بەشێ لەو بیرورا جیاوازانە کە مێژووی هەریەکەیان بۆ سەردەم و قۆناغ و سەدەیەک دەگەڕێتەوە، بگەینە جۆرێ لە کۆک و تەبایی سەبارەت ناوی پشدەر.

ئاشکرایە ناوچەی پشدەری ئێستا لەکۆندا بووەتەمەیدانی ململانیَ ی و داگیرکاری و کاولکردن، لەکاتی ئەم جەنگ و داگیرکاریانەش دا ئاماژە بەناوی ناوچەکە کراوە، کە لەزۆربەی سەرچاوەکاندا بەشێوەیەک لەشێوەکان ناوی پشدەر بوونی هەیە، هەرلەبەرئەوە بۆ زیاتردەرخستن وئاشنابوون بەمێژووی ئەو گۆرانگاریانەی بەسەر ناوی پشدەردا هاتووە، ئاماژە بەو سەرچاوانەش دەکەین.
چەند بیرو رایەک دەربارەی ناوەکانی پشدەر
یەکەم:-(نامریَ)لەکۆندا بە پشدەر وتراوە نامریَ \"پادشای ئاشوری شەلمانەصەری سێیەم لەساڵی(834)پێش زاین، لە ناوچەی نامریَ) Namri پشدەر)ی ئێستاوە بۆ ناوچەی (زەهاو و دەوروبەری رۆیشتووە)\"1، رۆیشتنی ئاشوورییەکان بۆسەر دیوی کوردستانی ئێران لەدەربەندی رەمکانەوە تێیان کردووە بەناوچەی ئێستاکەی پژدەردا تێپەڕیوە2، کاتیَ ناوچەکە لە ژێر دەستی لۆلۆییەکاندا دەبێت، لەلایەن سوپای ئاشوورییەکان بەسەرکردایەتی(سەلمانازارە) لەساڵی(844)پێش زاین دیسانەوە هێرشیان هێناوەتەوە سەر ویلایەتی(نامریَ)واتا ناوچەی پشدەرو سەردەشت.
فەرمانڕەوایی نامریَ کەناوی(مردوخ مۆدامیخ)بووە رای کردۆتە شاخ و ناوچەکەی بەجیَ هێشتووە3 لەچەرخی ئاشووریدا شاری(زامبی (Zambi لەهێرشی هەشت سەرجۆندا ناوبراوە، لەتەک چیای ئەسمیرا(چیای قەندیل)پشدەر بە(نامریَ(Namri ناوبراوە4 ئەمە گوازرشتە لەوەی لەو سەردەمەدابە پشدەر وتراوە(نامریَ(Namri ،ناوهێنانی پشدەر بە(نامریَ)لەچەند سەرچاوەیەکی جیاجیادا ئەوە دەخاتە روو کە لەسەدەمانێکی کۆندا ناوچەکە بەو ناوە ناسراوە.
دووەم:-ئەگەر ئاماژە بەسەردەمی تازەتر بکەین بۆ ناوی پشدەر رایەکی تر هەیەبەجۆریَ \"لەکاتی فتوحاتی ئیسلامی ناوچەکە دوچاری جەنگ و کوشتن و وێرانکاری هاتووە، بەڵام بەگوێرەی سەرچاوەکان لەوکاتە دا بە پشدەر وتراوە(شیدەر)(پشتدەر)، بەڵگەش بۆ ئەوە سەرلەشکری ئیسلام خالید بانگی عومەری کرد پروا بۆ سەر ریگای (شیدەر)5دیارە ئەمە لەساڵی21 کۆچیدا دەبێت، دیارەئەوکاتە فەرمانڕوایی ناوچەکە(فرخ پاشا شیدر)دەبێت6،پێویستە بوتریَ ناوی(شیدەر)لەزمانی پەهلەویدا بەواتای نوورو رۆشنایی هاتووە، نوورو رۆشنایش لە ئایینی زەردەشتیدا جێگەیەکی بەرزی هەیەوزەردەشتییەکان کاتی پاڕانەوە لەپەروەردگار روو دەکەنە نوورو لەم رووەوە دەتوانریَ پەیوەندی واتایی لەگەڵ وشەی شیدەر دروست بکرێت(مەبەست پشدەرە)7،دیارە لەزمانی فارسیشدا لێکدانەوەوشیکردنەوەبۆ ناوی پشدەر کراوە، لەبەرئەوەی لەکۆندا بەپێی سەرچاوەکان پەیوەندیەکی پتەو لەنێوان پشدەر و سەردەشتدا هەبووە،وەکو یەک رووبەری جوگرافیا ئەژمارکراون، هەروەکو لەپێشوو ئاماژەکان پێدا لەژێر دەسەڵاتی یەک فەرمانڕەوادابوون.
سێیەم:- لە(محجم البلدان)دا ناوی پشدەر بە(بشتیر)هاتووە کە گوندێکە خاوەنەکەی شێخ عەبدولقادری گەیلانییە وە ناوی گوندەکەش (پشت دەربەندە)8 چوارەم:- دیارە کاتیَ ناوچەکە لەلایەن سوڵتانە عوسمانیەکانەوە داگیرکراوە ناوی پشدەر جارێکی تر گۆرانی بەسەرداهاتووە، ئەمەش مەبەستی تایبەتی رامیاری لەپشتەوە بووە بۆیە دەبینین\" لەساڵی(1897)دا ئەم قەزایە ناونراوە(معمورە الحمید)9پشدەر بەناوی سوڵتان عبدالحمیدەوە ناونراوە10 ئەمەلەسەردەمی فەرمانڕەوایەتی عوسمانیەکان مەعموریەی حەمیدی پیَ گوتراوە و مەرگە سەردەمێک سەنتەری کارگێری بووە11 پێویستە بگوترێت مەعمورەتولحەمیدیە قەزایەکە لەسنجەقی سلێمانی سەربەویلایەتی موسڵ، مەڵبەندەکەی گوندی(مەرگە)یە و پێشتریش هەر بەقەزای مەرگە بەناوبانگ بوو12، بەڵام لەسەردەمی حکومەتی نیشتیمانی دا ئەو ناوە نەما13،واتا ناوەکە بۆتە پشدەر.

دەربارەی شیکردنەوەی پێکهاتەی وشەی پشدەرو ناوەکەی

ئەو دەربەندە وەهای کردووە بەدیوی لای رۆژهەڵاتی بگوتریَ:پشدەر(پشت دەر=پشدەر=پژدەر)دیوی

رانیەش بەردەر.لەکتێبی(صبح الاعشی)ی قەلقەشەندی بەر لە (500)ساڵێک پێیگوتراوە دەربەندی(قرایرا)14،بەرلەوەی بێیتە سنوری قەزای پشدەر لەنێوان (رانیە-پشدەر)دەربەندێک بەدیدەکرێت،ئەگەر لەوێوە بنوارینە ناوچەکە دەشێ پیَ ی بوترێت(پشدەر)کەدوور نییە لەڕووی داڕشتنەوە بەم شێوەیە بووبێت(پشت+دەرگا=پشت+دەر=پشت دەرە)بەڵام بەتێپەڕبوونی کات وشەکە دوچاری داتاشین هاتبێت، لەدەرئەنجام دا بووبێتە(پشدەر)چونکە ئەوەی تێبینی دەکرێ هەرسێ وشەکان لەڕووی ماناوە لەیەکەوە نزیکن.

لەچەند سەرچاوەیەکی تردا ئاماژە بەوە دەکرێت، ناوی پشدەر بۆ سەردەمانێکی کۆن بگەڕێتەوە، کە لەبنەڕەتدا ئەو ناوە وشەیەکی لێک دراوە(پشت دەربەند)یان(پشت دەربەن-بەرتەسک)مەبەست لەوەش(دەربەن یان بەرتەنگی رانیە)یە15، پشدەر واتە(پشت دەرگا)واتە پشتی دەربەندی رەمکان-دیارە بۆ کەسێک کە لەرۆژئاوا دەڕوانێتە ناوچەکە16، لەبەرئەوەی پشدەر لەدەربەندی رەمکان دەرووبەکی هەیە رووەو ناوچەی بیتوێن کراوەیە، بۆیە پیَ ی گوتراوە(پشت دەر)بەدیوی رانیەش بڵێن بەردەر، دیارە بنەچەی وشەکە بەمانای کەلێن یان روانگە دێت17

یاخود ئاماژە بەوە دەکرێت\"پشدەر بەواتای(ئەودیوی تلیشی تاشەبەرد)دێت\"18، هەروەها وشەکە لەدوو برگە پێکهاتووە 1-پشت، 2-دەر(دەربەند) مەبەست ئەو ناوچەیە کە دەکەوێتە پشت دەربەندی ئاوی رانیە19، پشتەر:پژدەر،کە لە ئەصڵ دا(پشت دەر)ە21، هەروەها غالب تاڵەبانی دەڵێت\"بەدوور نازانرێ کە ناوەکە لە بنەڕەت دا(پشت-دەر)بووبێت کە واتای پشت سنووریش دەگەیەنێت21 پشدەر بەکوردی بەمانای دواوەی دەرگا یان رێگە دێت ئاماژەیە بۆ چیای(جرد)لەنێوان دۆڵی پشدەر کە ئێستا ون بووە(نەماوە)بەهۆی ئاوی دەریاچەی دوکانەوە22.

چەند ماوە و سەردەمێکی مێژوویمان بۆ سەرەتاکانی وشەی پشدەر خستەڕوو، دەرکەوت لەسەردەمی کۆندا پشدەر ناوی تری هەبووە و چەند جار گۆڕانی بەسەردا هاتووە، بۆ نموونە لەسەردەمێک دا بە(نامرێ)ناونراوە، دوورنییە ئەم ناوە لەوەوە هاتبێت خەڵکی ناوچەکە (زیندوو، ئازاو لەخۆبوردە) بووبن، لەبەر ئەوە ناویان نابێت(نامرێ)، یان گۆڕاوە بۆ (زامبی، شیدەر، بشتیر، مەعمورالحەمید،..)، بەڵام ئەوەی بەدیدەکرێ لەزۆربەی سەرچاوەکاندا زیاتر ئاماژە بە ناوی(پشدەر)کراوە، ئەگەر لەڕووی بابەتی و راستیەوە بڕوانینە ناوەکە دەتوانین بڵێین ناوی(پشدەر) لەهەموویان شیاوترە بۆ ناوچەکە دابنێین، هەروەکو لەپێشوو بە پشت بەستن بەچەند سەرچاوەیەک خرایە روو.

ئەو سەرچاوانەی بۆ ئەم بابەتە سوودیان لیَ وەرگیراوە-:

-1فازڵ قەرەداغی، مێژووی دێرینی کوردستان، کتێبی سێیەم، چاپی یەکەم،2007، ل75-76.
-2مسعود محەمەد، گۆڤاری رەنگین، ژمارە(55-56)، ساڵی(1993)، ل43.
-3محەمەد مەردۆخی کوردستانی، تاریخ کرد کردستان، جلد1، چاپ دوم،(فارسی.(
-4جوگرافیناس کەریم زەند، جوگرافیای کوردستان، چاپی دووەم،2005،ل265.
-5مەلا رووف سلیم حویزی، کوردستان و ئایینی ئیسلام، چاپخانەی جامعە،1970،ل96.
-6حەسەن مەحمود حمە کەریم، کوردستان لەبەردەم فتوحاتی ئیسلامی دا، چاپی چوارەم،2007،ل226-408.
-7فەرەیدوون حەکیم زادە، سەردەشت لە ئاوێنەی بەڵگەنامە مێژوویەکاندا، وەرگێرانی، حەمە رەسوڵ حەسەنپوور، چاپی یەکەم، 2008،ل21.
-8پامر عبدالحسین الحامری، موسوعە العشائر العر اقیە، جلد(4-6)ص147-148.
-9جمال بابان، سلێمانی شارە گەشاوەکەم، بەشی دووەم، 1998،ل46.
-10ساڵنامەی 1998ی سلێمانی، ل10.
-11دکتۆر عەبدوڵلا غفور، فەرهەنگی جوگرافیای کوردستان، سلێمانی،2002، ل29.

12-کوردستان لەچاپکراوە عوسمانلییەکاندا، وەرگێرانی فەیسەڵ دەباغ، چاپی یەکەم، هەولێر، ل170.
13-ئازاد عبدوالواعید، گۆڤاری رۆشنبیری نوێ، لیوای سلێمانی، ژمارە117،کانوونی یەکەمی1987، ل68.
14-مسعود محەمەد، گەشتی ژیانم، چاپی یەکەم، ستۆکهۆڵم،1992، پەراوێزی ل225.
15-نظرة الی تاریخ عشیرتی (پشدەر-المیراودلین) و باجەلان (باجلان)، جمال بابان، مجلة المجمع العلمی العراقی/هیئه اللغه الکردیه،بەغداد،1002،ص225.
16-سیسیل جۆن ئیدمۆندس، کورد تورک عەرەب، وەرگێرانی حامید گەوهەری، چاپی دووەم، هەولێر،2004، ل267.
17-دارا خدرحەسەن، قادر ئەشکەنەیی، گۆڤاری سەنتەری برایەتی، پشدەر لەنێوان ساڵانی(1918-1938)، ژمارە(26)، ساڵی 2002.
18-مارتین فان برۆنەنسن، ئاغا وشێخ و دەولەت، لەئەڵمانیەوە کوردۆ، بەرگی یەکەم، چاپی چوارەم، سلێمانی،2003،ل257.
19-د.عەبدوڵڵا عەلیاوەیی، م.نازناز محەمەد قادر، زانکۆ،گۆڤارێکی زانستی مرۆڤایەتی زانکۆی سەڵاحەددینە/هەولێر، ژمارە(17)، ئەیلولی 2002،ل7.
20-گۆڤاری رۆشنبیری نوێ، ئازاد عبدوالواعید، هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل68.
21-ویلیام ایغلتون، القبائل الکوردیە، تالیف ترجمە، د.ئەحمەد مەحمود خلیل/الگبعە الاولی، اربیل،2006، ص100.
لەگەڵ ئەو سەرچاوانەی کە ناویان هاتووە لەچەند سەرچاوەیەکی تریش دا ناوی پشدەر هاتووە،شیکردنەوەشی بۆ کراوە ئەمانەش وەک(حەمید گەردی، د.فوئاد حمە خورشید، محەمەد فیدا، عەبدولکەریم محەمەد سەعید،چەندانی تر..(.......
تێ بی نی : ئەم بابەتە دوجار بڵاوبۆتەوە، سەرەتا لە گۆڤاری مێرگ ژمارە(43)ساڵی چوارەم، 2008، ل24-27، دواتر لە گۆڤاری پشدەر، ژمارە(7)زستانی (2009)ساڵی دووەم، ل11-12.
مۆفەق میراودەلی
mofaq_mirawdali@yahoo.co.uk
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (pavel meresene) سەبارەت بە (پشدەر) لە: 31-10-2010 17:24:37

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 552

پلۆرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757649

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 553

پلیاندەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757640

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 554

پنجه سفلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657772

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 555

پنجه عەلیا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577773

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 556

پوشاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120299

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 557

پڵنگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20121223231649744445

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 558

پیچاخچی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203000

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 559

پیدە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215190

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 560

پیران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110412133126215666

گوند - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 561

پیرانجوغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120302

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 562

پیرانجوق

http://www.kurdipedia.org/?q=20101231005537193379

سەڵماس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 563

پیرخەیران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957709

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 564

پیرداود سوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292495

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 565

پیرسوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333092469

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 566

پیرسوانی نوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333092468

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 567

پیرسەفا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657607

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 568

پیرمام - سەڵاحەدین

http://www.kurdipedia.org/?q=201002080941273414

مەسیف، یا هاوینەهەواری سەڵاحەدین.. یا پیرمام یا سەربەن ئەم شارۆچکەیە بەم هەمو ناوانە ناو دەبردرێت، مەسیف لە روی جوگرافیەوە دەکەوێتە باکوری رۆژهەلاتی هەولێری پایتەختی هەرێمی کوردستان بە دوری نزیکەی 28 کم،کە دەکاتە خواروی ریزەچیای سەرکەشی سەفین لەسەر زنجیرە چیایەک لە رۆژهەلاتەوە بۆ رۆژئاوا ئەم شارۆچکەیە دروستکراوە، هەر چەندە مێژوی ئاوەدانکردنی ئەم شارۆچکەیە بۆ ئەوەندە دور ناگەرێتەوە بەلام لە ئاسەوارەکانەوە ئەوە دەسەلمێنرێ کە ئەم ناوچەیە لە دێرزەمانەوە هەردەم لەلایەن دەسەلاتی زال لەو ناوچەیە بایەخی پێدراوە، بۆنمونە وشەی پیر لە چەند مەزارگەیەک نراوە کە ئەمەش نیشانەی ئەوەیە ئەم ناوچەیە لەلایەن ئێزدیەکانەوە رۆژانێک ناوچەیەکی پر بایەخ بوە چونکە وشەی پیر کە نازناوی چینێکی ئاینی ئێزدیەکانە وەکو (چینی شێخ و پیر ومرید) کە پیرمام یەکێکیانە و پیرمروان و پیر ئەبوبەکر یش نمونەی ترن ئەمانە هەمویان مەزارگەن لە مەسیف ودەوروبەری، دیارە دواتر کە دەسەلاتی ناوچەکە دەکەوێتە دەست ئاینخوازانی موسلمان ئەوەتا دەبینین چەندین مەزارگەی پیاوچاکانی ئەوانی لێیە وەکو شێرەسوار لە گوندی حوجران شێخ جافر لە زیارەت و سەیدی بێسەر لە قیرژەو خەلیل وجەلیل لە شیناوەو شێخ پیرمام لە مەسیف وپیرئەبوبەکر لە شێخ مەمودیان شێخ مراد و مەلا وەسمان لە ئاژگە و شێخ یونس و دادە رابعە لە گلیاوە و شێخ حسێن وسید ئەحمەد لە سێوەکە و حسن مقسود لە زرگوز، هەروەها بۆ سەردەمی دواتر کاتێک نەتەوەخوازەکان دەسەلاتی ناوچەکە دەگرنە دەست ئەوانیش لە گروپەکانی پێشویان کەمتر بایەخ بەم ناوچەیە نادەن ئەوەتا قەلای دێوین وقەلای دێرێ وقەلای بانەمان نیشانەی ئەوەن کە پادشای کۆرە لەرێگەی ئەم قەلایانەوە دەسەلات لەو ناوچەیە کۆنترۆل دەکا. بۆ سەردەمی دوای ئەوان بگەرێینەوە دەبینین لە سالەکانی سیەکانی سەدەی بیستەم کە بە مێژوی ئاوەدانکردنەوەی مەسیف دادەنرێ کاتێک رێگای هاملتۆن دروست دەکرێ کە هەولێر بە خالی سنوری حاجی ئۆمەران دەبەستێتەوە دیارە بەسەر ئەم چیایە تێپەردەبێ ئەوسا لە سەردانێکی پادشای ئەو سەردەمی عێراق کە پادشا فەیسەل دەبێ ناوبراو ئارەزوی گەشت وگوزار بوە کاتێک بەم شووێنەدا رەت دەکا دەبینێ ئاوو هەوای ئەم چیایە لە دەوروبەری جیایە هاوینی فێنک

وزستانی پر لە بەفرە ئەوەی ئەو کات لە مەسیف بونی هەبو تەنها کوپەیەک ئاوبو کە خێرەومەندێک لە سەر قۆپی ئەو چیایەی بۆ خێری خۆی دانابو کە دەکاتە تەنیشت گۆرستانی شێخ پیرمام ی ئێستا دواترخیوەتێکیان بۆ چەند پۆلیسێکی دارستان هەلدا تا پاسەوانی لەم رێگایە و دارستانە چرەکەی بکەن،چونکە خەلکی کاروانچی کاتێک بۆ کاری کاروانی بەم شوێنەدا تێپەریان دەکرد مەترسی رێگریان هەبو بە تایبەت ئەوکەسانە کە لە خۆشناوەتیەوە ترێ وهەناریان بۆ ناوچەی گەردیایەتی ودەشتی هەولێر دەبرد لەوێش بە گەنم وجۆ ئالوگۆریان پێ دەکردن ئەو خیوەتەش لە شوێن بنکەی پۆلیسی ئێستا بو نزیک ترافیک لایتی ئێستا، دواتر بنکەی پۆلیس بە فەرمی لە قەلای بانەمان دانرا، ئەوکاتە لۆفەکانی مەسیف ولوتکەکەی وەکو دارستانێکی چر وابو بە دار بەرو داپۆشرابو هەربۆیەش کاتێک خەلکی گوندەکان بەتایبەتیش خەلکی گەلیاوە دەچونە مەسیف کە ئەوکات بە سەربەن دەناسرا دەیان وت دەچینە ناوداران ئەم ناوە دواترو تا سەردەمانێکی نزیکیش لەلایەن خەلکی ناوچەکە هەر بەکار دەهێنرا، بۆئەوەی لەم بازنەیە دەرنەچم حەزدەکەم بنچینەی ناوەکانی تریشتان بۆ شی بکەمەوە:

سەربەن کۆنترین ناوی مەسیفە لە بنەرەتدا بەمانای سەربانی دێت کەدەکاتە سەربانیی چیای پیرمام یترزاراوەی سەربانی قورسبوە وگۆران لە بەکارهێنانی دا رویداوە تا بوە بە سەربەن، لەلایەن خەلکانی رەسەنی مەسیف ئەم ناوە تام وچێژی تایبەتی خۆی هەیە.

پیرمام، ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ناوی ئەو پیاو چاکەی کە ژیانی لە دۆلێک لە دۆلەکانی دەوروبەری مەسیف بەسەر بردوە کە ئێستا بە گەلی پیرمام دەناسرێ و دوای مردنیشی لە مەسیف دەنێژرێ وئەم چیایەش بەناوی ئەو دەکرێ و دەناسرێ.

سەڵاحەدین، ئەم ناوە لە سەرەتاوەبە فەرمی بەسەریدا دەسەپێندراوە، دەکرێ بلێین پادشای عێراق خۆی ئەم ناوەی هەلبژاردوە هەندێک ئەوناوە بۆ سەڵاحەدینی ئەیوبی دەگەرێننەوە بەلام من بەراستی نازانم .

دیارە دەمێنێتەوە بلێین مەسیف لەچیەوە هاتوە ؟ دوای ئەوەی سەربەن بە فەرمی بە سەڵاحەدین دەناسرێ و وەکو شارێکی گەشت و گوزاری دێتە ناسین دەبێتە هاوینەهەواری سەڵاحەدین بە عەرەبیەکەش دەکاتە مصیف صلاح الدين، بەهۆی زال بونی دەسەلاتی عەرەبی دیارە وشەی مەسیف کە کورت کراوەی مصيف صلاح الدينە دەبێتە پلەیەکی ناوەکانی .

بەهەرحال ئەوەبو ئیتر پادشا بریار دەدا لەم شوێنە کۆشکێکی بۆ دروست بکەن کە تا دوای مردنیشی لە ناو خەلکی رەسەنی شارەکە هەر بە قەسری مەلیک دەناسرا دواتر بو بە ئوتێلی سەڵاحەدین و ئێستاش کراوەتە بارەگای پارتێکی کوردستانی، دوای ئەوەی کۆشک بۆ پادشا دروست دەکەن بۆ تەها پادشا ش کە سەرۆکی وەزیران بو خانوێک لە سەروتر دروست دەکرێ کە لە سالانی شەستەکان ئاغایەکی ناوچەکە بەناوی کریم ئاغا دەستی بەسەردا گرت ئێستاش نەوەکانی تیا نیشتەجێن،بەلام ئاسەواری نەماوە، دوائەمە خانوێک بۆ عبدالالە یش دروست دەکەن کە (وصی) بو بە قەسری وەسی دەناسرا ئەمە ئیتر وای کرد بریاری ئەوە بدرێت بکرێتە ناوچەیەکی گەشت و گوزاری. دواتر چەند خانوێک بۆ کرێکارو فەرمانبەران دروست دەکرێ بەدوای ئەمە سینەمایەک وخانو بۆ گەشتوگوزارو ئوتێلێک بەناوی ئوتێل پیرمام و دوکانێک کە بەناوی دوکانی حاجی پیرە دەناسرا ومزگەوتێک لەلایەن

خانەوادەی عەتار باشی لە 958 دروست دەکرێ و گازینۆیەک بە ناوی گازینۆی پیرمام و چێشتخانەیەک بەناوی چێشتخانەی شعبی و چایەخانەیەکیش بە چایەخانەی عمر چایچی دەناسرا دوای ئەمە ئوتێلێک بەناوی ئوتێل پیرمام ئیتر هێدی هێدی دەزگاو رابواردگەی وەکو مەلەوانگە و مەیدانی تێنس وشتی لەم بابەتە دروست کراو ئیتر دوای پەنجاکان خەلکی بۆ کاسبی وکرێکاری بە لێشاو رویان تێکرد بەتایبەت خەلکانی گوندی گەلیاوەو کۆرێ وئاژگەو زرگوز ودەوروبەری هەروەها چەند خێزانێکی عەرەب لە رێگەی فەرمانگەی گەشتو گوزار وەکو فەرمانبەر کرێکار لەوێ نیشتەجێ بون، چونکە ئەوکات گەشتو گوزار سەربە دامەزراوی هێلی ئاسنین بو لە وەزارەتی هاتوچۆ .
زۆربەی ئەو خەلکانەی نیشتەجێی گوندەکان بون دوای تەواو بونی کارەکانیان هەر بە پیادەو کەروباربۆ مالەکانیان دەگەرانەوە تەنها هەندێک نەبن ئەوانەی کە لە دور هاتبون هاوینان کەپریان لە گەلای بەرو وگیا دروست دەکرد تیا دەمانەوەو زستانانیش مەتبەخی خانوەکانی گەشتوگوزاریان پێدەدان هەم چاوێکیان لە خانوەکە دەبو هەم بۆخۆشیان زستانان لەسەرماکە ستر دەبون، دوای نەمانی پادشاو دەسەلاتی کۆماری رژێمەکانی یەک لە دوای یەک بۆچەند مەرامێک ئەم ناوچەیان بەکار هێناوەو گرنگیان پێیداوە لەوانە لەروی ستراتیژیی سەربازی کە لوتکەی سەرێ رەش یان بۆ کۆنترۆل کردنی دەوروبەری بەکار دەهێنا هەروەها بەهۆی جیاوازی کەش و هەوای وەکو ناوچەیەکی گەشت و گوزار خستە گەر کە چەندین پرۆژەی گوزاریان لێ بە ئەنجام گەیاند لەوانە کردنەوەی چەندین میوانخانەی گوزاری وخانوی گوزاری بۆ کرێ ومەلەوانگەو گازینۆ هەم لە مەسیف هەم لە سەرێ رەش وێرای کارە خزمەتگوزاریەکانیان هەولی زۆریاندا سیمای شارەکەمان بگۆرن لە رێگەی گۆرین و سەپاندنی ناوەکان لەوانە سەربەن یان لێ کردین بە صلاح الدین سەرێ رەش یان لێکردبوینە (القمە الجنوبیە) بەلام بەتەقەلای دلسۆزانی خەلکی ناوچەکە هەولەکانیان نەزۆک بون. ئیتر دوای راپەرینیش ئەم شارە قارەمانە باوەشی بۆ خەلکانی ئاوارەی ئێران کردەوەو بە سەدان خانەوادەی کوردی لێقەوماو رویان تێکرد و تیای حەوانەوە .
دەسەلاتی مەسیف بەر لە راپەرین ئەم ناوچانەی دەگرتە خۆ
لە باکورەوە لە بناری چیای سەفینەوە لە گوندی خۆران بەرەو خوار بۆ گوندی قەلاسنج و حوجران وگردەچال تا رۆژئاوا بۆ شێخ مەمودیان و وسومەلیان لە خواروشیەوە روباری بەستۆرە سنوریەتی تا دەگاتە رۆژهەلات کە دەربەندی گۆمەسپان وگراون، تا بەر لەراپەرین کۆی گوندەکانی سەربە مەسیف 76 گوند بون کە بریتی بون لە
و گوندانەی لە خوارەوە لە تەک نەخشەی سەربەن نوسراون-:
-1شێخان 2- بەربیان 3- هەرشەم 4- دێرەسەروکانی 5- ئەلماوان 6- زرگوز 7- درەش 8- پەرپیتان 9- کەپران 10- میرانخور 11- ئاژگە 12- قەپەکیان 13- قەرەقاجین 14- زەرواو 15- رەشوان نورو 16- گردی ماوان 17- مام خالان 18- رەشوان یوسف 19- خالوان 20- گردمامک 21- کەورسۆر 22- گۆپال 23- وسوملیان 24- گەرودەلالان 25- مەنداوە 26- چەمەبەگەز 27- چرە 28- سەرسول 29- هەبابان 30- کودەریان 31- جەرگەزەوی 32- شیوەپەلک 33 - باوەخەلان 34- کاوانیان 35- تلبەزەرد 36- پانکان 37- دێوین 38- سولێ 39- شێخ مەمودیان 40- زێبارۆک 41- زیارەت کۆرێ 42- کۆرێ 43- گردەچال 44- حوجران 45- تەوسکە 46- قەلاسنج سەرو 47- گۆرەشێر سەرو

48- سەنتەری مەسیف 49- بیرێژ 50- سێوەکە 51- دۆنگزاوە 52- گراوی سەرو 53- گراوی رۆژئاوا 54- هەنارە 55- بناو 56- گۆمەسپان 57- دەربەند گۆمەسپان 58- سارتکە 59- قیرژەی رۆژهەلات 60- قیرژەی رۆژئاوا 61- گراو رۆژهەلات 62- قیرژەی خوارو 63- گۆرەشێری خوارو 64- قەلاسنجی رۆژئاوا 65- قەلاسنجی رۆژهەلات 66- قەلاسنج خوارو ناوەراست 67- خۆران رۆژئاوا 68- خۆران رۆژهەلات 69- حاجی ئەحمەد 70- سۆرەبان 71-..72- گەریاوە 73- حاجی ئۆمەر 74-... 75- بانەمان 76- توە.

ئەوخانەوادەو کەسایەتیانەی وێرای خەلکی گوندەکانی دەوروبەر بەشداریان لە ئاوەدانکردنەوەی سەربەن کردوە جگە لە خەلکی گوندەکان کە خێزانیان لەوێ نیشتەجێ نەدەکرد چونکە رۆژانە یا وەرزانە هاتوچۆیان دەکرد بەتایبەتیش خەلکانی گوندی گەلیاوەو ماوەلۆ کە زەویەکانی ئەو ناوچەیە (مەسیف) یا پاوان یا رەزی ئەوان بون بۆخزمەت کردنی رەزەکان ولەوەراندنی مەرو مالاتەکانیان هامشۆیان دەکرد وەکو نیشتەجێبون سەرەتا ئەم خێزانانە لەم شارە جێگیر بون و بە پێی زنجیربەندیەکە کە لە خوارەوە ئاماژەمان پێیداوە :یەکەم خێزان فەتاح مجید حمدامین اغا دەبێ دوەمیان : خدرحمد شێخ وەسانی باوکی عەبدولخالق سێیەمیان : مەحمود خۆرانی و چوارەمیان : عمر میکائیل عمر ناسراو بە عمێ هەرکی و پێنجەمیان : ملا عمر سەعید و دواتر مستەفا قەساب و خلیفە حمد و دواتر عوسمان وەستا حسن ناسراو بە عوسمان چاوشین ئیتر لە دوای سالەکانی پەنجاوە خەلک بە مەبەستی کارکردن بە لێشاو روی تێدەکەن ئەمە سەرباری ئەوەی خەلکانی گوندەکانی دەوروبەر بەتایبەتیش گەلیاوە هەروەکو پێشتر ئاماژەمان پێداوە بۆکارکردن وبەخێو کردنی مەرومالات ورەزو باخاتەکانیان هاتو چۆیان دەکرد کە تا ئەم دواییەش ئاسەواری رەزەکانیان مابو .

شیاوی باسە بلێین یەکەم موختاری مەسیف (حسێن کریم سلیم) دەبێ یەکەم قوتابخانەش لە سالی خوێندنی 1956- 1957 دەبێ کە خوێندن لە خانوێکی گوزاری بەرێوە دەبرێ کە پێی دەوترا خانوی ژمارە 4 دواتر ئەم خانوە لە حەفتاکان کرایە بانکی رافدین ئەپارتمانی خوێندنگا بە فەرمی خوێندنگای سەریرەش بو دواتر خوێندنگای سەڵاحەدین ئەمان لە سالەکانی سەرەتای شەستەکان دروست کران، یەکەم سالی خوێندنی ناوەندی سالی خوێندنی 1967 -1968 بو یەکەم سالی خوێندنی دواناوەندیش سالی 1971 – 1972 بو .

وزەی کارەبا لە مەسیف لە شەستەکان بۆی هات پێشتریش دوو مولدەی وەبەرهێنانی کارەبا هەبون کە لە پەنجاکانەوە داندرابون.

سەرچاوە: نامەیەکی تایبەتیی کاک خالید هەرکی سەبارەت بە شارەدێی پیرمام لە 2010-02-06

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 569

پیرمیسی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621520

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 570

پیرومەرا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621522

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 571

پیرەفاتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621521

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 572

پیرەمەگرون
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957830

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 573

پیرەمەگروون
http://www.kurdipedia.org/?q=201003012110173794

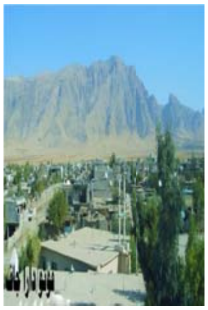

ئۆردوگایەکی زۆرەملێ بوو و ئێستا شارەدێیە و سەربە پارێزگای سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 574

پیرەومەران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120303

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 575

پیلک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120304

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 576

پێباز
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010821091918758

شارەدێ - گەرمیان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 577

پێتڤە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621523

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 578

پێدە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621524

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 579

پێرومان
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120515430612363

بێبو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 580

پێشابیرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 25

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 581

پێلە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 72

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 582

پێنجوێن
http://www.kurdipedia.org/?q=20081219211906862

پێنجوێن دەکەوێتە 105 کم رۆژهەڵاتی سلێمانی و (15کم) لەسنوری ئیرانەوە دوورە، ژمارەی دانیشتوانەکەی نزیکەی 20 هەزار کەسەو بەپێی ئامارەکانی یەکێتی کەمئەندامانی کوردستان، لە شارەکەدا 475 کەمئەندام هەیە. هەروەها بەگوندەکانی چوار دەورییەوە ژمارەی دانیشتوانەکەی دەگاتە 40 هەزار کەسو ژمارەی کەمئەندامەکانیشی لە هەزار کەس زیاتر دەبێت.
پێنجوێن ساڵی 1950 کراوە بە مەڵبەندی قەزاو ئیتر لەرووی ئاوەدانییەوە زیاتر گەشەیکردووە، هەموو دامەزراوە خزمەتگوزارییەکانو پێداویستییەکانی ژیانی شارستانی تێدا بووە بۆ نموونە: فەرمانگە حکومییەکان، میوانخانە، گەرماو.
لەئێستاشدا پێنجوێن نەخۆشخانەیەکی گەورەو قوتابخانەو باخچەی تێدایەو پێش ماوەیەکیش بانکێکی تیادا کرایەوە. هەروەها 24 کاتژمێر کارەبای حکومی هەیە کە لە ئێرانەوە راکێشراوەو تۆری ئاوو ئاوەڕۆشی تێدایە، زۆربەی شەقامەکانیشی قیرتاوکراون.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 583

پێندرو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215‌26

گوندێکە سەربە شارەدێی (مێرگەسور(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 584

پێندرۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=201003041304283812

گوندێکە دەکەوێتە باکوری پارێزگای هەولێر سەر بە شارۆچکەی مێرگەسۆر و شارەدێی شێروان مەزنە. ئەم گوندە یە کێکە گوندەکانی عەشیرەتی مزوری کە ئێستا بە هۆی شەری نێوان پەکەکە و تورکیا چۆڵ کراوە و ئاوەدان نییە. چەندین کانیاوی هەیە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 585

پەچەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120296

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 586

پەروێزخان
http://www.kurdipedia.org/?q=200903051453571542

دەروازەی سنوریی پەروێزخان کە دەکەوێتە باشوری رۆژهەڵاتی شاری سلێمانییەوە دەروازەیەکی بازرگانیی نێوان هەرێمی کوردستان و ئێرانە کە هەفتانە 2500 بۆ 3000 ئوتومبێلی بارهەڵگر هاتوچۆی پێدا دەکات، ئەو بارهەڵگرانە شمەکو کەل و پەل، بە تایبەتی خۆراک، لە نێوان ئێران و هەرێمدا دەگوازنەوە و هاوکات 1600 کرێکار لە هەردوو بەری ئەو مەرزەدا کار دەکەن. پەروێزخان (40کم) لە باکوری رۆژهەڵاتی خانەقینەوە دوورە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 587

پەرەزۆن
http://www.kurdipedia.org/?q=2013032509400582613

گوندێکی کوردنشین لە باکووری ئیسرائیل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ئیسرائیل

ژمارە: 588

پەسوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011101011193120297

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 589

پەنیەران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011101011193120298

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 590

پەیچوون

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211021089569

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی پەیچوون بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 232 کەس لە 64 بنەماڵەدا بووە
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 591

تابین

http://www.kurdipedia.org/?q=2012120920433674274

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 592

تاتوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20120604215946650430

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 593

تاچیناوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203050

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 594

تاران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203060

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 595

تاراوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120307

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 596

تازاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201458561367

گەڕەکێکە لە تەنیشتی شاری سەقز. کۆی دانیشتوانی ئەم گەڕەکە زیاتر لە 500 ماڵ دەبێت و لە پەرەسەندن دایە. ئەگەرچی ئەم گەڕەکە بە تەواوی تێکەڵی شار بووە بەڵام هێشتا بە فەرمی نکراوەتە بەشێک لە شار و وەکوو گوندێک چاوی لێ دەکرێت. ئەمەیش بووەتە هۆکاری لاوازبوونی خزمەتەکان لەم گەڕکە. دانیشتوانی ئەم گەڕەکە لە خزمەتەکانی ئاو، کارەبا، گاز، تەلەفۆن، ئەسفاڵت بێ بەشن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سەقز

ژمارە: 597

تازاوا 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021329

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 598

تازاوای ئاسف
http://www.kurdipedia.org/?q=200905261627271772

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 44 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 291 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 599

تازاوای ئیسیاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=201009230937339597

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تازاوای ئیسیاوا بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 334 کەس لە 82 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 600

تازاوای دۆڵەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20090526162812177

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 20 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 129 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 601

تازاوای سۆفیبلە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 602

تازاوای سەردالان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090526162952l774

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 27 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 166 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 603

تازاوای قازی

http://www.kurdipedia.org/?q=20090526163051l775

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 16 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 86 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 604

تازاوای قەڵاجوخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100923093817959８

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تازاوای قەڵاجوخ بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 134 کەس لە 27 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 605

تازاوای گوڵانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757807

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 606

تازاوای مەجیدخان

http://www.kurdipedia.org/?q=200905261632191776

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 53 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 362 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 607

تازاوای مەڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577751

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 608

تازاوای هێجان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100056

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 25 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 184 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 609

تازاوای وەزیر

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100045

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 43 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 274 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 610

تازاوای کەیخەسرەو

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211230459571

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تازاوای کەیخەسرەو بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 56 کەس لە 11 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 611

تازە ئاباد امین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657790

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 612

تازە ئاباد بزن قران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577782

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 613

تازەدێ

http://www.kurdipedia.org/?q=200902201500311368

ڕژێمی ئیسلامی ناوی ناوە "ئیسلاماوا" یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێکهاتووە لە 19 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 120 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 614

تازەقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120308

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 615

تازەکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120309

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 616

تاژان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120310

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 617

تاژاندەرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120311

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 618

تاژیکا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621527

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 619

تاژەبان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120312

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 620

تاشەکەوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120313

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 621

تانجەڕۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013021614244975801

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ڕووبار

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 622

تاهیربوغە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120314

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 623

تاوەگوز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120315

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 624

تاوەگوزی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120316

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 625

تاوەگۆزە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120317

سەلاس
یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 626

تاڤگەی گەچان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011420412763831

تاڤگەی گەچان، دەکەوێتە 15 کیلۆمەتری باکووری شاری ئیلام لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. هەروەها یەکێکە لە شوێنە گەشتوگوزارییەکانی شاری ئیلام.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 627

تاڵاو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120318

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 628

تاڵاوی زمزم

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011420183363829

تاڵاوی زمزم دەکەوێتە 74 کیلۆمەتری ڕۆژهەڵاتی شاری ئیلامی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ڕووبەرەکەی نزیکەی یەک هێکتار (10 هەزار مەتر) دەبێت، بەرزی لە ئاستی ڕووی دەریاوە 675 مەترە. ئەم ئاوە بە شێوەی کانی هەڵدەقوڵێ و بەشێوەیەکی هەمیشەیی هەیە. لە چواردەورەکەیدا پوش و پەڵاش و جۆرەها گیا ڕوواون و لەناویاندا جۆرەها زیندەوەر دەژین.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ڕووبار

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 629

تاڵەجاڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120319

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 630

تاڵەوەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20100923093849959 9

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تاڵەوەران بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 203 کەس لە 51 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 631

تەق تەق

http://www.kurdipedia.org/?q=20120321213737644431

بەڕێوەبەری ناحیە: کاکەخان نەسرەدین ڕووبەر: 474کم دووجا گوند: 26 باری رووی زەوی: دەشت: 35% گرد: 64،5 چیا:0،5 ناحیەی تەق تەق، یەکێکە لەشارۆچکە خۆشو دڵگیرەکانی دەڤەری باکووری خۆرهەڵاتی کەرکووک و سەر بە قەزای کۆیە.، گەر گرنگی پێبدرێ دەبێتە شوێنێکی گەشتیاری بەتایبەتی کەناری زێیەکە. کەوتووەتە باکووری خۆرهەڵاتی شاری کەرکووک بەدووری 57 کم و سەر بەباژێری کۆییەو کەوتووەتە باشووریەوە بەدووری 23کم، و کەلەناری خۆرئاوای زێی بچووکە. بەهۆی گرنگی هەڵکەوتەی شوێنەکەی و پردەکەیەوە بووەتە رایەڵەی بەیەک گەیاندنی ناوچەکانی کەرکووک و کۆیە و پشدەر بیتوێن و قەڵادزێ تا سەر سنوور گرنگیەی تری ئەم شارۆچکەیە ئەوەیە بووەتە خاڵی یەکتر پرو تێکەڵ بوونی شێوە ئاخاوتنەکانی هەولێری و کەرکووکی و سلێمانی و کۆیی و لورییەکانی خۆرئاوای تەق تەق شێوە ئاخاوتنێکی تایبەت بە دانیشتوانی تەق تەقییان، پێکهێناوە، دەکرێ ناوی لێبنرێت پەلکە زێرینەی زمانی کوردی. لەبەر ئەوەی ئەم شارۆچکەیە پێشترو لەژێر دەسەڵاتی حکوومەتە یەک لە دوای یەکەکانی عێراق بووە، بەرپرسانی یەکە کارگێرییەکانی عەرەب و سەر بەڕژێمەکان بوونە، هیچ گرنگیان پێ نەداوە، بەتایبەتی لە کاتی رژێمی بەعس، بێبەش بووە لە بچووکترین خزمەتگوزاری، لێ لەساڵی دووهەزارو قۆناغی 2005 بەتایبەتی لەهەموو بوارەکانی هەنگاوی باش نراوە بۆ پێشکەوتن و گەشە کردنی. گەڕەکەکانی تەق تەق: رزگاری، سەربەستی، رووناکی، شەهیدان، گۆرقەرەج، بەختیاری، ئاشتی، ژمارەی دانیشتوانەکەیشی پتر لە 16000 کەسە، و26 (ماڵپەری پارێزگای هەولێر) گوندی بەسەرەوەیە، گرنگترین و گەورەترینیان هەردووگوندی ئیلنجاغ و باغەجنێرە. مێژووی دامەزراندنی تەق تەق، وەکو گوند نەزانراوە، شیمانە دەکرێ وەکو زۆربەی گوندەکانی تری کوردستان لە سەدەکانی پانزەو شانزەو بەتایبەتی لەکاتی حوکمڕانی عوسمانییەکان لەژیانی کۆچەرییەوە بووین بە گوندنشین و بەر لەساڵی 1900 تەنها فەرمانگەیەکی گومرکی باج کۆکردنەوەی لێبووە بۆگومرک کردنی بەروبوومی کشتوکاڵی وەک توتن و خەڵووزو دانەوێڵەو ئاژەڵی زیندو. مێژووی بەشارۆچکە بوونیشی دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای ساڵانی سەدەی بیستەم، بەریتانیەکان پێش ئەوەی عێراق داگیرکەن لەڕێی سیخورەکانیاوە رووپێوێکی ناوچەکانی عێراق دەکەن، لەپاش لێکۆڵینەوەی زۆر بۆیان دەردەکەوێت. ئەوەبوولەپاش بەباژێری کردنی کۆیە، لەرێکەوتی 111919 دەکرێ بەشارۆچکە و مەلا حەوێزئاغای غەفووری کراوە بەڕێوەبەری ناحیە، سەرەتا تەنها بەڕێوەبەرایەتی ناحیەو بنکەیەکی پۆلیسی لێ دەبێ دواتر یەکە کارگێرییەکانی تر

دێنە دامەزراندن و لەپاش شۆڕشی 14 ی تەموزی 1958 سەرۆکایەتی شارەوانی لێ دادەمەزرێنن. ناوی تەق تەق لەکاتی دروستبوونی گوندەکە چەندین ماڵ لە چەندین تیرەو هۆزێکی جیاوازەوە هاتوون و هەرکەیان دوور لەیەکتر و هەرکەسێ بۆ خۆی تاک تاک خانوو دروست دەکەن، پێیان گوتوون تاک تاک، لەپاش دامەزراندنی دەوڵەتی عێراق و لەیەکەم سەرژمێری و ناونووسیندا، لەبەر ئەوەی ناونووس و سەرژمێرەکان عەرەب بوونە لەجیاتی ئەوەی بنووسن تاک تاک نووسیویانە(گ ق گاق)و لەزمانی کوردیش وشەی(تاق) هەیە. ئاراس عومەر فەتحوڵلا ناسراو بە ئاراس ئیلنجاغی نووسەرو راگەیاندنکار ونووسەری کتێبی (تەق تەق پەلکە زێڕینەی کەناری زێی بچووک) لەبارەی ناوی تەق تەق لەچیەوە هاتووە و چ مانایەک دەبەخشێ، ووتی: بیرو بۆ چوون و باڵۆرەی جیاواز هەیە لە بارەی ناوەکیەوە دیارترینیان چیرۆکێکی کۆنی ئەفسانە ئاسانە هەیە باس لە لافاوێکی زێی بچووک دەکات چۆن گوندی کەڵەکچنی بردووە، و دانیشتوانەکەی ئاوارەی گوندەکان قەرەناو و جگیلەو کانی رەش و تەق تەقی ئیمڕۆ دەبن، دیارترین کەسایەتی ناو چیرۆکەکە (نەنە حەلومەیە) پیرەژنێکی بەساڵاچووی ئازابووە، لافاوەکە هێناویەتی و لە کەندڕێک گیرساوەتەوەو پێی دەڵێن: کەندڕی نەنە حەلومە، ئەو کەندڕە ئیستا لەنێوان هەردوو بینای لقی کشتوکاڵی وئۆرزدی تەق تەقە، وتاکو ئەمڕۆش دەگێڕنەوەو دەڵێن: نەنە حەلومە وتوویەتی : ئەوە چی بوو تەقەتەقی بەرد کاسی کردین، گوایە ناوی تەق تەق لەو قسەیەی نەنە حەلومەوە هاتووە. لەبارەی مێژووی دروست کردنی پردەکەشەوە وتی: لە ساڵی 1954 لەلایەن کۆمپانیایەکی عەرەبی و بەسەرپەرشتی وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەی سەردەمی (مەلیک فەیسەڵ) ی بچووک رووپێوێکی ناوچەی تەق تەق دەکەن و دواتر لەلایەن کۆمپانیای (بیتۆن مونیر باو)ی ئەڵمانی بە پری 750000 دینار دروست کردنەکەی جێبەجێ دەکات، پردەکە لە دوانزە دینگە پێکهاتووە، و بەچواردە کەوانەی کەمەرەییەوە بەیەکەوە گرێدراوە. لە 111958 وبە ئامادەبوونی: د. فەخری دەباغ مەحمود زیاد ئاغا، عەلی مەولود (یاریدەری بنکەی پۆلیسی کۆیە، هادی رەشید چاوشلی قایمقامی کۆیە، شەفیق سابیر کاکە زیاد ئاغا، حاکم بایز ئاغای دزەیی، سوعاد تاڵەبانی (بەڕێوەبەری ناحیەی تەق تەق)، عەبدولمەجید حاجی مەلا تۆفیق مستەفا بەگ، نوێنەری موتەسەریفی کەرکووک، ئەندازیار مەجید عومەر و لە ئاهەنگێکدا پردی تەق تەق دەکرێتەوە. بەزۆری هۆزەکانی شێخ بزێنی و شوان وساڵەیی لێرە نیشتەجێن و لە ساڵانی 1949-1952 دوو خێزانی جوولەکەی لێ بووە،(عەزرە) قەڕاشی بەڕێوەبەری ناحیە بووە و (خواجە برایم)یش بازرگان و کوتاڵ فرۆش بووە، چەندین خانەوادەی بەڕەگەز عەرەبی لێیە وەک: کاکەڕەش، حاجی تەللوب، عەبد جاسم، کە کاریان کەڵەکەوانی بووە، بەکەڵەک و لەزێی بچووکەوە بەروبوومی کشتوکاڵیان بردووە بۆ بەغدا.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (Shamal) سەبارەت بە (تەق تەق) لە: 21-3-2012 9:19:53

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 632

ترانشێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621528

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 633

تراونشی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621529

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 634

تربەسپیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621530

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 635

تروانش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621532

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 636

تروانشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621534

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 637

ترکاشە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011060410021060193

سەربە شاری بۆکان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بۆکان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 638

ترکەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120321

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 639

تسعین

http://www.kurdipedia.org/?q=20130502122290278706

یەک لە گەڕەکە تورکومان-شیعەنشینەکانی شاری کەرکوک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن:	گەڕەک

شارەکان:	کەرکوک

زمان - شێوەزار: تورکومانی

ژمارە: 640

تفتیله

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657778

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 641

تگرباری

http://www.kurdipedia.org/?q=200905261150381768

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 61 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 395 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 642

تل الريم

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400592517

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 643

تل موسا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621537

گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 644

تلاكورى

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120502130812350

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 645

تلخش

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621538

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 646

تلخشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621540

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەلقوش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 647

تلکۆچەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20131028161819881 38

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 648

توارمەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=201009241152589611

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی توارمەڵا بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 649 کەس لە 135 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 649

تواره رووته

http://www.kurdipedia.org/?q=201009241541189612

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تواره رووته بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 640 کەس لە 154 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 650

توانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120342

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 651

توتئاغاج
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120343

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 652

توتم
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621547

گوندێکە سەربە شارەدێی (پێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 653

تورجان
http://www.kurdipedia.org/?q=20101107134342105 96

گوندێکی ناوچەی بۆکان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 654

تورجان 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213 30

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 655

تورکمانکەندی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203 44

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 656

تورەق

http://www.kurdipedia.org/?q=2012021911414864254

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 657

توژەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120345

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 658

تۆژەڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=2012112417101173859

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

ژمارە: 659

تولەکی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120346

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 660

تونوولی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120347

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 661

تووتووندەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576856

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 662

تووی مەلیک
http://www.kurdipedia.org/?q=20101126212841109033

لە باکووری شاری سلێمانی، لە ساڵەکانی سی و چلی سەدەی رابردوو (حەوزێکی گەورە)ی هەبوو لە بەهارا پر ئەبوو لە ئاو، لەوەو پێش داردرەختی لە بەرابوو، خەڵک لە بەهارا ئەچوونە ئەوێ بۆ سەیران. ئەم ناوچەیە موڵکی شێخان بوو. لەکاتێکدا دروستکرا کە شێخ مەحمود حوکمدار بوو، بۆیە ناونرا تووی مەلیک.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 663

تووەسووران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576300

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 664

توکن

http://www.kurdipedia.org/?q=20130423201801787 56

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 665

تۆبزاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203 48

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 666

تۆراختەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657624

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەلآتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 667

تۆمار

http://www.kurdipedia.org/?q=2012121020530974286

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 668

تۆکلآن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120349

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلآت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 669

تیانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621548

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاخو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 670

تیربار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120350

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 671

تیلەکو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120352

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 672

تین
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120353

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 673

تیکاب
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120351

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 674

تێژتێژ
http://www.kurdipedia.org/?q=201009241543519614

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی تێژتێژ بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 282 کەس لە 66 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 675

تەپی کەرەم

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010215514186906

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 676

تەپە بۆرە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009261531439651

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 677

تەپەرەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120322

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 678

تەپەکورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20140103153939992771

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 679

تەحلاقا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621543

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 680

تەختی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203 24

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 681

تەختی زەنگی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110518213457580 40

گوند - کامیاران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 682

تەختی سلێمان

http://www.kurdipedia.org/?q=201008201248484806

ناوچەی کۆنی (تەختی سلێمان) کە لە(42) کیلۆمەتری باکووری ڕۆژهەڵاتی شاری تیکاب لەپارێزگای ئازەربایجانی ڕۆژئاوایە، لەو ناوچە کۆنانەیە کە بەشێکە لەکوردستان و ساڵانە هەزاران گەشتیاری ئێرانی و بیانی ڕووی تێدەکەن.
ئەم ناوچەیەو دەریاچەکەی کە لەسەر ناوچەیەکی بەردینی سروشتی وەستاوە، ئەم بەشە بەردینە لەخودی خۆڵ و خاشاکی ئاوی دەریاچەکە بەدرێژایی تەمەنی دروستبووەو کارناسان پێیانوایە کە لە(3) هەزار ساڵ پێشترەوە مرۆڤ لەم ناوچە ژیاوەو یەکێک لەگرنگترین شوێنەوارە مێژووییەکانی ئێرانە، کە وەکو چوارەمین شوێنەواری مێژوویی ئێران لەرێکخراوی جیهانی یونێسکۆدا تۆمارکراوە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

ژمارە: 683

تەرزلو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120325

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 684

تەرزیلو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120326

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 685

تەرگاران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120328

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 686

تەرمەکچی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120329

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 687

تەروالقروە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120330

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 688

تەرکیوێران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120327

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 689

تەرەتەوەن
http://www.kurdipedia.org/?q=2014010215595586904

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 690

تەشار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120331

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 691

تەشکی تیلەکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120332

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 692

تەعلاقا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 44

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 693

تەقتەق

http://www.kurdipedia.org/?q=20120713002929694 38

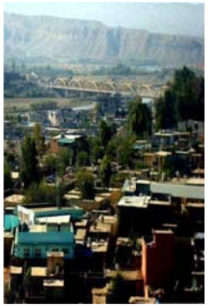

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 694

تەگەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110504102153572 68

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 695

تەل ئەبو زاهر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 36

تل ابو زاهر
گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 696

تەلوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20101227165734192 39

زاویتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 697

تەلوەی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 45

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 698

تەمربەگ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120333

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 699

تەموتە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120334

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 700

تەمۆغە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120335

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 701

تەندرۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120336

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 702

تەنگیسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120338

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 703

تەنگیسەر 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120337

گوندێکە لە ناوچەی قەراخ - سلێمانی، شەهید ئارام لەوێ شەهیدکرا.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 704

تەنگەدولب

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621546

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 705

تەوریوەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120339

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 706

تەوریز خاتوون

http://www.kurdipedia.org/?q=200907151203001824

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 58 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 320 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 707

تەورێزخاتوون

http://www.kurdipedia.org/?q=201009291054109727

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 58 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 320 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 708

تەوێڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013100700282288395

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەڵەبجە

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 709

تەوەکەل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120340

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 710

تەوەکەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=200905261621041770

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 56 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 384 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 711

تەکیە
http://www.kurdipedia.org/?q=20091226134044304

ئەم شارەدێیە سەر بە شارۆچکەی چەمچەماڵە و زیاتر لە 15 هەزار خێزانی تیادا دەژی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 712

تەیتاق
http://www.kurdipedia.org/?q=20090526162005176

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 34 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 204 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 713

تەیمانقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931203

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 714

تەیناڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757658

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 715

جاراللە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492507

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 716

جاسوسان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011100512502319182

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 717

جاشێران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120354

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 718

جافرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410043

یان جەعفەرئاوا یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 75 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 438 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 719

جاقل

http://www.kurdipedia.org/?q=2012020820051164206

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 720

جامەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120355

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 721

جانبلاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120356

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 722

جانەوەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120357

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 723

جانەوەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757655

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 724

جدیدە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204003925 04

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 725

جلغەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120358

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 726

جمگە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120359

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 727

جنێراوە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009081132069429

گوند

ژمارە: 728

جوانڕۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101616011710117

شارۆچکەیەکی سەربە پارێزگای کرماشانە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: کرماشان

ژمارە: 729

جوجەهی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120366

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 730

جوم جیهان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621552

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 731

جومجهان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621554

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 732

جوندیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011031110195318791

هاوینە هەواری جوندیان، ئەمەش هاوینەهەوارێکی جوان و سەرسورهێنەرە، دەکەوێتە دامێنی چیای هندرێن لە ڕۆژهەڵاتی قەزای ڕواندزی سەر بەپارێزگای هەولێر ئاوێکی سازگار لەقوڵایی 60 مەتر هەڵدەقولێت سەرچاوەکەشی نادیارە لەوشکەساڵیدا ڕەنگدانەوەی دەبێت لەسەر ئەم هاوینە هەوارە لەقوڵاییەکەی پانتاییەکەی ئاو هەیە وەک دەریایەک بەڵام کەس نازانێت سەرچاوەکەی لەکوێیە؟ لەپێرێکدا ئاوەکە دێتە دەروە ناوی هاوینە هەوارەکەش هەر لەمەوە سەرچاوەی گرتووە، بەڵام تا ئێستا زانایانی جیۆلۆجی و هایدرۆلۆجی ڕاستی ئەو دیاردە سەیرو سەمەرەیان نەدۆزی وەتەوە، کە تائێستا لای خەڵک شاراوەیە.
سروشت و هەڵکەوتەی ئەم هاوینەهەوارە لەگەڵ بینینی گەشتیاران سەرەنجیان ڕادەکێشێت شوێنەکەی داری گەورەی تێدایە کە تەمەنی هەندێکیان بۆ زیاتر لە 200 ساڵ دەگەڕێتەوە، کە ئەمەش ئەوە دووپات ئەکاتەوە کە شوێنە گەشتیارەکان شوێنە واریشن، باکوری هاوینە هەواری جوندیان چیای زۆرزک و چیای حەسەن بەگە، پلەی گەرمی لەهاویندا30 تا 35 دەبێت، کەوتۆتە دەروازەی ڕێگە کە بۆ حاجی ئۆمەران دەچێت.
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (جوندیان) بۆ کوردیپێدیا لە 10-03-2011

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 733

جونیکورانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120367

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 734

جوهەنی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120368

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 735

جووجەسازی
http://www.kurdipedia.org/?q=20100831113612927 9

گوندێکی شارستانی مەریوانە. خەڵکی جووجەسازی بە شێوەزاری سۆرانی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 4،441 کەس لە 1،082 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 736

جوولەکان
http://www.kurdipedia.org/?q=20101126211334109 00

لە باشوری خۆرئاوای سلێمانی.جولەکەکان سەرەتا لە قەڵاچوالانەوە هاتوونەتە ئەم گەرەکەو بە پیشەی (خومچێتی) یەوە سەرقاڵ بوون. بەڵام لە دواییدا کاروباری بازرگانی کۆتاڵفرۆشی و عەتاری و زەرەنگەری و گەلێک ئیش جۆراوجۆری تریان گرتە دەست. دواى دروستبونی ئیسرائیل و بەتەواوەتی لەساڵی 1950 دازۆربەیان سلێمانیان جێهێشت .
سەرچاوە: ماڵپەڕی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 737

جۆرنی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120369

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 738

جۆللانان

http://www.kurdipedia.org/?q=2014032121472456895

قەڵادزێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: رانیە

ژمارە: 739

جۆلەمێرگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011012811533933067

گوند - خەلیفان - سۆران - هەولێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 740

جۆڵاندی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120370

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 741

جیخلۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574032

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 742

جێرم
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120371

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 743

جێرمێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120372

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 744

جەبارە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110701100180158464

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کفری

ژمارە: 745

جەبەلکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120360

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 746

جەخەڵوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100 49

یان جەقەڵوو یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 33 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 181 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 747

جەژنیاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657603

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 748

جەلیلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757638

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 749

جەلەولا

http://www.kurdipedia.org/?q=201008231605414858

گەرمیان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 750

جەنگەسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120361

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 751

جەوراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20121123111172773833

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 752

جەوشەن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120362

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 753

جەڕان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120363

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 754

جەڵدیان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120364

یەک لە شارەدێیەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 755

جەیرانمینە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090805151914192

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 61 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 385 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 756

چاپان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120373

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 757

چاخلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120374

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 758

چاولکان حاجی

http://www.kurdipedia.org/?q=20100915231020951

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی چاولکان حاجی بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 373 کەس لە 77 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 759

چاولکان وەزیر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 760

چاووگ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262318039672

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 761

چاوک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120375

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 762

چاڤی لاند

http://www.kurdipedia.org/?q=2014031811285553583

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: سلێمانی

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 763

چاڵاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050309251018540

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 764

چاڵاوە
http://www.kurdipedia.org/?q=201002092227553438

هاوینەهەواری دانیشتوانی خەڵکی چرۆسانەیە کە لە چیای بەناوبانگی شاهۆ لە رووکاری بێڵەواری کامێراندا هەڵکەوتووە. لەو چیا چڕ و سەختەدا شوێنێکی ساراتین و دەشتێکی سەرسەوز هەڵکەوتووە کە لە بەهاراندا زیاتر لە 100 رەشماڵی لێ هەڵدەدرا و هەتاکوو پاییزانێکی درەنگ لەوێ دەمانەوە. ئەو ماڵانە مەڕ و ماڵاتی خۆیان دەبرد و لەوێ خەریکی مەڕداری خۆیان دەبوون. دوایی هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی ئێران، قەدەغەیان لێ کرا کە بار بکەن و هەر بۆیە بەرە بەرە ئەو بارکردنە کەم بووەوە و لەوانەیە ئێستا ئێتر کەس بار ناکا. لەبەر ئەوەش ناوی چاڵاوەیە کە لەو دەشتدا نزیکەی 10 چاڵاویان بۆ ئاوی مەڕ و ماڵات و خواردنەوەی خۆیان هەڵکەندووە و ئێستاش هەر ماون.
تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا سەبارەت بە چاڵاوە لەلایەن (حامید) لە: 9-2-2010 21:09:08

ژمارە: 765

چاڵی سوور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657618

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 766

چراخەوال

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120376

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 767

چروسایە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120377

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 768

چرۆسانە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009151613119505

چرۆسانە ئاواییەکە لە بێڵەواری شاری کامیارن لە سەر جادەی کامیاران مەریوان لە بیست کیلومیتری کامیارانەوە هەڵکەوتووە. ئەم دێیە بە هۆی عەشیرەتی دڕۆییەوە ئاوەدان کراوەتەوە، مێژوویەکی نزیک 100 ساڵی هەیە، بەڵام پێشتر ئاوایی لەو بەر چۆمەکەی بەردێوە بووە کە ئێستا پێ دەڵێن دێکۆن. ئاوایی سەد ماڵ نابێ، زۆربەی هەرەزۆریشی لە بنەماڵەی دڕۆدی و گۆدەزی پێکهاتووە کە لە بنەڕەتدا یەکێکن. ئەم بنەماڵەیەش یەکێک لە بەناوبانگترین عەشیرەتە بەگزادەکانی ئەو ناوچەیە بوون.
گەورە پیاوانی ئەم عەشیرەتە لە کتێبی مێژووی لە نووسینی بابامەردوخی رۆحانی و محەمەد عەلی سوڵتانیدا ناویان هاتووە و شەجەرنامەکەیان لە چاوپ دراوە. چرۆسانە یەکێک لە یەکەم ئاواییەکانی ئەو ناوچەیە بووە کە قوتابخانەی تێهاتووە.
لە پێشدا یەکێک لە ماڵەکانی گوندیان کردبووە قوتابخانە، بەڵام ساڵی 52ی هەتاوی باشترین قوتابخانەی مودێرنی ئەو کاتەیان بۆ دێ دروست کرد. کە ئێمە یەکەم کەسەکان بووین گواسترایەنەوە نێو ئەو قوتابخانەیە. زۆربەی خەڵکی دێ، بێجگە لە چەند ماڵێک نەبێ، قسەرقاڵی مەڕداری و جوتیارین.
چۆمێکی گەورە بە ناوی "چەم گەورە" کە ئێستا بە داخەوە لەبەر بێ بارانی و بێ ئاوی وشکی کردووە. چڵ ساڵ لەمەوبەر چەندین کانی بەم ناوانە "کانی چێیە"، "کانیەکەی فەتاح بەگ" کانی و "حەوزەکەی سلێمان بەگ"، "کانی کێل"، "کانیەکەی بارام عەزیز بەگ". بەداخەوە بێجگە لە کانی کێل و کانی چێیە نەبێ ئەوانیتر هەموو وشکیان کردووە، دیارە ئەوانیش لە هاویناندا یان زۆر کەم دەبنەوە یان وشک دەکەن تاکوو بەهاری ساڵی داهاتوو. شوێنە بەناوبانگەکانی چرۆسانە "بان تایلەکان"، قەڵەگا"، "تەقتەق"، "کانی مەلا"، "کانی چنار"، "دێکۆن"، "ماینەتاوە". "بەردێوەر"، "نسارەکە". 'ناقڕەورە"ن.
کاتێک عەشیرەتی ئەم گوندە لە ناوچەکەدا دەسەڵاتیان هەبووە، چرۆسانە بووە بە پەناگایەک بۆ ئەو کەسانە کە بە هەر هۆیەکەوە لە دێ و گوندی خۆیاندا نەیانتوانیوە بژین. لەبەر ئاوەدانی و زەویوزار، خەڵکەکە هەموو سەرقاڵی جوتیاری بوون. کە شای ئێران "شۆرش سپی" کرد ئەو کەسانە هاتبووەن چرۆسانە و کاریان دەکرد بوون بە خاوەنی زەوی و زاری خۆیان و بەو جۆرە دواتر بوونەتە بەشێک لە خەڵکی ئەوێ.
زاراوەی دانیشتوانی چرۆسانە لەگەڵ تەواوی دێکانی ئەو ناوچەیەدا جیاوازی هەیە و دەتوانین بڵێین جۆرێک زاراوەی جافیان هەیە.
نزیکترین دێ بە چۆرسانەوە "کاوانە"یە کە تەنیا چەند کیلومیتر لێک دوورن و یەک قەبرستانیان هەیە و خەڵکەکەی بە زۆری خزم و دۆستن. دێی پشتەوە "لۆن"ە کە بە لۆنی گەورە یان لۆنی سادات بەناوبانگە و یەکێک لە گەورە دێکانی بێڵەوارە، لۆنی و چرۆسانەیی خزم و قەوم و قیلەی یەکترین. دێی خوارەی چرۆسانەش "زیویە"یە کە ئەوانیش خزمایەتیان لەگەڵ چرۆسانەییی هەیە.
لە سەرهەڵدانی شۆرش گەلانی ئێراندا بێجگە لەچرۆسانە و پاڵنگان نەبێ هەموو دێکانی بێڵەوار سەر بە شا بوون و ئەم دوو گوندە لایەنگریان لە شۆرش دەکرد، کە

بەداخەوە دوای شۆڕش و هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامی ئێران، نەک ئەم دوو گوندە هیچ قازنجیان نەکرد، بەڵکوو چەندین شەهیدشیان لێ کەوتەوە کە یەکەم شەهیدی چرۆسانە "حاتەم درودی" بوو کە ئەفسەرێکی تازە پێگەیشتوو بوو، ناوبراوە بە تاوانی لایەنگری لە مەجاهید خەڵکی ئێرانەوە تیرباران کرا.
خەڵکی چرۆسانە بە گشتی شۆڕش گێر بوون و 1 پێشمەرگەی کۆمەڵە و 6 لاویشیان پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (چرۆسانە) لە: 15-9-2010 16:05:29

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 769

چریاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120378

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 770

چشمەمنتش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120379

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 771

چل ئاغا

http://www.kurdipedia.org/?q=20130222124258806312

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 772

چل چەمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121220904639644

چل چەمە، یەکێکە لە چیاکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دەکەوێتە شاری سەقز.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 773

چم زراڤێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215555

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 774

چنارۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=20100927231313 9712

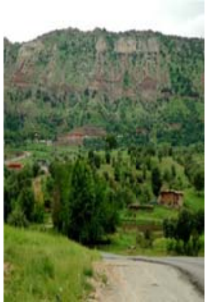

کۆیە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 775

چنگیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110310125753 23789

گوندێکی سەربە ناوچەی شارباژێری پارێزگای سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 776

چنێران
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333192483

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 777

چواربۆت
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120394

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 778

چوارتا
http://www.kurdipedia.org/?q=201009262213379660

شارۆچکە - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 779

چواردیوار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120395

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 780

چوارقورنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100111137363226

شارەدێیەکی سەربە شارۆچکەی رانیەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: رانیە

ژمارە: 781

چوارگا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120397

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 782

چوین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577710

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 783

چوەی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20120825172631719144

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

ژمارە: 784

چۆپلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120398

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 785

چۆپڵی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120399

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 786

چۆم بەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203331924 84

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 787

چۆم ریخین

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203330924 74

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 788

چۆم رەمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203332924 85

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 789

چۆمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218160403845

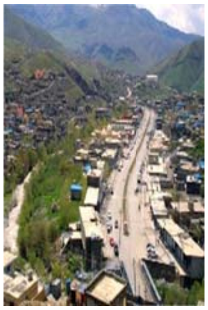

ساڵی 1970 بۆتە شارۆچکە و ساڵی 1983 لەبەر شەڕی هەشت ساڵەی عێراق-ئێران راگوێزراوە بۆ ئۆردوگا زۆرەملێکان و ساڵی 1991 دوای راپەڕینەکەی کوردستان، شارۆچکەکە ئاوەدانکراوەتەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 790

چۆمی مەجیدخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20121125092634738 83

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 791

چۆمیمەجیدخان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120401

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 792

چۆمەڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120400

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 793

چۆڕ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857695

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 794

چۆڵاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120402

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 795

چۆڵبڵاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577 43

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 796

چیا سورخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20140313143952420 33

هەڵکەندنی یەکێک لەبیرە نەوتە هەرە کۆنەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە لەگوندی چیا سورخە لە گەرمیان و ساڵی 1901 وە کۆمپانیای Anglo-Iranian Oil Company oilدەستی داوەتێ ..
ئێستاش دوای زیاتر لە 110 ساڵ، کارکردن لەم بیرە نەوتە لەلایەن کۆمپانیای Genel Energyدەستپێکردۆتەوە و لەسەر سنوری 984 کیلۆمەتر چوارگۆشە کاری دۆزینەوەو پەرەپێدانی نەوتیی تیا دەکرێت..
بەپێی هەواڵێک کەلە 30 نیسانی 2013 بڵاوبۆتەوە، ئەم بیرە رۆژی نزیکەی 13 هەزار بەرمیل نەوت دەردەکات ...
سەرچاوە: ماڵپەڕی خەندان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 797

چیانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120403

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 798

چیچوران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120404

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 799

چیلەک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120406

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 800

چیلەی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120407

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 801

چیوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110331204437323610

گوندی چیوه، دەکەوێتە خۆر ئاوای پارێزگای سلێمانی- قەزای رانیە- ناحیەی بێتواتە، بەو پێیەی ئەم گوندە کەوتۆتە نێوان چوار زنجیرە چیا، بەتایبەتی زنجیرە چیای نووسەک و چیای هەورێ، ئەم ناوەی هەڵگرتووە، چونکە سروشت و هەڵکەوتەی چیوە، وا رێککەوتووە چوار دەورەی زنجیرە چیایێت و ئەم ناوەش لەوەوە هاتووە کە دەوروو بەری لەچیای بەرزو چڕ و پڕ پێک هاتووەو هەر لە کۆنەوە پێی گوتراوە چیوە.
گوندی چیوە، لە ئێستادا زیاتر 6000 هەزار خێزان پێک دێت و دانیشتوانەکەی بە هۆی باروو دۆخ و شەڕو شۆڕەکانی سالانی رابردوو بە زۆربەی شارەکانی کوردستان بڵاو بوونەتەوەو نزیکەی 50 ماڵ، ئێستا لە گوندەکەن و باقی خەڵکی دیکەش لە شارەکانی دیکەی کوردستانن، کە زۆربەیان کەوتوونەتە سنوری پارێزگای هەولێرو دەوروبەری .
مێژووی دروست بوونی گوندی چیوەی سەروو، زیاتر لە 400 ساڵەو لەسەرەتای شۆڕەشەکان، ئەم گوندە بۆتە شوێنی ململانێ، بەتایبەتی لە شۆڕەشەکانی کورد، کە وەک بە بەڵگەنامە مێژوویەکیانیش بە لانکەی شۆڕەش، ناوزەند کراوەو خەڵکەکەی کەساني نە بەردو ئازا بوونەو هەرگیز بەرامبەر دووژمن چۆکیان دانەداوەو بۆ خزمەتکردنی کوردو پێشمەرگەش هەمووکات لە ئامادەباشی دابوونەو کەم سەرکردەی کورد هەیە چ ئەوانەی لە ژیان نەماون چ ئەوانەی لە ژیان ماون و ئێستا سەرکردەن لەم گوندە دەیان شەو ماونەتەوەو خەڵکەکە میوانی کردوون، وەکو یەکێک لە سەرکردە گەورە کوردەکان باسی لێوەدەکا لە زۆربەی شەڕەشەکاندا خەڵکی گوندی چیوە، پێشمەرگەیان نان دەداو جاری وەها هەبووە لە یەک رۆژ زیاتر لە 2000 هەزار پێشمەرگەو خەڵکیان نان داوە، بە بێ ئەوەی داوای پادشات و قەرەبوو کردنەوە بکەن، بەڵکو ئەوەی بیریان لێنەدەکردەوە پارە بووە و خزمەتی کوردستانیان کردووە. لە شۆڕەشەکانی کوردیش نمونەی ئازایەتی و نەبەردی و خۆراگریان نواندووە، دووژمن نەی توانیوە بەرامبەریان بوەستێتەوە بەتایبەتی کە دەوروبەری گوندەکە دارستان و شاخی گەورەی تێدایەو خەڵکەکەش شارەزای بوونەو لەوەش بەسەر دووژمن سەرکەوتووبوونە.
گوندی چیوە، بەهەمان شێوەی گوندەکانی دیکەی کوردستان، بێ بەش نەبووە لە سوتان و کاولکاری داگیرکردن، دوای چەندین جار سوتان و رووخاندنی گوندەکە کەچی خەڵکەکەی هەرگیز چۆکیان دانەناوەو جێگەیان بۆ دووژمن چۆڵ نەکردووە.
چیوە، سنوورێکی بەرفراوان و ژینگەیەکی پاک و سروشتێکی سەرەنج راکێشی هەیە، هەرچوار وەرزەکانی ساڵیش بە خۆیەوە دەبینێت و زستانی ساردەو بەفراویە هاوینی گەرم و بەهار و پایزی، کەش و هەوایەکی فێنکی هەیە.
گوندە خنجیلانەکەی چیوە، چەند گوندێکی دراوسێی هەیە، ئەوانیش وەکو گوندی چیوەی خواروو- سوێری - خۆران - وەرە – سەردۆر- سکتان – کونەفلوسە- گردە شێر:
گوندی چیوە- لەرووی ئاوی خواردنەوەو ئاوی کشتوکاڵیشەوە بێجگە لەدابین کردنی ئاو بۆ خۆی بۆ چەند گوندێکی دیکەش دابینی دەکا. چونکە سەرچاوە ئاوەکەی بریتیە لە دوو رووبارو چەندین کانی و جۆگەلەی گەورە.
بەهۆی دیمەنە سەرەنج راکێشەکان و ئاوی سازگارو دارو درەختی گوندەکە، ئێستا گوندی چیوە دیمەنێکی گەشتیاری وەرگرتووەو خەڵکانێکی زۆر بە مەبەستی گەشت

و گوزار سەردانی گوندەکە دەکەن و لەنێو باخچەکانی دەمێنەوە .
چیوەی سەروو – چیوەی خوراوو: ئەم دووگوندەن کە خەڵکەکەیان بەرگەی گەورەترین کارەساتیان گرتووەو هەمیشە پروایان بە ئاشتی و ئازادی و پاراستنی خاک و نەتەوەو مافی مرۆڤ. یەکسانی، سەروەری یاسا، هەبووە، چەندان شاعیرو نووسەرو سەرۆک. باسی ئەم گوندەیان کردووەو شیعریان لەسەر گوتووەو لەنێوانیشیاندا بارزانی نەمرو هەژاری موکریانی باسی ئەم گوندەیان کردووە. ئەمە بێجگە لە بەشێکی هەرە زۆری سەرۆک و سەر کردەکانی ئێستای حزبە سیاسیەکان.
خەڵکەکە شەری بەعسیان کرد. شۆرەشیان زیندوو کردەوە، خزمەتی بێ وچانی خەڵکیان کرد. چونکە هەر لە کۆنەوە چەندان کەسی شۆرەشگێرو زاناو بازرگانی تێدابووە.
لەرووی خوێندن و زانستیشەوە دەورێکی باڵای هەبووە، خەڵکێکی هۆشیارو زانست پەروەرو خوێندەورای هەبووە.. .
*بە کورتی زانیاری دەربارەی چیوەی سەروو...
-ناونیشانی چیوە لەفەیسبووکGundi Chiwa :
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (گوندی چیوە) بۆ کوردیپێدیا لە 2012-09-06

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 802

چیک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120405

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 803

چیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 62

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 804

چێوەی خواروو
http://www.kurdipedia.org/?q=20130117141857748 65

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 805

چێوەی سەروو
http://www.kurdipedia.org/?q=20130117141857748 64

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 806

چێی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621567

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 807

چەپدەڕە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120380

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 808

چەپەراوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120381

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 809

چەتان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120382

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 810

چەرڤێلە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120383

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 811

چەشمیەر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120385

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 812

چەشمەگۆل

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120384

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 813

چەقتکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215556

گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 814

چەقەڵمستەفا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120386

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 815

چەلکا ئیسلام

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215577

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 816

چەم سەیدا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215588

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 817

چەمانکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621560

گوندێکه سەربە شارەدێی (چەمانکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 818

چەمانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621561

گوندێکه سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 819

چەمپاراو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120388

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 820

چەمچەماڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=200903271010011683

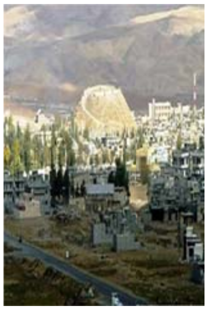

بە یەکێک لە شارۆچکە دێرینەکانی کوردستان و عێراق دەژمێردرێت و نزیکی 10 کم لە گوندی (چەرموو) وە دوورە کە بە یەکەم مەڵبەند دادەنرێت کە مرۆڤ کشتوکاڵی تێدا کردووە، ئەمەش بە هێزترین بەڵگەیە بۆ دێرینی ئەم شارۆچکەیە کە لەو کاتەوە مرۆڤی تێدا نیشتەجێ بووە. ئەرگە چی لە رووی مێژووییەوە سەرچاوەی ئەوتۆمان نیە لەسەر ئەم شارۆچکەیە بەڵام بوونی قەڵایەک لە ناوەڕاستی شارەکە راستی و دروستی دێرینی ئەم شارە دەسەلمێنێ بە تایبەتی پاش دۆزینەوەی چەند پارچە ئاسەوارێک کە مێژوکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ساسانیەکان
قائیمقامیەت بە یەکێک لە کۆنترین دەزگا میریەکان لەساڵی 1851 ئیمبراتۆریەتی عوسمانی و دەسەڵاتداران شاری چەمچەماڵیان کردوە بە قەزا پاشان گونێک دراوەتەو سەر با ناحیەی بازیان جارێکی ترو لە ساڵی 1922 سەر لە نوێ کراوەتەوە بە قەزا تا ئێستاش قەزایە.
سەبارەت بە ناوی شارەکە چەندەین بیر و بۆچوون، بەلام زۆربەی لە خاڵێک یەکدەگرنەوە ئەوەیش وەکو باس دەکرێت کە لە کاتی خۆیدا ئەم ناوچەیە رەز و باخێکی زۆری تێدا بووە و هەر ماڵێک لە سەر رەز و باخی خۆی بووە پاشان بە هۆی لافاوێکی گەورەوە کە ئەم ناوچەیە دەگەڕێتەوە زۆربەی رەز و باخەکان لافاو رای دەماڵێ و خاپووری دەکات، بەڵام جارێکی تر و سەرلەنوێ ئەم شارە دروست دەکرێتەوە.
لە کاتی فەرمانڕەوایی بابانەکان بەشێک بووە لە خاکی سلێمانی و ئەوان هەڵیان سوراندووە تا ساڵی 1851 کە دەوڵەتی عوسمانی سلێمانی داگیر دەکات لە کاتی داگیر کردنی عێراق لە لایەن بەریتانیاوە ئەم شاررۆچکەیە خراوەتە سەر پارێزگای کەرکووک، لە کۆتاییی ساڵی 1975 دووبارە ئەم شارۆچکەیە خراوەتەوە سەر پارێزگای سلێمانی و یەکێکی تر لە بیر و بۆچوونەکان لەسەر شارۆچکەی چەمچەماڵ ئەوە کە هۆزی هەمەوەند لە کاتی خۆیدا لە شاری چەمچەماڵی لە ئێرانەوە هاتوون شارۆچکەکەیان ئاوەدان کردۆتەوە بەو ناوەوە ناویان ناوە
شارۆچکەی چەمچەماڵ لە باکورەوە زنجیرە چیای دەربەندی بازیان و لە رۆژهەڵاتیش رووباری باسەڕە و زێ خوارویش رۆژئاوای ئەم شارەیە گردەکانی بانی مەقان باشووری سنوری جوگرافیای چەمچەماڵ دیاری دەکەن.
هۆزە سەرەکیەکانی چەمچەماڵ:
جاف، هەمەوەند، زەنگنە، شێخبزێنی، کاکەیی، شوان، شێخ سمایلی، شێخان، کافرۆشی، تاڵەبانی، دەلۆ، کێژ، لەک و سارت.
لە رووی ئابووریەوە لە مێژەوە خەڵکی ئەم شارە خەریکی کاری کشتوکاڵی بوونەوە بژێوی خۆیان پێ پێدا کردووە بە تایبەت دانەوێڵە، وەکو گەنم و جۆ و نیسک و نۆک، لە گەڵ ئەوەشدا ئاژەڵداریان کردوە و مەڕو مالاتیان بە خێو کردووە. پەیوەندی و مامەڵە کردنی خەڵکی ئەم شارۆچکەیە لە گەڵ شاری کەرکوک دا بە هێز بووە بازرگانەکان و دانیشتووانی شارەکە بۆ دابینکردنی پێداویستی بژێوی رۆژانە بۆ شاری کەرکووک

چوون. چەمچەماڵ لە کانزادا دەوڵەمەندە بە تایبەتی گازی سروشتی.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 821

چەمیاڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100522148024301

گوندێکی ناوچەی شارباژێرە. سەر بە ناحیەی زەلان، قەزای شارباژێرە لە پارێزگای سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 822

چەمیچاویان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120390

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 823

چەمەپان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120389

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 824

چەناخچیان

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262217059661

گوند - سلێمانی

سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 825

چەنان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120391

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 826

چەهریق

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120392

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 827

چەوتە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120393

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 828

چەڤریکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205153430123611

زاویته

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 829

چەکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120387

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 830

حاجی ئۆمەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20081217103404808

حاجی ئۆمەران یەکێکە لە هاوینە هەوارە بەناو بانگەکانی کوردستان و بە ئاوە سازگارەکەی زۆر بەناو بانگە تەنانەت گەشتەوەران بەنیازی تەندروستی سەردانی دەکەن و دەیانەوێ سود لەو دەرمانە سروشتیە وەربگرن.
ئەوە سەرەرای جێگا و د یمەنی سروشتە جوانەکەی و ساردی و فێنکی ئاو و هەواکەی هاوینان پلەی گەرمی لە (30) پلەی سەدی تێپەرنابێت .
ئەو هاوینە هەوارە لەنزیک سنوری کوردستانی عیراق و کۆماری ئیسلامی ئیرانە وە لە هەموو عیراق خەلک زۆر سەردنی دەکەن (180) کم لەهەولێرەوە دوورە و ناوچەیەکی سەوزای و دارستانی جوان و هەمە جۆرو چری هەیە لە گەڵ کانیاوەکانی، شایانی باسە مەزاری شێخی باڵەکان لە حاجی ئۆمەران هەیە کە ئەویش جێگای سەردان کەرانە سەرەرای گەشت و گوزاران.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 831

حاجی ئەول

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120408

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 832

حاجی بایز

http://www.kurdipedia.org/?q=2013021821311780668

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 833

حاجی تاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012122190363967

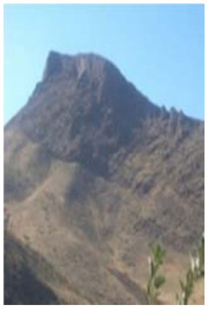

حاجی تاوە، یەکێکە لە چیاکانی رۆژهەڵاتی کوردستان، دەکەوێتە شاری سەقز.

سەرچاوەی وێنە: ناوەندی هەواڵنێری سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 834

حاجی مامیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130503223048784684

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 835

حاجی مووسی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577791

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 836

حاجیئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120409

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 837

حاجیتان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051715270758028

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 838

حاجیخۆش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120410

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 839

حاجیغەڵدە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120411

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 840

حاجیلەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120413

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 841

حاجیمامیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120414

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 842

حاجیمەمەدان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120415

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 843

حاجیکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120412

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 844

حسەین ئاوای مەڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577‌23

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 845

حشلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204‌16

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 846

حمک

http://www.kurdipedia.org/?q=20130522214450784‌87

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 847

حوجاقا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 70

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 848

حوسێنئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 32

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 849

حوسێنمامە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 33

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 850

حوشکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621571

گوندێکە سەربە شارەدێی (فەیدیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 851

حەبەش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120417

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 852

حەسار

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262210239659

شارەدێ - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 853

حەسار 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021331

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 854

حەساربڵاغی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120418

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 855

حەساری سەکران

http://www.kurdipedia.org/?q=2012071322255172022

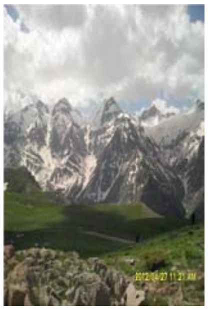

باڵەکایەتی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 856

حەسۆکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120426

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 857

حەسیرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012031508064764408

بیری نەوتی تێدایە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کفری

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 858

حەسەن بلباس

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574033

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 859

حەسەن بەکر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621569

مێرگەرسوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 860

حەسەن کێف

http://www.kurdipedia.org/?q=20091115223026259

شارۆچکەیەکە لە باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 861

حەسەنئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204l9

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 862

حەسەنچەپ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 20

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 863

حەسەنسالاران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120421

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 864

حەسەنقەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757641

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 865

حەسەنلۆلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120422

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 866

حەسەننوران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120423

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 867

حەسەنی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120424

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 868

حەماملەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120427

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 869

حەمامیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120428

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 870

حەوتاش

http://www.kurdipedia.org/?q=2013051418342778602

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بانە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 871

حەوتەوانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120429

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 872

حەڵبێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120430

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 873

حەڵەبجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120431

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 874

حەیدەر دیدەبان

http://www.kurdipedia.org/?q=200907151204101825

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 32 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 217 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

زمان - شێوەزار: فینلاندی

ژمارە: 875

حەیدەرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457752

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 876

خاخار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120434

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 877

خارخار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120435

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 878

خازیاڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 72

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 879

خالدیە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492511

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 880

خالەتا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621573

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 881

خامسان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120437

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 882

خانقین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621574

گوندێکە سەربە شارەدێی (خانقین(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 883

خانلەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120440

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 884

خانمەشێخان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657604

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 885

خانمەکۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656757600

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 886

خانکا کەڤن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 75

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 887

خانکسوور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120438

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 888

خانکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120516584812375

کانی ماسێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 889

خانکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120439

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 890

خانیک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120446

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 891

خانەبا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120441

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 892

خانەقا
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333192478

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 893

خانەقاسور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120442

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 894

خانەقای جووجوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20100921123230957‍2

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی خانەقای جووجوو بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 111 کەس لە 23 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 895

خانەقای حەسەن گاگیر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110630232800604000

خانەقای حەسەن گاگیر گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شاری سنەیە. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 43 کەسە کەلە 11خێزاندا کۆبونەتەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شارەکان: سنە

ژمارە: 896

خانەقین

http://www.kurdipedia.org/?q=200907231557011865

خانەقین شارێکی کوردستانییە کەوتۆتە باشووری کوردستان، قەزایە و تائێستا سەربە پارێزگای دیالەیە. سنووری ئیدارەی خانەقین لەنێوان هێڵی پانیی (Latitude 343469 N)وە هێڵی درێژی .(Longitude 454006 E) ڕووبەری ئیداریی 3915 کم2، و بەرزایی لە ئاستی دەریاوە 201 مەتر.
قەزای خانەقین کەوتۆتە نێوان قەزای هەڵەبجە لە باکوورەوە. قەزای مەنەلی و شاخی حەمرین سنووری لە باشووردا دیاری دەکات. ڕووباری سیروان لە ڕۆژئاوا و سنووری عێراق و ئێران لە ڕۆژهەڵات. لە ساڵانی هەفتاکانی سەدەی رابردوو، ژمارەی دانیشتووانی بە 175000 کەس مەزەنە کراوە . بەڵام ڕاستی ژمارەی دانیشتووانی نەزانراوە لە ئەنجامی تەقەلای حکومەتی عێراق بو گۆرینی دیمۆگرافییای شارەکە.
زۆربەی هەرە زۆری دانیشتووانی خانەقین کوردن و بە زاراوەی کەڵهوڕی و گۆرانی زمانی کوردی قسەدەکەن کە هەندێ جار، بە هەڵە بە فەیلی ناویان دەبردرێت. کوردی فەیلی زاراوەیەکی دیکەی زمانی کوردییان هەیە، ئەویش زاراوەی (لوری و لەکی)یە. زۆربەی دانیشتووانی باشووری خانەقین بەرەو شاری مەنەلی و بەدرەوجەسان لە بەشی ئێراق و ئیلام و کرماشان لە بەشی ئێران، لورن یا لەکن و بەو زاراوەیە قسەدەکەن. لە رووی ئاینییەوە ئیسلامن و بەشێکی زۆری شیعە مەزهەبن بەشەکەی دیکەش سوننە. بەشێکیش کاکەیی و سنجاوی. بێجگە لە کورد، ژمارەیەکی تورکمان، عەرەب، جوولەکە و مەسیحی و سابئی و مەندائی لە خانەقین دژین. لەبەر هەمەڕەنگی ئایینی و مەزهەبی پێکهاتەی دانیشتووانەکەی، ژمارەیەکی زۆری حوسەینیەی شیعە و مزگەوتی سوننەی تێدایە. کڵێسایەکی مەسیحی تییدایە. سیناگوگی جوولەکەکانیش تێدابوو، بەڵام لە ساڵانی دوای دامەزراندنی ئیسرائیل و دەرکردنی جوولەکەکان لە خانەقین، ڕووخێنرا .
لە ساڵانی حوکمی ڕژێمی بەعسدا، گۆڕانکارییەکی زۆر بەسەر پێکهاتەی

دانیشتووانەکیدا هات کە بە پرۆسەی (تەعریب) ناسراوە. کوردی رەسەنی خەڵکی شارەکە بەزۆر دەرکران و دوورخرانەوە بۆ باشووری عێراق، عەرەبی ئەوێ لە شوێنەکانیان نیشتەجێ کران. دەستکرا بە رووخاندنی دیهاتەکان وەکوو بانمیل، مەلا عەزیز، قولە یەهودی و پێوکەونەیکەنە و چەندین دیهاتی دیکە. رووخاندنی پاڵاوگەی نەوتی خانەقین کە بەپاڵاوگەی ئەڵوەند ناسرابوو. گواستنەوەی کرێکارەکانی بۆ شارەکانی دیکەی عێراق. درووستکردنی چەندین گەڕەک بۆ نیشتەجێکردنی عەرەبی تەعریب لە خانەقین، بۆ نموونە: گەڕەکی (شعلة) لە ئەرکەوازی، (7 نیسان) لە کارێز، (الاشتراكية) لە مەڵکشای، (آبو عبيدة ابن الجراح) لە عالیاوەی کوێخا زۆراب، (التآميم) لە تۆڵەفرۆش، (الشيبانى) لە یوسف بەگ کە هەر گەڕەکێکی لە (100-150) خانوو پێکهاتبوو.

شاری خانەقین زۆر دێرینە، بەدرێژایی مێژوو شوێنی نیشتەجێی مرۆڤ بووە. هەبوونی رووباری ئەڵوەن کە بەم ناوچەیەدا دەروات، رۆڵێکی دیاری هەبووە لە ئاوەدانیبوونی و بەپیتکردنی خاکەکەی. زەویوزاری دەوروبەری رووباری ئەڵوەن بۆ کشتوکاڵ و بەکارهێنراوە هەر بۆیە مرۆڤ لێی نیشتەجێ بووە و بۆتە خاڵێکی گرنگی رێگای هاتووجۆ لە نێوان رۆژهەڵات و رۆژئاوا کە ئەوسا بە رێگای خراسان ناسراوە، لە سەردەمی مەملەکەتی کۆتییەکان (8 سەدە پ. ز.)، ناوی خانەقین وەکوو (ئاوارتیوم) هاتووە. لە کاتی تێپەربوونی ئەسکەندی گەورە بەو ناوچەیەدا (3 سەدە پ.ز.) ناوی وەکوو (ئارتیمیتا) لە مێژووی یونانی کۆن هاتووە. ناوی مەرکەزی ویلایەتی سابینا لە نووسراوەکانی سەردەمی ئاشورییەکان بە (خودون) هاتووە کە دەکاتە شوینی ئیستای خانەقین.

لە کتابی (المسالک و الممالک، أبو القاسم عبد الله بن أحمد، بن خرداذابه/ ساڵی 300 هجری – 912ی میلادی مردووە) لاپەڕەی 3 و 7 ناوی خانەقین هاتووە وەک (طسوج-ناحيه) کە حەوت فەرسەخ لە جەلەولاو و شەش فەرسەخ لە قەسری شیسرینەوە دوورە.

لە کتابی (معجم البلدان، یاقوت الحموی ساڵی 621ی هجری 1227ی میلادی، لاپەڕەی 340 بەشی دووەم) ناوی خانەقین بەم شێوەیە هاتووە(خانقين: بلدة من نواحى السواد فى طريق همذان من بەغداد، بينها وبين قصر شيرين ستة فراسخ لمن يريد الجبال، ومن قصر شيرين إلى حلوان ستة فراسخ؛ قال مسهر بن مهلهل: وبخانقين عين للنفط عظيمة كثيرة الدخل، وبها قنطرة عظيمة على واديها تكون أربعة وعشرين طاقاً، كل طاق يكون عشرين ذراعاً(

لەکتابی (صبح الاعشى، ساڵی 821ی هجری نووسراوە لە لایەن الشيخ ابى العباس أحمد القلقشندى (756-827ی هجری)، بەشی چوارەم لاپەڕەی 403 ناوی خانەقین هاتووە بە هەمان شێوە کە حەوت فەرسەخ لە جەلەولاوە شەش لە قەسری شیرینەوە دوورە.

ئاشکەرایە کە هاتنی هێزی ئیسلام بۆ خانەقین پاش شەڕی جەلەولا بووە لە نێوان موسلمانان و ساسانییەکان لە ساڵی (16 هجری - 637 میلادی)، شەڕەکە 8 مانگی خایاند و موسلمانن سەرکەوتن و بەردەوام بوون لەداگیرکردنی ناوچەکە بەرەو خانەقین و حەلوان (سەرپێڵ زەهاو). کەواتە هەر لەو سەردەمەدا ناوی خانقین بووە بەهەمان شێوەی ئێستا. لەکاتی هاتنی مەغول بۆ داگیرکردنی بەغدا لە ساڵی (635 هجری) خانەقین بەتەواەی رووخێنراوە، لە تۆڵەی شکاندنی هێرشی پێشتریان لە

ساڵی (634 هجری). خانەقین ناوی وەکوو (کاروانسەرا و حەلوان)یش هاتووە، حەلوان یان ئەلوان، ئەلوەن ناوی مەکەزی چەند شاریک بووە کە دەکاتە ئێستای سەرپێڵ زەهاو.
سەرچاوە: محەمەد جەهاد - ماڵپەڕی خانەقین

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 897

خانەگا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204443

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 898

خانەگێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204444

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 899

خانەمیران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120445

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 900

خاو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657601

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژماره: 901

خاکرەوزی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120436

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 902

خاکوخۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202220818277

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیٚ عەربەتە، نالی لەم گوندەدا لە دایکبووە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەڵی جافن.
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 903

خاکیوەی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577717

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 904

خاکیوەی - خاکیبەیگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100922155810959

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 79 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 508 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 905

خاڵتاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120447

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 906

خاڵخاڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131219205035871 61

ئەم چیایە دەکەوێتە سنووری شارەدێی شوان.
سەرچاوەی وێنە: ئاراس ئیلنجاغی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: کەرکوک

ژماره: 907

خاڵەوازە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577 59

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 908

خدران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110215154128373 66

لەڕووی ئیدارییەوە سەر بە قەزای دوکانەو ساڵی (2000) بە فرمانی حکومەتی هەرێم کراوەتە ناحیەو (24) گوند لەخۆ دەگرێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 909

خدراوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120448

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 910

خدرجیجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574030

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 911

خراب کولک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621576

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 912

خرابیا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621577

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 913

خرابە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120449

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 914

خراپە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120450

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 915

خرپێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215‌79

سەرب قەزا (ئاکرێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 916

خردەلووکی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120451

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 917

خشخاشا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215‌80

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 918

خندک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621581

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 919

خنس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621582

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 920

خوارەمیر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120463

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 921

خورخورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120464

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 922

خورشت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120465

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 923

خورماتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20100316153857396

تاکو ساڵی (1946) ناحێیەکی بچووک بووە وەسەر بە قەزای کفری بوە وە لە ساڵی (1947) بەسراوە بە قەزای (داقوق – دقوقا و) وەکو ناحیەیە لە ناحیەکانی تری ئەو قەزایە.
وە لە دوای گەشە کردنی ئەم شارە هێواش هێواش وای کرد دووز خورماتوو بکرێت بە قەزاو وە داقوق بکرێت بە ناحیەیە کە سەر بە قەزای دووز خورماتوو بێت.
وە دوای ئەوە وای کرد دوز خورماتوو جیا بکرێتەوە و لە کاتی رژێمی بەعسدا بخرێتە سەر پارێزگای (صلاح الدین) لە ساڵی (1976) ئەمیش وەکو بەرنامەیەکی دارێژراو وە بۆ تەعریب کردنی ئەو قەزایە. وە داقوق ماوە وکو ناحیەیە سەر بە پارێزگای کەرکوک، وکەرکوکیش لە چوار جێوی بەرنامەکانی بەعس کە دەستی رەشی پێ گەیشت و ناوی گۆری وکردی بە (التۆمیم) ئەمش وەکو بەرنامەیەکی دارێژاربوو بۆ کەرکوک و دەورو بەری لە پێشدا.
دووز خورماتوو پێنچ ناحیە بە خۆیەوە دەبەستێت:-
-1ناحیەی مەڵبەندی شار کە دانیشتوانی لە هۆز وعەشیرەتەکانی (داودە و زەنگنە و لەک و بەیات) پێکدێت.
-2ناحیەی قادر کەرەم کە نزیکەی (80) گوند لە خۆی دەگرێت کە لەم عەشیرەتانە پێکهاتووە (زەنگنە، تالەبانی، شیخان، جباری، شیخەکانی بەرزنجە) کە هەر هەمووی کوردن و، ئەم ناحیەیە بە خۆی هەموو دێهاتەکانی کە لە خۆی دەگرێت روخێندراوە لە کاتی پرۆسەی بەدناوی ئەنفالدا .
-3ناحیەی نەوجول پێکهاتووە لە (32) گوند هەر هەمووی لە عەشیرەتی داودەن ئەم ناحیە خۆی و گوندەکانی روخێندرا لە ساڵی (1988) لە پرۆسەی ئەنفالدا.
-4ناحیەی ئامرلی نزیک (31) گوند لە خۆی دەگرێت، هەر هەمووی لە عەشیرەتی بەیات و هەندێ لە عەشیرەتی داودە.
-5ناحیەی سلێمان بێگ لە (11) گوند پێکهاتووە ولە عەشیرەتی بەیاتی تورکمانن کە سەرۆکەکانی ئەم عەشیرەتە ئەیانوت ئێمە عەرەبین لە بەر بەرژەوەندی خۆیان.
سەر ژمێری دانیشتوانی شاری خورماتوو لە کاتی حوکمی عوسمانیەکاندا (1749) کەس بووە، وە (756) ماڵی تێدا بووە لەگەڵ (3) خان کە لە کاتی خۆیدا وەکو ئوتێل تەماشاە دەکرا بۆ شوێنی حەوانەوەو نووستن (96) فرۆشگا و (3) چایخانە و (35) باخچە ویەک خوێندنگای سەرەتایی تێدا بووە.
دووز خورماتوو بە (16) کات ژمێر بەپێ دورە لە کەرکوکەوە وەکو هاتووە لە جوگرافیای عوسمانیەکاندا لەو سەردەمە کە لە چاپ دراوە لە ئەستەنبول لە ساڵی (1329) کۆچی.
بەڵام خاوەنی کتێبی (دلیل الالویە العراقیە) لە سەر دووز خورماتوو نویسیویەتی مەڵبەندی ئەم شارە دووزە کە دورە لە باشوری شارۆچکەی داقوقەوە بە دوری (20) میل وە لە باشوری کەرکوکەوە بە (80) میل وەئەم شارە یەکێکە لە هەرە شارە بەهێزە سروشتی لە نەوت، وەلە چوارچێوەی ئەو خاکەدایە کە جێگای تایبەت مەندی خۆی هەیە لەلایەن (کۆمپانیای نەوتی عێراق) وە دوو رێگای سەرەکی دەبەستێتە خۆیەوە بەغدای پایتەخت بە کەرکوکەوە. ئەمیش مەبەستی لە رێگای کەرکوک – بەغداد وهێڵی ئاسنی بۆ ماوەیەک لە کارخرا پاشان هەڵگیرا و داوتر ئەم هێڵە بە

بڕیارێکی شۆڤینانه لادرا. له ته‌نیشتیه‌وه ئاوی (ئاوه‌سپی) یه که ئه‌ویش ده‌ڕوانێته ناو روبه‌ری (العقیم) وه.
وه دوو خوێندنگای سه‌ره‌تایی تێدایه وه‌به‌ڕێوه‌به‌ری ئه‌و دوو قوتابخانه (بهجت فه‌تاح الونداوی و خلیل ێبری ربراهیم) که هه‌ردوکیان خه‌ڵکی شاری کفرین. رێژه‌ی دانیشتوانی (23) هه‌زار که‌سه وپێک هاتووه له‌م هۆزو عه‌شیره‌تانه وه‌کو (به‌یات و داوده) وه‌هه‌ندێ له عه‌شیره‌ته‌کانی تری ئه‌و ناوچه‌یه.
له خۆرهه‌ڵاتی ئه‌م شاره‌وه زه‌نجیر چیای (هه‌نجیره‌یه) که نزیکه‌ی (300) مه‌تر له ده‌ریاوه به سه‌ره‌وه‌یه وته‌په گه‌وره‌کانی چیای هه‌نجیره مه‌زاری (موسى على) و (که‌لی هه‌نجیر) ه و (ده‌ربند سلیمان) و (خوێکه‌یه(
وه‌ئه‌م شاره له باکوریه‌وه داقوق وله باشوریه‌وه سلیمان بێگ و له رۆژهه‌ڵاته‌وه شاری کفری وله خۆرئاوایه‌وه دیی (یه‌نگیجه‌یه) وله رووی سروشتیه‌وه ئه‌م شاره سووته‌مه‌نی و خه‌ڵوز وشتی تری زۆر زۆره... وه به باشی ئه‌زانین که باسی له‌وه بکه‌ین که له ده‌یان شۆین، کانی وبیری نه‌وتی تێدایه وه له‌و شوێنانه (بناری گل دیی تازه شار ودێهاته‌کانی عه‌شیره‌تی له‌ک) به بێ ئه‌وه‌ی ترومپا وپاڵفگه‌ی نه‌وت دابنرێت له‌و سنووره‌دا وئه‌م ناوچه‌یه تا کاتی روخاندنی رژێمی به‌عس به ناوچه‌ی قه‌ده‌غه کراو ناو ده‌برا له نێوان سوپای عێراق وهێزی پێشمه‌رگه‌ی کوردستان، وه‌خه‌ڵکی ئه‌و گوندانه سودیان له‌و کانی نه‌وتانه وه‌رگرتوه له کاتی گه‌مارۆی ئابووری له سه‌ر کوردستان له دوای راپه‌رینه مه‌زنه‌که‌ی به‌هاری ساڵی 1991 وه تا کاتی روخاندنی به‌عس له 2003.
له ساڵی 1970 سه‌ر ژمێری شاری دووز خورماتوو گه‌یشتۆته (86742) له‌وانه (25081) له ناو شار و ناحیه‌کانی و ده‌وروبه‌ری و (61661) له لادێیه‌کانی.
دووز خورماتوو له مێژووی کۆندا...
له‌م شاره‌دا پارچه‌یه‌کی کۆن دوزراوه‌ته‌وه که ده‌یسه‌لمێنێت شاره‌که هه‌وارگه‌یه‌کی کۆنه و ده‌گه‌رێته‌وه بۆ سه‌ده‌کانی پێشوو تێیدا ئه‌ڵی ناوی ئه‌م شاره ناسراوه به (خرشیتو) یان (خرشیتوم) وشه‌یه‌کی ئه‌که‌دیه و هاتووه له یه‌کێک له نووسراوه مسمارییه‌کان (المدونات المسماریه) له کاتی ئه‌که‌دییه‌کان وسه‌رجه‌له‌ی حوکمرانی (ڕور) ی سییه‌مدا باسی پاشاکه‌ی ده‌کات که ناوی (مارهونی) یه و ژیاوه له سه‌رده‌می حوکمی پاشای سۆمه‌ری (یورسین) وپاشای (اردکینا) که وڵاته‌که‌ی جیا بووه له ناوی (خارشا) یان (خروشیتوم) وه تا کاتی کوره‌که‌ی (ابتاویر) وپاشا (بازامو) که له سه‌رده‌می پاشای سومه‌ری (شولکی) دووه‌م پاشای گشتی سه‌رجه‌له‌ی حوکمرانی (ڕور) سییه‌مدا ژیاوه که حوکمڕان بووه له نێوان ساڵانی (2049 – 2041) پێش زاینی، وه له کاتی بابلییه‌کاندا هه‌ستان به دروست کردنی قه‌ڵایه داڵده‌ی بۆ میدییه‌کان به ناوی (دز خورشید – قلعه الشمس) به زمانی ئاری کۆن وله‌گه‌ڵ پێشکه‌وتندا ناوه‌که گۆرا بۆ به (دز خورمات) و له راستیدا ئه‌م رایه زۆر نزیکه له باوه‌رپێکردنه‌وه له گشت ئه‌و رایه‌کانی تر له سه‌ر ریچه‌له‌کی ناوی شاره‌که، وا باس ده‌کرێت شاری (کفری) دراوسێ ی جیا بۆته‌وه وه‌کو وڵات له کاتی حوکمی پاشا (شولکی) وناوی کفری له نزیک (3000 ساڵی پێش زاینی) ناسرابوو به (کیرو کیماش.(
شایه‌تی مێژووناسه‌کان پێویسته-:
)المنشی و البه‌غدادی) له سه‌ر دووز خورماتوو ئه‌ڵی نێوان دووز خورماتوو و کفری (7)

فراسخ (رحال) ئەڵی لە نێوانیاندا رووبەری (قوری چای) هەیە ولەو شوێنەدا عەشیرەتی بەیات دادەنیشێت وە بە هەرسێ زمان قسە دەکەن (کوردی، عەرەبی، تورکی). هەندێکیان سوونە مەزهەبن وەئەوانی تر شیعە مەزهەبن، لەم شارەدا لە رووی سروشتیەوە ئەڵی زۆر دەوڵەمەندن وەکو (گەج، باروت، خەڵوز) وە لە سەر شاخی ئەم شارە قەڵایەک دروست کراوە بە گەچ وچوار دەرگای هەیە. زۆربەی دانیشتوانی ئەم شارە ئارەق خۆرن وە دەنگێکی خۆشیان بەلاوەیە ولە بواری موزیک ژەنیندا لە هەموو جۆری شارەزای باشیان هەیە، بە دوو زمان ئەدوێن (کوردی، تورکمانی) وە زۆر رێز لە میوان دەگرن، هەزار خانووی تێدایە ودائیرەی پۆستی بەریدیشی لێیە.

بەڵام (جیمس ریچ) ئەڵێ کە کاتی رێی کەوتۆتە ئەم شارە ساڵی (1820) زاینی دەربارەی ئەم شارە ئەڵێ بیری نەوتی تێدایە بە قوڵی (15) پاە لە سەر ئەو رێگایە کە بەرەو چیاکانی شارەکە دەرۆیت، وە لە نزیکی خوێیشی تێدایە وبیرێکی نەوتی تر هەیە لە باشوری شارەکەدا، وە کۆی گشتی سودو قازانجی ئەو بیرە ساڵانە دەگاتە (20) هەزار قورش و دابەش دەکرێتە سەر بنەماڵەی (الدفتردار) باوکی "عمر بەگ" کە خاوەن گەنجینەیە وە درێژەی پێ دەدات وئەڵێ خەڵکی ئەم شارە ساڵانە خۆشی وشادی ئەکەن وقوربانی زۆر لە مەر و بزن سەردەبڕن کە هەموو ساڵی ئەو بیرانە پاک بکەنەوە. وئەبێت بڵێن ئەم چاو لە یەک برینە ئەگەڕێتەوە بۆ کۆن، وەریان گرتوە لە کۆنەوە تێگەیشتنی وایان هەیە کە ئەم بیرە نەوتانە بەرهەمی زۆر تر دەبێت.
دووز خورماتوو وئامادەبوونی فروانی لە خەباتی نیشتمانی-:
هیچ کاتی شاری دووز خورماتوو دەست بەردار نەبوە لە خۆ ئامادەکردن لە شۆرش و راپەرینەکاندا وە ئامادەبوونی راستی خەڵکی کوردستان بەرامبەر هەر شتێک کە زەرەری گەیاندوە بە گەلی کورد. ئەگەر لاپەرەکانی میژوو هەڵبدەینەوە لەم شارە ئەبینین ئامادەبوونی خەڵک چۆن بەردەوام بووە. لە کاتی جەنگی جیهانی یەکەمدا لە ساڵی (1914) زاینی "نامق ئاغای داودە" کۆمەڵی خەڵکی کۆکردۆتەوە و بەرەو شوعەیبە لە بەسرە بەرێ کەوتوە لەو هێزانە بوونە کە سەر بە (شیخ مەحمودی حەفید) بووە لەوی لەگەڵ هۆزو عەشیرەتەکانی فوراتی ناوەراست بەشداریان کردوە بەرامبەر ئنگلیز کە هێزەکانیان لە شاری بەسرەی باشوری عێراق جێ نشین بوون و شایەتحاڵان باسی ئازای نامق ئاغا دەکەن لە کاتی شەرەکەدا چەند قارەمانانە شەری کردوە دژ بە هێزەکانی ئینگلیز بە خەنجەرە کوردییەکەی تا وەکو شەهید بوە لە مەیدانی جەنگدا وە لەوی بە خاک سپێردرا وە گۆرەکەی تاکو ئێستا وەکو شتێکی پیرۆز سەردانی دەکرێت لەلایەن خەڵکی ئەو ناوچەیەوە، وە ئەگەر باسی "رفعت ئاغای داودە" بکەین کە یەکێکە لە هەرە سەرکردە قارەمانەکانی عەشیرەتی داوێیە کە یەکێکە لە عەشیرەتە گەورەکانی کورد لە ناوچەی گەرمیان سەرکردەی یەکێک لە خیڵەکانی داودەی کرد بۆ پەیوەندی کردن بە شۆرشی ئیبراهیم خانی دەلۆوە بۆ رزگار کردنی شاری دووز خورماتوو وە توانی لە ماوەی چەند رۆژێکدا شارەکە رزگار بکەن. وە لەو شارەدا ئەنجومەنێکی حوکمرانی مەحەلی دامەزراند و هەلبژاردنێکی ئەنجامدا بۆ ئەنجومەنی شارەوانی. وە کاتی ئینگلیز هەوڵی دووبارە کۆنترول کردنی شارەکەیدا بە هاریکاری پیاوانی خۆیان یەکێک لەوانە (شێخ حەمیدی تاڵەبانی) بوو، بەڵام جارێکی تر رفعت ئاغای داودە هەستا بە پاراستنی شاری خورماتوو لە دژی ئینگلیز

وای کرد سوپای ئینگلیز تێک بشکی و رووبکەنە دیی (ئەلبو سەباح) جارێکی تر سوپای ئینگلیز هەوڵیاندا بە فرۆکەی جەنگی مەلەکی رفعت ئاغا دور بخەنەوە وە رزگاریان لیی بێت بەڵام ئەم جارەش شکستیان هێنا.
لە راستیدا شێخ مەحمودی حەفید پەیوەندیەکی بتەوەی هەبووە لەگەڵ سەرۆکەکانی عەشیرەتی داودە دا وە جارێکیان شێخ مەحمود نۆینەرێکی خۆی دەنێرێ بۆ لای (حسن بەگی داوی) لە گوندی (شاەسەیوان) نزیک خورماتوو بۆ خۆ ئامادەکردن بۆ شەڕی (ئاوباریک) وە لە راستی دا روون وئاشکرایە رۆڵی هۆزە و عەشیرەتە کوردیەکانی ناوچەکە لەو شەرەدا بە دەیان شەهیدو قوربانیان بەخشی لە پێناو رزگاری وسەرفرازی گەلەکەیاندا...
وە لە کاتی هەڵگیرساندنی شۆرشی ئەیلولی مەزندا لە ساڵی (1961) کۆمەڵی لە لاوی ئەم شارە پەیوەندیان کرد بە ریزەکانی شۆرشەوە وە دروستکردنی مەفرەزیەکی تایبەت و رێژەیان بەرەو بەرزبوونەوە دەچو رۆژ لە دوای رۆژ وە لە کاتی شەهید بوونی بەشێک لە لاوی خوێن گەرمی شاری خورماتوو کۆمەڵیکی تریان پەیوەندیان دەکردە ریزەکانی شۆرشەوە، هەتا وای لێ هات لە مەفرەزوە بون بە پەل و دواتر لق و دواتر بوە (بەتالێون) وناوی نرا بەتالێونی دووزی یەکەم کە سەر بە هێزی کەرکوک بووە وە سنووری چالاکیان لە باشوری کەرکوکەوە تا چیاکانی حەمرین بووە وە بە یەکەم بەتالیون ناسراوە کە جێگای رێز و ستایش بووە لە لایەن سەرۆکی شۆرش (مەلا مستەفای بەرزانی) وە لە رێگەی ئێزگەی گەلی کوردستانەوە سوپاس نامەیان بۆ خوێندرایەوە پێش کاتێکی کەم لە پیلانە شومەکەی جەزائیر. وە لە شۆرشی ئەیلولدا لە شاری خورماتوو کۆمەڵی کادر و پێشمەرگەی ئازاو بە توانا پەیدا بوون وەکو (حەمەی لالە عەزیز، عەلی حەبە، عەباس خەیات، ئەحمەد فەتاح عەبدولڕەحمان ئاغا ناسراوە بە (ئەحمەد خانم)، ئەحمەد قوشەلانی، خورشید تالام، محەمەد عەلی فارس، حاجی هیدایت عزیز نوجولی، حاجی کەریم ئەحمەد، "کادر" حسین تەیار، دەرویش نوری، محەمەد عەلی نەجم، مام خدر لەک، رەشید توتنچی، حاجی مەحمود توتنچی، وبراکەی حاجی جومعە توتنچی، مەلا رەزا ئەحمەد عەبدولڕەحمان، حمە رەحیم بارنەوەری) وە کۆمەڵی خەڵکی تێکۆشەری ئەم شارە گیانی خۆیان کردە قوربانی لەو کاتەدا لەوانەش (عزالدین عەلی حوسین، نوری لەکی، نەجمەدین عەلی، مام حسن چەتە، سلیمان ئیبراهیم قادر، عەزیز عەلی حەبە، فایق جوامیر، مەلا حەیدر (کە لە سێدارە درا لە لایەن رژێمی بەعسەوە کە سەرۆک مەسعود بەرزانی زۆربەی لاپەرەکانی کتێبەکەی دەربارەی شۆرشی ئەیلول نووسیویەتی و تەرخانی کردوە بۆ باسی ئەم شەهیدە قارەمانە) ئەنور جەعفەر، وشەهید غرباو تورکمانە لە ساڵی (1976) لە سێدارە دراوە(
و لە دوای شکست هێنان بە شۆرشی ئەیلول و بەرپابوونی شۆرشێکی تازە لە گۆرەپانی سیاسی کورد دا بە ناوی (یەکێتیی نیشتمانی کوردستان) وە کۆمەڵی لاوی ئەم شارە هەستان پەیوەندیان کرد بە شۆرشەوە وە رۆڵی بەرچاویان هەبووە لە ریزەکانی شۆرشی نویی گەلەکەمان و بە دەیان شەهیدو قوربانیان دا لە پێناو ئەم رێبازەدا ئەگەر باسی ئەو شەهیدە قارەمانانە بکەین وەکو (محەمەد زەنگنە، حسین محەمەد ئەحمەد، سید مالک سید محەمەد بابا ناسراو بە (سەرهەنگ)، غایب عەلی حەمید کە سەربەرشتیاری کەرتەکەی دەکرد بە پلەی ئەندام کەرت، نامق سدیق سەعید، کادری سیاسی مستەفا عەلی ئەمین، مەجید دووزی، بایز حەمید،

ئەحمەد نسرالدین، ئازاد عەبدوڵڵا بەرغەش، ئاسو کەرکوکی، جەلال جەبار، ئازاد رەشید، نادر مەجید جوامیر، عادل قادر، شوکر قەڵایی، غایب رحمن، عەلی مەردان، سید ئیبراهیم ئەحمەد خەلیل، غالب ئەمین... وهتد(

راپەرینە مەزنەکەی بەهاری ساڵی (1991) ی شاری خورماتوو و رۆڵی بەرچاوی خەڵکی شار

دیارە راپەرینەکەی ئاژاری ساڵی 1991 بە یەکێک لە هەرە گەورە رووداوە گرنگەکانی گۆرەپانی سیاسی ومێژووی دەناسرێت، وە حوکومەتی هەرێمی کوردستان بەرهەمی ئەو راپەرینەیە، وبەشداری کردنی خەڵکی شاری خورماتوو لەو راپەرینەدا پێویست بەوە دەکات زۆربەی ئەو کەسانەی ماونەتەوە لە ژیاندان و شایەتحاڵی ئەو راستیەن بۆ باس کردن لە سەر ئەو رووداوە مێژوویە، ئەو راپەرینەی کە بە یەک دەست لە رژێمی بەعسی دا ئەویش تێکەل بوونی پێشمەرگە وە شانە چەکدارەکانی (نهێنی) ناو شار کە سەر بە رێکخستنەکانی ناو شار لەگەڵ جەماوەردا بۆ لیدانی دامودەزگاکانی بەعس لەو شارەدا، لە دوای رزگار کردنی شاری کفری لە بەرواری 1991/3/10 بە سەرپەرشتی شەهید (حەمەرەش) دواتر ئەو هێزەی کە شاری کفری رزگار کرد بەرەو شاری خورماتوو بە رێکەوتن و پەیوەندیان کرد بە مەفرەزەکەی (کاک عوسمانی حاجی مەحمود) کە سەر پەرشتیاری قۆلی دووز خورماتووی دەکرد ولە کات ژمێر (3) عەسر لەو رۆژەدا چەکدارەکان و پێشمەرگە قارەمانەکانی شاخ لەگەڵ رێکخستنە نهێنیەکانی ناو شاردا تێکەڵ بوون و لەگەڵ خەڵکی چەوساوەی شاری دووز خورماتوو بە دەستی بەعس ودار ودەستەکەی هەڵسان بە لێدانی نیشانەکانی دامودەزگەکانی درندەی بەعس هەر لە (ئەمن و مقر حزب و ئیستخبارات) نەیان توانی بەرگری لە خۆیان بکەن بۆیە کۆمەڵ کۆمەڵ خۆیان دەدا بە دەستەوە. وە هیچ شتێکی تر نەما تەنها چیاکانی حەمرین نەبێت کە سنووری سروشتی کوردە کە چەندین ساڵە خەبات لە پێناویا دەکات. بەڵام لە بارودۆخێکی کتوپردا کە روویدا بۆ دواخستنی هێزەکان بەرەو چیای حەمرین وە لەوێشەوە بەرەو بەغدای پایتەخت. وە ئەو کۆسپەی دروست بوو لە بەردەم ئەو هێزەدا هۆکاری هێزە بە کرێ گیراوەکانی (مجاهدی خلق) ئیران بوو کە بارەگایەکیان لە نەوجول بوو لە باکوری رۆژئاوای شارەکەوە وە دوای رزگار کردنی شارەکە ئەو سەربازگەیەی کە لیی بوون بە جێیان هێڵاو بەرەو باشوری بەغداد بە رێکەوتن لە سەر شەقامی سەرەکی کە دەکەوێتە ناوەراستی شارەوە کە زانیان شار رزگار کراوە نوێنەریەکیان لە خۆیان نارد بۆ لای هێزی پێشمەرگە وتیان ئێمە هیچ حەقمان نیە بە سەر ئێوەوە بەس ئەوەنە داواکاریمان هەیە رێگامان بۆ بکەنەوە بۆ ئەوەی بگەینە سەربازگەکەمان کە لە (عقیم) ە کە نزیک شاروچکەی خالێە وە دوای ئەوەی کە وەڵامیان ورگرد بۆ ئەو مەبەستە رێگایان پێ درا لە دووز دەرچون بێ ئەوەی هیچ کەسێک دەستیان لێ بوەشێنێت وە دوای پەرینەوەیان لە پردەکەی (ئاوەسپی) هەڵسان بە تۆپ بارانی خەڵکی شارەکە بە گولە هاون بە هەموو جۆرە چەکێک وە لە ناحیەی سلیمان بێگ نیشتەجێ بوون. دور لەوەی کە مەبەستیان رۆیشتن بێ بۆ شوێنی خۆیان لە عزێم. وای کرد رژێمی بەعس بتوانێ سەر لەنوی هێزەکانی خۆی دووبارە کۆبکاتەوە. لە بەر چەند هۆیەکی ستراتیجی ئەم شارە و خۆبەستنەوەی لەگەڵ چەند شەقامێکی سەرەکی کە دەیبەستێت بە خۆیەوە وەکو رێگای خوشکەر بەرەو تکریت ئەمە لە ڕووانەگەیەکەوە وە لە رووێکی ترەوە رێگای بەغداد وە رژێمی

بەعس هەستا بە پەلە هێزێکی گەورە دروست بکات وە ئەو هێزە بدات بە دەستی گۆر بە گۆر (بارق حاج حنگە) کە رژێمی بەعس دەیان جار نیشانەی ئازایەتی پێ بەخشیوە وە بۆ ئەو هەموو کارە چالاکانە ئەنجامی داوە بەڵام دوای ئەوەی حونتە ئەم شەرەی دواییە لەگەڵ خەڵکی شاری دووز خورماتوو کە تێیدا دۆرا بە دەستی راستی خۆی و وە بە دەمانچەکەی خۆی کە دەیان جار نیشانی ئازایەتی کرد بە باڵایدا لە کۆتایدا هەر خۆی کوشتی دوای ئەوە دکتاتور کوری مامی خۆی (علی حسن المجید) کە ناسراوە بە "عەلی کیمیاوی" بۆ خۆ ئامادە کردن وناردنی بۆ سەرپەرشتی کردنی ئەو شەرە لە سنووری شاری کەرکوکدا لە رێگای فرۆکەیەکی هەلیکۆپتەرەوە لە دوای ئەوەی شاری کەرکوک رزگار کرا لە رۆژی نەوروزدا لە بەرواری (1991/3/21(
لەم شەرەدا کە تێیدا بەعس بە هەموو قورسای خۆی بەشدار بوو وە لەگەڵ موجاهیدی خلق بەرامبەر هێزی پێشمەرگە و خەڵکی بە شەرەف و قارەمانی شاری کەرکوک بۆ ماوەی (9) رۆژ شەر لە نێوان خەڵکی شار و هێزی بەعسدا بەردەوام بوو، دەیان کەسی بێتاوان بوون بە قوربانی وشەهید بوون لە پێناو خاکی کوردستاندا. وە بەدەیان ئامێری جەنگیان سووتاند لەوانە زرێپۆش و تانک وە لەم شەرەدا کە لە پێنچ قۆڵەوە دەستی پێکرد وەدەیان پێشمەرگەی شۆرش گێرو قارەمان بوون بە قوربانی لە سەروی هەموویانەوە (شەهید حمە رەش "ئەندامی سەرکردایەتی هێزی پێشمەرگەی کوردستان"، شەهید سوڵتان حەمید، ێالح محەمەد حسین (کاکە)، نادر مەجید جوامیر، ئەحمەد زەرداوی، شوکر قەڵایی، ئازاد رەشید، رمزی حسین، کمال سابیر قازی، کەریم خلیل... وهتد(
ولەو شەرەدا نزیکەی (390) کەسی بێ تاوان شەهید بوون لە ناویاندا منداڵ و گەورە وبچووک بە هۆی ئەو تۆپ بارانە کوێرانە کە ئاراستەی ناو شاریان دەکرد لە فرۆکەخانەی "حلیوە" کە نزیکەی (15) کلم لە خۆرئاوای شارەکەوەیە.
وهەستان بە دابەش کردنی شار بۆ پێنچ قۆڵ بۆ بەرگری کردن بەم شێوەیە-:
-1عوسمان حاجی مەحمود کە بووبە لێپرسراوی سەرکردەی گشتی هێزەکە لە دوای شەهید بوونی (شەهید حمە رەش.(
-2رێگای تکریت کە دەکەوێتە خۆرئاوای شارەکەوە بە سەر پەرشتی تەیب برای شەهید (سوارە.(
-3رێگای بەغداد لە باشوری شارەکەوە بە سەر پەرشتی شەهید مەجید دووزی وجەبار مەلا عەلی.
-4قۆڵی مەشروعەکە لە نزیک سایلۆکەوە بە سەر پەرشتی (شەهید حەمە ئەخە.(
-5رێگای کەرکوک کە دەکەوێتە باکوری شارەکەوە بە سەر پەرشتی (مەلا سەعید ئەحمەد محەمەد) جێگری پێشووی پارێزگاری کەرکوک بووە.
-6قۆڵی چیای (هەنجیرە) لە رۆژئاواوە بە سەر پەرشتی (ملازم عباس و شەهید حەمە دووزی.(
-7قۆڵی خوێکە بە سەر بەرشتی شەهید (سوڵتان حەمید.(
ئەو هێزانەی حکومەت کە دابەش کرابوون بۆ لێدانی شارەکە لەم هێزانە پێک هاتبوون (لیواکانی 65، 68، 62 لە هێزی تایبەت، لیوای مغاویر دوو کە سەر بە فەیلقی دووە، هێزی بارق، تەشکیلەی سیف القائد، یەکەی سەربازی سەرکردایەتی سێ پاسەوانی سنوور، تەشکیلاتی جیش الشعبی و جاشە خۆفرۆشەکانی کورد) (بۆ زانیاری زیاتر لە سەر راپەرینەکەی شاری خورماتوو ئەتوانی سەردانی کتێبی (شعلە

الانتفاچه فی محرقه مدینه گوز – عپمان حاجی مەحمود) لە بڵاوکراوەی بەشی راگەیاندنی کە سەر بە مەڵبەندی (3) ی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان.(
سێ گۆشەی (تەعریب و تەبعیس و تەهجیر(
ڕژێمی بەعس لە دوای دەسەڵات گرتنی بە سەر عێراقدا هەوڵی جدی داوە بۆ گۆرینی راستی دیموگرافیای سنووری کورد کە دەیبەستی بە پارچەی تری خۆیەوە ئەویش عەرەبستانە هەر بۆ ئەو مەبەستەش سیاسەتی بە عەرەب کردنی خەڵکی ئەو سنوورە وە وبە بەعسی کردنیان بە زۆر وبە دەرکردنی کورد لە خاکی خۆی ورەوانە کردنیان بۆ هەولێر و دهۆک و سلێمانی لە پێناو ئەم سیاسەتەدا مەلاین دیناری بە کار هێنا بۆ ئەو بەرنامە شۆڤینیەی کە پارەکەشی لە نەوتی خاکی کوردستان دەری ئەهێنا.
دیارە شاری دووزخورماتوو یەکێکە لە هەر شارە گرنگەکانی بەرنامەی بەعس بۆیە لە پێناویا هەموو قورساییەکی خۆی بە کار هێناوە کە هەستا بە دابرانی دووز لە کەرکوک وبەستنی بە پارێزگای (سەڵاحە دین) ەوە وەمەبەست لەم بریارە درندانەی بەعس ئەوە بوو کەم کردنەوەی رێژەی کورد لە سنووری سروشتی خۆی کە کەرکوکە کەم بکاتەوە. ئەمە لە روانگەیەکەوە وە لە روانگەیەکی ترەوە کورد ببێت بە کەمینە لە پاریزگای (سەڵاحە دین.(
وە دواتر هەستا بە دروست کردنی ئۆردگای نیشتەجێ بوون بۆ ئەو عەرەبە هاوردانەی کە هێنایانی بەناوی عەرەبی شۆڤینیەوە و ناویان لێ نرا وەکو (یافا) و (حیفا) ئەمیش بۆ دروست کردنی سنوورێکی جیابوونەوە لەنێوان گەلی کورد وگەلی فەلەستین کە هەردو لایان وەکو یەک هاوپەشی خەباتن لە پێناو رزگاری خاکەکەیاندا وئەم جۆرە سیاسەتانە لە پەیرەوی زایونیەوە وەری گرتوە کە رۆلێکی بەرچاویان هەبوە بۆ گەیاندنی بەعس بۆ لوتکەی دەسەڵات لە ئێراقدا.
وە لە سەر زمان حالی (علی ێالح السعدی) یەکێک لە سەرکردەکانی رژێمی پێشووی بەعسە لە ساڵی (1963) ئەڵێ (اتینا الی الحکم بقگار امریکی) ئێمە بە قەتاری ئەمریکی هاتین بۆ دەسەلات لە ئێراقدا.
ئەگەر تەماشای ئەو شەرمەزاریە عەرەبیە بکەین کە هۆکاری رژێمی بەعس بوو لە ئەنجامی ئەو هەموو شەرو پێکدانانەی کە چەند هەرەمەکیانە مامەڵەی کردوە ئەم حیزبە.
دواتر هەستا بە دەرکردنی ماڵە کوردەکان و وە رەوانە کردنیان بەرەو باشوری ئێراق یان بۆ (ناوچەی بە ناو ئوتونۆمی) کە هەوڵی دەدا لە چوار چێوەی سێ پارێزگاکەدا بێت.
وهەستان بە دابەش کردنی هەزاران دۆنم زەوی کشتوکاڵی بە سەر بنەماڵەی خۆیان بە تایبەتی (بەرزان تکریتی زر برای ێدام) کە گەورەترین کیلگەی مریشکی تێدا دروست کردبوو بێجگە لەمەش رژێم هەستا بە دروست کردنی (مەشروع ێدام الاروائی) بۆ سەرنج راکێشانی عەشیرەتە عەرەبەکان بۆ ناوچەکە وئەم بەنداوە نزیکەی یەک میلۆن ونیو دۆنم لە زەوی دابەش ئەکات بە سەر ئەو ماڵانەدا سەرای ئەو زوڵمو زۆرەش هەستا بە دروست کردنی فرۆکەخانەی (حلێوە) ی سەربازی بۆ لێدانی شۆرشی کورد وگوندەکانی دەوروبەری ئەو سنوورەو سوتماتکردنی ناوچەکە بە بیانووی ئەوەی گوندە کورد نیشینەکان هاوکارو پشتیوانی هێزی پێشمەرگەن بەر لە پرۆسەی ئەنفال.

شاری دوز خورماتو و پرۆسەی بەدناوی ئەنفال-:
هیچ شوێنێک لە کوردستاندا وەکو سنووری گەرمیان بە گشتی و سنووری شاری دوز خورماتو بە تایبەتی زەرەرمەند نەبووە لە شالاوی رەشی ئەنفالدا هەموو دێهاتەکانی روخاندو سووتاندی و بە تالانی برد هەر لە گوندەکانی سەر بە عەشیرەتی (داودە و زەنگنە و لەک و بناری گل) بە سەریاندا و دەست گیرا بە سەر خەڵکی ئەو ناوچانەدا لە دوای ئەوەی کە خۆیان دا بە دەستەوە بە رەزامەندی خۆیان وایان زانی کە حکومەتی بەعس لە سەر بەڵێنەکەی خۆیەتی کە پێیانی دابوو ئەویش (لێ بوردنی گشتیە) و ئەو هەموو منداڵ و پەککەوتە و ژنەی خستە ژێر سزاوە بێ ئەوەی هیچ تاوانێکیان هەبێت، رژێم هەستا بە کۆکردنەوەیان بە زیلی سەربازی بۆ شوێنی نە ناسراو وە هەر بەشێک لەم خەڵکانە بە شێوەیەک زیندە بە چاڵ کران، هەندێکیان وەکو خەڵات بەخشران بە وڵاتانی دراوسێ کە بە برا و هاوری دەدرێن لە قەڵەم وهەندێکی تریان فرۆشران وەکو چۆن لە کاتی جاهیلێت دەفرۆشران لە بازاری رەشدا و هەنێکی تر لەوانە چەکی قەدەغەکراویان پێ تاقیکرایەوە بە زیندویەتی و لەم بارەیەوە دەیان بەڵگەنامە کەوتۆتە بەر دەستی هاوڵاتیان ودامودەزگاکانی حکومی وحیزبی و رێکخراوەی بۆ ئەم راستیانە، کۆمەڵێکی زۆریان بە زیندویەتی خرانە شێر خاکەوە لە گۆرە بە کۆمەڵەکانی باشوری عێراقدا تەنها هەندێکی رزگاری بوو لەو کارەساتە وە لە نێوانیاندا منداڵی بە ناوی تەیمورەوە توانی خۆی رزگار بکات ودەربچێت لەو گۆرە بە کۆمەڵە کە بەشێکیان بە زیندویەتی دەخرانە ئەو گۆرە بە کۆمەڵانەوە وایان زانی بوو هەر هەموویان مردون وکابرایەکی بەدەوی خەڵکی سەماوە ئەم منداڵەی بە خێو کرد و هەستا بە تیمارکردنی ئەو برینانەی کە هەیبوو کە لە ناو چاڵەکەدا تووشی بوو وە هەستا پاراستی لە لای خۆی بۆ ماوەیەکی زۆر تا توانی ئەم کابرا قارەمانە بچێتە کوردستان وە خزمو کەسوکاری تەیمور بدۆزێتەوە لە ناحیەی رزگاری (سمود) وە کۆمەڵی رۆژنامە نووسی بیانی توانیان چاویان پێ بکەوێت وە چاوپێکەوتنی لەگەڵدا ساز بکەن لە نێوانیاندا رۆژنامەنووسی ئەمەریکی (جوناپان راندل) وە هەستی کرد کە مەترسی لە سەر ژیانی ئەم منداڵە هەیە کە دەژێت لە شوێنێکدا نزیکە لە بارەگای سەربازی عیراقیەوە و دامودەزگاکانی ئەمنی وئیستخباراتی رژێم بۆیە بە پەلە هەستا بە ئاگادار کردنەوەی هەڤاڵ "مام جەلال " وە وتی مەترسی گەورە لە سەری هەیە وای کرد هیرۆ خانی خێزانی هەستا تەیمور بگرێت بە خۆیەوە وەکو منداڵی خۆی بێپارێزێت کە شایەتحالی زیندوە لە سەر کارەساتی ئەنفال کە نزیکەی (182) هەزار خەڵکی بێ تاوان تێیدا رۆی، وە لە دوای ئەوەش چەند کەسێکی تر گەرانەوە لەوانە، یەکێکیان خەڵکی شاری دووز خورماتووە کە رزگاری بووە لە مردن وە لە لایەن رۆژنامەنووسی کورد "عارف قوربانی"وە چاوپێکەوتنێکی دورو درێژی لەگەڵیدا ساز کرد لە سەر ئەنفال کە دواتر هەستا بە چاپکردنی لە سەر شێوەیی نامیلکە بڵاوی کردەوە لە کوردستاندا. وە لە دوای رزگار کردنی بەشێک لە کوردستان هیچ هەوڵی نەدرا بۆ ئاوەدانکردنەوەی ناوچەی داودە لە دووز خورماتوو لە بەر ئەوەی لە چوار چێوەی ئەو ناوچەیەدایە کە بە ناوچەی قەدەغە کراو ناسراوە لە نێوان هێزی پێشمەرگە و سوپای رژێمدا وە لەو دێهاتانەی کە ئاوەدان کراونەتەوە تەنها ئەمانەیە (وارانی سەرو، وارانی خوارو، لەفتی ئاغا، چەوری، ساڵەیی، عەرەب ئاغا، گەرمک، زنانەی سەرو، زنانەی خوارو، مەحمود بەگ، گوندی حەسەن، باشتەپە، عومەر یوفی) وە بەشێک لە گوندنشینەکان ئێستا لە کۆمڵگاکاندا

دژین کە لە یمود و بنی یلاوە و کەورکۆسک... وهتد وهیچ لە ڕێکخراوەکان دەستی یارمەتیان بۆ درێژ نەکردون.
رۆڵی رووناکبیران و رۆشنبیرانی شاری دووز خورماتوو-:
سەرەرای ئەو هەموو کۆسپ و دۆزەخ وکارەساتەی کە بە سەر ئەم شارەدا هاتووە وە پەیرەوکردنی سیاسەتی تەعریب کردن و بە قەدەغە کردنی خەڵکی ئەو شارە لە بچوک ترین مافی خۆی ئەویش زمانی دایکە، بەڵام رۆشنبیران و رووناکبیرانی ئەم شارە کۆڵیان نەدا لە هەر هەموو ئەو دژایەتیەی کە لە لایەن رژێمەوە دەرحەق بە کورد ئەکرا وە دەیان شاعیر و نووسەری تێدا هەڵکەوت لەوانە شاعیری کلاسیکی (محاکی) و (محەمەد خورشید رەشید ئاغای دوراجی) (دوراجی) گوندێکی سەر بە ناوچەی داودەیە و دەکەوێتە نێوان کفری و دووزەوە، وە (سەقمی) وە (حەمەکە) وە (زەمان ئوغلو – شاعیرێکی تورکمانیە) وە ئەگەر باس بکەین لە وتەبێژان شاعیر و گۆرانی بێژی تورکمانی بە ناو بانگ ئەکرم دوزلو و شاعیر ئیکرام عەلی ئەمین و برایان عەبدوڵڵا تایر بەرزنجی و هاشم عەبدوڵڵا بەرزنجی و لە بواری چیرۆکدا چیرۆکنووسی ناودار (زوهدی الداودی) خاوەنی رۆمانی (الزنابق التی لا تموت) و ئێستا چەند ساڵێکە لە ئەلمانیا دەژێت و چێرۆکنووسی ناودار ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل خاوەنی چێرۆکی (دارەکەی بەر مالمَمان – تلک الشجرە النابتە قبالە منزلنا) و (ئەسپ – الفرس) و (لە سێبەری ئەسپە شێدا – تحت مقلە الفرس) و چێرۆکنووسی داهێنەر محەمەد ئەمین محەمەد خاوەن کتێبی (ئەبێ و نابێ – یجوز ولا یجوز) وە (رایەکی زمانەوانی – وجهە نقر لغویە) وە چێرۆکنووس نجیب گەرمیانی خاوەنی باشترین کتێب دەربارەی ئەنفال و خواڵیخۆشبوو جمال سابیر قازی و لە رووی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و ناودارانی پیاو ماقوڵانی شاری خورماتوو لەوانە عەبدولکەریم مەحمود سەفەر ئاغای زەنگنە و غزائی ومام عەبدوڵڵا ئەمین نایف ناسراو بە (عەبدوڵڵا بچووک) ومام زیدان و حمە ئەمین داودی کە نامە گۆرینەوەیان دەکرد لەگەڵ وێژەری گەورەی کورد کێوی موکریانی و مەلا عارف و مامۆستا و دکتۆر غالیب داودی خاوەنی کتێبی (الداودیە فی ماچیها وحاچرها) وە لە خۆشنووسان خۆشنوسی خوالێخۆشبوو یفوەت مەحمود ندیم کە یەکێکە لە خوێندکارەکانی دەستی خۆشنوسی گەورەی عێراقی ناودار (هاشم الخگاگ) کە بووە بە یەکێک لە هەر خۆشنوسەکانی عیراق وکوردستان وە براکەی نووسەر و هونەرمەندی شێوەکاری وە رەخنەگر عەبدولحەکیم مەحمود ندیم وە بە پێویستی ئەزانین باس لەوانە بکەین کە بە ریشە دوزین بەڵام رۆژگار دوریانی خستۆتەوە لە شارەکەیان وەکو نووسەری پایەدار عەونی داودی و رۆژنامەنووس بیرقەدار سۆران داودی و داوای لێبوردن دەکەم ئەگەر نەم توانیوە ناوی ئەوانی تر بنووسم لە بیرم چوە لە بەر زۆری، وە لە بواری گۆرانی بێژیدا کە گەشتیاری بە ناو بانگ المنشئ البەغدادی ئەڵی لە سەر ئەم شارە نزیک دوو سەدەی پێش ئێستا خاوەنی دەنگێکی خۆشن، کۆمەڵی گۆرانی بێژی ناوداریان تێدا هەڵکەوتوە کە زۆریان خزمەتیان بە گۆرانی کوردی وتورکمانی ناوچەی گەرمیان دووز خورماتوو بەخشیوە. دووز خورماتوو بە یەکێک لە ئەرزیە رەسەنەکان دەناسرێ لە بواری مەقاماتی رۆژهەڵاتی کوردی رەسەن سەرچاوەی مەقامی (قەتار اللە وەیسی) لەوی هەڵهاتوە، وە لە مەقام بێژی گەورەی عێراق یەکەم (محەمەد قوبانجی) لە مەلا سمایلی کفریەوە وەری گردوە وکردویەتی بە گۆرانی لە بەغداد بە ناوی مەقام (قەتار) وبە یەکێک لە مەقامە

گرنکەکانێتی لە جیهانی مەقامی عێراقیدا (لە کاتی تردا ئەم بابەتە بە شێوەیەکی گشتی شیدەکەینەوە)، لە گۆرانی بێژەکانی ئەم شارە مامۆستا حسین عەلی (گورجی) شارەزای باشی هەیە لە مەقام لە ئێزگەی کوردی و مامۆستا سەڵاح داودە و گۆرانی بێژان فایق داودە وە نەوزاد داودە ومام عەزیز و کورەکەی ئەحمەد نانەوا وە حەمەی حەسەن قەوان وە مستەفا نانەوا وە ئەحمەد فەرج وە لە گۆرانی بێژانی تورکمان ئەکرەم دوزلو و حەمید دوزلو و نازم عەبد و عەباس جەلال و حەسەن دوزلو و ئەوانی تر...
و لەم شارەدا چەند گروپێکی مۆزیکی دروست کراوە وەکو گروپی کۆماری کە دروست کردنی لە لایەن شەهید مستەفا عەلی ئەمین وە لە ساڵی 1983 وە گروپی کاروان و گروپی تایبەت بە تورکمان و چوار قۆلی قوریات (جۆرێکە لە شیعری چوار قۆڵی کە هەر یەک لە لای خۆیەوە بە جۆرێ ئەو مەقامانە ئەڵێتەوە(
ئەم وتارە شتێکی زۆر کەمە دەرحەق بە باس کردن لە سەر ئەم شارە کە زۆری دا بەڵام هیچی بۆ پێشکەش نەکرا وە لە ئایندەدا گەرانەوەیەکی ترمان دەبێت بۆ نووسین لە سەر ئەم شارە، وە داواکارین لە بەرپرسانی عێراقی تازە ئاورێ لەم شارە بدەنەوە وە نوێبونەوەی بکەن لە دوای ئەو هەموو ماڵ وێرانی و روخاندنەدا کە بە سەریدا هات لە کاتی رژێمی بەعسی پێشوو.
ئەم بابەتە لەلایەن فریاد زەنگنەوە وەرگێردراوە.
سەرچاوە: قەیس قەرەداخی - ماڵپەڕی کوردستان نێت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 924

خورکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621585

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 925

خورياوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120466

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 926

خورينج
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120467

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 927

خوليسان
http://www.kurdipedia.org/?q=2010122912283419470

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 928

خولیسان 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213322

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 929

خورخوره

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204688

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 930

خورنووک

http://www.kurdipedia.org/?q=20130827120145921377

سەر بە ناحیەی ناڵپارێزی قەزای پێنجوێن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 931

خورەم ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013101624100034

لورستان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 932

خڕیئاغەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120472

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 933

خڕێچەوەندەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120473

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 934

خڕەبەرداشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120469

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 935

خڕەجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120470

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 936

خڕەگۆش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120471

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 937

خۆرنەوازان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110505151731573O8

بایتەختی فەرمانڕەوای زەنگنە بووە و شوێنی میر ئەحمەدی کوری میر سمایلی زەنگنە بووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 938

خۆشاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013010415442574696

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 939

خۆشکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243292451

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 940

خۆشەکو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120474

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 941

خۆلێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120475

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 942

خۆی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120476

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 943

خێراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120477

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 944

خێوەتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011100813263362250

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 945

خێڵی حەمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926220026965 8

گوند - بناری شارەزوور لە سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 946

خەتایی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 52

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 947

خەزانی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120453

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 948

خەزایی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120455

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 949

خەزایی خواروو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120454

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 950

خەزایی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120456

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 951

خەلیفان

http://www.kurdipedia.org/?q=201009222149579593

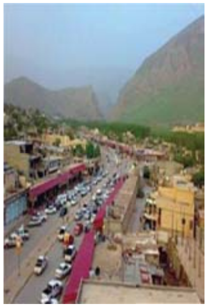

شارەدێیەکە سەربە شارۆچکەی سۆرانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 952

خەلیفە تەرخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120457

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 953

خەلەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203329924 62

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 954

خەندەک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 83

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 955

خەنس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 84

گوندێکە سەربە شارەدێی (مرێبا)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 956

خەڵیفان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120458

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 957

خەڵیفە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120459

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 958

خەڵیفەلیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120460

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 959

خەیارە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120461

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 960

خەیاس ئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201010071145059826

خەیاس ئاوا یان غەیاس ئاوا یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 46 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 266 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 961

خەیراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857689

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 962

خەیوی سوور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757806

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژماره: 963

خەییەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120462

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 964

دابان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957829

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژماره: 965

دادانەی کەمانگەر
http://www.kurdipedia.org/?q=201009211244139573

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی دادانەی کەمانگەر بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 341 کەس لە 81 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 966

دارتووی مەولانا خالید

http://www.kurdipedia.org/?q=20100222000441366

دەکەویتە روژئاوای شاری سلێمانیەوە لەسەر ریگای سلێمانی دوکان وەک هەموو گوندیکی تر بیبەش نەبووە لە زولم وزوری رژیم بەتەمەنی گوندەکە (3) جار لایەن رژیمەوە سوتاوە دوواجار لەگەل داگرتنی گوندەکاندا خەلکەکەشی دەرکراوە خوشبەختانە دوای راپەرین گەراونەتەوە و ئاوەدان کراوەتەوە ئیستاش ژیان لەو گوندەدا بەردەوامە وەک بیشەی گوندی بەبەخیوکردنی مەر و مالات،کشتوکالەوە خەریکن. ناوی گوندەکە دەگەریتەوە بو خوالیخوش بوو (مەولانا خالیدی نەقشبەندی.)
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ئارام) سەبارەت بە (گوندی دارتووی مەولانا خالید
لە: 21-2-2010 23:52:51

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 967

دارسەیرانی مەریوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100307143528383

کە خەڵکی داسەیرانی پێدەڵێن پێشتر وەکوو گوندێکی جیا بووە لە پێی کێوی فەیلەقووسی مەریواندا. بە پەرەگرتنی ناوەندە شارییەکان لە ناوچەکەدا وردەوردە ژمارەی دانیشتووان و ماڵەکانی زۆرتر بووە و ئێستا وەک گەڕەکێکی شاری مەریوان دەناسرێت.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 968

دارمەکون
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120479

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 969

داریان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120482

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 970

داریکەلی
http://www.kurdipedia.org/?q=201005201247484285

گوندی شێخ مەحمودی حەفید لە ناوچەی بازیان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 971

دارەتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216230317800

شارەدێی دارەتوو سەربە پارێزگای هەولێرە و ژمارەی دانیشتوانەکەی (35.037) سەرە. ئەم ناحیەیە دەکەوێتە باشووری رۆژهەڵاتی هەولێر بە دووری 5.2 کلم، 20 گوند لە خۆ دەگرێت و سەر بە قەزای دەشتی هەولێرە، ناوی ناحیەی دارەتوو وەرگیراوە لە ناوی گوندی دارەتوو کە ئەم گوندە لە بیرێک و چەند دار توویەک لە دەوری پێک بەڵام رژێمی بەعس لە 1987/4/20 ئەم گوندەی وێران کردووە و لە نزیکی کۆمەڵگای دارەتووی دامەرزاند کە دانیشتووانەکەی زۆربەی خەڵکی کەرکووکن، لە 2002/4/3 ئەم کۆمەڵگایە کرا بە ناحیە لەلایەن حکومەتی هەرێم، خەڵکەکەی خەریکی جوتیاری و بازرگانین و باری ئابوورییان باشە، سنوورەکانی ناحیەی دارەتوولە لای باکووری شاری هەولێرە لە رۆژهەڵاتی قەزای دەشتی هەولێر (بنەسڵاوە) و لەلای باشووری ناحیە قوشتەپە ئێستاش 30% ی خەڵکی گوندەکان گەڕاونەتەوە بۆ زێدی خۆیان و ئەم گوندانەش تا ئێستا ئاوەدان نەکراونەتەوە، (بێستانەی بچووک، دارەتووی پێشوو، کونە گورگ)، لەم ناوچەیە چەند کارگەیەک هەیە دەکەوێتە سنووری (کارگەی غاز و کارگەی بەفر.)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 972

دارەتوو 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213333

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 973

دارەخورما

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574031

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 974

دارەرەش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120480

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 975

دارەلەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120481

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 976

داشئاغڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120483

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 977

داشبڵاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120486

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 978

داشبەرات

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120484

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 979

داشبەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120485

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 980

داشتەمر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120487

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 981

داشخانە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120488

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 982

داشدورگە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120489

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 983

داشکستان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120490

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 984

داقوق

http://www.kurdipedia.org/?q=20100617115753442O

بەدووری 44کم دەکەوێتە باشووری شاری کەرکوکو دانیشتوانەکەی لەپێکهاتەی کوردو عەرەبو تورکمان پێکهاتوون. یەکێکە لەقەزاکانی پارێزگای کەرکوک، لەساڵی 1989 بەپریارێکی ئەنجومەنی باڵای شۆرشی حزبی بەعسی رووخاو لەناحیەوە کرا بە بەقەزا.

•قەزاکە جگە لەناحیەکانی لەیلانو تازەو رەشاد 100 گوندی بەسەرەوەیە کە 60 گوندیان عەرەبنشینو 39 گوندیان کوردو تەنیا یەک گوندیشیان دانیشتوانەکەی تورکمانە.

•ژمارەی دانیشتوانی ناوەندی قەزاکە 60 هەزار کەسە، کە 27 هەزاری کوردو 20 هەزاری عەرەب و 13 هەزاری تورکمانن.

•هۆزە کوردییەکانی (داودە، تاڵەبانی، کاکەیی)و هۆزە عەرەبییەکانی وەک (عەزی، عوبێدی) زۆرینە دانیشتوانەکەی پێکدەهێنن.

•زۆرینەی دانیشتوانەکەی بەکشتوکاڵو ئاژەڵدارییەوە سەرقاڵن.

سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (karwan osman) سەبارەت بە (پرۆفایل: قەزای داقوق) لە: 3-6-2012 22:19:34

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 985

داگوڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 78

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 986

دالوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120491

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 987

دانیکەش

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211251219575

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی دانیکەش بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 557 کەس لە 126 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 988

داوداوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120492

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 989

داودییە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012101415141924036

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 990

داڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=201010071145469827

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 81 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 433 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 991

دالآن 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213334

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 992

دایماو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120493

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 993

دایەسلێمان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120494

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 994

درازەین
http://www.kurdipedia.org/?q=20090427120751172

گوندەکی گرێدایی ناڤچەیا ئامەدێ پاسوورێ یە کو ژئا لیێ دەولەتا ترک ڤە هاتیە ڤالاکرن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

ژمارە: 995

دربند
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577768

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 996

دربکە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931204 95

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 997

درگاشێخان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857686

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 998

درگنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621587

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 999

دریاز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120496

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1000

درێڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=201009211252389576

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی درێڵە بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 151 کەس لە 42 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1001

درەویان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051821345758043

گوند - کامیاران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1002

دزاوەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120497

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1003

دزگە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621590

گوندێکە سەربە شارەدێی (پێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1004

دزلی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120498

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1005

دزێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621593

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1006

دزەی مەرگەوەڕ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120500

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1007

دزەیسیاوەش
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120499

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1008

دسکەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202221258278

گوندی دسکەرە، دەکەوێتە بناری شارەزوورو سەر بەناحیەی وارماوای قەزای شارەزوورە لەنێوان گردی گۆرە جولەکەو گردی یاڵی کێلەکەو گردی کونە گورگ. هاوکات دەکەوێتە نێوان گوندەکانی باڵولو جۆلانەو نەمەڵو زەڕایەنو کانی میرو ئەحمەد ئاواو کانی هەمزەو خەرجان. ئەم گوندە شوێنێکی تەختەو دانیشتووانەکەی لەتیرەی ڕۆغزایی ئێلی گەورەی جافن.

دسکەرەو بەعسییەکان

سەبارەت بەناوی ئەو گوندە، وەک خەڵکی گوند ئاماژەیان پێکرد دسکەرە بەشوێنێک دەوترێ کەقەڵایەکی تێدا بێتو بەردەمەکەی تەختایی بێت. وەک دەڵێن (شوێنێک بێت بۆ حەوانەوەو گەشت). هاوکات بۆچونێکی دیکە هەیە کەدەڵێ (گردی دسکەرە دەستکرد بووە، بۆیە بەدەستکردە یاخود دامێنی دەستکردەوە واتە گوندەکە کە لەدامێنی ئەو گردەدایە ئەو ناوە هاتووە پاشان بۆتە دسکەرە.(

دسکەرە لەپێش ڕاگواستندا، گوندێکی گەورە بووەو ژمارەی دانیشتووانی دەگەیشتە 85 ماڵ، بەڵام بەهۆی سیاسەتی ڕژێمە یەک لەدوا یەکەکانی عیراق وایکردووە کەخەڵکەکەی ئەم گوندە بەجێبهێڵن لەترسی زوڵمو زۆری ئەو ڕژێمانە. دسکەرە لەمێژووی خۆیدا سێ جار ڕووخانو کاولکاری بەخۆیەوە بینیووە کەئەوانیش لەزەمەنی شێخ مەحموودی گەورە کەڕژێمی ئەوکات بەفڕۆکە بۆردومانی کردووەو شوێنەکەی خاپوور کردووەو سوتاندویەتی. ئەوکات زۆربەی ماڵەکان کەپر بوون، بۆیە ئەم شوێنە بەکەپرە سووتاو تائەمڕۆش ناودەبرێت. پاشان لەساڵی 1963 جارێکی ترو بەبیانووی بوونی پێشمەرگە لەم ناوچەیەدا، گوندەکە بۆردومان دەکرێتو زۆربەی ماڵەکان دەسووتێنرێت. خەڵکەکەشی بۆ بناری قەرەداغو چیاکان هەڵهاتوونو پاش ماوەیەک دەگەڕێنەوە گوندەکەی خۆیان. بەڵام جارێکی تر ڕژێم لێی نەگەڕا خەڵکەکەی بەئارامی لەخاکی خۆیان ژیان بگوزەرێنن، ئەوەبوو لەساڵی 1986و وەک هەموو گوندەکانی تری کوردستان، بەر شاڵاوی ڕاگواستن کەوتو خەڵکەکەی برانە ئۆردوگا زۆرەملیەکانی نەسرو باریکە، تاساڵی 2000 تائەو کاتەی کە (لالە سەرحەد) بڕیار دەدات جارێکی تر لەگەڵ کەسوکارەکەی گوندەکەیان بۆ جارێکی دیکە ئاوەدان بکاتەوە، لەگەڵ سوپاسی زۆریان بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان.

ئاو و باخداریی

گوندی دسکەرە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، بیری ئیرتیوازی بۆ لێدراوەو لەسەر ئەم بیرە پرۆژەی عەمباری ئاوی بۆ دروستکراوە کەبەمەش کێشەی ئاوی گوندەکەیان چارەسەر کراوە. هاوکات لەگەڵ دابینکردنی ئاوی پێویست بۆیان. هەرچەندە وەک ئارەزوویەک چەند خێزانێک ئاوی کارێزو بیرەکان بەکاردەهێنن بەتایبەت لەمانگی پیرۆزی رەمەزاندا بەئاوی ئەو بیرە نەرێت، رۆژوو ناشکێننو (چا) لێ نانێن. لەپێش راگواستندا، خەڵکەکەی پشتیان دەبەست بەکانیو کارێزەکان کەئەوانیش کارێزی گردە ماران کە 15-20 ماڵ سوودی لێ وەردەگرنو کارێزی جۆلانە 6-7 ماڵ سوودی لێ وەردەگرنو کانی شێخ 10 ماڵو کارێزی دێ باڵوڵ (باڵە جۆگە) 10 ماڵ. لەکۆندا دانەوێڵەو مەرەزەو توتنو بامێو تەماتەو هەروەها باخە هەنارو لالەو قەیسیو قۆخ کراوە، بەڵام ئێستا کشتوکاڵو باخداری تاڕادەیەک کەمبۆتەوە، لەبەر ئەوەی تێچووی بەرهەمەکەی نزیکە لەپارەی فرۆشتنی. هەرچەندە ئێستاش باخداری دەکرێت بەتایبەتی باخە هەنارو قەیسیو قۆخو پرتەقاڵ، هەروەها دانەوێڵەیەکی زۆری تێدا دەکرێ بەوپێیەی دەشتەو خاکەکەی زۆر بەپیتە. ئەمە جگە لەبوونی چەندین خانووی پلاستیکی بۆ بەرهەمهێنانی خەیارو تەماتەو سەوزەوات. ئەوەی جێگەی تێبینیە رێژەیەکی زۆر سەوزەی وەک سڵق، تور، کەوەر، کەرەوزو تەڕەتیزە لەم گوندەدا دەکرێ بەئاوی پاکژ. ئەوەشمان بیر نەچێت زۆرترین دانەوێڵە لەدسکەرەدا دەکرێ وەک گەنمو جۆ. هاوکات زەویەکانی گوندی دسکەرە بە5000 دۆنم زەوی مەزەندە دەکرێ.

ناسراوەکانی گوند

لەکەسو شوێنە بەناوبانگەکانی ئەم گوندە، (لالە سەرحەد)و دیوەخانەکەیەتی کەئەم دیوەخانە لەلایەن کەسایەتی ناسراو خەلیفە یونس بەڕێوەدەچوو، کە لەکۆندا ئەم دیوەخانە دەوارو کەپر بووە. خوالێخۆشبوو (خەلیفە یونس) هەردەم هەوڵی داوە کێشە عەشایەریەکان لەلای خۆیەوە چارەسەر بکاتو زۆریشی چارەسەر کردووە. پاش کۆچی دوایی خەلیفە یونس لەساڵی 1942دا، (غەدە خانم) کەخێزانی بووە کاروباری دیوەخانی گرتۆتە دەستو بەڕێوەی بردووە. خەڵکی ناوچەکەش زۆر رێزیان لێگرتووەو هەرگیز قسەکانیان رەتنەکردۆتەوە. خوالێخۆشبوو شێخ مەحموود لەسەردەمی (غەدە خانم)دا سەردانی دیوەخانی کردووەو زۆر رێزی لەهەوڵو تەقەلاکانی غەدە خانم گرتووە. پاشان (لالە سەرحەد) گەورە دەبێ کەدایکی دەزانێ ئەو دەتوانێ بەدەم کێشەو گرفتەکانی خەڵکەوە بچێت، کاروباری ناو دیوەخان جێ دێڵێت بۆ ئەو. لەو رۆژەوە (لالە سەرحەد) کۆڵنەدەرانە هەوڵی داوە کێشەکانی ناوچەکە بەچارەسەر بگەیەنێتو هەروەها هەردوو براکەشی (لالە ئەنوەر)و (لالە ئەکبەر) دیوەخانی تایبەت بەخۆیان هەیەو ئەوانیش کەمتەرخەمیان نەکردووە. ئەوەی جێگەی باسکردنە، (خەلیفە یونس) یەکێک بووە لەکەسە نزیکو بەشداربووانی شۆرشی شێخ مەحموودی نەمرو سەر لەشکری یەکی شۆرشی شێخ مەحموود بووە لەساڵانی سییەکاندا. هاوکات (لالە سەرحەد)یش یەکێک بووە لەشۆرشگێرانی شۆرشی ئەیلولو شۆرشی نوێی گەلەکەمانو سەرتیپی 39 خنجەرەی قەراغ بووە .

بووکی ژێردەواری رەش

بۆ یەکەم جار لەساڵی 1947، ئۆتۆمبێل هاتۆتە ناو گوند کەئەویش بۆ سەردانی دیوەخانو خوالێخۆشبوو خەلیفە یونس بووە. گوندی دسکەرە لەساڵانی 1975 - 1976

کارەبای نیشتمانی پێگەیشتووەو ئێستاش بۆ جارێکی تر کارەباکەیان بۆ چاککراوەتەوەو وەک شارەکان کارەبای بەردەوامی هەیە. بۆ یەکەم جاریش لەسەرەتای ساڵەکانی 1950دا مزگەوت لەم گوندەدا دروستکراوەو یەکەم مەلای گوندیش (مەلا رەزا بووە)و دواتر (مەلا نەجم)و پاشان (مەلا عوسمان)و ئێستاش (مەلا حەسەن)، مەلای مزگەوتە. لەساڵی 1962 - 1963 کەگوند روخێنرا، مزگەوتەکەش خابوورکرا، دواتر لەلایەن حکومەتی هەرێمەوە دروست کراوەتەوە. ئەم گوندە خاوەنی درامای (بووکی ژێردەواری رەشە) کە لەساڵی 1984دا لەگوندی دسکەرە وێنەگیراوەو لەسەر ئەرکی بنەماڵەی (لالە سەرحەد) بەرهەمهاتووەو ئەو سیناریۆیەش لەکۆتایی ساڵی شەستەکانو سەرەتای حەفتاکاندا، وەک شانۆ لەسلێمانی نمایشکراوە. گوندی دسکەرەو دانیشتووانەکەی رۆڵێکی باشیان هەبووە لەبەدیهێنانی ئازادی بۆ گەلی کورد، وەک هەموو گوندەکانی تری کوردستان، بەڵگەش بۆ ئەمە بوونی چەندین شەهیدی سەربەرزە کەئەوانیش شەهید (محەمەد دسکەرەیی، هەردوو برای شەهید مەلا یاسینو مەلا ستارو شەهید سەرداری لالە سەرحەدو شەهید سەڵاح مەلا محەمەدو شەهید ئەمیر رەحیمو شەهید رەحیمو شەهید عەتا دسکەرەیی)یە.

سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1009

دشێش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621594

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1010

دشە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120501

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1011

دگاسیاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120502

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1012

دگاگا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120503

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1013

دلو ئامدە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657779

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1014

دنخە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120504

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1015

دهیکا رۆژهەلات

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181431064743

ئەڤ گۆندە (دهیکا رۆژهەلات) ئێک ژ گۆندێن دەڤەرا هۆزا (رِێکـان)ە، ژ بەشـێ (دێمی)، و سـەر ب قەزا دەڤەرا (ئامێدیێ) ڤەیە، و سنوورێ وێ یێ جوگرافی ژێ ب ڤی رِەنگێ ل ژێری یە:

-ژلایێ ژووری(باکووری)ڤە : گۆندێ (بەنستان)ە
-ژلایێ ژێری(باشوری)ڤە: گۆندێ (وەرەخەل)ە
-ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە: گۆندێ (رزێ)یە
-ژلایێ رۆژئاڤای ڤە: گۆندێ (شابەکەما)یە.
هەروەسا ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە شیڤەک(نهال)ەک هەیە کو گۆندی دکەتە دوو جوین(بەرۆژ و نزار.(
سرۆشتێ گۆندی:
هەروەکی مە ل سلال دیارکری کو ژگۆندێن دەڤەرا (رِێکان) یێن (دێمی)یە، لەوما ژی دەرامەت و چاندن و داروبارێن وێ ژی بەهرا پتر ددێمینە وەک(سماق، کەزان، گۆیز...)، ودەرامەتێن دیتر ژی (رِەزێن دێمی)نە، لێ دگەل ڤێ چەندێ ژی ئەڤ گۆندە ب مێرگا خۆ یا بناڤێ (مێرگا دهیک)یا ناڤدارە، کۆ یا هوین و فینک ودلڤەکەرە، کۆ ببوو مەڵبەندەکێ بێهنڤەدانێ بۆ خەلکێ دەڤەرێ ژ رِێڤینگ و کاروانچییان، نەخاسمە بۆ گۆندێن
رِێکانیان ژ (مشارا دێم_ بەلیکا دێم.(
کانیێن گۆندی:
-کانیا مزگەفتێ
-کانیا گۆندی (کانیا مێرگێ(
-کانیا بیشی: کو بەهراپتر ژدەرامەتێ ئاڤی ل بەر ڤێ کانیێ دهێتە کرن، کانیەکا خۆش و هوین(فینک)وتەزی یە.
-کانیا گویزکا کەلێ(قەلێ): کو وەسا دهێتە زانین کۆ بالندێ(قەل) ب خارنا ڤێ گویزێ رِادبیتن یا کو ل هنداڤی ڤێ
کانیێ، لەوما ژی بڤی ناڤی هاتیە ناڤکرن.
بنەمالێن گۆندی:
گۆندێ(دهیکا رۆژهەلات) ژ(4)ێ بنەمالان پێک دهێتن و ئەو ژی ئەڤێن ل ژێرینە:
-مالا تەتێ (تەتەر) کۆ (مالا عومەر، و مالا خاجە)ی بخۆڤەدگریتن.
-مالا جوندوی.
-مالا بادێ (کو ژ ناڤێ بهائەددین یێ هاتیە وەرگرتن.(
-مالا مەلکێ.
موختاری یا گۆندی:
هەر ژکەڤندا موختاری یا گۆندی مالا(تەتەری) کری یە،و ژ وانا ژی (تەتەر،عومەرتەتەر، شێخوعومەر تەتەرل سالا 2006ێ ل شێلادزێ چوویە بەردلۆڤانیا خودێ مەزن،وکارێ موختاریێ نهۆ حەربی شێخۆ عومەر)دکەتن.
مزگەفت و خواندنا گۆندی یان:
هەرل سالێن چلان دا مزگەفت ل گۆندی هاتیە ئاڤاکرن وهندەک زانایێن ئایینی ژ گۆندێ (چیێ_دوسکی ژووری) ژی دهاتنە وێرێ(مەلاخالدێ چێی) بۆ ماوێ (سێ)سالان مەلاتینی یا لێکری و(مەلا یوسف بەنستانی) ژی بۆ ماوێ (دوو)سالان،ونۆکە شوینەوارێ مزگەفتێ یێ مای، و بۆ خواندنێ ژی خەلکێ گۆندی دچوونە گۆندێ(رِەزگە_رِێکان.(
ژکەسایەتیێن گۆندی:
دناڤ ڤی گۆندی دا دبیاڤێن جودا جودا دا کەسایەتی پەیدابووینە، ئەو ژی بڤی تەرزێ ل ژێری:
-عومەرێ دهیکی(رویە سپی ونانەر(
-عوزەیرێ دهیکی (رویە سپی ونانەر(
-جوندویێ دهیکی:ل سالا (1961)ێ چوویە بەردلۆڤانیا خودێ مەزن.

-ئیبراهیم فەیزی عومەر(ئێکەم کەس بوو ئانکو یێ پێشەنگ بوو یێ کۆ باوەرناما ئامادەیی وەرگرتی ل سالا1967ێ ل مویسل، و فەرمانبەری ل رِێڤەبەری یاچاندنێ ل دهوکێ کربوو، ل سالا(1995)ێ ل شێلادزێ چوویە بەردلۆڤانیا خودێ مەزن.
-چەتو سالح خاجە: ل سالا (1988)ێ هاتیە ئەنفال کرن.
-مستەفا عەبدوللامستەفا(کەسایەتیەکێ ئایینی)بوو.
-عەلی بهائەددین
-ئەحمەد بهائەددین
-گەنجۆ بهائەددین عوزەیردهیکی: نوژدارەکێ مللی یێ شەهرەزا و ناڤدارە دچێکرنا ملحەما برینا سووتنێ دا، کۆ مشە کەسانێن توشی سووتنێ بووی مفا ژێ وەرگرتی یە، ژدایک بوویێ سالا(1953)ێ یێ یە، وئاکنجی یێ باژێرکێ(شێلادزێ)یە.
-ئیدریس مستەفا عومەر: سەرپەرشتێ پەروەردەیی یە ل کەرتێ پەروەردا ئامێدیێ.
-رائید (کامیران ئیبراهیم فەیزی.(
-زێرەڤان ئیبراهیم فەیزی: مامۆستا
-خورشید سەعید خاجە: مامۆستا
-موئەیەد ئەحمەد بهائەددین:
هێلاناگۆندی:
ئەڤ گۆندە ژی ئێک ژوان گۆندێن رِێکانیان بوویە یێن کو ل سالا (1978)ێ پشتی کو رژێما بەعسا عیراقێ یا رِوخیایی پرانیا گۆندێن دەڤەرا(رِێکان) سووتین وکاڤل و وێرانکرین ژوانا ژی(بەنستان، دێرکێ، دهیکا رۆژهەلات، رزێ، رِەزگە،سنجێ، شامکێ، کوکەرێ، مێرگاڤا، هورە...)وخەلکێ ڤی گۆندی هاتینە کومەلگەهێن نوی ئاڤاکری وەک(شێلادزێ و سیریێ) ولێ ئاکنجی بووینە،وهەژی یە بێژین کو (مالاتەتەری)هەرژ کەڤندا چووبوونە باژێرێ (دهوکێ) ولێ جهواربووینە وەک (مالا زەینەلێ برایێ تەتەری.(
سەرچاوە: هێرش کەمال رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 1016

دهێمات

http://www.kurdipedia.org/?q=20110428152659571466

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1017

دوان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120527

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1018

دوتازا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621601

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1019

دورێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621602

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1020

دوستەکا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621603

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1021

دوشان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120528

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1022

دوگردکان حاجی حسین

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400392501

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1023

دوگرکان مستەفا

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400392500

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1024

دولا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621604

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1025

دولبێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216O5

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1026

دولکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205 29

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1027

دووپلوورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 31

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1028

دووتازا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621606

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1029

دووتازای
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621607

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1030

دووچۆمان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120530

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1031

دوور
http://www.kurdipedia.org/?q=2012010218350663646

گوندێکە سەربە چەمچەماڵ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1032

دووریسان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120531

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1033

دووسەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013122115205487139

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1034

دووگردکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051522103458004

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1035

دووگۆمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012061822054970159

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1036

دووربە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120534

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1037

دووکچ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120532

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1038

دووکەل

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120533

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1039

دورگە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120535

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1040

دورگە سەرپرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120536

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1041

دوکان

http://www.kurdipedia.org/?q=200911291633092732

شارۆچکەی دوکان، باشووری کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1042

دوێسە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657620

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1043

دڕوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120537

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1044

دۆزەخەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100827160613494

یان دۆزەغەرە یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 49 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 323 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1045

دۆزەغەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090222231916138

یەکێک لە دێکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە لە تەنیشتی شاری سەقز هەڵکەوتووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

ژمارە: 1046

دۆلاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120538

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1047

دۆڵبێشک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110430205757192666

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1048

دۆڵبێشکی شێخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110623223136590952

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1049

دۆڵهەرزن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120545

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1050

دۆڵی شاوری

http://www.kurdipedia.org/?q=2014032412165360218

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: ڕانیە

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 1051

دۆڵەبی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120539

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1052

دۆڵەپیسان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120540

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1053

دۆڵەپێسان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120541

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1054

دۆڵەتوو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120542

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1055

دۆڵەسپیان
http://www.kurdipedia.org/?q=2010122912460519298

سەڵماس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1056

دۆڵەسپیان 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021336

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1057

دۆڵەگەرم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120543

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1058

دۆڵەمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120544

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1059

دیانا

http://www.kurdipedia.org/?q=201008051231464674

شارەدێیە و سەربە شارۆچکەی سۆرانە، زۆربەی دانیشتوانی فەلەن.

ژمارە: 1060

دیبەگە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 08

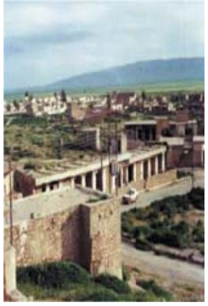

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: مەخموور

ژمارە: 1061

دیریشکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 10

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1062

دیرەبونێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621609

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1063

دیلانچەرخ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120546

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1064

دیلزە
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192441

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1065

دیلیا

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613201410946

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1066

دیناران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120547

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1067

دینارتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011060722184460232

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: ئاکرێ

ژمارە: 1068

دیواندەرە
http://www.kurdipedia.org/?q=20090222321001383

شارێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە لە نێوان دوو شاری سەقز و سنە هەڵکەوتووە. ناوی دیواندەرە لە دوو وشەی دیوان و دەرە یا دەڕە پێکهاتووە. دیوان واتای جێگە و ڕێگەی یاسا و دادوەری. وشەی دەرە واتا شیو یان دۆڵ دەگەیەنێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سنە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1069

دیواڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120548

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1070

دێبنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012062614331971575

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1107

دێبونیاو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757653

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1072

دێبۆکر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120549

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1073

دێرالوش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621614

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1074

دێرالوشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621615

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1075

دێراکژنیکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211611

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1076

دێرگنی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211618

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1077

دێرک
http://www.kurdipedia.org/?q=20100925223725963 3

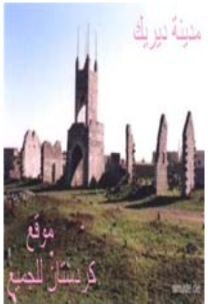

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1078

دێرک 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021337

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1079

دێرکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621616

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1080

دێریشکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621622

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1081

دێرەبون

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621619

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1082

دێرەبونێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621621

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1083

دێشەمس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120550

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1084

دێگورجێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120551

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1085

دێگولان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120552

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1086

دێلێژە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120630220521716 11

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1087

دێمەسور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205 53

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1088

دێمەکار

http://www.kurdipedia.org/?q=20121129165225740 27

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1089

دێهلوران

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112708043973970

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 1090

دێوەزناو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120554

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1091

دێڵزێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120555

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1092

دێیمەلا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120556

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1093

دەرارخانە
http://www.kurdipedia.org/?q=20131221004458871 46

شوێنێکی گرنگی ناو بازاڕی هەولێر کە بە بازاڕی دەرارخانە یان دەڵاڵخانە ناسرابوو، کە کەسانێکی زۆر بۆ بژێوی ژیانی خۆیان کارو کاسبیان لەم شوێنە دەکرد، وە بۆ هەژارانیش ششوێنێکی زۆر باش بوو لە نرخی شتو مەک و کاڵاکان. بەڵام دوای ئەوەی پلانی یەکەمی ماستەر پلانەکەی هەولێر جێبەجێ کرا ئەم بازاڕەش تێکدراو کرا بە نافوورەی ناو شار.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1094

دەربەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120505

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1095

دەربەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20120713224930669 21

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1096

دەربەند فەقەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20140103110853868‌80

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1097

دەربەندیخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926222930‌9666

شارۆچکە - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1098

دەرزیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576 83

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1099

دەرگەزێن

http://www.kurdipedia.org/?q=20101126210916108 98

دووهەمین گەرەکی کۆنیسلێمانیە هەندێک سەرچاوە ئەڵێت دانیشتوانی یەکەمی ئەم گەرەکە لە گەرەکی (دەرگازێن)ی شاری هەمەدانە هاتون. دوو گەرەکی بچوکیش کە برتین لە گەرەکی (سەرگۆل)و گەرەکی(کارێزی دایکی پاشا) بەستراونەتەوە بە گەرەکی دەرگەزێنەوە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1100

دەرگەلا شوی کەیا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506215 95

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1101

دەرگەلا شیکەیا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621596

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1102

دەرگەلا شێخا
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613214110944

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1103

دەرگەهێ خابور یێ سنوری
http://www.kurdipedia.org/?q=2010123109044120092

ل سالا 1973 یێ وەکی ڕێڤەبەریا گومرکێ هاتە ڤەکرن، ل سالا 1976 ێ ڕێڤەبەریا گومرکێ، ل 1981 ێ دەرگەهێ سنورییێ خابور هاتیە پێش ئێخستن، دەرگەهێ سنوری یێ ل سەر 402،500 میترێن دووجای هاتیە ئاڤاکرن، ل سالا 2006 ێ ب تەمامی هاتە نویژەنکرن، 24 ژهێلێن کونترولی لێ هەنە و 24 دەمژمێرا یێ کارایە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ڕوژهات سەعید) سەبارەت بە (دەرگەهێ خابور یێ سنوری) لە: 31-12-2010 0:22:42

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 1104

دەرگەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203330924‌73

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1105

دەرمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205‌06

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1106

دەرمانئاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120507

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1107

دەروێشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090526162531l771

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 11 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 73 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1108

دەری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576996

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1109

دەرەبەیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120508

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1110

دەرەپەمەئان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576619

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1111

دەرەتفی
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120509

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1112

دەرەتفێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757668

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1113

دەرەزیارەت
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120510

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1114

دەرەسپ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410046

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 88 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 584 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1115

دەرەسپ 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021335

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1116

دەرەسفتە

http://www.kurdipedia.org/?q=200912182127363012

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 52 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 337 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1117

دەرەسمایل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120511

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1118

دەرەشیش

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010315343486872

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1119

دەرەقەلا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120512

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1120

دەرەقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120513

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1121

دەرەگاوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20100929104713 9725

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 26 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 144 کەسە.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1122

دەرەهەجیج

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120514

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1123

دەرەهەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757647

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1124

دەرەویان فارس (کۆڵ)

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577787

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1125

دەرەویان مەرەیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20100518135154426‌4

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 10 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 73 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1126

دەرەوەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656575‌96

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1127

دەرەیەزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090805163334193 0

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 54 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 370 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1128

دەزگر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205 17

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1129

دەزلی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120518

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1130

دەژن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120519

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1131

دەشتانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621598

باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1132

دەشتیقوڕێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120520

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1133

دەگا شێخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20121216092050743557

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

ژمارە: 1134

دەگاسیاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120521

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1135

دەگاگا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120522

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1136

دەلۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120523

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1137

دەواخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110319100 58

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 36 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 258 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1138

دەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120524

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1139

دەودان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120525

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1140

دەوژان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130906233951888884

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1141

دەڕەشۆر

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011219154563802

دەکەوێتە رۆژهەڵاتی ناوچەی زەڕین ئاباد لە شاری دێهلورانی سەر بە پارێزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستان. لە تەنیشتییەوە قەڵای شاخ هەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: رووبار

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 1142

دەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011081911280719854

ئەشکەوت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 1143

دەڵاوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120526

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1144

راژان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121300

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1145

راس العين
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621623

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1146

راس العینێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621624

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1147

رانیە
http://www.kurdipedia.org/?q=200909251226202043

مێژووی دروست بوونی ئەم شارۆچکەیە دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی 2500 ساڵ پێشەوە. لە سەرەتا رانیە بە شێوەی گوندێکی بچوک لە نزیک سەرچاوەی ئاوی قولە دروست بوو. بە هۆی گرینگیی ناوچ بۆ کشتوکاڵ گوندەکە ساڵ بە دوای ساڵ رووی لە زیادی کرد لە رووی دانیشتوانەکەیەوە. شاری رانیە لە دواساڵانی 1980 بە رادەیەکی بەرچاو زیادی کرد. هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە خەڵکی گوندە بەزۆر دەرکراوەکان نەگەڕانەوە بۆ گوندەکانی خۆیان بەڵکوو هەر لە شاری رانیە نیشتەجێ بوون.

لە رۆژی 5ی ئازار (مارچ) ساڵی 1991 رانیە یەکەمین شار بوو کە راپەڕینی دژی رژێمی عێراق ئەنجامدا. بنەماکانی بوون بە پارێزگا تیایدا بەدی دەکرێت بەڵام تا ئێستا نەکراوە.

شاری رانیە بە هۆی بەرپاکردنی راپە رینە مێژوویە کە ی 5 ی ئازار ی ساڵی 1991 بە تە واوی بوو بە دە روازە یە کی خە بات، کە خە ڵکی کورد ئە مڕۆ ئە م شارە بە دە روازە ی راپە رین ناودە بە ن. دە روازە ی راپە رین نزیکە ی 2 کاتژمێر لە شاری سلێمانیە وە دوورە بە سواری ئۆتوموبیل. ئە م شارە خۆشویستە ی کوردستان دە کە وێتە نزیکە ی 12 کێلۆمە تری رۆژهە ڵاتی شاری هە ولێرە وە. وە تە نها 65 کم لە کوردستانی رۆژهە ڵاتە وە دورە دە روازە ی راپە رین بە چە ند چیایە کی سە رکە شی کوردستان دە ور دراوە. بە شیوە یە ک کە لە باکوری شاری رانیە بە چیایەکی گەورە دەوردراوە کە بە چیای کێوەڕەش ناسراوە. کێوەڕەش دیمەنێکی جوانی هەیە، وەک دایکێکی بەسۆز شاری رانیەی گرتۆتە باوەش

کێوەڕەش دیمەنی شاری رانیە، بێ وێنە جوان دەکات. شاخی کێوەڕەش بە دار سنۆبەرەکانی دامێنی ساڵانە دەبێتە مە نز ڵێکی خۆشی بۆ پشوودان و کات بەسەربردنی خەڵکی ناوچەکە. خەڵکی دەبنە میوانی چیای کێوەڕەش، بەتایبەت بە وەرزی هاوین و بە هار روو لە کێوەڕەش دەشتی رانیە دەکەن.

بۆچی بە کێوەڕەش ناو دەبرێ، پرسیارێکە کە لەلایەن زۆر بەی ئەو بەڕیزانەی هەڵدەستن بۆ کۆکردنەوەی زانیاری دەربارەی شاری رانیە دەکرێ. زۆربەی خەڵکی رانیە ئەوە دەزانن کە کێوەڕەش چیایەکی بەرز و روتە زۆر بە کەمی گژ و گیای لێ شین دەبێ. زیاتر بەم هۆیەشەوە بە کێوەڕەش ناونراوە

هە روە ها لە باشورو رۆژئاوا شاری رانیە بە چیاکانی ماکۆک و حاجیلە و کلکە کورێن لە رۆژ هە ڵاتی شاری رانیە. چوار نا حیە ی سە رە کی سە ر بە شاری رانیە ن، کە ئە وانیش نا حیە کانی حاجیاواو چوارقورنە و سە نگە سە رو سەرکەپکانە. ئە م نا حیانە هە ر یە کێکیان خاوە نی چە ندین لاپە رە ی مێژووی پڕ خە بات و توکۆشانن دروست بونی شاری رانیە دە گە رێتە وە بۆ نزیکە ی 25 هەزارساڵ لە مە وبە ر. دە گوتریت کە شاری رانیە زۆر کۆنە و لە دێر زە مانە وە خە لکی کورد بە هۆێ لە باری ناوچە کە بۆ کشتوکاڵ لە شاری رانیە نیشتە جێ بوون. شاری رانیە لە جێگایە کی لە باری کشتوکاڵی هە ڵکە وتوە، هە ربۆیە ش باب و باپرانی ئێمە لە کوندا لە دە وری سە رچاوە ی ئاوی قولێ کۆبونە و ە و دە ستیان کرد بە کشتوکاڵ کردن. نزیکی شاری رانیە لە ئێرانە وە بارێکی باشی بۆ خە ڵکی ناوچە کە رە خساندووە بۆ بازرگانی کردن

لە سە ر دە مە کۆنە کاندا مرۆڤ لە جێگا ی کشتوکاڵی و نزیک لە سە ر چاوە ئاویە کان نیشتە جێ ئە بوون. ئە مە ش بۆ زیاتر سود وە گرتن لە بە ر هە مە کانی

کشتوکاڵ. هه ربۆیه ش خه ڵکی زۆر زوو هاتنه ناوچه که.لای هه موومان ئاشکرایه که ناوچه ی بتوێن و پژده ر ناوچه یه کی گرنگی کشتوکاڵیه. ده شتی رانیه که یه کێکه له ده شته به ناو بانگه کانی کوردستان. به پیتی ناو چه که وای کردوه که خه ڵکی کورد هه ر له کۆندا له م ناوچه به پیتانه دا نیشته جێ بن. گه لی کورد له هه موو سه رده مه کاندا شان به شانی یه کتر ی بێ له به رچاو گرتنی ئاین و ره گه ز له م ناو چه یه دا به یه که وه ژیاون. موسولمانه کان له گه ل جوله که کورده کاندا پێش کۆچ کردنیان بۆ فه له ستین به یه که وه له شاری رانیه به برایانه ژیاون. ئه مه له ساڵانی 18 بۆ ساڵه کانی 1948 چه ندین جوله که له ناوچه که دا هه بوون.
ئیتر به م جۆره شاری رانیه به چه ند قۆناغی جیا جیا تێپه ریوه، بۆ ئه وه ی له دنیا ی پێشه که وتن و خه بات بێبه ش نه بێت. خه ڵکی شاری رانیه هه میشه پشت و په نای هێزه شۆرش گێره کوردیه کان بوون .
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1148

راویان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120557

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1149

راڤینا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216250

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1150

رایات
http://www.kurdipedia.org/?q=20121128124926740003

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1151

رەبیبە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216270

گوندێکە سەربە شارەدێی (فەیدیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1152

ربیعە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621628

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1153

ردێنیا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621629

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1154

رزگاری
http://www.kurdipedia.org/?q=201004202050054172

شارەدێیە، نزیکەی سی کیلۆمەتر لەشاری هەولێرە دوورە و لە سێ کۆمەڵگە و پانزە گوند پێکدێت و دانیشتوانی ناو شارەدێیەکەش نزیکەی 22 هەزار کەس دەبن.
سەرچاوە: نەوزاد چارلس - ماڵپەڕی ئاوێنە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1155

رزگاری - تۆپزاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201003152052223941

شارەدێیەکە لەسەر رێگای هەولێر موسڵ و 20 کم لەشاری هەولێرەوە دوورە.

ژمارە: 1156

روار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011021621132034228

گوندێکە لە هەورامانی تەخت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1157

روانسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=201009261554429654

شارۆچکە
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1158

ڕوانگەی گەردوونیی کۆرەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060722170465075

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 1159

ڕوست

http://www.kurdipedia.org/?q=2011092521494962097

دەکەوێتە دامێنی هەڵگورد

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

ژمارە: 1160

روستینکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621636

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1161

روها - روحا

http://www.kurdipedia.org/?q=2012090223050672883

یەکێکە لە شارەکانی باکووری کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شار

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1162

رووباری تەتەهوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2012011318403463809

رووباری تەتەهوو، یەکێکە لە رووبارەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان.
ئەم رووبارە لە کێوەکانی سەر سنووری باشوور و رۆژهەڵاتی کوردستان، لە نزیک شاری بانە و دواتر سەقز سەرچاوە دەگرێت و دوای گەیشتن بە شاری بۆکان و رەوان بوونی، بە نێو شاری میاندواودا خۆی دەگەیێنێتە دەریاچەی ورمێ.
ئەم رووبارە جوانیەکی بێ وێنەی بە شاری بۆکان و میاندواو بەخشیوە، سوودێکی زۆری بۆ جووتیارانی ناوچەکە هەیە.

سەرچاوە: تۆری کۆمەڵایەتی فەیسبووک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: رووبار

شارەکان: بانە

ژمارە: 1163

رووباری شاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20120112190719638O1

دەکەوێتە رۆژهەڵاتی ناوچەی زەرین ئاباد لە شاری دێهلورانی سەر بە پارێزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستان. لە تەنیشتییەوە قەڵای شاخ هەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: رووبار

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 1164

رووش

http://www.kurdipedia.org/?q=20120208200511642O3

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 1165

رکاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121301

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1166

رکاڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621630

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1167

ڕۆسەم بەگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926215519657

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1168

ڕیاوکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060413494265021

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 1169

ڕیخەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857682

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1170

ریشێن

http://www.kurdipedia.org/?q=201009261533069652

گوندێکە لە بناری شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1171

رێزانۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333092471

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژماره: 1172

رێوانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216371

گوندێکه سەربە شارەدێی (خەبات(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1173

رەبیبە
http://www.kurdipedia.org/?q=201012081543459843

فەیدیێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1174

رەبیعە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216311

گوندێکه سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1175

ڕەبەت
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121302

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1176

ڕەحیم کوژیاگ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577724

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1177

ڕەحیمئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120558

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1178

ڕەحیمخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205599

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1179

ڕەزان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110808232246605999

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	سۆران

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1180

ڕەزاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110722031256604771

گوندێکی گەورەی شارستانی سەوڵاوا و ناوچەی چەمی شامیانە. خەڵکی ڕەزاو بە شێوەزاری هەورامی قسە دەکەن. لە سەرژمێریی ساڵی 2006 دا 755 کەس دانیشتووی هەبووە. ڕەزاو لە ڕابردوودا وەک ناوەندی دەسەڵاتی خان بووە و تفەنگچییەکانی زۆر بەناوبانگ بوون.
سەرچاوە- ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1181

ڕەزاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205601

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1182

ڕەزگە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931213031

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1183

ڕەزیکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621632

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1184

ڕەژوکەریان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333092475

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1185

ڕەش ئاڤا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621634

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1186

ڕەشنەش
http://www.kurdipedia.org/?q=200909251229002045

یەکێک لە گوندەکانی گوندستانی نگڵ، لە ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. بە پێی سەرژماریی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006 ز (1385 هەتاوی)، ژمارەی دانیشتوانی گوندی ڕەشنەش 236 کەسە (115 پیاو، 121 ژن) کە لە 60 خێزانی ئەو گوندە دا دەژین. لە 236 کەس دانیشتوانی ڕەشنەش، 125 کەسیان توانای خوێندن و نووسینیان هەیە کە دەبێتە 53.0 لە سەدی جەماوەری گوندەکە. لەم 125 کەسە، 65ی پیاون و 60ی ژنن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1187

ڕەشیدئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2010101310194810036

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 185 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 1054 کەسە.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1188

ڕەشەدێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657575675

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1189

ڕەشەمێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20121128124926740004

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1190

ڕەشەهەرمیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101109213957l0653

گوندێکی سەربە شارۆچکەی چۆمانی پارێزگای هەولێرە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1191

ڕەشەهەرمێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120561

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1192

ڕەشەورێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621635

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1193

ڕەنگەڕێژان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120562

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1194

ڕەنو- چوار

http://www.kurdipedia.org/?q=2012010717274463685

ئیلام- ڕۆژهەڵاتی کوردستان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: ئیلام

ژمارە: 1195

ڕەواندز - ڕواندز - ڕواندوز

http://www.kurdipedia.org/?q=200912071518562897

ڕواندز یەکێکە لە شارەکانی هەرێمی کوردستان-عێراق، لە ناوچەیێکی شاخاوی هەڵکەوتووە، لەبەری ڕۆژهەڵاتی بەسەر خەرەند دادەڕوانێت و لەبەری ڕۆژئاواش خارەڕەش. بە چیاکانی زۆزک و هەندرێن و ئارموشە و کۆڕەک دەورە دراوە، بە دووری (104)کم دەکەوێتە باکوری ڕۆژهەڵاتی شاری هەولێر.
بەپێی سەرچاوە مێژووییەکان ئەم شارە لە سەردەمی (ئۆراتوو)یەکاندا بنیاتنراوە، لە سەدەی(8پ.ز) پایەختی دەوڵەتی (مەساسیر) بووە.
ڕۆژانی فەرمانڕەوایی میر محەمەد(پاشای گەورە) (1813-1836ز) بە ماوەی زێرینی ئەم شارە دادەنرێت، کە لەم ماوەیەدا پایەختی میرنشینی سۆران بووە و بووە بە ناوەندێکی بەهێزی بڕیاردان و بازرگانی و زانست و زانیاری. دەسەڵاتی ئەم میرنشنە زۆر بەهێز و فراوان بووە و تا زێی بادینان و دەشتی شارەزوور و موسڵ و چەند ناوچەیێکی دیکە ڕۆیشتووە. هەر لەو سەردەمەشدا کارگەیێکی چەک و تەقەمەنی تێدا دامەزراوە و "وەستا ڕەجەب" سەرپەرشتی ئەو کارگەیەی کردووە و تۆپی باشی دروستکردووە و ئێستاش ناوبانگیان هەیە و هەندێکیان ماوون.
دوای ڕوخاندنی میرنشینی سۆران لەلایەن عوسمانییەکانەوە داگیرکراوە.
ساڵی 1916 ڕووسەکان ئەم شارەیان داگیرکردووە و سوتاندوویانە، لە ساڵی 1918 ئینگلیزەکان هاتوونەتە ڕواندز، دواتریش دووبارە تورکەکان لەسەر داوای خەڵکی ڕواندز هاتوونەتەوە ئەم شارە و ئینگلیزەکانیان دەرکردووە.
لە ساڵی 1923 لەلایەن حکومەتی عێراقەوە کراوە بە قەزا، (سەید تەهای شەمزینی) بووە بە قایمقام و لەو ماوەیەدا ڕواندز پێشکەوتن و گەشەسەندنێکی بەرچاو بەخۆیەوە بینیوە.
بەڵام دواتر لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە، بەهۆی جموجۆڵ و چالاکی و زیادبوونی هێزی پێشمەرگە لە ناوچەکەدا و بەمەبستی پەراوێزخستنی شارەکە، لە ساڵی (1981) لە "قەزا"وە کراوە بە "ناحیە"، لە ساڵی (2009) لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە دووبارە کراوەتەوە بە قەزا.
لە ساڵی (1925) حوسێن حوزنی موکریانی، چاپخانەی (زاری کرمانجی) هێنیاوەتە ڕواندز و ساڵی (1926) گۆڤاری (زاری کرمانجی) دەرکردووە.
لەساڵی (1926) یەکەمین قوتابخانەی فەرمی لەشاری رواندز کراوەتەوە.
لە ساڵی "1974" لەلایەن حکومەتی عێراقەوە وێران دەکرێت و دووبارە ڕواندز ئاوەدان دەکرێتەوە، واتە دووجار ڕواندز وێران و کاول کراوە جاری یەکەم لەسەردەمی ڕووسەکان (عروس)، جاری دووەم لە لایەن حکومەتی ئەوسای عێراق.
لەساڵی (1977) کۆمەڵەی هونەر و وێژەی کوردی تێدا دامەزراوە، خزمەتێکی بەرچاوی پێشکێش بە هونەری کوردی کردووە و دیارترینیان کار و چالاکییەکانی تیپی مۆسیقای "پاشای گەورە"یە، بەسەرپەرشتی مامۆستای گەورە "زرار محەمەد مستەفا"
، کە چەندین هونەرمەند و موسیکژەنی بەتوانای پێگەیاندووە و ئەمڕۆ خزمەتی هونەری کوردی دەکەن.
لە شۆڕش و ڕاپەڕینەکانی باشوری کوردستاندا دەور و بەشداری هەبووە، لەساڵی "1983" و ساڵی "1987" دژی دامودەزگایەکانی ڕژێمی بەعس ڕاپەڕیون، لەم ڕێیەشدا چەندین قوربانی و شەهیدی داوە و خاوەنی "13" ئەنفالە.
ناوچەیێکی گەشتیارییە و چەند هاوینەهەوار و سەیرانگە و شوێنەوارێکی هەیە،

لەوانە: (بێخاڵ، جوندیان، گەلی ئاکۆیان، مەکێ، بێرۆیان، ئیچ قەڵا، قونگرەی شەمام، قەڵاتی ئاکۆیان، تۆپی وەستا ڕەجەب،.(...
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (دادیار) سەبارەت بە (ڕەواندز - رواندز - رواندوز) لە: 14-7-2010 12:38:38

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1196

ڕەوانسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205063

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1197

زاخۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20091221080629301 8

زاخو یەکێکە لە شاروچکە گرنگەکانی هەرێمکی کوردستان سەر بە پارێزگای دهوک، شاروچکەی زاخو گرنگە لە بەر جێگای جوغرافی و ستراتیژی و بازرگانی، دەکەوێتە سەر سنوری تورکیا-سوریا - ئیراق. هەروەها لە روی ئابوریە باژێریکی بازرگانیە، خالی سنوری ئیبراهیم خەلیل 12 لە ناو سنوری ئەم باژێرەدایە. لە روی هونەریە ناوەندێکی هونەریە لە ناو زاخو دا چەندین هونەرمەند و سترانبێژ و هوزانڤان لە زاخودا ژیاون لەوانەن (حەسەن جزراوی، ئەردەوان، ئەیاز یوسف، دلوڤان سەعید، ساڵح یوسفی) و ئەوانی تر.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (روژهات) سەبارەت بە (زاخۆ) لە: 2010-8-3 13:23:01

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1198

زاخە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120564

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1199

زاخەی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155047578O3

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلاّتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1200

زاخەی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757804

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلاّتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1201

زامنئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120565

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلاّت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلاّتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1202

زاواکێو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120566

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1203

زاویتە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 38

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1204

زمزیران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120568

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1205

زمناکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926222758966 4

یەکێکە لەو شاخانەی کە ناوچەی نیمچە شاخاویەکان جیادەکاتەوە لە ناوچە شاخاویە بەرزەکان، وە درێژ بوونەوەیەکە بۆ شاخی سەگرمە ئاڕاستەی درێژ بوونەوەکەی لە شاری (دەربەندیخان)ەوە بەرەو باشووری خۆرهەڵاتی ناوچەکەیە، وە درێژ دەبێتەوە بۆ کوردستانی ئێران و بەرزترین خاڵی ئەو شاخە (1573م)ە لە سەرو ئاستی دەریاوە، لێژی بەشی باشووری خۆرئاوای زۆرترە لە لێژی بەشی باکووری خۆرهەڵاتی، ئاڕاستەکەی بەگشتی باکووری خۆرئاواو باشووری خۆرهەڵاتە، کە یەکێکە لەو شاخانەی دروست بووە بەهۆی جموجوڵی (ئەلپی) کە زۆربەی نیشتووەکانی دەریای (تیسش)ی کۆنی پێچاوپێچ کردووە بووە بەهۆی دروست بوونی ئەم زنجیرە شاخانەی کوردستان .
وە ناوی زمناکۆ ماناى چیە ؟:
سێ بۆچوون هەیە دەربارەی ناوی زمناکۆ:-

(1بۆچوونی مەلا عەبدول کەریمی مودەریس :- (زمناکۆ) بەمانای (زەمین ناو کۆ) دێت، واتە (زەوی ناو شاخ).

(2بۆچوونی مەلا سەعیدی زمناکۆی :- بەمانای (زەم کۆ) دێت، واتە

)شاخی سارد.)

(3بۆچوونی سێهەم :- دەڵێت بە مانای (زێ ناو کۆ)دێت، واتە (ئاوی ناو شاخ.)
بۆ زانیاری زیاتر سەردانی ئەم ماڵپەرە بکەن
http://www.geocities.ws/zmnako79/
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (زمناکۆ ئەحمەد) سەبارەت بە (زمناکۆ) لە: 2011-11-7 7:04:00

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 1206

زمێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120569

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1207

زندەشت
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120570

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1208

زوراڤا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216400

گوندێکە سەربە شارەدێی (سنونێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1209

زونج
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120586

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1210

زووران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120587

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1211

زوێران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576l5

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1212

زڤنکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 41

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1213

زکیوە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205 67

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1214

زۆنج
http://www.kurdipedia.org/?q=20100921143322957 7

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی زۆنج بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 741 کەس لە 179 بنەماڵەدا بووە.

سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1215

زیارەت
http://www.kurdipedia.org/?q=2011052413441558178

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1216

زیر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621642

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1217

زیناڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621643

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1218

زیندانی ئامەد

http://www.kurdipedia.org/?q=2014022115215026991

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

ژمارە: 1219

زینیات

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621644

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1220

زیویو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120589

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1221

زیویە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120588

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1222

زێبارۆک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011052221575420862

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1223

زێدان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120590

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1224

زێراندۆڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120591

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1225

زێرەوان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621645

گوندێکە سەربە شارەدێی (سنونیٚ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1226

زێوا سەری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621646

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1227

زێوا شفیق

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621647

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1228

زێوا شکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621649

گوندێکه سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1229

زێوا شێخ پیراموس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621652

گوندێکه سەربە شارەدێی (بامەرنێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1230

زێواشکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621653

گوندێکه سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1231

زێواشکانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621654

گوندێکە سەربە شارەدێی (نێروە و ڕێکان)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1232

زێوکا عەبوی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621655

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1233

زێوکا کەندالا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621656

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1234

زێوکە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120592

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1235

زێویە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120595

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1236

زێوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120593

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1237

زێوەچوک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120594

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1238

زێوەشکان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621657

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1239

زێوەی وەرتێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333192479

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1240

زێرینجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202220855277

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیٚ عەربەتە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەڵی جافن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1241

زەرایەن

http://www.kurdipedia.org/?q=20081108115059116

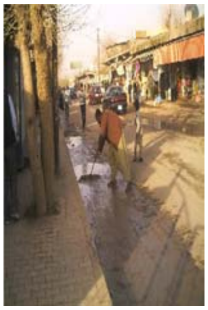

زەرایەن گوندێکی دەشتی شارەزوورە و کۆمەڵگایەکی زورەملێیە و لە سالی 1978 رژێمی سەدام دروستیکرد بۆ ئەو گوندانەی ئەوبەری ئاوی سیروان لەنزیک شاری سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1242

زەردوویی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120573

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1243

زەردویی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120575

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1244

زەردک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577792

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1245

زەردە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120571

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1246

زەردەکەمەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120572

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1247

زەرگەتەن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120576

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1248

زەروا
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332992467

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1249

زەروان
http://www.kurdipedia.org/?q=201010102117439928

گوندێکە سەربە شارۆچکەی رەواندز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1250

زەرواو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205‎77

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1251

زەفەرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577‎44

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1252

زەلکە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577‎97

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1253

زەمەقی

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010315221286874

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1254

زەندئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120580

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1255

زەندەشت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120581

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1256

زەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120582

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1257

زەنگئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120583

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1258

زەنگیاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205884

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1259

زەنیات

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216639

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلی)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1260

زەواڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931205885

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1261

زەڕایەن

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926232001967З

شارەدێ - عەربەت - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1262

زەڕنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051821195758039

زەڕنە یان کێوی زەڕنە یەکێک لە شاخە بەرزەکانی ناوچەی بێڵەواری کامیارانە. لە نێوان کامیاران و مەریوان لە 20 کیلومیتری شاری کامیاران هەڵکەوتووە. ئاواییەکانی بناری ئەم کێوە، تەختی زەنگی، کەلاتێ، لۆنەکانۆ و لۆنی گەورەن. لە رووکاری پشتیشەوە ئاواییەکانی پشتە، درەویان و سەرشێلانە هەڵکەوتوون. ئەک کێوە هەتا بووە شوێنی کۆچ و کۆچباری ئەو خێڵ و عەشیرەتانەی ناوچە بووە، بەهار و هاوینان هاوینەهەواری زۆری لێ ئاوەدان دەکرێتەوە و باخ و باخاتی زۆری لە بناردایە. کانی و ئاوی زۆر خۆشی لێیە. بە رووکاری ئاوایی لۆنی گەورەدا سەیرانگای ئاوەدانی "رەیسان"ی لێیە کە بەردار میوەی جۆراوجۆر خەملیوە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (زەڕنە) لە: 18-5-2011 20:09:16

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 1263

زەڕینە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090222323451385

یەکێک لە شارۆچکەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە لە لە تەنیشتی شاری دیواندەرە هەڵکەوتووە. زەڕینە یەکێک لە بەرزترین شوێنەکانی کوردستانە و زستانێکی زۆر سارد و سەختی هەیە. هەندێک سەرچاوە پێیان وایە کە هۆکاری لێنانی ناوی زەڕینە لەم باژارۆکە خاکی زێڕئاسا و بەنرخی ئەم ناوچەیە. بژیوی زۆربەی دانیشتوانی زەڕینە و دەورووبەری لە کشتوکاڵ دابین دەکرێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1264

زەڕینەی وەرمزیار

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410057

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 114 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 751 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1265

زەکیئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120579

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1266

زەکیوەی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504357718

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1267

زەکیوەی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504357719

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1268

زەڵم
http://www.kurdipedia.org/?q=201009261523459649

رووبار - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: رووبار

ژمارە: 1269

ژاراوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120596

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1270

ژاژڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=2013030323302280496

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1271

ژالە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120096

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1272

ژان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120597

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1273

ژاڵەی دەربەند
http://www.kurdipedia.org/?q=2013052620591683022

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1274

ژریژە
http://www.kurdipedia.org/?q=2012060917380165095

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1275

ژنێن
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120598

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1276

ژنێنژنێن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120599

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1277

ژیانش
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621658

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1278

ژیلوان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015360557836

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1279

ژێر پردەکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112621323873959

سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1280

سائینقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120600

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1281

سابونکەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112621080310897

یەکێکە لە گەڕەکە هەرە کۆنەکانی سلێمانی و هاوکات لەگەڵ دروست کردنی شارەکەدا ئەم گەرەکە دروست کراوە.لەسەرەتاوەپیشەی دانیشتونی ئەم گەرەکە دروست کردنی سابون بوە(بە شێوەیەکی سەرەتایی(،

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1282

ساحیب

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120601

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1283

سادق ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657784

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1284

ساراودول

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120602

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1285

سارتکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120603

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1286

ساردەکۆسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120604

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1287

سارووجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120606

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1288

سارکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216059

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1289

ساریجخۆی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120607

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1290

ساریقۆڕخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120608

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1291

سارەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120605

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1292

سالوک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120610

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1293

سالیان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120611

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1294

سانجووت
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120612

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1295

ساوان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120613

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1296

ساوجی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657602

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1297

ساکا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621660

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1298

ساکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120609

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1299

##ساڵحیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121250621661

گوندێکە سەربە شارەدێی (فەیدیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1300

ساڵیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100917153259530

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی ساڵیان بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 343 کەس لە 82 بنەماڵەدا بووە.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سنە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1301

ساڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120614

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1302

سپیاڤێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621662

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1303

سپیبن
http://www.kurdipedia.org/?q=201009171600389531

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی سپیبن بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 165 کەس لە 48 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1304

سپیدار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120615

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1305

سپیدەڕە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120616

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1306

سپیندار خلفو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216663

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1307

سپیندار خەلفو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216664

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1308

سپیندارا خەلفەوی

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205014139123443

دێرەلوک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1309

سپێر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621666

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1310

سپێران

http://www.kurdipedia.org/?q=201009171652279532

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی سپێران بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 376 کەس لە 80 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1311

ستونڕەش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120617

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1312

ستوکورکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216669

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1313

ستکورکی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216667

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1314

ستکورکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621668

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1315

سراب میرزا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657780

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1316

سرێشمە
http://www.kurdipedia.org/?q=201009272305029710

گوند - هەولێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1317

سستەک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120618

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1318

سفرەژێر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 70

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1319

سگێرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621673

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1320

سلواتئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120619

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1321

سلوپی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010101084820093

سلوپی قەزایەکە سەر ب پارێزگەها شرنەخێ ڤە ل کوردستانا تورکیا، هژمارا خەلکێ وێ دگەهیتە 100 هزار کەسا، سلوپی ژ کەڤندا جهەک بوو سەر ب نینوڤا(نەینەوا)ڤە، ئاشوری ل ڤێرێ خودان جە بوون، نێزیکترین جهە بو ئیراقێ (کوردستانا باشور.(
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (روژهات) سەبارەت بە (سلوپی) لە: 31-12-2010 23:45:12

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1322

سلیوانا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120620

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1323

سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2008110716403994

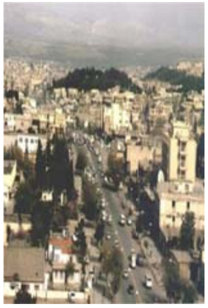

شاری سلێمانی لە ساڵی 1784 لەلایەن ئیبراهیم پاشای بابان ەوە ئاوەدانکراوەتەوە. ئیبراهیم پاشا شارەکەی بەناوی باوکییەوە(سلێمان)پاشا ناوناوە. سلێمانی جگەلەوەی دەبێتە پایەختی میرنشینی بابان لەهەمانکاتدا دەبێتە مەڵبەندێکی بازرگانی و رۆشنبیری ناوچەکە. بەشە دیالێکتی سۆرانی لەناوچەکەدا پەرە دەستێنێ و دەبێتە زمانی خوێندن و نووسین بە جورێک کە بەشەدیالێکتی گۆرانی لەناوچەکەدا بەرەو کەمبون و نەمان دەچێت. پاش رووخانی میرنشینی بابان لەساڵی 1851 وە لەناوچوونی دەوڵەتی عوسمانی لە جەنگی یەکەمی جیهانی، شاری سلێمانی دەخرێتەسەر کۆماری عێراقی ئەمڕۆ. لە ساڵی 1922 تا 1924 شاری سلێمانی پایەختی دەوڵەتەکەی مەلیک مەحمود بووە. شاری سلێمانی جگەلەوەی لانکەی رۆشنبیرو تێکۆشەرانبووە، مەڵبەندی هەڵگیرسانی شۆرشو راپەڕینش بووە لەمێژووی کوردستاندا. پارێزگای سلێمانی لە چەند شارۆچکەیەک پێک هاتووە گرنگترینیان شارۆچکەی پێنجوینە کەوەک دەرزوازەیەکی گەورەوایە لە سەر سنوری ئێران عێراق پاش ئەویش چەمچەماڵ بە پلەی دووەم دێت کە دەروازەی دووەمی شارە رووە ناوچەکانی خوارووی عێراق. سلێمانی بە هاوینە هەوارەکانی وەکو هاوینە هەواری ئەحمەد ئاواو سەر چنارو دوکانو سەرتەکی بەمۆو کونەماسی و ئەزمڕو قەرەداغ و بەناوبانگە چەندین هاوینە هەواری دڵ رفێی دیکەش. پارێزگای سلێمانی دوو بەنداوی گەورەی تێدایە وەک بەنداوی دوکان و دەربەندی خان کە ئەوانیش وەک ناوچەیەکی

گەشتیاری ناوزەند دەکرێن و بەهاران خەڵکێکی زۆر روویان تێدەکات.
لە ناو شاری سلێمانیدا چەند مەزار گایەکی بەناوبانگی تێدایەو وەک مەزارگە ی کاک ئە حمەدی شێخ و شێخ مەحمودی حەفید کە لە ناو مزگەوتی گەورە ی شاری سلێمانیدان، شاری سلێمانی بە پایەختی رۆشنبیری کوردستان دادەنرێت لە ئێستادا بەهۆی ئەو رۆشنبیرییە فراوان و دێرینەی کە هەیەتی، بەشاری هەڵمەت و قوربانیش ناوی دەرکردوە بەهۆی ئەو قوربانییە گەورانەی کە خەڵکی ئەم شارە لە سەردەمی رژێمدا شێشکەشیان کردوە. سلێمانی گەورەترین زانکۆی تێدایە لە هەرێمی کوردستاندا کە بە زانکۆی سلێمانی ناسراوە، گەلێک شوێنەواری دێرین و مێژوویش هەن لەم پارێزگایەدا، وەکو گردی یاسن تەپەو ئەشکەوتی قس قاپان و ئەشکەوتی هەزار مێردو شانەدەری. شاری سلێمانی لەپاش راپەرینە گەورەکەی ئاداری ساڵی 1991 یەکەوە فراوان بوون و پێشکەوتنێکی لە بەر چاوی بەخۆوە دیوەو بە ئارامترین پارێزگاش دەژمێردرێت لە عێراقدا، بەو هۆیەوە لە زۆربەی پارێزگاکانی دیکەی عێراقەوە خەلکێی زۆر روویان تێکردووەو بووە بە پەناگای ئەو هاولاتیانەی کە لە خواروی عێراق و ناوچەکانی ناوەراستەوە روودەکەنە ئەو شارە، ئاستی ئابووری دانیشتوانەکەشی بە شێوە کی کشتی مام ناوە ندە شاری سلێمانی رۆژ بە رۆژ گەشە دەکات و لە بناری جیای گۆیژەدا قەشەنگ ترو جوانتر دە بێت .
سەرچاوە: ماڵپەڕی رادیۆی نەوا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شار

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1324

سماقلو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120621

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1325

سماقوڵی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011012423191433016

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1326

سمایلکەت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120622

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1327

سمەنبان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120623

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1328

سنتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120624

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1329

سنجاو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120625

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کرماشان

ژمارە: 1330

سنجوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120626

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1331

سندورێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621676

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1332

سنونێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621677

گوندێکە سەربە شارەدێی (سنونێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1333

سنە

http://www.kurdipedia.org/?q=201001131158583254

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: شار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1334

سوربان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120651

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1335

سورماناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120653

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1336

سورموسی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120654

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1337

سورن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120655

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات - کرماشان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1338

سورهال

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120659

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1339

سورکا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621699

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1340

سورکانی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120652

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1341

سورکێو
http://www.kurdipedia.org/?q=2013021013122675690

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 1342

سوریا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621700

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1343

سورەبان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120656

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1344

سورەتوو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120657

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1345

سورەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120658

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1346

سولی وەرتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333192481

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1347

سونج

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120660

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1348

سونجاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120661

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1349

سووتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120662

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1350

سوورهال

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120664

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1351

سوورکەوڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577705

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1352

سوورەچۆمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120663

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1353

سووننەتە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120665

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1354

سوێدیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621701

گوندێکە سەربە شارەدێی (حەسەکە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1355

سوێروی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120666

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1356

سوێرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013011714185674863

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1357

سکرینێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621671

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1358

سکێرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621672

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1359

سڵواتئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120667

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1360

سۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120668

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1361

سۆران
http://www.kurdipedia.org/?q=201008051234054675

ناوی سۆران لە دەوڵەتی میرنشینی سۆرانەوە هاتووە، کە لە ساڵەکانی 1830 میر محەمەد وەک دەولەتی کوردی حوکمی کردووەو پایەتختەکەشی لە رواندز بووە، ناوچەکە لە رووی مێژوویەوە ئەهمیەتی تایبەتی خۆی هەیەو ئەو نەتەوە پەرستیە ئێستاش بە دانیشتوانی ناوچەکەوە دیارە.
دروستبوونی قەزای سۆران وەک یەکەی کارگێری دەگەڕێتەوە بۆ سالی 1980 و دوای راگواستنی گوندەکانی دەوروبەر لەلایەن رژێمی بەعس ناوچەکە ئاوەدان کرایەوە، رژێم بەمەبەستی مۆڵگەی سەربازی دژی کوردی بەکارهێنابوو، کە ئێستاش پاشماوەی سەربازی لێ دەدۆزرێتەوە، ماوەی 10 ساڵی ئەو قەزایە تا دوای راپەرین تێپەری نەدەکرد لە (5000) کەس، بەڵام لەو 19 ساڵەی ئاوەدانی هەرێم و ئازادی راپەرینی 1991 ئێستا گەیشتۆتە 125هەزار کەسە، کە دەوڵەتی کوردی لەسەر ئەو مۆڵگە سەربازیەو پاشماوە تەقەمەنیە ژیانی لێ دروست کردو بایەخی بە رووەک دا لە شوێنی تەقینەوەکان .
پێکهاتەی قەزای سۆران فرە کەلتورەو لەهەموو ناوچەکانی کوردستان بەهۆی شوێنی جوگرافی و ئاوهەواو شوێنی ستراتیژی بازرگانی خەڵک رووی تێ دەکەن و بە مەبەستی حەوانەوە لێی نیشتەجێ دەبن، هەر بەم هۆیەشەوە بەردەوام لە فراوان بوون دایە. لەو قەزایەدا هەردوو ئاینی ئیسلام و مەسیحیەتی لێیە، وەک برا بەشدارن لە پێشوەچوونی قەزای سۆران و ولاتدا، لەبەشی ئیسلامەکاندا مزگەوتی زۆر هەن و لە ناو مەسیحەکانیش کلێسایەکی گەورەی لێیە.
شوێنی جوگرافی سۆران سەنتەری قەزا لە پانتایەکی رووتەختی و بانەکاندا پێهاتووە، دەکەوێتە باکوری رۆژهەلاتی هەولێری پایەخت و تەنها 120 کلیۆمەتر لە پایەختەوە دوورە، هەروەها دەکەوێتە نێوان کێوە بەرزەکانی کۆرەک لەرۆژهەڵات و گۆرەزو حەسەن بەگ لە باکورو برادۆست لە رۆژئاواو لە باشوریش کێوی هەندرێنە، رێگای گشتی هاملتۆن لە هەولێرەوە بۆ حاجی ئۆمەران کە لە سالانی 1928تا 1930 لەلایەن ئەندازیار هاملتۆن درێژکرایەوەو قەزای سۆران لەت دەکات، قەزای سۆران ئاووهەوایەکی شێدارو زستانان دابارانی باران و هاوینان گەرمی شێداری هەیە، واتە هەرچوار وەرزی ساڵ دەبینێت، ئاستی بارینی بەفر لەو ناوچەیە لە زستانان مام ناوەندیەو وەرزی بەهاریش باراناویەو سروشتیش سەوزە. رووبەری قەزای سۆران دوو روباری گەورەی پێدا رەت دەبێ و دەڕژێنە زێی بچوک، رووباری شێخی کەلە ولاتی ئێران و کوێستانەکانی بالەکایەتی لە قەزای چۆمان هەڵدەقولێن و بە سنوری قەزای سۆراندا تێدەپەرێ و دەرژێتە زێی بچوک، هەروەها رووباری برادۆست کەلە کوێستانەکانی برادۆست و خاکی تورکیا هەڵدەقولێ، ئەویش بەهەمان شێوە لە سنوری شارەدێی سیدەکان و دیانان دەچێتەوە زێی بچوک، هەردوو رووبار لە دوا رۆژ سود بەخش دەبن بۆ بەنداوی بێخمە. رووبەری گشتی قەزای سۆران 809616 دۆنمە، کە 737544 دۆنم بە کەلکی داچاندن و کشتوکاڵی دێت، ئەوەی تریش نیشتەجێی و شاخاویە. ئەو بەروبومە خۆرسکیانەی لەناوچەکە دەروێن و سودبەخشن (قەزوان، بەڕو، بڵالوک، کرۆسک، گێوژ، رێواس، کوارگ) هەروەها دار مازی بەرەکەی وەک بەروبوومەو چڵوەکەشی کەبە گەلایەکی دەگوترێ بۆ ئاژەڵ سودی لێ دەبینن، بەڵام ئەو رووەکەی کە زۆر بە شێوەی کشتوکالی بەرهەم دێت، بریتیە لە (دانەوێڵە بەتێکڕایی و دارگوێزو سپیندارو سێو هەرمێ و هەلوچەو هەنارو هەنجیرو ترێ و چەندین سەوزەی تریش). ئەو ئاژەڵانەی کە کێوین و لە ناوچە

شاخاویەکاندا هەن (گورگ و ورچ و کەمتیارو کورەبەشەو سیخورو سمۆرەو مارو پشیلەی کێوی و سەگاوی ئاوی و ماسی و بزنی کێوی و بەراز)ی لێیە، بەڵام ئەو ئاژەلانەی بەخێو دەکرێن بریتین لە (مانگاو بزن و مەڕو سەگ و کەرو ئەسپ و ئێسترو پەلەور) بەگشتی لێیە .
گەشت گوزاری قەزای سۆران بەناوبانگە بە هەوارگەکانی (جوندیان و بێخاڵ) و تاڤگەی گەلی عەلی بەگ کەلەسەر دراوی عێراقی فیدرالیشدا کێشراوە بەناوبانگن، هەروەها هەوارگەکانی بناری (حەسەن بەگ و بێرمە ساردو بێرۆیان) و چەندین شوێنی تر ساڵانە بەهەزاران گەشتیار رووی تێ دەکات، لە ناوەڕاستی عێراق و زۆر لە ولاتانی دراوسێش، ئەمەش زیاتر بەهۆی دڵرفێنی ئەو هاوینە هەوارانە .
سنورەکانی قەزای سۆران لە باکورەوە بەندە بە وڵاتی تورکیاو قەزای مێرگەسۆر، لە رۆژهەلاتەوە هاوسنورە لەگەل قەزای چۆمان، لە باشوریشەوە لەگەل قەزای رواندز پشدەر بەندە، بەڵام لە خۆرئاواوە لەگەل قەزای شەقلاوە پێکەوە بەندن .
لە رووی کارگێریەوە قەزای سۆران هەرسێ ناحیەی سیدەکان و دیانان و خەلیفانی هەیە، تێکڕای زیاتر لە 400 گوند لە خۆدەگرێت و 175000 کەسیش دابەش بوونە بەسەر ئەو گوندانەدا، سەنتەری قەزای سۆران 36 گەرەکەو بەشێوەیەکی مۆدێرن ئاوەدانن، لە رووی پرۆژەکانی رێگاوبان و ئاوو کارەباو گەیاندن و هاتوچۆ بێ گرفتن، لە سەنتەری قەزای سۆران 65 دائیرەی حکومی هەیەو کە 45 دائیرە ئیشو کارەکانی هەرچوار قەزای (سۆران و مێرگەسۆرو چۆمان و رواندز) بەڕێ دەبەن، هەروەها 14 بارەگای حزبە سیاسیەکانی لێیەو لەگەل 10 بارەگا پێگەیاندنە کۆمەڵگە مەدەنیەکان وەک سەنتەرو فەرهەنگ خانەو بنکە چالاکیەکان و رێکخراوە ناحکومیەکان چالاکیەکانی خۆیان لێ ئەنجام دەدەن.
ئاستی رۆشنبیری لەو شارەدا بەرزەو ژمارەیەکی زۆری رۆژنامەنووس و نووسەرو هونەرمەندی لێیە، رۆژانە چالاکی هونەری و رۆشنبیری لێ ئەنجام دەدرێ. هەربەم هویەشەوە کێشە کۆمەڵایەتیەکانی کەمن و بەشێوەی رۆشنبیری و مۆدێرنانە بیر لە کێشەکان دەکرێتەوە. بەهۆی ئاستی رۆشنبیری ناوچەکەو جێ بەجێ بوونی ریزبەندی ئەرکەکانی دەولەت سالانە بە پری زیاتر لە 100ملیۆن دۆلار پرۆژەی خزمەتگوزاری لێ ئەنجام دەدرێ، ئەمەش کاریگەریەکی زۆری کردۆتە سەر ئاوەدانی بەردەوام لەو قەزایەدا .
لەسەنتەری قەزا قۆتابخانەی مۆدیرن و گەورە هەن کە نزیکەی (50000) قوتابی لە پۆلی 1ی سەرەتایی 12 بنەڕەتی لە خۆدەگرێت، باخچەی ساوایانیش هەیەو منداڵە چاو گەشەکانی لێ پەروەردە دەکرێت، هەروەها نەخۆشخانەیەکی گەورەی لێیەو بۆ ئەمساڵ و ساڵی داهاتوو دوو نەخۆشانەی تریش بەکۆتا دێن، بە رادەیەکی زۆر چاودێری تەندروستی لە ئارادایەو تاکو ئێستا هیچ لەو نەخۆشیە کوشندانەی لێ بەدی نەکراوە، بەکارهێنانی ئاوی خواردنەوەی سروشتی و زۆر پاکە، هەروەها زیاتر لە 5 بنکەی تەندروستیش لەگەرەکەکاندا هەیە. هەر لە سنتەری قەزا دوو پەیمانگای لێیەو لەگەل چوار کۆلیژو سەرۆکایەتی زانکۆ .
قەزای سۆران ناوچەیەکی دڵرفێن و دڵگرە لە هەموو روێکەوە، بازارو کوچەو کۆلانەکانیش پاکن و هاولاتیان هەماهەنگن، واتە هاولاتیان بەشێکی گرنگن لە بەرەوپێش چوونی ولات و ئاستی زانستی و رۆشنبیری ئاوەدانی و چارەسەری کێشەو گرفتەکان، بۆ کات بەسەر بردن چەندین پارکی بچوک هەن لە گەرەکەکاندا،

هەروەها لە بەشی رۆژهەڵاتی ئەو قەزایەشدا پارکێکی گەورەی لێیەو شەو رۆژ هاولاتی کاتی خۆشی لێ بەسەر دەبات .
لەرووی بژێویەوە وێرای ژمارەیەکی زۆری ناوچەکە فەرمانبەری حکومەتن، بەشێکی زۆریش بە بازرگانی سەرقاڵن، چونکە ناوچەکە دەکەوێتە سێگۆشەیەکی گرنگی هەرسێ ولاتی تورکیاو ئێران و کوردستان و عێراقی فیداڵ، لەو ناوچەیەدا بازاری گشتی لێیەو رۆژانە ئاڵوگۆری بازرگانی زۆری لێ روودەدات و بەهۆی جەنجالی و سەردانی خەڵکێکی زۆر بۆ بازارەکانی سەنتەری قەزای سۆران کڕین و فرۆشتن زۆر لێی بەدی دەکرێت. ئەو کەلوپەلانەی لەوبازارەدا مامەلەی پێدەکرێت بریتین لە جل و بەرگ و پێداویستی ماڵ و کەلوپەلی رۆژانەو خواردن و ئۆتۆمبیل و زۆر شتی تر.
بەهۆی بچوکی ناوچەکەو کەمی مێژووی ئاوەدانی ئەو ناوچەیە کارگەی گەورەی نیەو ئەو کارگانەی لەناوچەکەدا هەن بچوکن و بەرهەمی کەمن.
سەرچاوە: ئیسماعیل گوندەژۆری - ماڵپەری قەزای سۆران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1362

سۆرەبان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420164392433

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1363

سۆغانلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120669

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1364

سۆفی سمایل

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112916522574026

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1365

سۆفیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120670

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1366

سۆفیبلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757657

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1367

سۆلاف

http://www.kurdipedia.org/?q=2014031815034754094

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شارەکان: دهۆک

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 1368

سۆیناس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120671

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1369

سیادەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2012052213254164829

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1370

سیاری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621702

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1371

سیارێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613191310947

چەمانکێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1372

سیارە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011040720463914055

گوند - دەربەندیخان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1373

سیاساران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120672

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1374

سیاقۆڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120673

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1375

سیاگزار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120674

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1376

سیامێوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2012012814255564082

سەر شارەدێی ناڵپارێزی شارۆچکەی پێنجوێنە، ئەم گوندە دەکەوێتە بناری چیای سورێنو نێوان بەرزاییەکانی قەڵای سورخابو قوچی بەردەبەلو سەراش-وە، سەراش گردێکی گەورەیە کە پێدەچێت دەستکرد بوویێت وەک خەڵکی گوند ئاماژەیان پێکرد. هاوکات بەرزایی عەرەب سوار لەلایەکی ترەوە ئەم شاخە بەناوی سوارێکی عەرەبەوە کە ناوەکەی نەزانراوە ناونراوە ئەو شاخە چەمی کونێ-ی پێدا تێپەڕ دەبێت کە بەنێو شاخەکەدا گوزەر دەکات، لەکۆندا ئەو شاخەی بۆ کون کراوەو ئاوەکەی دەچێت بۆ گوندی وەڵە سمت. چەمی کونێ جۆگەیەکە کە لەچەمی چەقانەوە وەرگیراوە.

پێگەو سروشتی گوندەکە

سیامێوە دەکەوێتە نێوان گوندەکانی خڕنوکو بۆریدەرو وشقوبەو کانی سێفەوە، ناوی ئەم گوندە سیامێوە لەمێوە رەشەوە سەرچاوەی گرتووە، سیا لەزمانی فارسیدا بەمانای رەش دێتو مێو هەر مێوە کە هەمووومان دەیزانین ئەم ناوچەیە بەوە ناسراوە کە رەشە بۆ داری مێو بەو مانایەی تێدا مێوی رەزو مێوی تێدا بەرهەم نایەتو گەر بروێت تێیدا، ئەوا دوای یەک دوو ساڵ وشک دەکات.

دانیشتووانی سیامێوە لەهەردوو تیرەی رووخزاییو مام وەیی پێکهاتوون کە هەردووکیان سەر بەهۆزی جافن. ژنو ژنخواز لەنێو هەردوو تیرەدا هەیەو هیچ کێشەو گرفتێکیان نییە، بەجۆرێک ئەم دوو هۆزە لەناو یەکدا قاڵبوونەتەوە کە رەنگە ئەستەم بێت جیاکردنەوەیان. خەڵکی گوند بەخۆشیو کامەرانی لەباوەشی زێدی بابو باپیرانی خۆیان دەژیان، ژمارەی خێزانەکانی دانیشتووی ئەم گوندە پێش راگواستن دەگەیشتە زیاتر لە50 خێزان. هەرچەندە رژێمی بەعس لێیان نەگەڕا ئەو ئارامییە بەردەوام بێت، لەدوای ئەو هەموو نەهامەتی تۆپبارانو هەڕەشەو توندوتیژیەی لەلایەن رژێمی بەعسەوە بەرامبەر بەدانیشتووانی سیامێوەو دەوروبەری کرا، دوای ئەوەی بۆ چەند جارێک سەربازانی بەعس دادەبەزینە ناو گوندو هەڕەشەیان لێئەکردن کە ئەگەر پێشمەرگە یەک فیشەک بتەقێنێ، ئەوا هەموویان رەمی دەکرێن.

ئەم گوندە لەساڵی 1980دا دواهەمین گوندی ئەم ناوچەیە بوو کە داگیرکراو بەرەو ئۆردوگا زۆرەملیەکان بەڕێ کرانو گوندەکە روخێنراو پاشانیش سوتێنرا. خێزانەکانی ئەم گوندە بەزەحمەت توانیان کە هەر خێزانەو ئەوەندەی بارێکی هێستر، شتومەکو کەلوپەلی پێویستی خۆیان دەربکەن، وەک خۆیان ئاماژەیان پێکرد زەویو زارو بەرەکەتی ئەم گوندە بەقەد کۆرپەیەکیان شیرین بووە لایان کە وەک ئەوە وابوو کۆرپەکانیان لەوێ جێهێشتبێ. پاش ئەوەی برانە کۆمەڵگای شانەدەریی لەبەر تۆپبارانی شەڕی عیراق - ئێران هەر رۆژەی لەشوێنێک بوون، لەترسی تۆپبارانو پاشان خەڵکەکە جارێکی تر بەناچاری چوونە ئۆردوگا زۆرەملیەکانی نەسر و باریکە، تا راپەڕینە مەزنەکەی بەهاری 1991و پاش کۆڕەوە مەزنەکە، خەڵکی ئەم گوندە بڕیاری گەڕانەوەیاندا بۆ سەر زێدی باو باپیرانیانو جارێکی تر بەگوندەکەیان شاد بوونەوە. هەوڵیانداوە بۆ جارێکی دی دروستی بکەنەوەو باخو رەزەکانیان بژێننەوە، ئێستا دانیشتووانی ئەم گوندە دەگاتە 67 خێزانو ئەم ژمارەیەش پێدەچت لەزیادبووندا بێت، ئەگەر خزمەتگوزاری پێویستیان بۆ بچێت.

دانیشتووانی سیامێوە بەبەخێوکردنی باخە هەنارو چنارەوە خەریکنو بەکەمیی تەماتەو بامێو سەوزەواتی تێدا دەکرێ، لەبەر ئەوەی زەوی بەراویان کەمە، بەڵام لەکاتی گرانییەکە کە ئابڵوقەی ئابووری لەسەر عیراق بوو، خەڵکی گوند مەرەزەو

گەنمیان دەکرد، بەڵام ئێستا ناکرێتو لەپێش راگواستنیشدا هەر کراوە، بەڵام ئەوکات زەوی بەگا کێڵدراوە، چونکە ناوچەکە شاخاویە، بەڵام ئێستا کێڵانی زەوی بەگا کەمبۆتەوەو خەڵکەکەش ئەو توانایەی جارانی نەماوە کە دانەوێڵە بکات. هەندێکی دیکەش لەو خێزانانە بەئاژەڵداریەوە خەریکن، ژمارەی رەشە وڵاخ لەگوندەدا دەگاتە 60-70 سەرو ژمارەی مەڕو و بزنیش دەگاتە نزیکەی 2400 سەر .
ئەنجومەنی گوند دەڵێ:(بۆ بەخێوکردنی ئاژەڵەکانمان، کێشەی زۆرمان بەرەو روو دەبێتەوە، لەبەر نەبوونی زەوی پێویست لەم ناوچەیە بۆ کردنی کاو چاندنی جۆی پێویست بۆ ئالیک، بۆیە دەبێت بچینە سەید سادق بۆ کڕینی ئالیک بۆ ئاژەڵەکانمان، هەروەها کەمی باران لەم ساڵانەی دواییدا وایکردووە کە لەوەڕگاکانی ئەم ناوچەیە زۆر زوو کۆتاییان پێ بێتو تەواو بێت کە ئەمەش بۆ ئاژەڵدار زۆر زەحمەتە، مەگەر حکومەتی هەرێمی کوردستان بتوانێ هاریکاریمان بکات بەپێدانی ئالیک بۆ ئاژەڵەکانمان.(
لەچەند ساڵی رابردوودا زۆرینەی پیاوانی ئەم گوندەو گوندەکانی دەوروبەری، بەکۆڵبەریەوە خەریک بوون، بەو پێیەی ئەم گوندانە دەکەونە سەر سنورەوە.
ئێرانیەکان بەتانیو فەرشو کراسو کەلوپەلی تریان دەهێنایە ئەم دیوو و ئەمانیش برنجو شەکرو چاو و تایدو سابونو جگەرەیان دەنارده ئەو دیوو. ئەم مامەڵەیەش لەشاخی بنی بەردی گوملێو لەگوندی کانی سێفەوە دەکراو کۆڵبەرەکان دەهاتنە ناو خاکی عیراق بەهێستر. ئەم جۆرە مامەڵەکردنە زیاتر لەساڵەکانی 1977-1980 بوو، پاشانیش لەساڵی 1993 دەستی پێکردەوە تا سەرەتای ساڵەکانی 2000، پاشان ئێران سنووری داخستو رێگەی نەدا ئەم مامەڵەیە بەردەوام بێت کە ئەمەش زیانێکی گەورە بوو بۆ کاسبکارانی ئەم گوندەو گوندەکانی دەوروبەری کە بژێوی ژیانیان لەسەر ئەم مامەڵەکردنە بوو. ئەمە جگە لەوەی مامەڵەی کڕینو فرۆشتنی ئاژەڵیش هەبوو لەنێوانیادا، ئەگەر دینار بەرز بوایە لێرە، ئەوا ئەوان دەهاتن کەلو پەلێکی زۆریان دەکڕی، ئەگەر نزمیش بوایە، ئەوا ئەمان دەچوون کەلوپەلی پێویستیان دەکڕی، بۆیە زۆربەی بژێوی گوندەکانی ئەم ناوچەیە، لەسەر ئەم جۆرە مامەڵانە بوو.
ناسراوەکانی گوند
لەکەسە ناسراوەکانی ئەم گوندەو دەوروبەری، حاجی مەحمود شەریف بوو کە بنەماڵەیەکی گەورە بوونو شەش کوری هەبوو، خێزانێکی ئاژەڵداری دەست رۆیشتوو بوونو هەمیشەماڵیان کراوە بوو بۆ پێشمەرگەو ئەوانەی لەئێرانەوە بۆ کاسبی هاتوونو هەر رێبوارێک کە پێویستبایە لەو ناوچەیە بحەوێتەوەو پشوویەک بدات، ئەم خانەوادەیە هەمیشە سفرەو خوانیان ئامادەبوو. هەروەها حاجی توفیق شەریف، ریش سپیو موختارو خەمخۆری گوند بووەو هەمیشە هەوڵی داوە بەهاوکاری خەڵکەکە کێشەو گرفتەکانی سیامێوەو گوندەکانی دەوروبەری بۆ چارەسەر بکاتو داواکاریو خواستەکانی ناو گوند بگەیەنێتە جێگەی خۆی. هەروەها ژنێکی کارامەو لێهاتوو بەناوی دادە لەیلێ کە مامانی گوندو حەکیمی منالآن بووە، زۆرینەی منالآنی گوند لەسەر دەستی ئەودا چاویان بەسروشتی جوانی سیامێوە هەڵهێناوە،ئێستاش لەژیاندا ماوە، بۆیە زۆربەی ژنانی گوند خۆیان بەقەرزاری ئەم خاتوونە لێهاتووە دەزانن.
کارەباو ئاو
سیامێوە دوو کانی تێدا هەڵدەقوڵێ، یەکێکیان پێی دەوترێت کانی گڵەکەوە کە پرۆژەی ئاوی گوندی لەسەر دروستکراوە، ئەم کانیە ئاوێکی سازگاری هەیە، بەڵام

بەداخەوە ئەم پرۆژەیە لەکار کەوتووەو هەر ماڵێک بۆ خۆی بەسۆندە لەحەوزی پرۆژەکەوە ئاوی راکێشاوە کە ئەمەش گرفتی بۆ دروست کردوون، بەتایبەتی لەوەرزی زستاندا، چونکە ناوچەکەیان ساردەو ئاوەکەیان ئەیبەستێو سۆندەکان بەرگە ناگرن، کانیەکەی تریشیان پێی دەوترێ (کانی سەرسیامێوە) کە لەسەروو ئاوایی هەڵدەقوڵێو بەناو گونددا گوزەر دەکات کە خەڵک بەچەمی سیامێوە ناوی دەبات، خەڵکەکە سوود لەم ئاوە وەردەگرن بۆ کاروباری رۆژانەیانو بەتایبەت لەزستاندا کاتێ کە ئاوی پرۆژەکەیان دەیبەستی ئەو ئاوەی بەسۆندە دەیهێنن، ئەوا ژنان لەم چەمەو هەندێ جاریش لەچەمی چەقان بەسەتڵ ئاو دەهێنن. بۆ کشتوکاڵ کردنیش سوود لەو جۆگانە وەردەگرن کە لەسەر چەمی چەقانو چەمی سیامێوە لێدراون بەتایبەت 8 جۆگەکەی سەر چەمی چەقان، چونکە ئەو 7 جۆگەیەی تری سەر چەمی سیامێوە ئاوەکەی لەهاویندا زۆر کەم دەکات بەتایبەت لەم ساڵانەی دوایی کە وشکە ساڵی بوو. خەڵکی ئەم گوندە زۆر ماندوون بەدەست جۆگە ماڵینەوە، چونکە جۆگەکانیان تا ئێستا بۆ کۆنکریت نەکراوە، بۆیە داواکارن لەلایەنی پەیوەندیدار کە ئاورێک لەم گوندە بداتەوە جۆگەکانیان بۆ کۆنکریت بکەن.

سەبارەت بەکارەبا، سیامێوە خزمەتگوزاری کارەبای نیشتمانیی پێگەیشتووەو خەڵکەکە خۆشحاڵن بەدابین کردنی کارەبا بۆ ناو گوندو دەڵێن:(کارەباکەمان لەگەڵ کارەبای شارەکان، هیچ جیاوازییەکی نییە وەک یەک کارەبامان هەیە .(

ئاستی خزمەتگوزاریەکان

ئەم گوندە بینای بنکەیەکی تەندروستی گونجاوی بۆ دروستکراوەو لەساڵی 2005وە تا ئێستا نەخراوەتە کار لەبەر نەبوونی ستاف کە چەند جارێک خەڵکی سیامێوەو گوندەکانی دەوروبەری داوایانکردووە، بەڵام وەزارەتی تەندروستی وەڵامی داونەتەوە کە ستافیان نییە، بەڵام وەک دەڵێن:(بەم دواییانە کەسێکی بۆ دامەزراوە کە ئێستا بەشداری خولێک دەکاتو بڕیارە دوای تەواوبوونی لەو خولە، دەستبەکاربێت). بەمەش کێشەی تەندروستی ناوچەکە تا رادەیەک چارەسەر دەبێت، گەرنا دەبێت بچن بۆ نەخۆشخانەکەی سەید سادق. وەک گوندنشینانی سیامێوە ئاماژەیان بۆ کرد، جاری واهەبووە لەشەودا کەسێک دووپشک پێوەی داوەو لەبەر ئەوەی لێرە هیچ بنکەیەکی لێ نەبووە، بەو شەوە 50 هەزار دینارمان داوە بەتەکسی تا بمانگەیەنێتە نزیکترین نەخۆشخانە، پار ساڵ ژنێک بەناوی رۆشنا عەلی دووپشک پێوەیدا، تاگەیاندیانە سەید ساق بەداخەوە گیانی لەدەستدا، هاوکات ژنێکی تر کە دووگیان بوو بەناوی عائیشە سابیر لەبەر نەبوونی پزیشک، گیانی لەدەستدا.

رێگەی ئەم گوندە تائێستا خۆڵە و کە گرفتی بۆ خەڵکەکە دروستکردووە، بەتایبەتی لەوەرزی زستاندا، هەروەها بۆ منداڵانی گوندو دەوروبەری کە دێنە گوندی سیامێوە بۆ خوێندن. ئەم گوندە خاوەنی چەندین شەهیدە کە ژمارەیان دەگاتە 20 کەس، هەر لەشەهیدی پێشمەرگەو قوربانیەکانی دەستی رژێمی بەعسو تۆپباران، دەوروبەری ئەم گوندە مینو تەقەمەنی زۆری تێدایە کە تا ئێستا چەندین کەس بونەتە قوربانی، لەوانە 3 کەسیان شەهید بووەو 6 کەسی تریشیان کەمئەندام بوون .

شایانی باسە سیامێوە، خوێندنگایەکی شەش پۆلی تێدایە، بەڵام ئێستا کراوەتە 9 پۆلی بەبێ ئەوەی هیچ زیادکردنێکی ژووری بۆ بکرێت، بەمەش باری خوێندنی قورستر کردووە لەسەر شانی مامۆستاو قوتابی. منداڵانی گوندەکانی خڕنوکو بۆریدەری سەرو خواروو هەروەها جۆمەرەسی، بەزستانی سەخت بەپێ دێن بۆ

سیامێوە تا درێژە بەخوێندن بدەن، ئەمە جگە لەوەی کە منداڵەکانیان قۆناغی بنەڕەتیان تەواو کردووەو بۆ دواناوەندی دەبێ روو بکەنە سەید سادق، بۆیە زۆربەی منالانی گوند واز لەخوێند دەهێنن لەبەر نەبوونی خوێندنگەو هەروەها گرانی کرێی هاتوچۆ بۆ سەید سادق. دانیشتووانی ئەم گوندەش تا رادەیەک توانیویانە سوود لەپێشینەی خانووبەرە وەربگرن، 8 خێزان ئێستا خەریکی ئەوەن خانووەکانیان بەشێوەیەکی مۆدێرن دروست بکەنەوە کە لەگەڵ ژیانی ئەمڕۆدا بگونجێت.
سەرچاوە: سۆران کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

ژمارە: 1377

سیاناو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120675

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1378

سیاوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120676

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1379

سیتکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621703

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروشێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1380

سیتەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112820252210929

شارەدێیەکی ناوچەی شارباژێرە لە شاری سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1381

سیدانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621704

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1382

سیداوە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400592514

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1383

سیدزاری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621705

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلی(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1384

سیدەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100225171551372

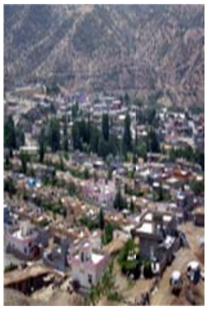

شارۆچکەیەکی خنجیلانەی سەر بە قەزای سۆرانە لە ئەوپەڕی باکووری پارێزگای هەولێر و کەوتۆتە رۆژئاوای شاری شنۆ وە. سیدەکان کە بە ناحیەی برادۆست دەناسرێت لە رووی رووبەرەوە گەورەترین ناحیەکانی هەولێرەو زۆربەی دەڤەرەکە شاخاویەو دەشتانیی کەمە. باشترین شوێنە بۆ بەروبوومی ئاژەڵداری و کشتوکاڵ هەروەها لە رۆژگاری دێریندا رێرەوێکی گرینگی بازرگانی بووە رۆژهەڵات و رۆژئاوای پێکەوە بەستۆتەوە بە رێگەی کێلە شینەوە.

مێژووی سیدەکان:

مێژووی سیدەکان زۆر کەونارایە.. بنکەی خۆرپەرستی رۆژگاری ئۆرارتۆ لە نزیک ئەم شارۆچکەیە بووە و بە مساسر یان موصاصیر دەناسرا کە ئەمڕۆ پاشماوەکانی لە گوندی مجێسەر دا ماون. شای ئاشووریەکان سەرگۆنی دووەم لە 714 پێش زایین هێرشێکی لە ناکاوی بردۆتە سەر پاشای موساسر ئورزانا و بەزاندوویەتی و پەرستگای پیرۆزی مساسری خاپوور کردووەو تالانی زێرو زیوو و سەر و ماڵاتی دەڤەرەکەی خەڵکەکەی گواستۆتەوە بو نینەوای پایتەختی ئاشووریەکان.. تۆمارەکانی خرسابادی نینەوا باس لەم هێرشەی شای ئاشوور دەکەن. نووسراوەی کێلەشین (کە ئەمڕۆ لە مۆزیمی ئورمیە پارێزراوە)و نووسراوەی سەر کێلی تۆپزاوا (کە لە مۆزیەمی هەولێرە) دوو شایەتحاڵی گرینگی مێژووی کەونارای سیدەکانن. لە رۆژگاری عەبباسیەکان سیدەکان بەشێک بووە لە ویلایەتی ئازەربێجان و مووسڵ و بۆ ماوەیەک یەحیا ی بەرمەکی کە والی مووسڵ و ئازەرێجان بوو سەرپەرشتی ئیدارەی باج و دەرامەتی رێرەوی کێلەشین و گەلیی دەکرد. رۆژگارە کوردانی زەرزا (زەرزاری) و رەوەندی هەدبانی رۆڵی گرینگیان هەبوو لەم ناوچەیەدا. لە سەردەمی سەرهەڵدانی ئەییوبیەکان سیدەکان بەشێک بووە لە دەوڵتی ئەییوبی و باج ودەرامەتی کێلەشین بە هۆی میرەکانی زەرزاوە رەوانەی میسڕ دەکرا. لە کتێبی صبح الاعشی دانراوی ساڵی 812 کۆچی باس لە سیدەکان و بەرازگر و کێلەشین دەکات و دەڵێت : چیای جنجرینی هەنداو شنۆ لەلای راستەوە زیدی هۆزێکە بە ناوی زەرزا هەروەها باس لە دەڤەری مازکرد (بەرازگرد) و رستاق (رۆست) ومرت (هێرت) دەکات و ناوی میر حوسامەدینی زەرزاری دێنێت کە ئەوسا میری سیدەکان بووە و میر حنش کوری ئیسماعیلیش میری بەرازگر بووە و هاوچەرخی حوکمدارێتی هۆلاکۆ بوونە کە پاتەختەکەی لە مەراغەو تەورێز بووە. لە رۆژگاری شەڕی دمدم سیدەکان و رەواندز هەر بەدەست هۆزی زەرزاوە بوو پاشان میری سۆران داگیری کرد.. لە دوای شەڕی دمدم نەوەکانی خانی لەپزێرین میرایەتی سیدەکان و بەرازگریان پێدرا و تا لە رۆژگاری میری رەواندز (پاشای گەورە 1820) دووبارە خرایەوە ژێر کۆنترۆڵی میرنشینی سۆرانەوە. لە ساڵی 1837 کاتێک راولینسنی گەڕیدەی ئینگلیز گەیشتۆتە رەواندز ناوچەی برادۆست لە دۆخێکی نالەباردا بوو. پاش چەند ساڵێک لەشکری ئێران لە دیوی شنۆوە هێرشێکی کردە سەر قەڵای سیدەکان و بۆ ماوەیەک تۆپبارانیان کرد بەڵام دواتر کشانەوە بۆ ئەودیوی سنوور. لە سەرەتای سەدەی بیستەم پاش

هەرەسی شۆرشی شێخ عوبیدوڵای نەهری 1882 ناوچەکە شڵەقا و بووە پەناگەی چەندین خەڵکی ئورمێ و شەمدینان، لە 1917 کاتێک لەشکری رووسیا هێرشی کردە سەر رەواندز بەشێکی سوپای رووس وهاوپەیمانە ئاشوریەکان رژانە دیوی برادۆست.. هێرَشبەرانی رووس رووبەرووی بەرگری هۆزەکان بوونەوە و ئەوکاتە لەشکری برادۆست پێکهاتبوو لە مەحمود خانی بێنارو عەولابەگی بێنار لە دیوی سیدەکانیش محەمەدسلیم بوو. کاتێک سمکۆ پەنای بردە بەر سیدەکان لە گوندی ژووژیلەی بناری چیای بۆڵێ گیرسایەوەو لەشکری شکاک بە ناوچەکەدا بڵاوببوون تا ساڵی 1930 کاتێک سمکۆ گەڕایەوە ئێران ولە شنۆ شەهیدکرا. هەر لەو ساتەدا لە لۆلان خانەقای شێخ رەشید ناوبانگی دەرکرد و موریدێکی زۆری لە دەوری خۆی کۆکردەوە. پاشان لە سیەکان لەگەڵ دراوسێکانی لە بارزان دووچاری کیشەو ناکۆکی بوون... لە سەردەمی ئینگلیزەگان لەو شوێنەی ئێستا یەکەیەکی ئیداری پێک هات و سیدەکان کرا بە ناحیە. لە سەردەمی کۆماری مەهاباد مەحمودبەگ گەورەی ناوچەکە بوو. لە پاش ساڵی 1958 شێخ رەشیدی لۆلان لە حکومەتی عەبدولکەریم قاسم هەڵگەڕایەوەو پەنای بردە بەر ئێران،، دواتر ناوچەکە لەلایەن شیوعیەکانی لایەنگری دەولەتی عیراق و بارزانیەکانەوە کۆنترۆڵکرا.. لە ساڵی 1961 تا 1975 ناوچەکە نائارامیەکی زۆری بەخوە بینی و لە ساڵی 1978 پاش پەیدابوونی مەفرەزەکانی پێشمەرگە لە هەکاری و خواکورک.. ناوچە سنووریەکانی چۆلکران و خەڵکەکەی راگوازرانەوە هەولێر و لە کۆمەڵگاکانی کەسنەزان و دیگەڵەو تۆپزاوە نیشتەجێکران. لە پاش ساڵی 1984 سیدەکان بەرەیەکی گرینگی شەڕی نێوان ئێران وعیراق بوو.

جوگرافیای سیدەکان:

ناوچەکە بە گشتی هاوینان فێنک و مەیلەو گەرمە و زستانیشی ساردو بەفراویە. رێژەی بارانبارینی لە چاو ناوچەکانی تر بەرزترەو و بەفر لە کێوە سەرکەژەکانیدا دەمێنێت..

)دەستکاری)رووبارەکان

گادەر و بۆگەن و هاجیبەگ و نزاری و زەنا هەر لە سیدەکانەوە سەرچاوە دەگرن. رێرەوی گادەر بەرەو شنۆ دەشتی سندووسە تا دەریای ورمی و هاجیبەگ دەڕژێتە زێی گەورە لە رێزان و نزارێ و زەنا تێکەڵی ئاوی رووباری قەلەندەر دەبنەوەو دەڕژێتە رووباری رەواندز و تێکەڵی ئاوی زێی گەورە دەبێتەوە

بێرم:

لە کۆپکی زۆزانەکانی برادۆست، چەند گۆمی مەزن هەن کە جێماوەی بورکانین و بە بێرم دەناسرێن. گرینگترینیان بێرمی دیندارانە. لە نێوان گوندی بیرکم و کێلەشین.

چیاکان:

بەرزترین چیای کوردستانی باشوور حەساررۆَست و کۆپکەکەی (هەڵگورد) کەوتۆتە رۆژهەلاتی سیدەکان. چیاکانی تر بریتین لە : چیای حەسەنبەگ (هەنداو دیانا) چیای رەبەنۆک و سەری بەردی گۆشینە (لە هەنداو شارۆچکەی سیدەکان) چیای بۆڵێ چیای بەربزین چیای قەلەندەر چیای شەکیو چیای ئاودەلکیو سیاکۆ شەماشە هاجەر چیاکانی خواکورک و بەرازگر

دەشتەکان:

گرینترین دەشتایی ناوچەی سیدەکانی برادۆست : بریتین لە دەشتی هێرت و

دەشتی بەرازگر.
گوندەکان:
ئارێ- ئاکوان- ئالانە- ئالموشی سەروو- ئالمووشی خواروو- ئالۆکان- ئالەدوا- ئالەکا-
ئاوبرا- ئینەمسید
باجارا- باسەکانی خواروو- باسەکانی سەروو –بالەکە- برەپیر- بزنکرە- بلەسەنان -بن
هەوراز- بناوانۆک- بناویلۆک- بنپەریزە- بندەر- بنکەور- بنی- رەشکین- بوزینە- بۆزان-
بۆلی –بیرتە- بیرکۆل –بیجوانا- بیرکمە- بیرۆشمە –بیزەفەران- بیژان- بیسۆت –
هاومار- بیسۆک -بیسیو -بیقەپوشک –بیکۆل- بیمەسوران- بیواسی خواروو -
بیواسی سەروو- بەرچیخە-بەردەسۆر- بەرگرد- بەرمیزە-بەرۆژە-بەرەبۆز-بەنان-بەنان-
بەنی
پارەو-پاشپال-پونگستا-پیرا برایم-پیربەینان-پیرکان-پیرەکە-پیخە-پەنجار-تالستا-تالین-
تالەجار-تاوکان-تاوکە-تۆبزاوە-تیروان-تەلان
جورجا-جۆخین گەلا-جۆنەرە-جەرا-چنارین-چناری-چونسە-چۆرت-چەمەلوا-خاستۆ-
خراوا-خشۆلا-خنیرە-خوماری-خوماریە-خۆراگر-خۆران-خەترە-خەروانە-خەزنە-خەلیفان
داسنی-دالە-دایلا-دوستانا-(دوستانا – دەشتی هیرت)-دوورەملک-دۆلا-دۆلهەلۆ-
دۆلەبیران-دیاناوا-دیریشکا-دیری-دیوین-دەراو-دەراوی خواروو-دەراوی سەروو-دەرهۆل-
(دەرهۆل – دەشتی هیرت)-دەریا سۆر-دەریا لۆک-دەریان-دەحلە کوش-دەلاوا-دەهۆلا-
رکاوا
رکاوە-رووسۆر-رەسول ئۆمەرا-زراوک-زیارەت-زیلۆی-زیرکان-زەروا-ژووژیلە-ژیلیا-سارداو-
سالاریا-سپیارا-سپیگا-سپینداری-سمخەیلا-سماقە-سنین-سویکینە-سۆریا-
سۆرەزەویا-سیدا-سیدەکان (شارۆچکە)-سیران-سیرۆ-سی کوچکە-سەربیش-
سەرگردسەروو
شابکی-شاناشا-شکیرا-شکەن-شناو-شۆشنەی خواروو-شۆشنەی سەروو-شیوان-
شیوەسان-شیوەسەقەر-شیوەگەرمی خواروو-شیوەگەرمی سەروو-شیوەن-شیخ
رەش-شیخان-شیلکان-شەمزینە کەلا-شەمەرما
عەرەب کۆلا-قەلیتان-کانی باز-کانی بەناو-کانی چنار-کانی شەعبان-کانی مەلا-
کانیە رەش-کاولا-کاولۆک-کاولە باس-کوژینە-کویرەکە-کویکان-کۆسپەتەنگ-کۆلیت-
کۆلیتان-کیلەگا-کەتینە-کەرزاوا-کەژەک-کەلۆیە-کەلەک-کەلەولا-کەمەک-کەندە هۆلا-
کەونە سیدەکان-کەونە گوند –کەوەرت
گردموسەک-گرکەبەن-گلە رەش-گوراکۆری-گوربەتراش-گورەشا-گولیژگە-گویزە قولی-
گۆرا-گۆرا-گۆرابیی-گۆرمەمک-گۆرەدیم-گەرەپیچ-گەلان گەردی
لۆکان-لۆلان-لیتان-لیرەبان-لیلکان-مارە مەلا-مالایەر-مالە مەلا-مالەدەر-ماونا-
ماوەتاوەی خواروو-ماوەتاوەی سەروو-ماوەرد-مجیسەر-مغار-موسلۆک-میرزیت-مینای
خواروو-مینای سەروو-میرگەرەش-مەرگەوەرۆکی خواروو-مەرگەوەرۆکی سەروو-
مەزرە-مەلا بادین-مەمدیا-مەیدان
ناودارۆک-ناورۆین-ناومیرگان-ناوەروان-نزاری-نیکەوە-نەیا-هارونە-هۆرەیس-هۆلی-
هیردەن-هیشم-هەتکای خواروو-هەتکای سەروو-هەجری-هەدنیی خواروو-هەدنیی
سەروو-هەرین-هەویلان-هەیات- وسوان.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سۆران

ژمارە: 1385

سیر خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457745

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1386

سیر سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457746

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1387

سیرمە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292490

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1388

سیروان

http://www.kurdipedia.org/?q=200901261700371160

شارەدێیەکە سەربە شارۆچکەی هەڵەبجەیە و دەکەوێتە دووریی 10 کیلۆمەتری رۆژاوای هەڵەبجە و لەناوەڕاستی ژمارەیەکی زۆر گوندی دەشتی شارەزووردایە. سیروان ناوی رووباری سیروانیشە کە کەوتۆتە نێوان دەربەندیخان و مەریوانەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1389

سیری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120677

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1390

سیساوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130301134311824O5

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1391

سیسێر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931206 78

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1392

سیقیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 06

گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1393

سیلوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20120608144523650 80

شارۆچکە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: ئامەد

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1394

سینا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 07

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1395

سیناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120679

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1396

سینگان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120680

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1397

سینیا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217l0

گوندێکە سەربە شارەدێی (پێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1398

سیوچ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120681

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1399

سیڤەرێک
http://www.kurdipedia.org/?q=201009251926339627

شاۆرچکە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1400

سێ ئاشان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013010610283874714

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: مەهاباد

ژمارە: 1401

سێ بیران

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112622205073966

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1402

سێ تەپان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457734

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1403

سێبواران
http://www.kurdipedia.org/?q=2012112718300873977

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: رووبار

ژمارە: 1404

سێپەکان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120682

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1405

سێتاقان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013052720330078432

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1406

سێتەڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=2012112509341773892

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1407

سێرۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120683

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1408

سێف خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557593

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە1409 :

سێف سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657594

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1410

سێگردکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013121920480787162

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کۆیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1411

سێگرکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120684

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1412

سێلەکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120685

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1413

سێمێل
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621711

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1414

سێمێلێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621713

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1415

سێناوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011082809595960785

سەربە شارەدێی خەلیفانە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1416

سێوسێنان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926231339670

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1417

سێونی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120686

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1418

سێور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657577642

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1419

سێوەدین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120687

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1420

سێوەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332992460

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1421

سێلۆێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120688

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1422

سەباتلو

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101615500910113

دەکەوێتە باشوری رۆژهەڵاتی شاری مەریوان
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1423

سەدبار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120627

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1424

سەر گەلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621678

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئامێدیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1425

سەرئافکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621680

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1426

سەرئەشکەوتان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012091611041973125

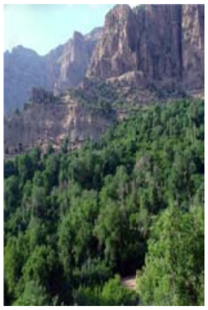

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 1427

سەرا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120628

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1428

سەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420332992459

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1429

سەراو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120629

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1430

سەراو قەرەخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100054

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 38 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 224 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1431

سەرباخچە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120630

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1432

سەربەشاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20121129165225740 29

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1433

سەرپێڵ - سەرپێڵ زەهاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20100915231227951 2

یەک لە شارەکانی پارێزگای کرماشانی ئێرانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1434

سەرتەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931206 31

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1435

سەرتەنگێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216682

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1436

سەرتەکی بەمۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110619114713583669

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1437

سەرچاوە - بانی میرانی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20120624204600711179

گوندێکی دوورە دەستی سەر بەقەزای قەرەداغی ناحیەی سێوسێنانە، ئەم گوندە ناوی بانی میرانی سەروو بوو، چونکە وەک دەگێرنەوە ئەم گوندە تەختاییەکی فراوان بووە، خۆی بۆ خۆی میرنشینێک بووەو شوێنی میران بووە واتا میرەکانی تێدا نیشتەجێ بوون.
هاوکات بەگوندی سەرچاوە ناودەبرێ، چونکە سەرچاوەیەکی ئاوی تێدایە کە ماڵەکان لەبەردەمیدا دروستکراوەو ئەو ئاوەش هەر بەئاوی سەرچاوە ناسراوە. ئەم گوندە لەپێش ڕاگواستندا زیاتر لەبیست ماڵ بووە کە گوزەرانیان لەسەر کشتوکاڵ کردنو ئاژەڵداری بووە.
بارودۆخی سەرچاوە
کەلی پەیکوڵی کە پاسگەیەکی کۆنە، دەکەوێتە سنووری سەرچاوە یاخود تەنیشت ڕێگای پەیکوڵی کە وەکو گوندنشینان ئاماژەیان پێکرد کە کاتی خۆی خێڵەکانی جاف کە مەڕو ماڵاتیان بەڕێگای پەیکوڵیدا بردووە، عوسمانیەکانیش وەک باجگەیەک بەکاریان هێناوە بۆ باج وەرگرتن لەو خێڵانە هەرچەندە مێژووی پەیکوڵیو کەلکی پەیکوڵی یاخود ملەی پەیکوڵی باجگەو بتخانەکەی دەکەونە سنووری سەرچاوەو بەرکەلو ئەمەش لەلایەن پسپۆڕانی بواری شوێنەوارەوە چەندین بابەتی شوێنەواری زۆر گرنگی لەسەر نووسراوە .
سەرچاوە وەک هەموو گوندەکانی تری کوردستان لەتۆپبارانو کاولکاریو گرتنو ڕاوەدوونان بێ بەش نەبووە، ئەوەتا وەک خەڵکی گوند دەیگێرنەوە هەر لەساڵی 1963وە واتە لەزەمانی زەعیم سدیقەوە، بەردەوام ئەم گوندە تۆپباران دەکرێت هەر لەشۆڕشی ئەیلولو شۆڕشی نوێی گەلەکەمان تا 1988دا جگە لەساڵی 1972-1973 لەکاتی مفاوەزاتەکەدا نەبێ کە ئەو ساڵ ژیانیان ئارام بوو. قسەیەکی باو هەبوو لەناو گونددا کە دەیان گوت هەرکاتی ئامرەکە بێ تاقەت بێ ئەوا دەڵێ تۆپبارانی سەرچاوە بکەن مانای وایە کاتو ساتی بۆ نەبووە بومبارانکردنی ئەم گوندە.
سەرچاوە لەنائارامیو ناخۆشیدا ژیاوە تا لەساڵی 1988دا بەتەواوەتی داگیراوەو سوتێنراوەو ڕووخێنراوەو هاوکات 10 کەس لەگوندنشینانی ئەم گوندە بەر شاڵاوە بەدناوەکەی ئەنفال کەوتنو خۆشبەختانە 7 کەسیان پاش بینینی نەهامەتییەکی زۆرو چەند ساڵێک مانەوەیان لەنوگرە سەلمان ئازاد کرانو گەڕانەوە ناو کەسو کاریان .
کشتوکاڵو ئاژەڵداریی
دوای گوزەر کردنی ژیانێکی سەخت لەئۆردوگا زۆرە ملێی سمود(ڕزگاری)و بەرپابوونی ڕاپەڕینە مەزنەکەی بەهاری 1991و گەڕانەوەی خەڵکەکە لەئاوارەیی،دانیشتوانی ئەم گوندە بڕیاریاندا کە گوندەکەیان ئاوەدان بکەنەوەو لەسایەی حکومەتی هەرێمو خوێنی شەهیدان ژیانێکی ئارام لەم گوندەدا بگوزەرێنن دوور لەدەنگی تۆپو تەیارە. ئەم گوندە جارێکی دی وەک هەموو گوندەکانی تری کوردستان ئاوەدان کراوەتەوەو ئێستا ژمارەی دانیشتوانی ئەم گوندە دەگاتە 39 خێزانو سەرلەبەر خانووەکانیان دروست کردۆتەوەو باخەکانیان بوژاندۆتەوە. پێش ڕاگواستن ئەم گوندە ئاوی زۆر بووە توتنو

مەرەزەو بەراوی لێ کراوە، بەڵام بەداخەوە کەمی باران بارینو وشکە ساڵی ئەم ساڵانەی دوایی بووە هۆی دابەزینی ڕێژەی کشتوکاڵکردن لەم ناوچەیە هەر ساڵێک ئاوو هەبێ، ئەوا کشتوکاڵی بەراو دەکرێت بامێو تەماتەو سەوزەوات، ئەمە لەلایەکو لەلایەکی تریش کەمی داواکاری لەسەر بەربوومەکانی ئەم ناوچەیە لەدەربەندیخانو کەلار بەو پێیەی کە سەرچاوە لەکەلارو دەربەندیخانەوە نزیکە. زۆربەی ئەو بەربوومانەی ئەمان بەرهەمی دەهێنن لەدەرەوە دەهێنرێنو ئەمەش وای کردووە کە بەرهەمی ئەمان لەبازاڕدا بۆیان ساغ نەبێتەوە، بۆیە گوندنشینان داوا دەکەن هێنانی بەرووبومی کشتوکاڵی لەدەرەوەی هەرێم کەم بکرێتەوە تا ئەمە هاندەرێک بێت بۆ جوتیاران کە زیاتر پەرە بە بەربوومی کشتوکاڵی بدرێت.(

بژێوی زۆرینەی دانیشتوانی سەرچاوە لەسەر بەخێو کردنی ئاژەڵە، هەرچەندە لەوشکە ساڵیدا ئەم بەربوومەشیان دەکەوێتە بەر هەڕەشە. لەئێستادا زیاتر لە 700 سەر رەشە وڵاخو 2000 سەر مەڕی تێدایە،دانیشتوانی ئەم گوندە داوا دەکەن کە حکومەت هاوکاریان بکات بەپێدانی عەلەفو هەموو هاوکارییەکی پێویست بۆ بەرەو پێشبردنی ئەم سامانە. شایانی باسە ئەم گوندە خاوەنی ژمارەیەکی یەکجار زۆری ئاژەڵ بوون لەپێش راگواستندا کە مەزەندە دەکرێ بەسێ هێندی ژمارەی ئێستا، بەڵام بەداخەوە ئەوانیش وەک مرۆڤی کورد بەر شاڵاوی کوشتنو قڕکردن کەوتن .

پرۆژە خزمەتگوزاریەکان

سەرچاوە پرۆژە ئاوی لەلایەن رێکخراوێکی بیانی بۆ کراوەو لەسەر چەمی کانی درێژ، بەڵام ئەم پرۆژەیە کۆنەو لەگەڵ پێداویستی ئەمڕۆدا ناگونجێ، چونکە ئەو ئاوە بەشی پێداویستیەکانی گوندنشین ناکات، بۆیە وەک خۆیان دەڵێن نزیکەی نیوەی دانیشتوانی گوند بیریان لێداوە لەماڵەکانی خۆیان بۆ دابین کردنی پێداویستی رۆژانە. سەرچاوەی ئاوی سەرچاوەش بۆ مەبەستی کشتوکاڵکردن بەکاردەهێنرێت، جاران 36 دۆنم بەراوی لەبەردا دەکرا، بەڵام بەداخەوە ئێستا ئەم ژمارەیە کەمی کردووە بەهۆی نەگەڕانەوەی هەندێک لەم خاوەن زەویانەی کە بەراویان لەبەر ئەم ئاوەدا دەکردو نزم بوونەوەی رێژەی ئەم ئاوە بەراورد بەجاران. بۆ مەبەستی ئاژەڵداریش ئاژەڵدارەکان ئاوی هەرسێ چەمی بانی میرانو چەمی باجگەو چەمی دێوانە بۆ ئاو خواردنی ئاژەڵەکانیان بەکاردەهێننو سوودی لێ وەردەگرن.

خەڵکی ئەم گوندە هەر لەکۆنەوە هاوکارو هاوخەمی یەکتر بوونو هەمیشە هەوڵیانداوە ناخۆشیو نەهامەتی سەرشانی یەکتر کەم بکەنەوە بەهاریکاریکردنی یەکدی لەبوارە جیاجیاکاندا،چەندین کەسی ریش سپی هەبوون کە کێشەکانی ناو گوندیان چارەسەر کردووە لەوانە خوالێخۆشبوو حەمەرەئوف محێدین کە ریشچەرموو دێ بووە پیاوێکی داناو ژیر بووە کێشەکانی گوندەکەی چارەسەر کردووە بەهاوکاری خەڵکی خەمخۆری گوند.

حاجی مەحموود رەشید حەکیمێکی لێهاتوو دیار بووە کە شکانو لەجێچوونو کۆمەڵێ نەخۆشی تری لەم بابەتانە چارەسەر کردووە، جەڕاحێکی لێهاتوو بووە، بەڵام بەداخەوە ئێستا چۆتە ساڵەوە ئەو توانایەی جارانی نەماوە .

بنکەی تەندروستی سەرچاوە لەناو گوند خزمەتی تەندروستی بەخەڵکی ناوچەکە دەگەیەنێتو بۆ ئەو نەخۆشیانەی لەناو گوند چارەسەر ناکرێت دەچنە دەربەندیخانو ئەوەی شایانی باسە ئەم گوندە لەپۆلی یەکی سەرەتایی تاوەکو 6ی وێژەیی تێدایە، لەبەر نەبوونی بینای پێویستو نەکردنەوەی بەشی زانستی، خوێندکارانی پێنجو

شەشەمی زانستی ناچارن بچنە دەربەندیخان بۆ درێژە بەخوێندن.
سەرچاوە خۆشبەختانە خزمەتگوزاری کارەبای نیشتمانی پێگەیشتووەو خۆشبەختانە سوود لەکارەبا وەردەگرن وەک شارو شارۆچکەکانی تری کوردستان. رێگای گوند خۆڵە تا ئێستا خزمەتگوزاری قیرکردنیان پێنەگەیشتووە هەرچەندە وەک خەڵکی گوند خۆشحاڵی خۆیان دەپری کە بریاری چاککردنو قیرتاو کردنی گوندەکەیان دەرچووەو خوازیار بوون کە بریارەکە جێبەجێ بکرێت.
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەری کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1438

سەرچشمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120632

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1439

سەرچنار

http://www.kurdipedia.org/?q=200909101456322020

یەکێکە لە گەڕەکەکانی شاری سلێمانی، دەکەوێتە ڕۆژئاوای شار. جاران بەهۆی لاوازی کەرەسەی هاتوچۆوە و، کەمی دانیشتوانی شار، سەرچنار جیابوو لە بەشەکانی تری سلێمانی و دەزانرا لەکوێوە بۆ کوێ دەستپێک و کۆتاییەتی، ئەمڕۆکە سەرچنار تێکەڵ بووە و لەدەوریا چەندین گەڕەکی تر دروست بوون وەک: شەهیدانی سەرچنار، گردی سەرچنار،..هتد.

هاوینەهەواری سەرچنار

سەرچنار بەیەکێک لە هاوینەهەوارەکانی عێراق دەژمێردرێت بەهۆی بوونی ئاوی هەڵقوڵاوی ژێر گرد و بەرزاییەکانی. زۆر لە مێژە سەرچنار ئوتێل و شوێنی حەوانەوەی لێدروست کراوە بۆ گەشتیاران. شوێنێکی فێنک و خەم ڕەوێن بووە بۆ خەڵکی سلێمانی و دەوروبەری، کە تاکوو ئەمڕۆش کۆتایی هەفتان خەڵکانێکی زۆر ڕووی لێدەکەن بۆ سەیران. سەرچنار چەندجارێک نۆژەنکراوەتەوە و سیمای ناو سەیرانگاکانی دەستکاریی کراون و خۆشکراوە.

ئاوی سەرچنار

سەرچنار ئاوێکی سروشتی هەیە کە لەبنی بەرزاییەکانی دەروپشتییەوە هەڵدەقوڵێت، ئەم سەرچاوەیە گرنگییەکی زۆری هەبووە لە بوژاندنەوە و ئاوەدانکردنەوەی ناوچەکەدا، تاکوو ئەمڕۆ سەرچاوەیەکی سەرەکی ئاوی شاری سلێمانییە. لە هاویندا ئاستی ئاوەکە زۆر کەم دەبیتەوە و، لەم ساڵانەی دوایدا بەهۆی وشکەساڵییەوە لەمانگەکانی وەرزی هاویندا وشک دەکات.

کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار

لەبەر بوونی شاخی بەردین و بەردەڵان لە سەرچناردا، لە ساڵەکانی پەنجاکانی سەدەی پێشوودا رووسەکان کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار دروست دەکەن. بەهۆی ئەم کارگەیەوە، خانو و شوێنی نیشتەجیبوون دابین دەکرێت بۆ کارمەندەکانی، لەو دەمەوە سەرچنار بوژاندنەوەی بەخۆیەوە بینیوە. ئەم کارگەیە لەسەر پریاری حکومەتی هەرێمی کوردستان لەساڵی 2008 دا داخرا، تاکوو ژینگەی ناوچەکە بەپاکی بمێنێتەوە و دیمەنی سەرچنار خۆشتر بێت.

گرنگی سەرچنار

جگە لەوەی کە سەرچنار سەرچاوەی ئاو بووە بۆ سلێمانی، کارگەی چیمەنتۆی تیابووە و، هاوینەهەوارێکی خۆشبووە، سەرچنار شوێنێکی هەستیاربووە بۆ داڵدەدانی پێشمەرگە و پشتیوانی لە شۆرشی گەلی کورد، چونکە هەڵکەوتی ناوچەکە و لکانی بە دۆڵ و بەرزاییەکانەوە یارمەتی پارتیزانانی داوە لە برەودان بەخەبات و تێکۆشان.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1440

سەرچنار 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213381

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1441

سەرچیمەن

http://www.kurdipedia.org/?q=20101126210628108955

گەڕەکی سەرچیمەن (کە قاوەخانەی سەرچیمەنیشی پێ ئەوترێت) یەکێکە لە گەڕەکە هەرە کۆنەکانی شار و کەوتۆتە نێوان دەرگەزێن و سابوونکەران و گاوران. شێوازە کەلتوورییەکەی خانووە دێرینەکانی ئەو گەڕەکە هەندێکیان هێشتا ماون کە پێویستە لایەنە بەرپرسەکان کار بۆ پاراستن و نۆژەنکردنەوەیان بکەن. ناوی سەرچیمەن لەوەوە هاتووە کە چیمەن و مێرگ و مێرگوزاری تیا بووە. ناوی قاوەخانەکەش ئاماژەیە بەو قاوەخانە کۆنە مێژووییەی کە کاتی خۆی لە گەڕەکەکەدا هەبووە.
خاوەنەکەی (حسە کەڕ)ی ناوبووە و یەکێک بووە لە کەسایەتییە کۆمەڵایەتییە ناسراوەکانی شار.
ئێواران پیاوماقوڵانی گەڕەک دەهاتنە ئەم قاوەخانەیە و لە بۆنە ئایینی و نیشتمانییەکاندا چالاکی تایبەتی تیا ئەنجام دراوە. هەرە دیارترین چالاکییەکان دیاردەی هەقایەتخوانی بووە. لە شەوانی رەمەزان دا مەلا سمایل کتێبی چیرۆکەکانی رۆستەم و مەم و زین و ئەمیر ئەرسەلانی دەخوێندەوە.
کەسایەتییە ناودارەکانی گەڕەک:
-مەلا ئەحمەدی دیلان، باوکی خوالێخۆشبوو حەمە ساڵح دیلان و قادر دیلان
-مەلا حامید حەمدوون، کەسایەتییەکی کۆمەڵایەتی و ئایینی بوو. لە رۆژانی جەژنی نەورۆزدا نەورۆزانەی دابەش دەکرد بەسەر ماڵانی گەڕەکدا. نەورۆزانە بریتی بوو لە ئاوێک دوعای بەسەردا خوێندرابێت.
-شێخ بابا عەلی قەرەداخی باوکی شێخ نوری و باپیری مامۆستا بەهادین نوری کەسایەتی سیاسی ناسراوی کوردستان و عێراق
-حاجی کەریمی عەنبەرخان
-حاجی مەحمودی باپیری شەهید ئەنوەری مەجید سوڵتان
-حەمە ئەمین ئاغا حاجی برایم ئاغا و حەمە سور ئاغای برای
-حاجی شێخ نوری حەڵواچی
-حاجی ئەحمەدی موتابچی

-مەحمود تۆفیق گورجی ناسراو بە مەحمود تۆفیق شلک و حاجی عەلی فەوتاوی برای کە ئەویش تێکۆشەرێکی دێرین و کەسایەتییەکی ناسراو بوو
لەو گەڕەکەدا هەندێک ماڵ و بنەماڵەی خاوەن پیشەی تایبەت هەبوون وەک موتابچێتی و دروستکردنی سابوون .
سەرچاوە: ماڵپەڕی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1442

سەردوش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120634

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1443

سەردۆش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576 06

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1444

سەردۆڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013011714185774866

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1445

سەردەراڤێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621683

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1446

سەردەرێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120633

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1447

سەردەشت

http://www.kurdipedia.org/?q=2008110716415595

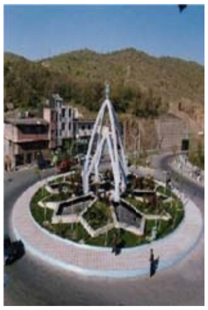

سەردەشت شارێکی کوردستانی ڕۆژهەڵاتەنێوان سنووری ئێران و عێراق کەئەوتری شوێنی لەدایک بوونی زەردەشتە. لەساڵی 1987 زایینی لەلایەن حکومەتی سەدام حوسێن کیمیاباران کراوە.
بەپێی ئاماری کۆماری ئیسلامی ئێران لەساڵی 2001دا شاری سەردەشت 50،000 کەس دانیشتوی بوو بەلام بەسەرجەم شاروچکەو گوندەکانەوەدەگاتەنزیک 130،000 کەس کەهەمویان کوردن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1448

سەرزێری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621684

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1449

سەرزەل
http://www.kurdipedia.org/?q=20140329084428666641

...
فۆتۆ: هاوڕێ باخەوان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: قەرەداغ

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

شوێن: گوند

ژمارە: 1450

سەرسیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20131210230241873330

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1451

سەرسیر
http://www.kurdipedia.org/?q=20120414174103645221

سەیرانگا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1452

سەرشو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 85

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1453

سەرشور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621686

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1454

سەرشێلانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051821345758044

گوند - کامیاران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1455

سەرشەقام

http://www.kurdipedia.org/?q=2010111920243610792

یەکێکە لە گەڕەکە کۆنەکانی شاری سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1456

سەرقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=201008221805204835

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کفری

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1457

سەرقەڵا 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101310213110037

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 96 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 570 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1458

سەرگیز

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120636

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1459

سەرگەت

http://www.kurdipedia.org/?q=2012111109431873648

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شارەکان: هەڵەبجە

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1460

سەرگەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2012042221450964600

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1461

سەرگەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216887

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرالوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1462

سەرگەلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216888

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1463

سەرنژمار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576887

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1464

سەرنی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621689

گوندێکە سەربە شارەدێی (بیبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1465

سەرنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621691

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1466

سەرنێڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420182392434

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1467

سەرنەوس

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333092476

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1468

سەرهوویە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009201131399558

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی سەرهوویە بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 1،066 کەس لە 260 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1469

سەرهۆیە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120637

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1470

سەرو سبیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216694

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1471

سەرو سپیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216695

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەلی(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1472

سەروماڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120639

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1473

سەروکانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120638

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1474

سەروکانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621696

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1475

سەرکڕانپاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120635

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1476

سەرکەپکان

http://www.kurdipedia.org/?q=201008301209369268

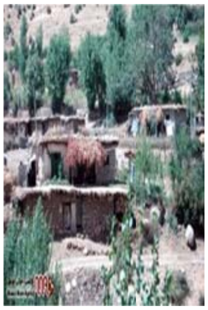

شارەدێیەکە سەربە شارۆچکەی رانییەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1477

سەرکەل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857690

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1478

سەری رەش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011042812333957103

کاتی خۆی شوێنێکی گەشتوگوزاری بوو، کۆشکێکی سەددامیشی لێبوو، لەدوای راپەڕینەوە بووە بارەگای مەسعود بارزانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 1479

سەرینچاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120640

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1480

سەرەرو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621692

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1481

سەرەواله

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120097

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1482

سەعاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657610

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1483

سەعدوسلێمانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757636

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1484

سەعدییە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012061809560570124

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 1485

سەعدیە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011081511592260681

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 1486

سەفاخانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120641

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1487

سەفەرە ژێر

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613235410943

چەمانکێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1488

سەلاس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120642

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1489

سەلیمساغوڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120643

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1490

سەنگاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20100922214269594

لە رووی بەڕێوەبەرییەوە سەر بە قەزای چەمچەماڵە، 70 گوند سەر بەم ناحییە بوون لە ساڵانی 1987 و 1988 دا لەگەڵ مەڵبەندی سەرەکی وێران کراون.ژمارەی خەڵکی ئەم گوندانە 2648 خێزانی جووتیار بووە و ژمارەی قوتابخانەکانی ئەو گوندانەیش کە رووخێنراون 28 قوتابخانەی سەرەتای بووە لەگەڵ دوو تیمارخانەدا.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1491

سەنگەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120644

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1492

سەنگەسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20100329163620 4076

ناحیەی ناودەشت یەکێکە لە ناحیە هەرەکۆنەکانی قەزای پشدەر سەربە پارێزگای سلێمانی، لە رووی هەڵکەوتەی جوگرافیەوە کەوتۆتە بەشی باکووری خۆرئاوای پارێزگای سلێمانی وە زنجیرە چیای قەندیل لەبەشی باکووری خۆرهەڵاتی وەکو سنورێکی سروشتی نێوان (عێراق و ئێران) لێک جیادەکاتەوە، لەبەشی باشوری زێ ی بچوک دەوری داوەو لەبەشی خۆرئاواشیەوە زنجیرە چیای کێوەڕەشە کە سنوری پشدەر لە قەزای رانیە جیادەکاتەوە، ئەم ناحیەیە لە کۆندا لە (96) گوندی دەوروبەری پێک هاتووە تا ساڵی / 2000 کە ناحیەی ژاراوە دروست بوو (33) گوندیشی خرایە سەر ناحیەی ژاراوە وە لیَ ی جیابۆوە، مێژووی ناحیە بوونی ناودەشت دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی / 1926 کە فەرمانی بوون بە ناحیەی بۆ دەرچووە و لە ساڵی / 1928 دا وەک ناحیەی ناودەشت بۆ یەکەم جار بەڕێوەبەری ناحیە بە فەرمی دەست بەکاربووە کە بەڕێوەبەری ناحیەکە یەکێک بووە لە بەگزادەکان، ئەم ناحیەیە تا ساڵی / 1970 سەربە قەزای رانیە و ئەویش سەربە لیوای هەولێر بووە ناحیەی ناودەشت کە مەرکەزی ناحیەک سەنگەسەر و گوندو دێهاتەکانی بناری قەندیل و بناری گەڵاڵە و دەوروبەری دەگرێتەوە، ناوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو گوندانەی لەو دەشتاییەی بناری چیای قەندیل هەڵکەوتوون پێیان وتوە ناودەشت دەربارەی ناوی سەنگەسەریش لەوەوە هاتووە کە لە سەروو بەرزایی سەنگەسەری کۆن کە ئێستاکە شوێنەوارو پاشماوەی ماوە کۆمەڵێک بەردی خڕ و گەورە و بە سەنگی لیَ بووە، وەک سەر وابووە و پێیان وتوە سەنگی سەر، دواتر لە ئەنجامی بەکارهێنانی ئەم ناوە گۆڕاوە بۆ سەنگەسەر. وە لە دوای ساڵی / 1958 لە ئەنجامی دروست کردنی بەربەستی ئاوی دوکان کە بووەتە هۆی ژێر ئاو کەوتنی کۆمەڵێک گوندی سنوورەکە و هەرەوەها گواستنەوەی ئەو گوند و تیرە و عەشیرەتانە بۆ دەشتایی (دوانزە بانوو) کە سەنگەسەری ئێستایە لەلایەن حکومەتی عەبدولکەریم قاسمی ئەوکاتەی عێراق و جیَ بەجیَ کردنی پرۆژەی ئاودێری سەنگەسەر بۆ بەراو کردنی دەشتایی دوانزە بانوو، گواستنەوەی سەنگەسەری کۆن و تیرەو عەشیرەتەکانی (مەنگوور، ئاکۆ، مەرگەیی، میرزاڕۆستمی، شیلانەیی، کۆمەڵەیی، سندۆڵەیی، هتد) بۆ سەنگەسەری تازە ئەوەش بووە هۆی فراوان بوونی پەیوەندی یە کۆمەڵایەتیەکان و تێکەڵاوبوونی پێکهاتە جیاجیاکانی کۆمەڵ و دامەزراندنی بنچینەیەکی تازەی پێکەوە ژیانی کۆمەڵایەتی لە سنورەکەدا. سەنگەسەر لە ساڵی / 1957 دا لەلایەن بەڵێندەرێکی بەریتانی بەناوی (میستەر دۆم) 212 خانوو بۆ سەنگەسەر دەرچوو تەواوی نەکردن و بە نیوەچڵی بەجیَ ی هێشتن، دواتر لەلایەن (3) بەڵێندەری کوردەوە بەناوەکانی (محەمەد سەعید، حاجی عەبدوڵڵا ناسراو بە عەبەی دەلاک، شەفیق أحمد) دواتر (30) خانووی تر بۆ کۆمەڵەییەکان دروست کرا و خەڵکی سەنگەسەریش لە رێگای (5) حەوزی کۆنکریتی بۆ ئاو خەزن کردن کە سەرچاوەکەی لە شەهیدانەوە هاتبوو خەڵکەکە ئاوەکەی بەکاردێناو وە دروست کردنی کۆنکریت بە درێژایی (12) کم و جۆگا لەلایەن ئەندازیارێکی کوردەوە سەرپەرشتی دەکرا بە ناوی (ساڵح بەگ (

)ڕووبەروو دانیشتوان (

ناحیەی سەنگەسەر پێش ئەوەی ناحیەی ژاراوەی لە ساڵی / 2000 لیَ جیابێتەوە رووبەرەکەی (786) کم2 بەڵام ئێستا بۆتە (608) کم2 ژمارەی دانیشتوانی ساڵی / 1989 (700) ماڵ بووە ئێستا زیاتر لە (4380) ماڵە و بە گوێرەی سەرژمێری ساڵی

1957 (9031) کەس بووە بەڵام ئەو ژمارەیە هەڵکشاوە بۆ (21654) کەس لە ساڵی / 2005 دا لەحاڵی حازر دانیشتوانەکەی (27000) کەسە،
)پانۆرامای سیاسی ناحیەی سەنگەسەر (
بەهۆی پێگەی جوگرافی و سیاسی شارەکە لە مێژوودا کە هەردەم لانەی شۆرش و بەرخودان بووە لە هەردوو شۆرشی کۆن و نویَ دا ئەو کارەسات و نەهامەتی یانەی لای خوارەوەی بەسەر هاتووە :
•بۆیەکەم جار لەساڵی / 1965 بەهۆی رژێمی ئەو کاتەی عێراقەوە بەشێکی شارەکە سوتاو وێران بووە و خەڵکەکەشی ئاوارە بووە .
•لە 25 / 9 / 1968 لە شەڕێکی بیَ وێنەدا گەورەترین داستانی شۆرشی لیَ تۆمار کراوە و زیاتر لە (11) سەیارەی رژێم سوتێنراوە .
•حکومەتی ئەوسای عێراق لە تۆڵەی ئەو داستانەی ساڵی / 1968 لە 14 / 5 / 1969 سەنگەسەر بە تەواوی لە سەر دەستی ملازم داود کە قیادەی سوپای عێراقی کردووە سووتاوە و وێران کراوە .
•لە ساڵی / 1974 بە خەستی تۆپباران کراوە خەڵکەکەی بۆ چەند جار ئاوارە بووە و بەردەوام لەو ماوەیەدا لەژێر مەترسی بۆمبارانی فڕۆکەو تۆپباران دا بووە، زیانی لە ناو ئەشکەوتەکانی دەوروبەری دا بەسەر بردووە .
•لە ساڵی / 1983 هاودەنگ و هاوهەڵوێست لەگەڵ باقی راپەڕینی شاروشارۆچکەکانی دیکەی کوردستان ئەویش راپەڕیوە و خەڵکانێکی بریندار و شەهید و راپێچی زیندانەکانی کراوە .
•لە ساڵی / 1988 دا کاتێک ئۆردوگای (بەستەستێن) راگوێزران بۆ ئۆردوگای زۆرەملیَ ی حاجیاوا، ئەوەش بووە هۆی ئەوەی خەڵکی ناو سەنگەسەر جارێکی تر ئاوارەی ئێران بێت .
•لە 9 / 6 / 1989 بە یەکجاری راگوێزراوە و شارەکەی لەگەڵ زەوی تەخت کراوە و ئەو خەڵکەی کە مابۆوە راپێچی ئۆردوگا زۆرەملیَ کانی (حاجیاوا، بازیان، خەبات، کەورگۆسک، دارەتوو، تۆبزاوا، جدیدە، هتد) کراوە .
•لە 4 / 3 / 1991 لەیەکەم چەخماخەی راپەڕین لە خەبات لەگەڵ خەڵکی قەڵادزیَ بەیەکەوە وەک پشدەر راپەڕین و دواتر لە 5 / 3 / 1991 لە تەقینەوەی راپەڕین دا لە رانیە شەهید (محەمەد أحمد ئاڵــی) وەک یەکێک لە شەهیدەکانی راپەڕین کە خەڵکی سەنگەسەرە لە دەست بەسەردا گرتنی مونەزەمەی رانیەدا لەبەردەم مونەزەمە دا شەهید بوو .
•دوای پەیماننامەی ساڵی / 1975 ی شوم کە سیاسەتی سوتماک کردن هاتە ئاراوە حکومەتی عێراق تەواوی گوندەکانی سەر سنوری ناحیەی سەنگەسەری راگواست بۆ چەند ئۆردوگایەکی زۆرە ملیَ لە دەوروبەری ناحیەی سەنگەسەر بە ناوی (کۆمتان، بەستەستێن، توەسوران، بایەوان) کە لەساڵی / 1977 بە دواوە پەیرەو کرا، بەڵام لە دوایدا جارێکی تر ئەوانەی ناوبراون و خودی ناحیەکەش لە ساڵی / 1988 و 1989 بە یەکجاری راگوێزران وێران کردن و چۆڵ کردنی یەکجاری ئەو ناوچەی گەورەترین کارەسات و نەهامەتی بە سەر خەڵکەکەیدا هێناو پێکهاتەی کۆمەڵایەتی ئەو ناحیەیەی گۆڕی .
)سەنگەسەر لەپیگەی شۆرشدا(
سنوری ناحیەی سەنگەسەر سەرەرای سیَ جار رووخاوەو سوتاوەو 68 کادیرو

فەرماندەی سیاسی و عەسکەری و پیشمەرگەی لەشاخ شەهیدبوەو بەسەدان پیشمەرگەشی هەبوە لەشاخ و دوای راپەرینیش 70 شەهیدی هەیە هەمیشە لانەی شۆرش بوە و سەرۆکی هەریمیش بە وتەی خۆی لە سەنگەسەر چەکی کردۆتە شان و شۆرشی نویش هەر لەو دەڤەرەو قەندیل سەری هەلدا بەلام بەداخەوە ئەم شارە لەکەلاوە دەچیَ و زۆر کەمی بۆ کراوەو ئومید دەکەم ئاوریک لەئاوەدان کردنەوەی بدریتەوە و بواری کشتوکالی ببوژینەوەو دەرویەکی لیَ بکریتەوە.

)سەنگەسەر و لایەنی ئابووری و کشتوکا ل (

بڕبڕەی پشتی داهات و بژێوی خەڵکی ناوچەکە کشتوکاڵ و ئاژەڵداری یە کشتوکاڵەکەش بە هۆی ئەو پرۆژە ئاودێری یەی کە دووەم پرۆژەیە لە عێراقدا و وە یەکەم پرۆژەشە لە پارێزگای سلێمانی کە (000 10) دەهەزاردۆنم زەوی بەراو دەکات لە سەردەمی رژێمدا گەورەترین سەرچاوەی داهاتی کشتوکاڵی بووە وە باشترین ناوچەی بەرهەم هێنانی توتن هەژمار کراوە لە سەرتاسەری عێراقدا، بەڵام بە داخەوە ئێستا بەهۆی کەم تەرخەمی و نەبونی پلانی گونجاو لەو بوارەدا بۆتە هۆی ئەوەی کە زەوی یەکان ئاوریان لیَ نەدرێتەوە وەکوو پێویست سوودی لیَ نەبینرێت بۆ کشتوکاڵ .

)لایەنی کۆمەڵایەتی ناحیەکە (

بەهۆی پشتگوێ خستن و ئاور لیَ نەدانەوەی وەکوو پێویست لە ئاوەدانکردنەوە و خزمەتگوزاری لە ناحیەکە و دەوروبەری دەبینین، زۆر لە بنەماڵە دیارەکانی ناحیەکە نەگەڕاونەتەوە ناحیەکە بەڵکو لە شارەکانی دیکە نیشتەجیَ بوون وەهەروەها بێزاری و نائومێدی بۆتە هۆی کۆچی گەنجانی ئەم شارۆچکەیە بەرەو هەندەران و بیَ کاری لە ناو ئاپۆرەی خەڵکدا دروست بووە سەربارەی ئەوە زەوی و خانوەکانیشمان تاپۆ نەکراوە کە لە ساڵی / 1957 ەوە ئەم زەوی یانە نیشتەجێن و بەکاریان دەهێنین و لە گەل خانوەکانیان

)لایەنی هونەری و رۆشنبیری و وەرزشی (

لە بواری هونەری و رۆشنبیری و وەرزشی.. هتد هەر لە کۆن و ئێستادا بەردەوام کۆمەڵێک خەڵک دانەپراوبووە لیَ ی و چەندین گروپی هونەری و شانۆیی و وەرزشی لەم شارەدا برەوی هەبووە و جیَ ی دەستیان دیار بووە .

)دەربارەی گەشت و گوزار و شوێنەوار (

ناحیەی سەنگەسەر ناوچەیەکی سروشت جوان و رازاوەیە و چەندین شوێنی وا بەدی دەکرێت کە بۆ بواری گەشت و گوزار دەبێتە جێگای تێرامانی گەشتیارانی ناوخۆ و دەرەوەی کوردستان وە دەبێتە داهاتێکی باش بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆیە پێویستە ئاورێکی جددی لەو بارەیەوە لیَ بدرێتەوە، بۆ نمونە (سورەدێ، گۆڕ کیسوێ، کونەماسی، دۆڵی سێوەیس و بناری چیای گەلاڵە، دۆڵی شەهیدان) وە هەروەها لە روانگەی شوێنەواریشەوە چەندین شوێنەواری زۆر دێرینی لیَ بەدی دەکرێت وەکوو (قەلاتی شەهیدان، ماخۆبزنان کە مالیکی ئەژدەری لیَ ژیاوە، سەنگەسەری کۆن، دەشتێوان) کە گەورەترین بەڵگە گورستانی دەشتێوانە کە مێژوەکەی دەگەڕێتەوە زیاتر بۆ (2000) دوو هەزار ساڵ لەمەوبەر .

)سامانە سروشتی و کانزاییەکانی ناحیەکە (

سنوری ناحیەی سەنگەسەر دەوڵمەندە بە (نەوت، مس، بەردی خەڵوزی، بەردی

گرانیت، ئاسن) لە بناری قەندیل وەکوو کەرەسەیەکی خاو هەیە، پێویستی بە ئاورلیَ دانەوە هەیە لەلایەن حکومەتەوە
سەنگەسەر لە چیەوە هاتوە (
دوو بۆچونی جیاواز هەیە یەکیکیان دەلیَ لەکۆندا سەنگەسەر بەردێکی لیَ بوە وەکو سەنگی سەرواوبوە واتە بەردەکە لەشێوەی بەردێکی وەکو سەر وابوە و ئەوی تریشیان دەڵیَ لە سەردەمی کۆندا سەنگەسەر جێگای ململانیَ و شەر بوە بیە هەمیشە سەنگەری شەر کردنی بە چوار دەوری خۆیدا لیَ داوە بۆ بەرگری کردن
سەرچاوە: عوسمان سەنگەسەری - ماڵپەڕی قەڵادزێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1493

سەهۆڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120645

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1494

سەولآوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20091002101029206

شارۆچکەی سەوڵاوا لە ناوچەی هەورامان لەسەر ڕێگای سنە بۆ مەریوان و لە 9 5 کیلۆمەتری ڕۆژهەڵاتی سنە لە پارێزگای کوردستان هەڵکەوتووە. سەوڵاوا خاوەنی چەندین تایبەتمەندی سروشتی سەرنجڕاکێش و دیمەن گەلێکی زۆر جوانە و گوندەکانی سەر بەم شارۆچکەیە لە هەر خۆشترین و دڵرفێنترین ناوچەکانی پارێزگای کوردستانن.
سەرچاوە: مەنووچێهر جیهانی - ماڵپەڕی پەیامنێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولاّت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1495

سەکران

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192439

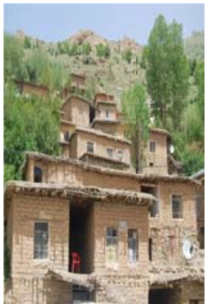

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولاّت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1496

سەکری سەکران

http://www.kurdipedia.org/?q=2012071322234767551

باڵەکایەتی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1497

سەڵاحیە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204005925l3

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1498

سەڵتەکوڵتو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120646

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1499

سەڵەسی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757671

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1500

سەڵەسی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757670

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1501

سەید سادق

http://www.kurdipedia.org/?q=20081213180841640

دەکەوێتە ناوەندی ناوچەی شارەزوورەوە، لە ساڵی 1956 بڕیاری بە شارەدێبوونی دراوە، بە شێوەیەکی بەرچاو ساڵانە بە پێی ئامار % 17 ڕێژەی دانیشتوان ڕوو لە زۆربوون دەکات، ئێستا زیاتر لە 68 هەزار کەس نیشتەجێی ئەو شارەن.
بە هۆی زۆری دانیشتوانەکەی ئەو شارە لە 2007/2/21 بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران کرایە شارۆچکە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1502

سەیدان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120647

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1503

سەیداوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120648

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1504

سەیداڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506216 98

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1505

سەیدسارم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931206 49

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1506

سەیرانبەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20090901100235197 0

گوندیکی مەرزی نیوان رۆژهەڵات و باشووری کوردستانە،لە رووی جوگرافیاوە سەر بەشاری بانەی رۆژهەڵاتی کوردستانە و لە دیوی باشووری کوردستان لە رۆژئاوای شاری پێنجوێنە.

خاڵێکی مەرزی و بازرگانی یە و رۆژانە ئاڵوگۆڕێکی زۆری بازرگانی تێدا ئەنجام دەدرێت، هەروەها ژمارەیەکی زۆریش هاوڵاتی باشووری و رۆژهەڵاتی بەشیوەی قاچاغ هاتوو چۆی تێدا دەکەن.
بەهۆی ئەوەی کە مەرزێکی بازرگانیە، ئیستا کۆماری ئیسلامی ئێران رێگە بە خەڵکەکەی نادەن کە لەوێ نیشتەجێ ببن.
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز هەڤاڵ نەژاد سەبارەت بە گوندی سەیرانبەند لە 31-08-2009

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بانە

ژمارە: 1507

سەیرانبەند 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021340

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1508

سەیفئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120650

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1509

شاتمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120689

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1510

شاخکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21714

گوندێکە سەربە شارەدێی (دهوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1511

شاخۆڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110705000240 58410

کومەڵگەی شاخۆلان، یان گوندی شاخۆلان ئەمە وێنەی کۆمەلگەی (شاخۆلان)ە دەکەوێتە باکووری رۆژئاوای شاری (هەولێر) لە دووری 30 کلم، ژمارەی دانیشتووانی 10000 کەس مەزەندە دەکرێت زۆربەی دانیشتووانەکەی پێشمەرگەن و ئەوانی دیکەش فەرمانبەرن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	شارەدێ
شارەکان:	هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1512

شاخی رووش

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012122273763969

شاخی رووش لە 5 کیلۆمەتری باشووری رۆژئاوای شاری سەقز، لە رۆژهەڵاتی کوردستان هەڵکەوتووە. بەرزایی ئەم چیایە لە ئاستی دەریا 2317 میترە و لە بواری جوگرافیایی دا لە 46 و 14 دەرەجەی باکوور و 36 و 08 دەرەجەی رۆژهەڵاتدا هەڵکەوتووە.

لە گوندەکانی دەورووبەری دەتوانین ئاماژە بە گوندەکانی: خەییر، قشڵاخی قازی، هێجانان و سەڵتەکەڵتوو بکەین و رێگە سەرەکییەکانی هاتووچۆی ئەم شاخە لە گوندەکانی خەییر و هێجانانەوە تێپەڕ ئەبێت و دوورترین رێگەش رێگای هێجانانە کە لە بەشێکیدا ئەبێ بە دەست بەم شاخەدا سەرکەویت.

ئەم کێوە لە بواری سەرچاوەی ئاویدا زۆر دەوڵەمەندە و لە هەر 4 وەرزی ساڵدا شاخەوانەکان ئەتوانن کەڵک لە کانیەکانی وەربگرن، هەر بۆیە شاخی رووش لە هەندێک لە نەخشەکاندا وەک هەماراو ناوی لێ هێنراوە .

لە شاخی رووشدا کۆمەڵێک ئاژەڵ وەک: گورگ، رێوی و کەروێشک دەبیندرێ و لە بواری گژوگیاشەوە ئەتوانین ئاماژە بە داری گۆیژ، گەون، بادامی کێوی و... بکەین و لە وەرزی بەهاریشدا بە رێژەیەکی بەرچاو رێواس و قارچکی لێ ئەڕوێ .

له لووتکەی شاخی رووشدا هەنووکە کۆڵەکەیەکی دەستکرد بە مەبەستی رێزگرتن لە یاد و بیرەوەری شاخەوانی کۆچکردوو محەمەد هەوراز، لە لایەن کۆمەڵێک لە وەرزشوانانی شاری سەقز چێکراوە .

هەروەها لە ساڵی 1388ی هەتاویدا کۆمەڵێک لە شاخەوانەکانی ئەم شارە لە بەرزایی 2100 میتری شاخی رووش و لە گۆشەی باشووری رۆژئاوای شاخەکەدا شوێنێکیان بۆ حەسانەوە و پشوودانی شاخەوانان درووست کرد کە بە مەبەستی یادەوەری شاخەوانی کۆچکردووی سەقزی خوالێخۆشبوو عەبدوڵڵا راشدی، ناوی ئەویان لێناوە.

شاخی رووش بە یەکێک لە سەرنجراکێشترین کێوەکانی سەقز دێتە ئەژمار و هەموو ساڵێک کۆمەڵێکی بەرچاو لە شاخەوانانی شارەکانی دەورووبەر بە مەبەستی سەرکەوتن بەم شاخەدا روو لە سەقز ئەکەن. شایانی باسە کە بەرجەوەنی جوانی ئەم کێوە بۆ سەقز و کێوەکانی بەردەڕەش، جەوشەن، وەنەوشە و چل چەمە، بوەتە هۆی خۆشەویستی و سەرنج راکێشی ئەم کێوە.

سەرچاوە: ناوەندی هەواڵنێری سەقز

ژمارە: 1513

شاخە گەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100107112312314\u0037

لە 10 کیلۆمێتری باشووری رۆژئاوای شاری سەقز هەڵکەوتووە و بەرزایی ئەم شاخە لە ئاستی دەریا 2252 میترە و لە بواری جوگرافیاییشەوە لە E: 46/1803 و N: 36/07447 هەڵکەوتووە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 1514

شارانی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857691

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1515

شارستێن
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120691

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1516

شارۆچکەی چەمچەماڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2012111013011273639

مێژووی

شارۆچکەی چەمچەماڵ بە یەکێک لە شارۆچکە دێرینەکانی کوردستان وئیراق دەژمێردرێت و نزیکی ١٠ کم لە گوندی (چەرموو) وە دوورە کە بە یەکەم مەڵبەند دادەنرێت کە مرۆڤ کشتوکاڵی تێدا کردووە، ئەمەش بە هێزترین بەڵگەیە بۆ دێرینی ئەم شارۆچکەیە کە لەو کاتەوە مرۆڤی تێدا نیشتەجێ بووە. ئەرگە چی لە رووی مێژووییەوە سەرچاوەی ئەوتۆمان نیە لەسەر ئەم شارۆچکەیە بەڵام بوونی قەڵایەک لە ناوەڕاستی شارەکە راستی و دروستی دێرینی ئەم شارە دەسەلمێنێ بە تایبەتی پاش

دۆزینەوەی چەند پارچە ئاسەوارێک کە مێژوکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ساسانیەکان

قائیمقامیەت بە یەکیکە لە کۆنترین دەزگا میریەکان لەساڵی ١٨٥١ ئیمبراتۆریەتی عوسمانی و دەسەلاتداران شاری چەمچەماڵیان کردوە بە قەزا پاشان گوندیک دراوەتەو سەر با ناحیەی بازیان جارێکی ترو لە ساڵی ١٩٢٢ سەر لە نوێ کراوەتەوە بە قەزا تا ئستاش قەزایە

....

ناوی شارۆچکەکە

سەبارەت بە ناوی شارەکە چەندەین بیر و بۆچوون، بەلام زۆربەی لە خالیک یەکدەگرنەوە ئەوەیش وەکو باس دەکرێت کە لە کاتی خویدا ئەم ناوچەیە رەز و باخێکی زۆری تیدا بووە و هەر ماڵێک لە سەر رەز و باخی خوی بووە پاشان بە هۆی لافاوێکی گەورەوە کە ئەم ناوچەیە دەگەڕێتەوە زۆربەی رەز و باخەکان لافاو رای دەماڵێ و خاپووری دەکات، بەلام جارێکی تر و سەرلەنوێ ئەم شارە دروست دەکرێتەوە.

چەمچەماڵ لە کاتی فەرمانڕەوایی بابانەکان بەشێک بووە لە خاکی سلێمانی و ئەوان هەڵیان سوراندووە تا ساڵی ١٨٥١ کە دەولەتی عوسمانی سلێمانی داگیر دەکات لە کاتی داگیر کردنی ئیراق لە لایەن بەریتانیاوە ئەم شاررۆچکەیە خراوەتە سەر پارێزگای کەرکووک، لە کۆتاییی سالی ١٩٧٥ دووبارە ئەم شارۆچکەیە خراوەتەوە سەر پاریزگای سلێمانی و یەکیکی تر لە بیر و بۆچوونەکان لەسەر شارۆچکەی چەمچەماڵ ئەوە کە لە کاتی خویدا لەجەند هوزیک شاری چەمچەماڵی لە ئیرانەوەهاتوون شارۆچکەکەیان ئاوەدان کردۆتەوە بەو ناوەوە ناویان ناوە

سنووری جۆگرافیا

شارۆچکەی چەمچەماڵ لە باکورەوە زنجیرە چیای دەربەندی بازیان و لەرۆژهەلات رووباری باسەڕە و زێ خواریش رۆژئاوای ئەم شارەیە گردەکانی بانی مەقان باشووری سنوری جوگرافیای چەمچەماڵ دیاری دەکەن.

....

چەمچەماڵ لە رووی ئابووریەوە

لە کونەوە خەڵکی ئەم شارە خەریکی کاری کشتوکاڵی بوونەوە بژێوی خویان پی پەیدا کردووە بە تایبەت دانەوێڵە، وەکو گەنم و جۆ و نیسک و نۆک ، لە گەڵ ئەوەشدا ئاژەڵداریان کردوە و مەڕو مالاتیان بە خیو کردووە . پەیوەندی و مامەڵە کردنی خەڵکی ئەم شارۆچکەیە لە گەڵ شاری کەرکوک دا بەهیز بووە بازرگانەکان و دانیشتووانی شارەکە بۆ دابینکردنی پیداویستی بژێوی رۆژانە بۆ شاری کەرکووک چوون. چەمچەماڵ لە کانزادا دەوڵەمەندە بە تایبەتی گازی سروشتی

ژمارە: 1517

شاری رۆشنبیری

http://www.kurdipedia.org/?q=2012081114164672108

شاری رۆشنبیری

لایەنێک هەیە کە لە ژیانی شاری سلێمانیدا ناتوانرێت هەرگیز فەرامۆش بکرێت ئەویش ژیانی ئەدەبی و رۆشنبیرییە، کە باخچەیەکی گەورەی لەو بوارەدا پێشکەش بە مێژووی رۆشنبیری کوردستان کردووە، هەموو ئەو بەرفراوانییەش بۆ دەوری بابان و دامەزراندنی شار و ماوەیەکیش لە سالانی دەولەتی عوسمانی هەموو مەلا و زاناکان شاعیر و نووسەر بوون و رۆلی مزگەوت و حوجرەش کەم نەبووە لەو بوارەدا، سێ کوچکەی بابان نالی و سالم و کوردی قوتابخانەی شیعری بابان دروستدەکەن و ئەگەر ئەو قوتابخانەیە لە رووی ناوەرۆکەوە گەلێک دیمەنی لە ئەدەبیاتی ئەمڕۆماندا نەمابێت ئەوا فۆرمی ئەدەبیاتی ئەمڕۆمان ئەوا هەر بەرپێشچوونی فۆرمی ئەو ئەدەبەیە، ئەو زارەی پێی دەنووسرێت هەر ئەو زارەیە، کەس نییە بتوانێ نالی و سالم و کوردی و مەولانا خالید و مەلا عەبدوڵلای بێتوشی و شێخ مارفی نۆدێی و سەید ئەحمەدی نەقیب و شێخ حسێنی قازی و حاجی مەلا ئەحمەدی دێلێژەو محەمەد فەیزی زەهاوی و جەمیل سدقی زەهاوی و مەلا سالحی حەریق و سالح ئەفەندی ئاهی و تایەر بەگی جاف و وەلی دێوانە و عەلی بەردەشانی و زێوەر مەلا عەبدوڵلا و ئەحمەد موختار جاف و مەلا عەزیزی موفتی و پیرەمێرد و بێخود و جەمال عیرفان و چەندین نووسەر و شاعیری دوای سالی پەنجاکان لە یاد بکات، هەرچەندە هەندێک لەمانە لە نێویەکدا بەهۆی تەسەوفەوە ناکۆکیان لە نێواندا هەبووە کە دیارترینیان شێخ مارفی نۆدێ کە بووە دوژمنی سەرسەختی مەولانا خالید. ئەم بوارە بەرفراوانە ئێستاشی لەگەڵدا بێت سلێمانی تێیدا پێشەنگە و هەمیشە ئەو نووسەر و شاعیرانە رۆلی بەرچاویان لە بزوتنەوەی کوردایەتیشدا هەبووە و بونەتە داینەمۆی شۆرشەکان، ناشکرێت لەسایەی ئەم بوارە فراوانەدا ئەوە لەیاد کەین یەکەم چاپخانە کە لە کوردستان کەوتبێتەکار لە سلێمانی بووە، یەکەم رۆژنامەی کوردی لە کوردستان دەرچووبێت هەر لەسلێمانی بووە.(3(

ژمارە: 1518

شاریا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621715

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1519

شاریکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120692

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1520

شارەبان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926222029663

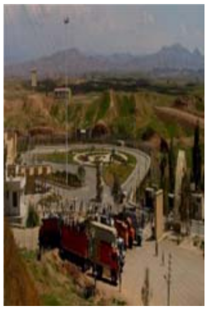

شارەدێ - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1521

شارەزوور

http://www.kurdipedia.org/?q=20121126162317739 57

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 1522

شارەوانیی سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012071300311469261

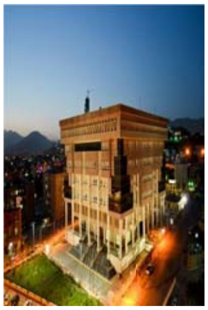

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1523

شاسوار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757632

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1524

شاقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=200907161245271836

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 66 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 434 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1525

شالیشەل
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120693

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1526

شامات
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120694

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1527

شامان
http://www.kurdipedia.org/?q=20121208141022742233

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1528

شانشین
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757656

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1529

شاهۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2012060413521165024

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 1530

شاهیندێژ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120695

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1531

شاهینی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120696

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1532

شاهیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577 11

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1533

شاوانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931206 97

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1534

شاوریکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 17

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1535

شاوەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=200907161247111837

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 56 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 331 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1536

شاوەلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011101011193120698

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1537

شاڵیشەل

http://www.kurdipedia.org/?q=200907161249121838

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 117 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 660 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1538

شپیران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120699

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1539

شت یونس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217l8

گوندێکە سەربە شارەدێی (یێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1540

شلیا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 21

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1541

شمشیر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120700

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1542

شندوخا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621723

گوندێکە سەربە شارەدێی (دهوک(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1543

شنروێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121231817639 73

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: هەڵەبجە

ژمارە: 1544

شنگار - شنگاڵ - سنجار

http://www.kurdipedia.org/?q=20100131150617334 9

گەورەترین شارۆچکەی کوردی ئێزیدی نشینە لە باشووری کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1545

شنگاری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 24

گوندێکە سەربە شارەدێی (شنگار)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1546

شنگالێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 25

گوندێکە سەربە شارەدێی (شنگال(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1547

شنۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20090908114256199 1

شنۆ یەکێکە لەشارەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان و دەکەوێتە 75 کیلۆمەتری باشوری رۆژهەڵاتی ورمێ (اورمیە)، ئاو و هەوایەکی سازگاری کویستانی هەیە و لەگەڵ باشووری کوردستان و باکووری کوردستان (عیراق و تورکیا) مەرزی هاوبەشی هەیە، پیشەی دانیشتوانی ئەم شارە کشتوکاڵ و ئاژەڵداری یە و جاجم و بەرماڵی نوێژ و فەرش و بەڕە لە بەرهەمە دەستی یەکانی ئەم شارەیە.
ئەم شارە خاوەنی سروشتێکی جوانە و لەدەوروبەری چەند دارستانێکی چر هەیە، جگە لەبوونی چەندین ئاسەواری مێژوویی.
شاری شنۆ شارێکی تەواو کوردنشینە و ئاینی ئیسلام و مەزهەبی سوننە پەیرەو دەکەن، بەڵام سەرچاوە مێژووی یەکان باس لەوە دەکەن کە لە رابردوو پەیڕەوانی ئاینی مەسیحی و ئاینی دیکەشی لێ بوون.
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز هەڤاڵ نەژاد سەبارەت بە چەند شوێنێکی رۆژهەڵاتی کوردستان لە 2009-0709

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1548

شوانکارە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120709

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1549

شوشمێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120710

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1550

شوشمێ سەرو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120711

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1551

شووشەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112417234073863

...

ژمارە: 1552

شوکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013012622110275347

سەر بەناحیەی سروچکی قەزای سەیدسادقە، شوکێ دەکەوێتە نێوان بەرزایی بەڕۆژ لەپشتی گوندو قەڵای گێلەرەو شوکێ لای راستو لەلای چەپیشەوە دۆڵە زان (واتە دۆڵی رەزان، بەوپێیەی دۆڵێکە کەرەزێکی زۆری لێیە)و بەرامبەری گوندی بەرزایی کورە کاژاوە، هاوکات دەکەوێتە نێوان گوندەکانی باراو وەندەرێنەو کانی دڕکەو گێڵەرەو کاژاوو ناحیەی سروچک.

هەڵکەوتەی جوگرافی

ناوی گوندی شوکێ لەشوێنی جوگرافییەوە سەرچاوەیگرتووە، ئەم گوندە دەکەوێتە دۆڵێکەوە یاخود شیوێکەوە هەربۆیە بەشیو یاخود شیوەکە هاتووە، پاشان دەماودەم گۆڕاوەو بووە بەشیوەکەو بەشۆکەو پاشان بووە بەشوکێ وەک شێوە زاری خۆیان. وەک دەگێرنەوە گوندی شوکێ یەکێک بووە لەگوندە هەرە کۆن قەرەباڵغەکانی ئەو ناوچەیە ئەم گوندە لەکۆندا 180 ماڵی تێدابووە کەئەمەش بەبیری بەتەمەنەکانی ئێستا نایەت بەوپێیەش وتوویانە 100جووت گای بازووی جووتی تێدابووە، دیارە بەهۆی گۆڕانی شێوازی ژیان ژمارەی دانیشتووانی ئەم گوندەش گۆڕاوە، لەپێش راگواستندا ژمارەی دانیشتووانی دەگەیشتە زیاتر لە25ماڵ کەخەڵکی گوند بوون، ئەمە جگە لەپێشمەرگەو لەو گەنجانەی کەهەندێکیان بەخێزانەکانییانەوە لەسەربازیی هەڵاتبوونو هاتبوون لەم گوندە نیشتەجێببوون.

سەرچاوەکانی ئاو

دانیشتووانی شوکێ، پشتیانبەستووە بەچەندین سەرچاوەی ئاو بۆ کشتوکاڵکردن لەگوندەکەدا کەئەوانیش؛ چەمی شوکێ کەچەمێکی گەورە بووە ئاوێکی ئێجگار زۆری هەبوو، هەموو ماڵەکان کشتوکاڵیان لەبەرداکردووە، ئاوی ئەم چەمە گوندەکانی گورگەیەرو بزەنیان سوودیان لێوەرگرتووەو تادەگەیشت بەچەمی قەڵاچوان، بەڵام ئێستا زۆر کەمیکردووە بەتایبەتی ئەمساڵ، سەرچاوەی کانی بەراش کەئێستا وشکیکردووە، کانی قەواڵ ئاوێکی زۆری هەبووو تۆری ئاوی گوند لەسەر ئەم کانییە دروستبوو ئاوێکی زۆر سازگاری هەبوو کەبەبۆری هاتبووە ناو گوند، بەداخەوە سێ

ساڵە بەهۆی وشکەساڵییەوە وشکیکردووە، کانی خواروو کە بەلای خوارووی گونددا دەڕوات ئێستا ئاوی زۆر کەمە، هەروەها کانی ئەلیاس کەئێستا وشکیکردووە، ئەمە جگە لەچەندین کارێز کەهی تاکە ماڵ بوون بۆ مەبەستی پێداویستی رۆژانەو کشتوکاڵکردن بەسوودبوون، ئەوانیش؛ کارێزی کانی ئەلیاس، کارێزی جەبار حەمەئەمینو کارێزی یوسف محەمەد، کارێزی موعتەسەم ئەحمەدو کارێزی ئەحمەد عەبدولڕەحمان، کەپێیدەڵێن (دێ کۆن)و کارێزی کانی قەواڵو کارێزی شێخ غەریب کەئەم کارێزانە کەسینو تەنها خاوەنەکەی دەتوانێ بۆ کشتوکاڵکردن سوودی لێ وەربگرێت، بەپێچەوانەی چەمی شوکێ کە گشتی بووە. جگە لەبیرێکی ئیرتیوازی کەشەبەکەی ئاوی گوندی لەسەرە ئەمیش ئاوەکەی کەمەو تەنها بەشی بیست دەقە ئاو دابەشکردن دەکات، نزیکەی 12 بیری تری تێدایە کە بۆ خواردنەوەو پێداویستی رۆژانەو زۆر کەمیش بۆ کشتوکاڵکردن بەکاردەهێنرێت.

کەمبوونەوەی بەروبووم

لەبەر ئەو سەرچاوە ئاوانەی کە لەسەرەوە ئاماژەمان پێکرد، توتنو مەرەزەیەکی زۆر دەکرا کەساڵانە 100 باتمانیان وەک خۆیان دەڵێن لێدەفرۆشتەوە، خەڵک لەگەرمیانەوە دەهاتن بۆ توتن کڕین، چونکە توتنی شوکێو گورگەیەر بەناوبانگ بوون، هەروەها گەنم جۆو نیسکو نۆکو تەماتەو بامێو شوتیو لۆبیاو خەیارو چەندین سەوزەی تری تێدا دەکرا، ئەمەجگە لەڕەزو باخە چواڵەو قەیسیو قۆخو هەنارو هەنجیرو گوێزو بەڕوو و دارەبەن، بەڵام ئێستا زۆربەی زۆری ئەو بەروبوومانە ناکرێن، چونکە ناوچەکەیان شاخاویو بەردەڵانەو بەگاجووت جاران زەوییەکە دەکێڵرا، بەڵام ئێستا بەگا جووت ناکرێتو هەندێک جێگەی بەربوومەکەی بەدەراسەی بچووک دەدورێتەوە کەبەردەستناکەوێت، هەروەها کەمیی ئاوو وشکەساڵی زۆربەی زۆری ئەو سەرچاوانەی وشککردووە یان زۆر کەمئاو بوون، هەربۆیە کشتوکاڵکردن کەمبۆتەوە ئەمە لەلایەکو لەلایەکی تریش بەروبوومەکانیان وەک خۆیان دەڵێن پارەیەکی ئەوتۆ ناکات کەبژێویی ژیانیان دەربکاتو بەقەد هیلاکیان بێت، دانیشتووانی ئەو ناوچەیە داواکارن کەحکومەت کێشەی بێئاوییان بۆ چارەسەربکات، ئەویش بەدروستکردنی بەنداوێکی ئاوو عەمبارکردن لەپشتی ماڵەکانو بەکارهێنانی ئاوی عەمبارکراو لەوەرزی هاوینو لەکاتی پێویستداو بۆ پێشخستنو ژیاندنەوەی کشتوکاڵکردن لەناوچەکەدا.

چۆڵ بوونی گوندەکە

شوکێ ساڵی 1986 سووتێنراوەو خەڵکەکەی بەئیقای عەسکەری براونەتە ناحیەی بەرزنجەو معەسکەری زەڵێ، تەنها شەش پیاو لەگوند مابوونەوە کەخۆیان شاردبۆوەو ئەو شەوە لەناو گوند کاریان کوژاندنەوەی ئەو ماڵانە بوو کەگڕیان تێبەردرابوو، ئەوانیش توانیان تەنها سێ ماڵ بکوژێننەوەو چواری تر بەتەواوەتی سووتان، بەهەوڵی پیاوچاکان دوای شەوێک خەڵکەکەی ئازادکرانو گەڕانەوە ناو گوند، بەڵام هەر لەژێر هەڕەشەی رژێمی ئەوسادابوون، ئەوەبوو پاش چەند مانگێک جارێکی تر بەر هێرشی تۆپبارانی رژێم کەوتنو دوو ماڵی تر سووتاون، پاشان بۆ دواجارو لەساڵی 1987دا خەڵکەکەی بەتەواوەتی داگیراو خانووەکانیانو رەزو باخەکانیان بەتەواوەتی سووتێنرانو خەڵکەکەشی روویان لەشارو شارۆچکەکان کرد تادوای راپەڕنە مەزنەکە ساڵی 1991 خەڵکەکە گەڕانەوە سەرزێدی باوباپیرانیان، بەڵام بەداخەوە نەیانتوانی وەک پێویست زەویو باخەکانیان ببوژێننەوە، ئێستاو جارێکیتر راگواستن دەستیپێکردۆتەوە

کە10ماڵێکی تێداماوە ئەوانی تر گواستویانەتەوە لەبەرنەبوونی خزمەتگوزاریی پێویست کەلەگەڵ پێشکەوتنی ئەمڕۆی کۆمەڵگەدا بگونجێت.
لەگەڵ دروستبوونی شوکێدا مزگەوتی تێدا دروستکراوەو یەکەم مەلای مزگەوت خوالێخۆشبوو مەلا سالح بووەو ئێستاش مەلا موعتەسەمە، ئەم گوندە لەساڵی 1979دا بۆ یەکەمجار خوێندنگەی تێداکرایەوە، کەمامۆستا سەعدی هەورامی یەکەم مامۆستای گوندبوو، ئێستا خوێندنگایەکی گونجاوی تێدا دروستکراوە، بەڵام تاشەشەمی سەرەتاییە، بۆیە زۆربەی زۆری خێزانەکان لەبەر خوێندنی منداڵەکانیان ناچاردەبن گوندەکە جێبهێڵنو بچنە شارو شارۆچکەکان.

حەوت ئاشی ئاو
شوکێ لەکۆندا بەهۆی بوونی چەمێکی گەورەی وەک چەمی شوکێ حەوت ئاشی ئاوی تێدابووە، خەڵک لەناوچە جیاجیاکانەوە دەهاتن بۆ شوکێو گورگەیەر بۆ باراش هاڕین کە لەو سەردەمەدا جێگاو بایەخی بەرچاوی خۆی هەبووە.
لەکەسە ديارو بەناوبانگەکانی ئەم گوندە؛ خوالێخۆشبوو حاجی ئەحمەدی حسەین عەبدولڕەحمان بووە کەدەگێڕنەوە بەوڵاخ چۆتە زیارەتی مەککەو مەدینەو بەجێهێنانی فەریزەی حەج، لەکۆتایی هەشت سەدەکاندا کەزیاتر لەساڵێکی پێچووە بۆ چوونو هاتنەوە، خوالێخۆشبوو شێخ مارف کەخەڵکی گوند بووە لەشەڕی دەربەندی بازیان لەشۆڕشی شێخ مەحموود شەهید کراوە، خوالێخۆشبوو سابیری مام رەزا کەڕیشسپیو خەمخۆری گوند بووەو هەمیشە هەوڵیداوە کێشەکان چارەسەربکات، هەروەها خوالێخۆشبووان حاجی کەریم حەمەساڵحو عەبدولڕەحمان رەحیمو عەبدوڵلا قادر ئەحمەدو شێخ مارف کەئەمانە ریشسپیو خەمخۆری گوندبوونو هەریەکەو لەسەردەمی خۆیدا خەمخۆر بووەو کێشەکانی چارەسەرکردووەو خوالێخۆشبوو مام رەحیم عەبدوڵلا ئەحمەد جەراحی گوند بووە کەسێکی شارەزا بووە لەگرتنەوەی شکاویو لەجێچوونو ئێستاش مام رەسوڵ حەمەئەمین جەڕاحێکی لێهاتوو و دەسترەنگینە کەشارەزاییەکی باشی هەیە لەجەڕاحیداو لەژیاندا ماوە، لەژنانیشدا خوالێخۆشبوو، پورە پیرۆز عەلی مامانی گوند بووە کەسێکی کارامەو لێهاتووبووەو دوای ئەویش پورە حەلاو رەحیم مامانی گوند بووە، کەئێستا تەمەنی نزیکەی حافتا ساڵەو بەداخەوە چاوەکانی لەدەستداوەو لەکارەکەی دوورکەوتۆتەوە.
لانکەی شۆڕشو پێشمەرگە
یەکێک لەسەروەرییەکانی تری ئەم گوندە لەساڵی 1982بۆ1984 لانکەی مەڵبەندی 1ی ی.ن.ک بووە، چەندین چالاکی پێشمەرگە لەگوندەدا کراوەو ماڵی چەندین سەرکردە لەنێو ئەم گوندەدا بووە لەوانە؛ شەهیدی سەرکردە جەبار فەرمانو حاکم قادرو ئاسۆی شێخ نوریو حاکم سەردارو چەندین سەرکردەو پێشمەرگەی تر، بەهۆی زۆریی ژمارەی دانیشتووانی لەوکاتەدا وایکردبوو کەسێ دوکانی وشکەی تێدابکرێتەوەو کەبابخانەو قەسابخانەی تێدابووەو تەنانەت سەروپێخانەی تێدابووە.
لەڕاستیدا زۆرجار دەوترێت؛ حکومەت بەشێکی گوندەکانی پشتگوێخستووە خزمەتگوزاریی پێویستی پێشکەش ناکات، دەکرا پێشینەیەکی بۆ کڕینو مەڕوماڵات هەبوایە بۆ گوندنشینانو کەفالەتی لێ وەربگرتنایەو تاچەند ساڵێک بۆیان نەبوایە بیفرۆشنەوە، ئەوە هاوکارییەکی گەورە دەبێت بۆ ئەو کەسانەی کەئارەزووی ماڵات بەخێوکردن دەکەنو توانای داراییان نییە. لەپێش راگواستندا مەڕو ماڵاتێکی زۆر لەم

گونده بەخێو دەکرا، بەڵام لەبەر نەبوونی هیچ خزمەتگوزارییەک لەناو گوند، کورو کچانیان کەهاوسەرگیریی دەکەن یەکسەر گوند جێدەهێڵنو گەنجەکانیشیان زۆربەیان بوون بەپێشمەرگەو پۆلیسو ئاسایش، بەوەش دەستیکار لەگوندەکەدا نەماوە لەبەر بێبەرنامەیی حکومەت، تەنها بەتەمەنەکان لەگوندەکاندا ماون، کەئەوانیش توانایان بەسەر کارەکاندا ناشکێ، ئاشکراشە ماڵات بەخێوکردن خەڵکێکی زۆری دەوێت، چونکە کارێکی گرانە. ئێستا گوندەکە کارەبای نیشتمانی پێگەیشتووەو هیچی کەمتر نییە لەشارەکان، بەڵام رێگاکەیان تێکەڵەڕێژێکی خراپەو تائێستا جادەی قیریان پێنەگەیشتووە، کێشەی کەمئاوییان هەیە، بنکەی تەندروستی تێدا نییە خەڵکەکەی بۆ چارەسەر دەچنە بنکەی تەندروستی گوندی باراو.

3500ئاژەڵ
لەپێش راگواستندا ئەم گوندە زیاتر لە3000 مەڕو بزنی تێدابوو لەگەڵ زیاتر لە500رەشەوڵاخو هەروەها ئێسترو ماینو گوێدرێژیش بۆ کاروباری گواستنەوە، بەڵام ئێستا نزیکەی 800سەرمەڕو بزنو 500سەرێک رەشەو وڵاخی تێدایە، لەبەر کەمیی بارانو نەبوونی لەوەڕگاو کەمدەرامەتی خەڵکی گوند، بەو رێژەیە کەمیکردووە.
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1553

شویشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120712

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1554

شوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120713

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1555

شوێنە گەشتیارییەکانی پارێزگای هەولێر

http://www.kurdipedia.org/?q=2012082708532772387

پایتەختی هەرێمی کوردستانی عێراقە , بە یەکێک لە شارە هەرە کۆنەکانی کوردستان و ناوچەکە دادەنرێت. لە رووی جوگرافیەوە بە دووری٣٥٠کم دەکەوێتە باکووری بەغدا. نزیکەی 3 هەزار ساڵ پ.ز لە دەقە سۆمەرییەکان بە (ئۆربلۆم - ئۆربیلیۆم) و لە دەقە بابلی بە (ئەربائیلۆ) هاتووە. ئەم هەرێمە بەلانکەی شارستانیەتە کۆنەکان دادەنرێت و ژیان بۆ یەکەم جار لێرەوە دەستی پێکردووە. ئەشکەوتی شانەدەر کە مێژووەکەی بۆ 60هەزار ساڵ پێش زاین دەگەرێتەوەو لانکی ژیانی مرۆڤی نیادرتاڵ بووە، گوندی زەوی چەمێ کە مێژووەکەی بۆ(12)هەزار ساڵ پ.ز دەگەرێتەوە، ئاماژەی هەبوونی شارەستانیەتێکی زۆر کۆنن و وەرچەرخانێک بووە لە ژیانی مرۆڤی ئەو کات کە لە ژیانی ئەشکەوت بۆ ژیانی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری. شاری هەوێر زیاتر لە 100 میوانخانە و مۆتێلی گەشتیاری و زیاتر لە 100 چێشتخانەی تێدایە، دەیان مزگەوتی کۆن و چەند شوێنەوارێکی گرنگی لێیە، دەیان پارک و 3 پارکی گەشتیاری و چەند شارێکی یاری و دەیان بازاری گەورەی سەردەم و بازاڕی میلی لێیە. نزیکەی 10 زانکۆ و چەندان پەیمانگا و دامەزراوەی زانستی لێیە، مۆزەخانەی شارستانی و کولتووری و ئەنتیخانە و کتیچبخانەی گشتی لێیە. لە دەرەوەی شاریش چەندان شوێنی جۆراوجۆری گەشتیاری لێ هەڵکەوتووە. لێرەوەی چەند شوێنێک دەخەینەروو:

فرۆکەخانەی نێودەولەتی هەولێر

بە دووری 5کم دەکەوێتە باکوری رۆژئاوای شاری هەولێر. لەدوای رووخانی رژێمی پێشوو ، حکومەتی هەرێمی کوردستان بریاری دروستکردنی دا، پێشتر شوێنەکە بنکە سەربازی کۆنی هەولێر بوو، ئێستا

کراوەتە فرۆکەخانەیەکی مۆدێرنی شارستانی کە وەکو دەروازەیەکی گەورە بەرەو جیهان کارەکات و ڕۆژانە پێشوازی لە هەزاران میوان و گەشتیار دەکات .
ئەم فرۆکەخانەیە کۆمپانیای (سکۆت ویلسن)ی بەریتانی دیزاینی داناوەو کۆمپانیای (ماکیۆل جەنگیز)یش پرۆژەکەی جێبەجێ کرد ، ئەم فرۆکەخانەیە بە شێوەیەک دروست کراوە کە ساڵانە تواناى وەرگرتنی (3) سێ ملیۆن گەشتیاری هەیە و لە 16 دەروازەو 6 پردی جێگیری ئاسمانی لەخۆدەگرێت . هەروەها تێرمیناڵی کارگۆزاری نوێ بە شێوەیەک دروستکراوە ساڵانە تواناى 280 دوسەدو هەشتا هەزار تۆنی هەیە ، جگە لە تێرمیناڵی سەرەکی، تێرمیناڵ و هۆلی پێشوازی مۆدێرن و خزمەتگوزاری VIP هەیە .
ئەم فرۆکەخانەیە یەکێکە لە درێژترین ڕێرەوەکانی نیشتنەوەی فرۆکە لە جیهاندا کە 4 هەزار و 80 مەترەو یەکێکە لە درێژترین پێنج ڕێرەوی نیشتنەوەی فرۆکە لەسەر ئاستی جیهاندا .

مێژووی هەولێر
مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ هەزارەی شەشەمی پ.ز وەک لە نووسراوە سۆمەری و بابلیەکاندا بە (اروبیلم – اربێلا – اروبل – اربائیلۆ) ناوی براوە کە لەو سەردەمە مەڵبەندی پەرستنی خواوەندی عشتار بووە ، لە تشرینی یەکەمی ساڵی (331) پ.ز شەڕێکی تووند لە نێوان سوپای داریۆشی فارسی و ئەسکەندەری مەقدۆنی ڕوودەدات لە (گەلی کرانیک) کە (30) کم لە هەولێر دوورە لە نزیک گوندی (گۆکمێلا) لە دەستە ڕاستی زێی گەورە و لە بەر شارەزا نەبوونی داریۆش بە تەواوی لە ناوچەکە جەنگاوەرەکانی خۆی لە کەناری زێیەکە کۆ دەکاتەوە بە پێچەوانەوە ئەسکەندەری مەقدۆنی هێرش دەکاتە سەر داریۆش و بەسەر سوپایەکەی زاڵ دەبێت بەمەش ئیمپراتۆریەتی فارس کۆتایی پێدێت ، مێژوونووسە یۆنانیە کۆنەکان ناوی هەولێر لە ناو کتێبەکاندا وەکو خۆی تۆمار دەکەن ئەمەش وای کرد سەرنجی هەموو دونیا بۆ کوردستان رابکێشێت و ناوی هەولێر لە ئەنجامی جەنگی ئەربێلا بکەوێتە ناو تابلۆ و بەڵگەنامە و هونەرە مێژووییەکانی ئەوروپاوە ،بناغەیەکی پتەوی بۆ ناساندنی ڕۆژ هەڵات و کوردستان دامەزراند .

قەڵای هەولێر
ئەم قەڵایە دێرینترین قەڵایە لە جیهاندا ، دەکەوێتە ناو جەرگەی شاری هەولێر ئەم قەڵایە (25) م بەرزە لە رووی زەوی ، وە بەرزی قەڵا لە سەر ئاستی رووی دەریا (431)م رووبەرەکەی (110,000)م2 مێژووی بیناسازی کردنی دەگەڕێتەوە بۆ (6000) ساڵ پ.ز ، وە خانووەکانی قەڵای هەولێر لە (506) خانوو پێک هاتووە قەڵا لـــە سێ گەرەک پێکهاتووە (سەرای – توپخانە – تەکیە) خانووی چینی دەوڵەمەندەکان لە گەرەکی سەرای قەڵاتە بەهۆی بەکارهێنانی بنیات وبناغەی توندو بەهێز ، بەرگەی هۆکاری ڕۆژگاری گرتووە بۆ ماوەیەکی درێژ. وە نەخش و نیگاری زۆریان تێدا بەکارهێناوە ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی سەرنجی گەشتیاران بۆ خۆیان رابکێشێت .

مزگەوتی قەڵای هەولێر-:
مزگەوتی قەڵای هەولێر یەکەم مزگەوتە لە قەڵای هەولێر دەکەوێتە ناوەراستی قەڵا (یاقوت حەمەوی) لە کتێبی (معجم البلدان) باسی ئەم مزگەوتەی کردووە لە ساڵی (1220 ز) ،هەروەها (إبن مستوفی) لە نووسینەکانیدا (تاريخ أربل) ناوی نا (مزگەوتی قەڵا) , ئەم مزگەوتە چەندین جار نۆژەن کراوەتەوە وەکو ساڵی (1719 – 1720 ز) کە ئەم مێژووە لەسەر مینبەرەکە نووسراوە.

گەرماوی قەڵا-:

گەرماوی قەڵا مێژووی ئەم گەرماوە دەگەڕێتەوە بۆ کۆتایی سەدەی هەژدەهەم بەرەو سەرەوە نزیکەی (200) دوو سەد ساڵ ، پێک دێت لە دوو بەش هاوینە و زستانە لەگەڵ دوو هۆڵا بۆ خۆشوشتن وە دوو قوبەی گەورە و رووبەرەکەی نزیکەی (782 م2) وە ئەم گەرماوە بیرێکی گەورەی تێدایە لە بەشی باکووری کە تیرەکەی (5) پێنج مەترە ، وە قوڵایەکەی (45) مەترە تاکو خوارەوەی قەڵا.

قەڵای خانزاد (بانەمان-: (
دەکەوێتە سەر رێگای (هەولێر _ شە قڵاوە) ، بەرزیەکەی دەگاتە (40) م لە رووی زەوی (22) کم لە شاری هەولێر دووره مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی میرنشینی سۆران بەتایبەتی لە ماوەی دەسەڵاتی میرسلێمان بەگ و شازادە خانزاد دروستکراوە ، تاوەکو ئێستا رووە مێژووەکەی خۆی لە دەست نەداوە توانراوە پارێزگاری لێ بکرێت ، ئەم قەڵایە لە بەرد و قسل دروستکراوە .

گردی قالینچ ئاغا-:
یەکێکە لەو ناوچە شوێنەواریانەی کە دەکەوێتە ناوجەرگەی شاری هەولێر ناوی ئەم گردەش لە (قالەانجە) هاتووە واتە قەڵای گچکە بە بەراورد لە گەڵ قەڵای هەولێری دێریندا ، شوێنەکەی دەکەوێتە دووری (1کم) لە قەڵا ، وەبەرزیەکەی نزیکەی (7)م دەبێت لە رووی زەوی ، بۆ یەکەم جار لەساڵی (1966)ز پشکنینی تێدا ئەنجام دراوە بەهۆی ئەو کەل و پەلانەی کە دۆزاوەتەوە توانراوە بزاندرێت کە گردی (قالینج ئاغا) لە چەند سەردەمێکی بە دوای یەکدا هاتووە ، کە هەزارەی (پێنجەم و چوارەمی)پ.ز مرۆڤ تێدا نیشتەجێ بووە ئەمەش بۆ سەردەمی (حلف- ورکاْ) دەگرێتەوە .ٍٍ

منارەی چۆلی-:
یەکێکە لە شوێنەوارە دێرینەکانی شاری هەولێردەکەوێتە باشووری خۆرئاوای قەڵای هەولێر بە دووری (1کم) بە منارەی (مقفریە) ناوبانگی دەرکردووە لەساڵی (1128 - 1238ز) لەسەردەمی سوڵتان مقفردین دروست کراوە لەلایەن خەڵکی ناوچەکە بە منارەی چۆلی ناسراوە ، چونکە کاتی خۆی لە شوێنێکی چۆڵدا دروست کراوە ، بەرزیەکەی (22م) لە رووی زەوی.

مۆزەخانەی شارستانی هەولێر-:
دەکەوێتە نزیک سەنتەری شار بەرامبەر سەرۆکایەتی شارەوانی هەولێر ، مۆزەخانەی هەولێر بۆ پیشاندانی پارچە شوێنەواریەکان لە سێ هۆل پێک هاتووە کە لە هەر هۆلێک چەندین سەردەمی جیاوازی لە خۆگرتووە ، هەروەها جێگای ئاماژە پێ کردنە کە هۆلەکان بە پێ کۆنترین سەردەمی شوێنەواری تا نوێترین سەردەمی شوێنەواری رێک خراون ، مێژووی هەندێک لەم ئاسەوارانە بۆ زیاتر لە (5000) هەزار ساڵ پێش زایین دەگەڕێتەوە کە شارستانیەتی کۆنی کوردستان و عیراق دەردەخات . هەر لەم مۆزەخانەیە کتێبخانەیەک هەیە کە بە یەکێک لە کتێبخانە مێژووییەکان دادەنرێت ، ئەمەش بەهۆی بوونی چەندین سەرچاوەی مێژووی گرنگ.

ئەنتیکەخانەی قەڵا- :
دەکەوێتە ناو قەڵات، لەنێو ئەم مۆزەخانەیەدا بەشێکی زۆری کاری دەستی تێدایە کەنزیکەی (40) پارچە دەبێت لە هونەرکاری چنینی هۆزە نیشتەجێ و رەوەندەکانی ناوچەی پارێزگای هەولێر پارێزراوە

. که زۆربەی ئەم کەل و پەلانە رایەخ و کالا و پۆشاکن کەرەستە خاوەکەشی لەخووری و مووی مەڕو و مالاتی دروست کراون و بەرەنگی گیاو گوڵ و رووەک رەنگ کراون ، کە هەندێک لەم پارچانە مێژووی سەدان ساڵی هەیە.

بازاڕی قەیسەری:-
دەکەوێتە بەرامبەر قەڵا (431م) لەسەر ئاستی رووی دەریاوە بەرزە ، مێژووی دروست کردنی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی عوسمانیەکان لەسەر شێوەی پیتی لاتینی بنیاد نراوە بریتیە لە هۆڵێکی بەرزو فراوان کە هەردوولای بە ریزە ژووری تێدا دروست کراوە بۆ فرۆشگا ، لە سەرەوەیدا چەند کونێک هەن کە بۆ گۆرینی هەوا گۆرکی و رووناکی بەکارهاتووە ، بەدوو دەرگا دەتوانین بچینە ژوورەوە دەرگای باشوورو دەرگای خۆرهەلات .

مەزاری سوڵتان مزەفەرکوکبری:
مەزارەکە دەکەوێتە خۆرهەلاتی قەڵا بە دووری (200م) ، نزیکی چوار ریانی پارێزگایە هەندێک پێیان وایە گۆری سوڵتانە هەندێکیش بە گۆری باوکی سوڵتان دادەنێن. ئەم زاتە ناوی (مظفرالدين ابن ريف) لە ساڵی (549 ک) لە دایک بووەو لە ساڵی (630ک) کۆچی دوایی کردووە ، ماوەیەک فەرمانڕەوایەتی هەولێری کردووە، بۆ یەکەم جار هەڵساوە بەخوێندنەوەی مەولود تاکو ئێستاش وەکو نەریتێکی ئاینی لەشارەکە دووبارە دەکرێتەوە.

پارکی سامی عەبدولڕەحمان:
بە گەورەترین پارک لە پارێزگای هەولێر دادەنرێت، کە بە دیزانێکی ئەندازەیی لــە سەر روووبەری (800 دۆنم) بە دوو قۆناغ دروست کراوە ، ئەم پارکە دەکەوێتە رۆژئاوای شاری هەولێر بەرامبەر پەرلەمانی کوردستان ، کە چەندین چالاکی جۆراوجۆر لەخۆدەگرێت لەرووی گەشتیاریەوە وەک (خواردنگە ، کۆشک ، یاریگا، شەقام ، رێرەو ، رادیۆ ، شاشەی هەڵواسراوی سینەما) رۆژانە سەدان گەشتیار بۆ بە سەربردنی کاتێکی خۆش روو لەم پارکە دەکەن.

پارکی منارە:
بە دووری1کم دەکەوێتە باشووری قەلای هەولێر، بە یەکێک لە پارکە قەشەنگەکانی شار دادەنرێت دەکەوێتە بەرامبەر پارکی شانەدەر، منارە بەناوبانگەکەی چۆلی دەکەوێتە ناو ئەم پارکە، بۆیە ئ ناوەی پارکی منارەی بۆ هەڵبژێردراوە، رۆژانە ژمارەیەکی بەرچاو لە گەشتیارانی ناوەخۆ و دەرەکی بۆ کات بەسەر بردن روو لەم پارکە دەکەن، لە بۆنە نەتەوەیی و نیشتمانیەکاندا بۆ سازکردنی فیستیڤاڵ و ئاهەنگی جۆراوجۆر سوودی لێ بینراوە.

پارکی شانەدەر:
دەکەوێتە باشووری قەڵا پشت مزگەوتی سەواف، لەسەر شێوازی سروشتیکوردستان دروست کراوە، چەند شوێنێکی یاری کردن و ئاوپرژە و درختی جوان و گوڵ و گوڵزاری زۆری لە خۆگرتووە،
گەلەرەکیەکی تێدایە کە لەسەر شێوازی ئەشکەوتی شانەدەر دروست کراوە، کاتێک گەشتیار سەردانی ئەم پارکە دەکەن، سروشت و شوێنەوارە کۆنەکانی کوردستانی دێتەوەبەرچاو.

قەڵای دووین-:
قەڵای دووین بە قەڵایەکی شوێنەواری و سەربازی دادەنرێت، بە شێوازێکی ئەندازەیی لە سەر بەرزاییەکی سروشتی پتەو بەشێوەی هەڵکەوتنی چیاکە بناغەی بۆ هەڵکەندراوە ، لە سەر رێگایەکی ستراتیژی کۆن دروست کراوە ، بەرزی دووین دەگاتە (1475)م لە ئاستی رووی دەریا . ئەو بەشە بەرچاوەی کەماوە بەتایبەتی بورجەکان دەگەرێنەوە بۆ میرنشینی سۆران ، وە لە خوارەوەی چەمێکیمەزن هەیە، کەبۆتە سەیرنگە .

شەقلاوە:
شارۆچکەی شەقڵاوە بە دووری (45) کم دەکەوێتە باکوری رۆژهەڵاتی شاری هەولێر، لە نێوان چیای سەفین و چیا سۆرک هەڵکەوتووە، بە هۆی سروشتی جوانی بە بووکی کوردستان ناسراوە، هاوینەهەوارێکی سەرنجراکێش و ئاو و هەوا سازگارە، دیمەنی شەقڵاوە بە دارودرختی زۆر داپۆشراوە و کانی و ئاوی زۆرە، دەیان میوانخانە و چێشتخانە و گوندی گەشتیاری و گازینۆ و شوێنی گەشتیاری لێیە، چەندان کەلوپەل و خواردنی دەستکردی کوردەواری لە بازاری شەقڵاوە هەیە، باخەکانی شەقڵاوە چەندان جۆر میوەی هەیە، بۆیە گەشتیاران لە سەرانسەری عێراق و وڵاتانی دەرەوە رووی تێدەکەن.

قەڵای دێرێ
ئەم قەڵاکە دەکەوێتە بەشی رۆژئاوای دامێنی زنجیرە چیای پیرمام و بە دووری 38کم لە ناوەندی شاری هەولێر]دوورە، بە دووری 2کم لە لای چەپی رێگای هەولێر و دارەبزمارە و گوندی سەروکانی هەڵکەوتووە. قەڵاکە لە سەر گردێکی بەرزە و پێک هاتووە لە شورایەکی پتەوی قایمکاری سەربازی کە بەچواردەوری گردەکە دروستکراوە، لە قوڵە و دیوارەکانی، کونی مەتەرێزی بەرگری هەیە. پاشماوەی دیوارەکانی لە (1تاکو 6م) بەبەرزی ماوە، 5ژوور و هۆڵێک و حەوشەیەکی گەورە بە پێوانەی 23×21,70م و بیرە ئاوێک دەبینرێ.

هیران
شارۆچکەی هیران، بە دووری 70کم دەکەوێتە باکووری رۆژهەڵاتی شاری هەولێر. هەروەها بە دووری 23کم دەکەوێتە رۆژهەڵاتی هاوینەهەواری شەقڵاوە. بەهۆی هەبوونی ژمارەیەکی زۆر لە دار و درخت و میوەجات و ئاووهاوایەکی فێنک سروشتێکی گەشتیاری وەرگرتووە، زیارتر لە 5کانیاو و دەیان باخی لێیە. دیان کەپر و شوێنی پشودانی گەشتیاری لێ دروستکراوە.
قەڵای خانزاد
قەڵای خانزاد بە دووری 3کم دەکەوێتە بەشی رۆژهەڵاتی شارۆچکەی هەریر. کە 1434م لە ئاستی دەریاوە بەرزە، قەڵاکە لە بەزای زیاتر لە 400م لە ئاستی دەوروبەریدا لەسەر لوتکە شاخێک دروست کراوە. لە بەشی باشووردا رێگایەک لە دامێنی چیاکە بۆ سەرقەڵا بە شێوەی پێچاوپێچ سەر دەکەوێت، هەندێ شوێنی دیوارەی قەڵا وەک خۆی ماوەتەوە کە بەرزییەکانییان لە نێوان 4-6م بەرز دەبێت. لە هەندێک شوێن پەیژەی بەردین دروست کراوە. یەک رێگا بۆ قەڵاکە دەچێت ، قەلاکە لە دوو نهۆم پێک هاتووە، قەڵاکە شوێنی خانزادی سۆران و میرسلێمانی برای خانزاد بووە.کە لە سەدەی پانزە دەسڵاتێکی فراوانیان هەبووە.

بێرم و مێرگەکانی سیدەکان

لە کوێستانی سیدەکان و لە باکووری بناری هەڵگورد، چەند گۆماوێکی قەبارە جیاواز هەیە، کە ئاوەکانییان زۆر سارد و سازگارە و بۆ گەشتوگوزار لە وەرزی هاوین زۆر لەبارو گونجاون. وەک بێرمە سارد، بێرمێ هۆرنێ باڵەکیان، بێرمێ دیندارا. بێرمە بچووک.

قەڵای روستێ
قەڵاکە دەکەوێتە گوندی روست بە دووری 137کم لە باکووری شاری هەولێر و دەکەوێتە بەشی رۆژئاوای چیای هەڵگۆرد، قەڵای گوندی روست بە بەرچاوترین و گرنگترین شوێنەواری دەڤەرەکە دادەنرێ. لە بەشی ژێرەوەی قەڵاکە شوێنەواری کۆگایەکی خەزنکردنی ئاو بەناوی سارداو (سارنج) بە ئەندازەی(18م×3م×2,5م) هەیە. قەڵاکە لەسەر رووبەری (29,20م بە45,50م) دروستکراوە، زیاتر لە (10) ژووری هەبووە، لە هەندێک بەش دوو نهۆم بووە. چەند بەشێک لە دیواری بناغەی قەڵاکە بە بەرزی 5م کە کەوتۆتە سەر لوتکەی شاخەکە پاشماوەی ماوە.

مەزاری شێخی هیران- :
مەزارەکە لەسەر بەرزایەکی ناوەڕاستی هیرانە کە چوار دەوری بە رەز و باخاتی میوە و دار بەڕووی بەرز داپۆشراوە. ئەم شوێنە گۆرستانی شێخانی تەریقەی قادرییە، تەکیەی هیران کە باو باپیرانی سافی هیرانی لە ژێر ئەو گردە لە ناو ئەشکەوتی دەستکرد شاردراونەتەوە، لە جەژن و بۆنە ئایینیەکان و لە کاتی وەفاتی شێخەکانیش دا مەراسیمی زیکری دەروێشان لەو شوێنە بەڕێوەدەچێت، هەروەها شوێنی شەفاعەت و نزاو پاڕانەوەیە لە خوای گەورە بۆ گەیشتن بە مراز و ئاواتیان. لە ناو باخەکانی هیران دەیان کەپری گەشتیاری و شوێنی پشودان بۆ گەشتیاران دروستکراوە، بۆیە لە وەرزی هاوین هەزاران گەشتیار روو لە ناوچەکە دەکەن.

مەزاری رەبەن بۆیا-:
لە قەدپاڵی چیای سەفین، لە بەرزای دۆڵێکە و دەڕوانێتە سەر شارۆچکەی شەقڵاوە و سەر رێگای گشتی (شەقڵاوە – هیران)، تاکو نزیک مەزارەکە رێگایەی ئوتومبێل هەیە، دواتر گەشتیار بە پیادە دەروات، گۆرەپان و رێگاکە لە لایەن حکومەتی هەرێم لە ساڵی (2005) دروست کراوە ، ئەم مەزارە پیرۆزە لە لایان موسڵمان بە (وسو رەحمان) لەلایان مەسیحیەکان بە (رەبەن بیا) ناو دەبرێت و هەردولا بە پیرۆزی دەزانن، مەزارەکە لە ئەشکەوتێدا لە بەرزی (20) م لە شاخ هەڵکەندراوە، دوو ژووری گەورە و چەند ژوورێکی بچووکیش هەیە، خەڵکانێکی زۆر لە مەسیحی و موسولمان بۆ نزاو پارانەوە و گەیشتن بە مرازەکانیان رووی تێ دەکەن، هەروەها گەشتیارانی مەسیحی لە دوای جەژنی قیامەت لە زۆربەی شوێنەکانی عیراق رووی تێدەکەن.

کۆیە

دەکەوێتە باشووری رۆژهەڵاتی شاری هەولێر، لە نێوان هەردوو پارێزگای (هەولێر و سلێمانی).
بەدووری (70) کم، لە نێوان زنجیرە چیای (باواجی وهیبت سلتان)، چەند ناوچەیەکی گەشتیاری لێیە، وەک (کۆسار _ چنارۆک _ حمامۆک _ دەرماناوی جەلی _ نازەنین _ مزار ماربینا قدیشا).
هەروەها چەند شوێنەوارێکی لێیە، وەک (بازاری قەیسەری _ قەڵات _ مزگەوت _ خانووی بەنەخش)

چەند مامۆستا و شاعیر و هونەرمەندی لێ پێگەیشتوە، وەک (حاجی قادر _ عونی _دڵدار _ باکووری _ گاهر تۆفیق) و ئێستا زانکۆی کۆیە تەواو کەری رۆشنبیری ئەم شارەیە.

چنارۆک-:
سەیرانگەی چنارۆک لە بناری کێوی (هەیبەت سلگان) بە دووری 15کم لە باکووری خۆرهەڵاتی شارۆچکەی کۆیە و (95) کم لە ناوەندی شاری هەولێرەوە دوورە .
کەوتۆتە سەر رێگا کۆنەکەی (کۆیە – دوکان . (

رووباری جلی-:
بە دووری (95) کم دەکەوێتە باکووری خۆرهەلاتی شاری هەولێر، رووباری جەلی بە نێَو گوندی سماقولی دەروات کە (21) کم لە باکوری خۆرئاوای شارۆچکەی کۆیەیە دوورە. ئەم شوێنە سروشتێکی جوان هەیە، پێکهاتووە لە دۆلێکی نیمچە فراوان، گەشتیار بۆ بۆ سەیران بۆ چارەسەری روو لە ناوچەکە دەکات، ئاوەکەی رووبار بەکار دێت بۆ چارەسەری نەخۆشیەکانی پێست .

تەق تەق-:
بە دووری (98) کم دەکەوێتە باشووری خۆرهەڵاتی پارێزگای هەولێر، ناوچەکە دارو باغاتێکی زۆری لە دەورووبەرە سروشتێکی جوانی هەیە خەڵک لە وەرزی بەهار روو لەم ناوچەیە دەکەن .

مەزارگەی ماربێنە قدیشە-:
دەکەوێتە گوندی هەرمۆتەیە کە (3) کم لە قەزای کۆیە دوورە و پێی دەوترێ (مار بینا بهنام)، لەلایەن بهنام و خوشکەکەی سارە دروست کراوە، ئێستا ئەم ناوچەیە گرنگی زۆری پێدراوە کراوەتە ناوچەیەکی گەشتیاری و خەڵک رووی تێ دەکەن بەتایبەتی مەسیحیەکان.

قشلەی کۆیە:
ئەم قشلەیە دەکەوێتە ناو سەنتەری شارۆچکەی کۆیە بەلای رۆژئاوای دا، لەسەر بەرزایەک (گردێکی پان) کە رووبەری لە 2400م2 زیاترە. رووی دەرەوەی لە شێوەی قەڵا دروستکراوە و لە هەر چوار لادا قوڵەی شەڕ و بەرگری بۆ دانراوە. لە هەندێک شوێن بینایەکە دوو نهۆمە. لە بەشێکی مۆزەخانەی کۆیە دانراوە. لە لایەکی تر گەلەری هونەری هەیە.لەسەردەمی عوسمانیەکان دروست کراوە.
چوار تاقان-:
شوێنەواری چوار تاقان کەوتۆتە باشووری شاری کۆیە لە ساڵەکانی سەرەتایی سەدەی بیستەم کاروان سەرای نێوان کۆیە و هەولێر و کۆیە و کەرکووک بووە، رێبواران و کاروان چیەکانی دەورووبەری شاری کۆیە کە دوای پشوودانێک بەخۆیان و وولاغەکانیان و کەل و پەلەکانیان دەگەیاندنە شاری کۆیە، ئەم شوێنەوارە لە ساڵی (2002) لەلایەن قائیمقامی کـــۆیـــە نـــۆژەن کـــــراوەتـــەوە.

سەری کۆسار- :
دەکەوێتە باکووری خۆرهەڵاتی شاری کۆیە بە دووری (5) کم لە چەقی شاری کۆیەوە دوورە وە (74) کم دوورە لە شاری هەولێر، وە ئەم ناوچەیە شوێنێکی بەرزە و ئاو و هەوایەکی خۆشی هەیە و ژمارەیەک مۆتێل و چیشتخانەیەکیگەشتیاری لێدروستکراوە و بۆتە هەوارگە.

ساتو قەڵا -:
شوێنەوارێکە لە شێوەی قەلادا کەوتۆتە سەر بەرزایەک لە گوندی ساتوقەڵا، دەکەوێتە باشووری ڕۆژهەڵاتی شاری کۆیە بە دووری (24) کم وە بە دووری (91) کم لە پارێزگای هەولێرەوە دوورە وە بەرزی لە ئاستی رووی دەریاوە (600) م .

شارۆچکەی سۆران

دەڤەری سۆران بە دووری (95) کم لە شاری هەولێرەوە دوورە ، ژمارەیک شوێنی گەشتیار لێیە و دەکەوێتە نزیک سنووری (ئێران – تورکیا – عیراق) ، هەروەها کەوتۆتە نێوان زنجیرە چیاکانی (هندرێن–زۆزک–حەسەن بەگ – برادۆست – کۆرەک) ،دوو رووباری پێدا تێپەر دەبێت یەکەمیان لە خاڵی سنووری حاجی ئۆمەران ، وە دووەمیان لە خاڵی سنووری (مێرگەسۆر) ، وەهەروەها (قەزاکانی رەواندز - چۆمان - مێرگەسۆر - گشت ناحیە و گوندەکان) بە یەکەوە دەبەستێتەوە 1981) بۆتە قەزا کە بە.

قەڵای پاشای گەورە (ئیج قەڵا-: (
قەڵای پاشای گەورە (ئیج قەڵا) دەکەوێتە سەر رێگای سەرەکی سۆران– رەواندز لەسەر گردێکی سروشتی دروست کراوە لە بەرد و قسل و چوار بورجی شێوە بازنەیی هەیە ، کە تەنها ئێستا پاشماوەی بناغە و یەک لا دیواری ماوە و دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی (میر محەمەد) ساڵی (1813) تاکو(1837) ناسراوە بە پاشای گەورە ، میری سۆران.

تۆپی وەستا رەجەب-:
ئەم تۆپە لەلایەن وەستا رەجەب لە سەردەمی (میر محەمەد) لە ساڵی (1813 – 1837 ز) لە رواندز دروستکراوە، زیاتر لە 222 دانە تۆپ دروست کراوە، ئیستا دانەیەکی لە ناوشاری رواندز پارێزراوە، دانەیەکیش لە مۆزەخانەی بەغدا دانراوە کە درێژی تۆپەکە دەگاتە1.5) م.(

هاوینەهەواری گەلی علی بەگ :
95کم لە ناوەندی شاری هەولێرەوە دوورە ، لە نێوان دوو چیا هەڵکەوتووە لە خۆرهەڵاتیدا چیای کۆرەکە کە بەرزیەکەی (2125م) و لە باکووری خۆرئاواشیدا چیای برادۆستە کە بەرزیەکە ی (2076کم) لەسەر ئاستی رووی دەریاوە بەرزە، درێژیەکەی نزیکەی (12کم) دەبێت، سێ رووباری پێدا دەڕوات ، لە ناوەڕاستیدا لە ناوەراست تێکەل دەبن (ڕەواندز _ سیدەکان _ خەلیفان). سروشتێکی سەرنج راکێشی هەیە، ژمارەیەک چیشتخانە و گازینۆ و کەپری گەشتیاری و شوێنی پشودانی بۆ گەشتیاران لێ دروستکراوە.

هاوینە هەواری بێخاڵ:
105کم لە شاری هەولێر و 5لە شارۆچکەی رواندز دوورە، کەوتۆتە نێوان چەند لوتکە چیایەکی بەرز،

پێکهاتووه لە تاڤگەیەکی سروشتی کە دەرژێتە خوارێ و دیمەنێکی دڵڕفێنی بە سروشتی هاوینەهەوارەکە بەخشیوە، ژمارەیەک چیچشتخانە و کەپر و شوێنی پشودانی بۆ گەشتیاران لێ دروستکراوە.

هاوینە هەواری جوندیان:
115کم لە ناوەندی شاری هەولێرەوە دوورەو دەکەوێتە دامێنی چیای هەندرێن و بە دووری (7کم)دەکەوێتە خۆرهەڵاتی شارۆژکەی سۆران ، کانیەکی ئەفسونی لەبن چیای هەندرێنەوە هەڵدەقولێت، بەیەکێک لە هاوینە هەوارە سەرەکیەکانی ئەم دەڤەرە دادەنرێت. بە دارودرختی بەرز ناوچەکە داپۆشراوە، کەش و هەوایەکی لە بار هەیە، ژمارەیەک چێشتخانە و کەپری گەشتیاری و شوێنی پشودانی خێزانی تیادا دروست کراوە.

دۆڵی ئالانە:
ئەم شوێنە نزیکەی 15 کم لە باشووری خۆر هەڵاتی شارۆچکەی خەلیفانە و لەسەر رێگای) خلیفان – بالیسان) ە تەنگە بەرێکە رووباری ئالانەی پێدا دەروات، چەندین کەپر و شوێنی خێزانی بۆ گەشتیاران لەسەر کەناری چەمەکە دروست کراون.

ئەشکەوتی بێستون:
لەسەر چیای برادۆست و باکووری خۆرئاوای شاری هەولێر بە دووری (97کم) بە دوو رێگای قیرتاو کراو دەگەیتە ئەم ئەشکەوتە یەکێکیان لە بەرزایی چیای سپیلک بەرەو دۆڵی خەلان و بناوێ لەوێشەوە بەرەو بەرزایی چیای برادۆست. دووەمیان لە کۆتایی گەلی علی بەگ بە رێگایەکی کە بەرەو خۆرئاوا دەڕوات لە نێوان (هاودیان _سارداو) دا رێگایەکی لاوەکی بەرەو بەرزایی چیای برادۆست سەردەکەوی تا دەگەیتە ئەشکەوتی بێستون. دەکەوێتە سەر رێگاکەو دەرگاکەی نزمەو لە ژوورەوە زۆر فراوانە کۆتایی دیار نییە ، لەسەر ئەشکەوتەکەشدا کونێک هەیە رووناکی دەداتە بەشێکی ئەشکەوت، زیاتر لە 100م درێژ و 40م پان و 10بەرز دەبێت، سەدان بلوری کریستالی لە ناویدا شۆڕبوونەتەوە و بەسەرکەوتوون، کریستالەکان جۆراو جۆرن و دیمەنێکی سەرنجراکێشیان دروست کردووە.

گۆماوەکانی بناری هەڵگۆرد
بەهۆی بەرزی لوتکەی هەڵگۆرد و پانی و فراوانی قەدپاڵکانی هەڵگۆرد، لە هەرچوار دەوریدا کۆمەلێک گۆماو هەیە، ئاوی گۆماوەکان سارد و سازگارە، شوێنی هەندێک لە گۆماوەکان و دەوروبەریان بۆ پشوودان و گەشتوگوزار لەبار و گونجاوە. هەروەها مێرگی هەمیشە سەوز و کانییاوی سازگار و جۆگە وجۆباری سەرجڕاکێش دەبینرێت. سەرجەم ئەمانە و نزمی پلەی گەرمی بۆ خوار 25پلە لە هاوین، شوێنەکەیان کردۆتە شوێنێکی سروشت جوان. هەندێک لە کۆماوەکان: (گۆمی سەرنشێوە و گۆمی سویلێ، دەکەونە دامێنی رۆژهەڵاتی هەڵگۆرد. گۆمی چل دار، دەکەوێتە ناوقەدی رۆژهەڵات هەڵگۆرد. گۆمی بێرمە سارد، دەکەوێتە بەشی باکووری رۆژئاوای هەڵگۆرد، کۆمەلێک مێرگ و سەوزای لە دەوروبەریدا هەیە. چەند گۆماوێکی بچوکیش لە رۆژهەڵات هەیە، وەک میوەبان، باسکە پیواز، زێرینخان.(

کانی دەرماناوی جەلی
کانی گڕاوی جەلی بە دووری 22کم دەکەوێتە باکووری قەزای کۆیە لە پارێزگای هەولێر. لە هەولێرەوە بۆ کانی جەلی 3 ڕێگا هەیە: (1- هەولێر بۆ دەربەندی گۆمەسپان بۆدۆڵی سماقوڵی 62کم. 2- هەولێر بۆ کۆیە بۆجەلی87کم. 3- هەولێر بۆ هیران بۆ نازەنین بۆ جەلی 88کم، کە سەرجەم ڕێگاکە قیرکراوە. زیاتر لە 12ئینج ئاوی لێ هەڵدەقووڵێت، ئاوی کانییەکە بە شێوەی بەردەوام 38 پلە گەرمە، کانیەکە بەپێوانەی 6م×6م کراوەتە حەوزێکی ئاو، حەوزی دووەم بازنەی و تیرەکەی 2م ، ئاوەکە مادەی کبریتی زۆرە. بۆ نەخۆشییەکانی پێست، وەک خورەشت، زیبکەی جۆراو جۆر، سووتانەوەی پێست، پیسبوونی پێست (گڕووی). بۆ رۆماتیزم و فەقراتیش سوودی لێوەردەگیرێت.

هەوارگەی پانکی گەشتیاری-:
بە دووری (108کم) دەکەوێتە باکووری شاری هەولێر، بە دووری 1کم دەکەوێتە خۆرئاوای قەزای رەواندز، لە سەر بەرزاییەک بنیاد نراوە کە (1100م) لە سەر ئاستی رووی دەریاوە بەرزە، رووبەری گشتی ئەم هەوارگەیە نزیکەی (400) دۆنمە لە چەند بەشێکی گرنگ پێک هاتووە، وەک: (74 مۆتێل بەهەموو پێداویستیەکانەوە، لەگەڵ (6) مۆتێلی ریئاسی(VIP) ، کۆگا و هۆڵی کۆنفرانس و کۆبوونەوە و پارکی وەستانی ئۆتۆمبێل و ریستورانتێکی پلە نایاب و کافتریایەک و شارێکی یاری و مەلەوانگە. هەروەها لە قۆناغەکانی دووەم و سێیەم چەندین چالاکی گەشتیاری گرنگ تری لێ جێ بەجێ دەکرێت.

دۆلی ئاکۆیان:
بەدووری (16کم)دەکەوێتە رۆژهەڵاتی شارۆچکەی رەواندز ، نزیکەی (110کم)لەشاری هەولێر دوورە، بەرزی ئەم ناوچەیە لەئاستی رووی دەریا (980) م، گوندی فەقیان شوێنێکی گەشتیاری و سروشت جوانی ئەم ناوچەیە، ناوچەکە بە دارودرختی خۆرسک، وەکو (دار گوێز – چنار – سپیدار - بی) رازاوەتەوە، کە دیمەنێکی جوانی بە ناوچەکە بە خشیوە .

چۆمان

بە دووری (160) کم دەکەوێتە باکووری خۆرهەڵاتی شاری هەولێر و کەوتۆتە نێوان زنجیرە چیاکانی (هەڵگورد – سەکران)هاوسنوورە لە گەڵ وڵاتی ئیران، رێگەی ستراتیجی حاجی ئۆمەران بەناویدا دەروات، بە هۆی بوونی چەندین (هاوینەهەوار – سەیرانگا – رووبارو مێرگ –تاڤگەی ئاوی) ئەم دەڤەرە بۆتە ناوچەیەکی گەشتیاری، هەروەها لە رووی کشتوکاڵی و ئاژەڵ داری ناوچەیەکی گرنگە. پلەی گەرما لە هاویندا لە 32 پلە تێناپەرێت.

حاجی عمران-:
ئەم ناوچەیە دەکەوێتە سنووری قەزای چۆمان و هاوسنوورە لە گەڵ وەڵاتی ئیران، (180) کم لەناوەندی هەولێرەوە دوورە و نزیکەی (20)کم لە قەزای چۆمان دوورە، لە زستان باران و بەفرێکی زۆر ئەم ناوچەیە دەبارێت، بۆیە لە وەرزی هاوین ئاوو هەوایەکی خۆشی هەیە، شێخی باڵەک و کانی دەرماناوی شێخی باڵەک چەند شوێنێکی گەشتیاری دەکەونە ئەم سنوورە.

کانی و مەزاری شێخی باڵەک-:
ئەم شوێنە دەکەوێتە ناو شارۆچکەی حاجی ئۆمەران، (180) کم لە ناوەندی هەولێرەوە دوورە وە

نزیکەی (20) کم لە قەزای چۆمانەوە دوورە، لە وەرزی زستاندا باران و بەفری زۆر لەم ناوچەیە دەبارێت، (2500) م لە ئاستی رووی دەریاوە بەرزە، شێخی باڵەکان لە لایان موسڵمانان بە پیرۆز و پیاوچاک ناسراوە، بۆیە بەردەوام گەشتیار دەچنە زیارەتی ئەم مەزارگەیە، لە نزیک مەزارگەکە کانی دەرماناوی شێخی باڵەک هەیە، ئاوی دەرماناوی شێخی باڵەک لەڕووی تەندروستی سوودی بۆ فرێدان و نەهێشتنی بەردی گورچیلە لێوەردەگیرێت، بۆیە ساڵانە گەشتیارێکی زۆر رووی تێدەکەن.

دۆڵی سەکران:
لە بناری باکوری زنجیرە چیای سەکران هەڵکەوتووە، دۆڵێکە بە داری سروشتی و دەستکرد داپۆشراوە، رووباریچکی بچوک لە ژێردارەکان دەروات و بۆتە جێگای کات بەسەربردن و پشودانی گەشتیاران، لەسەرەوەی دۆلەکەش گوندی سەکران بە دیمەنێکی جوان و کولتووری دەبینرێت، چەند کەپر و خزمەتگوزاری سەرەتای دروستکراون، بەڵام فێنکی ئاوهەوا و سروشتی جوان و هاژەی ئاو گەشتێکی خۆش بە گەشتیار دەبەخشێت .

سەیرانگەی رێزان :
بە دووری (144) کم لە شاری هەولێرەوە دوورە، ئەم سەیرانگەیە دەکەوێتە قەزای مێرگەسۆر کە نزیکەی (22) کم لە باشووری خۆرهەڵاتی بارزانەوەدوورە، دەکەوێتە سـەر رووباری رێزان و جامە لە سـەر رێگای مەزارگـەی (بارزانی نەمر)،. بەرزی لە ئاستی رووی دەریا (1200) مەتر بەرزە وە لە هاوین ئاو و هەوایەکی خۆشی هەیە هاوڵتیان بۆ گەشت کردن و مەلەوانی رووی تێ دەکەن .

پردی بەرسیرین
شوێنەواری پردی بەرسیرین بە دووری (18) کم دەکەوێتە باکووری خۆرهەلاتی شارۆچکەی سۆران، لەسەر رێگای سۆران حاجی ئۆمەران لە ناو گوندی بەرسیرین بنیاد نراوە، ئەم پردە بۆ پەڕینەوە زۆر سوودی لێ وەردەگیراوە، دانیشتوانی ناوچەکە ئیستاش بەکاری دەهێنن، لە سەردەمی میری سۆران دروستکراوە، 4پایەی لولەی بە شێوەی هونەری و ئەندازەی لە ژێر دروست کراوە، شوێنەوارێکە کە خۆراگربووەو بەرگری سروشت و ئاوی رووباری کردوە.

ئەشکەوتی شانەدەر
بە دووری 122کم دەکەوێتە باکوری شاری هەولێر، دەکەوێتە سنووری قەزای مێرگەسۆر، لە بەشی باشووری دامێنی چیای برادۆست هەڵکەوتووە، پێش (60.000) ساڵ مرۆڤی نیاندرتاڵ لەم ئەشکەوتە ژیاوە، بۆیە بە لانکەی ژیانی مرۆڤ دادەنرێت. شێوەیەکی سێگۆشەیی هەیە بەرزی (18)م وە درێژی ئەشکەوتەکە (40) م وە پانیەکەی (27) م لە ناوەوە فراوان دەبێتەوە تا دەگاتە (60) م، بۆ یەکەم جار لە ساڵی (1951- 1961) ز لەلایەن (رالف سولیکی) هەڵکۆڵینی تێدا کراوە، لە ئەنجامی لێکۆڵینەوە چوار چینی شوێنەواری چمارەیەک ئیسکەپەیکەری مرۆڤی نیاندرتاڵ و کۆمەڵیک کەلوپەلی بەکار هێنانی لەبەرد دروست کراو دۆزرایەوە کە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی بەردینی کۆن.

سەیرانگای دلۆپە
بە دووری (12کم) دەکەوێتە ل باکووری خۆرهەڵاتی شاری هەولێرە، (420م) لە ئاستی رووی دەریاوە

بەرزە، ئەم ناوچەیە ئاو و هەوایەکی خۆش و سروشتێکی خاوێنی هەیە لە بەهاراندا هەیە، هەموو ساڵێک ژمارەیەکی زۆر لە سەیرانکارانی شاری هەولێر سەردانی دەکەن .

سەیرانگای هەنارە:
بە دووری (18) کم دەکەوێتە خۆرهەڵاتی شاری هەولێر، (390م) لە ئاستی رووی دەریاوە بەرزە، لە دوو رێگاوە بۆی دەڕۆین یەکێکیان لە شەقڵاوە و ئەوی تریان لە رێگای کۆیەوە ، ژمارەیەکی زۆر لە لە هاوڵاتیان و سەیرانکاران رووی تێدەکەن.

سەیرانگەی ماوەران:
ئەم شوێنە لە باکووری خۆرئاوای شارۆچکەی شەقڵاوە بە دووری (20) کم دوورە ئەم سەیرانگەیە دەکەوێتە پشت چیای سۆرک گەشتیاران رووی تێدەکەن بۆ گەشت کردن.

سەیرانگای حاجی بایز- :
دەکەوێتە سنووری شارۆچکەی شەقڵاوە لەسەر رێگای شەقڵاوە هەریر وە دووری لە شارۆچکەی شەقڵاوە (5کم) دوورە وە دووری لە شاری هەولێر (53 کم) دوورە لەبەر جوانی دیمەنی شوێنەکە خەڵک لە بەهاران رووی تێدەکەن بە مەبەستی گەشت کردن بە تایبەتی خەڵکی شارۆچکەی شەقڵاوە (1) ئاپاری هەموو ساڵێک بۆ گەشت کردن رووی تێ دەکەن .

سەیرانگەی تەوسکە :
ئەم سەیرانگەیە لە سەرووی دۆڵێکە و لە بناری چیای سەفینە دەکەوێتە خۆرهەڵاتی هاوینە هەواری سەڵاحەدین بە دووری (15کم) بە رێگایەکی لاوەکی لە نێوان هاوینە هەواری سەڵاحەدین و هاوینە هەواری شەقڵاوە بۆی دەچێت ئەم سەیرانگەیە دوو دار چناری بەرزی لێیە ئەستووری ئەم دار چنارانە (513سم)ەوە تەمەنیان بە پێنج سەد ساڵا مەزەندە دەکرێن.
سەیرانگەی شێرەسوار :
ئەم سەیرانگەیە کەوتۆتە سەر رێگای گشتی هاوینەهەواری (سەڵاحەدین – شەقلاوە) بە دووری (42کم) لە پارێزگای هەولێر سەرەتا ناوی ئەم سەیرانگەیە لە چیوە هاتووە ؟ شێرەسوار یەکێک بووە لە دانیشتوانی ئەم ناوچەیە لە سەردەمی (سەڵاحەدینی ئەیوبی) ژیاوە و بەشداری لە ئازادکردنی شاری (قدس) ی کردووە لەبەر لێهاتوویی و ئازایەتی و سوارچاکی نازناوی شێرەسواری لە لایەن (سەڵاحەدینی ئەیوبی)پێ بەخشراوە . پاش ئازاد کردنی شاری (قدس) گەڕاوەتەوە ناوچەکەی خۆی ئەم شوێنەی هەڵبژاردووە وەک هاوینەهەوارێک کە گەشتیاران سەردانی دەکەن.

چۆم حەیدەر:
ئەم شوێنە دەکەوێتە باشووری شاری کۆیە بە دووری (21) کم لە ناوەندی قەزای کۆیەوە دوورە وە بە دووری (101) کم لە پارێزگای هەولێر، دوورە وە ئەم ناوچەیە شوێنێکی گەشتیاری و شوێنەواریە .

هەیبەت سوڵتان-:
دەکەوێتە باکووری رۆژهەڵاتی شارۆچکەی کۆیە بە دووری (3کم) وە بە دووری (73) کم لە پارێزگای

هەولێرەوە دوورە، بەرزی ئەم چیایە (1260) م لە سەر ئاستی رووی دەریاوە بەرزە .
مەیدانۆک-:
ناوچەیەکی گەشتیاری بەرفراوانە لە رووی دار و درەخت و دیمەنی سروشتی جوانە ، لە سەر رێگای گشتی سۆران مێرگەسوورە بە ناو گوندەکانی (شێتنە ، شێخان ، زینێ ، بۆکران) بەدووری (128 کم) لە شاری هەولێرە ، ساڵانە لە وەرزی بەهار خەڵکێکی زۆری ناوچەکە و شارەکانی تری کوردستان رووی تێدەکەن وە لە ئاستی رووی دەریاوە (979 م) بەرزە.

سەیرانگەی حەمامۆک-:
بە دووری (2) کم دەکەوێتە سەرووی شارۆچکەی کۆیە، هاووڵاتییان بۆ سەیران لە بۆنە و رۆژەکانی پشووی ساڵ رووی تێ دەکەن.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (farmansalih) سەبارەت بە (شوێنە گەشتیارییەکانی پارێزگای هەولێر) لە: 26-8-2012 23:11:20

ژمارە: 1556

شڤێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621728

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1557

شکارتە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081213182557644

یەکێکە لەو ئۆرۆدوگا زۆرە ملیانەی کە لەساڵی (1988) لەسەردەستی حکومەتی بەعس دروست کرا کەتێیدا، سەرجەم گوندەکانی ناوچەی خۆشناوەتی تێدا کۆکرایەوەو، دواتریش سەرجەم گوندەکانیان تەخت کراو ئیتر ئەم ئۆردوگایە دروست بوو کە تا ئەمڕۆ ماوە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی ئەم ئۆردوگایە بە چەندین زەمەن و کاتی ناخۆش و، پرنەهامەتیدا گوزەری کرد، تا دواجار لەلایەن حکومەتی هەرێم ئیدارەی پێشوو سلێمانی ئاو بۆ ئەو گوندە دابین کراو، دواتریش شارەوانی بۆ دامەزراوە، ئەو ئۆردوگایەی کە مەترسی نەمانی لەسەر بوو ئیتر گۆرنکاریەکی بەرچاوی بە خۆیەوە دیت، تا دەگاتە ئەمڕۆ کە خاوەنی زۆرینەی فەرمانگەکانی خۆیەتی و،ئەتوانین بڵێن بۆتە نیمچە شارۆچکەیەک، ئێستا ا(6654) کەسی تێدا نیشتە جێ یە کە دەکاتە (1070) خێزان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1558

شکەفتیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 19

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1559

شۆشمێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207 14

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1560

شیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120715

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1561

شیپانەجۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120716

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1562

شیخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120717

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1563

شیخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120718

یەک لە گوندەکانی نەوسود

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 1564

شیرکوژ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120719

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بیجار

ژمارە: 1565

شیرین سوار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051911442958050

شیرنسوار یان شیرین سوار، ناوی کێوێکە لە نزیک بە زەنجیرە کێوەکانی شاهۆ بە رووکاری بێڵەواری کامیاراندا، لەسەر جادەی کامیاران مەریوان هەڵکەوتووە. لە نێوان ئاواییەکانی لۆنی گەورە (لۆنی سادات) و "مێسوراو"دا هەڵکەوتوو. ئاوایی مێسوراو لە رووکاری جادەی کامیاران مەریوانەوە پاڵی بەم کێوەوە داوە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (شیرین سوار) لە: 19-5-2011 11:27:21

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 1566

شیرەمەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010311275486879

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1567

شیرەنی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120720

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1568

شیلانئاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120721

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1569

شیلانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120317370211756

باتیفا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1570

شیناوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120722

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1571

شینکایەتی

http://www.kurdipedia.org/?q=20121124233716738744

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 1572

شیواشۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=201008261505224931

گوندێکی سەربە شارۆچکەی کۆیەیە و زۆر دەوڵەمەندە بە نەوت. ساڵانێکە دەستەڵاتی یەکێتی نەوت لەم بیرە دەردەهێنێت.
سەرچاوەی وێنە:ماڵپەڕی ئاوێنە

ژمارە: 1573

شیوی قازی

http://www.kurdipedia.org/?q=2013041822012882698

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: قەرەداغ

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1574

شیوەبرایم

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120723

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1575

شیوەبرسیسەرشاخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120724

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1576

شیوەجۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120725

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1577

شیوەسەڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120726

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1578

شیوەلۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=20120704001759716888

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1579

شیوەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20120714114406720337

باڵەکایەتی
فۆتۆ ئیسماعیل عوسمان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

ژمارە: 1580

شیڤیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217299

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1581

شیڤێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217300

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1582

شێخ بزێنی

http://www.kurdipedia.org/?q=20121125151657739003

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1583

شێخ تەویل
http://www.kurdipedia.org/?q=20131113140536878 61

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1584

شێخ چۆپان
http://www.kurdipedia.org/?q=20120522132541648 30

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەلآتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1585

شێخ حەیدەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20090716125056183 9

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 40 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 224 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1586

شێخ عەتار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576644

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1587

شێخ لەنگەری بچووک

http://www.kurdipedia.org/?q=20130915213811922781

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1588

شێخ لەنگەری گەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130915213811922777

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1589

شێخ مستەفا

http://www.kurdipedia.org/?q=20130418220817826999

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1590

شێخ مەقسود
http://www.kurdipedia.org/?q=2012090709055972944

گەڕەکێکی کوردنشینی شاری حەڵەبە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: گەڕەک

ژمارە: 1591

شێخ مەما
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621731

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1592

شێخ هۆمەر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011060721065560231

کوندی شیخ هومه ر سه ربه ناوجه ی شاره زووره له ناحییه ی عه ربه ت سه ربه باریزکای سلیمانی ئه م کونده هاوسنوره کانی قره کول.قسرت.شه مه.ده ربه ندفه قه ره.ئاوه که له.نه مه ل.ئه م کونده له سالانی سه ره تای حه فتاکان(70)نزیکه ی(20)مال بوه خه ریکی کشتوکال وئاژه لداری بوون له وسالانه دوو باخ له م کونده هه بووه که سه کان وه ک برا زیابوون.دوو سه رجاوه ی ئاوی هه بووه له ناودی دا ناو ی دانیشتوانی کونده که(حسن.عبدلقادر.کریم)کوری مامه لی (حمه علی.عادل)کوری حمه ی فره ج.(عبدولا.حسن.حسین.محەمەد.جزا.ستار.)کوری مامه قازی(صدیق.دارا.ئه شره ف.سردار.سه روه ر. نه جات.محەمەد.مستەفا.ئومید)کوری حاجی شریف.
(طایر.مەحمود.سالح.ئەحمەد.علی.عمر.عه تا.طه ها)کوری حاجی امین.(قادر.علی)کوری لاله ئه حمدی خه لیفه حسن
ئه م کونده وه ک هه موو کونده کانی تری کوردستان له کاره ساتی ئه نفال دا له سالی 1988 خابوور کرا
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (akam adil) سەبارەت بە (شێخ هۆمەر) لە: 24-6-2011 10:43:43

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1593

شێخ هەسن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 34

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1594

شێخ هەسنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217355

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1595

شێخ وتمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202432924446

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1596

شێخ کایە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130206114433756166

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: موسڵ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1597

شێخان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192438

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1598

شێخان 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021341

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1599

شێخحەیدەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120728

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1600

شێخدرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621736

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1601

شێخشەربەتی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757643

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1602

شێخلەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120729

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1603

شێخمەزار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120730

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1604

شێخکا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506221737

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1605

شێخەسنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 39

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروشێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1606

شێخەکوێرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576 97

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1607

شێرانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 40

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1608

شێرانە 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 41

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1609

شێرکاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20120714114526720 38

باڵەکایەتی
فۆتۆ فاخیر باڵەک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

ژمارە: 1610

شێرکوژ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120731

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1611

شێرەوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120732

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1612

شێلمان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120733

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1613

شێلمجاڕان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120735

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1614

شێنان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120736

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1615

شێنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20121224164653744451

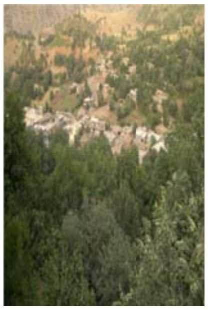

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1616

شێواوکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120737

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1617

شێوەسماک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120738

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1618

شەتونسی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621726

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1619

شەختان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120701

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1620

شەروینە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120098

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1621

شەریف ئاباد
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577762

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1622

شەریف ئاوای چلچەمە
http://www.kurdipedia.org/?q=20090716124207183

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 162 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 918 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1623

شەریف ئاوای گۆمەیی
http://www.kurdipedia.org/?q=20090716124255183

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری

ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 21 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 130 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1624

شەریفئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120704

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1625

شەریفاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20090222334471387

یان قەرەچیاوا یەکێک لە گەڕەکە مەزنەکانی شاری سەقزە کە بە شێوازی بیناسازی کۆن و بێ یاسا دروست کراوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سەقز

ژمارە: 1626

شەرەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120702

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1627

شەشۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110511094946578547

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1628

شەقڵاوا - شەقڵاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081217103855810

یەکێکە لە هاوینە هەوارە بەناوبانگەکانی کوردستان دەکەوێتە دامێنی چیای سەفین بەلای باکوریەوە (966)م بەرزە لە ئاستی دەریا، ئاو هەوایەکی بەخشیووە بەم هاوینە چیای سەفین لە کۆنەوە مایەی سەردانی گەشتەوەرانی بووە و بەجۆرێک گەشت و گوزار بەشێکی زۆری داهاتی ناوەندەکەی داگیر کردووە .
شەقڵاوا (51) کم لەشاری هەولێرەوە دوورە و ڕێگاکەی ڕێگایەکی زۆر چاکە، پلەی گەرمای ئەو هاوینە هەوارە بەهاوینان (30 تا 35) پلەی سەدیە و زستانیش (10) پلەی ژێر سفری سەدیە دارستانی چر و پر لەو دەڤەرەدا هەیە و بەزۆری (خۆخ، گوێز، ترێ، هەنجیر، هەنار .)
شایەنی باسە بەرهەمی تووەکی زۆر لە شەقڵاوە هەیە کە ناوبانگێکی زۆری لە کوردستان هەیە، لە بازاری ئەو هاوینە هەوارە کەل و پەلی پێویست بۆ گەشتەوەران بە ئاسانی دەست دەکەوێت لە ئوتێل و چێشتخانەو چەندەها دووکان لە وناوەندە کەلو پەلی پێویست و کەلوپەلی فۆلکلۆری کوردەواری و دەستکردی پیشەیی کوردی و خواردن و بەرهەمەکانی نێو خۆی زۆرن بەتایبەتی بەرهەمی میوەجات و پەروەردەکردن .
لە شەقڵاوا دا چەند ئوتێلێک هەن و لە پلە باشەکانی ئوتێلی گەشتیارین، سەرەرای ئەوانە چەندان خان هەیە لە ماڵەکاندا کەوا پێشوازی لە میوانان دەکەن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1629

شەقڵاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120705

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1630

شەمامک

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216225859799

شارەدێی شەمامک 56 گوند دەگرێتە خۆ، ژمارەی دانیشتوانی 34.743 سەرە. دەکەوێتە ناوچەیەکی دەشتاوی زێی گەورە (سەروو) کەوتووتە رۆژئاوا، کە هەولێر لە دهۆک موسڵ جیا دەکاتەوە، رێگای نێوان خەبات و ناوەندی هەولێر قیرتاوە، خەبات 35کلم، 25 خولەک لە ناوەندی هەولێر دوورە، لە هاویندا گەرم و وشکە لە زستان باراناوی و ساردە، بەڵام لە بەهار و پاییزدا خۆش و مامناوەندیە، سامانی سرووشتی سەرەکی زەوییە کشتوکاڵییە بەپیتەکەیەتی، باری ئابووریی باش نییە، خەڵکی بە کشتوکاڵ و ئاژەڵ بەخێوکردن، خەریکن، هەروەها هەندێکیشیان کارمەندی میرین، رێژەی بێکاری بەرزە، رێکخراوە نا حکومیەکان رۆڵیان نییە لە ناوچەکە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1631

شەملکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120706

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1632

شەمۆلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120707

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1633

شەمێران

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262228479665

گوندێکە سەربە شارۆچکەی دەربەندیخانە لە سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1634

شەهیا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621727

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1635

شەوگێڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013020216262875531

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1636

شەڕکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557588

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1637

شەکەربڵاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311031910059

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 16 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 93 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1638

شەڵماش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120708

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1639

عادلجەواز

http://www.kurdipedia.org/?q=20120604215946650038

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1640

عازەبان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926230844966

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1641

عاڵای

http://www.kurdipedia.org/?q=20130104154721746

ناوچەی کەندێناوەی دەشتی هەولێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1642

علمئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1643

علیاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204003925O3

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1644

عوربان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120752

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1645

عومەر ئاغا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621742

گوندێکە سەربە شارەدێی (سندی(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1646

عين ابو هدلان
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400592516

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1647

عين مرميه
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492512

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1648

عين موزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204005925 15

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1649

عەبابەیلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926223401966 7

گوندێکە سەربە شارۆچکەی هەڵەبجە.
سەرچاوەی وێنە: قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1650

عەباس ئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201010051001219794

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 8 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 56 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1651

عەجەبشێر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120740

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1652

عەربان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120741

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1653

عەربەت

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202212242778

ئەم شارەدێیە سەربە پارێزگای سلێمانییە و دەکەوێتە دەشتی شارەزوورەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1654

عەربەنووس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120742

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1655

عەزیز ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155045577760

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1656

عەزیز قادر

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102222351388239

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1657

عەزیزئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=200907161304081840

یەکێکە لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 14 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 90 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1658

عەزیزئاوای چلچەمە

http://www.kurdipedia.org/?q=200907161305161841

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 1 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 4 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1659

عەزیزکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120743

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1660

عەزە قونیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012021911414764252

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1661

عەسکەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2012062517071171354

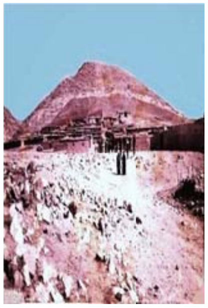

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1662

عەسکەرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120744

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1663

عەسەنسالاران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120745

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1664

عەلی ئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20101005100039792

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 77 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 489 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1665

عەلی ئاوای دۆڵەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577 98

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1666

عەلی ئاوای مەڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577 27

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1667

عەلی ئاوای کەرەفتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577 26

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1668

عەلی سەرا

http://www.kurdipedia.org/?q=2013070411273189704

13کیلۆمەتر لە قەزای داقووق دوورە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1669

عەلیئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120746

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1670

عەلیاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120712224648700037

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1671

عەمبار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207747

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1672

عەنەب

http://www.kurdipedia.org/?q=20140102160427869 03

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەڵەبجە

ژمارە: 1673

عەولائاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120748

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1674

عەولاتە پەسی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120749

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1675

عەوڵاتەپەسی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120750

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1676

عەوڵاکوردە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120751

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1677

عەینکاوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216224333797

ئەم شارەدێیە، ژمارەی دانیشتوانی 41.000 سەرە، دەکەوێتە ناوچەیەکی دەشتایی، رێگای نێوان عەنکاوە و ناوەندی هەولێر زۆربەی گوندەکان قیرتاو کراوە، عەنکاوە 5 کلم و 5 خولەک لە ناوەندی هەولێر دوورە، لە هاویندا وشک و گەرمە باراناوی و ساردە لە زستان، بەڵام لە بەهار و پایز خۆش و مامناوەندیە، سامانی سرووشتی سەرەکی زەویە کشتوکاڵیە بە پیتەکەیەتی، باری ئابووری ناوەندی عەنکاوە باشە، بەوەی ژمارەیەکی زۆری دانیشتوانەکەی کارمەندی میرین، یان لە رێکخراوە ناحکومیەکان کاردەکەن، جگە لەوەی ژمارەیەکی زۆریشیان لە دەرەوەی وڵات کاردەکەن یارمەتی کەسوکاریان دەدەن لە ناوەوەی وڵات، بەڵام باری ئابووری گوندەکان باش نییە. بەوەی خەڵکی خەریکی کشتوکاڵ و ئاژەڵ بەخێوکردنن و رێژەی بێ کاری بەرزە باری ئاسایش لە ناحیەکە باشە. هیچ کێشەی کۆمەڵایەتی نییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1678

غارکرفتو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577 32

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1679

غزالی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207 53

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1680

غلامئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120754

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1681

غلبیشی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621743

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1682

غلبیشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217461

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1683

غەیبیسور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207551

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1684

فترە زەوی

http://www.kurdipedia.org/?q=20100920113311955

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی فترە زەوی بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 85 کەس لە 18 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1685

فق حسێن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621747

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1686

فلکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120756

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1687

فیشخابور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621749

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1688

فەتاح ئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577355

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1689

فەتاحئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207577

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1690

فەقیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110311092355215422

هاوینگەی فەقیان کەوتۆتە نێوان سروشتێکی رازاوی پڕ لەدارو درەخت بەدرووی 120 کم دەکەوێتە باکوری رۆژ هەڵاتی شاری هەولێر، هاوینگەی فەقیان دەکەوێتە نێو رەزو باخچەکانی گوندی فەقیان لەدۆڵی ئاکۆیان سەرەبە قەزای رواندز لەپارێزگای هەولێر، شوێنەکە بەدار گوێزو دارچنارو چەندین جۆری میوە داپۆشراوە، کانیاوی بەخور و سازگاری لێیە، ئەوە بۆماوەی سێ ساڵە گەشتیار رووی تێدا دەکات بەڵام پێویستی بەناساندو خزمەتگوزاری پێویست هەیە .

هاوینەهەواری بناری هەڵگورد

چیای هەڵگورد لە قەزای چۆمان بەدووری 180 کم دەکەوێتە باکوری رۆژهەڵاتی شاری هەولێر، لەچوار دەوری چیایەکە مێرگ و گۆماوی سازگاری لێیە، بەهاوین پلەی گەرما لە 25 پلە تێناپەرێت. شوێنێکی لەبارە بۆ دروستکردنی هەوارگە و شوێنی گەشتیاری. گەشتیار دەتوانێت بەهاوین لەبەر هەتاو دابنیشێت بە بێ ئەوەی گەرمای بیێت چونکە بەردەوام هەوایەکی فێنک و سازگار هەڵدەکات.

هاوینە هەواری دۆڵی سەکران

هەڵکەوتەی ئەم هاوینە هەوارە بەدووری زیاتر لە 160 کم دەکەوێتە باکوری هەولێر، کەوتۆتە ناوچەی بالەکایەتی، لەناو دۆڵێکی پڕ لەدارو درەختدایە و رووبارێکی سازگار بەناویدا رەت دەبێت. بەشێوەیەکی سادە ژمارەیەکی زۆر کەپری گەشتیاری لێ دروستکراوە، بەڵام بەهۆی دیمەنی جوان و سازگاریی کەش و هەواکەی، ساڵانە ژمارەکی زۆر گەشتیار کاتەکانیان لەم شوێنەدا بەسەر دەبەن.

سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (سەیرانگای فەقیان لە دۆڵی ئاکۆیان) بۆ کوردیپیدیا لە 10-03-2011

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1691

فەقێخدریان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120758

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1692

فەقێسولەیمان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120759

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1693

فەیدیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20101208154420984 2

شارەدێیە، سەربە پارێزگای موسڵە، داگیرکەری بەعس ناوەکەی تەعریب کرد بۆ فایدە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1694

فەیروزیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120760

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1695

قاجر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120761

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1696

قاچیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577736

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1697

قادر کەرەم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110508204418575669

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: کەرکوک

ژمارە: 1698

قادراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120762

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1699

قاراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120763

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1700

قارقاراڤا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621750

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1701

قارقارەڤا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621751

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1702

قارنجە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120764

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1703

قارنە
http://www.kurdipedia.org/?q=201009162219359526

گوندێکە سەربە شارۆچکەی نەغەدەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1704

قازان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120765

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1705

قازیجۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120766

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1706

قاسملوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120767

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1707

قالووجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457748

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1708

قالوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120768

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1709

قالوێی زەندان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120769

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1710

قامیشلۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200911152319522605

شارێکی خۆرئاوای کوردستانە. بێجگە لە کورد ژمارەیەکی زۆری ئەرمەنیشی تێدایە. دەیان ساڵە ئەم شارە لەلایەن داگیرکەری سوورییەوە لەژێر پرۆسەی بەعەرەبکردندایە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1711

قامیشلە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757633

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1712

قامیشە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120770

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1713

قامیشەلە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120771

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1714

قاڕنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120772

وێنەکە لە گۆڕستانی قوربانییەکانەوە راکێشراوە.
سەرچاوەی وێنە: سۆران کەرباسیان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: نەغەدە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1715

قایبەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120773

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1716

قایتەوەنی بچووک

http://www.kurdipedia.org/?q=2012062612474871520

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1717

قایتەوەنی گەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012062612474871519

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1718

قایر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120774

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1719

قجر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155047578OO

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1720

قجیئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120775

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1721

قرنسیە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120776

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1722

قروچاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120777

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1723

قروە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120778

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1724

قزقاپان 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021343

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1725

قزگە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410051

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 48 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 260 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1726

قزڵجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120779

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1727

قزڵقۆپی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120781

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1728

قزڵقەبر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120780

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1729

قزڵکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120782

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1730

قسر یزدین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217752

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1731

قسرتی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202221009275

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێی عەربەتە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەڵی جافن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1732

قسرتی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202220953274

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێی عەربەتە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەڵی جافن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1733

قسقاپان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120783

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1734

قشلاخ چەرموو

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410052

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 39 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 109 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1735

قشلاق

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120784

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1736

قشلاق ئەمین بەگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120785

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1737

قشلاق سرخە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557765

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1738

قشڵاخە رووتە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262310509669

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1739

قشڵاق

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120786

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1740

قشەفەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621753

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1741

قلاتە رشکە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577 81

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1742

قلخانچەک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207 87

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1743

قلخانی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931207 88

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1744

قلعە جقە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504357725

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1745

قلعە جقە سفلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557767

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1746

قلعە کەنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504357722

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1747

قمریی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621754

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1748

قندۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012121620432474367

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ڕانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1749

قوبادبەگیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120828

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1750

قوببە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120829

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1751

قوتور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120830

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1752

قوتوەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 45

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1753

قوتی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 58

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1754

قوچاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 31

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1755

قوچەبڵباس

http://www.kurdipedia.org/?q=2012021911414864253

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1756

قورشیواشی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120832

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1757

قوریقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120833

جوانڕۆ
یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1758

قوژتەپە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120834

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1759

قوشتەپە
http://www.kurdipedia.org/?q=20081216231033802

شارەدێی قوشتەپە سەربە پارێزگای هەولێرە و ژمارەی دانیشتوانەکەی (22.850) سەرە. ناحیەی قوشتەپە 59 گوندی هەیە تەنیا دوو گوندیان ئاوەدان نییە، ناحیە قوشتەپە تێکەڵە لە دەشت و گرد، دەکەوێتە نێوان زنجیرە گردی زۆرگە زراو زورگەکانی دێدەوان، زێی بچووک بەباشووری ناحیەکە تێدەپەڕێت، قوشتەپە 22 کلم لە هەولێر دوورە، ڕێگا لە ناوەندی قوشتەپە بۆ هەولێر قیرتاوە، لە هاویندا زۆر گەرمە لە زستاندا ساردە، بەڵام لە پاییز و بەهار خۆش و مامناوەندیە. باری ئابووری باش نییە، خەڵکی خەریکی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و کارمەندی میرین.ڕێژەی بێکاری بەرزە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1760

قوشچی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120835

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1761

قولدەڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120836

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1762

قولەر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120837

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1763

قولەسوێروێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120838

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1764

قوماش
http://www.kurdipedia.org/?q=2014010215535986905

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1765

قومریێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621759

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1766

قومقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120839

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1767

قووچاخ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577 53

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1768

قوڵئەستێر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 40

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1769

قوڵتێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 42

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1770

قوڵتەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120841

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1771

قوڵدەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120843

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1772

قوڵقوڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120844

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1773

قوڵەسەن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120845

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1774

قڕوشاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120846

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1775

قۆجغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120847

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1776

قۆجە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120848

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1777

قۆرغ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120849

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1778

قۆریقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120850

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1779

قۆریەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120851

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1780

قۆزلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120852

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1781

قۆلخەتەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120853

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1782

قۆیتەڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120854

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1783

قیلەسون
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120855

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1784

قەباغلووجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120789

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1785

قەباکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120790

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1786

قەبەغلوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120791

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1787

قەپڵانتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120792

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1788

قەدش

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031554184638

ب سروشتێ خویێ بالکێش و رەنگا ورەنگ د هەر جوار وەرزان دا ب رەنگێ سپی یێ بەفرێ ل زفستانێ و کەسکێ ڤەبوی کولیلک و گولێن هەمە رەنگ یێ داروبارو گیای ل بهارێ و کەسکێ تێکەل دگەل زەراتیا بەهینا گیایێ ل دێمی ل هاڤینێ و بەلگێن زەر یێت داروباری و بایێ پایزێ کومەلگەها قەدش وەک باژێرکەکێ رەنکا و رەنگ و زور جوان دیار دکەتە ڤە ل بەروژێ چیایێ مەتینی بەرامبەر چیایێ گارەی، دناڤبەرا هەردوو هاڤینگەهێن ب ناف و دەنگ ل دەڤەرا بەهدینان سیلاڤ وا ئینشکێ دا، کومەلگەها قەدش ئێکە ژ کومەلگەهێن سەر ب قەزا ئامێدیێ ڤە د کەفیتە باکورێ روژئاڤا سەنتەرێ قەزایێ (باژێرێ ئامێدیێ) و ب دویراتیا (10) کم و ل باکورێ ناحیا سەرسنکێ ب دویراتیا (6) کم ل ژێریا کومەلگەهێ ئاقارەکێ بەرفرە و پرێ هەمی جورێن داروباری و ب تایبەت سێڤ هەیە و بەرسینگێ گوندێ یێ بەردایە و دیمەنەکێ دلڤەکەرە، کومەلگەها قەدش وەک چەندین کومەلگەهێن دی ژبو مەرەمێن سیاسی ژلایێ رژێما بەعس ڤە ل سالا 1977 هاتیە دروست کرن پشتی دەسپێکرنا کاڤلەکرنا گوندێن سنوری یێن دەڤەرێ و ب دویراتیا پتر ژ (20) کم ژ سنورا، ل بەرێ دناڤبەرا (40-50) خانیان ل گوندێ قەدش هەبون بەلێ پشتی ئاڤاکرنا کومەلگەهێ ب تەنشتا گوندی ڤە و ل لایێ روژهەلاتێ و ب تایبەت پشتی سەرهەلدانا پیروز و بەر قەرار بونا ئاشتیێ و باوەری و بەرفرەهیێ و باش بونا بوارێ ئابوری یێ خەلکێ و ڤەگەریانا خەلکێ دەربەدەر بویە ئیران و تورکیا ژبەر زورداریا رژێما گور بگور، ئەڤرو قەدش گەلەک مەزن بویە ل لایێ باکوری گەهشتیە گوندێ ئیسفکا و نوکە بەرەف بن چیایێ مەتینی دچیت و ژلایێ روژهەلاتێ ڤە نێزیکێ گوندێ

دێرینتە بویە و دیسان ژ هەردوو لایێن باشور و روژئاڤا ژی ڤە بەرفرەهی دبیت، و ئەفرو ژ چەندین تاخا پێک دهێت وەک شەهیدان، گوند، ئیسفکا، کومەلگە، رێکانی، بنی گوندی..... و خەلکەک ژ دەڤەرو هوزو گوندێن جودا جودا لێ ئاکنجی بوینە وەک (بەرواری، نێروەی، رێکانی، بەرگارەیی، صبنە، ئەرەدنی،........) و وەکی یا دیار دەمێ جهەک بوش دبیت جور و ژێدەرێن ژیانێ ژی زور دبن لەوما دێ بینین ژیارا خەلکێ کومەلگەها قەدش ل سەر چەندین ژێدەرایە وەک موچە (فەرمانبەر و پێشمەرگە) بەرهەمێن چاندنێ و گیانداران (جوتیار)، کەرتێ تایبەت (دکاندار، پالە، شوفێر،.....) و هەر چەندە ئەڤرو بوارێ ئابوری یێ خەلکێ کومەلگەهێ بگشتی یێ باشە، بەلێ ل دەمێ دوور پێچا ئابوری ل سەر عیراقێ ژیار گەلەک ب زەحمەت کەفت بو و دبیت ژ گەلەک جهێن دی خرابتر بو ژ بەرکو قەدش جهەکێ سنوری نەبو ژبو بازرکانی و قاچاغیێ و پروژێن مەزن لێ نەبون بو کاری وەک باژێرا، و جهێن بەرفرە بو چاندنێ نەبون وەک دەشتێ و زێدەباری کێماسیێ ئاڤا چاندنێ، ل دویف ئامارا (2006) ێ هژمارا ئاکنجیێن کومەلگەها قەدش (5160) کەسن ل سەر (1032) خێزانان دابەش دبن و (1007) خانی لێ هەنە، و ئاریشا ئاکنجیبونێ وەک هەمی پارچێن دی یێن کوردستانێ و عیراقێ یا لێ هەی، ژ ئەگەرێ هاریکاری و پیتەدانا حکومەتا هەرێما کوردستانێ ب سەروکاتیا بەرێز (نێچیرفان بارزانی) چەندین پروژێن خزمەتگوزاری هاتینە جێ بەجێ کرن وەک ئاڤاکرنا قوتابخانا و کولانا بیرێن ئیرتیوازی...و دیسان چەندین دی د قوناغێن ب چهێنانێ دانە وەک نەخوشخانێ و پروژێ ئاڤا ڤەخوارنێ و نوکە ل قەدش سێ قوتابخانێن سەرەتایێ هەنە و ئێکا دواناوەدیا و ئێکا نافنجی، و بنگەهەکێ ساخلەمیێ، شیرەتکاریا چاندنێ، بنگەهێ پولیسان، بەیتەرە، باژێرڤانیا کو هەمی ژلایێ حکومەتێ ڤە دهێنە ب رێڤەبرن، ل بەرێ دا ژێدەرێ ئاڤا ڤەخوارنێ کانیا گوندی بو بەلێ پشتی پشکنین و تاقیکرن ل سەر ئاڤا وی هاتینە کرن دیار بو کو ئەوە ئەگەرێ وان ئێشێن بەلاف بو ل قەدش وەک (زەرک، ثیفوئید، زک چون....) لەوما حکومەتا هەرێمێ چەندین بیر کولان و ئاڤا کانیێ بو چاندنێ هێلا و ئەو ئێشا گەلەک کێم بون و هندەک نەمان، هەژی گوتنێ یە کو قەدش وەک هەر پارچەکا دی یا کوردستانێ ژ بشکداریکرنێ دبزاڤا رزگاری خوازا گەلێ مەدا یابێ بار نەبو و ب هەمی شێوا ب گەنجان وەک پێشمەرگە و ب خوینا دەهان کەسان و ب پشتەڤانیا شورەشا ب ئاهێن خوارنێ، پێزانین، پارە، چەکی کریە، و گەلەک نەخوشی ب سەری هاتینە وەک خانی سوتن و تالان کرن و دەربەدەری شکەفتا بوینە هەستێ کوردایەتی گەلەک یێ لێ بەلاڤ و موکومە لەوما ل سالێن (هەشتیان دا) گەنچێن قەدش خوپێشاندانەک دژی رژێما بەعس کرو هێزێن لەشکەرێ بەعسیا و دەزگەهێن پولیس و ئاسایش (امن) ب گولەبارانکرن و قوتانێ ژێک جودا کرن.
سەرچاوە: علی رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 1789

قەدەفەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926232252967 4

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1790

قەرومەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120803

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1791

قەرە هەنجیر

http://www.kurdipedia.org/?q=201001032318083069

شارەدێیەکە سەربە شارۆچکەی چەمچەماڵ. ساڵانی هەشتاکان رژێمی بەعس سەدان خێزانی عەرەبی بۆ ئەم شارەدێیە هێنا بەمەبەستی بەعەرەبکردنی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1792

قەرەئۆمەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120793

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1793

قەرەبڵاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009071337429406

گوندیکە سەربە شارەدێی کۆکسە لە شارۆچکەی کفری

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1794

قەرەبڵاغ 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021344

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1795

قەرەتەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100555

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 54 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 273 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1796

قەرەچی قڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=200908111109101939

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 50 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 324 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1797

قەرەچەتان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120624204900711 80

سەر بەناحیەی پیرەمەگرون-ی قەزای دوکانەو چەند کیلۆمەترێک لەپیرەمەگرونەوە دوورەو دەکەوێتە نێوان شاخی پیرەمەگرونو گردی ناو رەشکیو دەشتی چاڵە سەوزو دەشتی قەرەچەتان. هاوکات دەکەوێتە نێوان گوندەکانی بیرانو سوسێو کارێزی سەعیو زێوێو یاڵانقۆزو گردەبۆر قازیاواو هەروەها ناحیەی پیرەمەگرون.

ناوی قەرەچەتان

لەسەر ناوی قەرەچەتان چەندین راو بۆچوونی جیاواز هەیە لەوانەش دەڵێن قەرەچەتان لەچەتە رەشەکانەوە هاتووە، قەرە بەمانای رەشو چەتان بەمانای چەتەکان کە گوایە ئەو ناوچەیە چەتەی زۆری هەبووەو خەڵکە قاچاخو چەتەکان کە هەڵدەهاتن لەو شاخەو ئەشکەوتانەی پیرەمەگرون خۆیان حەشار دەدا.

رایەکی تریش هەیە دەڵێت: لەبەردە رەشەکانەوە هاتووە، چونکە لەو شاخە گرکان تەقیوەو ئەو بەردە رەشانەی لەگەڵ خۆی هێناوە، بەڵام تائێستا ئەوە ساغنەبۆتەوە. هەروەها رایەکی تریش هەیە کە دەڵێت، ئەم بەردانە بەفرو باراناو هێناویەتی، بەردەکان بۆشن کە پێی دەوترێت بەردی دانە سەگو مادەی ئاسنی کەمەو زۆر بەئاسانی هەڵدەوەرێنو دەبنە خۆڵەمێش). دوایین راش ئەوەیە گوایە لەقەرەئەشکانیەکانی ئێرانەوە هاتووە، بەوپێیەی قەرەئەشکانیەکان ماوەیەک هاتوونەتە ئەم ناوچەیەو لەوێ ژیاون واتە قەرەئەشکان بۆتە قەرەچەتان دەماو دەم.

مێژووی قەرەچەتان

ئەم گوندە لەهەردوو بنەماڵەی هەرکیو گۆران پێک هاتوون. دەگێرنەوە کە لەساڵی 1800 کاندا شێخ سمایلی عەوالان چەند بنەماڵەیەکی هەرکی دەنێرێت بۆ قەرەچەتان لەوێ نیشتەجێ دەبن. شێخ سمایلی عەوالان کەسێکی دەست رۆیشتوو ناودار بووە ئێستا مەزارەکەی لەگوندی عەوالانی نزیک چەمی رێزانەکە تەکیەکەشی لەهەمان شوێن بووە، خەڵکێکی زۆر لەتەریقەتەکەی کۆبونەتەوە کە ئێستا تەکیەکەی لەلایەن شێخ سەید گوڵ بەڕیوە دەبرێتو ئێستا ئەم دوو هۆزە بەجۆرێک تێکەڵ بوون کە رەنگە هەندێکیان لەبیری ئەوەدا نەبن کە سەر بەچ هۆزێکن.

ئەم گوندە خاوەنی پێگەیەکی مێژوویی زۆر تایبەتە، دوو شوێنی ئاسەواری تێدایە کە ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ژیان زۆر لەکۆنەوە لەو شوێنە هەیە کە نزیکە لەگوندەکەوە، یەکەم: میرقولی، ئەم شوێنە بەم دواییانە لەساڵی 1999 لەلایەن چۆمان ئیسماعیل دانیشتووی گوندی زێوێو دۆزرایەوە کە بۆ دارپرین چوو بووە ئەو ناوچەیە کە بەپێ دوو سەعات لەزێوێوە دوورە کە قۆناغی یەکەم دەشتاییەو هەتا دەگاتە سەر گردەکەو قۆناغی دووەم بەرزاییەکی سەختە بە رێرەوێکی تەسکی کە وەک دەروازەیەکە بۆ چونە ناو ئەو میرنشینە کە پێ دەچێ میرو میرنشینێکی تێدا ژیاوەو چەندین ئاسەواریش لەو شوێنە هەیە. بەشێکی میرقولی لەقەرەچەتانو بەشەکەی تری لەزێوێوە نزیکە. دووەم شوێنەواری رەبەنەیە کە ئەویش شوێنەوارێکی کۆنە ئاماژەیە بۆ بوونی ژیانو میرنشین لەو ناوچەیە ئەم شوێنە بەڕێکەوت لەلایەن هاووڵاتیەکی گوندی زێوێو دۆزراوەتەوە لەساڵی 1993 کە دەکەوێتە رۆژهەڵاتی گوندی قەرەچەتانو دەکەوێتە نێوان هەردوو چیای نسێو چیای رەبەنە کە پێ دەچێ هەر بەو ناوەوە ناونرابێت. لای خۆرئاواوە لەدەربەندێک دەچێ بەو پێیەی ئەم دوو چیایە لەیەک زۆر نزیک بۆتەوەو هەڵکۆڵراوی رەبەنە لەنێو ئەم دوو شاخەداو لە

دەروازەکەی دروست کراوە.
ناسراوەکانی گوند
قەرەچەتان گوندێکی گەورە بووەو لەچلەکانی سەدەی رابردوودا بووە بەناحیە، بەڕێوەبەری ناحیەش شێخ یوسفی شێخ عەزیز شەدەڵەیی بووەو زۆربەی کاروبارە ئیداریەکان لەناحیەکە بەڕێوەچووە. لەساڵی 1932دا قوتابخانەی بۆ یەکەم جار تیاکراوەتەوە، لەساڵی چلەکاندا لەناوچەکە دوو پاسی تەختە هەبووە کە یەکێکیان پاسی قەرەچەتان بووە واتە خاوەنەکەی خوالێخۆشبوو عەبدوڵلا رەزاق قەرەچەتانی بووە کە بەم دواییانە کۆچی دوایی کردووە کە لەهێڵی دوکان – قەڵادزێ کاری کردووەو هەندێک لەسەرنشینەکان لەبری پارەی کرێ، هێلکە و شتومەکی تر، لەکاتی حوکمی عوسمانییەکاندا زەوییەکانی قەرەچەتان تەسویە کراوەو لەتەسویەی1957 تاپۆی هەبووە کە گوندەکانی دەوروبەری وا نەبووە، ئەم گوندە بۆ یەکەمجار لەساڵی 1947 نەخۆشخانەی تیاکراوەتەوەو جێگەی 8 نەخۆشی هەبووە کە لەنەخۆشخانەکە بمێننەوەو تەنانەت نەشتەرگەری بچوکیشی تیادا کراوەو گوندەکانی دەوروبەری روویان دەکردە ئەم نەخۆشخانەیە بۆ چارەسەرکردن، بەڵام بەداخەوە لەگەڵ گوندەکە ئەویش روخێنراوەو دروست نەکراوەتەوەو ئێستا پڕیارە بنکەی تەندروستیان بۆ دروست بکرێت.
لەپێش راگواستندا ئەم گوندە زیاتر لە 90 ماڵ بووە، زۆری دانیشتوانی ئەم گوندە وایکردووە کە پێویست بکات نانەواخانەی تێدا بکرێتەوە، لەساڵی پەنجاکاندا کە خاوەنەکەی خالید حەسەن عەزیز بووەو هەردوو وەستا عەبدولڕەحمان کەریم گورونو ئالی هوسەین -ئاری حسین- نانەوخانەکەیان بەڕێوە دەبردو کاریان تێدا دەکرد. هەر لەساڵەکانی پەنجاکاندا چایخانەی تێدا کراوەتەو کە بەچایخانەکەی خاڵە مارف ناسراو بوو کە خاوەنەکەی مارف حسین بووە، هاوکات لەسەرەتای هەشتاکاندا قەسابخانەی تێدا بووە کە لەلایەن عومەری خاوەرو حەمەخان محەمەدو مەحموود تەیفور حەمەلاو یاخسەمەریی بەڕێوەبراونو خاوەنیشی بوون، لەساڵی 1972 مزگەوتی تێدا دروستکراوەو یەکەم مەلاش مەلا محەمەد حسێن بووە. لەساڵی 1977 کارەبای نیشتمانی بۆ هاتووەو هەر لەهەمان ساڵدا رادیۆو تەلەفزیونیش گەیشتۆتە ئەم گوندە.
قوربانیەکانی قەرەچەتان
نەجمەدین ئەحمەد بەم دواییانە پلێتی ژماریەکی ئۆتۆمبێلی کۆنی دۆزیوەتەوە لەکاتی رووخانی خانوو دیواری کۆندا کە لەحەوت جۆش دروستکراوە کە شکاوەو بەفافۆن شکاویەکەی چاککراوەتەوە کە نازانرێت رەقەمی چ سەیارەیەک بووەو لای خۆی پاراستویەتی، بەڵام نەیتوانیوە سەرچاوەکە بدۆزێتەوەو دەشڵێت بەنیازم پێشکەشی بکەم بەمۆزەخانەی سلێمانی.
خەڵکی ئەم گوندە دەگێڕنەوە کە هەر لەزەمەنی سەفەر بەلکەوە ئێمە شەهیدمان هەیەو گوندەکەمان تۆپباران دەکرێتو وەک دەڵێن فرۆکە رەشو قومبەلە رەشەکان لێی داون.
ئەم گوندە لەساڵی 1963دا سوتێنراوەو چۆڵ کراوەو خەڵکەکەی تا ماوەیەکی زۆر لەشاخو کێوەکانی دەوروبەری گوزەریان کردووە. پاشان لەساڵی 1974 جارێکی تر حکومەت بەفرۆکە لێیداونو بەتۆپ زۆربەی ماڵەکانی رووخاندوە، لەساڵی 1988 بەتەواوەتی داگیراونو هەموو خانووەکانی رووخێنراون، دوایەمین گوندی ئەم ناوچەیە

بوو کە چۆڵ کرا لەگەڵ گوندی زێوێ. خەڵکەکەی نەهامەتیو دەربەدەری زۆریان بینی تا راپەڕینە مەزنەکەی بەهاری 1991. خەڵکی گوند محەمەد تەیب یەکەم کەس بوو کە هاتەوە ناو گوندو بڕیاری ئاوەدانکردنەوەی دا پاشانیش چەندین خێزانی تر روویان لەگوندەکەی خۆیان کردەوە بۆ جارێکی ترو ئێستا نزیکەی 35 ماڵێک لەم گوندەدا دەژینو ئاوەدانکردنەوەش بەردەوامە بەپشت بەستن بەپێشینەی خانووبەرە.
لەکۆنداو لەپەنجاو شەستەکاندا لەم ناوچەیە گەنمو جۆو نۆکو نیسکو توتن دەکراو خەڵکەکە دەچون لەچەمەکانی قازیاوا، چەرمەگا، کرژەو کۆکە، دەیان کردوو و لەپایزاندا دەگەڕانەوە، هەروەها پیازو تەماتەو سەوزەواتیش دەکرا. بەڵام ئێستا بەهۆی کەمی بارانو وشکە ساڵییەوە، بەربوومی بەراو کەم بۆتەوەو ناکرێت. هەرچەندە ئێستا گەنمو جۆ بەکەمی دەکرێت لەم ناوچەیە، بەڵام ئێستا ترشو دارەبەنو بەروو قەزوانو گۆیژو چوالەو بادام دەکرێت، ئەمە جگە لەبەربوومە سروشتیەکانی وەک رێواسو کاردو بارێزەو قارچکو چەندین بەربوومی تر. ئێستا بەربوومی سەرەکی ئەم گوندە باخە هەنجیرو هەنارو رەزە.
ئاوی گوند
چەند کارێزێکیان هەیە کارێزی ژنان، ژنان لەم کارێزە بەشەڵتە کە لەپێستی بزن دروستکراوە یان بەسەتڵ ئاویان هێناوە، بەڵام ئێستا بۆ کشتوکاڵکردن بەکاردەهێنرێت. کانی پیاوان، بۆ نوێژکردنو مزگەوتو پاشانیش زیادەکەی بۆ ماڵانو باخە هەنجیر بەکاردەهێنراو ئێستا تەنیا بۆ کشتوکاڵ بەکاردەهێنرێت.
کارێزی محەمەد قادر -حەمەی قایەر چاوەش- کارێزی ماڵی حەسەنۆکە، کارێزی سادق، کارێزی کانی درێژ، کارێزی کانی پلوسک، کارێزی کانی نزرگە، کارێزی مەحموود و کارێزی کانی قوڵەرەش کە ئێستا وشکی کردووە، ژمارەیەک خێزان لەم گوندەدا بژێوی ژیانیان لەسەر بەخێو کردنی وڵاخو مەڕو ماڵاتە. کە ژمارەی وڵاخ لەم گوندەدا دەگاتە نزیکەی 500 سەروو و زیاتر لە 2150 سەر مەرو و بزن، ئەم ژمارەیە لەپێش راگواستندا پێنج هێندەی ئێستا بووە.
بۆ خواردنەوەش پرۆژەی ئاوو تۆڕی ئاویان بۆ کراوە لەسەر بیری ئیرتوازی، بەڵام بەداخەوە ئەم پرۆژەیە ئێستا بەرەو لەکارکەوتن دەچێت، چونکە زۆربەی ماڵەکان لەسەروو تانکی ئاوەکەوە دروست کراوەو تەنکیەکەش لەسەر زەوی دروست کراوەو بەرز نییە، بەو پێیە ماڵەکانی سەروو تەنکیەکە بەسەتڵ دەبێ ئاو ببەن. قوتابخانەی قەرەچەتان تا پۆلی شەشی سەرەتایی تێدا دەخوێنرێتو بۆ ناوەندیو دوا ناوەندی قوتابیەکانیان روو لەناوەندی پیرەمەگروون دەکەن. هاوکات هەرچەندە رێگەی قەرەچەتان خۆڵو ناخۆشە، بەڵام خەڵکەکەی دڵخۆش بوون بەوەی کە بڕیاری قیرتاوکردنی جادەکەیان بۆ دەرچووەو بڕیاریشە بەم زوانە بچێتە بواری جێبەجێکردنەوە .

سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1798

قەرەخایە

http://www.kurdipedia.org/?q=201010071146209828

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 10 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 84 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1799

قەرەخدر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120794

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1800

قەرەخەوی

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101310230310039

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 41 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 291 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1801

قەرەداغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621755

گوندێکە سەربە شارەدێی (قادر کەرەم(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1802

قەرەقاج

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120795

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1803

قەرەقشڵاق

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120796

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1804

قەرەقەساب

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120797

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1805

قەرەگۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022209242773

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیٚ عەربەتە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەڵی جافن.
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1806

قەرەگۆل 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021345

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1807

قەرەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120799

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1808

قەرەول

http://www.kurdipedia.org/?q=20090811104131938

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 160 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 881 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1809

قەرەوەمەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120800

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1810

قەرەوەمەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120801

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1811

قەرەوڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120802

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1812

قەرەکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120798

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1813

قەرەیەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090811110551940

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 71 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 465 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1814

قەزازەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20140330125604670O6

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1815

قەزەناوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208O4

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1816

قەستەل جندۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20131016133618883O2

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژئاوای کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: ئەفرین

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1817

قەسر یەزدین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621756

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1818

قەسران

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292496

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1819

قەسری شیرین

http://www.kurdipedia.org/?q=201009272322239714

سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 1820

قەسریشیرین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120805

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1821

قەسریک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120806

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1822

قەسرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100314161539390

پێشتر گوند بوو و ئێستا شارەدێیە، سەربە شارۆچکەی چۆمانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1823

قەشەفرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621757

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1824

قەلاتە بۆر

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202432924492

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولأت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1825

قەلالان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208088

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولأت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1826

قەلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131228124559870300

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1827

قەلاکۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120807

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1828

قەلەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120809

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1829

قەلەڕەشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120810

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەردەشت

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1830

قەمتەرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120811

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1831

قەمچیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576 25

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1832

قەمەشە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009161402289519

گوندێکە لە ناوچەی ماهیدەشتی کرماشان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1833

قەویلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2014032910141066718

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1834

قەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120812

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1835

قەڵا رووتەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20090811115431942

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 230 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 1222 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1836

قەڵاولیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20090811113171941

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 41 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 280 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1837

قەڵا ولیانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657788

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1838

قەڵات

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120813

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1839

قەڵاتاسیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120814

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1840

قەڵاتان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120815

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1841

قەڵاتی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120817

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1842

قەڵاتیدورگە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120818

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1843

قەڵاتیموتاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120819

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1844

قەڵاتینەڵێن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120820

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1845

قەڵاتە سوران

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292492

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1846

قەڵاتەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120816

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1847

قەڵاجوانرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120821

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1848

قەڵاجوغە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120822

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1849

قەڵاجی

http://www.kurdipedia.org/?q=2014011918354286594

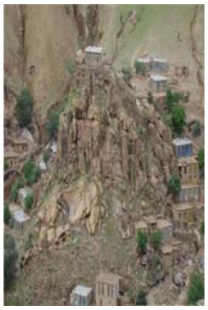

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

ژمارە: 1850

قەڵاچوالان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011011600510732774

شارەدێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1851

قەڵاچەرمەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20140411145903100392

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 1852

قەڵادزێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100412111323414 7

ناوچەی پشدەر بە گشتی و قەڵادزێ بەتایبەتی خاوەنی تۆمارێکی مێژوویی گەورەیە، کەوەختە بڵێم زنجیرەی رووداو و پێشهات و کارەساتە مرۆیی و سیاسیەکانی بارتەقاڵی چەندین ناوچەی ترە، بۆیە لەزووێکەوە پێویست بوو خۆی بۆ تەرخان بکرێت و بەنیەتێکی دڵسۆزانەوە کاری تۆمارکردنی بۆ ئەنجامبدرێت .
لەساڵانی هەشتاکانی سەدەی رابردوودا، بەشێک لەڕۆشنبیرانی قەڵادزێ کەوتبوونە سەر کۆکردنەوە و تۆمارکردن و بڵاو کردنەوەی بابەتە فۆلکلۆریەکان و لەڕێ ی چاپکردن و سازکردنی کۆڕ و سیمینارەوە قسەیان لەسەر دەکرد. بەڵام هیچ کاتێک بەلای رەهەندە مێژوویی و سیاسی و جوگرافیەکەی ناوچەکەدا نەچوون. هەر ئەمەش وایکرد کەتا بەئێستا دەگات جگە لەچەندە سەرە دێڕێکی کەم سەبارەت بەڕووداوە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکان، شتێکی وەها لەئاست قەڵادزێ و پشدەردا نەنووسراێت، یاخود بابڵێین بەکەمی باسی لێوە کراێت .
سەرەتای ساڵانی حەفتاکانی سەدەی رابردوو، وە بەتایبەتی لە ساڵانی 1970 دا

بەڕێز (ڕەفیق سابیر) بۆ یەکەمجار بابەتێکی کورتی سەبارەت بە مێژووی پشدەر لە میانی (2) لاپەڕەی سەربەخۆدا لەژمارە (4) ی گۆڤاری
)بەیان) دا بڵاو کردۆتەوە، پاشانیش لەلایەن ڕەوانشاد (عەلادین سەجادی) یەوە لەمیانی کتێبی (گەشتێک لە کوردستاندا) لەپاڵ باسکردنی هەندێ شار و ناوچەی کوردستاندا بە (2) لاپەڕە باسێکی کورتی سەبارەت بەقەڵادزێ نووسیوە، بەڵام سەرنجەکانی سەر پێیین و بەشێوەیەکی ئەکادیمی نەنووسراوە و، زۆرتر (أنگباع) ی کەسێتین نەک راستی مێژوویی .
لەساڵی 1984 دا (محەمەد فیدا) ی شاعیر لەدیوانی شیعری (ڕەش و سپی دا) کورتەیەکی (2) لاپەڕەیی سەبارەت بە پشدەر تۆمارکردووە و شیعرێکی درێژیشی بۆ پیاهەڵدانی قەڵادزی تەرخان کردووە، لەساڵی 1990 یشدا بەڕێز (عەبدوڵڵا ئاغای سێوەڵە) کتێبێکی بەنێوی (یاداشتەکانم) بڵاو کردەوە کەتیایدا زۆرتر باس لە ڕۆڵا و کارەکانی خۆی دەکات لە رووی سیاسی و حزبایەتی و، لە دەرەوەی ئاماژەکردن بۆ عەشیرەتی میراودەلی، زانیاریەکی مێژوویی گشتی نەخستۆتە روو سەبارەت بەقەڵادزێ و ڕووداوە دێرین و نزیکەکانی. هەر ئەو کتێبەش چەند ساڵێک دواتر لەوڵاتی ئێران لە ڕێگای نامیلکەیەکەوە بەتوندی وەڵامی درایەوە کە لەلایەن کەسێک بەنێوی (محەمەد سالاری) نووسرابوو .
ئەگەر چی لەهەندێ کتێب و نووسراوی تردا لەنموونەی یاداشتەکانی (ئەحمەدی تەقی) و (ڕفیق علی) و (ڕە مزی قەزاز) دا یاخود کتێبەکانی (ئەدمۆنز و دەبیلو هی شار کریس کۆچێرا) و هەندێک رۆژهەڵاتناس و کەسایەتی سیاسی رۆژئاواوە بەشێوەیەکی لاوەکی ئاماژە بۆ ناوبردنی قەڵادزێ و پشدەر کراوە لەمیانی گێڕانەوەی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەو کەسانەدا، بەڵام ئەمە لە لایەک لە ڕوانگەیەکی تایبەتیەوە نووسراوە و، لەلایەکی تریشەوە ئەوەندەی تایبەت بووە بەبارودۆخە سیاسیەکانی سەردەمی ئینگلیز لەعێراق و کوردستان (1918 بەدواوە) بەو هێندە بایەخی بەڕاستی یە مێژوویی یە گشتگیرەکانی دی نەداوە .
لەماوەی ساڵانی پاش ڕاپەڕیندا (1991 بەدواوە) لێرە و لەوێ وتار و کتێب گەلێکی مێژوویی بڵاو کراونەتەوە کەتیایاندا بەشێوەیەکی لاوەکی سووکە ئاماژەیەکیان بۆ پشدەر و قەڵادزێ کردووە. هەروەها سێ تا چوار کتێبیش سەبارەت بەناوچەی پشدەر لەقۆناغێکی مێژوویدا نووسراون، بەڵام خەوشی هەرە گەورەی ئەم چەند کتێب و نووسراوانە لەوەدا کۆدەبێتەوە کەهەم لەڕووە زانستی یەکەیدا نائەکادیمین و هەم لەڕووە مرۆڤی و کۆمەڵایەتیەکەشیەوە جێگای پروا و ڕەزامەندین. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ پشتنە بەستنی تەواوەتی بە دیکۆمێنتە مێژووییەکان (بەگوێرەی توانی بەدەست خستنیان بەزمانەکانی دی، ئەگەر هەبن) و چاوپێکەوتنە مەیدانیەکان و، لایەنگری کردن لەبیر و بۆچوون و مەبەستێکی تایبەتی یا رازیکردنی کۆمەڵێک لەسەر حسابی کۆمەڵێکی دی، کە ئەمەش وایکردووە هەم ڕاستی یەکان وەک پێویست ئاشکرانەبن و هەم زۆر ڕووداو و پێشهات جارێکی تر لەنووسیندا بشێوێنرێت .

لە قۆناغی ناوەندیەوە هەمیشەوا ڕاهاتبووم کەهەر بابەت و وێنە و نووسراوێک لەسەر قەڵادزێ و پشدەر لەکتێب و گۆڤار و بڵاوکراوەیەکدا ببینم بەدوایدا بچم و بەدەستی بخەم. کاتێک نووسەر و قەڵەمبەدەستێکی

شارەکە یا ناوچەکە بابەتێکی بڵاو دەکردەوە بەقەدەر ئەوان شادمان دەبووم، بە تایبەتیش ئەگەر بابەتی (کەمال میراودەلی، غریب پشدەری، ئەحمەد قادر سەعید، رەفیق سابیر) و زۆری دی بوایە. تەنانەت ئەگەر نووسراوێک بەدیوێکی کارەساتئامێزیشدا ئاماژەیەکی بچووکی بۆ شار و ناوچەکە بکردبایە بەدەستم دەخست. کاتێک بەڕێز
)محەمەد بەدری) شاعیر لەساڵی 1985 بابەتێکی لەدوا لاپەڕەی رۆژنامەی (عێراق) ی عەرەبیدا بەنێوی
)سلاگا یا قلعدزە اِیتها المدینە الزکری) بڵاو دەکردەوە، تیایدا رێز و ستایشی خۆی لەپاش چەند ساڵا بۆ کوڕانی ئەو شارە دووپات کردبۆوە کە لەساڵی 1960 بۆ یەکەمجار وەک مامۆستای ناوەندی تیایدا دامەزراوە، هێندە خۆشحاڵا بووم نەیێتەوە . جارێکیشیان لەساڵی 1986 دا کاتێک پەیامنێری رۆژنامەی (هاوکاری) هاتە شارەکە تا رێپۆرتاژێکی گەورە لەسەر شارەکە ئامادەبکات، هەوڵمدا لێ ی بەئاگابم، بۆیە بەیانیەکیان کەلەچوارچێوەی رێپۆرتاژەکەیدا سەردانی
)کتێبخانەی گشتی قەڵادزێ) ی کرد و منیش لەو دەمەدا لەوێ بووم، بەوردیگوێم بۆ پرسیار و قسەکانی هەڵخست و لە کۆتایشدا کاتێک داوای کرد وێنەیەکی هۆڵی خوێندنەوەبگرێت، گورج چوومە دەرەوە و چەند برادەرێکم لەگەڵا خۆمدا هێنان تاکو لە هۆڵی خوێندنەوەدا دابنیشن و خۆیان بەخوێندنەوە سەر گەرم بکەن و، لەوێنە گرتنی کاکی پەیامنێردا کەبەڕێز (ئازادمستە فا مەحمود)بوودیمەنی هۆڵەکە بەقەڵەباڵغی دەربکەوێت،ئەمەش بۆئەوەبوو بزانرێت کەگەنجانی شارەکە بەچڕی رووڵەکتێبخانەی گشتی دەکەن ودەخوێننەوە.
لە کاتی بۆردومان وکارەساتەکانی شەڕی(عێراق-ئێران)یشدا هەمیشە لەپاڵ ترسێکدادەمویست نوسراوەکانی تایبەت بەوکارەساتە کۆبکەمەوە کە لەرۆژنامەوگۆڤارەکاندا بڵاودەبوونەوە،بۆوێنە کاتێک فڕۆکەیەکی(ئێرانی)لەئەنجامی تەقەلێکردندا لەرۆژئاوای شارەکە(نزیک گردی حوسنی)کەوتە خوارەوە،تێکڕای وێنە کانی ئەوو فڕۆکەیەم پاراست کەدواترلەرۆژنامەکانی (عێراق وجمهوریە)یبەغدادابڵاووبونەوە،هەرچەندەبەداخەوە دواتر لەدەمی راگواستن داوەک زۆر شتی دی فەوتان!
تەنانەت کاتێک لەگەرمەی ئەووشەڕەدا(شەڕی شارەکان-حرب المدن)دەستی پێکردوتیا بۆیەکەمجار لەماوەی ئەوشەڕەدا بۆماوەی (3)کاتژمێر بەتۆپی قورس شارەکە بۆردومان کرا،من سەربەخۆ بەکامیرایەک کەوتمە وێنەگرتنی(ژێرزەمینە کەیماڵیخۆمان وکۆگای تووتن وشەقامی گشتی قەڵادزێ وکانی شێخە وقەڵات)،ئێستاش نازانم چ جورئەتێکی هەرزەکارانە بوو وای کردبوو کەبەو بوێریەوەئەوکارە بکەم کەلەچاووی بەعسدا نەک تاوان بوو،بەڵکوو مایەی لەت لەت کردنی جەستە بوو(1!(
لەساڵی خوێندنی(1990-1991)کاتێک لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی موسڵەوە خۆم بۆبەشی مێژوی کۆلیژی ئەدەبیاتی زانکۆی سەلاحەدین گواستەوە و،دواتریش راپەڕین بەسەرداهات وبۆیەکجاری بواری کارکردن لەسەر مێژوو وبوارەکانی دی نووسین ئازادبوو،هەوڵمداباشترخۆم بۆئەووبوارە تەرخان بکەم،بۆیە بەگوێرەوەی توانا زوربەی هەرەزۆری کتێبخانە گشتی وتایبەتەکانی ماڵەوەی روناکبیرانی دیاری هەولێرگەڕام وەک بەڕێزان(مومتازحەیدەری،مارف خەزنەدار،جەمشید حەیدەری،حسامەالدین نە قشبەندی)،جگە لەئەرشیفی

ڕۆژنامەوگۆڤارەکانی(برایەتی،کوردستانی نوێ،وولات،پێشکەوتن،خەباتی قووتابیان،ئاڵای ئازادی)م بەسەرکردەوە(2.(
لەساڵی1992دوای ئەوەی لەلایەن هەندێک مامۆستای بەڕێزی بەشی مێژوو(کۆمەڵەی مێژوونووسانی کورد)دامەزرا،
لەسەر رەزامەندی مامۆستابەڕێزەکان بوومە ئەندام کەئەوکاتە ژمارەی ئەندامەکانی(43)کەس بوو،وەبەڕێزدکتۆرحسام الدین نەقشبەندی سەرۆکی کۆمەڵەوبەڕێز(مامۆستانەبەزمەجید)جێگری کۆمەلە کە بوو.ئیدی هەستم کرد دەبێتبەگوێرەی توانام شتگەلێک لەسەرئەم شارو ناوچەیە بەتایبەتی بەدەست بخەم وبڵاوی بکەمەوە،شانبەشانی ئەوەش لەبواری مێژووی کووردداهەوڵی خۆم بدەملەماوەی ساڵانی(1992-1995)تائەوکاتەی
زانکۆم تەواو کردچەند بابەتێکی پوختە کراوم بڵاو کردەوە لەسەر قەڵادزێ وپشدەر،شان بەشانی ئەوەش نزیکەی (20)بابەتی تری مێژوویشم لەسەر مێژووی کووردبەگشتی خستە بەرچاو،ئەمە جگە لەوەرگێڕانی چەندبابەتێکی مێژوویبیلەزمانی عەرەبیەوەکەتائەوکاتە تەرجەمەی کوردی نەکرا بوون.بەشێک لەو بابەتە مێژووییانەش کەلەوماوەیەدا بڵاوم کردنەوەئەمانەبوون!
-قەڵادزێ لەچاوی مێژوودا-کوردستانی نوێ-1993(3(
-لەنامرێ بۆقەڵادزێ-برایەتی-1993(4(
-قەڵادزێ لەناسنامەی مێژوودا-کوردستانی نوێ-1993
-قەڵادزێ یاسەمای رگەکان-برایەتی-1993
تراژیدیای راگواستنی قەڵادزێ لە راگەیاندنی ناوخۆیی وجیهانیدا – کوردستانی نوێ – 1993
-قەڵادزێ و لاپەڕە ونەکانی مێژوو – رۆژنامەی یەکگرتن – 1993
-پەیوەندیەکانی کورد و بوڵگار – برایەتی (4)ئەلقە – 1994
-کورد لەلوبنان – برایەتی – 1993
-نوویشکێک لەخەباتی گەلی کورد لەسەدەی نۆیەمی زایینی دا – هەرێم – 1992
-نوویشکێک لەخەباتی گەلی کورد لەسەدەی نۆیەمی زایینی دا – کوردستانی نوێ – 1993

لەپاش دامەزراندنم لەسەرەتای ساڵی 1995 دا، لەیەکەم رۆژی دەستبەکار بوونمدا ویستم بە وەسیلەیەک سەرنجی خوێندکارەکانی (ناوەندی قەندیلی تێکەڵا) بۆلای خۆم رابکێشم، بۆیە بەئاگاداری و رێپێدانی بەڕێز مامۆستا)محەمەد سۆران) بەڕێوەبەری ناوەندی ناوپراو، بۆماوەی هەفتەیەک سەرە قەڵەمە گرنگیەکانی تایبەت بەمێژووی پشدەر و قەڵادزێم بۆ روونکردنەوە و پاشانیش بەکورتی (بنەچەی ناوی پشدەر و قەڵادزێ و ناسنامە کۆنەکانی و، سنووری جوگرافی و رووداوە سیاسی یەکان و بۆردومانی 1974 و راپەڕینی 1982 و راگواستنی 1989 و راپەڕینی 1991 ی خەبات و رانیە) مان نووسیەوە. ئیدی خوێندکارەکانی پۆلی یەکەم و دووەم و سێ یەمی ناوەندی بەو پەڕی تامەزرۆیی یەوە گوێ یان بۆگرتم و پاشانیشهەموو نووسیبوویانەوە، وەک (ئاو و دۆ) لەبەریان کردبوو .
ئەو کارەی من ئەگەرچی لەنیەتدا کارێکی پۆزەتیف و پێویست بوو کەدەمویست

خوێندکارەکان لەمێژووی شار و ناوچەکە و رووداوە گرنگەکانی ئەو دەڤەرە بەئاگا بکەم و خۆشم لەگەڵیان رابهێنم، کەچی بەداخەوە دواتر وەک چەکێکی دووسەرە بەزیانی (خۆم) و (حەقیقەتی مێژوو) تەواو بوو ! چونکە لەوکاتەوە تا دەگاتە ئەمڕۆ هەموو ئەو زانیارانەی بەخوێندکارە بەڕێزەکانم بەخشی و ئەوانیش تۆماریان کردن دەستا و دەست گوازرا لەڕکێفی شەرعی من دەرچوو، بەو واتایەی کەخەڵکانێک لەڕێ ی هەمان ئەوزانیاریە بیستراوانەوە (بێ ئاماژە کردن بۆ سەرچاوەکانیان) کەوتوونەتە دووپاتکردنەوەی زانیاریەکان لەبۆنە تایبەتی و گشتیەکاندا، چ لەگفتوگۆ تەلەفزیۆنەکان و چ لەبڵاو کراوە ناوخۆیەکاندا. لەوەش ناخۆشتر ئەمەیە کەکاتێک لەدەمی یادەوەریە گەورە و گرنگەکانی شارەکەدا کەناڵە فەزایی یە تەلەفزیۆنیەکان دەخوازیچوپێکەوتن ساز بکەن، زۆر لەکاربەدەست و باڵادەست و بەرپرس و کەسەکان بەسانایی بەدەم ئەو داخوازیانەوە دەچن و، هەمان هەمان هەڵە مێژووی یەکان دووپات دەکەنەوە و، ئامادەنین خۆیان ببوێرن، یاخود هوڵبدەن زانیاری وردتر کۆبکەنەوە، یاخود بەدوای راستی یە مێژوویەکان دابچن و سەرچاوە مێژوویەکان بپشکنن، یا تەنانەت پرسە گورگانەیەک بۆ بکەن بۆ ئەمانەتە مێژوویی یەکان ! (5 (

دەشخوازم لێرەدابەنۆرەی خۆیان سوپاس و دەست خۆشی لەهەر یەکە لە بەڕێزان (تەها بابان) و
)ئەبوبەکر کریم) و (مۆفەق میراودەلی) و (داراحسێن) و (محەمەد ئەحمەندەیی) و ئەو چەند برادەرە بکەم کەلێرە و لەوێ دەخوازن بە گوێرەی توانای خۆیان چەند دێرێک بخەنە سەر لاپەڕە شاراوەکانی مێژووی ناوچەکە، ئەگەر چی بەشێوەی سەرە قەڵەمیش بێت .
ئەگەر چی کاری تۆمار کردن و نووسینەوەی مێژووی ناوچەیەک یاخود شارێک کاری تاکە کەسێک نیە و پێویستی بە هەرەوەزێکی دەستە جەمعی هەیە، بەڵام لەئەمڕۆدا مرۆڤەکان لەباکگراوەندی قەیران و بار و دۆخە سەپێنراوەکانی هەلومەرجی نوێدا زۆر بەدەگمەن ئامادە دەبن بەشێوەیەکی خۆبەخشانە و نیەتێکی رەهای درووستەوە بۆئاکارێکی ئاوا ئامادەیی دەربڕن. بۆیە لەلایەن خۆمەوە دەخوازم ئەوەندەی تەمەن وهەلومەرجی تەندروستی و ژیانی کۆمەڵایەتی و ئابووری رێم پێبدات بە پاڵپشتی خودا و ئەو زانیاریە کەڵەکە بووانەی لەلام کۆبوونەتەوە هەوڵی کارێکی لەو شێوەیە بدەم و بتوانم لەچوارچێوەی کتێبێکی سەربەخۆی یەک جلدیدا چەند لاپەڕەیەک لە مێژووی شاراوەی قەڵادزێ و پشدەر بۆ (مێژوو) ئامادەبکەم .
پەڕاوێزەکان
-1بەداخەوە بەشێکی زۆری بەڵگە نامە و وێنە دەگمەنەکان لەپاڵا چەندین کتێب و رۆژنامە و بابەتی دیدا لەگەرمەی ئاڵو گۆرە سیاسی یەکان ماوەی شەری ناوخۆ، دا سوتان و لەناوچوون .
-2شانازی دەکەم کە بۆیەکەمین جار دووسەروەریم بۆ شارەکەم تۆمارکردووە، یەکەمیان توانیم بۆ یەکەمجار ناوە کۆنەکانی قەڵادزێ پەی پێ ببەم و ئاشکرایان بکەم، دووەمیشیان ناوهێنان و بڵاوکردنەوەی یەکەمین وێنە و ژیاننامەی شەهید (بەختیار) کە لە راپەڕینی(خەبات) دا شەهید بوو .
-3ئەم بابەتە بەشێوەیەکی ناشیرین لەلایەن کەسێکەوە لەپاش تێکەڵکێش کردنی نووسینێکی ترمدا بەناوی

)قەڵادزێ لەچاوی مێژوودا) سەرلەنوێ بەهەمان ناونیشانی یەکەمەوە دووجار دزراوە و بڵاوکراوەتەوە جارێکیان بڵاوکراوەی تایبەت بە (4/24) ی (بەڕێوەبەرێتی کار و باری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان) لەساڵی 2007 داو جارێکی تریش لە ژمارە (2) ی گۆڤاری(پشدەر) ی مەڵبەندی (24) ی پشدەردا بڵاوبۆتەوە، ئەمەش جگە لە نابابەتی لە نووسیندا، دەبێتە تاوانێکی یاسایی .
-4ئەم بابەتە دووجاری تریش بڵاوکراوەتەوە، جارێک لەگۆڤاری (ڕووداو) دا کەخوێندکارانی (ئامادەیی قەڵادزێ) لەیادی (24 / 4) دا لەساڵی 1999 دا بڵاویان کردەوە و جارێکی تریش لەلایەن بەڕێز (تەها بابان) ەوە لەکتێبی (کۆستی شارێک) دا چاپکراوەتەوە و دەستەواژەی (نووسینی بەنرخ) ی بۆ بەکارهێناوە .
-5لەساڵی (2002) بەولاوە، چیتر ئامادەی چاوپێکەوتنی کەناڵەکانی راگەیاندن نەبووم، چەنکە پێموابوو هەم مەبەستێکی ریکلامی رووت و هەم نیازێکی بازرگانی و سیاسی لەپشتەوەیە، ئەمەش وایکرد خەڵکانێکی دی لەمیانی ئامادە بوونیان بۆ چاوپێکەوتنە بینراوەکان لەڕووی راستی یە مێژووییەکانەوە، دووچاری هەڵەی زەق ببنەوە و ئەو هەڵە زەقانەش بەنۆرەی خۆیان مێژووی جوانی شارەکە شلۆی بکەن لەجێ ی ئەوەی سەروەری پێبدەن.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (خدر ئیبراهیم خدر) سەبارەت بە (دەربارەی سەرە داوەکانی مێژوی قەڵادزێ) لە: 31-10-2010 17:18:53

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1853

قەڵاریانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120824

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1854

قەڵامکایڵی خوارین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011091511465961702

گوندیکی ئەنفالکراوی سەربە شارەدێی قادر کەرەمە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1855

قەڵامکایڵی ژوورین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011091511465961701

گوندیکی ئەنفالکراوی سەربە شارەدێی قادر کەرەمە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1856

قەڵاڕیانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410041

یان قەڵا ڕێحانە یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 41 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 255 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1857

قەڵای جوانڕۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120825

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1858

قەڵای زێوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100521150611429 9

قەڵای مێژوویی زێویە لە 55 کیلۆمێتری باشووری رۆژهەڵاتی شاری سەقز و لە باکووری گوندێک هەر بەم نێوە و لە سەر تەپۆلکەیێک هەڵکەوتوە.
ڕووبەری ئەم قەڵا، پتر لە 4 هێکتارە و بەرزاییەکەی لە ئاستی زەوییەکانی دەوروبەری 90 تا 110 میتر دەبێت و هەر ئەم ئاستی بەرز بوونە وایکردوە کە جوان بە چوار دەوری خۆیدا پروانێ و بەرجەوەنێکی جوان و سەرنج راکێشی هەیە.
زێویە یا (ئیزیپیە) یا (زیپیا) لە سەدەی هەشتەمی پێش زایینی مەسیح، یەکێک لە ناوەندەکانی دەسەڵاتداری هۆزی مانا بووە و لە کتێبە ئاشوورییەکان بە نێوی گەلی (مێننی)، نێوی لێبراوە وتێیدا هاتوە کە ئەم شوێنە زۆر جار لە لایەن دەوڵەتەکانی ئاشوور و ئورارتوو، هێرشی کراوەتە سەر، بەڵام ئەم گەلە هیچکات نەبەزیوە و قەڵاکەی بە دەستەوە نەداوە. شایانی باسە کە یەکەم جار نێوی زێویە لە ساڵنامەی ئاشووری و لە کاتی دەسەڵاتداری سارگێنی دووهەمدا تۆمار کراوە.
ناوبراو پاش هێرش کردن بۆ سەر ناوچەی ژێر دەسەڵاتی مانایەکان و پاش ئەوەی پێتەختی مانایەکانی داگیر کرد و پاوشاکەیانی بە نێوی (ئیرانزوو) بەزاند، دوو قەڵای گرینگی ناوەندی هەرێمی مانای بە نێوی زیپیە (ئیزیپیە ئیزیپنا) و (ئارماسیت)، داگیر کرد، کە زۆربەی نووسەران و پسپۆران و شارەزایانی بواری ئاسەوارە مێژووییەکان، پێیان وایە کە ئەو زیپیە، هەر ئەم زێویەی سەقزە، و لەوانەشە کە شوێنی قەڵای ئارماسیتیش لە گوندی قەپڵانتوو بێ، کە لە 5 کیلۆمێتری زێویە هەڵکەوتووە.
لەوەیدا کە قەڵای زێویە، قەڵایێکی دەسەڵاتدارەتی گرینگ و جێگە سەرنج بووە هیچ شک و دوو دڵییێک لە نێوان شارەزایان و پسپۆرانی بواری ئاسەوارە دێرینەکان نیە و تا ئێستا زۆربەی نزیک بە تەواوی نووسەران و ئاسەوارناسان لە سەر قەڵای زێویە لێکۆڵینەوەیان کردوە و لەم بارەوە لێدوانیان داوە. یەکێک لەو کەسایەتییانە پرۆفسۆر گیرنێس، لێکۆڵەر و ئاسەوار ناسی بە نێوبانگی فەڕانسەیی و نووسەری پەرتووکی (هۆنەری ئێران لە دەورەی ماد و هەخامەنشی)، پێیوایە کە قەڵای زێویە، قەڵایێکی حوکمڕانی بووە و ناوبراو هەموو ئەو ئاسەوارە مێژوویی و بە نرخ و بێ وێنانە کە لەم قەڵا پەیدا بوە بە میراتی پاوشایێکی سەکایی دەزانێت کە بە حورمەتی ئەوەوە لە گەڵیدا لە گۆڕ نراوە.
گرینگی و نێوبانگی جیهانی قەڵای زێویە بۆ کاتێک دەگەڕێتەوە کە ساڵی 1325 هەتاوی بەرانبەر لەگەڵ 1946ی زایینی، بە هۆی باران و لافاوەوە بەشێک لە قەڵاکە دادڕووخێت و خۆی دەردەخات و بەم هۆیەوە سەدان پارچە ئاسەواری دەگمەن و بە نرخ لەم قەڵادا پەیدا کرا. پاش ئەو رووداوە کەسێک بە نێوی ئەیووب ربنۆ کە دەگوترێت جوولەکە بووە، ئیزنی دەرهێنان و گەڕان بە دوای ئاسەوارەکانی ئەم قەڵا لە دەسەڵاتدارانی رژیمی گەندەڵی پەهلەوی وەردەگرێت و ناوبراو 8 ساڵ بە شێوازی بەردەوام 95٪ قەڵاکە و زەوییەکانی دەوروبەری و گۆڕستانی مێژوویی زێویە ژێر و ژوور دەکات و هیچ ئاسەوارێک لەم قەڵا و لە پارچە ئاسەوارە بە نرخ و بێ وێنەکانی ئەم شوێنە ناهێڵێتەوە و بە هاوکاری دەست و پێوەندەکانی خۆی ولە ژێر چاوەدێری کاربەدەستانی رژیمی گەندەڵی پاشایەتیدا، هەموو ئاسەوارە گرینگەکان لە کوردستان ئاودیوی دەرەوی وڵات دەکات و بە مۆزەخانەکانی بە نێوبانگی جیهانی دەفرۆشێت .
هەنووکە ئاسەوارەکانی قەڵای مێژوویی زێویەی سەقز، رازێنەرەوەی مۆزەخانە بەنێو بانگەکانی دنیا وەکوو: لوور لە فەڕانسە، لەندەن لە ئینگلیس، رمیتاژ لە لێنینگراد و

ئۆرشەلیم لە ئیسرائیل و نیویۆرک لە ئامریکا، فیلادێلفیا و دەیان مۆزەخانەی گرینگی دیکە لە جیهاندان و تەنها بەشێکی بچووک و کەم لە ئاسەوارە زێڕەکان، زێوەکان و قورینەکان لە دەستی ڕێکخراوەی میراتی کولتووری پارێزگای کوردستاندایە .
ئەیووب بەم خەیانەتە گەورە کە بەڕێوەی برد، زەبرێکی کاریگەری لە جەستەی مێژوو و ڕەسەنایەتی ناوچەی سەقز و کوردستان وەشاند و هەنووکەش ئاسەواری کردەوە نێکدەرانەکانی ئەیووب جوولەکە و تاقمە خۆفرۆشەکەی پاش ئەو هەموو ساڵە هەرماوە و بە هۆی ئەو کاول کاریانەی ناوبراو، لە زۆربەی بەشەکاندا بە هیچ شێوەیێک ناتواندرێت درێژە بە لێکۆڵینەوە و گەڕان بدرێت و پرۆسەی دەرهێنانی هەموو قەڵاکە لە گەڵ تەنگ و چەڵەمە بەرەو روو دەبێت .
بە پروای شارەزایان و پسپۆرانی ڕێکخراوەی میراتی کولتووری کوردستان، ئاسەوارە قورینەکان و باقی ئاسەوارەکانی زێویە ئەوە نیشان ئەدەن کە لە نێوەڕاستی سەدەی هەشتەمی پێش زایین تا سەرەتاکانی دەسەڵاتداری هەخامەنێشییەکان، ژیان لەم قەڵا بەردەوام بوە و پاش بە دەسەڵات گەیشتنی داریوشی هەخامەنشی و هێرش کردن بۆ سەر ناوچەی سەقز، ژیان لەم قەڵادا کۆتایی پێهات .
سەرچاوە: ماڵپەڕی سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: قەڵا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 1859

قەڵایگرگڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120826

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1860

قەڵبەزە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120622002665063

1977

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1861

قەیلەسوون

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120827

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1862

قەیوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957831

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1863

گابارا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621810

گوندێکە سەربە شارەدێی (شێخان(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1864

گاپیلۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=201001040120503079

ساڵی 2005 بەفەرمانی ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێم بەفەرمی لەگوندەوە کراوەتە شارەدێ و زیاتر لە (17) حەڤدە گوند لەخۆ دەگرێت، دەکەوێتە دۆڵی جافەتییەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1865

گاخوری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120985

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1866

گادان

http://www.kurdipedia.org/?q=20140502141845760422

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

شارەکان: سلێمانی

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 1867

گادمە گتر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577774

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1868

گارا

http://www.kurdipedia.org/?q=2013050322035282765

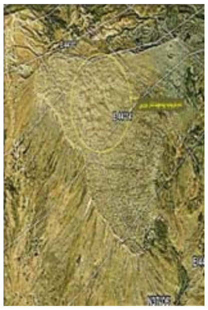

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: دهۆک

ژمارە: 1869

گارەی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621811

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1870

گاگل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557589

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1871

گاگەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120986

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1872

گامێش تەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262333429676

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1873

گامێشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120987

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1874

گامێشگۆلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120988

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1875

گاومەتر

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022200272769

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 74 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 449 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 1876

گاوەسن توو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577794

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1877

گاوەشەلە
http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100047

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 150 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 888 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1878

گاوەکەچ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120989

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1879

گاڕانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120990

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1880

گبیبە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492506

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1881

گرباسک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120992

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1882

گرتک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110505111525457307

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1883

گردئاشەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120994

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1884

گردشەیتان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120995

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1885

گردمخانە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120998

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1886

گردمریشک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120999

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1887

گردنەڵێن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121000

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1888

گردوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120993

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1889

گردکسپیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120996

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1890

گردکشانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120997

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1891

گردی خدر

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262340289680

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1892

گردی سەفا

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262341399681

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1893

گردی سەیوان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012081911245572263

بەناوبانگترین گۆرستانی سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1894

گردی قازی

http://www.kurdipedia.org/?q=20140103150649868 76

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1895

گردی قەبران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121009

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1896

گردی گۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262343199682

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1897

گردیاقوب

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121007

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1898

گردیعەباس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121008

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1899

گردیگلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121011

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1900

گردیکاولان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121010

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1901

گردە نازێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262339349679

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1902

گردەبن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121001

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1903

گردەسپی
http://www.kurdipedia.org/?q=2013072321434189487

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت:	رۆژئاوای کوردستان

شوێن:	شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1904

گردەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121002

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلآت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەلآتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1905

گردەسێن
http://www.kurdipedia.org/?q=2012081414495367441

دەکەوێتە رۆژئاوای شاری ئاکرێو 96 گوند لەخۆ دەگرێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت:	باشووری کوردستان

شوێن:	شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1906

گردەشینان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121003

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1907

گردەقیت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121004

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1908

گردەگۆزینە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009250927119619

شارەدێیە، سەربە شارۆچکەی کەلارە.
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 1909

گردەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121005

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1910

گردەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121006

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1911

گردەڕەشە
http://www.kurdipedia.org/?q=2013030323063482437

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1912

گرژاڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121012

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1913

گرفیل
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621812

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1914

گرفیلی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 13

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1915

گرگسگەورە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121016

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1916

گرگو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 18

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1917

گرون

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204002924933

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1918

گرک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931210133

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1919

گرکا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218177

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1920

گرکاشان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121014

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1921

گرکێ لەگێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20130121181246751 19

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژئاوای کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1922

گرکەگور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121015

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1923

گری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621819

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1924

گرێ پانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621820

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1925

گرێ پەحنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621821

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1926

گرێ گەورێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621822

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1927

گرێزیرۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013012118121375118

ناوچەیەکی سەر بە شارۆچکەی (گرکێ لەگێ)یە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژئاوای کوردستان

شوێن: ناوچە

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1928

گرێزە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262344389683

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1929

گرەجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121017

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1930

گزەردەڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121018

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1931

گل تپە سفلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557771

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1932

گل تپە عەلیا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457741

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1933

گل قباغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557766

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1934

گل قلعه

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557756

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1935

گلاێن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121019

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1936

گلە

http://www.kurdipedia.org/?q=201008271527214943

گوندێکی شارستانی مەریوانە. خەڵکی گلە بە شێوەزاری سۆرانی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 316 کەس لە 77 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 1937

گمارەلەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657621

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1938

گمۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957832

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1939

گنبدکاووس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121020

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1940

گواز

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121047

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1941

گوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100909123656 9460

یەکیکە لە گوندەکانی ناحیەی دیانای سەر بە قەزای سۆران، ئەم گوندە دەکەویتە بناری چیای زۆزک و ریژەی دانیشتووانی دەگاتە زیاتر لە 90 مال، ریژەیەکی زۆری دانیشتوانیشی بەرەو شاری سۆران کۆچیان کردوووە. ئەم گوندە هەر لە زووەوە لانەی پیشمەرگەکانی کوردستان بووەو لەو بیناوەشدا قوربانی زۆری داوە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (bashar aziz) سەبارەت بە (گوندی گوان) لە: 9-9-2010 12:27:22

ژمارە: 1942

گوتبە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621837

گوندێکە سەربە شارەدێی (سیمیل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1943

گودەل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121048

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1944

گورئویماک (نورشین)

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060421594665040

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 1945

گورجی

http://www.kurdipedia.org/?q=201001312218043353

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 15 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 99 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1946

گورگان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012121020530974287

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەرکوک

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1947

گوزگیران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621839

گوندێکە سەربە شارەدێی (تلعفر(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1948

گوفکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621840

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتیفا(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1949

گوگجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121050

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1950

گولان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957702

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1951

گولی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621841

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1952

گولێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621842

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1953

گولەکانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121051

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1954

گومەتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121052

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1955

گونبەد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121053

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تايبەتمەندييەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1956

گوند کوسە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211843

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگیشک)

تايبەتمەندييەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1957

گوندک نبی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211845

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تايبەتمەندييەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1958

گوندک نەبی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621846

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1959

گوندکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621847

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1960

گوندی ئالانگورەن (باسکیل)

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012818490964110

گوندی ئالانگورەن (باسکیل) گوندێکە سەر بە قەزای باسکیل لە کوردستانی تورکیا، لە بنەرەتدا ناوی گوند لوتانە، ئەم گوندە لە بەر 250 ساڵ لە لایەن کوردەکانی ئێران ئاوەندان کردووە، و زوربەی دانیشتوانی ئەم گوندە کوردەکانی مەزهەب شیعینە، لەم گوندەدا خوێندگایەکی سەرەتایی، توری

ئاوی خواردنەوە، هەروەها هێڵی کارەبا و تەلەفون هەیە، ژمارەی دانیشتوانی ئەم گوندە بەم شێوەیەیە : لە ساڵی 1997 / 291 کەس لە ساڵی 2000 / 225 کەس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

ژمارە: 1961

گوندە ژێر

http://www.kurdipedia.org/?q=20121128124926740005

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1962

گوندەژۆر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110819091136607 38

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژماره: 1963

گوندەوێڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121054

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1964

گووریچە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757648

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژماره: 1965

گوکەگەنیَ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121049

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1966

گوڵانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757808

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 1967

گوڵپ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262347579685

گوند - هەورامان - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1968

گوڵچیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757659

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1969

گوڵچەرموو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121055

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1970

گوڵماوەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121056

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1971

گوڵەخانە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262350309688

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1972

گویکجەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193121057

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1973

گوێئاغاج

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193121058

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1974

گوێچکەدەڕێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121059

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1975

گوێزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110904114759 60941

سەربە شارەدێی گەڵاڵەیە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1976

گوێزەبڵاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121060

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1977

گوێزەگەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121061

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1978

گوێزەکوێرە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857692

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1979

گوێکتەپە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121062

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1980

گڕاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20131211214448873070

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1981

گرگر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121063

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1982

گرگرگەورە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121064

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1983

گڵانک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121065

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1984

گڵکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=2013122417220587083

یەکێکە لە باخچە بەناوبانگەکانی ناوەندی شاری هەولێر، ساڵی 1965 دروستکراوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 1985

گڵکەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121066

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1986

گڵۆڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121068

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1987

گڵیە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577O7

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 1988

گڵەزەردە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110510153419578 27

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان

شوێن:	چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1989

گڵەسوور

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121067

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1990

گۆپاڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=201010102109369926

گوندێکی سەربە شارەدێی بازیانی سەربە شارۆچکەی چەمچەماڵە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1991

گۆپتەپە

http://www.kurdipedia.org/?q=201001131144123252

ئەم گوندە لەمانگی ئایاری 1988 کیمیابارانکرا، لەو کیمابارانکردنەدا 150 هاووڵاتی ئەو گوندە شەهید بوون لەدوای راپەڕین 105 تەرمیان دۆزرایەوە ئێستا مەزارێکی تایبەتیان بۆ کراوە، گوندەکە 305 ئەنفالیان هەیە لە ئێستاشدا 200 خێزان لەم گوندەدا نیشتەجێن.
سەرچاوە: ماڵپەڕی پوک میدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 1992

گۆپتەپەی دێم

http://www.kurdipedia.org/?q=201011280947561091 3

سەنگاو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1993

گۆجار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121069

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1994

گۆجاڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957828

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 1995

گۆدەل
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121070

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1996

گۆران
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121071

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1997

گۆرانئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121072

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 1998

گۆرۆنی

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192436

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 1999

گۆزیبلّاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121074

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2000

گۆزەبلّاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121073

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2001

گۆشخانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121075

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2002

گۆگجە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757629

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2003

گۆلیمەرزینگان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121077

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2004

گۆلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121078

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2005

گۆمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121079

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2006

گۆماو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121080

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2007

گۆمەلار

http://www.kurdipedia.org/?q=201009272224519698

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2008

گۆمەڵیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121081

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2009

گۆمەیی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577742

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2010

گۆڕ قەرەج

http://www.kurdipedia.org/?q=20121129145723374024

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کۆیە

ژمارە: 2011

گۆڕباوەلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201005181359534265

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 79 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 473 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2012

گۆکیچە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121076

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2013

گۆڵێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121082

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2014

گۆیژە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112621072810896

یەکەم گەڕکی سلێمانیە لە کۆنی و گەورەیدا بەناوی چیای گۆیژە وە ناونراوەکە.لەگەڵ دروستکردنی شارەکەدا ئەم گەرەکە دروستکراوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2015

گۆیگجەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121083

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2016

گۆیل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121084

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2017

گیادوروان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121085

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2018

گیتکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121086

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2019

گیچە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121087

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2020

گیزمل

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121088

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2021

گیزمل خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577 99

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2022

گیزمل سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=201005211309464291

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 41 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 263 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2023

گیزێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120502181212351

دێرەلوک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2024

گیسلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121089

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2025

گیلکا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621848

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسیێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2026

گێچیقەڵاسی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121091

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2027

گێچینە
http://www.kurdipedia.org/?q=201009262349139687

گوند - سورداش - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2028

گێچە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120102

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2029

گێسیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121092

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2030

گێڵدەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100927222733969

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2031

گێڵیکەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657626

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2032

گەپڵەسەن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121021

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2033

گەچینە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926234833968‌6

گوند - هەورامان - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2034

گەربەراسکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621823

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2035

گەربەرساکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621826

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2036

گەردیگلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110408102654329 65

گوند - سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2037

گەردێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931210 22

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2038

گەرگول

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931210 23

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2039

گەرماو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121024

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2040

گەرماڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=2010113008223811106

گوندێکی سەربە پارێزگای دهۆکە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2041

گەرمک

http://www.kurdipedia.org/?q=2010110210180210548

یەکێکە لەدێ هەر دڵڕفێنەکان و بەهۆی سەوزای و هەروەها بونی چەندین کانی و هاوکات روباری ئاوەسپی بەنێو دێکەدا تێپەڕدەبێت خۆش و گەشیەکی تایبەتی بەسروشتی ئەم دێە داوە و دەکەوێتە سنوری نێوان ناوچەی داودە و بناری گلەوە و ئەم دێە سەر بەقەزای دووزخورماتووە و پێش ئەنفاڵەکەی 88 زیاتر لە 150 ماڵی تێدابوە و خاوەنی دەیان شەهیدی سەنگەر و هەروەها لەئەنفالی سێدا زیاتر لە 300 کەسیان ئەنفالکراوە لەگەنج و پێر و ژن و منداڵ.
سەرچاوە: نامەیەکی (عەبدوڵڵا گەرمکی) سەبارەت بە (گوندی گەرمک) بۆ کوردیپێدیا لە 01-11-2010

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2042

گەرڤر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621829

گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2043

گەرۆر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121025

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2044

گەرەبەشە صابیر

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400392502

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2045

گەرەبەشەرەحمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292489

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2046

گەرەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204002924494

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2047

گەرەگو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 27

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2048

گەرەگوە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 28

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2049

گەرەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=201009061439239376

دۆلاکۆ (9) گوند لەخۆ دەگرێت گەورەترین گوند (گەرەوانی خواروو) ە کەنزیکەی (200) خانەوادە ی تێدانیشتەجێیە بەدووری (14)کیلۆمەتر دەکەوێتە باشوری شاری رواندز. ئەم گوندە وەک زۆربەی گوندەکانی کوردستان هەمیشە لانەو شوێنی حەوانەوەی پێشمەرگە بووە لەهەموشۆرشەکانی کوردستان بەتایبەتی شۆرەشی نوێی گەلەکەمان.

لەدوای هەرەسی شورشی ئەیلول لەگەل دروست بونی مەفرەزەسەرتای یەکان،رژێمی بەعسی لەناو چوو هێرشێکی گەورەی کردۆتە سەرگوندی گەرەوان لە 1976/10/10 بەخەیالی خاوی خۆی کە کەسوکاری پێشمەرگە دەستگیر بکات بۆئەوی خەلک چاوترسێن بکات وبۆئەوەی نەبنە پێشمەرگە بەلام کەسەربازەکان گەیشتنە گوندەکەوتنە وێزەی خەلک، پێشمەرگە و خەلکی گوند لێیان راپەرین شەردەستی پێکرد بەماوەی چەند کاتژمێرێک هێزە زەبەلاحەکەی رژێم تێک شکیندراو چەندین سەربازو دەرەجەدار کوژران و بەدیل گیران ئەوانی تر بەهەلەداوان دەرباز بوون.گەورەترین داستانی شۆرشی نوێ بوو لەکوردستان.

گوندی گەرەوان بەدرێژایی مێژوو تووشی چەندین کارەسات بووە،ئەوەی دەمەوێ باسی لێوەبکەم کارەساتەکەی 1985/5/25 لەرۆژێ هەینی مانگی پیرۆز رەمەزان پۆلێک فرۆکەی مەرگ هێنەری رژێمی بەعسی لەناوچوو هێرشیان کردەسەر گوندەکە ولە چاو تروکانێکدا خەلتانی خوێنیان کردو تەنها تاوانی ئەم خەلکە ئەوەبوو کە کوردبوون. خەلکی گوند خەریکی کارو کاسبی خۆیان بوون تازە بەرەو ماڵ دەگەرانەوە پیاوان خۆیان ئامادە دەکرد بۆچونە مزگەوت بۆ نوێژی هەینی ژنانیش خەریکی ماڵ پاک کردنەوە و چێشت لێنان بوون منالان لە ناو زەوی و کۆلانەکان یاریان دەکرد لەکات ژمێر (11) ی پێش نیوەرۆ (8) فرۆکەی جەنگی رژێمی بەعس گوندەکەیان بۆردومانکردو چەند خانوێک سوتان ولەگەل زەوی تەخت بوون خەلکەکەشی کەوتە ژێر دارو پەردوی خانوە رخاوەکان (سۆفی محەمەد) ئەو پیاوەی کە هەمو بەیانیان خەلک بەدەنگە خۆشەکی لەخەو هەلدەستان لەگەل خانەوادەکەی هەمویان کەوتنە ژێر دارو پەردوی خانوەکەیان هەمویان شەهید بوون کە خۆی و هاوسەرکەی و کچەکەی و دوومنالی بێ دایک و باوک کە بەخێوی دەکردن، هەردوو رووناک لەرێگای ئاو هێنان بوون بەرلەوەی بگنەوەماڵ شەهید بوون مام رەسول ئەو پیاوە بەزەوقەو قسەخۆشە لەرێگای چونی بۆ بۆمزگەوت بۆنوێژی هەینی شەهید بوو مام خدر بەبریندارى برایە نەخۆشخانەی رواندز بۆتیمارکردن پیاوانی بەعس وتیان ئەبێ بلێی فرۆکەکانی ئێران بون گوندەکەیان بۆردوومانکرد بەلام مام خدر وتی من بەرۆژم هەرگیز

درۆناکەم فرۆکەکانی بەعس بون گوندەکەمانیان وێران کردو بۆیەبەدەرزی شەهیدیانکرد پورە(مریەم)خەریکی مال پاک کردنەوە بوو کاکە(دانیال)خەریکی یاری کردن بوو (دەعیە شەهاب) ئەو گەنجەی لەگوندی مەلەکان هاتبوو لەناو گەلی گەرەوان شەهیدبوو.لەم کارەستاەدا 12 شەهیدو بەدەیان بریندار بوون.هەقە ئەوش لەبیر نەکین کە خەلکی گوندەکانی دۆلاکۆ وشاری رواندز بەوپەری لەخۆبردوی بەهانای خەلکی گەرەوان هاتن برینداەکانیان گواستەوە بەرەو نەخۆشخانەی رواندز خەلک رویان لەنەخۆشخانەی رواندزکرد بۆ بەخشینی خوێن بۆ بریندارەکان. دیسان لەرۆژی هەینی پاشتر واتە 6/1 گوندەکە بۆردوان کرایەوە چەندین خانووی تر لەگەل زەوی تەخت کران ئەمجارە خەلکەکە گوندەکەیان بەجێهێشت و رویان لە ئەشکەوت و بن تاشە بەردەکان کرد بۆپاراستنی ژیانی خۆیان بەلام کەس ئامادە نەبوو بگەرێتەوە باوەشی رژێم.بۆیە ژیانی ناو ئەشکەوت و شاخەکانیان هەلبژارد.. لەم یادەدا داوالەحکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین کەئاورێکی جدی لەگوندەکەمان بداتەوە چیتر بەبێ نازی نەیهێلێتەوە دەستی خزمەت گوزاری بۆ درێژبکات کەتاکوئیستا خەلکی گوندەکە بە تەنەکە و گۆزە بەشان ئاو دێنن ......
ئەمەی خوارەوەش ناوی شەهیدەکانە.
ناو ی شەهید سالی لەیک بون
.1محەمەد عبدالله عزیز1928
.2عائیشە رسول حاجی مەلا1929
.3خاتون محەمەد عبداالە1958
.4فاتیمە عزیز1974
.5رسول حمەد مەحمود1931
.6مریەم مستەفا مەحمود1942
.7خدر لاس مستەفا1930
.8روناک عوسمان1972
.9روناک مستەفا قادر1981
.10نارین محەمەد رسول1983
.11دانیال عمر مسلح1975
.12دەعیە شەهاب ......
لەبەرزۆری بریندارەکان ناوی بریندارەکانم نەنوسیوە داوای لێبوردن لەیەکەیەکەیان دەکەم ..
ئا.محەمەد عبدالله گەرەوەی
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (زرار) سەبارەت بە (گەرەوان) لە: 22:35:30 2012-3-16

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2050

گەرەوانی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203328924566

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2051

گەرەوانی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203328924567

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2052

گەزانەوشکە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121026

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2053

گەزگەزارە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121027

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2054

گەزنە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121028

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2055

گەزنە 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2012071323181572030

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2056

گەسگەسک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121029

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2057

گەلناسکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621830

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2058

گەلی ئەشکەفتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012092514502625084

دەڤەری بارزان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 2059

گەلی ئەشکەفتێ، دەڤەری بارزان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013120512255087424

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 2060

گەلی عەلی بەگ

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216233820807

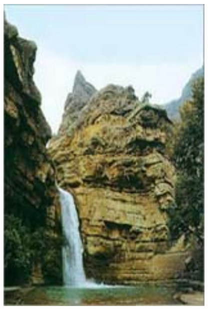

ئەو هاوینەهەوارە لە گەرووی ڕێگای هاملتۆندایە لەنێوان شارۆچکەی خەلیفان و شاری سۆران بە درێژای (12) کم. تاقگەی گەلی عەلی بەگ لە بەرزایەکی بڵند بەتەوژمێکی خێرا ئاوێکی زۆر دێتە خوارەوە لە نێوان هەردوو شاخی کۆرەک و برادۆست .

گەلی علی بەگ (130) کم لە هەوێرەوە دوورە و بە یەکێک لە هاوینەهەوارە جوانەکانی هەولێر و کوردستان دادەندرێت، بەرزی ئەو هاوینەهەوارە لە ئاستی رووی دەریا (800) مەتریەو هاوینان پلەی گەرمی دەگاتە (35) سەدی و (10) پلەی ژێر سفر لە زستاناند .

هەر لەوگەرووەدا چەند کانییەکی دیکە هەیە و هەڵدەقوڵێ کەمایەی حەسانەوە و رابواردنی گەشتەوەرانە کەوا چێشتخانە و کافترییان لە تەک کراوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 2061

گەلی لۆلان لە زنجیرە چیای خواکورک

http://www.kurdipedia.org/?q=20120704000084271687

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: رووبار

ژمارە: 2062

گەلی کورسی لە شنگاڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20140422213754759300

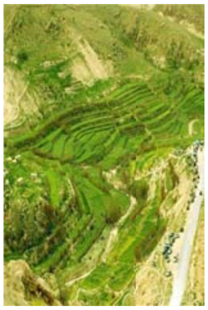

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: شنگال

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 2063

گەلین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931210300

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 2064

گەلیێ رمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218330

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2065

گەلیێ رومان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621834

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2066

گەلیێ رومانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621835

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2067

گەلێن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121031

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سنە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2068

گەلە ژێر

http://www.kurdipedia.org/?q=20121128124926740006

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2069

گەنجئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121032

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2070

گەنگەچین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121033

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2071

گەنمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121034

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2072

گەنەجار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121035

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2073

گەنەدار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121036

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2074

گەنەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=200909171406242034

یەکێک لە گوندەکانی گوندستانی کەڵاتەرزان، لە ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. بە پێی سەرژماریی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006 ز (1385 هەتاوی)، ژمارەی دانیشتوانی گوندی گەنەوە 561 کەسە (278 پیاو، 283 ژن) کە لە 119 خێزانی ئەو گوندە دا دەژین. لە 561 کەس دانیشتوانی گەنەوە، 327 کەسیان توانای خوێندن و نووسینیان هەیە کە دەبێتە 58.3 لە سەدی جەماوەری گوندەکە. لەم 327 کەسە، 179ی پیاون و 148ی ژنن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 2075

گەوجاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121037

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2076

گەولان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121038

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2077

گەولەهان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121039

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2078

گەونتوو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121040

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2079

گەوڵتوو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121041

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2080

گەوێڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757634

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2081

گەڕاوی خورماڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=201009252246349636

خورماڵ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 2082

گەڕەکی عەرەب لە کەرکوک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102120550188257

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: کەرکوک

ژمارە: 2083

گەڤلەسنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621836

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2084

گەڵاز
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121042

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2085

گەڵاڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=201111101502362906

سەربە شارەدێی چۆمان - هەولێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2086

گەڵاڵە 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121043

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2087

گەڵاڵە 3

http://www.kurdipedia.org/?q=20111111101493862905

یەک لە گوندەکانی باشوور ناوچەی شینکایەتیی سەربە شارۆچکەی ماوەت - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2088

گەڵوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121044

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2089

گەڵوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121045

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2090

گەڵیخڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121046

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2091

لاچین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121093

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2092

لالش

http://www.kurdipedia.org/?q=20100104005314307 8

شوێنی پیرۆزی یەزیدییەکان

ژمارە: 2093

لاهیجان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110524140933581179

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: ناوچە

ژمارە: 2094

لاوێسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577703

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2095

لاوێن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931210 94

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2096

لگبن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121095

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2097

لومانا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621849

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2098

لونیسادتلۆن
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121099

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2099

لوو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121100

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2100

لۆرزنی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121101

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2101

لۆفەکانی کورتەک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013012821333975406

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: ناوچە

شارەکان: رانیە

ژمارە: 2102

لۆنسادات

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121102

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2103

لۆنی گەورە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051821345758042

گوند - کامیاران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2104

لۆنەکانۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110518213457580 41

گوند - کامیاران

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2105

ليناڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 50

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2106

لێو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211 03

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2107

لەج

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121096

یەک لە گوندەکانی دەڤەری شارۆیرانی مەهاباد، لە رۆژهەڵاتی کوردستان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2108

لەشگرگە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121097

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2109

لەنجاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576780

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2110

لەنگەدێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20140507123443760 93

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 2111

لەنگەرێز

http://www.kurdipedia.org/?q=20100921145849957 9

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی لەنگەرێز بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 243 کەس لە 71 بنەماڵەدا بووە

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2112

لەیلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103221638l8549

شارەدێ - کەرکوک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2113

لەیلانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121098

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2114

مائی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621851

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2115

مائیێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2116

مارنج
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2117

مارونسی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218

گوندێکە سەربە شارەدێی (گەف

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2118

مارونسێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 55

باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2119

مارەغان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211 05

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2120

مازوانبەن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121106

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2121

مازیبن

http://www.kurdipedia.org/?q=2011072203210960478

گوندێکی شارستانی سەولاوایە. خەڵکی مازیبن بە شێوەزاری سۆرانی قسە دەکەن. لە سەرژمێریی ساڵی 2006 دا 408کەس ژمارەی دانیشتووانی بووە.

سەرچاوە- ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2122

ماستەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121107

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2123

ماسوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121108

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2124

ماسیدەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20081230162847956

ئەم گوندە دەکەوێتە سەر ناحییەی گەرمک و سەربە قەزای پێنجوێن، نزیکەی 28 کیلۆمەتر لە ناو شاری پێنجوێنەوە دوورە و رووبەرێکی کەمی دەشتی هەیەو بە شاخی (زەنگی) و (کانی بەڕۆژ) دەورە دراوە. ئەم گوندە پێش داگیران نزیکەی 12 ماڵی تێدا نیشتەجێ بووە و ئێستا نزیکەی 25 ماڵی تێدایە و ژمارەی دانیشتوانی 172 کەسە و ژیانیان بە گشتی لەسەر بەخێو کردنی ئاژەڵ و چاندنی دانەوێڵەی وەک (گەنم و جۆو نۆک)ە و لەبەر وشکی و کەمی ئاو لەو گوندەدا بەرووبوومی هاوینە و بەراویان نییە، هەروەها هەندێک خێزان بە هۆی نزیکی گوندەکە لە مەرزی سەیران بەنەوە خەریکی کاری مەرزین. ئەم گوندە دەورێکی زۆر گرنگی بینیوە لە رووی یارمەتی بە هێزی پێشمەرگەی کوردستان و هەمیشە لە خزمەتی کوردایەتی دا بوون هەربۆیە لەساڵی 1978 لەلایەن رژێمی بەعسی گۆر بە گۆڕەوە روخێنراوە، لەساڵی 1991 واتە پاش راپەڕین ئاوەدان کراوەتەوە. لەڕووی خوێندنەوە لە ساڵی 1998 ەوە خوێندنگەی تێدا کراوەتەوە کە کابینەیەو تا شەشی سەرەتایی تێدایە و دوو گوندی دەوروبەریشی سودی لێدەبینن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

ژمارە: 2125

ماسیەر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657622

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2126

ماسیەرشیخ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121109

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2127

ماشکان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121110

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2128

مافەران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121111

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2129

مامبرایم

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121112

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2130

مامهەیبە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121114

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2131

مامۆڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121115

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2132

مامێزدینی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21856

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2133

مامەخەلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110502170706 18651

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2134

مامەزینە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121113

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2135

مانگێشک

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205014844412345

شارەدێ - دهۆک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2136

مانگێشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621857

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2137

ماوانە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121116

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2138

ماونان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011121010175963188

دۆڵی باڵەییان - بناری قەندیل
فۆتۆ: شوان وەسانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2139

ماویلیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130521205124830123

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2140

ماوەت

http://www.kurdipedia.org/?q=20100113115122325

شارەدێیە، سەربە پارێزگای سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2141

ماکوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120604135130650023

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 2142

ماکۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011042911104232681

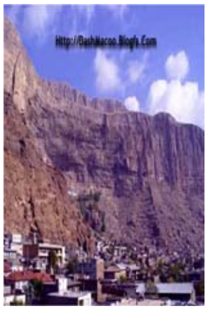

شار

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 2143

ماڵماڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121117

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2144

ماڵی جەلال تاڵەبانی لە سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011020321200733115

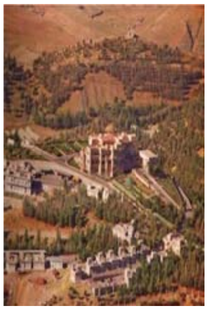

دەباشان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2145

ماڵی معمار باشی سنە

http://www.kurdipedia.org/?q=200909031233441975

ماڵی میعمار باشی دەکەوێتە باشووری شەقامی شهدای سنە، شێوازی دروست کردنی ئەم کۆشکە دەگەڕێتەوە کۆتایی سەردەمی قاجاریەکان و سەرەتای سەردەمی پەهلەویەکان، ئەم کۆشکە مێژوویە لە سێ نهۆم بە نەخش و جونکاریەکی زۆرەوە کە تایبەتە بە سەردەمانی پەهلەوی پێکهاتووە و لەلایەن کەسێکەوە بە ناوی معمار دروست کراوەو جێگای ژیانی خۆیی و خانەوادەکەی بووە، ئەم کەسە خۆی لە دروستکردنی خانوو و کۆشکە کۆنەکانی ئەو سەردەمە دەوری هەبووە.
سەرچاوە: نامەیەکی کاک هەڤاڵ نەژاد سەبارەت بە هەندێک شوێنی رۆژهەڵاتی کوردستان لە 02-09-2009

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 2146

ماینبلاغ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121118

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2147

مایندۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009272230519700

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2148

مایی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621858

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2149

مباره‌كئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121119

یه‌ک له‌ گونده‌کانی رۆژهه‌ڵات

تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی بابه‌ت

وڵات: رۆژهه‌ڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2150

مرزیوه
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120103

یه‌ک له‌ گونده‌کانی رۆژهه‌ڵات

تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی بابه‌ت

وڵات: رۆژهه‌ڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2151

مزگه‌وتی حاجی حه‌سه‌نی لۆکه
http://www.kurdipedia.org/?q=20130906221032922158

...

تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی بابه‌ت

وڵات: باشووری کوردستان

شاره‌کان: سلێمانی

ژمارە: 2152

مژێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21859

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2153

مسکێنی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931 21120

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2154

مسێریک
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21860

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2155

مشار

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292491

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژماره: 2156

مشارا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 61

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2157

ملهمبانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 62

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2158

ملکەرەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121121

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2159

ملەسوورە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110102162213213364

گوندێکی ناوچەی گەرمیانە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2160

مندایزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202432 92450

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2161

مهانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492509

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2162

موبڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=200911052138112488

گوندی موپره دەکەوێتە سنووری ناوچەی شارباژێری پارێزگای سلێمانی، لە باشووری کوردستان. لەساڵی 1946 یەکەم قوتابخانەی تێداکراوەتەوە لە لایەن قادر ئاغای موپرە، یەکەم کچیش لەو ناوچەیە کە چوبێتە قوتابخانە تەڵا خانی کچی قادراغا بووە، کە لەو دەمەدا شتێکی دەگمەن و ناوازە بووە. گوندی موبرە دەیان شەهیدی هەیە لەسەرجەم شۆرشەکانی کوردستان.
سەرچاوە: نامەیەکی کاک هەڤاڵ نەژاد سەبارەت بە گوندی موپرە لە 05-11-2009

ژمارە: 2163

موتکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060421594665042

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2164

مورادقولی

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410053

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 44 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 238 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2165

موسالان

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193121151

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2166

موسڵ - میسل - نەینەوا

http://www.kurdipedia.org/?q=201001030037103063

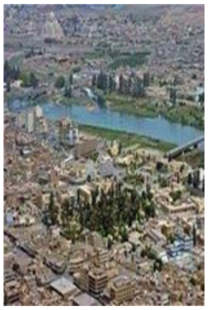

یەکێکە لە گەورەترین باشووری کوردستان، دەکەوێتە باکوری ئیراق لە سەر لێوارەکانی روباری دیجلە، لە موسل لە جێگای کورد و تورکمەنەکان، عەرەب، سریانی و ئێزدیەکان دەژین.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (رۆژهات سەعید) سەبارەت بە (موسڵ - میسل - نەینەوا) لە: 29-1-2012 12:00:53

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 2167

موشیرئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193121152

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2168

موعیناوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577 49

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2169

مووان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100927223440970 2

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2170

مووسک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657573

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2171

موینه

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211153

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2172

موکری قڕان

http://www.kurdipedia.org/?q=20081209104844585

ئەشکەوتی موکری قڕان لە نزیک گوندی خۆراسانەی بۆکان کە لە سەردەمی شا عەباسی سەفەوی لەم ئەشکەوتەدا کارەساتێکی مرۆڤی ڕوویداوە و سەدان مرۆڤی کوردی ناوچەی موکریان لەو ئەشکەوتە خزاندووە و بە دووکەڵ هەموویان قڕ کراون. ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی کە بیرەوەری ئەم کارەساتە مرۆڤییە لە بیری مێژوویی خەڵکی ئەم ناوچەیەدا بمێنێتەوە و وەک ژینوسایدە لە مێژووی کورددا سەیر دەکرێت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 2173

مڕانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121154

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2174

مڕگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857693

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2175

مۆشاف میتاف

http://www.kurdipedia.org/?q=20130325094004826 12

گوندێکی کوردنشین لە باکووری ئیسرائیل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ئیسرائیل

ژمارە: 2176

مۆکەبە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130323200217800 84

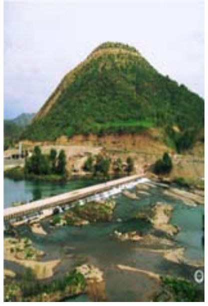

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2177

مۆڵێنان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577 12

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2178

مياندواو

http://www.kurdipedia.org/?q=201002091018073434

لە شارەکانی پارێزگای ئازەربایجانی رۆژاوایە لە ئێراندا. جەماوری شارەکە تورکی ئازەربایجانی و کوردن کە ژمارەی تورکەکان زۆرترە، بەڵام زۆربەی گوندەکانی دەوروپشتی کوردنشینن. بەپێی سەرژماریی گشتیی جەماوەر و خانووی ئێران کە لە ساڵی 2006دا ئەنجامدرا، ژمارەی دانیشتوانی ئەو شارە 112,933 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2179

میانە

http://www.kurdipedia.org/?q=200909251233382047

یەکێک لە گوندەکانی گوندستانی نگڵ، لە ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. بە پێی سەرژماریی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006 ز (1385 هەتاوی)، ژمارەی دانیشتوانی گوندی میانە 1440 کەسە (697 پیاو، 743 ژن) کە لە 379 خێزانی ئەو گوندە دا دەژین. لە 1440 کەس دانیشتوانی میانە، 934 کەسیان توانای خوێندن و نووسینیان هەیە کە دەبێتە 64.9 لە سەدی جەماوەری گوندەکە. لەم 934 کەسە، 470ی پیاون و 464ی ژنن. گوند میانە لە نزیکی گوندی زۆنج و گوندی نگڵە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2180

میانە 2
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021349

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2181

میاوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121155

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2182

میراباد
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121156

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2183

میراجیا

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203329924642

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2184

میراسب

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211157

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەلاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2185

میراوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211158

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2186

میراوای

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121159

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2187

میراوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121160

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2188

میرشێخ حەیدەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121161

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2189

میرگەسار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121162

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2190

میرەدێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100927223644970

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2191

میرەدێ 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021350

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2192

میرەوسوو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121164

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2193

میرەکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121163

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2194

میسوراو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121165

یەک لە گوندەکانی ڕۆژھەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2195

میشیاو
http://www.kurdipedia.org/?q=20100326133140404 7

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژھەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک ھاتووە لە 36 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 237 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژھەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2196

میشەدێی

http://www.kurdipedia.org/?q=20120817165643722221

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پیرانشار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2197

میشەرو

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621872

گوندێکە سەربە شارەدێی (گرمک(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2198

میمە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120107214049636999

شارۆچکەی میمە، سەر بە ناوچەی زەڕین ئابادی شاری دێهلورانە، دەکەوێتە پارێزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستان.
ناوچەیەکی گەشتیاری پارێزگای ئیلامە و تاڤگەیەکی ئاوی لێیە بەناوی (ئابتاف).
هەروەها ناوچەیەکی مێژووییە و مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ 4500- 4100 ساڵ پێش میلاد.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: ئیلام

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 2199

مێراو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121166

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2200

مێرگاسێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121167

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2201

مێرگێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218733

گوندێکە سەربە شارەدێی جزیرە لە باکوور

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2202

مێرگە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130329214454798000

باڵەکایەتی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2203

مێرگە نەخشینە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012052213254164827

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2204

مێرگەپیتکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121168

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2205

مێرگەدرێژ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657598

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2206

مێرەدێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121169

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2207

مێسواری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121170

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2208

مێسکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103122150621874

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2209

مێشرو
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613205810945

گەرمک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2210

مێهماندار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121171

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2211

مێونە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121172

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2212

مەجل مەختێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218‌63

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2213

مەجلمەختێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621864

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2214

مەچلوبە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112518025173907

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2215

مەحمود پەریزاد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011061109423358769

سەربە تەکیەی جەباری لە چەمچەماڵ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چەمچەماڵ

ژمارە: 2216

مەحمودە

http://www.kurdipedia.org/?q=201005181402074266

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 30 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 188 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2217

مەحمەشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121122

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2218

مەحمەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154655575591

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2219

مەخموور

http://www.kurdipedia.org/?q=20100102233434353060

شارۆچکە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2220

مەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202431192443

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2221

مەرجانئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931121123

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2222

مەرخوز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121124

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2223

مەرخووز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121125

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2224

مەرقەدی ئەکاشە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051912501658055

له گوندی کاشتەر
سەرچاوەی وێنە: حامید دروودی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 2225

مەرقەدی وەیس القرەنی لە ناوچەی ڕوانسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051912470858054

سەرچاوەی وێنە: حامید دروودی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شوێن

ژمارە: 2226

مەرگەوەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121126

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2227

مەرنە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121127

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2228

مەرونی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621866

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2229

مەرونێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621867

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2230

مەرینا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218 68

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2231

مەریوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20081108115729119

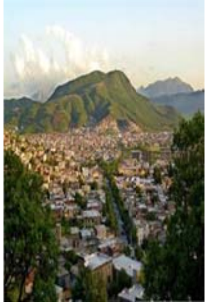

شارێکە لە پارێزگای کوردستانی بندەستی ئێران. مەریوان تەنها 16 کیلۆمەتر لەسنووری ئێران و عێراق دوورە. نزیک بوون بە زرێبار و ناوچەی هەورامان و هەروەها قاچاخی لەسنوورەوە، بووەتە هۆی پەرەگرتنی ئابووریی دانشتووانی ئەم شارە. بەپێی ئامارەکان ساڵی 2006 مەریوان 91664 کەس دانیشتوی هەبووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2232

مەرەخیل
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211 28

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2233

مەرەیەر

http://www.kurdipedia.org/?q=200909171403382033

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 29 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 173 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2234

مەزارگای عەلی ساڵح

http://www.kurdipedia.org/?q=2012010721240363697

مەزارگای (ئیمامزادە) عەلی ساڵح، دەکەوێتە شارۆچکەی ساڵح ئاباد، لە شاری مێهران، لە پاریزگای ئیلامی رۆژهەڵاتی کوردستان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

نەتەوە:	کورد
ولّات:	رۆژهەڵاتی کوردستان
جۆری کەس:	ئایینی
شوێن:	شوێن
شارەکان:	ئیلام

زمان - شێوەزار: ک. لوری

ژمارە: 2235

مەزرا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121129

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2236

مەزناوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121130

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2237

مەسعودئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043557730

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ووڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2238

مەسیح

http://www.kurdipedia.org/?q=2013123000461087013

گەڕەکی (مەسیح) یەکێکە لە کۆنترین گەڕەکانی شاری دهۆک و مێژووەکەشی ڕوونکراوەتەوە کە هی چەند ساڵ پێش ئێستایە.
بەپێ چەند سەرچاوەیەک لە دانیشتوانی ئەو گەرەکە کە ئێستا بە ناوی "گەرەکی مەسیح"ی ناویان لێ ناوە، ئەو گەڕەکە کۆنترین گەڕەکی دهۆکە. کە هەندێک لە شوێنەوارناسان دەڵێن ئەو گەڕەکە دهۆکی کۆنە.
مێژووی دروستکردنیو ئەم گەڕەکە دەگەڕێتەوە بو ساڵانی 1700ز و لەو کاتەدا جولەکەکان لەو گەرەکەدا نیشتەجێبوون.
ئێستاش سەرجەم دانیشتوانی گەرەکەکە مەسیحین و چەند خێزانێکی کەمی موسلمانیش لەگەڵیاندا دەژین.
خەندان- ڕەڤەند گوهەرزی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: دهۆک

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2239

مەلا داود

http://www.kurdipedia.org/?q=2013111310441987865

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2240

مەلا محەمەو

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121222225563968

مەلا محەمەو، یەکێکە لە چیاکانی شاری سەقزی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 2241

مەلا وەیسە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009272232239701

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2242

مەلاباستەک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121132

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2243

مەلاشێخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121133

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2244

مەلاعیسا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121134

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2245

مەلونە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121135

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2246

مەمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21869

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگیشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2247

مەمانێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621870

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2248

مەمکان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121136

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2249

مەمکاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121137

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2250

مەمی خەلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420125188207

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2251

مەمێند

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121142

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2252

مەمەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121138

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2253

مەمەلیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121139

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2254

مەمەلیانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121140

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2255

مەمەنداوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110909223357661066

بنگرد

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2256

مەمەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121141

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2257

مەنسورئاغا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121143

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2258

مەنسورئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121144

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2259

مەنیجەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121145

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2260

مەنیچەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121146

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2261

مەهاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=20091151640232577

یەکێک لە گەورەترین و بەناوبانگترین شارەکانی رۆژهەڵاتی کوردستانە. مەهاباد لە رووی پێکهاتەی دابەشکاریی وڵاتیی لە ئێراندا وەکوو یەکێک لە شارەکانی پارێزگای ئازەربایەجانی رۆژئاوا دێتە ئەژمار. خەڵکی ئەم شارە بە زمانی کوردیی سۆرانی و زاراوەی موکریانی قسە دەکەن. زۆربەیان موسڵمان و سونی مەزهەبن. ژمارەی دانیشتوانی ئەم شارە بە پێی سەرژماریی گشتیی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006، 133،154 کەسە. لە ناودارانی شاری مەهاباد قازی محەمەد و هەژار و هێمن دەکرێ ناو بەرین. مەهاباد پایەختی کۆماری کوردستان (کۆماری مەهاباد) بوو.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2262

مەوی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577738

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2263

مەڕان خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557755

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2264

مەڕان سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504357721

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2265

مەڕەخێڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121148

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2266

مەڕەدەڕە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121149

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2267

مەکڵاوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121131

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2268

مەڵلالەر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121150

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2269

مەیدان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012112410335473856

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 2270

مەیدۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757654

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2271

نارست
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121173

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2272

ناوبەرگە
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192437

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2273

ناوپردان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011090613373761002

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە2274 :

ناوزەنگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011090922371461068

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2275

ناوەندە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012120914490874254

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2276

ناڕێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121174

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2277

ناف ئاشان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621875

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2278

ناڤدارا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621876

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2279

ناڤشکی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621877

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2280

ناڤشکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621878

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانکشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2281

ناڵپارێز
http://www.kurdipedia.org/?q=201005201301174286

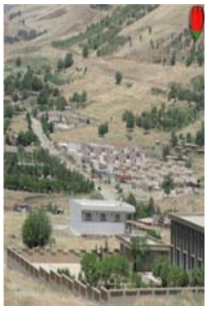

دروست بوونی ناحیەی ناڵپارێز ئەگەڕێتەوە بۆساڵی (1978) ولەو کاتەدا رژێم ئەو شوێنەی کرد بەئۆردووگا ی زۆرەملێ و ئیدارەی ناحیەو شارەوانی بۆدانا .
یەکەم مد یری ناحیەکە لەساڵی (1988) دابوو بەناوی (ئەحمەد) ناسراو بە (ئەحا لەیلێ) وەیەکەم مد یر بەلەدیە کەکا ری کرد ئەویش ناوی (ئە حمەد) بوو .
بەهۆی شەڕی عێراق ئێرانەوە ساڵی (1983)چۆڵ کراو روخێنرا و ئاوەدانی تیانەما.
پاش راپەڕین لەساڵی (1991) و کۆرەو جارێکی تر ناڵپارێز ئاوەدانی بۆگەڕایەوە 0 ئەوکاتە ئیدارە نەبو رێکخراوەجیهانیەکان هاتنە ناو کوردستانە وە و لەساڵی (1991) رێکخراوی مانگی سور ی نێو دەوڵتی (icrc)یە کێک لە خوێند نگە کانی ناو ناڵپارێزیان نۆژەن کردەوە.
نەخۆشخانەیەکیش تا ساڵی (1992) ئەورێکخراوە بەڕێوەی دەبرد پاشان لەساڵی (1993) حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەزارەتی تەندروستی بەڕێوەی دەبرد تاساڵی (1997) کۆی نەشتەر گەری گەورەو بچوک بریتی بو لە (10000) دەهەزار نەشتەر گەریو ئێستا تەنها بنکەیەکی تەندروستی تیایە
ساڵی (1992) بنکەی پۆلیسی بۆ گەڕایەوە تاساڵی (1998) پاش سەردانێکی بەڕێز کاک (کۆسرەت) سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بۆقەزای پێنجوێن گەڕانەوەی ئیدارەی ناحیەی ناڵپارێز خستە بەر نامە و کاری تەواوی بۆکرا وبەڕەسمی ناڵپارێز جارێکی تر دامو دەزگای حکومەتی هەرێمی تیادامەزرا یەکەم بەڕێوەبەری ناحیەی ناڵپارێز لەحکومەتی هەرێم (ئاوات عمر قادر) بوولە (1999/2/15) دەست بەکار بو پاش گەڕانەوەی ئیدارە بەشەکانی تری ئیدارە ی تیادامەزرا
فەرمانگەی باری شارستانی لە مانگی (1999/6)تیادامەزرا
لقی کشتوکاڵی لە ساڵی (2000) دا دامەزرا
شارەوانی لە ساڵی (2000)دا تیاید ا هەڵبژاردن کراو دامەزرا
بنکەی پۆلیسی دارستان لە ساڵی (2004) دا دامەزرا
بنکەی سامان ودروستی ئاژەڵ لە (2002/4/1) دا دامەزرا
سەرچاوە: عومەر ئەحمەد حەمە ئەمین - ماڵپەڕی پێنجوێن

ژمارە: 2282

ناڵەشکێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121175

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2283

نجار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121177

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2284

نجنی خوارو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121178

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2285

نجێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20100920153302963

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی نجێ بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 310 کەس لە 70 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2286

نزار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121179

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2287

نزارکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621880

گوندێکە سەربە شارەدێی (دهوک)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2288

نژمار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857688

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2289

نسارە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121180

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2290

نسارەی خوارۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=201010051004019796

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 58 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 293 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2291

نسارەی سەرۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410042

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 209 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 1033 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2292

نستان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121181

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2293

نسرا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621882

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئەتروش)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2294

نسڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100827152912494

گوندێکی شارستانی سەوڵاوایە. نسڵ لە 1 کیلۆمەتریی باکووری گۆشخانیدایە و باخ و زەوییەکانی ئەم دوو گوندە زۆر سەرسەوز و پرپیتن. جادەکەشیان بۆ سەر جادەی سەرەکیی مەریوان-سنە ئەسفاڵت کراوە. خەڵکی نسڵ بە شێوەزاری سۆرانی و لەهجەیەکی نزیک بە ئەردەڵانی قسە دەکەن. لە سەرژمێریی ساڵی 2006 دا 746 کەس دانیشتووی هەبووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2295

نسێبین

http://www.kurdipedia.org/?q=20101129205436110999

شارۆچکەیەکی مەڵبەندی جزیرە و بۆتانە، لەگەڵ قامیشلۆدا پێکەوە لکاون و تەنها سنووری داگیرکەرانی تورک و عەرەب لێکیان جوودادەکاتەوە. سەربە پارێزگای مێردینە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2296

نشکاش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658576788

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2297

نگڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20090925122752204

یەکێک لە گوندەکانی گوندستانی نگڵ، لە ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. بە پێی سەرژماریی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006 ز (1385 هەتاوی)، ژمارەی دانیشتوانی گوندی نگڵ 1697 کەسە (825 پیاو، 872 ژن) کە لە 414 خێزانی ئەو گوندە دا دەژین. لە 1697 کەس دانیشتوانی نگڵ، 1153 کەسیان توانای خوێندن و نووسینیان هەیە کە دەبێتە 67.9 لە سەدی جەماوەری گوندەکە. لەم 1153 کەسە، 587ی پیاون و 566ی ژنن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2298

نمنجێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211182

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2299

نواوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121202

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2300

نودشە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121203

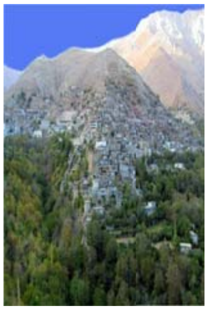

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 2301

نوریاو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121204

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2302

نوریاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121205

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2303

نورێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121206

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2304

نوسرەتئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121207

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2305

نوشمە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121209

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2306

نۆبار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121210

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2307

نۆتشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20101025161645102400

گوند - هەورامان

سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2308

نۆدشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201044

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2309

نۆریاو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931212

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2310

نۆسمی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121213

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2311

نۆسمە
http://www.kurdipedia.org/?q=2010122912465818542

پاوە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2312

نۆسمە 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740213351

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2313

نۆرک

http://www.kurdipedia.org/?q=201001122123573246

گوندێکە دەکەوێتە ناوچەی شارباژێری سەربە پارێزگای سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2314

نیروان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121214

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2315

نیروەسیتو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621883

گوندێکه سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2316

نیسانە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121215

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2317

نیسکاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121216

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2318

نیسکەجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022209102772

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێی عەربەتە. دانیشتووانی ئەم گوندە سەربە خێڵی مکایەلی جافن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2319

نیشکۆڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121217

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2320

نیوەلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121218

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2321

نییەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121219

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2322

نێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121220

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2323

نێچەلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121221

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2324

نێچەڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121222

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2325

نێرگ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121223

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2326

نێرگێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121224

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2327

ژێروا سیتوی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621884

گوندێکە سەربە شارەدێی (بێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2328

ژێروە
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120613244710656

بێبو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2329

ژێزڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957708

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2330

نێزێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121226

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2331

نێزەرۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121225

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2332

نێژاوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121227

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2333

نێوچوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121228

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2334

نێوە
http://www.kurdipedia.org/?q=20130117141857748 67

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2335

نەبیئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121183

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2336

نەبیکەند

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121184

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2337

نەجەفئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121185

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2338

نەچێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657599

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2339

نەرزیوێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121187

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2340

نەرزەمیز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121186

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2341

نەرگسەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100929104756972

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 3 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 18 کەسە. ئەم دێیە هێدی هێدی چۆڵ بووە و دانیشتوانی بەرەو شار یان دێکانی دیکە کۆچیان کردووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2342

نەروێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931211

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2343

نەرۆین
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121190

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2344

نەرەڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121188

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2345

نەزەرئاباد
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121191

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2346

نەسل
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121192

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2347

نەغەدە
http://www.kurdipedia.org/?q=201009152314029513

لە شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. لە پێکهاتەی دابەشکاریی وڵاتیی ئێراندا یەکێک لە شارەکانی پارێزگای ئازەربایجانی ڕۆژئاوایە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2348

نەفتخانە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011042820140119464

ناوچەیەکی زۆر دەوڵەمەندە بە نەوت.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: خانەقین

ژمارە: 2349

نەفسان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011090923595561071

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2350

نەمەشیر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121193

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2351

نەمەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022213082781

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیّ عەربەتی شاری سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2352

نەناس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121194

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2353

نەنۆر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121196

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2354

نەنە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857698

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2355

نەنەلە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121195

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2356

نەوبەهار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504457750

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2357

نەوسود

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121208

یەک لە شارەدێیەکانی هەورامانی تەخت

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	شارەدێ

شارەکان:	کرماشان

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 2358

نەکەرۆز

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121222070963963

نەکەرۆز، چیایەکی سەرکەشە و لوتکەی نەکەرۆز یەکێکە لە لوتکە بەناو بانگەکان، دەکەوێتە شاری سەقز، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 2359

نەڵاس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121197

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2360

نەڵۆس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121198

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2361

نەڵۆسە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121199

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2362

نەڵیوان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121200

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2363

نەڵێن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121201

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2364

هاجانی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211885

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2365

هاجسنێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621886

گوندێکە سەربە شارەدێی (سیمیل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2366

هارینا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621887

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2367

هاشمئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121229

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2368

هالەدەرە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121230

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2369

هانیس
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121233

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2370

هانەشێخان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557590

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2371

هانەگلان

http://www.kurdipedia.org/?q=200909251229562046

یەکێک لە دێیەکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێریی ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 19 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانیشی 101 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2372

هانەگەرمەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121232

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 2373

هاوار

http://www.kurdipedia.org/?q=2011061910575859042

گوندێکی کاکەییەکانە کە چەند مەزارێکی پیرۆزی ئایینزای کاکەییی تێدایە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەڵەبجە

ژمارە: 2374

هدێنەی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621888

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2375

هروری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621889

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2376

هژیرکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2010121213051712550

سێمێل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2377

هسن بەکرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621891

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2378

هلۆرا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011092421122062081

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2379

هوارغل
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400292497

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2380

هواله
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121263

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2381

هوشیاری

http://www.kurdipedia.org/?q=2011080800100460590

سەربە شارەدێی ناڵپارێز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2382

هوویە

http://www.kurdipedia.org/?q=200909251237272048

یەکێک لە گوندەکانی گوندستانی ژاوەرۆی رۆژئاوا، لە ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. بە پێی سەرژماریی جەماوەر و خانووی ئێران لە ساڵی 2006 ز (1385 هەتاوی)، ژمارەی دانیشتوانی گوندی هوویە 1149 کەسە (580 پیاو، 569 ژن) کە لە 290 خێزانی ئەو گوندە دا دەژین. لە 1149 کەس دانیشتوانی هوویە، 683 کەسیان توانای خوێندن و نووسینیان هەیە کە دەبێتە 59.4 لە سەدی جەماوەری گوندەکە. لەم 683 کەسە، 389ی پیاون و 294ی ژنن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2383

هوویە 2

http://www.kurdipedia.org/?q=201110114074021352

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2384

هویە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121264

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2385

هویەی
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121265

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2386

هۆدەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121266

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2387

هۆدەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121267

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2388

هۆلستانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121268

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2389

هۆیە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121269

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2390

هێئت ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757809

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2391

هیزان

http://www.kurdipedia.org/?q=2012060421594665041

بەدلیس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: بەدلیس

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2392

هیزان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621900

گوندێکە سەربە شارەدێی (مێرگەسور)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2393

هێتوت

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621901

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2394

هێجان

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101311022410044

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 34 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 231 کەسە.

سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2395

هێجانان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121270

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2396

هێروێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121271

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2397

هێیە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121272

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2398

هەباسئاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121234

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2399

هەبەکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121235

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2400

هەجمنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110314142519544456

ئەم گوندە یەکێکە لە گوندەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان کە سەر بە شاری سەوڵاوایە. ئەم گوندە 35 km لە شاری مەریوانەوە دوورە و هەروەها نزیک بە 1700 کەس لەوێ دەژین. ئیش و کاری خەڵکی ئەم گوندە کشت و کاڵ و ئاژەڵدارییە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (kurdo) سەبارەت بە (هەجمنە)
لە: 14-3-2011 14:19:55

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2401

هەجیج

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121237

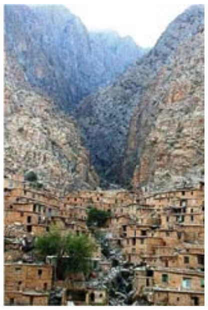

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. هەورامی

ژمارە: 2402

هەدینەی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621892

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2403

هەدێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621893

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2404

هەدێنەی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621894

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2405

هەرزنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121238

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2406

هەرمیلەهەرمیل
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121239

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2407

هەرمێلە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121240

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2408

هەریر

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031045164622

شارەدێیە و سەربە شارۆچکەی شەقڵاوایە.

ژمارە: 2409

هەزارکانیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121241

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2410

هەسارێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011012808530433059

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژئاوای کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2411

هەسنبەکرا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218951

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2412

هەسنەکا

http://www.kurdipedia.org/?q=20101205154550123666

ئەتروش

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2413

هەسەناوڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576744

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2414

هەشتراک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121242

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2415

هەشتیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121243

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2416

هەشەمیز

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121244

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2417

هەشەمێز

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121245

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2418

هەلوە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621896

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2419

هەلوە ئیسلام

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621898

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2420

هەلەقوش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121246

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2421

هەماراو

http://www.kurdipedia.org/?q=200905141531551755

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 38 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 252 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2422

هەمران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121247

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2423

هەمزاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121248

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2424

هەمزە قاسم
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121249

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2425

هەنارە

http://www.kurdipedia.org/?q=2012080721145667534

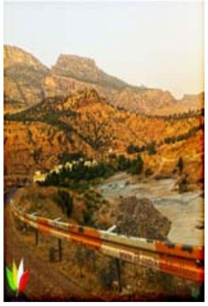

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2426

هەنجیران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465557587

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2427

هەنجیف

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121250

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2428

هەنداوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121251

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2429

هەنگژان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121252

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2430

هەنگوژان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121254

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2431

هەنگەژاڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577O4

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2432

هەنگەوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121253

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2433

هەنیوڵاخ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121256

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2434

هەنەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121255

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2435

هەوارخۆڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121257

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2436

هەوارەکۆن
http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203329924466

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2437

هەورازە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121258

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2438

هەورامان
http://www.kurdipedia.org/?q=20081107171102103

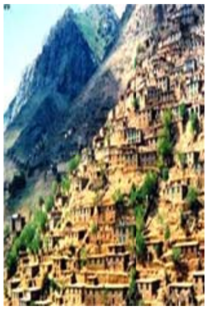

بەشێکە لە خاکی کوردستان و کەوتووە نێوان سنووری ئێران و عێراق، خەڵکەکەی بەزمانی کوردی هەورامی دەئاخاوێنن ئەم ناوچەیە ناوچەیەکی زۆر جوان و ڕەنگینی کوردستانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: ناوچە

ژمارە: 2439

هەوریسکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506218999

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2440

هەوشین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931212599

سەرشاخان
یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2441

هەولێر

http://www.kurdipedia.org/?q=20081209111646594

زانایان بۆ ئەوە دەچن هەولێر لە سنووری (6000) ساڵ بەر لە زایینەوە نشینگەیەکی ئاوەدان بووبێ تا ئەمڕۆش هەر بەردەوامە.

لە ساڵەکانی (2371-2316 پ.ز) و بە مەبەستی دەست بەسەرداگرتنی داهات و فرە سامانێتی دەڤەرەکە، پەلاماری هێرشەکانی سەرگۆنی ئەکەدی گەیشتوونەتە هەولێر و دەستی بەسەرداگیراوە .
لەساڵانی (2150-2050پ.ز) بووە بە بنکەیەکی سەرەکی لە دەوڵەتی گووتییەکان کە لە نەتەوە دێرینەکانی زاگرۆسن .
لە ساڵانی (2050-1950 پ.ز) کەوتۆتە ژێر دەسەڵاتی خانەوادەی سێهەمی ئیمپراتۆریەتی ئووری سۆمەرییەوە .
لەساڵی (1600-پ.ز) و دواتر کەوتۆتە ژێر دەسەڵاتی کاشییەکانەوە، کە مەزەندە وایە لە هۆزە دێرینەکانی کورد بووبن .
هاوکات دەوڵەتی ئاشووریش لە باکوور دامەزرا و چەند هۆزێکی تری وەکومیتانی و خۆرییەکان دەسەڵاتیان لەو ناوەدا پەیدا کرد لە ناوچەکانی ئاشوور و هەولێر و کەرکووک لە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی میتانییەکاندا بوون .
لە رۆژگاری فەرمانڕەوایی ئاشوورییەکانەوە لە (2500-612 پ.ز) هەولێر لە ئەوپەڕی گەشەسەندن و پێشکەوتنی دابوو، ئەوکاتە پایەتەختی ئایینی ئاشوورییەکان و تەختی خوداوەندی عەشتار (عەشتار ئەربیلا) پەرستگای ئاشوورییەکان بووە، ناوی هەولێر لە نووسراوە مێخیەکانەوە بە شێوەی (ئی-کشان-کلاما) هاتووە کە دەکاتە (ماڵی خانمەکەی هەرێم) کە سەرچاوە و هێمای سەرکەوتن بووە و (عەشتاری نەینەوا)ش خوداوەندی ئەڤین و رابواردن بووە .
ساڵانی (705-681 پ.ز)، لە دوای سەرگونی ئەکەدی سەنحاریبی کوری بووە بە فەرمانڕەوا، ئەو پادشایە لە دووری (20) کیلۆمەترەوە لە رووباری بەستۆرەوە ئاوی بۆ شارو قەڵای هەولێر راکێشاوە، کە بە جۆگەی سەنحاریب ناسراوە و بۆ ئەو سەردەم کارێکی دەگمەن و مەزن بووە .
ساڵی (612پ. ز) ئیمپراتۆریەتی میدیا دامەزرا و هەولێریش کەوتە نێو ئەو ئیمپراتۆرییەتەوە و بووە بە بەشێک لە بنکە و ناوەندی دەسەڵاتی ئەو ئیمپراتۆرییە .
دوای ئەمە هەولێر بووە بە بەشێک لە دەوڵەتی هەخامەنشی (هەخامەنی .(
لە ساڵی (331پ ز) و بە فەرماندەی ئەسکەندەری مەکدۆنی و لە شەڕی (ئەربیلا) ئیمپراتۆریەتی یۆنانی بەسەر هەخامەنییەکان زاڵبوون و هەولێر بووە بەشێک لە مولکەکانی ئەو ئیمپراتۆرییەتە .
لە پاش مردنی ئەسکەندەر لە ساڵی (323-پ.ز) لە شاری بابل، هەولێر (تێکڕای عێراق و سووریا)ش کەوتنە ژێر دەسەڵاتی (سلۆقس) کە یەکێک بووە لە فەرماندەکانی ئەسکەندەر، ئەم فەرمانڕەوایە هەولێری زۆر ئاوەدانکردۆتەوە و خزمەتی کردووە .
لە ساڵانی (148.پ.ز-226ز) فارسەکان توانیان بەسەر سلوقییەکاندا زاڵ بن کە بەر لەوکاتە حوکمڕانی هەولێر بوون، ئەم فارسانە دەوڵەتێکی فیدراڵییان دامەزراند کە لە

چەند میرنشینێک پێکهاتبوو وەک میرنشینەکانی (رەها، تەدمور، شنگار، حەزەر، دواتریش حەدیاب)، هەولێر گرنگترینی شارەکانی میرنشینی حەدیاب بووە. ئەم میرنشینە (لە نێوان هەردوو زێی گەورە و گچکە دامەزراوە) میرەکەی (ئیزات) بووە، لە میرە بە ناو و مەزنەکانی فارسان بووە، مافی لەسەرکردنی تاجی بەرز و خەوتنی نێو چوار پایەی زێرینی هەبووە، ئەم پلە و پایەی بە خەڵات پێدرابوو لەلایەن پادشا (ئورتەبانی سێیەم)، کە هاوکاریی بووە بۆ گەیشتن بە تەختی پادشایی .

ساڵی (83پ.ز) و بۆ ماوەی (10) ساڵێک لە رۆژگاری (نیگران شا)ی ئەرمەنی هەولێر کەوتە ژێر رکێفی سوپای ئەرمەنەوە .

لە دوای چەن پەلامار و هێرشێکی رۆمانەکان و بەناوبانگترینیان هێرشی پادشا (کەراکولا) بوو ساڵی (2167ز) هەولێر داگیرکراو، فارسەکانی وەدەرناو لە ناوی بردوون، ئەو پادشایە ستەمکارە ئەوەندە دڵڕەق بوو گۆری میر وپادشاکانی فارسەکانیشی هەڵتەکاندوون، ساڵی (226ز) لە رۆژگاری (شا ئەردە شێر)ی ساسانی، لە مەدائینەوە پەلاماری هەلێر دراو، هەولێر کەوتە ژێر دەسەڵاتی ساسانییەکان و پەرستگای ئایینی زەردەشتیی لێ درووستکرا، هەندێ لە پادشاکانی ساسانی جەور و ستەمیان دەرهەق بە گاور و فەلەکان کردوون، لە دوایین ساڵەکانی فەرمانڕەوایی ئەم دەوڵەتە، هەولێر و زۆربەی ناوچەکانی دەوروبەر گۆرەپانی شەڕ و پێکدادانی توند و خوێناوی بوون، تا هەڵکەوتنی بانگی پیرۆزی ئیسلام .

ساڵی (612 ز) لەترسی پەلاماری سوپای ئیسلام، ساسانییەکان مەدائین و هەولێر و زۆربەی ناوچەکەیان جێهێشتن .

ساڵی (16ی کۆچی) و لە رۆژگاری (خەلیفە) جێنشین (عومەری کوری خەتاب) بە فەرماندەی (عوقبەی کوری فەرقەد) لەشکری ئیسلام گەیشتە ئەو هەرێمە و هەولێر و نەینەوا و زۆربەی هەرە زۆری ناوچەکانی دەورووبەر کەوتنە ژێر ئاڵای دەوڵەتی ئیسلام .

ساڵی (132ی کۆچی) و لە نزیک هەولێر و لەشەڕی (زاب)ی یەکلاکەرەوە، عەباسییەکان سەرکەوتن بەسەر ئەمەویەکاندا و هەولێر کەوتە ژێر فەرمانڕەوایی عەباسییەکانەوە .

لە رۆژگاری دەسەڵاتدارێتی بوەیەییەکان لە بەغدا (333-447ی کۆچی) کوردە هەزبانییەکان توانیان میرنشینێکی بەدەسەڵات لە هەولێر دابمەزرێنن، هەولێر لەم سەردەمەدا پێگە و بایەخی شایستەی خۆی وەرگرتەوە و پەیوەندی دۆستایەتی و ئاڵووێری بازرگانیی پتەوی لەگەڵ میرنشینەکانی حەمدانیەکان و عوقلییەکاندا لە موسڵ و شام هەبوون .

ئەم میرنشینە درێژەی کێشا تا هەڵکەوتنی (عیمادەدینی زەنگی) لە موسڵ لە ساڵی (521ی کۆچی) کە توانی کۆتایی بەم میرنشینە بهێنێت و تەواوی ناوچەکەی خستە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە .

ساڵی (539ی کۆچی/1144 زێنەدینی عەلی کوچک کوری بەکتەکین کە فەرماندارى قەڵای موسڵ بوو لە سایەی عیمادەدینی زەنگی، توانی میرنشینێکی سەربەخۆ لە هەولێرو دەورووبەریدا دابمەزرێنێت و بە میرنشینی بە کتیکی ناسرا .

ساڵی 1168 زێنەدین عەلی کوچک کۆچی دوایی کرد و کورە بچووکەکەی (زێنەدین یوسف) دەسەڵاتی وەرگرت، پاشتر لە ساڵی (568ی کۆچی/1190 مزەفەرەدینی

گورگە بۆری کوکبری برای بوو بە فەرمانڕەوای میرنشینی هەولێر، لە سایەی حوکمڕانی میر مزەفەری ئەتابەگ میرنشینی هەولێر بوو بە بەهێزترین و ناودارترینی میرنشینەکانی ئیسلامی و ئەو پەڕی پێشکەوتن و گەشەی زانستی و ئاوەدانی و دەسەڵاتی هەبوو، ماوەی حوکمرانیەتی لە نێوان (586ک-630ک/1190ز -1233ز) درێژەی کێشا، مزەفەرەدین بەیعەتی دا بە پێشەوای کوردیی سەڵاحەدینی ئەیوبی و پتر لێی نزیک بۆوە بە خواستنی (رەبیعە خاتوون)ی خوشکی سەڵاحەدین، لە رۆژگاری شا موزەفەردەین فەرماندارێتی میرنشینی هەولێر گەیشتە ئەوپەڕی هێز و دەسەڵات و تەواوی ناوچەی شارەزوور کەوتنە نێو دەسەڵاتی ئەو میرنشینە کە هەر لە زێی گەورەوە تا سلێمانی و داقوق دەگرێتەوە. سوڵتان موزەفەر پیاوێکی خێرخواز و زانست پەروەر و دادپەروەرێکی لە خواترس وخزمەتکاربووە، لە رۆژگاری ئەودا یادە ئاهەنگەکانی مەولوودی پێغەمبەر کراوە و شەوانە تا بەرەبەیان چراخان هەڵکراون و ئاهەنگ و خێروشادی بەردەوام بووە، هەولێر بووە بە رووگەی زانا و دانا و وەزرەوان و پیاوانی زانست و فەلسەفە و مێژووناسان و دەیان فێرگە و قوتابخانە و فەرمانگەی خزمەتگوزاری و چاودێری کۆمەڵایەتی لەو شارەدا کراوەتەوە، خزمەتێکی زۆری هەولێر کراوە و ئەو پەڕی ئاوەدانی و پێشکەوتنی بەخۆوە بینیوە،هەولێر لەو رۆژگارەدا لە چەرخی زێرینیدا بووە. دیاریترین شوێنەوارەکانی ئەو سەردەم منارەی چۆلی و قوتابخانەی موزەفەرییە و بازارگاکانی قەیسارییەی هەولێرن .
دوای وەفاتی سوڵتان موزەفەرەدین لەساڵی 1233 میرنشینی هەولێر چووەوە ژێر سایەی خەلیفە موستەنسیر بیلالی عەباسی و لەساڵی 1235 لەشکرێکی بە فەرماندەیی (ئەبوفەزیل ئیقبالیشەڕابی) نارده سەر هەولێر و داگیری کرد .
هەولێر لە رۆژگاری موزەفەردەین و لە دوای وەفاتیشی دوچاری پەلاماری مەغۆلەکان بووە و خۆڕاگرانە لە بەرامبەر ئەو دوو پەلامارەدا خەڵکی هەولێر وەستاون و داکۆکی جوامێرانەیان لە شارەکە کردووە و نەبەزیون، هەر بۆیەش هەولێر بە شاری هۆلاکۆ بەزێن ناسراوە .
دواتر لە دوای رووخانی دەوڵەتی عەباسی بەدەست مەغۆلەکانەوە، لە ساڵی (656ی کۆچی/ 1258 ئیتر هەولێر کەوتە ژێر فەرمانڕەوای مەغۆلەکانەوە .
لە ساڵی 1337 کەوتە ژێر دەسەڵاتی ئیلخانییەکانەوە دواتریش جەلائیریەکان .
پاشان کەوتە ژێر رکێفی فەرمانڕەوایی دەوڵەتی بەرخە رەش وئینجا لە ساڵی (1410 کەوتە ژێر دەوڵەتی بەرخە سپی .
ساڵی 1508 کەوتە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی سەفەویەکان، تا شکانی سوپای فارس لە بەرامبەر هێرشی سوپای سوڵتان سەلیمی دووەمی عوسمانلی .
ساڵی 1514 لە دوای شەڕی چالدێران و سەرکەوتنی لەشکری سوڵتان سەلیمی دووەمی عوسمانلی، هەولێر و ئینجا هەموو عێراق کەوتە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی عوسمانلییەوە .
ئەم هەرێمانە تاساڵی (1917 لەژێر دەسەڵاتی عوسمانلییەکان مانەوە، کەلە سەردەمی ئەواندا دان بە نیمچە سەربەخۆیی میرنشینەکانی کورد نرابوو، لەوانە میرنشینی سۆران لە ناوچەی هەولێر، لە سەرەتای سەدەی نۆزدەهەم بەهێزترین و پێشکەوتووترینی میرنشینەکانی کورد بوو .
لە دوای هەڵگیرسانی جەنگی یەکەمی جیهانی و لەپاش پەیمانی سایکس-پیکۆ و لە بەهاری ساڵی (1916 بە فەرماندەیی لیوا (پاراشۆف) هێزەکانی روسیای

هاوپەیمانی لە ڕێگەی خانەقین و ورمێ بە مەبەستی داگیرکردنی بەغدا ڕەواندزیان داگیر کرد. پاشان بەهۆی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە ڕوسیا لەو هەرێمە کشانەوە .
ساڵی (1918ی زایین) و لەدوای داگیرکردنی بەغدا لەلایەن ئینگلیزەوە هەولێر کەوتە ژێر دەسەڵاتی ئینگلیز و کابتن های بوو بە حوکمڕانی هەولێر .
ساڵی (1921ی زایین) لە دوای دروستبوونی حکومەتی عێراق و لکاندنی کوردستانی باشوور بە دەوڵەتی عێراق، هەولێر کرایە موتەسەرفییەت و (ئەحمەدە فەندی عوسمان) یەکەم موتەسەریف (پارێزگار)ی هەولێر بووە .
ساڵی (1858 شارەوانی هەولێر دامەزراوە و یەکەم سەرۆکی شارەوانی (حاجی ئەحمەد ئاغای عەبدولوەهاب) بووە .
ساڵی 1913 یەکەم شەقام لە نێو شاری هەولێر قیرتاوکراوە .
ساڵی 1928 یەکەم یانەی فەرمانبەران لە هەولێر کراوەتەوە .
ساڵی 1932 و بۆ یەکەمجار کارەبا گەیشتۆتە شاری هەولێر .
ساڵی 1775 گەرماوی قەڵاتی هەولێر درووستکراوە و خەڵکی هەولێر لەم گەرماوەدا خۆیان شتووە و بۆ ئەم مەبەستە بیرێک لە قەڵات لێدراوە کە قووڵییەکەی 60مەتر و کەمەرەکەی 5 مەتر بووە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی هەولێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2442

هەولێر - 1930 - 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20091142311442549

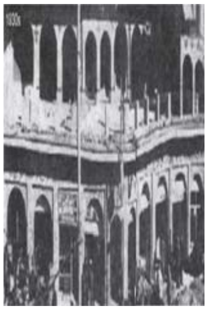

بەر قەڵا..

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 2443

هەوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121260

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2444

هەڵتوشانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121261

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2445

هەڵشۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008261310244926

له رووی ئیداریەوە سەر بە قەزای پشدەرەو چواردە کیلۆمەتر لە قەڵادزێ وە دوورە و ساڵی دوو هەزار بووەتە ناحیەو بیست و حەوت گوندی ئاوەدان لە خۆی دەگرێت.
سەرچاوە: ماڵپەڕی پەیامنێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2446

هەڵگورد

http://www.kurdipedia.org/?q=2012071322571066811

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: چۆمان

ژمارە: 2447

هەڵوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193121262

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2448

هەڵیزاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957716

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2449

هەڵەبجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081107171223104

شاری هەڵەبجە دەکەوێتە گۆشەی باکوری خۆرهەڵاتی عێراق و (78) کیلۆمەتر لە باشوری ڕۆژهەڵاتی شاری سلێمانیەوەیەو لەسەر هێڵی درێژی 46 پلەی خۆرهەڵات و نێوان دوو هێڵی پانی (35-36)ی باکوورو ڕووبەرەکەی (1594) کیلۆمەتر دوجایە (726) مەتر لە ئاستی ڕووی دەریاوە بەرزە (16) کیلۆمەتر لە سنوورەکانی ئێرانەوە دوورەو (75) کیلۆمەتر هاوسنورە لەگەڵ ئێراندا، لە ڕۆژهەڵاتەوە شاخی شنرواَ و لە باکوورەوە چیای هەوارمان و لە باشوورەوە زنجیرە شاخی باڵامبۆ لە باکوورو ڕۆژئاواوە دەریاچەی سیروان دەوریان داوە.
سەبارەت بە بنچینەی ناوی هەڵەبجە چەندین ڕاو بۆچون و گێڕانەوە هەن، ڕایەک دەڵێت لە (عەجەب با)ی فارسیەوە هاتووە، ڕایەکی تر دەڵێت لە وشەی (هەڵوژە)وە هاتووە، ڕایەکی تر دەڵێت لە وشەی (ئەڵەبجا)وە هاتووە کە ئاماژەیە بۆ ناوی (ئەڵەب ئەرسەلان) ڕایەکی تر دەڵێت لە وشەی (حەلەب)ەوە هاتووە کەشارێکە لە سوریاو خەڵکی بۆ کارو باری بازرگانی کە ڕوویان کردۆتە ئەو شارە وتویانە شارەکەمان لە (حەلەب) ئەچێت ئیتر ناویان ناوە (حەلەبچە) واتە (حەلەبی بچوک) لەگەڵ چەندین ڕاو بۆچوونی تر لەسەر وشەی هەڵەبجە.
سەرچاوە مێژوویەکان سەرەتای بونیاتی شاری هەڵەبجە دەگێڕنەوە بۆ ساڵانی (1850-1860)ی زایینی لەسەردەمی دەسەڵاتی تورکەکاندا هەر ئەو سەرچاوانەش عەشیرەتی جاف بە بونیاتنەری شاری هەڵەبجە دەزانن، هەندێک لە ڕیش سپی و پیاوە دێرینەکان دەڵێن هەڵەبجە لەلایەن بەگەکانی (شیوە کەڵ)ەوە بونیات نراوە کەلە دواییدا لەناو هەڵەبجەییەکاندا بە (13) ماڵە ناسراون، بە گشتی سەرچاوە

مێژووویەکان دەڵێن ساڵی (1889) بەفەرمانی تورک هەڵەبجە کراوە بە قەزا، ساڵی (1940) بۆ یەکەم جار کارەبا گەیەنراوەتە هەڵەبجە لە ساڵی 1925 یەکەم قوتابخانەیتیادا کراوەتەوەو ساڵی 1929 یەکەم نەخۆشخانە کراوەتەوە لە هەمان ساڵیشدا تۆڕی ئاوی خواردنەوە بەناوشاردا دابەش کراوە، ساڵی 1924 بۆ یەکەم جار ڕێگای ئۆتۆمبیل گەیەنراوەتە هەڵەبجەو لەهەمان ساڵیشدا دایەرەی تەلەفونات کراوەتەوە، بەهۆی بە پیتی ناوچەکە لە رووی کشتوکاڵیەوە ساڵی 1954 کارگەی پوختەکردنی توتن کراوەتەوە.
لە بواری رۆشنبیرییەوە هەڵەبجە مەڵبەندێکی رۆشنبیری گەورەبووەو دەیان شاعیرو روناکبیری هونەرمەندو رۆشنبیری لە ئامێز گرتووە وەک (نالی) کە بە دامەزرێنەری قوتابخانەی شیعری کلاسیکی دادەنرێت، مامۆستا گۆرانیش کە بە دامزرێنەری شیعری نوێی کوردی دادەنرێت لەم شارەدا لە دایک بووە، ئەحمەد موختار جاف کەیەکەم کەسە دوای جەمیل صائب چیرۆکی کوردی نوێی نوسیوە، چەندین کەڵە شاعیری تری وەک مەولەوی و تایەر بەگی جاف و ناتیق و حیلمی و صاڵح هەژار و صاڵح شارەزووری و ع.ع. شەونم و کاردۆخی و خورشیدە بابان، و شاهۆو ئەژی گۆران.
یەکەمین قەزایە لەسەرەتاکانی سەدەی رابردوو خانمێکی وەک عادیلە خانم کە دایکی ئەحمەد موختار جافە تێیدا دەست رۆشتوو بڕیاردەر بووەو رۆڵی قایمقامی لە رووی کارگێڕیەوە لەم شارەدا بینیوە.
هەڵەبجە مەڵبەندی گەورەی تەریقەتی نەقشیە بە چەشنێک گەر هەرکەسێک تا سیەکانی سەدەی رابردووش ئەلف و بایەکی لە بواری خواناسی و ئەدەبیات و تەصەوف دا زانیبێت دەبوایە لەو خانەقایانەوە فێربوایە.
لە رووی شۆڕشگێڕی و نیشتمان پەروەریەوە هەمیشە مەڵبەندی بە گژاچونەوەی داگیرکەرانی کوردستان بووە، یەکەمین شارە لە کوردستاندا کە خاوەنی سێ کارەساتی گەورەی وەک بۆردومانەکەی ساڵی (1974) و جینۆسایدەکەی ساڵی (1987) و کیمیابارانەکەی ساڵی (1988)ە.
لەسەرەتای ساڵانی شەستەکاندا خەڵکی ئەم ناوچەیە گەلێک جار دووچاری پەلامارو هێرشی دڕندانەو بێ بەزەییانە بوونەتەوەو بەسەدان و هەزاران شەهید و قوربانیان داوە دیارترینیان رەشبگیریەکەی ساڵی 1974 وە ساڵی 1987 کە تیایدا بەسەدان کەس زیندە بەچاڵ کراوون و سەروەت و ماڵیان بەتاڵان براوە.
وە دواتر لە هێرشێکی دڕندانەدا کە بەکارەساتی کیمیابارانکردنی شارەکە ناسراوە لە 1988/3/16 بەچەکی کیمیاوی ئەم شارە کیمیاباران کراوە، زیاتر لە (5000 ژن و منداڵ و خەڵکی بێگوناهی شەهید کردووە و بەدەیان هەزار هاوڵاتی بریندار بوون دانیشتوانەکەی ئاوارەی ئێران بوون و لە ئۆردوگاکاندا ژیانیان بەسەربردووە، تا ئێستاش شوێنەواری ئەو چەکە بەسەر خەڵکی ناوچەکەو دانیشتوانەکەیەوە ماوە، لە دوای راپەڕینی ساڵی 1991 خەڵکی ناوچەکە گەڕاونەتەوەو سەر زێدی باوباپیرانیان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2450

وادی الغراب

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400392498

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2451

وارامچە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121273

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2452

وارماوە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009231525499607

شارەدێیە، سەربە شارۆچکەی دەربەندیخانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2453

واوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121274

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2454

ورمێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20090514153421 1756

یان ئورومیە یان رەزاییە لە شارەکانی پارێزگای ئازەربایجانی رۆژئاوای ئێرانە. بە پێی ئامارەکان ساڵی 2006، ورمێ 856،914 کەس و 215،341 بنەماڵە دانیشتوی هەبووە. وا بەراورد دەکرێت 85.7% دەرسەد دانیشتوانی ئازەری و 10.5% دەرسەد کوردی کورمانجی.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 2455

وزمان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557761

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2456

وزمان خوارۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2010121717045712937

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 21 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 157 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2457

وزمەڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=2012052213254164828

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سەقز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2458

وزنتاش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121275

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2459

وزەمەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121276

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2460

وسوکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121277

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2461

وسوەکەل
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121278

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2462

وشترمل
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121279

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2463

وشتیان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506219O2

گوندێکە سەربە شارەدێی (شێخان(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2464

وشتەپە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121280

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2465

وشکین
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121281

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2466

وشکەڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757635

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2467

ول

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757652

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2468

ولیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011042919221657160

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2469

وليان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011040609423556134

کوند ی وليان سه ربه ناوجه ی قه ره داخه سه ربه باريزكای سليمانی له ئيستادا نزيكه ی20 مالی تيدايه.هاوسنوره كانی ئه م كونده باخان.ئه لياوا.تله زه يت.داری زيايين.زه يدعمر..ئه م كونده جه ندين شه هيدی داوه له وانه شه هيد علی وصديق وعزيز.ئه م كونده وه ک كونده كانی تر كوردستان به رشالاوی خابوركردن كه وتوه له سالانی 1988
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (ئاکام عادل) سەبارەت بە (کوندی وليان) لە: 6-4-2011 9:25:48
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (akam adil) سەبارەت بە (وليان) لە: 13-7-2011 13:23:31

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2470

ولەژێر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121282

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2471

ولەژێر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121283

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2472

ویزیەر
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121298

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2473

ویزە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243292447

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2474

ویسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121299

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2475

وێسەر

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211001259565

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی وێسەر بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 470 کەس لە 121 بنەماڵەدا بووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2476

وێلەکە

http://www.kurdipedia.org/?q=200912022211002777

یەکێکە لە گوندەکانی ناوچەی شارەزوور و سەربە شارەدێیٚ عەربەتی شاری سلێمانییە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2477

وێڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657623

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2478

وێڵەدەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20120805120105696847

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2479

وەرامینتاران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931212844

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2480

وەرتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100928150918972121

شارەدێ - چۆمان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2481

وەردێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121285

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2482

وەردە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192440

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2483

وەرگێڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121286

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2484

وەرمزیار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121287

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2485

وەرمێلێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101208152708984

کانی ماسێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2486

وەرمەزیار
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121288

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2487

وەرمەهەنگ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121289

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2488

وەرۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957713

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2489

وەرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201010011051569739

گوندی وەرێ لە روی ئیداریەوە سەر بە ناحیەی سەروچاوەی سنوری قەزای رانیەیەو ئێوارەی (1988/5/18) لە لایەن فڕۆکەکانی رژێمی بەعسەوە کیمیاباران کرا و لە ئەنجامدا 36 هاوڵاتی شەهیدبوون.
سەرچاوە: هەڵوێست ناودەشتی - ماڵپەڕی پەیامنێر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2490

وەرەخەل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621903

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2491

وەزاشکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121290

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2492

وەزنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121291

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2493

وەزڵێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121292

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2494

وەزیر
http://www.kurdipedia.org/?q=20101013110224100048

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 83 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 475 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2495

وەزیر 2
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740021353

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2496

وەسنە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658857694

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2497

وەسێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121293

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2498

وەلەدبێگ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121294

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2499

وەلەژیر

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121295

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2500

وەلەند

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121296

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2501

وەندرێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120624205107771181

گوندی وەندرێنە گوندێکی تری کوردستانەو سەر بەناحیەی بەرزنجەیە. سەختی کەش و هەوای زستانی ئەم گوندە هاوشانی ملەکەوەو گوندەکانی سەر بەقەزای پێنجوێنە.
دانیشتووانی ئەم گوندە ژمارەیان 51 خێزان بووە پێش ڕاگواستنیان لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە لەساڵی نەوەدەکاندا ژمارەی دانیشتووانی زۆر زیادیکردووە گەیشتۆتە زیاتر لە 90 خێزان، لەدوای ڕاپەڕینەکەی ساڵی 1991 وە تەنها 45 خێزانیان گەڕاوەتەوە، نابێ ئەوەشمان لەیاد بچێت کە ئێستا ئەم ژمارەی خێزانانە زۆر زیادیکردووە چەندین نەوەیان خستۆتەوە کە دەکرێت بڵێین دووئەوەندەو ونیوی ئەوکات دەبن.
سێ جار ڕاگواستن
وەندەرێنە لەمێژووی خۆیدا سێ جار کاولکاریی و ڕاگواستنی بەخۆیەوە بینیوە، لەساڵی 1974 حکومەتی عیراقی بەفڕۆکە بۆردومانی کردووە، جگە لە شەهیدو بریندارى پێشمەرگە، 2 مەدەنیش کوژراون و 7 هاووڵاتی دیکە بریندداربوون 3 خانوو بەتەواوەتی ڕووخاوە، پاشانیش لەساڵی 1985-1986 جارێکی تر ئەم گوندە چۆڵکراوە لەبەر تۆپبارانی شەڕی عیراق -ئێران خەڵکەکەی چوونە گێڵدەرە، پاشان خەڵکەکە

چوونەتەوە ناو گوندو بۆ ماوەی ساڵێک بە کولەمەرگی لەوێدا ژیانیان بەسەربردووە، دواجار لەساڵی 1987دا، بەتەواوەتی پێیان چۆڵ کراوەو بە شۆفڵ گوندەکەیان روخێنراوەو پاشانیش سووتێنراوەوخەڵکەکەشی راپێچی ئۆردوگا زۆرەملێکانی نەسر و باریکە و عەربەت کراوەو هەندێکیشیان بەرەو سلێمانی رێگایان گرتۆتە بەر بەهۆی بوونی کەس وکاریان. وەک خەڵکی گوندەکە ئاماژەیان پێکرد ژمارەیەک خێزانی ئەم گوندە وەک هەموو خێزانەکانی تری ناوچە جیاجیاکانی کوردستان تەمەنێکیان لەزیندانە تاریکەکانی رژێمی بەعس بەسەربردووە، لەوانە لەبەندینخانەکانی سەماوەو ئەبو غرێب و ئەمنی سلێمانی، لەڕاپەڕیندا رزگاریان بووە تەنها تاوانیشیان ئەوەبووە کە کەسوکاری پێشمەرگەبوون.

33شەهیدیان داوە

شایانی باسە دانیشتووانی ئەم گوندە بەجۆرێک هەستی نەتەوایەتی لەناخیاندا هەڵقولاوە کە زۆربەیان بەشدارو پێشمەرگەی ئازادیخوازی کوردستان بوون، شایەتیش بۆ ئەم راستیە بوونی 33 شەهیدە کەشەهیدێکیان شەهیدی کۆماری مهابادەو 32 تریش شەهیدی شۆڕشە یەک لەدوای یەکەکانی کوردستانن.

لەبەر سەختی شوێن و کەش و هەوای وەندەرێنە لە لایەک و لەلایەکی تریشەوە کەمی ئاو بۆ بەکارهێنانی کشتوکاڵ وایکردووە کە دانیشتووانی ئەم گوندە کەمتر خۆیان بەکشتو کاڵی بەراوەوە خەریک بکەن، هە بۆیە پشتیان بەستووە بەباخداری وەکو هەڵوژەو قەیسی و بەربوومە دێمییەکانی وەک رەزو چوالەو قەزوان و ترش و بەڕوو. لەلایەکی تریشەوە هەندێ لەدانیشتوانی ئەم گوندە بژێوی ژیانیان لەسەرکردنی بنێشتەو هەندێکی تریشیان لەسەر بەخێوکردنی رەشەولاخ و بزن و مەڕە کەئەمەش سامانێکی تری نیشتمانییە و بوژانەوەیەکی تری ژێرخانی ئابووری کوردستانە .

ئەم گوندە تۆڕی ئاو و ئاوەڕۆی هەیەو لەڕووی ئاوی خواردنەوەوە تا رادەیەک باشە، ئاوەکەیان بەشی پێویستی رۆژانەیان دەکات. بۆ ئاژەڵیش پشت دەبەستن بەئاوی بیری ئیرتیوازی ناو گوندەکە گەر کارەبا بەردەوام بێت، چونکە یەکێک لەکێشەکانی ئەم گوندە نەبوونی کارەبای بەردەوامە بەتایبەت لە وەرزی زستاندا، چونکە هێڵی کارەبای لەسەید سادقەوە بۆ هاتووەو خەت و عەمودەکان کۆنن بەڕەشەباو بارانی زۆرو بەفر تەلەکان دەپچڕێن و چەند رۆژێکی پێدەچێت تا چاکدەکرێتەوە.

بەروبوومی کشتوکاڵی

خراپی رێگاوبانی ئەم گوندە وایکردووە کەجوتیارانی ئەم گوندە تا رادەیەک هان نەدات بۆ بەردەوامی لەسەر کشتوکاڵکردن، چونکە ناتوانن بەئاسانی بەروبوومەکانیان بنێرنە بازاڕ هەروەها کەمی داواکاریی لەسەر بەروبوومەکانیان یان باشتر بڵیین پەیدانەکردنەوەی نرخی تێچوونی ئەو بەروبوومە کە بەرهەمی دێنن، ئەمەش فاکتەرێکی ترە بۆ کەم بوونەوە ی بەروبوومی ئەم ناوچەیە.

هەر لەمێژەوە ریش سپیانی گوند هەوڵیانداوە کێشەکانی ناو گوند لە نێو خۆیاندا چارەسەربکەن و لەوانەش لەڕابردوودا ریش سپی گوند عەلی سەعید شەریف و ناسراو بە عەلی بێ تەل و ئێستاش کەریم خواڕەحم کە خەمخۆرو ریش سپی گوندەو بەهاوکاری خەڵکی گوند هەمیشە لەهەوڵی بەردەوامدان بۆ هێنانی خزمەتگوزاری زیاتر بۆ ناو گوندو خزمەتکردنی خەڵکەکەی.

رووداوەکەنە بەرزنجە

وەندرێنە لەگەڵ ئەوەی بنکەیەکی تەندروستی تێدایە بەلام ناتوانێت هەموو چارەسەرێکی پێویستی خەڵکەکە دابینبکات هەربۆیە گوندنشینان ناچار دەبن بۆ هەندێ نەخۆشی روو بکەنە ناحیەی بەرزنجە، کە ئەمەش کارێکی هەروا ئاسان نییە بە تایبەتی لەوەرزی زستاندا کەوەک باسمان کرد زستانی ئەم ناوچەیە زۆر سەختە زۆربەی جار بەفر رێگەکە دەگرێ، هەربۆیە نەخۆشەکانیان بە هیلاک دەچن.
شایانی باسە ئەم گوندە خاوەنی تیپَکی هونەری شانۆیی لێهاتوون بەناوی -تیپی هونەری وەندەرێنە- کە پێکهاتووە لە 16 هونەرمەندی پیاو دەرهێنەر و سیناریست و چەند ئەکتەرێکی کارامە تا ئێستا 3 بەرهەمیان هەیە ئەوانیش: (رێگایەکی دوور، قالە کوژراو، ولاتی من). نابێت رۆڵی ژنان لەیادبکەین ئەم تیپە هاوکاری دەکرێن لەلایەن چوار ژنی گوندەکەوە بە ئامادەکاری بۆ وێنە گرتن هەر لە بینینی رۆڵی لاوەکی پێویست و ئامادەکردنی خواردن و جێگەی پێویست و هەروەها ئامادەکردنی جلو بەرگ.
ئەندامانی ئەم تیپە داواکارن لەوەزارەتی رۆشنبیریی لایەکیان لی بکاتەوەو هاوکاریان بکات بۆ پێشکەشکردنی بەرهەمی نوێ و دەستگرتنیان هەروەها کڕینی هەندێ کەلوپەلی پێویست وەک کامێرایەکی دیجتاڵ، ئەمەش بۆ برەوپێدانی هونەر لە نێو گوندەکانی کوردستاندا .
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2502

وەندەرێنە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010120521324012387

ئەم گوندە پاڵیداوە بەشاخی کورە کاژاوەوە بەدرێژی 45 کیلۆمەتری رۆژهەڵاتی سلێمانییەوە، ئەم گوندە سەر شارەدێی بەرزنجەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2503

وەنێنەی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957714

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2504

وەنێنەی ژووروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465957715

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2505

وەنەوشە

http://www.kurdipedia.org/?q=20120122122363965

وەنەوشە، یەکێکە لە چیاکانی رۆژهەڵاتی کوردستان و دەکەوێتە شاری سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 2506

وەڕاز
http://www.kurdipedia.org/?q=2011060911285060243

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2507

وەڵیو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121297

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2508

وەیسە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757665

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2509

کادر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120856

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2510

کاروک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621767

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2511

کارۆخ

http://www.kurdipedia.org/?q=20131205122156874 25

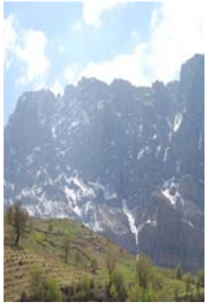

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 2512

کاریتان

http://www.kurdipedia.org/?q=20121129165225740 25

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2513

كارێز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120857

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2514

كارێزیگەورە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120858

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2515

كارێزە
http://www.kurdipedia.org/?q=20101013102219100038

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 36 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 227 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2516

کارە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621761

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2517

کارەبی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621764

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2518

کارەی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621765

گوندێکە سەربە شارەدێی (ڕێبو(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2519

کازاڕ
http://www.kurdipedia.org/?q=2014041121455070144

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باکووری کوردستان

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

شارەکان: ئامەد

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2520

کاژاو
http://www.kurdipedia.org/?q=201009262324449675

گوند - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2521

کاژێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120859

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2522

کاسورەدێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120861

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2523

کاسەکەران
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120860

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2524

کاشتەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110519123311158053

ئاوایی کاشتەر یەکێک لە ئاواییەکانی سەر جادەی کامیاران مەریوانە کە لە نێوان ئاواییەکانی "بزوەش" و "وێزیەر"دا هەڵکەوتووە. ئاواییەکە پاڵی داوە بە کێوی "کوچک چەرموو"ەوە کە لە ناوچەی بێڵەواردا بەناوبانگە و دیوی پشتەوەی کوچک چەرمووش دەبێ بە ناوچەی ژاوەرۆ. لەبەر ئەوە لەم ئاواییەدا مەرقەد و شەخسی "ئەسحابە کاشە" هەڵکەوتووە و زۆربەی بنەماڵە دانیشتووەکانی ئەم ئاواییە رۆحانین و خاوەنی تەکیە و خانەقا بوون لە زۆر کۆنەوە خەڵکی لێیان خوێندووە و دەیان کەسی ناودار لەم ئاواییە هەڵکەوتوون کە دەتوانین لە هەرناودارەکانیان "بابا مردخ رۆحانی"، "عەلائەدین سجادی" و شاعیری ناودار "حەریق"و... ناوبەرین.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (کاشتەر) لە: 19-5-2011 12:21:05

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 2525

کاشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217688

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2526

کاقولی

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101310185010035

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 25 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 145 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2527

کاموس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120864

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2528

کامیاران

http://www.kurdipedia.org/?q=201004192128154169

شارۆچکەیەکی نێوان سنە و کرماشانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارۆچکە

ژمارە: 2529

کامەم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120863

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2530

کانی ئاسکان - کانێسکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101126211104810899

ئێستا لە ناوجەرگەی شاری سلێمانی دایە کاتی خۆی سنوری باکورو باکوری خۆرئاوای سلێمانە بووە،ئەم گەرەکە ناوچەکانی شێخان و بازارە بچکۆلەو گەرەکی ژاڵە بییەکان دەگرێتەوە بە ناوەکەشیا دیارە کە ماتی خۆی ئاسکە کێوی زۆری تیابوەو لە نزیک کانییەکەی ئەو ناوچەیەدا بینراون.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گەڕەک

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2531

کانی بارام

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010311042786881

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ووڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2532

کانی بوچکەلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120865

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ووڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2533

کانی بەست

http://www.kurdipedia.org/?q=2014052415222476451

تاڤگەی (کانی بەست) تاڤگەیەکی سروشتی هەرێمە و دەکەوێتە نێوان هەردوو چیای کۆخە و شێخ ناسر، بەدووری نزیکەی (8) کیلۆمەتر دەکەوێتە رۆژهەڵاتی ناحیەی قەسرێ-ی دەڤەری باڵەکایەتی، دادەنرێت بەبەرزترین و جوانترین تاڤگەی هەرێمی کوردستان.
سەرچاوە: ماڵپەڕی خەندان

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شارەکان: چۆمان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 2534

کانی پانکە

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262335269677

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2535

کانی پەمو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110719163733187778

سەر بە ناحیەی قۆرەتوو

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2536

کانی چای

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577740

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2537

کانی چەرموو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155044577737

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2538

کانی خان

http://www.kurdipedia.org/?q=20130809162756892l6

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2539

کانی رەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120866

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2540

کانی سانانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120867

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2541

کانی سپی
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243292448

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2542

کانی سپی دەشتەبێڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120882

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2543

کانی سپییێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621771

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2544

کانی سفید

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504557764

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2545

کانی شا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120868

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2546

کانی گوێز

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120890

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بانە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2547

کانی ماران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110311102337218311

ئەم هاوینە هەوارە دەکەوێتە سەر ڕێگەی گشتی سۆران-خەلیفان، ئەمەش خۆی لەکانیاوێک دەبینێتەوە، کە لەدامێنی شاخەکانی چیای برادۆست دێتە دەرەوە و دەکەوێتە ڕۆژ ئاوای سۆران، ئاوێکی سازگاری لێدێتە دەرەوە، چەند چێشتخانەیەکی لەبەردەم دروستکراوە، شوێنێکی باشی حەسانەوەی گەشتیاران و ئەو کەسانەیە کە بەم شوێنەدا هامۆشۆ دەکەن، هاوینەهەوارەکەش بۆتە خێرو داهات بۆ خەڵکی دەورەوبەری ئەم هاوینەهەوارە.
سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز (توانا تەها) سەبارەت بە (سەیرانگای کانی ماران) بۆ کوردیپێدیا لە 10-03-2011

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: سەیرانگا

ژمارە: 2548

کانی مازێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217770

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2549

کانی مرواری

http://www.kurdipedia.org/?q=20100926233707967

گوند - شارەزوور - سلێمانی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2550

کانی میران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2551

کانی میل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051013052157824

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2552

کانی وەتمان

http://www.kurdipedia.org/?q=2013012615145175330

سەربە ناحیەی خەلەکانی قەزای دوکانە، دەکەوێتە بناری زنجیرەچیای کۆسرەتەوە، لەرۆژئاواشیەوە زنجیرەچیای هەیبەت سوڵتانە، هاوکات دەکەوێتە نێوان گوندەکانی مێوژەو باسەرەو حاجی قەڵاو ئاودەلوکو سێوەسەنو ناحیەی خەلەکانەوە، سنووری ئەم ناوچەیە لەگەڵ دەشتی کۆیە پێک دێنەوە.
مێژووی دروستبوونی وەک دەیگێرنەوە زۆر کۆنە کە رەنگە بگەرێتەوە بۆساڵەکانی 1650، ئەوکاتە باوکو کورێک لە(کفری)یەوە هاتوونەتە ئەم ناوچەیە، جا بەهەرهۆیەک بێت کەنەزانراوە، باوکەکە ناوی وەتمان بووەو کورەکەشی ناوی حەسەن بووە لەلای کانیو ئاوێک گیرساونەتەوەو بریاریان داوە لەو شوێنە جێگیربن پاشان بەکانی وەتمان ناوی رۆیشتووە، ئێستا (حەسەن) گۆرەکەی لەگوندی کانی وەتمانە باوکیشی کە وەتمان بووە کاتێ کورەکەی کۆچی دوایی دەکات، کانی وەتمان جێ دەهێڵێتو رووەدەکاتە ناوچەی باڵەکایەتیو لەشوێنێکی تر دەگیرسێتەوە کە گوندی شێخ وەتمانی سەر بەقەزای چۆمانەو لەوێ ژیان بەسەر دەبات تاکۆچی دوایی دەکاتو گۆرەکەشی هەر لەوێیە.

بنەماڵەکانی کانی وەتمان
دانیشتوانی کانی وەتمان لەچوار بنەماڵە پێک هاتوون کە ئەوانیش (کەڵور)، (بەبە-بابان) کە نەوەی فەقێ ئەحمەدی دارەشمانە بوون)، (باجەلانی)، لەگەڵ بنەماڵەی (زەند) کە چەند ساڵێکە ئەم بنەماڵانە بە ئارامی ژیان پێکەوە دەگوزەرێننو تێکەڵاوی ژنو ژنخوازیان هەیە.
دانیشتوانی ئەم گوندە لەپێش راگواستندا نزیکەی 60 ماڵێک بووە، لەئێستادا ژمارەی ئەو خێزانانە دەگاتە 137 خێزان لەگەڵ هەندێکیان تائێستا لەحاجیاواو چوارقورنەو هەولێر نیشتەجێنو نەگەراونەتەوە لەبەر دۆزینەوەی سەرچاوەیەکی تری بژێوی ژیانو کەمیی خزمەتگوزاریی لەناوچەکەدا وەک خۆیان ئاماژەیان پێکرد.
ئەم گوندە چەندین جار کاولکاریی بەخۆیەوە بینیوە لەوانەش لەساڵی 1963 لەلایەن

ڕژێمی ئەوسای عیراقەوە بەتۆپو تەیارە کاولکراوە، بەبیانووی بوونی پێشمەرگەو بوونی هەستی کوردایەتی لەناوچەکەوە ئەوسا کاکەحمەی مام ڕەزا بنکەیان هەبووە لەو سنوورە کە خەڵکێکی شۆرشگێر بوون، لەئاکامدا خەڵکەکە ئاوارەی گوندەکانی دەوروبەر بوونو هەندێکیشیان چونەتە دەشتی کۆیەو پاش چەند مانگێک گەڕانەتەوە، پاشان جار جارە شەڕو پێکدادان لەم ناوچەیە رووی داوە تاساڵی 1970-1974 کە دانوستان بووە خەڵکەکە توانیویەتی بەئارامی بژی، ئەوەبوو دوای شکستهێنانی ئەو دانوستانەو نسکۆی 1975 جارێکی تر ئەم گوندە کەوتەوە ژێر هەڕەشەی تۆپو تەیارەی ڕژێمو خەڵکەکە ئاوارەبوون، هەندێکیان چوونەتە چیاکانی دەوروبەری گوندەکە، ئەو خێزانانەی پێشمەرگەیان هەبوو ڕوویانکردە ئێران گوندەکەش هەندێکی تۆپی بەرکەوتو چەند ماڵێکیش سوتێنرا .

شۆرش لەکانی وەتمان

ئەو خێزانانەی کە چوونەتە ناو ئێرانەوە یەک لەوانە کاک ئەحمەد عەبدوڵلا ناسراو بەئەحمەدە رەش بوو کە کادری پارتی بووەو خەڵکی کانی وەتمانە وتی: (چووینە ئێران پاش ماوەیەکو دوای نسکۆکە 47000 کەس بوین کە گەڕاینەوە بۆ عیراق، ئەوەبوو ڕژێمیش نەفی کردین، دابەشی کردین بەسەر قەزاو ناحیەکانی خوارووداْ، منو خێزانەکەم نێردراینە ناحیەی مشخاب سەر بەپارێزگای نەجەف تاساڵی 1976 کە ڕژێم جارێکی تر بەقافڵە گەڕاندینیانەوە بۆ شوێنەکانی خۆمان لەگەڵ کۆمەڵێ خەڵکی پشدەرو سلێمانی من هاتمەوەو لەگوندی خۆمان نیشتەجێ بوومەوە تاسەرهەڵدانی شۆرشی نوێ.(

پاش دروستوبوونەوەی شۆرشی نوێو سەرهەڵدانی پێشمەرگە لەناوچەکەدا جارێکی تر بارودۆخی گوندەکان تادەهات خراپتر دەبوو، بەبیانووی بوونی هێزی پێشمەرگە لەگوندەکەو دەوروبەری، ڕژێم سێ ڕەبابەی لە دەوروبەری ئەو گوندانە دامەزراند بۆ سەرکوتکردنی شۆرشو خەڵکی گوندەکە.

پێشمەرگە لەناوچەکە جموجۆڵی هەبووە جارێکیان لەمانگی دووی ساڵی 1982 شەهید شەماڵ کە ئەوکات سەرتیپی تیپی 93 کۆیە بوو خۆیو 11 پێشمەرگە شەو لەگوندەکەدا مابوونەوە ڕژێم پێی زانیبوو هاتنە سەریانو پێشمەرگە بەهێزێکی کەمەوە بەهاوکاریو هیمەتی خەڵکی گوند لێیان هاتوونەتە دەستو پاش شەڕێکی قورس 13 ئیڤای عەسکەرییان سووتاندووەو 21 سەربازیان لێکوشتوونو چەندینی تر بریندار کراون لەپێشمەرگەش تەنها خدر خەلەکانی بریندار بووەو توانیوشیانە دەستبگرن بەسەر یەک دووربینی شەوبین کەزۆر گرنگبوو، لەگەڵ 21 کلاشینکۆف. لەساڵی 1985-1986 گوندی کانی وەتمان تادەگاتە گوندی کانی مازوو چۆڵ کراو سوتێنرا، خەڵکەکەی ڕەوانەی ئۆردوگا زۆرە ملێکانی حاجیاواو پیرەمەگرون کران، هەندێکیشیان ڕوویانکردە پارێزگای سلێمانیو هەولێر، تا لەساڵی 1992 ئەوگوندە جارێکی تر ئاوەدانکرایەوە.

باری ئابووری گوند

باری ئابووری ئەم گوندە پشتی دەبەست بە: یەکەم کشتوکاڵ کە لەکۆندا توتنو گەنمو جۆو نیسکو نۆکو گوڵەبەڕۆژەو سەوزەو میوەی هاوینە دەچێنراو چەندین ڕەزو باخە هەنارو هەنجیرو سێو قۆخو میوەی تریش کەمکەم دەکرا، بەڵام بەداخەوە بەهۆی سووتانی زۆرێک لەو باخانەو وشکەساڵییەوە بەم دوایانە نەتوانراوە وەک پێویست ئاوەدانبکرێتەوە.

دووەم ئاژەڵدارییی کە دەکرێ بوتری زۆربەی زۆری ماڵەکان ئاژەڵیان هەبووە، ئەم گوندە لەپێش راگواستندا زیاتر لە 1250 سەر مەڕو 750 سەرێک رەشە وڵاخی هەبووە بەڵام لەئێستا نزیکەی 350 سەرێک ماڵاتو 250 سەر رەشە وڵاخی تێدایە.
سەرچاوەی ئاوەکان بریتین لە: (کانی پیاوان) کە ئاوەکەی دەچێ بۆ مزگەوتو کاروباری مزگەوت بەکاردەهێنرێت کە ئاوێکی زۆری هەبووە کە تا بەرجادە هاتوە خێزانێکی زۆر کشتوکاڵیان لەبەردا کردووە، (کانی ژنان) کە دەکەوێتە لای مەرقەدی شێخ رەشە کە باخو باخاتێکی زۆرو کشتوکاڵی لەبەردا کراوە، (کانی سەرسول) کە لەپاش چەند سەد مەترێک لەگەڵ کانی ژنان تێکەڵ دەبێتەوە ئەمیش توتنو بەراوێکی زۆری لەبەردا کراوە. (کانی نێر) کەدەکەوێتە رۆژئاوای گوندەکە شوێنێکی سەرنج راکێشی زۆر خۆشە ئاوەکەی وەک تاڤگە وایە. (کانی زێوکە) کە دەکەوێتە رۆژهەڵاتی گوندو ئێستا کراوەتە پرۆژەی ئاو لەگەڵ ئاوی بیرێکی ئیرتوازی بۆ ناو گوندەکە، سەرچاوەیەکی تری ئاو کە پێی دەڵێن (رووبارەکە) تابەهارێکی درەنگ دەمێنێ بۆ ئاودانی مەڕوومالات بەسوودە ئەم رووبارە بەچەند گوندێکدا تێپەڕ دەبێت پاشان دەچێتە ناحیەی خدران وپاشانیش دەریاچەی دوکان.

کەسایەتییەکان
مێژووی دروست بوونی مزگەوت زۆرکۆنە زۆر نزیکە لەدروستبوونی گوندەکەوە کۆنترین مەلاش کە بەبیری خەڵکەکەی بێت مەلا محەمەدی مەلا عەلی لەوێ دەرسی دینی وتۆتەوە چەندین فەقێی هەبووە، کانی وەتمان لەساڵی 1978 بۆ یەکەمجار کارەبای نیشتمانیی پێگەیشتووە، لەساڵی 1954 جادەیەکی تێکەڵەڕێژی بۆ لێدراوە، جار هەبووە لەزستاندا ئۆتومبیل کە چەقیوە بەمانگ لەوشوێنەدا ماوەتەوە، لەساڵی 1972 قیرکراوە. یەکەم رادیۆ ساڵی 1964 مام ئەحمەدە رەشو لەساڵی 1968 عەلی بەگ کە ئاغای گوند بووە تەسجیلی قاوانی هێناوەتە گوند، لە 1965 حاجی قادر کانی وەتمانی لۆری هێناوەتە ناو گوندو هی خۆی بووە.
لەکەسە دیارو بەناوبانگەمانی ناو گوند، خوالێخۆشبوان مام حەمەد ئەمینی پور حەنیف، عەبدوڵلا عەزیزو مام حسەین عەبدوڵلا (حسەین چاوشین)، هەروەها خوالێخۆشبوو کوێخا مەمەند کە کوێخای گوند بووە، کوێخا عوسمان کە موختارو ئەنجومەنی گوند بووە، هەموو ئەوانە پیاوچاکو ریش سپی گوندبوون هەمیشە کێشەکانی گوندیان چارەسەر کردووەو راوێژیان پێکراوە.
خوالێخۆشبوو حاجی رەسوڵ مەمەند کە کەسێکی چالاک بووە خزمەتێکی زۆری گوندی کردووە هەوڵیشی داوە کەموکورییەکانیان چارەسەر بکات، ئەحمەد عەبدوڵلا عەزیز کە کادری پێشمەرگە بووە لێپرسراوی دارایی بووە لەناوچەکەداو هاوکاری گوند بووەو خەڵک گوێیان لێگرتووە.
لەژنانیشدا خوالێخۆشبوو پورە ئایشێ کە مامانی گوند بووە لەهەمان کاتدا حەکیمی منداڵان بووە چارەسەری ترسانو بەبۆن کەوتنو نەخۆشییە باوەکانی کردووە، هەروەها پورە خونچە کەمامانو حەکیمی منداڵانی گوند بووە بەڵام بەداخەوە چۆتە تەمەنەوەو توانای کارکردنی نەماوە .
ئێستا کانی وەتمان بۆتە شوێنێکی گەشتیارییو چەندین چێشتخانەی تیادا کراوەتەوە چەندین دوکانی ماستو میوەهاتی تێدایە کە جوڵەیەکی بازرگانی بچووک هەیە لەناوچەکەدا.

کەموکوورییەکانی ئەم گوندەش بریتین لەنەبوونی جادەی قیر بۆ ناو گوندو نەبوونی ئاوەڕو نەبوونی خزمەتگوزایی شارەوانی تائێستاش لەسەر ئەرکی خۆیان سەیارەیان گرتووەو هەفتەی جارێک خۆڵو خاشاکەکانیان کۆدەکاتەوەو لەگوندەکە دووری دەخاتەوە تائێستاش میراویان نییەو خۆیان کەسێکیان بەکرێ گرتووە بۆ کۆنترۆڵکردنو بەردانەوەی ئاوی خواردنەوە.
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2553

کانی کوردە

http://www.kurdipedia.org/?q=2010101213271310015

یەکێک بوو لە گوندەکانی دەوروبەری شاری سلێمانی، لەم ساڵانەی دواییدا بەهۆی فراوانبوونی شاری سلێمانییەوە، بووەتە گەڕەکێک لێی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن:	گەڕەک

ژمارە: 2554

کانی کێل

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051912055658052

کانی کێل یەکێک لە کانییەکای بەر ئاوایی چرۆسانەی ناوچەی بێلەواری کامیارانی سەر بە پارێزگای کوردستان لە رۆژهەڵاتی کوردستانە. ئەم کانیا زیاتر لە 60 ساڵ تەمەنیە و لە پێشیدا قومێکی دارین کە دواتر کرا بە سمنت دروست کراوە بۆ ئەوەی مەڕ و ماڵاتی دێ ئاوی لێ بخۆنەوە. لەبەر ئەوەش پێی دەڵێن کانی کێل کە لە تەپۆڵەکەی نزیکەوە گۆڕستانێکی کۆن هەڵکەوتووە کە زیاتر لە نیوسەدەیە کەسی لێ نەنێژراوە، خەڵکەکە گۆڕستانی تازەیان لە بەرامبەر ئاواییەوە کردووەتەوە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (کانی کێل) لە: 19-5-2011 12:02:45

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شارەکان: کامیاران

ژمارە: 2555

کانی کەوان

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203328924588

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2556

کانی کەوو (حاجی مووسی(

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577793

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2557

کانی کەوو (مەڕان)

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577288

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2558

کانی کەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20140103150336868788

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2559

کانیا مەلا

http://www.kurdipedia.org/?q=20101009180744991 9

گوند - ئامێدی
سەرچاوەی وێنە: فەیسبووکی قەیس قەرەداخی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2560

کانیباغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 70

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2561

کانیبداغ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 71

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2562

کانیبی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120873

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2563

کانیبەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120872

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2564

کانیپانکە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120874

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2565

کانیتۆمار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120875

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2566

کانیتەمەرخان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656657628

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2567

کانیخواروو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120876

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2568

کانیدرێژ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120877

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2569

کانیدینار
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465857684

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2570

کانیدەستار

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120878

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2571

کانیرەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120879

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2572

کانیزەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120880

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2573

کانیسانان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 67

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2574

کانیسپی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931200 99

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2575

کانیسپیسەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931208 83

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2576

کانیسپیکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657611

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2577

کانیسۆرک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120884

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2578

کانیسێو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120885

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2579

کانیقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120886

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2580

کانیگورگە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120889

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2581

کانیگێوژان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120891

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2582

کانیمیران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120893

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2583

کانیمەلا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120892

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2584

کانیناو
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120894

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2585

کانیڕەش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120896

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2586

کانیکا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217772

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2587

کانیکلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120887

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2588

کانیکووزەڵە

http://www.kurdipedia.org/?q=20100909131202946l

گوندێکی شارستانی مەریوانە. خەڵکی کانیکووزەڵە بە شێوەزاری سۆرانی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 100 کەس لە 19 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2589

کانیکەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120888

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2590

کانیەشر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120895

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2591

کاوات

http://www.kurdipedia.org/?q=20140119141010086597

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ئەشکەوت

ژمارە: 2592

کاوانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120897

ئاواییەکی چووکەیە کە لە ناوچەی بێڵەواری سەر بە شاری کامیاران لە پارێزگای کوردستان (سنە) هەڵکەوتووە. قەدین لەبەر ئەوەی بەسێک لە ئاوایی کردبوویانە ئەو بەری چۆمەکەوە کە بە بەر ماڵەکاندا دەچوو، پێیان دەوتن کاوانەی کۆن و کاوانەی تازە. دواتر کە کۆنەکە نەما پێیان دەوتن کاوانەی خوار و کاوانەی سەر. لە راستیشدا هەردووکیان پێکەوە ئاوایش نەدەبوون تەنیا چەند بنەڵە بوون، هێندێکیان نەبن، پاشماوەکەیان لەگەڵ دانیشتوانی ئاوای چرۆسانە کە تەنیا چەند کیلومیترێک لە یەک دوورن، خزمن و پشتناوەکانیشان وەک ئەوان دڕۆیی یە. کاوانەی تازە یان کاوانەی خواروویش بنەماڵەیەک بوون کە گەورەکەیان ناوی حەممەخان بوو، حەممەخانیش ناوی وابوو نەک لەبەر ئەوە خان گەورەی ئەو ئاوایی بێ وای پێ بڵێن. هەر بۆیە بەو چەند ماڵەی ئەوبەریان دەوت کاوانەی حەممەخان.
کاوانە لە سەر رێگای کامیاران مەریوان و لە 18 کیلومیتری کامیارانەوە هەڵکەوتووە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (حامید درودی) سەبارەت بە (کاوانە) لە: 17-6-2011 21:49:54

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کامیاران

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2593

کاولەکۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120898

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2594

کاوڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120899

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2595

کاکوزەکەریا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757651

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2596

کاڵ خواروو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757663

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2597

کاڵ سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465757664

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2598

کبرتو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621773

سەرب قەزا (سێمێلێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2599

کبروک

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492510

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2600

کتنیسواران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120900

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2601

کرفتو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577729

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: رۆژهەلّاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2602

کرماشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20081108115525118

یەکێک لەپارێزگاکانی خۆرهەڵاتە و شارێکی کوردنشینە و خەڵکەکەی بەزمانی کوردی کەلهوری و لەکی دئاخاوێنن. یەکێک لەئاسەوارە مێژووییەکانی ئەم شارە تاقوەسانە کە سەرەتای دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ساسانییەکان.
پارێزگای کرماشان لە 12 شار پێک هاتووە کە خودی شاری کرماشان یەکێک لەوانە.
شارەکان ئەمانەن: ئیسلام ئاباد غەرب، گیلان، قەسرشیرین، سەرپێڵ زەهاو، جوانڕۆ، تازاوا، پاوە، هەرسین، سەحنە، کەنگاوەر و سونقور.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 2603

کرندغرب

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120901

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2604

کروینی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621776

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2605

کرکو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621774

گوندێکە سەربە شارەدێی (ئامێدیێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2606

کرۆژ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011041719474656726

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کۆیە

ژماره: 2607

کزو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621777

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2608

کفری

http://www.kurdipedia.org/?q=200901291312391235

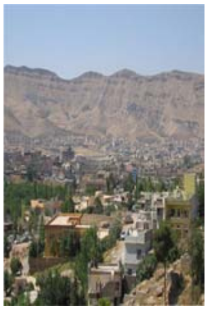

شارۆچکەی کفری لە ناوەڕاستی سەدەی رابردوودا خراوەتە سەر پارێزگای دیالە و پێشتر لەسەر قەزای کەرکوک بووە، (185 کم) لە باشوری خۆراوای شاری سلێمانی و نزیکەی (91کم) یش لە باشوری خۆرهەڵاتی ناوەندی کەرکوکەوە دوورە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2609

کلهر ئاباد

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657785

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2610

کواشی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621786

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2611

کواشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621787

سێمیل

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2612

کوتک

http://www.kurdipedia.org/?q=201005181350274263

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 59 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 363 کەسە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2613

کوتک 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021348

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2614

کوتکەسەلاس

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120932

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2615

کودیلە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420400492508

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2616

کورا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621792

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2617

کوران

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120933

یەک لە گوندەکانی رۆژهەلّات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2618

کورتەک
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010094456622 67

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 2619

کورتەکەوڵ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931209 34

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2620

کوردستان
http://www.kurdipedia.org/?q=20090208164936125 8

ناوی کوردستان بۆ یەکەمجار لە سەدەی دوازدەمینی زایینەوە لەلایەن سوڵتان سەنجەری سەلجوقی، کە لەماوەی ساڵانی (511-557ک/1118-1157ز)دا دەسەڵاتی بەدەست بووە بەکارهاتووە، هەروەها گەڕیدەی ئیتاڵیش (مارکۆ پۆڵۆ 1254-1323)، یەکەم کەس بووە وشەی (کوردستان)ی لەنووسیندا بەکارهێناوە، دواتریش لەپەرتووکەکانی (جامع التواريخ) لەنووسینی (رەشید ئەلدین فەزلوڵڵا هەمەدانی) لەساڵەکانی (1310-1311ز) و (نزهة القلوب)ی مێژوونووسی ناوداری ئیسلامی (حەمەدوڵڵای قەزوینی)دا، کە لەساڵی (750ک/1349ز)دا نووسیوێتی، ناوی کوردستان هاتووە.

ژمارە: 2621

کوردەمیری ئەحمەد

http://www.kurdipedia.org/?q=20131113140644878 60

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: کەلار

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2622

کورکو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217 93

گوندێکە سەربە شارەدێی (دێرەلوکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2623

کورکەنای

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120935

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2624

کوریت گاڤانا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21796

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2625

کورێت گاڤانا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21797

گوندێکە سەربە شارەدێی (زاویتە)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2626

کورێمێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2010120502311812353

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2627

کورێمەی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621798

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2628

کورەمارکی
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621794

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2629

کورەمارکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621795

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2630

کورەیخوارو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120936

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2631

کورەیسەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120937

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2632

کورەیسەلاس
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120938

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2633

کوزو
http://www.kurdipedia.org/?q=20101206150647988

زاویتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولآت: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2634

کوزەرەش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120939

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2635

کوزەگر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120940

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2636

کوزەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20101229124246187800

سەڵماس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2637

کولکەرەش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120942

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2638

کولیجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120943

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2639

کولیچ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120944

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2640

کومبلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506217990

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2641

کوندڕێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931209450

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2642

کونور

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931201000

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2643

کونەمشکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120946

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2644

کورانە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120947

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2645

کورکورە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120948

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2646

کوڕکوڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=20140103154821868671

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2647

کوڤلی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621800

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2648

کوڤلێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621801

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2649

کوکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120941

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2650

کوڵەهەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120949

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2651

کویگجەلی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120951

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2652

کویک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120950

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2653

کرپچنە

http://www.kurdipedia.org/?q=20130205215254756000

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2654

کڕکڕە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120952

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2655

کڵاشکەران
http://www.kurdipedia.org/?q=20120111116535563783

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2656

کڵاوەل
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120953

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2657

کڵاوەی دێوانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20111229103613635 79

پێتواتە

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژماره: 2658

کۆئیک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931209 54

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2659

کۆترانس

http://www.kurdipedia.org/?q=20090427120926173 0

گوندەکی جولەمێرگێ یە کو ژئا لیێ دەولەتا ترک ڤە هاتیە ڤالاکرن.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دهۆک

ژمارە: 2660

کۆچکەتەمیش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120955

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2661

کۆخان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120956

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2662

کۆدۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=20120713222213467559

باڵەکایەتی
فۆتۆ کارزان زاهیر

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 2663

کۆربناوسردشت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120957

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2664

کۆرکۆرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120958

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2665

کۆرە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120959

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2666

کۆرەئەرە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154659577001

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2667

کۆرەدەرە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120960

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2668

کۆرەدەورە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120961

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2669

کۆزەرەش
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120963

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2670

کۆزەڕەقە
http://www.kurdipedia.org/?q=20130219075800082323

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2671

کۆزەکەرێز
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120962

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2672

کۆس عەنبەر
http://www.kurdipedia.org/?q=201008221703024831

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 48 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 246 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 2673

کۆستەی بان
http://www.kurdipedia.org/?q=2011041213331056475

گوند - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2674

کۆستەی چەم

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120301

گوند - سلێمانی

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2675

کۆسەپیری

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120964

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2676

کۆسەکەرێز

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120965

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2677

کۆلیتان
http://www.kurdipedia.org/?q=20131030120551881 28

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: پێنجوێن

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2678

کۆلەسارە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120966

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2679

کۆلەهەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120967

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2680

کۆلەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20121129195000074046

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2681

کۆمەدەرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120968

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2682

کۆنە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120101

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2683

کۆنەخانان
http://www.kurdipedia.org/?q=20131024202431924442

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2684

کۆنەخانێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120969

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2685

کۆنەقەڵا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120970

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2686

کۆنەلاجان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120971

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2687

کۆڕکۆڕە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120972

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2688

کۆڕێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20120417112825645554

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	باشووری کوردستان
شوێن:	گوند
شارەکان:	هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2689

کۆکس

http://www.kurdipedia.org/?q=201009071336059405

شارەدێیە، سەربە شارۆچکەی کفرییە.

ژمارە: 2690

کۆڵ (گوند)

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155046577789

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2691

کۆڵان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576 69

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2692

کۆڵیت

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656576 16

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2693

کۆڵەسە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120973

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2694

کۆڵەهەرد

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120974

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2695

کۆیک

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120975

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2696

کۆیە

http://www.kurdipedia.org/?q=20091202215842276

یە کیکە لە شارە دێرینە کانی باشوری کوردستان، ئە م شارە لە ساڵی 1918 بووە بە قە زاو شێخ عوسمانی سە رگە ڵو شە رە فی یە کە م قایمقامی کۆیە ی پێ بە خشراوە،کۆیە لە روی ئیداری لە پێنج ناحیە پێک دیت : ئاشتی،تە قتە ق. شۆرش، سکتان، سێگرتکان، هە روە ها 134 گوند سە ر بە قە زای کۆیە ن.هە ر وە ا کۆیە لە روی ئیدارە وە سە ر بە پارێزگای هە ولێرە.
لە روی جوغرافیا کۆیە بە 79 کیلۆمە تردە کە وێتە باشوری رۆژهە ڵاتی شاری هە وڵیرو بە 75 کیلۆمە تر لە شاری کە رکوک دوورە و سنوری شارە وانیە کە ی دە ک وێتیتە مابە ینی هە رسیّ پاریزگای سولە یمانی هە ولێر،کە رکوک.
ئە و شارە کە وتۆتە نێوان هە رددو چیای سە رکە شی باواجیّ و هە یبە سوڵتان و باشوری شارە کە ش دە شتێکی پان و بە رین و بە پیت و بە رە کە تی کۆیە یە و سە نتە ری شارە کە ش دە کە وێتە ناوچە یە کی نیمچە شاخاوی و روبارێکیش بە لای رۆژهە ڵاتی شارە کە دا تێدە پە ری ولە رێگا چە ند جۆگە لە و کانی دە رژێتە سە ری و بە رووباری کۆیە دە ناسریّ و بە بناری کۆیە تێدە پە ریّ و گە ورە دە بێ.
زۆربە ی سە رچاوە مێژویە کان ئاماژە بە وە دە کە ن کە شاری کۆیە لە دێر زە مانە وە ناوچە یە کی پر جمو جوڵ و ئاوە دان بووە و بە بێ دایران مرۆڤ تێیدا نیشتە جی بووە بۆ نمونە گوندی پیبازۆک یە کێکە لە گوندە دێرینە کانی ناوچە یکۆیە کە 3000 ساڵ زیاترە کە ئە م گوندە بە ئاوە دانی ماوە تە وە،بە پێی هە ندێ سە رچاوە ی تریش دیرۆکی دروست کردنی ئە م گوندە دە گە رێتە وە بۆ 10000 ساڵ پێش زاین دە گە رێتە وە جگ لە وە ش لێکۆڵینە وە نوێە کان ئە وراستیە دە سە لمێنن کە رۆڵ و ناوی کۆیە لە دە قە دێرینە کان دا هاتووە و ئە وە ش بە مانای ئە وە یە کە کۆیە مێژویە کی دێرینی هە یە و هە ر لە کۆنە وە ناوچە یە کی گرنگی شارستانیە ت بووە
سەرچاوە: ویکیپێدیا

ژمارە: 2697

کیسن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120976

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2698

کیسەڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120977

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2699

کیلکا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506 21802

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2700

کیلە سفید

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657786

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2701

کیلەچەرمو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120978

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2702

کیلەشین

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024204003924 99

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن:		گوند

شارەکان:		مەخموور

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2703

کیکن
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154656597

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:		ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن:	گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2704

کیلێگەڕان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111931209

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات:	ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2705

کێچاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120980

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2706

کێستە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121250621804

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسی)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2707

کێلا سپی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121250621806

گوندێکە سەربە شارەدێی (باتێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2708

کێلک
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621807

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2709

کێلکا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621808

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2710

کێلێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120983

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2711

کێلە سیپان

http://www.kurdipedia.org/?q=2014030222550033652

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

ژمارە: 2712

کێلە کەوو

http://www.kurdipedia.org/?q=201010051002049795

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 73 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 289 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2713

کێلەسیپان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120981

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2714

کێلەشین

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120982

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2715

کێوی ئیمام

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121223220463970

کێوی ئیمام، یەکێکە لە چیاکانی شاری سەقز لە رۆژهەڵاتی کوردستان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 2716

کێوی جاقل

http://www.kurdipedia.org/?q=20120121223355663971

کێوی جاقل، یەکێکە لە چیاکانی شاری سەقز، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

سەرچاوەی وێنە: ناوەندی هەواڵنێری سەقز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سەقز

ژمارە: 2717

کێوەڕەش

http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957835

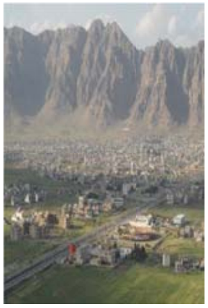

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: ڕانیە

ژمارە: 2718

کێڤلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621809

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2719

کێڵانە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120984

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژماره: 2720

کەپەک

http://www.kurdipedia.org/?q=201008291143584957

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 120 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 670 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

ژماره: 2721

کەپەک 2

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021346

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2722

کەپەکەند
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120902

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2723

کەتوو
http://www.kurdipedia.org/?q=2011051015341957833

چیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: چیا

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2724

کەچەڵئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120903

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2725

کەراوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120904

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2726

کەرجۆ
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120905

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2727

کەردز
http://www.kurdipedia.org/?q=2012021911414864255

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2728

کەرزەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012021911414864256

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2729

کەرکوک

http://www.kurdipedia.org/?q=201009132030099484

شارێکی کوردی و ناسنامەی کوردستانی یە لەساڵی (1600 پ.ز) لەلایەن گۆتییەکانەوە کە هۆزو تیرەی گەلی کوردن دروست کراوەو قەڵای کەرکوک بەهەمان شێوەوە لەسەردەستی گۆتییەکان دروست کراوە لەهەمان بەرواردا. کەرکوک ناوێکی تری هەیەو هەر لەهەمان واتای نەوت و ئاگرو بڵێسەوە سەرچاوە دەگرێت ئەویش ناوی (باباگوڕگوڕ) ەو ناوێکی کوردی یە. هەندێ لەزانایان دەڵێن ناوی شاری کەرکوک لە (کورکوا) ەوە هاتووە بەزمانی میدیای کۆن واتای ئاگر دەبەخشێت چونکە ئەم شارە سەرچاوەی گەورەترین و دەووڵەمەندترین ئابووری و باری ماکی (مادی) هەیە کە نەوتەو لەبازاڕی ئۆپک و لەجیهانی بازرگانیدا پێی دەڵێن ئاڵتونی رەش.(Black Gold) لەسەرچاوەیەکی تری مێژوویی یەوە لەمێژووی سۆمەرییەکانەوە هاتووە دەڵێت :
ناوی کەرکوک لە (کارکوک) ەوە هاتووە بەوواتای کاری تەواو یان ئیشی رێک و پێک کەواتە ئەمە جێی سەرنج و تێرامانە بۆ ئەوانەی کەکەرکوک بەکوردستان نازانن و بەماڵی توورک و عارەبی دەزانن لەگەڵ ئەوەشدا کەهەرسێ ناوی (باباگوڕگوڕ) و (کورکوا) و (کارکوک) هەر کوردیەو بەڵگەی کوردستانی بوونی کەرکوکە لەچەند هەزار ساڵ لەمەوبەرەوە. (دەبێت ناوی نەجەف و کەربەلا یان سەماوە کوردی بێت و بڵێین ئەو شارە عارەبی یە یان بەپێچەوانەوە.. !. یان کورد چی دەکات لەواسط و کوت ئەگەر هێزو دەسەڵاتێک و بەرژەوەندی یەک نەیبردبێت کەواتە لەڕاستیدا عارەب لەکەرکوک چی دەکات ئەگەر دەسەڵات و میری عێراق خۆی نەیهێنابن بۆکەرکوک.؟.). هەروەها بەوشێوەیەش تورکومان وەچەی وەچەکانی عوسمانلییەکانن (1514). عارەبەکانی کەرکوکیش کەهەندێک پێیان دەڵێن عارەبی رەسەن ئەوانیش خەڵکی باشووری عێراقن و بەئاشکرا هێنراون بۆ کەرکوک و جێگەی ئەو خێزانە کوردانەیان پێ پڕکردونەتەوە کە نزیکەی سەدەیەکە دەریان کردوون و ئاوارەی شوێنەکانی تری کوردستان و وڵاتانی ترن. (بۆئاگاداری و سەرنجی کاربەدەستانی کوردستان : تورکومان و عارەب لەپلان داناندان لەکەرکوکدا وەکو چۆن بەغداو ئەنقەرە گفتووگۆیان لێکردووە بەهەمان شێوەوە). ناوو ناوبانگی بەرهەمی نەوتی ئەم شارە دەووڵەمەندە ئەوەیە کەدووهەم نەوتە لەجیهاندا بۆ پاکی و باشی و گرانی و هەروەها گەورەترین سامانی ئابووری نەتەوەیی (National Economics) گەلی کوردە.
بەڵگەیەکی تری بەکوردستانی بوونی کەرکوک سەرژمێری دانیشتوانەکەیەتی لەساڵی (1957) دا بۆنمونە : ژمارەی دانیشتوانی شاری کەرکوک بەکوردو عارەب و تورکومان و کلدو ئاشورەوە بۆ ساڵی (1957) دەکاتە (279000) کەس کە (178000) ی کورد بووە بەڵام سەرژمێری ساڵی (2003) دەکاتە (756000) کەس زیاتر لە (400000) ی کورد بووە ئەمە بێجگە لەو کوردە ئاوارانەی کە بێلانەو دەربەدەرن و هەتا ئێستاش (500) خێزان لەو ئاوارانە نەگەڕاونەتەوە سەر زێدی باووباپیرانیان لەبەر بێ دەرامەتی و باری ناهەمواری ماکی لاوازو پشتگوێ خستنی دەسەڵاتی کوردی و جەنگی ساردی (cold war) نێوان یەکێتی و پارتیدا زەرەرمەندبوون.
ژمارەی دانیشتووانی خەڵکی شاری کەرکوک لەساڵی (1957) بەم جۆرە بووە:
ا/ کورد (178000) بووە.
ب/ عارەب (48000) بووە.
ج/ تورکومان (43000) بووە.
د/ ئاشووری و کلدان (10000) بووە.
لەهەمان ساڵی (1957) دا ژمارەی کرێکارو کاربەدەستانی کورد لە کۆمپانیای نەوتی

کەرکوکدا لەسەدا هەشتا (80%) بووە بەڵام سەرژمێری کردنی کرێکاری کورد لەساڵی (2003) دا لەسەدا بیست (20%) بووە ئەمە بەڵگەی ئەوپەڕی شۆڤێنیستی بەعس و دەووڵەتی عێراق دەردەخات کەچۆن ساڵ لەدووای ساڵ کوردیان نان پڕاوو دەربەدەر کردووە. کارێکی تری ژێربەژێر هەیە لەبارەی کەرکوکەوە ئەویش پەیمان و رێککەوتنی (تورکیا / عێراق) ە کەمن دڵنیام بەنهێنی ئەم کارە کراوە چونکە لەچەند ساڵی دووای سەربەخۆیی و دەووڵەمەندبوونی کوردستان دەترسن.

گەڕەکەکانی شاری کەرکوک:

/1گەرەکە کوردنشینەکان (رەحیم ئاوا، ئازادی، مامۆستایان، شۆرجە، ئیسکان، بلاخ، قۆرییەشکاو، حەسیرەکە، تەپەی مەلا عەبدوڵلا، دەروازەی باکووری کەرکوک، ئیمام قاسم، شۆراو، ئەحمەد ئاغا.(

/2گەڕەکە تورکومان نشینەکان (مصلی، معلمین، رێگەی بەغدا، قەسابخانە، ئەڵماس.(

/3گەڕەکە عارەب نشینەکان (طریق بەغداد، 1ی حزیران، وحدة، حریة، اشتراکیة، ممدودة، 7نیسان، حی البعث، نصروالعروبة، قادسیة، غرناطة.(

/4گەڕەکە کلدوئاشوورییەکان (شاطرلو، عرفە، الماس.(

چونکە لە پێش ئەو بەروارەدا (1921 پاشایەتی) و لە دووای ئەو بەروارە (1957) ەوە دەسەڵاتی عێراق بەهەموو جۆرەکانی یەوە هەرخەریکی هێنانی عارەب بوون لەباشوورەوە بۆ کەرکوک و ناوچەکانی کوردستان و بەتایبەت ناوچەی حەویجە کەئێستا لەسەدا هەشتا (80%) ی عارەبی سوننەیەو هەندێک تورکومانی تێدایە بەڵام لەبنەڕەتدا قەزایەکی سەر بەشاری کەرکوکەو خاکی کوردستانە بەداخەوە ئێستا شوێنی بەعس و عارەبستانێکی تەواوە. ئامارو سەرژمێری دانیشتووانی قەزای حەویجە نزیکەی چوارسەدوپەنجاهەزار (450000) کەسە و دووری حەویجە لەشاری کەرکوکەوە 30 کیلۆمەتر دەبێت لەباشووری کەرکوکەوە زۆربەی زۆری خەڵکەکەی لەعارەبی هاوردەی سوننین و لەعەشرەتی (جبور، شمر، عبید) ن.

شاری خانەقی (خانقین) عارەبی هاوردەی زۆربوو بەڵام دووای رزگارکردنی لەدەسەڵاتی بەعسی بەغدا دووجار (1991 / 2003) رێژەی زۆری عارەبەکان رۆیشتن و گەڕانەوە بۆ باشووری عیراق کەلێوەی هاتبوون بەڵام کەرکوک و شەنگال و مەندەلی و هەندێ ناوچەی تری بەعارەب کراوی کوردستان عارەبەکانی هەرتێدا ماون و خۆیان و دەسەڵاتی ناوەند بەعێراقی دەزانن. خانەقیش دووەم شاری نەوتیی کوردستانەو پاڵاوگەی ئەڵوەن (الوند) رۆڵێکی ئابووری گەورەی ناوچەکەیەو وزەی کارو بەرهەمی رۆژانەی رۆژی دوانزە هەزار (12000) بەرمیل نەوت بەرهەم دەهێنێت. ئاوی ئەڵوەن کەبەناوەڕاستی خانەقیدا تێدەپەڕێت ئەوشارە دەکات بەدووبەشی زۆرجوان و رەنگین و چەندەها گۆرانی و بۆنە هەیە لەسەر ئاوی ئەڵوەن و بۆتە سومبوولی جوانی و ئاوەدانی شاری خانەقی. خانەقی شارێکی دەووڵەمەندو جوانە بێ لەبەرهەمی نەوتیی خاکێکی بەپیتی بەرفراوانی میوەجاتەو چواردەوری ئەم شارە بەباخ و بێستان رازاوەتەوەو بەناوبانگە بە (خورما، هەنار، پرتەقاڵ، لالەنگی، قەیسی، هەڵوژەو.. هتد). خانەقی بەزمانی کوردی وشێووە زاری کەڵهوری و گۆران دەپەیڤن و زۆربەیشیان شێووەزاری سلێمانی دەزانن و خەڵکەکەی بەخەڵکێکی رۆشنبیر ناویان هەیە. هۆزو تیرە کوردییەکانی کەلەوێدا دەژین زۆرن و ئەمەش ناوی هەندێکیانە : (باجەڵان، ئەرکەوازی، دەلوو، جاف، تاڵەبانی، کاکەیی، هەمەوەند، سورەمێری.(

باس لەمێژووی دوێنێ و ئەمڕۆی کەرکوک بکەین سەرتاپای ئەم شارە گۆڕاوەو بەعارەب کراوەو هەتا ئێستاش کەساڵی (2008) ەو (5) پێنج ساڵیشە کەرکوک لەدەست زووڵمی بەعسی یەکان رزگاری بووە کەچی (500) خێزانی کوردی ئاوارەی کەرکوک هەتا ئێستاش نەگەڕاونەتەوە بۆ کەرکوک کەئەمەش گوێ پێنەدان و بەتەنگەوە نەهاتنی دەسەڵاتی کوردی دەسەلمێنێ و بێجگە لە بەرژەوەندی تەسکی پارتایەتی و شەڕی ساردو کێبرکێی خراپی پارتایەتی و کێشەی ناوخۆو.. هتد کەبۆتە هۆی لەبیرکردن و پشتگوێ خستنی ئەم شارە گرنگە کەبڕبڕەی پشتی ئابووری و ماکی وڵاتی کوردستانە بەهەرچوار پارچەکەیەوە.
نەوتی عێراق کەئێستا بەروبوومەکەی بۆ دەسەڵاتی ناوەندەو نەوتی کەرکوک لەسەدا چلی (40%) ئەو بەرهەمەیە کەبۆ عێراقە تەنها لەکۆی هەموو بەروبوومی ئابووری عێراق تەنها لەسەدا حەڤدەی (17%) ی بۆ کوردستانە کەزۆرکەمە لەچاو رێژەی بەرزی ئابووری عێراق لەڕاستیشدا ئەو بەرهەمە ئابووری و ماکی یە ناچێتە بەردەم پارلەمان و راستەوخۆ یارمەتی میللەتی کوردی پێبدرێت بەڵکو لەسەدا پەنجاودووی (52%) بۆ پارتی و لەسەدا چل و هەشتی (48%) بۆ یەکیتی یە و ئەوانیش یارمەتی هاوپەیمانانی خۆیان دەدەن بەو پارەیە وەکو پارتە بچووکەکانی کوردستان. راستە لەباری یاسایی یەوە دەبێت پارتە بچوکەکان یارمەتی بدرێن بەڵام ئەو پارەیە وەکو دەم چەور کردنێک وایە بۆیان بۆیە لەدووای حەڤدە (17) ساڵ و هەتا ئێستا بەو هەموو خراپەکاری و کەم و کوری و پشتگوێ خستنەی خەڵک و وڵات لەکۆی بیست (20) پارتی بچووکی کوردستانیی تەنها پارتێک ورتە ناکات و رەخنە ناگرێت لەدەسەڵات کەبەڕاستی جێی داخ و نیگەرانی یەو هەتا ئێستاش بەرهەڵستکارێکی (opposition) راستەقینەو یاساییمان نی یە لەپەڕلەمانی کوردستاندا. (رەخنە لەدڵسۆزی یەوە دێت کەمرۆڤ مشووری کارێک دەخوات بۆ جوانترو باشترکردنی ئەوکارە ئەگەر رەخنەکە دروستکەربێت نەک ناوو ناتۆرەو وشەی بازاڕیی ناشرین.. کورد خۆی دەڵێت : دۆست ئەوەیە دەتگرێنێ.. هتد.(
پارتی بەعس و دەسەڵاتداری عێراق لەهەموو کاتێکدا بیری وێرانکردنی کەرکوکی هەبووەو هەمیشە عارەبی هاوردەی باشووری بۆ هێناوەو کوردی کەرکوکی ئاوارەو دەربەدەرو بێ خاک و ماڵ کردووە بۆیە لەنزیکترین کاتدا لەبەرواری (2003/3/17) دا پێش رووخانی دەسەڵاتی بەعس لەلایەن ئەمریکاوە بە (22) رۆژ، حەوت (7) خێزانی کوردی ناو شاری کەرکوکی زێدی باووباپیرانیان وەدەرناوەو ئاوارە کردووە ئەوە بەڵگەی ئەوەیە کەدەسەڵاتداری خوێناوی عێراق هەتا دوواهەناسەی خۆی دژایەتی میللەتی کوردو شاری کەرکوکی کردووە.
لەڕاستیدا باشووری کوردستان لەگەڵ وڵاتی عێراقدا سنوری راستەقینەی خۆی دیارە پێش پەیمانی لۆزان (1923) وپلانی ئینگلیزو فەرەنسا و تورکیا بۆ دابەشکردنی کوردستان سنوری باشووری کوردستان لە شاخی حەمرینەوە دەست پێ دەکات کەنزیکەی (130 کم) (حەمرین / بەغداد 130 کم) بەرەو باکووری بەغداو ئەولای کەرکوکە بەڕووی عێراقداو بەغدادا کەپایتەختی عێراقەو سنوری حەمرین (120 کم) (حەمرین / کەرکوک 120 کم) دەبێت بەرەو کەرکوک کەواتە دووری شاری کەرکوک بۆ شاری بەغداد کە پایتەختی عێراقە (250 کم) دەبێت.
لەکات و سەردەمی دەووڵەتی پاشایەتی عێراق و لەسەردەم و کاتی دەسەڵاتی فەیسڵ پاشای یەکەمەوە (الملک فیصل الاول 1921) وەهەروەها سەردەمی

کۆماریی دەووڵەتی عێراق (1958) لەوسەردەمەوەو هەتا ئێستا دەسەڵاتی عێراق و عارەب چاویان هەرلەسەر شاری کەرکوک بووە کەئەکاتە هەشتاو حەوت (87) ساڵ پێش ئێستا ئەمە بێجگە لەوەی کەدەسەڵاتی توورک لەمێژە لەسەردەمی عوسمانلییەکانەوە هەتا ئێستا (1514 / 2008) چاوی داگیرکردنی لەسەر شاری کەرکوکە. ئەو دەسەڵاتە شۆڤێنیی و رەگەزپەرستە یەک لەدووا یەکانەی عێراق بەبەرنامەو پلان دانان عارەبیان لەباشووری عێراقەوە بۆ شاری کەرکوک هێناوە بەمەبەستی شۆرینەوەو سڕینەوەی هەموو بەڵگەنامەکانی کوردبوونی کەرکوک (تعریب (Ethnic Cleansing (بەتایبەت لەسەردەمی بەعسدا (1968 / 2003) وەهەروەها لەسەردەمی دەسەڵاتی (ئەیاد عەلاوی و ئیبراهیم جەعفەری و نوری مالکی) دا (2003 / 2008) هەمان کاری بەعارەب کردنی کەرکوک بەردەوام بووە. واتای ئەوەیە دەسەڵاتە شۆڤێنی و رەگەزپەرست و کۆنەپەرستەکانی یەک لەدووایەکی دەووڵەتی عێراقی چاوی پیسیان لەسەر ئەم شارە کوردستانی یە نەتروکاندوەو بەئاسانیش لێی ناگەڕێن بگەڕێتەوە سەر هەرێمی کوردستان بۆیە ئیبراهیم جەعفەری لە سایتی (العراقية) دا لەبەرواری 2008/8/13 ی رۆژی چوارشەمە وتویەتی : کەرکوک شارێکی عێراقی یەو گفتووگۆی زیاتر هەڵناگرێت. دەستە خوشکی کەرکوک زۆرن کەبەعارەب و بەبەعسی (تعریب و تبعیث) کراون و دڵ و چاوی کوردستانن وەکو شاری خانەقی و مەندەلی و شەنگال و.. هتد. دەووڵەتی عێراق بەدرێژایی (87) ساڵی رابردوو سودی لەهەڵەو براکووژی و (fratricide)بیری تەسکی بەرژەوەندی تایبەتی و بەرژەوەندی پارتایەتی ناوخۆی گەلی کوردی بینیووە بۆیە لەدووای نەمان و روخانی بەعسی عارەبی بەناو سۆسیالیستی (2003) کە شیعە دەسەڵاتدارە تێیدا ئێستا سوودی لە شەڕی ساردی یەکێتی و پارتی بینیووە بۆ داگیرکردنی ناوچە کوردییەکان لەهەرێمی کوردستاندا وەکو کەرکوک و خانەقی و شەنگال و مەندەلی و.. هتد. کەچی دەسەڵاتی کوردی سوودی لەوە نەبینیووە کەدەووڵەتی عێراقی نوێی دووای سەدام کە ساڵی (2003 و 2004 و 2005) ە و بێ هێزە لەڕووی ئابووری و سەربازییەوە دەتوانرێت کاری باشی رامیاری یان سەربازی بکرێت بۆ هێنانەوەی ناوچە داگیرکراوە کوردییەکان بۆسەر هەرێمی کوردستان بەڵام نەکرا ئەویش لەبەر بەرژەوەندی پارتایەتی و کێ بڕکێ و جەنگی بەرژەوەندی خۆیی نێوان پارتە کوردی یەکان بووە هۆی لەدەست دانی گرنگترین ناوچەکانی ئابووری و ماکی کورد کە کەرکوک و خانەقی و دووای ئەو هەموو رەخسانی بوارو کاتەی کەلوواوە بۆ کورد لەکیس خۆمان دا ئێستا دێین شیووەنی بۆ دەگێرین و دەسەڵاتی کۆنەپەرستی عێراقیش وەکو یاری بەهەستی کورد بکات و بابەتی (58) لادەبات و دەیگۆرێت بۆ (140) و ئەویش بەبڕیاری کۆمەڵێک شۆڤێنیستی ناو ئەنجومەنی عێراق دەیگۆرێت بۆ یاسای ژمارە (24) و لەشێوە کودەتایەکی رامیاری دەچێت و ئەم پلانەش بەسەرۆکایەتی (مەشهەدانی) دەبێت کەسەرۆکی ئەنجومەنی عێراقە ئەم کارەی لەوە دەچێت وەکو منداڵ بخەڵەتێنێت ئاوایە. بەڕاستی و دروستی لەبەرئەوەی کورد لەیەکەم ساتەکانی (1991 / 2003) کەدووجار کەرکوکی رزگارکرد بەخوێنی پێشمەرگەو هەژارانی میللەتی کورد کەچی کەرکوکی نەخستە سەر هەرێمی کوردستان کەلەکاتێکدا هیچ دەسەڵاتێک لەبەغدا بوونی نەبوو کەئەوەشیان نەکرد دەبوایە هەر هیچ نەبێت یەکێتی و پارتی و پارتە وردەکانی تری کوردستانی بەکاری رامیاری و بەرنامەی جوان

لەناو شاری کەرکوک و خانەقیدا و جێگەکانی تری داگیرکراومان دەتوانرا تورکومان و عارەب و ئاشووری و کلدان و مەسیحی و ئەوانی تریش بکرانایە بەدۆستی کوردو خۆیان دەسەڵاتی بەغدایان رەت بکردایەتەوەو دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان و گەلی کوردیان هەڵبژاردایە بەڵام مخابن تاڕادەیەکی باش ئەویش نەکرا. بەداخەوە زیاتر لەسەدەیەک خەبات و تێکۆشان فێری کاری رامیاری و زانستی کاری رامیاری (العلم السیاسة (Politics Science) (بەرنامە داڕشتن و سەرنجی خەڵکی لەکاری باش و پێکەوە ژیانی بەرژەوەندی هاووڵاتی کوردو نیشتمان نەبووین.
لەسەردەمی پارتی بەعس و هاتنە سەرکاریان لەماوەی (4) چوار ساڵدا و بەناوی خۆماڵی کردنی نەوتی عێراق (التامیم النفط) لەدەست داگیرکەری ئینگلیز (1972) ناوی شاری کەرکوکیان گۆری بە ناوی (التامیم) و بۆ ئەوەی لەدواڕۆژدا بیکەنە بەڵگەی تەوواوی عەربی و عێراقی بوونی ئەم شارەو بەتەواوی داگیری بکەن.
هەوڵێکی شۆڤێنستی تری دووڵەتی عێراق ئەوەبوو هەڵستا بە گورینی ناوچەو نەتەوەی کورد (دیموگراف) مەبەست لەم زاراوەیەش گۆرینی ناوچەکە بە ناوو نەتەوەوە لەکوردی یەوە بۆ عارەبی بەمەبەستی داگیرکردن بۆ نەوەی داهاتویان بۆ نموونە : گۆرینی نەتەوەی کورد (Barter) بەعارەب و گۆرینی ناوی ناوچەکان و گەڕەکەکانی کەرکوک لەکوردی یەوە بۆ عارەبی و گۆرینی بیروباوەڕ لەکوردایەتییەوە بۆ بەعسێتی و (تعریب، تبعیس، تبعید) هێنانی هەزاران عارەب لەباشووری عێراقەوە لەبەسرەو ناسری یەو نەجەف و.. هتد بۆ کەرکوک و بەخشینی پارەو زەوی و موڵک و هەموو شتێکی ماکی بۆیان لەپێناو جێگیربوونیان لەکەرکوک و بەمەبەستی گۆرین و داگیرکردنی شاری کەرکوک بۆ دواڕۆژی خۆیان و نەتەوەی عارەب. لەبەرئەوەی ئەم شارە زۆر دەووڵەمەندە لەباری ئابووری یەوە بۆیە دەووڵەت و دەسەڵاتە یەک لەدووا یەکەکانی عێراق (1921 / 2008) چاویان تێ بڕیووەو بەئاسانی وازیان لێنەهێناوەو لێی ناهێنن. کەرکوک کوردستانە ئیدی دووژمن پێی خۆش بێت یان پێی ناخۆش بێت من دڵنیام دووژمن پێێ ناخۆش دەبێت بەڵام ئەم نووسین و بەڵگەنامانە خۆیان دەدوێن و لەکۆتاییدا هەموو ماڵێک دەگەڕێتەوە بۆ خاوەنی بنەڕەتی و راستەقینەی خۆی و داگیرکاری و بیری کۆنەپەرستی و شۆڤێنیستیش بۆکەس ناچیتە سەر.
داگیرکردن و چەوساندنەوەو زووڵم و ستەمی تورکیاو ئێران و سوریاو عێراق و دەووڵەتە موسوڵمانەکانی کەنداوی عارەبیش هەتاسەر نابێت بەرامبەر بەمیللەتی کورد.
بابەتێکی تری گرنگ لەباسەکەماندا جێدەکەینەوە بۆ دەووڵەمەند کردنی وتارەکەمان و بەپێزکردنی مێژووی کوردو رەش کردن و پیشاندانی بیری دووژمنکارانەی دووژمنانی کورد ئەویش زووڵمێکی تری دەسەڵاتی عێراق دەسەلمێنێت بەرامبەر کوردو مرۆڤی عێراقی لەسەردەمی دەسەڵاتی پاشایەتیدا لەسەردەمی فەیسەل پاشای دووەم (الملک فیصل الثانی) کەئەویش ئاگادارکردنەوەی زۆربەی جولەکەکانی عێراق و بەتایبەت جولەکەی کەرکوک و خانەقی و بەغداو ناردنەوەیان بۆ ئیسرائیل لەدووای جەنگی جیهانی دووەم (1947) کەژمارەیان پتر لە شەش هەزار (6000) کەس دەبوو بەهۆی کێشەی فەلەستینەوە کەبیانویەکی زۆر نایاسیی و نامرۆیی بوو چونکە جولەکەی عێراق پەیوەندی نەبوو بەکاری رامیاری ئیسرائیل و فەلەستینەوە. ئەم بابەتی ناردنەوەیە زەرەرێکی تربوو لەگەلی کورد کەوت چونکە زۆربەی جولەکەکانی عێراق کوردبوون و بەوەش میللەتی کورد زەرەرمەندبوون لەباری ئابووری و مرۆیی و

سەرژمێری یەوە چونکە زۆربەی زۆری جولەکەکانی عێراق بەتایبەت جولەکەکانی سلێمانی و کەرکوک و خانەقین و موسڵ و شەنگال مخابن کوردبوون و دەووڵەمەندیش بوون. ساڵی (1973) دەووڵەتی عێراق عارەبی هاوردەی باشووری عێراقی بەرەو کەرکوک بەڕێ کردو زەوی و پارەو دەسەڵاتێکی زۆری پێدان و جێگەی ئەو کوردانەی پێ پڕدەکردەوە کە دەری دەکردن خەڵکی ناوچەکەش ناوێکی بۆ ئەو عارەبە هاوردانە دروستکردو پێیان دەووتن (دەهەزاری) چونکە دەسەڵاتی ئەوکاتەی بەعس بۆ هەر خێزانێکی هاوردە دەهەزار (10000) دینار پارەی عێراقی پێ دەبەخشین (دەهەزار دیناری عێراقی (چاپی سویسری) ساڵی (1973) دەکاتە (35000) سی و پێنج هەزار دۆلاری ئێستا). ئەوەی شایانی باسە بەدرێژایی هەشتاو دوو (82) ساڵ دژایەتی و رکەبەری و وێرانکردن و بەعارەب کردنی کەرکوک و ناوچەکانی دەوروبەری نزیکەی دووسەدوپەنجا هەزار (250000) کورد لەکەرکوک ماڵ وێران و دەرکراوە کەچی ئەنجومەنی عێراق بەدەنگدانێکی ناحەزانەو لەبەرواری (2008/7/22) دا بەئامادەنەبوونی زۆرێک لەئەندامانی ئەنجوومەن بڕیاری بابەتی (140) ی گۆری بە بابەتی یاسای ژمارە (24) کەهێشتا بەو هەموو زووڵمەی لەکەرکوک کراوەو ئەو هەموو کوردەی لێدەرکراوە رازی نابن بە هەڵبژاردن و دەنگدانی خەڵکی شاری کەرکوک بۆ چارەنووسی خۆیان ئەوە ئەوپەڕی فاسیستی و تاک رەووی یە لەبیری کۆنەپەرستی دەسەڵاتدارانی عێراقدا هەیەو بۆیە لە بەرواری (2008/7/28) دا خەڵکی بەشەرەف و ئازادیخوازی کەرکوک دەستیان کرد بەخۆپیشاندانی ئاشتی و نەک تەنها کەرکوک بەڵکو سەرتاپای کوردستان خۆپیشاندانیان کرد دژبە بابەتی ژمارە (24) بەڵام مخابن لەکاتی خۆپیشاندانی ئاشتیانەی خەڵکی کەرکوکی قارەمان خۆکووژێک خۆی تەقاندەوەو بیست و شەش (26) شەهیدو دووسەد (200) برینداری لێکەوتەوە کەبەڕاستی جێی نیگەرانی زۆربەی وڵاتانی جیهان بوو. دوابەدوای بڕیاری بەغداو خۆپیشاندانەکانی کوردستان ئەنجومەنی باڵای کەرکوک دەستەوەستان نەبوو بۆیە زۆر بوێرانەو زۆرکوردانە ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک لەکۆبوونەوەیەکی نائاساییدا لەبەرواری 2008/7/31 ی کاتژمێر یەکی (1) پاشنیوەڕۆی هەمان بەروار بەبڕگەی سێ (3) بابەتی (مادە) ی دوو (2) ی یاسای ژمارە سیانزە (13) ی جێبەجێکردنی یاسای هەرێمەکان بۆ ساڵی (2008) بەزۆرینەی دەنگ داوای گەڕانەوەی شاری کەرکوکیان کرد بۆسەر هەرێمی کوردستان. وەکو یاسا وەکو دیموکراتییەت وەکو جێبەجێکردنی یاسای هەرێمەکان لە سیستمی فیدراڵییەتدا ئەو بڕیارەی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک زۆر یاسایی و بەجێ بوو بێجگە لەوەی زۆر بڕیارێکی شۆڕشگێڕانەو نیشتمان پەروەرانەبوو بڕیارێکی مێژوویی بوو بەڵام هەتا ئێستاو هەتا کاتی نووسینی ئەم وتارە کە بەرواری (2008/8/25) ە دەسەڵاتی ناوەند وەڵامی داخوازییە رەواکەی ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوکیان نەداوەتەوە. ئەوەی شایانی باسە و گرنگیدان بەکەرکوک و پیشاندانی بۆ دووژمنان کە ئەم شارە کوردستانەو وەڵامێکی ناڕاستەوخۆو وەڵامێکی تاڵ بۆ تورکیاو بەغدا ئەوە بوو کە کاک مەسعود بارزانی لە (2008/8/8) دا سەردانی شاری باباگوڕگوری کردو سەردانەکەی ناولێنا (پەیامی ئاشتی و برایەتی) بۆ خەڵکی کەرکوک بەڵام لەڕاستیشدا ئەو سەفەرەو لەوکاتەدا زەنگێک و ئاماژەیەک بوو بۆ دووژمنان و بەپیرەوە چوونی داواکەی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک بوو .
ووڵات و دەسەڵاتی تورکیا سەرسەختترین و دوواکەوتوترین دووژمنی گەلی کوردە ئەو

نەک پێی رەوا نی یە مافی کوردەکانی باکوور بدات بەڵکو چاوی لەبەشەکانی تریشەو هەرێمی کوردستانی باشووریش بۆتە دومەڵی سەر دڵی و نزیکەی (2007 / 2008) بەبەردەوامی بۆردومانی خەڵکی سڤیلی قەندیل و باشووری کوردستان دەکات. دووژمنانی کورد هەموو چاویان بڕیووەتە کوردستان و بەتایبەت کەرکوک بۆیە تورکیا خۆی بۆنەگیراو سەردانێکی نهێنی کەرکوکیان کرد چوونەکەشیان بەم شێوەیە بووە.. سەردانی تورکیا بۆ شاری کەرکوک ساڵی (2006) بەبێ رەزامەندی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک بووە تەنها لەسەر بانگهێشتی پارتێکی تورکومانی بووە ئەمەش بۆخۆی کارێکی نایاسایی و بێ رێزی یە بە هەیبەتی هەرێمی کوردستان و عێراق. تورکیا خۆی وانیشان دەدات کەدڵسۆزی تورکومانەکانە بەڵام ئەوکاتەی گەلی عێراق و کوردو تورکومان لەژێر زووڵم و رەزالەتی بەعسدا دەچەوسانەوە تورکیا لەکوێ بوو.؟. یان ئەو هەموو تەنگاوی و پەلەقاژێیەی تورکیا بۆ تورکومانە یان بۆ کەرکوکە.؟. یان کارەکە زۆر لەوە گەورەترەو دەترسێت کورد بیبات و بخرێتە سەر هەرێمی کوردستان و ئەوکات هیچ رێزو بوونێک بۆ تورکیا دانەنێت. یان دەسەڵاتی توورک شۆڤێنیستی و نەژاد پەرستی و رک و کینەو نایاسایی بەشیرەوە خواردووە.؟. تورکیا لەئەمڕۆ ناترسێت کەکوردستان هەمووی پارەخواردن و گەندەڵی بینەقاقای گرتووە بەڵکو لەسبەینێ دەترسێت کەسەربەخۆدەبێت و پەل دەهاوێت بۆ بەشەکانی تری کوردستان.. ئەو رۆژە دێت و خەووخەیاڵ و ئاواتی لەمێژینەمان دەبێتە ژیانێکی راستەقینە. سەرنج لەفاشیستی و بێ متمانەیی دووژمن بدەی بەئاسانی دڵ پاکی و نەزانی کاری رامیاری سەرکردەی کوردمان بۆ دەردەکەوێت . ئەوکاتەی عێراق لەگەرمەی تەپوتۆزی شەڕدا بوو لەگەڵ شەڕی ناوخۆ (civil war) دەسەڵات و سەدرییەکان) (2003 / 2004 / 2005) فرسەتێکی باش بوو بۆ کورد خۆی بەدەستی خۆی کەرکوکی ببردایەو لەوکاتەدا دەووڵەت لاوازبوو لەباری ئابووری و سەربازیدا نەیدەتوانی هیچ بکات بەڵام کورد فێری کاری رامیاری و بەڕێوەبردن نابێت تەنها لەیەک کاردا زرنگ و چالاکین ئەویش بەرامبەر بەیەکترو بەرژەوەندی تەسکی پارتایەتی. ئێمەی کورد ئەگەر بەهێزی سەربازی ئەوەمان نەکردوو بەهەڵەمان دەزانی لەڕاستیدا ئەو بیرکردنەوەیە خۆی هەڵەبوو دەنا وڵات و خاکی خۆت ئەمڕۆ بیبەیت لەسبەینێ باشترە. بەداخەوە چاوەڕێی دەسەڵاتی ناوەندبووین خۆی کەرکوکمان بداتێ هەرگیز کورد چاوەڕێی ئەوە نەکات دووژمن خۆی خاک و ئاوی کوردستانی بداتەوە بەپێچەوانەوە ئاواتی دووژمنانی گەلی کورد ئەوەیە نەتەوەی کوردیش نەهێڵێت. پێویستە کورد لەمەودووا بەبیروهۆشێکی رامیاری و بەرژەوەندیانە بیربکاتەوەو خەڵکی هۆشیارو رامیارزان لەخۆی کۆبکاتەوەو بڕیاری رامیاری چارەنووس سازی گەورە بۆ میللەتی کورد بدات. (ئەنتۆنی داماتۆ) یاساناس و گەورە نووسەری ئەمریکی دەڵێت : کورد پێویستە بڕیاری سەربەخۆیی خۆی بدات (independence) لەباشووری کوردستان و ناوچەیەکی نزیک لەموسڵ بدات بەئەمریکا بۆ ئەوەی پارێزگاری لێبکات چونکە بەگەڕانەوەی هێزی ئەمریکا بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا خۆی کورد لەم بارە ناهەموارەیدا بێت دووژمنانی دەیخۆن.

سەرچاوە: نامەیەکی بەڕێز حەمید عەزیز سەبارەت بە کەرکوک لە 13-09-2010

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شار

ژمارە: 2730

کەرۆس

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120910

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2731

کەریەنە

http://www.kurdipedia.org/?q=201008271605314945

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی کەریەنە بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 135 کەس لە 38 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپیدیا

ژمارە: 2732

کەرێزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120911

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2733

کەرێزە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120912

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2734

کەرەجۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120906

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2735

کەرەچۆ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120907

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2736

کەرەفتوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120908

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2737

کەرەونانقروە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120909

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2738

کەرەک

http://www.kurdipedia.org/?q=20131024203332924 87

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2739

کەزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120913

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2740

کەزنەزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120914

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2741

کەژیکەران

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120915

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2742

کەسنەزان

http://www.kurdipedia.org/?q=20081216230609801

شارەدێی کەسنەزان سەربە پارێزگای هەولێرە و ژمارەی دانیشتوانەکەی (61.150) سەرە. ئەم ناوچەیە دەکەوێتە رۆژهەڵاتی شاری هەولێر بە دووری 17 کلم سەر بە قەزای دەشتی هەولێرە. ئەم ناوچەیە 29 گوند و دوو کۆمەڵگا (کۆمەڵگای شاوێس و مەلا ئومەر)، دەگرێتە خۆ، ناحیە کەسنەزان پێش ساڵی 2002 کۆمەڵگا بوو، بەڵام حکومەتی هەرێمی کوردستان کردی بە ناحیە سەر بە قەزای دەشتی هەولێر، کەسنەزان ناوچەیەکی دەشتاویە لە هاویندا زۆر گەرمە و لە زستان ساردە، باری ئابووری باشەو هەروەها باری رامیاریش باشە، خەڵکەکە خەریکی کاری جوتیارین و بازرگانین، رووبەری کەسنەزان 1651 دۆنمە، بە شێوەیەکی گشتی خەڵکی ناوچەکە باریان باشە و هەروەها چەند کارگەیەکی لێیە و کارگەی قیر و کارگەی کاشی و کارگەی مافوور و مەیدانی ئاژەڵان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2743

کەسنەزان (گوند)

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218161222847

ئاوایی کەس نەزان یەکێکی دیکە لە گوندەکانی ناوچەی سەرشیوی سەقزە کە لەباری جوگرافیایی یەوە بەم شێوە هەڵکەوتوە لە رۆژئاواوەئەڕوانێتە گوندی (سماقڵوو) لە رۆژهەڵاتەوە ئەروانێتە (خورمتا) لە شیمالەوە ئەروانێتە گوندی (هێجانان) لە جنووبیشەوە ئەڕوانێتە گوندی (دەریاوی)، ئێستە کە ساڵی 1386 هەتاوی یە پێکهاتووە لە 125ماڵ و ئیمکاناتی وەک خانەیێهداشت و تەلەیفوونی ماڵ بەماڵ و ئاوی لوولەکەشی ماڵ بەماڵ و قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی شەو ورۆژی هەیە و 36 کیلومتر جادەی قیرەتاوی هەیە لە ساڵی 1316 دا یەکەم قوتابخانەی بە شێوەی فەرمی تێدا دامەزراوە کە یەکەم مامۆستای (رەشیدخان ئیمامی) بوە و75 قوتابی بوە، پاسگای ئینتزامی هەیە کە لە ساڵی 1320 هەتاوی یەوە دامەزراوە.

داهات وکەسب وکاری خەڵک بە زۆری باغەوانی یەو کشت وکاڵی وەک گەنم وجۆ وتەرەکاڵیشیان هەیە، شوێنەواری مێژوویی ئەتوانین ئاماژە بە (قەبرستانی کۆنی زێویە) قەڵای قەڵاگا... لە وشکەساڵی ساڵی 1378 دا حاجی موحەممەدی سەعیدی لە خەویدا ژێربەردێکی بە کانی بینیبوو کە ئێستەیش ئەو شوێنە هەرئاوی هەیەو بە ئاوەکەی کەس نەزان ناوبانگی دەرکردوە و خەڵک بۆ تەبەڕک وشفا ئەیبەنەوە.

خوێندەواری زۆری تێدا پەروەردەبووە تەنانەت مامۆستای زانکۆیشی تێدا پێ گەیشتوە،سەردارێکی ناوداری لە ریزی یانزە سوارەکەی سەقزدایە بە ناوی (شێخ ئەمین ئەسعدی) ئەفسەری دەوری کۆماری کوردستان لەمەهاباد.

شاعیران و نووسەرانی بەتوانای هەیە کە بەشێکیان بریتین لە :مامۆستا شێخ نەجمەدین ئەسعەدی (باڵی)، مامۆستا مەلا محەمەد عەلایی (سووتاو)عەلی حەیات کەس نەزانی، مامۆستا غەفوور کەس نەزانی (ژاکاو...(

گەلێک دەنگخۆش وگۆرانی بێژی خۆماڵی تێدا بوە کە ئەکرێت ئاماژە بە گۆرانی بێژان : سادقی موئزی (سادق خەیات)، سادقی سۆفی حەمەرەحیم، ئەنوەر فاتمی ...

ئاشەکانی کە پێشتر بە ئاوکاریان کردوە بەشێکیان ئەمانەن : ئاشی کوورە، ئاشی کەوڵە، ئاشی حاجی نەجمەدین ئاشی نووری.

کانی یەکانی ئەمانەن : کانی سارد، کانی توان، کانی خولان.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2744

کەشان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100918203409954‌4

دیێ کەشان بە بادینی (گوندێ کەشانێ) گوندێکی هەرێمی کوردستانی ئێراقە، سەر بە قەزای زاخوی پارێزگای دهوک، دووری 35 کیلومێترە لە زاخو، ئەم گوندە گەشت و گوزاری زور لێ هەیە، روژانە بە سەداب گەشتیار سەرەدانی ئەم گوندە دەکەن، لە بەر کەش و هەوای فێنک، دیسان جێگای

جوغرافی ئەم گوندە کە لە سەر سنوری کوردستان-ئێراقە، گرنگیێکی تردایە ئەم گوندە.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپیدیا لەلایەن (رۆژهات سەعید) سەبارەت بە (کەشان) لە: 18-9-2010 16:55:39

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2745

کەشکاوێژ

http://www.kurdipedia.org/?q=20101229171521190037

سەڵماس

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2746

کەشکاوێژ 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101140740211347

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2747

کەشەن

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120916

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2748

کەلا شێخو

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621778

گوندێکە سەربە شارەدێی (بامەرنێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2749

کەلار

http://www.kurdipedia.org/?q=201009262346289684

شارێکی کوردستانی باشوور (کوردستانی عێراق) ە، لەسەر رووباری سیروان هەڵکەوتووە، کەلار شارێکی نوێییە، تا سەرەتای حەفتاکانی سەدەی رابردوو گوزارشت بوو لە دێیەک بەناوی کەلاری کۆن کە ئێستا یەکێکە لەگەڕەکانی شارەکە، هەرچەندە لەسەرەتای سییەکانی سەدەی مەرکەزی ناحیەی سەرقەڵا بووە، ئێستا ژمارەی دانیشتووانی بە زیاتر لە 226000 کەس دەخەملێنرێت .
لەکاتی راگەیاندنی بەیاننامەی یانزەی ئازارو رێکنەوتنی حکومەتی ناوەندی عێراقو شۆرشی کورد بەسەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی لەسەر سنوری ناوچەی ئۆتۆنۆمی، سەرۆکایەتی کۆماری ئەوکاتی عێراق، بەخێرای چەند بڕیارێکی دەکرد بۆ داپرینی شارۆچکە کوردنشینەکان لەپارێزگای کەرکوک، لەو پێناوەشدا کەلار بە مەرسومی کۆماری ژماری 137 لە 1970/2/28 کرا بە قەزاو سەر بەپارێزگای کەرکوک بوو، بەشێکی زۆری کوردە راگوێزراوەکانی پارێزگای کەرکوکو شاری خانەقین لەشارەکە نیشتەجێ بوون.
لەدوای هەرەسی شۆرشی کورد لەساڵی 1975 و زیادبوونی ژمارەی دانیشتوانی کەلار، جارێکی تر رژێمی بەعس بە مەرسومی کۆماری ژمارە 608 لە 1975/11/6 لەڕووی ئیدارییەوە خستیە سەر پارێزگای سلێمانی، لەکۆتایی حەفتاکاندا ژمارەی دانیشتوانی شارەکە نزیکەی 10000 کەس بووە، لە کۆتایی هەشتاکاندا بەهۆی شاڵاوەکانی ئەنفالو وێرانکردنی گوندەکانی کوردستان و راگوێزرانی دانیشتوانەکەی ژمارەی دانیشتوانی کەلار زیادبوو بۆ 20 تا 25 هەزار کەس .
ئێستا ژمارەی دانیشتوانی کەلار بەزیاتر لە 226 هەزار کەس دەخەملێنرێت و بەیەکێک لە قەزا گەورەکانی هەرێمی کوردستان و عێراق دادەنرێت، ناوەندی ئیدارەی گەرمیانە، واتە ئەو قەزا داپراوانەی لە لەدوای هەرەسی شۆرش لە کەرکوک داپران، وەک کەلار، کفریو چەمچەماڵ. کە پێکەوە ژمارەی دانیشتوانیان زیاترە لە 600 هەزار کەس .
نزیکەی 98% دانیشتوانی کەلار کوردن، زۆرینەی ئەوانەش موسڵمانی سوونني مەزهەبن، بەشێکیشیان شیعە مەزهەب، بەشێک لەدانیشووانەکەی لەسەر ئاینی کاکەیین.
پارێزگای گەرمیان
حکومەتی هەرێم هەر لەسەرەتای نەوەدەکانەوە بەڵێنی بە پارێزگاکردنی شارەکەی داوە، بەڵام ئەوکات بەهۆی ئەوەی کەرکوک لەبندەستی حکومەتی عێراق بوو پرۆژەیەکی لەو جۆرە ئیمکانی جێبەجێکردنی نەبوو، چونکە زۆرکەس پێیانوابوو لەحاڵەتی کردنی گەرمیان (قەزا داپراوە رزگاکراوەکانی گەرمیان) بەپارێزگا، واتە کورد دەستی لەکەرکوک شۆردووە. بۆیە ئەوکات پارێزگای کەرکوک پێکهێنرا لە قەزاکانی کەلار، کفری، چەمچەماڵو دەربەندیخان کە ئەمەی دواییان هەرگیز سەر بە کەرکوک نەبووە، بەڵام ئەوکات بەهۆی نەبوونی بینا بۆ فەرمانگەکانی پارێزگا لەکەلار دەربەنیخان دیاریکرا بۆ ناوەندی پارێزگای کەرکوک.
دوای رووخانی رژێمی پێشووی عێراق لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانەکانیەوە لەساڵی 2003دا، جارێکی تر ناوچەی گەرمیان کە کەلار مەرکەزەکەیەتی تووشی بۆشاییەکی ئیداری هات بەهۆی هەڵوەشانەوەی پارێزگای کەرکوک لە دەربەندیخان. چارەنووسی ئەو قەزایانەی لەچوارچێوەی پرۆسەی تەعریبدا لەکەرکوک داپرێنران (کەلار، کفری، چەمچەماڵو دووزخورماتوو) بەستراوە بەمادەی 140ی دەستووری عێراقەوە، کە

تایبەت بەناوچە جێناکۆکەکان لەنێوان حکومەتی عێراق و هەرێمدا، جێبەجێنەکردنی مادەی 140ی نەگەڕانەوەی کەرکوک بۆ سەر هەرێمی کوردستان یان قەزا داپڕاوەکان بۆ سەر هەرێم، ئیدارەی ناوچەی گەرمیانی بەهەڵپەسێراوی هێشتەوە بەهۆی دووری ناوچەکەش لەسلێمانییەوە، لەژێر فشاری رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی لەگەرمیان، لە ساڵی2008 دا ئەنجوومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێم ناچار بوو بڕیارێک دەربکات کە گەرمیان وەکو پارێزگا مامەڵەی لەگەڵ بکرێت، بەشێوەیەکی کاتی بۆ راییکردنی کاروباری ئیداری خەڵکی ناوچەکەو دەسەڵاتی پارێزگاریش ببخەشێتە سەرپەرشتیاری ئیدارەکە .

قەڵای شێروانە

قەڵایەکی کۆنی مێژوویە، لەسەر تەپۆڵکەیەکی دەستکرد لەسەر رووباری سیروان لەشاری کەلار بنیاتنراوە، لەباری مێژووی دروستکردنی قەڵاکەوە زانیاری وردو ساغکراوە نییە، هەندێک دەڵێن لەلایەن ئەنەوشیروانی ساسانییەوە بنیاتنراوە، هەندێکیش رایانوایە حەمە پاشای جاف دروستیکردووە، هەرچەند ناوبراو کۆچەر بووەو لەقەڵادا نەژیاوە، بەڵام لایەنگرانی ئەم رایە دەڵێن کۆشکی زستانەی حەمە پاشا بووە، بەڵام گومان لەسەر ئەم رایە دروستدەکات بوونی تونێلکی ژێر زەوی بووە لە قەڵاکەوە بۆ سەر رووباری سیروان، کە هەندێک دەڵێن ئەوە دەلالەتە لەوەی کە بۆ حاڵەتی شەڕوو گەمارۆدان سوودی لێوەرگیراوەو ئاوی لێوە هێنراوە بۆ ناو قەڵاکە. رایەکی دیکەش هەیە دەڵێت تەپۆڵکە خۆڵەکە لەلایەن ئەنەوشیروانی ساسانیەوە بنیاتنراوەو کۆشکەکە لەلایەن حەمە پاشاوە دروستکراوە .

زانکۆی گەرمیان

بەهۆی ئەو گەشەسەندنە خێراییەی کە کەلار پێدا تێپەڕیووە، ئێستا ژمارەیەکی بەرچاوی خوێندکارانی ئامادەیی تێدایە، زۆربەی خوێندکارانی دەرەوەی شار (بەشەناوخۆییەکانی) زانکۆکانی سلێمانی، سەڵاحەدینو دهۆک خەڵکی کەلار بوون، ئەوەش حکومەتی هەرێمی هاندا بەکردنەوەی کۆلێژی پەروەردە لەکەلارو پاشان زانکۆی گەرمیان.

بڕیاری کردنەوەی زانکۆی گەرمیان لەکەلار ساڵی 2010 لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمەوە دراوە، پێشتر کۆلێژی پەرەوەردەو پەروەردەی بنیات لەکەلار هەبوون، کە یەکەمیان لەساڵی خوێندنی 2004 2005 کراوەتەوەو دووەمیان لەساڵی خوێندنی 2006 2007 کراوەتەوە، هەروەها کۆلێژی ئادابیش لەشاری خانەقین سەر بەم زانکۆیە دەبێت.

لەئێستا تەنها دوو کۆلێژەکەی شاری کەلار نزیکەی 10 هەزار خوێندکاری هەیە، بڕیارە لەساڵەکانی ئایندە چەند کۆلێژێکی تر لەکەلارو کفری بکرێنەوە. هەروەها چاوەڕواندەکرێت هەیکەلی ئیداری زانکۆو سەرۆکایەتیو ئەنجومەنی زانکۆ پێش کۆتایهاتنی وەرزی خوێندنی 2010 2011 دیارییبکرێن.

یانەی وەرزشی شێروانە

یانەی وەرزشی شێروانە لەساڵی 1992 لەلایەن کۆمەڵێک وەرزشەوانی شاری کەلارەوە دامەزرێندا، بەهۆی ئەوەی پێش راپەڕین حکومەت مۆڵەی دامەزراندنی یانەکەی نەدابوو بە وەرزشەوانانی شارەکە .

یانەی شێروانە لەساڵانی نەوەدەکانی سەدەی رابردوو، یەکێک بوو لەیان هەرەبەهێزەکانی هەرێمی کوردستان و دواتریش لەناوچەکانی ژێر کۆنتڕۆڵی یەکێتی

نیشتمانی کوردستان، هەرچەندە هیچ ساڵێک یانەکە نەبوو بە پاڵەوانی خولی یانە نایابەکان، بەڵام هەمیشە یانەیەکی رکابەری بەهێزبووەو هەمیشە لەڕیزبەندی سەرەوەی خولەکاندا بووە.
دوای ئەنجامدانی خولی سەرتاسەری یانەکانی هەرێمی کوردستان، یانەی شێروانە بەهۆی کەمی و نەبوونی بودجەوە دابەزی بۆ خولی پلە یەکەکان، پێشتریش زۆربەی یاریزانانەکانی روویان لەیانەکانی شاری سلێمانی کردبوو، بەڵام دوای ساڵێک بە پلەی یەکەمی خولی یانە پلەیەکەکان سەرکەوتەوە بۆ خولی نایاب، کەچی دیسانەوە دابەزیەوە بۆ خولی پەلە یەکەکان.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (وریا حەمە تاهیر) سەبارەت بە (کەلار) لە: 7-10-2010 23:15:42

چەند بۆ چونێک هەیە لە سەر ناوی شاری (کەلار)هەندێک پێیان وایە کەلار بە مانای گوندی دوورە دەست، بۆچونێکتر ئەڵێ لە (کەڵ یار) ەوە هاتوە واتە نیشتیمانی ئاسک چونکە لە کۆندا ژمارەیەکی بەرچاو ئاسکی تیا هەبووە هەروەها زۆرێک لەخەڵک شاهیدی ئەوە دەدەن کە لە پێش شەڕی ناوخۆ رێژەیەکی بەرچاو ئاسکی تیابووە، بۆچوونی تر هەیە دەڵێت کەلار لە (قەڵات) ەوە هاتووە واتە ناوەکەی بەهۆی (قەڵای شێروانە)وە بووە،
چەند زانیارییەکی تایبەت بە شاری کەلار
بۆ یەکەمجار لە ساڵی 1933 قوتابخانە لە شاری کەلار دروستکرا لەلایەن (حەمە بەگی فەتاح بەگی محەمەد پاشای جاف)، یەکەم مامۆستا (تۆفیق عەلی) ناوێک بووە کە وانەی بە خویندکارەکان وتوە، لەو ساڵەدا 33 خوێنکار وەرگیراوە کە 4 صواریان کچ بوون
لە ساڵی 1944 ژمارەی خیزانەکان 2 50خێزان بووە
لە ساڵی 1957 ژمارەی دانیشتوانی 603 کەس بووە
بەڕێوبەرایەتی بنکەی پۆلیس لە ساڵی 1931 دامەزراوە
بداله تلفون ساڵی 1952
ڕاکێشانی هێڵی کارەبا ساڵی 1955
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (نەوزاد کەلاری) سەبارەت بە (کەلار) لە: 13-4-2011 8:35:36

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارۆچکە

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2750

کەلکان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011043020413157181

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2751

کەلاێتە

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420333192482

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2752

کەلەبەدرێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621779

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێلێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2753

کەماڵانی خواروو

http://www.kurdipedia.org/?q=2014010311065892770

گوندێکە سەربە شارەدێی عەربەت لە پارێزگای سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2754

کەماڵانی سەروو

http://www.kurdipedia.org/?q=201002042238173399

گوندێکە سەربە شارەدێی عەربەت لە پارێزگای سلێمانی.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2755

کەمپی وەلید

http://www.kurdipedia.org/?q=2011060713114060225

کەمپێکی تایبەتە بە پەنابەرانی کوردی ڕۆژهەڵات لە باشووری ئێراق.. پەنابەران لەم کەمپەدا هەمیشە بارودۆخێکی زۆر خراپیان هەبووە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

شوێن: شوێن

ژمارە: 2756

کەمپی گەویلان

http://www.kurdipedia.org/?q=2014041911482375896

لە ڕووی کارگێرییەوە سەر بە ناحیەی کەڵەکی قەزای بەردەرەشە و سێ هەزار و 500 پەنابەری ڕۆژئاوا لەو کەمپەدا نیشتەجێن.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

ژمارە: 2757

کەمەکا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621781

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگیشکێ)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2758

کەمەکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20101209212704697

مانگێشک

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2759

کەندەسور
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120917

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2760

کەندەقوڵان
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120918

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2761

کەندەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120919

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2762

کەنگاوەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120920

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2763

کەنگاوەر - کەنگەوەر

http://www.kurdipedia.org/?q=20100915232121951 4

یەک لە شارەکانی پارێزگای کرماشانی ئێرانە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: شارەدێ

ژمارە: 2764

کەنیسیَ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120921

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2765

کەهریز

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120922

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2766

کەوبێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2013121321052487267

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2767

کەوبێن

http://www.kurdipedia.org/?q=2013090300123088974

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولّات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رانیە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2768

کەوپێچ

http://www.kurdipedia.org/?q=2012120618373374212

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: بانە

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2769

کەوپەڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120923

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2770

کەوسان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120924

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2771

کەوڵە
http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155047578O5

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2772

کەوەرت
http://www.kurdipedia.org/?q=2013102420243192435

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: چۆمان

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2773

کەڕئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120925

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2774

کەڕەپوانتاران

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010111193120926

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2775

کەڤنەمژێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621783

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنکی)

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2776

کەڤەرکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20111010312150621785

گوندێکە سەربە شارەدێی (چەمانکێ(

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2777

کەکەوسان

http://www.kurdipedia.org/?q=201009301217039736

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 27 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 191 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2778

کەڵاتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201009201133469560

گوندێکی ناوچەی کەڵاتەرزان، سەر بە شارستانی سنەیە. خەڵکی کەڵاتێ بە شێوەزاری کوردیی ناوەندی قسە دەکەن. ژمارەی دانیشتوانی لە ئامارەکانی ساڵی 2006دا 621 کەس لە 152 بنەماڵەدا بووە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2779

کەڵاتەرزان

http://www.kurdipedia.org/?q=201009211433569578

کەوتۆتە رۆژئاوای شاری سنە و رۆژهەڵاتی شاری مەریوانەوە.ئەم ناوچەیە خاوەنی 48 گوندە. ناوەندی ئەم ناوچەیە، شاری شوێشەیە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: ناوچە

ژمارە: 2780

کەڵاش

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120927

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2781

کەڵکانی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120928

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2782

کەڵکەجان

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154657576666

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2783

کەڵکەسماق

http://www.kurdipedia.org/?q=20130126220854753466

گوندی کەڵکەسماق سەر بەقەزای دوکانەو دەکەوێتە نێوان بەرزاییەکانی شاخی زەردو شاخی کۆسرەتو شاخی ساراو هاوکات دەکەوێتە نێوان گوندی قەڵاتو سارتکەو قامیشەو کانی سورەکەو ئیلەڵاوە، شوێنی جوگرافی ئەم گوندە وایکردووە کەشوهەواکەی ساردو بەفراویی بێت بەوپێیەی کەدەکەوێتە بناری چیاکەوە.
سەبارەت بەناوی کەڵکەسماق دەڵێن ئەم گوندە سماقێکی زۆری هەبووەو لەگەڵ ئەوەشدا ئەم شوێنە شوێنی کەڵەکو بەرزاییە هەربۆیە بەکەڵەکی سماق ناونراوەو پاشان دەماودەم بۆتە کەڵکەسماق.
نەبوونی خزمەتگوزاریی پێویست
دانیشتووانەکەی پێکهاتووە لەبنەماڵەی مەلا عەباس کە بە بەگەکانیش ناودەبرێنو لەبنەچەدا لەگوندی دارەشمانەی پشت قەڵادزێ-وە هاتوونو لەو گوندەدا نیشتەجێبوونو دوو بنەماڵەی تر کە لەگوندەکانی شیوکو گەڵاڵەی لای قەزای ماوەت لەبەر کێشەی کۆمەڵایەتی هاتوونەتە کەڵکەسماق لەکۆنداو لێرە نیشتەجێبوون، هەروەها دانیشتووانی گوندی قەرەقۆشەنو گوندی قۆچ بەگ کەسەرکردە بووە، گوندەکە بەناوی ئەوەوە ناونراوە بەهەرهۆیەک بوویێت گوندەکانیان جێهێشتووەو

چوونەتە گوندی کەڵکەسماقە کۆن، سەرکردەکەیان قەرەقۆشەن لەوێ بووە، کەئایینی ئیسلام هاتووە ئەوان جێیانهێشتووەوە هەندێکیشیان لەبەربەرەکانیدا لەناوچوون، کەبەمدواییانەش شوێنەواری گۆرەکانیان دیاربوو لەگەڵ گۆرستانی کیژان کەگۆرستانی مەسیحییەکان بوو کەدەکەوێتە نێوان گوندی قەڵاتو گوندی کەڵکەسماقە کۆن. کەڵکەسماق لەساڵی 1986 چۆڵکراوەو لەساڵی 1988 خاپورکراوە، ئەوکاتە ژمارەی دانیشتووانەکەی دەگەیشتە زیاتر لە150ماڵ کە بەداخەوە لەئێستادا ئەو ژمارە زۆرە نەیانتوانیوە بگەڕێنەوەناو گوند لەئێستا زیاتر لە110 ماڵی تێدایە، هەرچەندە دانیشتووانی ئەم گوندە پێیانوایە نەبوونی خزمەتگوزاریی پێویست وایکردووە ئەم رێژە کەمە بگەڕێتەوەناو گوند، بەبەراورد بەزیادبوونی ژمارەی دانیشتووانەکەی.

کانیو کارێزەکان

سەرچاوەی ئاوی گوندەکە بریتیبوون لە(کانی کەسکەو کانی وەنەوش) کە بۆ خواردنەوەو پێداویستیی رۆژانە بەکاردەهاتنو کشتوکاڵی وەک تەماتەو بامێو سەوزەواتی لەبەردەکرا، (کانی کورگە) کە لەگەڵ کانی کەسکە تێکەڵ دەبوو، ئاوی ئەم کانی توتنێکی زۆری لەبەردا دەکرا، لەگەڵ باخە هەنارو هەنجیرو رەزو هەروەها تەماتەو بامێ، (کانی پاش قەبران) کە بەکاردەهات زیاتر بۆ ئیشوکاری ژنانو کەمێکیش کشتوکاڵی لەبەردا دەکرا، (کانی بەرزی سپی) کەتووتنو چەند باخە هەنارو هەنجیری لەبەردا بووە جگە لەسەوزەوات، (کانی چکە چکە) لەشاخ دەهاتە خوارەوە کەم کەم جۆگەلەی بۆ کراوە، ئاوەکەی سازگاربووە بۆ خواردنەوە. هەروەها چەندین کارێزیش هەبوون کەئەوانیش کارێزەکانی: (فەقێ سلێمان، بەردە سپی، کانی قازی، قەرەقۆشەن، پەینکەی پرەی، مەلا هەباس، گورجێ، قۆچ بەگ، پەڕکان،کانی مێویلە، تۆپزاواو کارێزی هەنجیری کەتان، کەئەم کارێزانە کشتوکاڵی زۆری لەبەرداکراوە، بەڵام بەهۆی وشکەساڵییەوە زۆربەیان وشکیانکردووەو ئەوەندە ئاوی پێدانایەت کەسوێسکەیەک تێر ئاو بکات.

لەپێش راگواستندا رووبەرێکی زۆر توتن کراوە بەشێکی زۆری بژێویی ژیانی ئەم گوندە لەسەر تووتن بووە، هەروەها رەزو باخە هەنارو هەنجیری زۆر بووە، ئەوکات خەڵک دیارنەبووە لەبەر باخو باخات، خەڵکی ئەم گوندە هاوینان چوونەتەسەر باخو رەزەکانیانو لەوێ ماونەتەوە، تاساردی کردووە ئەوسا گەڕاونەتەوە ماڵەکانی خۆیان کە لەناو گوند بوو، بەڵام ئێستا زۆرێک لەو کشتوکاڵانە ناکرێت لەبەر کەمئاوی، بەروبوومی سەرەکی ئەم گوندە لەئێستادا رەزە. چەندین رەزیشیان هەیە کە لەلای خاوەنەکانیانەوە پشتگوێخراون لەبەرئەوەی ئەو پرە پارەیەی لەبەرهەمی کشتوکاڵ دەستیاندەکەوێت بژێویی خێزان بەڕێوەنابات.

ساڵی 1968 قوتابخانە لەگوندی کەڵکەسماق کراوەتەوە کەیەکەم مامۆستا ئەیوبە فەندی بووەو یەکەم خوێندکار کەمال خدر حەمەد بووە کەتۆمارکراوەو ئێستا خوێندنگەی بنەڕەتی تێدایە واتە تا سێی ناوەندی خوێندکارەکانیان بۆ خوێندنی دواناوەندیی روودەکەنە قەزای دوکان.

خواڵێخۆشبووانی گوند

خواڵێخۆشبوو شێخ مامە رەزا کەدروستکەری خانەقای کەڵکەسماقە لەساڵی 1919-1920 کەدرێژەپێدەری تەریقەتەکەی شێخ ئەحمەد سەردار کەئەویش لەمەولانە خالیدی وەرگرتووە، پاشان پشتاوپشت بۆیان ماوەتەوە، کەهەر لەسەرەتاوە هەوڵیداوە

کارەبا بۆ گوندەکە رابکێشێت، سەرەتا مامە رەزا کەدێتە ئێرە هیچ تەکیەو خانەقایەکی نەبووە بۆیە دەستیکردووە بەدروستکردنی مزگەوت چەندین فەقێی لەمزگەوت پێگەیاندووە کەئێستا بوونەتە مەلا دواتر بەهاوکاریی گوندەکە دەستیکردووە بەدروستکردنی خانەقا هەر لەبیستەکاندا لەوکاتەدا ئەو خانەقایە کەدروستکرا زیاتر لە100 موریدو سۆفی تێدا ژیاوە بەژنو پیاوەوە، دواتر مزگەوتو خانەقاکە پەرەدەستێنێتو بەدرێژایی شۆرشەکانی کورد بەشداریانکردووە، لەوانە مامەڕەزا 40 کەسی بەسەرکردایەتیی شێخ محەمەد ئەمین مەڵحە دەنێرێت بۆ کۆماری مهاباد بۆ بەشداریی شۆرش، ساڵانی 1961و 1975 بەشداریی شۆرشی ئەیلولیان کردووەو لقێکیان هەبووە بەناوی مامەڕەزاییەکان کەکاک عەبدولحەمیدی مامەڕەزا لێپرساوی لق بووە لقەکەش پێکهاتبوو لەبرایانی حەقەو مامە رەزاییەکان پاش ساڵی 1986 دەربەدەری دەستپێدەکاتو مامە رەزا تیپێک دروستدەکات لەبرایانی حەقەو مامە رەزاییەکان بەناوی تیپی 29ی کەڵکەسماق کەشێخ هاورێی کاکە حەمەی کوری دەکاتە سەرتیپو بەشداریی شۆرشی نوێ دەکەن، پاشان بەهۆی بارودۆخی سیاسیی کوردستانەوە چەندین شوێن دەگۆرنو دەچنە ئێرانو دوای راپەڕین دەگەڕێنەوە. کەڵکەسماق لەساڵی 1997دا شێخ مامە رەزا بەنەخۆشیی کۆچی دوایی دەکات، ئێستاش مەرقەدەکەی لەتەنیشت خانەقای کەڵکەسماقە پاش ئەویش شێخ هاورێ بەکۆی دەنگ دەکرێتە رابەری بزووتنەوەی حەقەو درێژەپێدەری هەم تەریقەتەکەو هەم خانەقاکە تەریقەی نەقشبەندی. ئەم بنەماڵەیە هەمیشە هاودەمو هاوکاری گوند بوون، هەمیشە هەوڵیانداوە کێشەکانیان بۆ چارەسەربکەن، ئەگەر هەبوویێت هەردەم لەهەوڵی ئەوەدابوون کەخزمەتگوزاریو رۆشنبیریی بهێننە گوندەکەو بەرەوپێشی بەرن.

کەسە دیارەکانی گوند

لەکەسە دیارەکانی ناو گوند: خوالێخۆشبوو مام قادری حەمانی کەجەراحی گوند بووە دەستو قاچی لەجێچوو و شکاوی چاککردۆتەوە لەساڵەکانی چلەکانداو هەروەها دەرمانی کوردەواریی دروستکردووە بۆ سووتان برینو دەرمانی چاو ئێشەو (دەردە مانگا) ئەوکاتە منداڵ تووشی سکچوونێکی زۆرو رشانەو دەبوو منداڵ وشکدەبۆوەو هەندێجار لەهۆشخۆی دەچوو، ئەو نەخۆشییە باوانەی ئەو سەردەمە هەروەها بەبۆن کەوتنی چارەسەرکردووە. خوالێخۆشبوو گوڵەی ئەورەحمان کەمامانی گوند بووەو منداڵێکی زۆری ئەم گوندە لەسەردەستی ئەودا هاتۆتە دنیاوەو دەرمانی بۆ منداڵان دروستکردووەو ئێستاش خورشیدی حەمەی حاجی حەمەدئەمین دەستگرتنەوە قاچگردنەوەی کردووە.

مام ساڵح رەسوڵ مەلا ئەوڵا ریشسپی گوندبووە کێشەی نێو گوندی چارەسەرکردووە، حەمەی مەحمود خدر ریشسپی گوند بووە، کاتی خۆی جووتیارو دەستڕۆیشتوو بووە لەکاتی خۆیدا شێخ مامە رەزا تاڕای ئەوی وەرنەگرتبێت هیچ کارێکی نەکردووە.

هیچ سوودێکی وەرنەگرتووە

لەڕووی گەشتوگوزاریەوەو لەگەڵ هەڵکەوتنی گوندەکە وەک شوێنێکی گەشتیاریو بوونی گوندی گەشتیاری لەناوچەکەو بوونی گەشتیار بۆ ناوچەکە کەڵکەسماق هیچ سوودێکی ئەوتۆی وەرنەگرتووە لەجووڵەی گەشتوگوزار لەناوچەکەدا تاوەک خۆیان دەڵێن بۆ دروستکردنی ئەو کابینەو بینا گەشتیاریانەش دەستی کاریان لەدەرەوەی

ناوچەکە هێناوە، ئەمان هیچ سوودمەندنەبوون، ئەوکاتەی گوند چۆڵکراوەو ئەو خێزانانەی پێشمەرگەیان هەبووە چوونەتە دەشتی کۆیە لەوێ بەر چەکی کیمیایی کەوتوون، پێنج خێزانیان کەخەڵکی ئەم گوندە بەرکەوتوون کەئەوانیش خێزانی عەبدوڵلا شەریف پێنج کەسو خێزانی کاکەمەمو مەولود دوو کەسو خێزانی حەمە ئیبراهیم حەوت کەسو خێزانی سەعیدی مام فەتاح دوو کەسو غەریبی مەلا دوو کەس بوون، ئەمە جگە لەدوو شەهیدی سەنگەرو چەندین شەهیدی تر کەبەر تۆپباران کەوتوون، هەروەها ئەم گوندە قوربانی مینیان هەیە کەڕژێمی فاشی ئەوسا لەو ناوچەیە چاندبووی.
ئەم گوندە پرۆژەی ئاوی لەسەر بیرێکی ئیرتیوازی بۆ کراوە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، بەڵام بەداخەوە ئەو پرە ئاوە لەگەڵ ژمارەی دانیشتووانو پێداویستی ئەمڕۆی خەڵکەکەدا ناگونجێت بەتایبەت لەوەرزی هاویندا تەنانەت ئاوەکە ئەوەندە نییە کەبۆ ئامێری فێنککەرەوەکان بەکاربهێنرێت. لەلایەکی ترەوە خەڵکی ئەم گوندە داواکاربوون کەدیواری راگر بۆ ئەو شاخەی پشتی گوند بکرێت، کەساڵانە لەوەرزی زستانداو بەهۆی بارینی بەفرو بارانێکی زۆرەوە دادەڕمێ، هەربۆیە ترسی ئەوەش هەیە کەئەم تلە بەردانە بەربێتەوە بۆ ناو گوندو ببێتەهۆی داڕمان یاخود گەیاندنی زەرەری گیانی یاخودماڵی.
خۆشبەختانە خێزانێکی زۆر سوودیان لەپێشینەی خانووبەرە وەرگرتووە، تائێستا 60 ماڵێک بەپشتبەستن بەم پێشینەیە خانووەکانیان بەشێوەکی مۆدێرن دروستکردووە، ئەم گوندە خزمەتگوزاریی کارەبای پێگەیشتووە، کارەبایان وەک شارەکان هەیەو بنکەی تەندروستی تێدایەو بۆ نەخۆشیی قورس روو لەدوکان دەکەن.
دوکانەکەی کەڵکەسماق
شایانی باسە، لەم گوندەدا دوکانێک هەیە کەخاوەنەکەی وەستا عوسمانە، شەوو رۆژ کراوەیە بەڕووی خەڵکی گوندو رێبواراندا بەبێ ئەوەی کەس لەدوکانەکەدا بێت، تەنها بەنووسراوێک کەهەڵیواسیوە بەڕووی دوکانەکەیدا پرەای تەواوی خۆی بۆ ئەو کەسانە دەرپریوە، کەسەردانی دوکانەکەی دەکەن، هەروەها نرخی شتومەکەکانیشی هەڵواسیوە، هەر کەسێکیش پێداویستییەک لەدوکانەکەی دەکڕێت، خۆی پارەکەی دادەنێتو باقیش ئەگەر هەبێت هەڵدەگرێتەوە.
سەرچاوە: سۆزان کەریم - ماڵپەڕی کوردستانی نوێ

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2784

کەڵەوێنجە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509154658577677

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2785

کەڵەکئاوێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193120929

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2786

کەڵەکان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100822170851483З

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 196 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 1252 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2787

کەڵەکچی

http://www.kurdipedia.org/?q=2014040109143968197

کۆمەڵگای کەڵەکچی کە گەورەترین کۆمەڵگە یە لە هەرێمی کوردستاندا کە لە ساڵی 2014 ژمارەی دانیشتوانی نزیکەی 40 هەزار کەسە،پاش داواکاری زۆری خەڵکەکەی لە لایەن سەرۆکی هەرێمی کوردستان دەکرێتە ناحیە و لە موسڵەوە دەخرێتەوە سەر پارێزگای دهۆک.
کۆمەڵگەی کەڵەکچی25 کیلۆ مەتر لە ناحیەی شێخان دوورە و سەر بە ناحیەی قەسرۆکە لە قەزای شێخان، کەڵەکچی لە ساڵی 1975 لە لایەن بەعس کراوەتە کۆمەڵگای زۆرە ملێ و سیاسەتی ڕاگواستنی خەڵکی رەسەن و نیشتەجیکردنی عەرەب لە شێوێنی خەڵکی رەسەن یەکێک بوو لە سیاسەتەکانی بەعس بۆ بە عەرەبکردنی کەڵەکچی.
بە پێی فەرمانی سەرۆکی هەرێم ناحیەکە 10 گوند پێک دێت و هەموویان دەخرێنە سەر پارێزگای دهۆک.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شارەدێ

زمان - شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2788

کەڵەکوکە

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120930

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2789

کەڵەکی کۆن

http://www.kurdipedia.org/?q=20130323063482438

...

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: هەولێر

ژمارە: 2790

کەڵەکین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193120931

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2791

کەڵەکین 2

http://www.kurdipedia.org/?q=20110116105255532782

گوند - ڕواندز

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: رواندز

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2792

کەڵەکەجاڕ

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577720

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2793

یاپەڵ

http://www.kurdipedia.org/?q=201010051000439793

یەکێک لە دێکانی دەوروبەری شاری دیواندەرەیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان. بە پێی ئاماری سەرژمێری ساڵی 2006، ئەم دێیە پێک هاتووە لە 109 بنەماڵە و ژمارەی دانیشتوانی 718 کەسە.
سەرچاوە: ویکیپێدیا

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2794

یاخیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010114074021319

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: باشووری کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: سلێمانی

زمان - شێوەزار: ک. باشوور

ژمارە: 2795

یارمق

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121305

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

ولات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2796

یاریگای سلێمانی

http://www.kurdipedia.org/?q=2010112813223110926

دەکەوێتە گەڕەکی چوارباخەوە.

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: باشووری کوردستان

شوێن: شوێن

شارەکان: سلێمانی

ژمارە: 2797

یاریمقەخۆی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121307

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2798

یارەبوغڵوو

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121306

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2799

یازیبڵاغ
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121308

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2800

یاقوبئاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121309

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2801

یاڵاوا
http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121310

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2802

یاڵاوە
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121311

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2803

یاڵتەمر
http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121312

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2804

ینگی کند
http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504657775

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2805

یونسلیان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121315

یەک لە گوندەکانی رۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2806

یووزباشکەندی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110509155043577731

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: رۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2807

یەختەخان

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010111193121313

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2808

یەنگی یەرخ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915504757810

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: دیواندەرە

ژمارە: 2809

یەنگیجێ

http://www.kurdipedia.org/?q=2011050915465657612

گوند

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

شارەکان: مەریوان

ژمارە: 2810

یەکشەوە

http://www.kurdipedia.org/?q=20110101111193121314

یەک لە گوندەکانی ڕۆژهەڵات

تایبەتمەندییەکانی بابەت

وڵات: ڕۆژهەڵاتی کوردستان

شوێن: گوند

ژمارە: 2811

ئالازغ - خارپووت

http://www.kurdipedia.org/?q=20120218091650642500

دکەڤیتە سەرێ فراتێ، هژمارا ئاکنجیێن وێ 381.715 کەسن، ب گشتی دگەهیتە 547،562 کەسا،مەنزترین باژێرێ 22 ێ یە ل تورکیا، ئێکە ژ وان باژێرێن پێشکەفتی د بوارێ ساخلەمی و ئابوری و خواندنێ دا، ژ بلی تورکان، کورد و تورکومان لێ دژین لگەل ئەرمەنی و ئازەریا، ئەولیا چەلەبی دیار دکەت کو زمانێ ئاخفتنا خەلکێ ئەلازغێ نێزیکترین زمانە بو تورکیا ئیستانبولێ، 10 قەزا ب خو ڤە دگریت، ب کوردی دبێژنێ (ئەل عەزیز)

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باکووری کوردستان

جهـ: باژێر

ژمارە: 2812

ئامێدی

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012224825

دکەڤیتە باکورێ روژهەلاتێ سەنتەرێ پارێزگەهێ ب دویراتیا (70)کم. باژێر یێ ئاڤا کریە ل سەر کەلهەکا سروشتی کو روبەرێ وێ دگەهیتە (17،5) کم2 و بلنداهیا وێ ژ دەوروبەرا (1000) پێنە ڤی باژێرکی دیروکەکا کەڤنار و تژی رویدان هەیە کو دزڤریت بو ئەمبراتوریا ئاشوری، زانایێن شینواران دبێژن ئامێدیێ باژێرێ (ئامات) ە یێ کو دبەلگەنامێن ئاشوریادا ل سەردەمێ شەمس ئاددێ پێنجێ (823-810) بەری بونێ و نڤیسینێن ئادەدنیراری یێ سییێ (804-782) بەری بونێ و بەحسێ (ئامات) دنڤیسینێن چەرخێ بابلی یێ نوی دا هاتیە و پاشی رەوشا وێ هاتیە گوهرین و کەفتیە ژێر دەستهەلاتا دەولەتێ ئیسلامی، یاقوت الحموی دەربارەی ئامێدیێ دبێژیت ئەوێ ئاڤاکری دبێژنێ (عماد الدین زەنگی) سالا (537) ی مشەختی بەلێ حەمداللە المستوفی القزوینی بوهندێ دچیت کو ئەوی ئامات نوی کری دبێژنێ (عمادالدوله الدیلمی) ئەوێ ل سالا (0338) ی مشەختی مری و وی ئامێدیێ بناڤێ خو ناڤ کریە .

دیروک ناس (ابن الاسیر) چەندین جاران ناڤێ ئامێدیێ ئینایە ئەڤ باژێرە توشی نەئارامیێ بویە هەتا کومیرێن میرگەها سێڤدینا کوردی کریە پایتەختێ دەستهەلاتێ خو ل نێزیکی سالا (740) مشەختی و لبن دەستهەلاتا وان ئەڤ جهە پیش کەفت و بەردەوام ما پایتەختێ میرگەها بەهدینا هەتا سالا (1842) زاینی دەمێ ژلایێ (محەمەد انجە بەیرەقدار) ڤە هاتیە داگیر کرن پاشی سوڵتانێ ئوسما نی (محمودێ دوویێ) سیستەمێ ناوەندی یێ راستەو خو ل ویلایەتێن ئوسمانی ل سەر سەپاند و ب ئێک جار دەست ب سەر میرگەهێن کوردی دا گرت و ب ویلایەتا جولە مێرگێ پاشی ویلایەتا میسل ڤە هاتە گریدان ل سەر دەمێ بریتانیا سالا (1918) زاینی دەستهەلاتدارەکێ بریتانی لسەر هاتە سەپاندن و دگەل پێکهاتەیا دەولەتا ئێراقێ ئامێدیێ بو قەزایەک سەر ب لیوا میسل ڤە و ئێکەمین قایمقام ل سالا 1924 زاینی لێ هالتە دامەزراندن، ئامێدیێ ب جونیا خو و چەم و بیستانێن و جهێ خویێ گوزاری ناڤدارە نەخاسم سیلاڤێ و سنجێ کو بەردەوام کەسکاتی وئاڤا کانیا لێ هەیە و سروشتەکێ جوان و سەرمەست دیێ، و گەلیێ سیلاگێ ب چەندین جورێن فێقی ناڤدارە وەکو: (هژیر – گویز- حولیک – وسێڤ) هەرچەندە بیاڤێ ئەردێ چانێ یێ کێمە لێ جهەکێ قەلەو خودان بەرهەمە پێتریا دارو بارێن ئامێدیێ ب ئاڤا کانیا دهێتە ئاڤدان، ئەڤ باژێرە ب سازکارییێن مللی ناڤدارە وەکو گوسکێن ئاخێ و چەندین کارێن دی یێن دەستی نەخاسمە گوندێ درگنی هندەک تایبەمەندی ب سازکارییێن ئاخێ هەنە دبێژن ئەڤ جهە قوتابخانەکا سەربخو وئاڤابو ژبلی ڤان کاران ژی خەلکێ ڤێ دەڤەرێ یانکو ئامێدیێ کارێ چاندن و خودانکرنا تەرش و کەوالی و کارێن بازرگانیێ دکەن باژێر بخو ب بازارەکێ بازرگانی دهیتە نیاسین ل دەڤەرێ.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارۆچکە

باژێر: دهۆک

ژمارە: 2813

ئاوکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=2013032812294982623

ئێکە ژگوندێت دە ڤە را رێکان و ژ گوندێت کە ڤنە ل دە ڤە رێ
ژلایێ ناڤی ڤە:
ل دە سپێکێ ناڤێ گوندی(ئاڤکیر) بوو ئانکو(ئاڤا کانیا گوندی یاکویر بو) ئە م شێین بێژین ناڤێ گوندی یێ ژ سروشتێ ئاڤاگوندی هاتیە وە رگرتن، بە لێ هە روە کی ژێدە ر دبێژن ل سە ردە مێ میر (محە مە دێ کۆرە) میرێ رە واندزێ ل دە مێ سە ر ب میراتیا ئامێدیێ و میراتیا داسنیا ومیراتیا با عە درێ وهە تا میرگە ها بوتان دا گرتی رابو ب گوهرینا پیتا (ڤ) بو پیتا (و) ژبە رهندێ ئاڤکیر بو ئاوکیر پاشێ ب ناڤێ ئاوکێ هاتە نیاسین.

ژلایێ ئایینی ڤە:
ئاینێ وان ل دە سپێکێ زە رە دە شتی بوون ئانکو خودێ نیاس بون پشتی هینگی یێت بوینە فە لە (مە سیحی) و پشتی پە یاما موسلمانە تیێ گە هشتیێ یێت بوینە (موسلمان(

ژلایێ شینواری:
شکە فتێت ب ناڤ و دە نک هە نە ل گوندێ ئاوکێ هە روە کی شینوارێت وان دیدە ڤانیێ ددە ن ژ وان ژی وە کو شکە فتا بنیامێ ل روژهە لا تا گوندی و شکە فتا خزینێ ل روژئاڤا گوندی و شکە فتە کیرکێ ل ژوریا گوندی و ئە ڤ شکە فتە ئانکو ئە وا دبێژنێ) شکە فتە کیرکێ) هاتیە گوتن کوجهێ پە رستیا خودایێ مە زن بو ودبێژن (چل خانە) لێ رادکرن ئانکو هە رکە سێ ژ خە لکێ گوندی شیا با دا چیتە وێرێ و بوماوێ چل روژا دا خودێ پە رێسیت و دە مێ خۆ هە می ب روژی و نڤێژا ڤە د بوراند.

ژلایێ سروشتی ڤە:
پتریا دارێن گوندێ ئاوکێ یێن سروشتی وە کو دارێن بە ری و ما زی و دیندارە و کە زان و گوهیشک و کە ڤوت و کورسک و (هرمیکێت دێم) و هە لهە لوک وهە رڤسن ئە ڤە وە ک دارێن دێم، ویێن ئاڤی وە کو چنار و بیهو بە ناڤن، ویێت چاندی ب دە ست وە کو زوریا دارێن گویزا و دارێن توییا و بە و هنار و سپیندار.
و نوکە ژی هە روە کی ئە م دبینین ل سە رکاڤلکنا گوندی و کرنە دە را خە لکێ گوندی ل سە ردە مێ رژێما بە عس یا ژنا فچویی ئە ڤ دارە هە ردشینن و بە رهە مێت خو ددە ن بە لێ ب مخابنی ڤە خە لکێ گوندی مفای ژ بە رهە مێ ڤان داران وە رنا گریت ژ بە رکو یابوویە دە ڤە رە کا بن بربوی و جهێ مە تر سیێ یە ژ ئە گە رێ بومبە بارانکرنا فروکێت تورکی ئە ڤێن بە ردە وام ل سە ر گوندی.

ژیارا خه لکێ گوندێ ئاوکێ:
یافه ره ئه م بزانین ژیارا خه لکی گوندی ل سه ر چ بوو ئه و ژی ب ڤی شێوه ی بوو :
ژیارا خه لکێ گوندێ ئاوکێ وه کو هه رگونده کێ کوردی ل سه ر خودانکرنا په زی و چاڤیا (گاره ش)بوو هه روه سا ل سه ر چاندنێ بو وه کو برنج و ماش و کونجی و گه نم ونوک و گارس و جـهه و نیسک، دیسان خودانکرنا مێشێت هینگڤینێ و کرمێ ئار میشی (حه ریر) وجاران دجونه نێچیرێ، هه روه سا یا فه ره ئه بێژین خه لکێ گوندێ ئاوکێ گرنگیه زور ب خودانکرنا په زێ مه ره زی ددا.

ژلایێ بازرگانیێ ڤه:
خه لکێ گوندی چونه نێچیرێ و که ڤل (جه رم) یێ گیانه وه رێ کیڤی دفروتن وه کو کویژک و سه ئاڤک و رویڤی و سڤوره، هه روه سا هه روه کی مه گوتی گرنگیه کا زور دا ب خودانکرنا په زێ مه ره زی وب ڤێ چه ندێ ئه وێ ل وان زێده دبو دفروتنه بازرگانا و ب بهایێت گران .

په یوه ندیا خه لکێ گوندێ ئاوکێ یا بازرگانی پتری دگه ل بازرگانێت جویا بو) یه هودیا) به لێ پشتی چوینه فله ستینێ ل سالا (1948) ل شوینا وان دفروتنه بازرگانێت توڤیا هنده کا ژ خه لکێ گوندی بوخو دبره ده ڤه رێن ئامێدیێ و میسل دفروتن.

کورتیه ک ده رباره‌ی نفش (ذرية) یا گوندێ ئاوکێ:
هه روه کی دژێده را دا هاتیه زانین دبێژن ل سه رێ چه رخێ هه ژدێ زاینی ژئه گه رێ نه خوشیا(تاعونێ) ئه وا ل ئه وروپا ده سپێکری ژبه ر چه ند ئه گه را سه ر ب گوندی دا هاتیه خارێ دبێژن نێزیکی (500) که سا ژ خه لکێ گوندی دمرن وژ وان پێنچ سه د که سا (170 تا 180) زه لام بون و یێن دی ژن و زاروک بون و هاتنه ڤه شارتن ل گورستا نا (ملێ هجرێ) ل ئاوکا خراب،

وب دیده ڤانیا خودێ ژێ رازی (محه مه د عه لی توڤی) ئه وێ چویه به ردلوڤانیا خودێ د سالێن سیهاندا دگوت من ژبابێ خو گوهلێ بویه کول نڤێژا عه یشا (90تا 100) ده ستێت شیرو مه تا لا ن من هژمارتینه ل مز گه فتا ئاوکێ ئه وێت ئاماده دبون بو کرنا نڤێژا عه یشا و هه می وه کی به ری نو که مه ئاما ژه پێدای مرن و چونه به ر دلوڤانیا خودێ مه زن.

وژئه گه رێ نه خوشیا تاعونێ بتنێ دوو بنه مال ژ گوندی مان ئه وژی ده مێ نه خوشی ب سه ر گوندی دا هاتی نه د ئاماده بون و با پیرێت ڤان هه ردوو بنه ما لا ئه وژی ئه ڤه بون باپیرێ بنه مالا(عبدالرحمان)و باپیرێ بنه مالا (شه کر (

سه باره ت بنه مالا(عبدالرحمان)سێ کورهه بوون دگوتنێ (ئه حمه د و قه ره نی و ته مه ر) به لێ ڤان هه رسێ کورا چ نفش لدیف خو نه هێلان.

سه باره ت بنه مالا(شه کر) یا پێکهاتیه ژ دوو ئیجاخێت سه ره کی دگوتنێ باب ئاڤده ل و باب ذیاب وه‌کی نوکه دبێژنێ (بنه مالا ئاڤده ل و بنه مالا ذیاب) و ئه ف هه ردوو بنه ماله دگه ل دوو بنه مالێن (توڤیا) یێن کو ژ تورکیا یێ مشه ختبوین و پاشان ئاکنجیبوینه ل گوندێ ئاوکێ وهژمارا خیێزانێن گوندی نوکه ئانکو ل سالا(2013) دبنه نێزیکی (40) خێزانا و ژمارا که سان دبنه نێزیکی (200 (که سان.

ژلایێ زانستی و له شکه ری و سیاسی:
پتریا بنه مالا ئاڤده ل و ذیاب کور و کچێت وان مامو ستا نه و ده رچو یێن کولیژا و په یمانگه هانه و نوژدارن وئه ندازیارن و برین پێچن ژبلی هنده ک ژوان هه لگرێت باوه رنامـێت دکتورایێ و ما جستێرێ نه، وژلایێ له شکه ری هنده ک ئه فسه رێن له شکه ری لێنه یێت ده رچو یێن ئه کادمیێ نه، وپتریا وان هه ر ژ که ڤندا لایه نگرێت شوره شا ئه یلولێ و گولانێ بوینه و هه روه سا ژ وان هه بوینه سالان ومه هان که فتی نه دزیندانێت سیاسی ڤه و هه مى چورێت نه خو شی وئه شکه نجه دانێ دیتینه.

ژلایێ رووبه رێ گوندی :
به یا ڤا گوندێ ئا وکێ یا نوی دکه ڤیته سه ر رووبارێ مارکی و عه ردێ ئاڤی و دێم و کویڤه چه ر دگه هیته سه دان دونه مێت عه ردی.

سنورێت گوندێ ئاوکێ:
-ژلایێ روژئاڤاڤه گوندێ(بانسرا و هوص و رێشمه.(
-ژلایێ روژهه لاتێ ڤه گوندێ (هیل)ه.
-ژلایێ باشوری ڤه گوندێ (هوره و زێوکێ و ئه رتش.(
-ژلایێ باکوری ڤه گوندێ (پیر ئاڤده ل و سپێ(

به رهه ڤکرنا قوتابی (وحید سعید حفظ الله(
ژێده ر مامێ من حه جی (شمس الدین حفظ الله سیدو(
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (وحید سعید حفظ الله) سەبارەت بە (گوندێ ئاوکێ)
لە: 28-3-2013 11:36:05

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2814

ئایات

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 14

گوندێکە سەربە شارەدێی (کانی ماسێ(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2815

ئورفە

http://www.kurdipedia.org/?q=201003092145053855

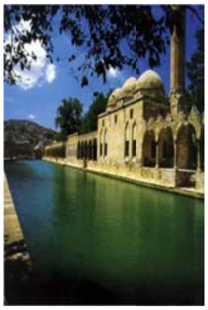

باژێرەکە ل کوردستانا باکور دکەڤیتە ئەنادولا باشورا روژهەلات ل تورکیا، پشتی سالا 1984 ناڤێ (شانلء) سەربلند پێڤە هاتیە ناڤکرن نوکە ل تورکیا دبێژنێ (شانلی ئورفا)، 11 قەزا، 26 باژێرڤانی، 1080 گوند لێ هەنە، حەفتەمین باژێرێ مەزنە ل تورکیا ژ لایێ جوغرافیێ ڤە، ب ناڤ و دەنگترین جهێ گەشت و گوزاری (گولا ب ماسی) یە، خەلک باوەردارە ب هندێ کو ئیبراهیم پێغەمبەر ل ڤی جهی هاتیە هاڤێتن د ناڤ ئاگری دا لێ ژێ رزگاربوویە، ملیونەک و شەش سەد و پینجی و شەش خەلک لێ دژیت، ژ کورد و تورک و عەرەبا پێک دهێن.
3855
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (روژهات) سەبارەت بە (ئورفە) لە: 2010-12-3 22:55:52

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باکووری کوردستان

جهـ: باژێر

ژمارە: 2816

ئومولڕەبیعەین

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621413

گوندێکە سەربە شارەدێی (زمار(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: موسڵ

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2817

ئینجکا سۆر - دێرەبون

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621415

گوندێکە سەربە شارەدێی (رزگاری)

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2818

ئەرتیس

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181428254742

ئەڤ گوندە دکەڤیتە پارێزگەها دهوکێ ل ئالیێ باکورێ روژ هەلات ل سەر سنورێ کوردستانا باکور هەڤ توخویبە دگەل هەردوو گوندێن (برویێ – وسێڤی..(
گوندێ (ئەرتیس) ئێکە ژ گوندێن سەرجاڤێن هوزا (دوسکیا) کوناڤبانگەکێ کَەڤنار وخوەدی رەسەنایەتی و دەولەمەندە ب چاندا مللی و تەرش و کەوالەکێ هەری زوور وسیما و روخوەش وناندەر وب بەزم وشادی وئازایەتی یە وماندی نەناسن..کەیس ماقویل و پاکو سپەهی ودەرڤالانە ژ هەر مێڤان وخانەدانەکێ رە.

)ئەرتیس) ب واتایا (ئەردێ ب تویسی) دهێ ناسکرن، کوناڤێ گیایەکی یە و ئاخا گوندی ب ڤێ ئاخێ خەملاندنە.
هەروەها ژی بوجونەکا دن هەیە کو ژ ناڤێ (ئە رجیش) هاتنە..واتە(سەرباز) هەروەها دئالیێ (دیروکی وکەڤناریا) خوە دە بێ سنورە، و دیروکا وێ ڤەدگەرە سەر چاخێ (ئاسوریا)ن وهین پێتر،
روبەرکێ فرە و بەرین ب خوڤە دگرە ئالەکێ وێ چولە وئالیێ دن دارستانەکی تار ی یە.
•سنورێن گوندی:
دئالیێ روژهەلاتێ دە ژدەراڤێ(رندێلا) بەرف باکور د(هەفشێکێ بوسی) را دبورە بەرف(تلێ دودێ)و بەرف (گرویا بەرزە کولا وبەرمێشکێ) هەیانی(لاتا بەرمێشکێ) دبە هەڤسنور دگەل گوندێ (بیرێ(
•ژلاتا (بەرمێشکێ) بەرف باکور دچە وتا دگەهە(بەرێ بسیس) وەها دبە هەڤسنور دگەل گوندێ (شێخ مەما(
•ژئالیێ باکور ژ (بەرێ بسیس)بەرف روژئاڤا دچە دکیریێ(ماکوکەی) را دەرباسی بو سرتا) شکێری) و(گرێ ب دار) و (کێریێ کێفتێ) و سەرێ(سویلکێ ب رێڤاس) وەها دچە (هویرکی) وکودبە سەرێ چیایێ (حسارێ) بەرف (دارکا بیریا) دچە وەها دبە هەڤسنور دگەل گوندێ (برویێ.(
•ل ئالیێ روژ ئاڤا ژ سەرێ (دارکا بێریا) بەرف باشور (دملێ دەهولێ)را دبورە(کێریێ سیڤێ) و تا دگەهە(قوپێ کادینکا) بەرف باشور تاسەرێ (درینێ) و وەها بەرف باشورێ روژهەلات دکێریێ درینێ را دەرباس دبە بو سەرێ (بەرێ مێرا) وسەرێ (چیل وچەمی)و سەرێ هرچکا هەیانێ قوپێ (مشایخێ هرچکا) بەرف باکور بو سەرێ کانی زەرکێ هەیانی قوپێ کانی زەرکێ ودبورە بو هنداڤی زوما کیریێ (کانی زەرکێ)..وەها دبە هەڤسنور دگەل گوندێ (تتم(
•ل ئالیێ باشور ژقوپێ کانی زەرکێ بەرف روژهەلات د زوما کانی زەرکێ را دبورە بو باسکێ دناڤبەرا (رندێلا وئیسف هەرین) وکورێت (کولیلکێت زەر) هەیانێ دەراڤێ رندێلا دبە هەڤسنور دگەل گوندێ (چێ.(
•ئەرتیس وکانی..
-1کانیا گوندی.. ژێدەرێ ئاڤاوی ژ هەردوو کانیێن (بێرا شێرا- وکانیا پالا) یە.هەردوو دسولین کری نە هەیانێ سەرێ گوندی ل ئالیێ روژ ئاڤا..دهاتە ب کارئانین ژبوی (ڤەخوارنا مروڤان و سەوالان و وەهاژی ژبوی کارێن روژانە ئێن دنافمالێ) ب قاسی 2)دونەمێن ئەردی ل بەرشێن دبن و ژبوی چاندنێ دهات بکار ئانین و وەها ژی هن گوێز وتوی ل بەر لیڤا جوکێ شێن دبن.
-2کانیا پەزی..دکەڤە روژئاڤا کانیا کوندی دئالیێ نزاری دە،هاتیە بەرهەڤکرن ژ برکەکێ کو ب بەرا دروست کرنە و ژمارەکا بوتا ل بەر دروست کرنە، ئاڤا وێ ژبوی تەر وکەوالان دهات ب کارئانین،ب قاسی(...2-...3) سەرێن پەزی و(200-300) گارەش و دەوار دهاتن ئاڤدان ب ڤێ کانیێ ئانکو یا تایبەت بوو ب ئاژەلان ڤە.
-3کانیا هیزلی..دکەڤە روژ ئاڤا کانیا بەزی جیوارەکی زوزانیی یە، وگوندیا مفا ژێ دیتنە دەما هاڤینا دجونە زومێ وناڤبانگێ وێ ل دەڤەرێ هەیە ژ بەرکو پر سارە.
-4کانیا دەشتا مالا..دکەڤە باکورێ کانیا هیزلی ب قاسی (9) دونەمێن ئەردی ل بەردهێنە ئاڤدان کو هەمی جورێن فیقیێ هاڤینێ لێ دهێ جاندن مینا باجان وخیارو پیڤاز و رتاخ وباجان رەشکو....هتد)ل گور گوتنا وهن ئاسو و شینوارێن کەڤن وەها دان ئەمرێن ڤی گوندی دبێژن ئەرمەنا ئەڤ ئاڤە قیر کرنە، وشینوارێ ئاشەکێ کەڤن ل بنێ زەڤیێن دەشتا مالا خویانە کو دکەڤە پشتا بەرێ گر.
-5کانیا هرچکا..دکەڤە باشورێ گوندی دهات بکارئانین ژبوی ئاڤدانا تەرش وکەوالی،هن جار ئەڤ کانیە دانەڤ جێ یا ژبوی ئاڤدانا بەزێ خو.
-6کانیا کانی زرکێ..دکەڤە باشورێ کانیا هرچکا گوندیا ژ بەر دوریا وێ چ مفا ژێ نەوەرگرتنە،دیسان دانەف گونێ جێ ژبوی ئاڤدانا کەوالێن خوە.

-7كانيا تاته رەشا..دكەڤە باكورێ گوندى، ل ناڤەندا جيايێ حسارێ،ئاڤەكێ پر خوەش و ب رەوشە و تامەكى پر خوەش ژێ دوەشێ لێ هنەكى كێمە، هن جار ژبوى سەوالا وپالا دهات بكارئانين.
-8كانى كيسەلكێ..دكەڤە باكورێ روژ ئاڤا گوندى وئاڤاوێ هنەكێ كێم بو لێ ژبوى بكارئانينا چايێ پر خوەش بوو و ل ڤێ داويا سالێن هەشتيان سولين كرنە تاخەكێ گوندى كو ژێرە دگو(ملێ)..لێ وارگەهێ پەرندانە مينا كەو كركاك قەل...هتد.
-9كانيا جيل وجەما..دكەڤە روژ ئاڤا كانيا هرچكا ئاڤاوێ پر كێمە ول پەسارەكێ رژد دەردكەفت ودور بو ژمفا ديتنا گوندى،لێ وارگەهێ كەوان تێ زانين.
جە وارێن ناڤدار-:
دێرائەرتيس(تربەسيسكێ)..دێرەكى كەڤنار ول سەرگرەكێ هاتيە دروست كرن و ل گور شينوارێن وێ ب قاسى (500)مەتران هاتيە ئاڤاكرن و دكەڤە ئاليێ روژهەلاتا گوندێ نوى.
گورستانا(ناڤ رەزكا(
گورستانا(ملێ زيارەتا.(
گورستانا(تربە سيسكێ.(
گورستانا(گەويا كەنيشكێ.(
گورستانا(بن تەنگەدەرێ.(
دولا رەزا..نهالەكى پرى رەز بويە و مێو وتريەكێ هەژى لێ هەبويە هن جار ويشێ تريێ وى گەهايە (1.5)كم،وناڤدارترين جورێن ترى (زەرک،رەش مێو،سەودالى،سلێمانى...هتد)لێ هەنە.
دولا هرچكا..دكەڤە باشورێ گوندى ودبە جەند دولەكێن بجوک وكانيا هرچكا دكەڤە ناڤەنداوى،پرى رەسە وهەلسە وكيڤارک وكەنگرە.
دولا كانى زەركێ..دكەڤە باشورێ دولا رەزا پرە ژ رەسێ وكيڤاركا.
دولا ئيسڤ هەرين..دكەڤە روژهەلاتا كانى زەركێ كو هەردوو دبنە ئێک دولا درێژ روبەركێ زەڤێن بەرفرەە لێ هەنە و هن جار گونديان كولک لێ چێكرنە وبەز مەزێ خوە ل ور خودانكرنە.
دوولا خاركينێ..دكەڤە روژهەلاتا گوندى ل كێلەكا گوندێ بيرێ، دارستانەكا ب چرە و تارى يە، وهن جار زڤستانا گونديا خانى وكول لێ چێكرنە ژبوى خودانكرنا بەزێ خوە ل وەرزێ زڤستانێ.
دولا بيرا سوتى..دكەڤە روژئاڤا خاركينێ وژمارەكا زەڤان لێ هەنە و هن رەز و كاڤل لێ هەنە،ل ڤر ژى زڤستانا بەز لێ خوە دى دكرن.
دولا نێكوير..دكوڤە روژ ئاڤا بيرا سوتى و ژمارەكا زەڤيان لێ هەنە و سەرێ وێ پرە ژ رەسێ و كيڤاركا.
سەرێ دولا نێكوير.. دبێژنێ تەنگا سيارێ ودبەردا دئاليێ گوندى دا دبێژنێ سەركيشكا ئەڤەژى پرن ژ رەسێ.
دولا بەرێ زين.. كێڤرەكێ پر مەزنە ومينا (زينى) خويايە.. ژمارەكا پر ژزەڤێن گونديان لێ هەنە و دكەڤە باكورێ گوندى،بەرڤ باكور دجە هەيانێ چيايێ حسارێ.مفا بەخشە..
چيايێ حسارێ..جيايەكێ بلندە و هيسانە مفا دارە.. وپرە ژ گولو گولزار وگيايێن مينا (كيابەند،جاتر،هنگەدان،رێڤاس،خەلەندور،تويسى،كەركول،تولكا كەلێ،لويش،سترک..هتد(
هيلا سەرى..رێک دهێت ژ سويلكێ ب رێڤاس-هويركى-داركابيرى يا..
هێلا ناڤەندێ..كويركێ تاتەرەشا،كويركێ سەعيد،كويركێ نەعمان،ملێ دهولێ.
هێلا ژێر..بەرێ زين،زبارێ،دولكێن تەرازنا،زەڤلكێ.
•دولا هيزلى..دگەڤە روژئاڤاگوندى وزوزان كويستانا گوندى يە،ونهالەكى پر بەرفرەهە و ل ملێ باكور(كانيا کَرى) كانيەكى پر رند وسپەهى لێ دەردكەڤە وئاڤەكا سپى يە وب قاسى جو وا ئاشەكێ يە لێ ژيێ وى پر كورتە وزوو هشک دبە..ل ملێ باشوركانيا هيزلى يە و ژ بوى خارن وڤەخوارنێ دهات بكارئانين،ئاڤەكى شرين و تەزى ژێ دەردكەڤە وجهێ چڤيانا خورت وقيزێن گوندى يە.

•دولا بەرێ مێرا.. بەرەکی مینا سەیوانانە و نهانی یە..دکەڤە باشورێ هیزلی بەشێ باکورێ ڤێ دولێ دیێژنێ درینی دولەکی پر بەرفرەهە و رندو بەدەوە ل بهارا وپری رەسە وکَیڤارکن.وکەڤێن بەفرێ هەیانێ هاڤینێ لێ دمینە ودیمەنەکێ فانتازیک دبەخشە.

•سروشتێ گوندی-:

سروشتێ ئەرتیس گوندی دابەش دکەت ل سەر دوو تەوەرا.. ل ئالیێ روژهەلات تانێزیکی گوندی دبە سروشتەکێ دارستانی یە،دارستانەکا پێکهاتیە ژهەمی جورێن داروباری وەکی(داربەری ومازی ودیندار وکەڤوت وکنێر کەزان وبێمک وکێز وگوهێشک وکرسک وگرک وهەڤرست وتەڤری و سماق وباهیڤ وحاج باهیڤ و هژیرودیکانەوگشت تەراشو دار وبارە) ل ئالیێ روژئاڤاهەیانێ سنوری سروشتەکێ زوزانیە و هەرجی گل وگیایێ ل کویستانەکێ هەبە ل ڤر هەیە مینا(رەسە و کەرکول وگەڤرە با وچەڤر وکاریاکەلێ وسیرک وکەنگر وسترک وخەلەندور وریڤاس وکیڤارک وهنگەدان وتیسی وگیابەند وکەری وهن جورێن دن) لێ ئاژ تەڤێ پتر (تیسی وکەنگر)ان بناڤبانگە،سیمایێ گوندی پرە ژدیمەنێن رەنگین وگول وکولیلک وتەڤ جورێن تەیر وتەوالان وگەش وبایەکێ فێنک وکەڤی وکانی ودول ونهالێن هەمە جور هەروسا وارگەها کەوانە وپرە ژئاوازێن بەرندا.

وەرزێن سالێ-:

زڤستان..زڤستانەکا دژوار وب بەفرو باکوزیرک وبارانە..وهن جار(2-3)مەترێن بەفرێ لێ دبارە..ورێوتی تەڤ ئاسلێ دبن ودبە دەریایەکا سپی ژ بەفرێ گوندی دڤێ وەرزی دە بێ کار دمینن و تەنێ کارو کریارا وانا شەڤبێرک وياری وچیروک وسترا ن وبەزم وشادی نەنوەهاژی خودانکرنا تەرش وسەوالان،و هن جار زبارە وجڤات وجڤین جێدبن ژبوی خرڤە کرنا ئالفێ ئاژەلان وژ سەرێ دول ونهالان (رەسێ جولی وگیای)ب (گارتان) ژ ئاژەلان رە ددهینە ناڤ گوندی..وزبارێن گوندیان پر بالکێشن ژبەرکو یاری وپێشبرکی وپەهلەڤانەتی تێرە خویا دکە،و ڤێز وخورت ژی بێشوازیا پالان دکەن ب خوارن وڤەخوارنێن گەرم وژێهاتی.ب تەڤ کاران ڤیز وخورت ب هەڤرا کاردکەن و مینا هەڤن دهێز وبزاڤێ دە وهن جار بەفر ل سەربانا ب (بەفریکا)ن ڤالادکەن وگولومژکانێ ل سەربانان دکەن.

بهارێ..سروشتەک رەنگینە..ودەریایەک شینە..ڤیز وخورت تەڤ بەنگینە..ب جڤات وجڤینە..وپانجارجینە..ئاڤ وهەوا هنگڤینە..ب گولزاراپر زەنگینە..جیاوزنار پر کویڤی نە..ب دارو داربەرینە..هەردەرشینە..خەم رەڤینە..دیروک و وار پردێرینە..کەزەبادلان دشەوتینە..دیمەنەکێ پر ئەڤینە..هەردەر کانی وئاڤێن سپی نە..و هەلس وبەفروکەڤی نە..پری فیڤی وتریێ ورەزڤانی نە..وب گول وگولزار ونەسرین..پر ئاواز و شڤان وبێرینە..خورت وگونج پر سپەهی نە.

هاڤین..هاڤیناوێ پر هوینە وئاڤ وسەڤایەکێ ل بارە و گوندی بەرف زوما(هیزلی) دجن وکەپرێن دارو جولی جێدکەن ودمانەڤە هەیانێ چریا ئێکێ دڤی وەرزی دا گوندی ب ددەواران کاروانی دکرن و مژویل دبون بو جەماندنا ڤویتێ زڤستانێ و ل سەر بارو دوخێ ئابوری هن چارکاروان دکرن بو(وانێ، ئورمیێ،سنورێن سوریێ،مویسلێ)دیسان دڤی وەرزی دا گوندیان (گەنم وجەه ونیسک ونوک وماش د دورین وگێرە دکرن ب دەواران.

پایز.. پایزاوێ نورمالە وگوندی مژویلی کارو بارێ زڤستانێ دبون مینا(برینا چولی،وگوینیا،وکیڤارا،ومزەیتێن تری،وکەزاندچنین،گویز دوەشاندن،دارێن سوتنێ خرڤەدکرن،ومال دئانین گوندی.(

پێکهاتا جڤاکی ل گوندی_:

ل گور داخویانیێن دان عەمرێن گوندی کو ژباب کالکێن خوە بهیستنە وەها ژمەر گوتنە..گوندێ کەڤن ل بنارا چیایێ (حسارێ) بویە ل نێزیک (کانیا دەشتامالا) کونها ب (ئەرتیسکاخراب) ناڤدارە وژمارەکا شینوار وکاڤلە خانیان خویانە..ڤی گوندی سێ مالباتێن مەزن لێ هەبون..لێ دەمەکێ (دوو) مالباتان ژور بارکرنە بو دەردورێن دهوکێ وبنارا چیایێ مەتیناکونها ل ڤان گوندان رودنن

(كوڤلێ،هەمزا،غلبيش،ملهمبانێ،زێوكا محەمەد مستەفاى، ئەردا،ملهمبانێ، باب گويا، كەلا شخو، وەرمێلێ، ئەرزێ، بانكێ، بابيرێ،...هتد) كو ب دوسكى ژێرى ب ناڤبانگن،وەهاژى مالا كو مانە لڤر چونە گوندێ نوكە (كو ئەرتيسا نوى ژێرە دبێن..دگەل بوريناڤەمى ڤێ مالێ پر وەراركرنە وهەردوومالێن دن كو كوجبەربون وەها ئێك جار وەرارەكى مەزن كرنە ونها ب قاسى هوزەكێ نە ويترژ (22)گونان پێک دهينن وبەلاڤە بونە ل سەرهن هوزێن دن مينا بەرواريا ورێكانياوهەيانێ تەلەعفرو بنيا چێلو وگەڤەرێ بەلاڤە بونە،ئەرتيسا نها دبە (8)بنەمال ودان عەمرێن مە دكەنە (3) ئوجاخ سەرەرايێ وێ يەكێ كو هندک نەگەهاندنە هەڤ وەها ددن خويان..

-1مالا محێ (شێخى)..(23)سەرە خێزان و(131)كەسن.

-2مالا قاسێ. (16) سەرەخێزان (85)كەسن.

ئەڤ هەردوو بنەمالە ژێرە دبێژن(ئويجاخا شێخێ .(

سەرجەمێ ڤێ سەرەخێزانێ(39) وژ(216) كەسن پێک دهێ.

دارا بنەمالا(شێخێ(

-3مالا قتاس.(22)سەرە خێزان (115)كەسن.

-4مالا كەكێ.(16)سەرە خێزان (31)كەسن.

-5مالا شەلال.(17)سەرە خێزان(94)كەسن.

ژڤان سێ بنە مالان رە دبێژن (ئويجاخا مرتوێ).

سەرجەمێ ڤێمالباتێ (45) وپێكهاتنە ژ(2409كەسان.

-6مالا عبدالرحمان (بەفريكى).(31)سەرەخێزان (179)كەسن.

-7مالا هەدرەش.(15) سەرە خێزان (97)كەسن.

-8مالا هەسن.(21)سەرەخێزان (97)كەسن.

ئەڤ سێ بنە مالە ژێرە دبێژن (ئەيجاخا عەبێ).

سەرجەمێ خێزانێن ڤێ مالباتێ (3739) كەسن.

هەروەها سەرجەمێ تەڤايا سەرە خێزانێن گوندى(151)ن وژ(829)كەسان بێكهاتينە .

سەرچاوە: پەيبەرێ ئەرتيس - ماڵپەرى ئامێدى

تايبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا كوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2819

ئەسپێرى

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506214 12

گوندێكە سەربە شارەدێى (ڕێبو)

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2820

باتیفا - باتوفە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081209104745584

سەنتەرێ وێ باژێرکێ باتیفا یە، دکەڤیتە باکورێ سەنتەرێ قەزایێ ئەو دگەل ناحیا دەرکارێ ئێک ناحیە بون لێ ل سالا 1924 ناحیەکا نوی هاتە دانان بناڤێ ناحیا (گولی) وسەنتەرێ وێ ل گوندێ (دێمکا) بو پاش بو گوندێ بەهنونە هاتە ڤەگوهاستن پاش ل باژێرکێ باتیفا بنەجە بو، باتیفا دکەڤیتە سەر رێکا سەرەکی یا کو دەڤەرا بەرواری بالا ب زاخو ڤە گرێددەت وراما‌نا وێ ب زمانێ کوردی ئانکو دەڤەرا دەشتا کویر یا کو ل زڤستانا باروڤێن بەفرا لێ دهێن.
ئەردێ ناحیێ بو دوو دەڤەرا دهێتە پارچەکرن یائێکێ دەڤەرا دەشتێ ئەوژی درێژەپێدانا دەشتا سندی یە هەتا روبارێ خابور، دەڤەرا دووێ یا چیایی یە یا ب دول ونهال وگر وجهێن بلند و ئاستەنگە گەلەک روبار وشیفکێن ئاڤێ وکانی لێ هەنە ومفا بو چاندنێ ژێ دهێتە وەرگرتن.
ژیانا خەلکێ ناحیێ ل سەر چاندنا بەرهەمێ زڤستانێ یە وەکو گەنم وجەه ونیسک ونوک... هتد ودەشت وجهێن باش یێن چاندنێ دهێنە ب کارئینان زێدەباری چاندنا دەرامەتێ هاڤینی وەکو برنج وباجان وکەسکاتی،ل ڤان سالێن دوماهیێ خەلکێ دەڤەرێ دەست ب چاندنا دارێن فێقی کریە مینا سێڤ وخوخ وهورمیک وهنار ومشمش، هەروەسا نهالێن وێ ب چاندنا دار سپیندارا یا بناڤ ودەنگە زێدەباری چاندنا گویز وفستەق، بو ئاڤدانێ مفا ژ روبارێن زریزە وسیرکوتکی وخابوری دهێتە وەرگرتن، هەروەسا خەلکێ دەڤەرێ تەرش وکەوالی بخودان‌دکەت ژبەر هەبونا کوز وچەروانێن بەر فرەە ل دەڤەرێن چیا کو سەقایەکێ خوش وئاڤەکا بوش لێ هەیە، ژچیایێن وێ (نزدور - رویسێ – کەشان – سەرکێ شوینێ –بەهنونە – شابانی.(
ژ روبارێن وێ روبارێ زریزە – سیرکوتک – خابور.
ل ناحیێ گەلەک شوینوارێن مێژویی هەنە و (15) جه ژلایێ رێڤەبەریا شوینوارێن دهوکێ هاتینە تومارکرن ژوانا (کەلها شابانیێ یا بناڤ ودەنگ، کەلها کەشانێ، کەلها بێجوانێ، پرا نزدورێ ل سەر روبارێ خابوری کو دبیت ل سەر دەمێ میرنشینا بادینان هاتبیتە دانان، شوینوارێن کرێت وبێگوڤ.(.
روبەرێ ناحیێ (208) کم2 و(73)گوندا بخوڤە دگریت وتەڤ گوند هاتبونە خرابکرن پێش وپاشی ئەنفالا بتنێ سەنتەرێ ناحیێ وکومەلگەها بێگوڤا تێ نەبیت، لێ پشتی دامەزراندنا حکومەتا هەرێما کوردستانێ دەستێ ئاڤەدانکرنێ گەهشتە وێ دەڤەرێ وژیان ڤەگەراندە پتریا گوندێن ناحیێ.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ:	شارەدێ

ژمارە: 2821

باشقەڵا
http://www.kurdipedia.org/?q=2011052521481760061

شارۆچکە

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم:	باکووری کوردستان

جهـ:	شارۆچکە

باژێر:	وان

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2822

بامەڕنێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012640829

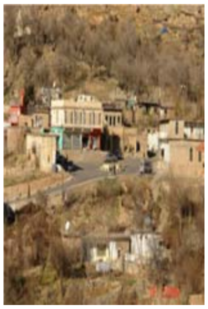

دکەڤیتە بنارێ چیایێ مەتینا و فروکەخانا بامەرنێ یا بەرنیاس نێزیکی وێە دیسان دکوڤیتە نێزیک گوندێ ئەرەدنا یێ گوزاری، لڤێ دیماهیێ پێشکەفتنەکا مەزن یا ئاڤەدانیێ بخوڤە دیتیە، ناحیا بامەرنێ جهێ هوزانڤان و سوفی شێخا بویە سوفیاتی قوتابخانەکا ئاینی بو و گەلە ک زانایێن ئاینی و زمانی و شارەزایا تورە ئەدەبی قەستا وێدکر ئەڤ ناحیە ژ نوی هاتیە دامەزراندن ب فەرمانا کارگێری یا ژمارە (1197) ل 2000/02/19 ب داخازیا نێچیرڤان ئەحمەد پارێزگارێ دهوکێ یێ وی دەمی، وژ پێدڤیێن گرنگ یێن دەڤەرێ یە بو بەرفرەهبونا ئاڤەدانیێ چەندین فەرمانگەهێن حکومەتێ لێ هاتنە دانان ئەڤژی هاریکارن بو بشبونا بارێ ئابوری و پەیداکرنا دەلیڤێن کاری.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

ژمارە: 2823

بانسرا

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031642304642

وەکی ئێک ژگوندێن ئاڤییە و ژهوزا رێکانە و دکەڤیتە باکورێ روژئاڤا هوزارێکان ڤە وگوندێن دەردورێن وێ (هیل – هوێ – پیرئاڤدەلایە) و گوندەکێ بەردایە دوی دەمی دا ژ(20) سەروک خێزانان پێک هاتبوو.
ژلایێ ژیارێ ڤە:
ژیاراوان لسەر چاندنا دەرامەتێ ئاڤی و دێمی بوو وەکی چاندنا(برنجی و گەنموکا و ماشا و کونجیا و کەسکاتی)چاندنا دێمی ژی وەکی (رەزاو سمقاێ و باهیڤا) ئیعتیمادا خو دابو سەر خوو هەروەسا مژولی بخودانکرنا تەرش و کەوالی بوون مینا (پەزی وچێلا و مێشێن هنگڤینی) وروژانە کارێ وان ئەوبو کو بشێن ژین و ژیارا خو برێڤەببەن.
ژشینوارێن گوندی:
کەلهەکا مەزن و کەڤن لێ هەبو ل هنداڤی گوندی کو بیرا باب و باپێرێن وان ژی هەر ئەڤ کەلهە هبوو لێ نەدزانی کا کی لێ دژیان.
کانی و رویبار:
ئاڤا خو ژ روبیارێ مارک کو دبەر گوندی را دهات و سەروکانیا وی ژ گوندێ شیڤە رەزا دهات و هەروەسا کانی ژی ل گوندی هەبوون وژێدەرێن سەرەکی بوون بو چاندنا دەرامەتێ خو لبەر دکر و چ جارەکی ژ ئاڤێ دبێ بەهر نەدبون.
جهێن گەشتو گوزاری:
هەلبەت هەر گوندەکێ ئاڤی بیتن هەربهوستەکا توو لێ ددانی جهێ دلرحەتی و کەیف خوشیا مروڤی یە و هەر ژبناڤا گوندی تا سەرێ گوندی ب گیزو دار چنارو سپیندارا‌ن هاتبوو خەملاندن.
ژلایێ زانستی ڤە:
ل دەڤەرا رێکان و ژلایێ رێکانا ئاڤی ڤە بتنێ قوتابخانە ل گوندێ هورە هەبو لەوما زاروکێن وان بەرەف هورە دچوون بوماوێ چەند سالەکێن کێم ژبو خاندنێ پاشی قوتابخانە ل گوندێ وان هاتە ڤەکرن و خاندن بساناهیتر لێ هات ماموستایێن وان ژی (حسن بلبل بەنستانی و برایێ وی سلیم) وانە ددانە قوتابییان.
رولێ وان دشورەشا کوردی دا:
هەر ژدەستپێکا شورەشا شێخێن بارزان دا دەمێ دەنگێ وان گەهەشتیە هەمی کوژیێن کوردستانێ دا و تا شورەشا ئەیلولا پێشکەفتن خواز ب سەروکاتیا سەرکردێ مەزن(مەلا مستفا بارزانی) گەنجێن ڤی گوندی ژی هەستەکا نەتەوەی لجەم پەیدابوو چەند گەنجەکا چەکێ شەرەفێ هەلگرت و دەست ب خەباتا چەکداری و سیاسی کر.
ل سالا 1978 ل دویف بریارا حکومەتا دکتاتورا عیراقێ یا وی دەمی ئەڤ گوندە ژی وەکی هەمی

گوندێن رێکانیا هاتە سووتن و چولکرن و ل کومەلگەها سیریێ هاتنە ئاکنجی کرن.پاشی دبەردەوامیا شوەرشا گولانێ دا ل سالا 1981 چەند مالەکێن گوندی پەیوەندی ب شورەشێ کرو بو نە پێشمەرگە مینا (عبدالسلام تیتان و مەلا موسا و حجی حسن و چەندێن دی) ل گوندێ خو شادبونە ڤە و هاتە ئاڤاکرن هەروەکی بەرێ کارێن خو کرنەڤە هەتا کو ئەنفالا 1988ێ وەکی هەمی خەلکێ دی گوندلێ وان هاتە چولکرن و بەرەف تورکیا چوون و پاشی ل ئیرانێ ئاکنجی بوون.
پشتی سەرهلدانێ:
دەمێ سەرهلدانا بهارا 1991ێ دەستپێکری وان (پ.م) ژی دگەل هەمی پێشمەرگێن دی بەشداری د ئازادکرنا کوردستانێ دا کرو پشتی ڤێ چەندێ مالێن خو ژی ڤەگەراندنە ڤە و ل کومەلگەها سیریێ ئاکنجی بوون.
نوکە گوندێ بانسرا نێزیکی (60) سەروک خێزانانە و ژین و ژیارا وان ژی پتریا وان فەرمانبەرو (پ.م) و ماموستا و برین پێچن و بهیڤیا موچێن حکومەتێ ڤەنە و مژویلی خو بخودانکرنێ نە.
سەرچاوە: سامی رێکانی - ماڵپەری ئامیدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

ژمارە: 2824

بیباڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=20110103121506211472

گوندێکە سەربە شارەدێی (سەرسنک(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2825

بێدوهیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181400544741

ئەڤ گوندە د کەڤیتە دەڤەرا بەرواری بالا ل سەر توخیبێ تورکیا ڤی گوندی ژکەڤن دا چەند ئیجاخ لێ هەبوون، هەلبەت ئەو ژی هەر ئێک دبێژیت ئەم ژجهەکی هاتینە چ ل کوردستانا باکور، یان یا بوشور، ئەو ئیجاخێن کێم هەروەکی مە نیاسین ئەڤەن:
)بیبەکروکی، سالما، ژارکا، برەهیمی، هژکوژی، خم دارا) مە ژ پیرێت خو گوه لێ بویە، د چەرخێ شازدێ زاینی دا بنەمالەک دبێژنێ مالا دەلێ ژ کوردستانا تورکیا مشەخت بوینە و هاتینە ل گوندێ بێدوهیێ ئاکنجی بوینە.
ل وی سەردەمی ئاریشەک د ناڤبەرا ڤێ بنەمالێ و مروڤێت وان دا ل گوندێ ئەلکێ رویدا بوو ناڤ عەشیرا مام خورا و بو ئەگەرا مشەختیا مروڤەکی د گوتنێ دەل و برازایەک دگەل خو ئینابوو، و ژیانا خو ل گوندێ ناڤبری برە سەر، ب درێژاهیا وەختەکی دگەهیتە نێزیکی پێنچ چەرخان، ڤی گوندی بەرەف زێدەهیێ کر، ژمارا مروڤان دا، و د هاتە هژمارتن گوندێ ئێکێ ل دەڤەرا بەرواری بالا.
رێژا سەروک خێزانا ئەڤروکە ژ هزار کەسا دبوریت، د بەربەلاڤن ل پارێزگەها دهوکێ، و گوندێن دەوروبەرا، و ل قەزایێن زاخو و ئامێدیێ.
بژلی ئیجاخێت کەڤن، نوکە ئەو ئیجاخێت ب دویڤ بنەمالا دەلێ کەفتین ئەڤەنە:
)مالا رەشێ، مالا سام، مالا هەسن، مالا ئالی، مالا بەهدین، مالا حویسێ، مالا وەیسی، مالا پیرا) کەفخویێ گوندی ژ کەڤن دا ژ مالا وەیسی رادبوو.
ئیجاخەک پشتی چەند سالەکا ژ بنەمالا دەلێ هاتنە گوندێ مایێ و ئاکنجی بوون، دبێژنێ مالێت مەلا، و نوکە خەلکێ گوندی هەمیا ڤەدگریت، تەنها مالا ئاش نەبیت، دبێژن ئەو ژ کەڤن دا ژناڤ عەشیرا سلێڤانەیا هاتینە مایێ، ئەڤ مشەختیە ل سەردەمێ ئوسمانیا رویدایە ژ بەر سێ ئەگەرا:
- 1هەژاریا کوژەک ل وی سەردەمی
-2زورداریا دوژمنێت ئوسمانی
-3نەخویندەواری و پاشڤەمان و ترسا بەردەام
و ئەڤە کاودانێن ژیانا هەمی مللەتێ کوردن، هەر جهێ لێ بن ب درێژاهیا دیروکێ.
ژبەر ئەگەرێت ل سەری هاتینە دیارکرن، خەلکەک نەچاربون ب رێکێت لەشکەری و ب چەکی بەرەڤانیێ ژ هەبونا خو بکەن دژی دوژمن و داگیرکەرا، هەر جهێ ژێ بهێن.
گوندێ(بێدوهیێ) توخیبی یە دگەل تورکیا دکەڤیتە بن چیایێ شارانیێ ئانکو توخیبێ نوی، چیایێ کروپە دکەڤیتە باشورێ گوندی، و شیکری دکەڤیتە باشورێ گوندی، و شیکری دکەڤیتە روژهەلاتێ:
روبارەک د گوندی دا دهێت، ژێدەرێ وی ژ گوندێن (بناڤێ، هەدینە، ئورە) دهێت، گەلەک کانیک ل گوندی هەنە.
گوند یێ ل جهەکێ کەڤرین و چیایی، چەند پارچە زەڤیێت کێم لێ هەنە، گەلەک دکێمن بەرامبەر رێژا خو جهێت گوندی، ئەڤ چەندە ژ کەڤن دا بویە ئەگەرا:
-1مشەختبونا خەلکەکی ل سالێت سیهان و چلان، ژ چەرخێ بیستێ بەرەف دهوکێ، بو ژیانی.

-2بەرفرە پەز و ئاژەل ل گوندی دهاتە خودان کرن، چونکی چەروان و چیا د بەرفرە بوون و ژیانێ د خازتە ڤێ چەندێ.
-3بازرگانیا توخیبی، دگەل کوردستانا باکور، ڤێ جەندێ کارتیکرنەکا باش کرە سەر ژیانا خەلکێ (بێدوهێ) و رێژەکا باش ژێ دەولەمەند بون، نەخاسمە ل سالێن شێستا ژ چەرخێ بیستێ.
دوژمنێ بەعسی گوند و دەڤەرێن تخوییی ل سالا 1976 وێران کرن و سووتن.
خەلکێ گوندێ بێدوهێ دیروکەکا پر شانازی یا هەی د بارێ لەشکەری دا، و ب درێژاهیا هەبونا گوندی شیاینە بەرەڤانیێ ژ خو بکەن دژی نەحەزا و دوژمنان.
دیروکڤانێت دەڤەرێ، دبێژن وەیسیێ بێدوهی هەتا پشتا جولە مێرگێ ستاندیە، و باجە ژێ وەرگرتیە، بو دویر خستنا دوژمنا ژ گوندی و دەڤەرا بەرواری بالا.
وەختێ پاشایێن ئامێدیێ باجە ژێ خاستی، وەیسی گوتێ پاشا ناڤ یێ تەیە، بەلێ باجە بومەیە، چونکی رەنج و خوها ئەنیا مەیە، پاشا ل سەر داخوازێ رازی بوون.
وەختێ میرێ بەرواریا د هاتە هەلبژاردن، ئەگەر بێدوهێ د ئامادەنەبان، میراتیێ هەبونەکا یاسایی و شەرعی نەدبو ل دەڤەرێ، نەخاسمە ل سەر دەمێ مالا عەبدولقادری و پیرموس.
د چەرخێ بیستێ دا، هێزین تیاریا هەول داینە زورداریێ ل دەڤەرا بەرواریا بکەن، هەروەسان تورکا، خەلکێ بەرواریا و ب تایبەت گوندێ بێدوهێ بەرەڤانی ژ دەڤەرێ کریە ب سەرکەفتیانە، و هەمی هێرش تێک شکاندینە ئێک پشتی ئێکێ، ئەڤە راستیەکە ناهێتە ژبیرکرن، ژبەر ئەگەرێن مەبەحس ژێ کری، ناڤ و دەنگێن بێدوهیا بەربەلاڤ بوون ب عەشیرەتی و مێرانی ل هەمی دەڤەرێن بەهدینان و هەکاریا.
د بوارێ نیشتمان پەروەردی دا، خەلکێ گوندی چ جارەکێ کێم تەرخەمی نەرکیە، وپێشمەرگایەتی و خزمەتا مللەتێ کورد کریە، پشتی شورەشا 14 تیرمەهێ سالا 1958 زاینی ل عیراقێ رویدای.
بێدوهێ گوندێ ئێکێ بوو بارەگایێ خەبات لێ هاتیە ڤەکرن ل هەمی دەڤەرێ، و کورێن گوندی بوینە پێشمەرگە د رێکخراوێن پارتی دا کار کریە، و ب درێژاهیا شورەشا مللەتێ کورد، هەتا ئەڤروکە.
بو نمونە، ئەڤان پێشمەرگا دەستەکێ بالا هەبوویە د شورەشا ئیلونا مەزن دا، هەر ل سالا 1961، و بەرگری ژ وەلاتێ کریە دژی دوژمنا، و دوژمنێن دەستهەلات وەرگرتی، ئێک پشتی ئێکێ، هەتا روخانا رژێما بەعس و ب دەهان شەهید و قوربانی بو کوردستانێ داینە.
چل کەس ژ خەلکێ گوندی وەکو پێشمەرگە پشکداری د شورەشا ئەیلونا مەزن دا کریە.
رژێما بەعس ل سالا 1976، گوندێ بێدوهێ وێران کر، ل سالا 1992 رێکخراوا کاریتاس هندەک خانیێن بێ سەر و بەر ئاڤاکرن وەکی هەمی دەڤەرێ، لێ هێرشێن تورکیا و توپخانا وان گوندی نەچارەکرن ل سالا 1993 گوندی چول بکەن ڤە، پشتی زەرەرێت گیانی و دراڤی ب خەلکێ گوندی کەفتین، حکومەتا کوردستانێ ل سالا 2002 چەند گوندەک ئاڤەدان کرن، ئێک ژوان بێدوهێ بوو، کو 200 خانی بو ئاڤا کرن، و رێکا گوندی و پروژێ ئاڤێ دروست کرن.
بەلێ ژ ئەگەرا کاودانێن ئالوز و توخیبی، و نەبونا ژێدەرێن ژیانێ گوند هێشتا نە ئاڤابویە ڤە.

هیڤی و ئومێد ئەون، گوندێ بێدوهێ و هەمی ئەو گوندێن کوردستانێ ئاڤەدان ببنە ڤە، و دوماهیا دەردە سەریان و نەخوشیان بیت، بو هەژارێت مللـەتێ مە، ئەڤ گوندێ دێرین کو تەمەنێ وی پترە ژ هەشت چەرخا بزڤریتەڤە گوندەکێ ئاڤەدان وەک جاران.
سەرچاوە: عاسم مایی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2826

بەرئاشێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100803164515464

ئێکە ژگوندێن دەڤەرا بەرواری ژێری یا و سەر ب ناحیا چەمانکێ و قەزا ئامێدییێ ڤەیە، ب دیراتیا 26کم ژ سەنتەرێ ناحیێ ل لایێ رۆژ ئاڤا یێ ڤە.
ل لایێ رۆژئاڤای هاڤینگەها سیارەتیکا یە، ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە سییار و سپیندارا یە، ژلایێ باکوری ڤە گوندێ تاژیکا یە، ژلایێ باشوری ڤە گوندێ بهێرێ یە. ل دویڤ پێزانینا ناڤێ گوندی ژ بەرێن ئاشی هاتیە و هەر ژ کەڤندا ب ڤی ناڤی بەرنیاس بوویە، دیروکا ڤی گوندی گەلەکا کەڤنە و ب سەدان سالە ژیان لێ پەیدا بوویە !!چونکی گەلەک مناسب (مەغبەر) لێ هەنەو ئەڤە وێ چەندێ دیار دکەت کو ئەڤ گوندە گەلەکێ کەڤنە.
ئەڤ گوندە ژپێنچ بنەمالا پێک دهێت :- (1- مالا عەبدی، 2- مالا میروی، 3- مالا سلیمانێ یونس بەرواری، 4 - مالا رەمەزانێ مرادی، 5 - مالا حسین ئاغا ی) و (200) سەروک خێزانا ب خوڤە دگریت و پتر ژ (1100) کەسان بەلێ نهو (44) سەروک خێزان بتنێ ل گوندی دا دژین.
ئاقارێ گوندی :- رۆژهەلاتا گوندی (سەروکانییێ هەتا کەزانا بێریا)، باشورێ گوندی (مرا بان گێڤێ هەتا بهێرێ)، رۆژ ئاڤایا گوندی (بەرگر تەعرا هەتا شێخ هەسن)ێ، باکورێ گوندی (کەلوتکێ هەتا گوزکێ)، ملکێ گوندێ بەرئاشێ ب چاندنێ گەلەکێ بەر فرەهە . هەروەسا(32) کانێن ئاڤێ لڤی گوندی هەنە لەوما رێژەکا باش یا ئاڤێ ل ناڤ ملکێ گوندی هەیە ، و هەر ژ کەڤندا ژیارا گوندییا لسەر بیستان و مازیا و کومرێ(چێکرنا رەژی یێ) بوو نهو ئەڤ گوندەیێ ناڤدارە ب رەز و کەزان و مازیا و سێڤ و خوخ و هەمی جورێن دی یێن ڤێقی،جووت و کێل یێ لێ زۆرە، بەلێ مخابن نوکە خەلکی بەرێ خو یێ دایە موچەی و بوویە ژیدەرێ سەرەکی یێ ژیانێ.
.شینوارێن کەڤن
-1نەه(9) مناسب(موغبەر) یێت کەڤن لڤی گوندی هەنە.
-2طەمبەلە (جهێن کیر) ئەڤ طەمبەلە گەلەکا کیرە دەرێ ڤێ طەمبەلێ نێزیکی میترەکێ یێ فرەهە.
-3چوار ناعوسک ل ڤی گوندی یێن هەین و دوو ژڤان ناعوسکا یان(جووتە شکەفت) دیێژنێ جهێ مەلکی و وەک ژوورەکێ هاتیە چێکرن و سێ چهێن نفستنێ یێن لێ هەین .

گوندێ بەر ئاشێ ژلایێ هزرا نەتەوەیی ڤە : هەر ژدەسپێکا شورەشێ دەهان کەس بووینە پێشمەرگە و چەندێن شەهید د شورەشا ئیلونێ و گولانێ و ئەنفالێن رەش دا کرینە قوربانی ڤی وەڵاتی، گەلەک جارا کەفتیە بەر هێرشێن دوژمنی وچەندین جارا هاتیە کاڤل کرن وسۆتن بو نموونە ل سالا(1963) و(1970) ژلایێ رژێما بەعسا ژناڤچووی ڤە و سالا (1988) ییێ هاتیە ئەنفال کرن هەر ژ لایێ وێ رژێمێ ڤە و خەلکێ ڤی گوندی بەرەف بەحرکێ برینە و سەرەرای چەندین جارێن دی یێن نەخوش.
پشتی سەرهلدانا پیرۆزا بهارا(1991)ێ خەلکێ گوندی ڤەگەریایە سەر خاکا باب و باپیران ول (1991 - 1992) گوندێ بەرئاشێ هاتیە ئاڤاکرن ل سەر جادێ ژبەر کو ژین و ژیارا گوندی ل ڤی جهی ب ساناهی ترە ژ جهێ کەڤن.
ل سەر دەمێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ چەندین پرۆژە بوڤی گوندی هاتینە جێ بە جێکرن وەک :- ئاڤاکرنا (44) خانیا ژلایێ رێکخراوا(شێلتر) و دگەل پارێزگەها دهوکێ ، کولانا بیرەکا ئرتیوازی یا ئاڤێ، نیژەنکرنا قوتابخانا بەرئاشێ، چێکرنا مزگەفتا بەر ئاشێ، گەهاندنا هێلا کارەبێ.
سەرچاوە: ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2827

بەرچی

http://www.kurdipedia.org/?q=20100817155594718

ئێک ژ گوندێن دەڤەرا نهێلێ گوندێ(بەرچی)یە سەر ب قەزا ئامێدیێ ڤە، دکەڤیتە ناڤەندا دەڤەرا نهێلێ ل پێش و پاشێ زنجیرا چیایێ مەتینی، ل سالا (1988)ێ ژ ئە نجامێن هەوا رەشا ئەنفالا ب دروستی وێران بوویە و نوکە گوندێ کەڤن کافلە ل جهێ بەرێ نەهاتیە ئاڤا کرن، تازە ل پێش چیایی هاتیە ئاڤا کرن.
ئاڤارێ گوندی هەمی چیا و شکەفت و دارو بارە و دارا کەزانێ و بەری و مازی و دینداری و چنارا ژهەمیا مشە تر و بەرچاڤترن و هەرئێک ژ لایەکی ڤە دبەرهەمدارن و گوندی یا ب درێژاهیا دیروکێ یێت پاراستین!! دیسان دارێن گوێزا و باهیڤا و سپیندارا و مێوێن تری ل هەمی جها دبەرچاڤن.
ژێدەرێن ئاڤێ کانی و کانیک و بیرن، ل هاڤینێ گوند چوول دکر سێ هەیڤێت هاڤینێ ل زوزانا(گنیێ) دبوراند جهەکێ گەلەکی خوشە وسێ کانیێت ئاڤا تەزی یێت هەین هەلبەت دارا تی یا رەوشەکا تایبەت یادایە کەپرێن گوندی یا، تی ڤێقیەکێ هندی بێژی شرین و بتامە مروف ژێ تێر نابیت، ئاڤارێ گوندی مروف دشێت بکەتە چەند پارچە و هەرئێکێ تایبەت مەندیا خویا هەی(سپنە، بێژیێ، گنیێ، هەر دووکێل، دەشتانا،هاریا) گوندێ سەرگەلێ دکەڤیتە رۆژ ئاڤا، وژلایێ رۆژهەلاتێ ڤە گوندێ گوهەرز، بەڵاڤە، رەشاڤە،گویزیکا خراب، ژلایێ ژووری گوندێ سێریێ و درگینێ یە، وژلایێ ژێری سپنک، سپیندارا خەلفو، گوندێ گرگاشێ یە.
کارو بارێت جفاکی: گوندی یا دەهوانێت کوم دکرن حەتا حەفت بیک و زاڤا ڤێکرا یێت

ڤەگوهاستین، پتری یا دەهواتا ل دەمێ پاییزێ دکرن،پێگورکانێ کارەکێ سروشتی بوو،نێزیکی(100) خزمایینیا دگەل گوندو عەشیرێن دورێن خو پێت کرین، ژن رە ڤاندن وژن بەردان کریارە کا گەلەک شەرم بوویە ل نک گوندی یا و رێزەکا تایبەت بو مە سیحیا هەبوویە، توشی هیچ ئارێشێن جڤاکی نەبوینە بتایبەت دگەل خەلکێ گوندێ (درگینێ.(
ژینا گوندی ل سەردارێن ئامێدیێ و ئامانێت درگینا و رەزو پەزا بوویە بتایبەت خودانکرنا بزنا چونکە دارێن بەری و مازی دمشەنە دیسان هەڤرست دارەکە ل هەمی دە مێت سالێ یا شینە وزستانێ پەز دخوت و ئەڤ گوندە جهێ بەفرێ بو شەش هەیڤا خەلکی پێتڤیێت خو ئامادە دکرن. شەڤێت زستانێ هەمی ب شەڤەڕوکا دبوراندن و زبارە دکرن ژبو شوولێت خو هەمی گوندی نێزیکی (400) سەرۆک خێزانانە ئەوێن خو ب بەرچی دزانن هندەک ژوان دەربەردەر بوینە، دوو مال بەری سەد سالا ل گوندی چووینە (مالا رەڤی و مالا مەرێ) (300) خێزان ئەوێن ناسناما گوندی هەی خێرو شەرێن وان دهەڤپشکن ژوان (150) مال نوکە ل گوندی ژینا خو دبەنە سەری و (150) مال بەلاڤە بوینە ل ناڤەندا باژێرێ (دهوکێ)، و گوند و ئوردیگایێت دەورو بەرا و (4) خێزان و چەند زگوردەک دەربەدەری وەلاتێت دەرڤە بوینە. کەڤنارێا ڤی گوندی پتری ژ گورستانا دیار دبیت و شینەوارا لێ ژوان(کاڤلێ فەرەنگی وکەڤرێ کونیشکا و گاڤا جنێ و شکەفتا شێخی) و چەپەرێ (صالحێ صافیایێ) کو دکەڤیتە سەرێ سییارێ دناڤبەرا زوماگینێ و رەشاڤە دیارە ل بزاڤا (1945) هاتیە چێکرن. گەلەک جارا گوند وێران بوویە ژ بەر ئەگەرێن (سروشتی ونە ساخلەمی و دیسان شەڕو پێکدادانا) بەرەڤانی کرنا گوندییا یا خویایە هەر ل سەر دەمێ میر و پاشا و هەتا ئەفروکە و شەهید داینە دکەفندا و هەتا نوکە، ڤان ماموستایێن ئاینی خزمەتا گوندی یا کری ژوان مەلا (عەبدوڵلا کارە یی و ئەحمەد زێوە یی) و یێت گوندی ژوان مەلا (حمد امین، محەمەد طیار، محەمەد علی، جەعفەر، لزگین) هەردەم ل گوندی و مەزن و مختار هەبووینە ژوان (شاهین، کرێت، قەپلان، سعد، ئەحمەد مشختی، ئەحمەد محەمەد امین، مصطفی رمضان، کرم رەشید، محەمەد طاهر ئەحمەد، عبدالوهاب، عەبدولغەفار)ڤان مختاریا گوندی یا کری ژبلی ناڤبەرارا ژبەر کاودانێت سیاسی هندەک کەسا خزمەتا گوندی یا کری ئەو ماموستایێت مە ناڤێت وان دیارکرین بارێ رە وشەنبیری ل سەر دەستێ وانا دەست پێکریە و دیسان ئێکەم جار ل سالا (1959)ێ خاندگەهەکا سەرەتایی هاتیە گوندێ (درگینێ) زاروکێت گوندێ بەرچی بەشداریا تێدا کری هەر چەندە رێکادەمژمێرەکێ یا دویرە، پشتی کارە ساتا (1975)ێ بو ئێکەم جار خاندگەه هاتە گوندێ بە رچی ل جهێ نوکە گوند لێ هاتیە ئاڤاکرن. نوکە دوو ئاڤا هیێت خاندنگەها ل گوندی هاتینە ئاڤا کرن هەرسێ قوناغێن خواندنێ قوتابی تێدا دەوامێ دکەن ل گوندێن گوهەرزێ و بە ڵاڤە و سەرگەلێ و ئوریکایێ وکوانێ قەستا ڤی گوندی دکەن ژبوخواندنێ. سالا(1988)ێ ژ ئەگەرا ئەنفالێ (95) خێزان دەربەدەری ئیرانێ بوون هەتا سالا (1997)ێ هەمی زڤرینە ڤە، ب سەدان خانی هاتینە ئاڤا کرن ژلایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە، لێ تەنها (30) خانی ب کونکرێتی هاتینە ئاڤا کرن، هەر ژبەر ئەگەرێن ئەنفالێ (20 _30) خێزانا ل هەڤڵیرێ نە ل هەردوو ئوردوگایێت (بەحرکێ و جەژنیکان) ئاکنجینە حەتا سەرهلدانا (1991)ێ، و(10) زەلام هاتینە بێ سەرو شوین کرن. گەلەک گورێت کوردا ددیارن دناڤ چوول و گورستانیێت گوندی پتری یا وان خودانییێت وان ناهێنە نیاسین لێ گورێن (عیسێ

سوار و علی و علی)د دیارن دناڤ گورستانێ دا. خەلکێ بەرچی یێ هاتیە نیاسین ب گوتنا سترانا و حەیران و حەنەکا،هونەرمەندێ بەرکەفتی (شڤان پەروەر) دسەرەدانا خودا بوڤی گوندی خویاکریە کو بەرچیا کەلتورێ کوردی یێ پاراستی. پشتی سەرهەلدانا پیرۆز سەروکێ هەرێما کوردستانێ سەرا گورستانا گوندی دایە ب مەرەما سەرەدانا گورێن عیسێ سوار و هەڤالێت وی. ئویجیاخێت نوکە ل گوندی (مالخێ و حسن و خەیری و عەبێ و مەما و عەلێ و مشکێ و خانزادێ و حەمەرەڤا و چاڤشین) پتریا وان ژ هندەلان و هورک و بێدا و شینێ و بناڤیێ یێت هاتین نزیکی (9 - 10) بابکا .
سەرچاوە: نەزیر بەرچی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2828

بەروشکا سەعدون

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621458

گوندێکە سەربە شارەدێی (مانگێشکێ(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2829

بەروشکا کاتولیا

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621461

گوندێکه سەربە شاری (دهوک(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2830

تیلەرێ - تویلەر

http://www.kurdipedia.org/?q=201008051147024669

گوندێ تویلەر د کەڤیتە پارێزگەها دهوکێ- قەزا ئامێدیێ - ناحیا کانی ماسێ - دەڤەرا بەرواری بالا و ئەڤ گوندە دکەڤنە دەور و بەرێن گوندێ تویلەر :- (هەدێنە) دکەڤیتە ژووریا وی،(کانی سارکێ) ل رۆژئا ڤا، (ئەلکیشکێ) ل روز ئاڤایا ژێرییا گوندی،(باتیفا سەیدا و راڤینا و ئورمانێ وئورمەدادا) دکەڤنە رۆژهەلاتا ژێرییا گوندی،(بناڤییێ)دکەڤیتە رۆژهەلاتا ژووربیا گوندی.
ژکەڤندا(قەرەتوین) باژێرەکێ بچویک یێ دەڤەرێ بو بەلێ پەیڤەکا نوی پشتی ئوسمانیان کوردستان داگیر کری هاتە ب کارئینا ئەوژی(تویلەر) وئەڤ پەیڤە ژ دوو پارچا پێک دێت پەیڤا(توی) یا کوردی وپاشگرێ(لەر) یێ تورکی ئانکو جهێ گەلەک توی لێ. و مێژوویەکا کەڤن هەیە و شینوارێت گوندی دزڤرن بو بەری 2000 سالان، و بارا پتر ژ گوندی کەڤرن لەو ما هاتیە ناڤ کرن ب ناڤێ تیلەرا سەرکەڤری. تویلەرێ گرنگی یا خو هەیە کو دکەڤیتە دناڤبەرا چەندین گوندێت دەڤەرا بەرواری بالا دا وەک راڤینا وباتیفا سەیدا و ئەلکیشکێ وکانی سارکێ وسەرەڕو هەدێنە و بناڤیێ. یان سنورێت ڤان گوندان ب خوڤە دگریت دیسان دکەڤیتە لایێ پشتێ ژجادا ناڤ بەرواری یان (لایێ بەرۆژ بەرامبەر چیایێ مەتینی) . و چەندین کەرستێن جورە و جورە وەک گوتن لێ هەنە وەک :- خیز، خوێ، شیشە، گێچ..........هتد.
گوندێ تیلەر ژ هەمی لایان ڤە یێ تمامە بەس ژلایێ ئاڤێ ڤە نەبیت هەر چەندە گەلەک ژێدەرێن ئاڤێ ل گوندی هەنە بەلێ دکێم ئاڤن و ناڤدارترین کانیێن گوندی ئەڤەنە (کانیا سپی، کانیا ئاقاری، کانیا مزگەفتی، کانیا گەلکی ، کانی مالێ ، کانیا سەر رێزیکێ، دەراڤێ گەرێ، کانیا بن موغبەرێ، کانیا ناڤ گەلی، کانیا شورێ) .
گوندێ تویلەر ژسێ جهێن ئاکنجیبونێ یێن سەرەکی پێک دهێت ئانکو ئەم دشێین بێژێن ژ سێ گوندا پێک هاتی یە (گوندێ زووری - گوندێ نیڤەکێ - گوندێ ژێری) و گوندێ سەرەکی تا نوکە ژی گوندێ نیڤەکێ یە و بەهرا پترا مال و خێزانا لێ

دئاكنجينه.. گوندەكێ ساخلەمە ژهەمی لایان ڤە بگرە ژلایێ سروشتێ یان ژینگەهێ یان بهێن فرەهیێ ڤە یان ئاڤا گوندی، ب تایبەت كانیا سپی كو د بیت جورە كەرستەك كیمیائی یێت ناڤ ڤێ ئاڤێ دا بەرپرسە ژبلندیێ و گەشەكرنا هەمی تشتی (مروڤ، گیانەوەر، داروبار....)، چونكی خەلكێ گوندێ تیلەر هەمی دبلندن. هەروەسا بلندی یا گوندی ژی دبیت ئەگەرەكێ ساخلەمیێ بیت، بایەكی گەلەك خوش وفێنك ل ڤی گوندی دهێت. دیسان دەڤەرەكا بەفرینە.
ژ لایەكێ دی ڤە خەلكێ گوندی مژویلی دوو تشتان بووینە پێخەمەت پەیداكرنا ژیانا رۆژانە ئێك پەز، و دوو رەز، گەلەك پەز دهاتە ب خودان كرن ژبەر هەبوونا چەروانەكێ خوش و بەرفرە بەلێ ل وەرزێ زفستانێ ئەڤ پەزە دهاتە دەرئێخستن ژ گوندی بەرەف دەڤەرێت مزیری ودوسكی یان ڤە ژبەر بەفرا زۆر، وبەهرا پترا دەرامەت و دار و بار و شینكاتی و جوت وكێلانا گوندی یا دێمە و كێم بیستان و زەڤیێن ئاڤی تێدا هەنە رەز ژی نە یێن تری ب تنێ بوون بەلێ گەلەك جوورێت فێقی هەبوون وەك سێف دێمك و حلیك و بەهێن دێم و هرمیك... هتد ، دیسان جورە بازرگانیەك ژی هەبوو چونكی نێزیكی سنورێ توركیایە، بازرگانی یا پەزی و مێویژا وكەزانا و باهیڤا، بارا پتر ل سەردەمێ كەڤن دهاتنە گوهرین دگەل دەخل و دانا وبرنجی ل دەشتێ وەك دەشتا سلیڤانەیا، ومیسل و دوسكی ومزیریا. ئەڤ گوندە هەرچار وەرزان بخوڤە دبینیت، و ئاخا تیلەرێ ئاخەكا زێرینە ودیرە ژ گەلەك ئاتافیت نەخوش یێت چاندنێ.
ژلایێ جڤاكی ڤە تویلەر ژ(5) بنەمالێت (ئویجاخێت) سەرەكی پێك دهێت:- (بنەمالا مال ئومەرا، بنەمالا سامێ، بنەمالا ئالێ، بنەمالا عەلێ، بنەمالا بەسێ) و بنەمالا ژ هەمیان كەڤنتر د گوندیدا مال ئومەرا یە، ئەڤ بنەماله ل دەسپێكا ئاڤاكرنا گوندی خوجهێت گوندی بوون. و ژ شەرنەخێ هاتبون و ب بورینا وەختی هندەكێن دی ل دور وان كومبوون. بنەمالا سامێ وەكی هەر بنەمالەكا دی ژهندەك مرۆڤان پێكهاتیە وژناڤێ سامی هاتیە (3) برا ژی هەبون ئالیخان، علی، حسین. وهەر ئێك ژڤان بۆ بنەمالەكا بوش دوو ژوان بنەمالان ل گوندێ تویلەرێ دژیان یێت دی ژی ل گوندێ قەوالێ ئاكنجی بوون سەر ب دەڤەرا هەكاریا، و بنەمالا ئالێ ئالیخان برایێ علی و حسێنی و سامی بو. و ب بورینا سالان ئالیخان بۆ بنەمالەك هەروەسا بنەمالا ئالی ب خوژی بوویە دوو بابک دبێژنێ بابكێ عەبێ و بابكێ ئالی بنەمالا عەلێ عەلی ژی برایێ وان بو نوكەبنەمالەكا جودا ژێ دروستبوویە، ئەڤ بنەماله(3) بابكا ب خوڤە د گریت بابكێ مالا بروی و مالا مەلای ومالا عەلێ و ژلایەكێ دی ڤە برایێ سامی ئالیخان و علی و حسین هینگێ دەربەدەربون و نوكەل گوندێ قەوالێ یێت بووینە بنەمالێت مەزن. بنەمالا بەسێ وەكی هەمی بنەمالێت گوندی یێت مشەختی گوندی بووین وحەتا نوكە ئێكە ژپێنج بنەمالێت گوندێ، و رەسەنیا ڤێ بنەمالێ دزڤریت بۆ گوندێ ئەلەمینێ سەرب هوزا ڤەشیریا ڤە.
دبیت تیلەری نێزیكی (600) مالا وزێدەتر بن بەلێ ئەف ماله دبەر بەلاڤن ژبەر كو تیلەر جهەكێ چیایی یە، ژبەرێ وتانهو خەلكێ گوندی ڤەستا دەڤەرێن دی دكر، بۆ نمونە تیلەری ل ڤان دەڤەرا هەنە :- بامەڕنێ، قەدش، مەمانێ، كورێت كافانا، دهوك، میسل، بەغدا، زاخو، باتیفا گولیا، دەركار عەجەم، گرشین، سێمیل ، مالتا.
ل سالا (1979) گوندێ تویلەر وەكی گەلەك گوندێن دی ب دەستێن رژێما بەعسا فاسشت هاتیە سوتن و خرابكرن و خەلكێ گوندی هاتیە ڤەگوهاستن بۆ كومەلگەها باتیفا ل دەڤەرا گولیا، بەلێ هندەك خێزانێن گوندی دگەل چەند خیزانێن گوندێن تیا

سەیدا و راڤینا و ئەلکیشکێ ب نهێنیڤە گوندێ تویلەر یێ نیڤەکی ئاڤاکریە تا ئەنفالا رەشا سالا(1988) و ڤان خێزانا قەستا تورکیا کریە ژبەر هێزێن رژێما بەعس تا سالا (1991) پشتی سەرهلدانا پیروز و کوچا ملیونی خەلکێ گوندی زڤریە ئاخا خوە، ئو پیچ پیچە گوندێ خو جارەکا دی شینکریە و ئاڤەدانکریە.
خودێ ژێ رازی (مەلاتاها یێ حەبیبی) ، کوئێک ژوان کەسێن گەلەکێن ناڤدارە ل دەڤەرا بەرواری بالًا وکوردستانێ و عێراقێ هەمیێ ب زانین و تێگەهشتن و نوژداریا میللی دهەمی جورێن نە خوشیێن دەرونی و ئەندامی کو خەلکی ژهەمی دەڤەرێن عێراقێ قەستا ڤی زانای کریە بۆ چارەسەریا هەمی رەنگیت ئێش و نەخوشیا.
شینوار و گورستانێت گوندێ تویلەر
گوندێ تیلەرێ ئێکە ژ وان گوندێن گەلەک کەڤنار و دێرین ل دەڤەرا بەرواری ژووریا و گەلەک شینوار و جهێن ناڤدارلێ هەنە وجهێن دەست نیشانکری وەکی دویرگەه بۆ زێرەڤانیێ ل ڤی باژێرکی (قەرەتوین) هاتبون دانان، یا ئێکێ ل بلنداهیا سەرێ کێری بەرامبەری گوندێ راڤینا ل هنداڤی رۆژهەلاتا تویلەرێ، دویرگەها دووێ(دەریکێ گورگا) دکەڤیتە روژئاڤا تویلەرێ هنداڤی ئەلکیشکێ. و گەلەک شینوارێت دی هەنە مینا گورستانێت تویلەر کو پتر ژ (8) گورستانێت مەزن بخوەڤە گرتینە کو مەزنترین گورستانن ل دەڤەرێ کو گەلەک شەڕو پێکدادان ل دەڤەرێ پەیدابوینە ئەڤروکە ژی کاڤل وشینوارێت باژێرکێ قەرەتین د دیارن، ل سەردەمێ ئوسمانیا وەکو باژێرەکێ بچویک بۆ نێزیکی (800 - 1000) مالا ل ڤی گوندی ژیاینە ژبەر ڤێ ئێکێ چەندین گورستانێن مەزنێن بناڤ ودەنگ لی هەبوینە و تانوکەژی د دیارو بەرچاڤن ژوانا گورستانا دو شاخکێ ژکانیا سپی دەست پی دکەت تا دگەهیتە خێریزێن کەڤن ب درێژایا (500م) وفرەهیا(300م) ، گورستانا ئاڤاری ژبن کانیا مزگەفتا گوندێ خوارێ دەست پێ دکەت و ل هنداڤ گەلی ب دوماهیک دهێت درێژیا وێ دگەهیتە(800م) وفرەهیا وێ دگەهیتە(600م) ، گورستانا گەرینێ ژهنداڤ گەلی دەست پێ دکەت تا دگەهیتە بێدەرا گەرینێ ب درێژیا(500م) وفرەهیا (200م) گورستانا ستوکورکێ ژ شکەفتا کەرا دەست پی دکەت ول مزیەتوکێ ب دوماهیک د هێت ودرێژیا وێ دگەهیتە(600م) وفرەهیا وێ دگەهیتە(400م) ، گورستانا جنینێ ژئاڤیکا دەست پێ دکەت تا دگەهیتە جنینێ بخوە ب درێژیا(600م) وفرەهیا(400م)، گورستانا گەلیێ دەرخینکا ژگێجکا دەست پێ دکەت ول گەلیێ دەرخینکا ب دوماهیک دهێت درێژیا وێ دگەهیتە(300م) وفرەهیا وێ(150م) گورستانا قوپەکێ ژ کانیا دەشتا گەلکی دەست پێ دکەت و ل پیرمرادا ب دوماهیک دهێت درێژیا وی دگەهیتە(1000م)، گورستانا گوندێ ژووری فرەهیا وێ دگەهیتە (500م) ژبەرامبەری قوپەکی دەست پی دکەت تا دگەهیتە جڤاتێ درێژیا وێ دگەهیتە(600م) وفرەهیا وێ(400م) ، گورستانا گەرێ ژ رۆژ هەلاتا گوندێ ژووری دەست پێ دکەت تا دگەهیتە سەر کەڤرا ب درێژیا (700م) وفرەهیا (350م)، گورستانا سەرێ ملکێ ژ رۆژ ئاڤایێ گوندێ ژووری دەست پێ دکەت ول کورکێ ب دوماهیک دهێت ب درێژیا(300م) وفرەهیا (150م .(ژێدەر :- رۆژناما تیلەر ژمارە (سفر.(
سەرچاوە: عەلی رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2831

جزیرێ - جزیرە

http://www.kurdipedia.org/?q=20101231085618200900

قەزایەکا سەر ب پارێزگەها شرنەخێ ڤە ل کورستانا تورکیا، (روژهەلاتا باشورێ ئەنادولێ)جزیرێ ئێکە ژ کەڤنترین باژێرێن کوردستانا تورکیا، د وی سەردەمی دا ناڤەندا حوکمڕانیا قوماهو بوو، ناڤێ وێ ژ پەیڤا (جزیرة) دورگەه دهێت ژ زمانێ عەرەبیێ، چەندین ناڤدار ل وێرێ بووینە وەکی ئیسماعیل ال-جزرێ و برایێن وی کو مێژوونڤێس بوون، دیسان قەبرێ قەهرەمانێن داستانا مەم و زین یا ئەحمەدی خانی ژی ل وێرێ نە، هژمارا خەلکێ وێ ب گورەی ئامارێن سالا 2007 ێ 105.651 کەسن، دویماهیک بڕیار هاتیە دان ئەڤ قەزایە ببیتە پارێزگەهەک.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (روژهات سەعید) سەبارەت بە (جزیرێ) لە: 31-12-2010 0:11:02

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باکووری کوردستان

جهـ: شارۆچکە

ژمارە: 2832

چی

http://www.kurdipedia.org/?q=20110830153255608240

سەربە ناوچەی دۆسکی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2833

چیایێ بشێشی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012023331063929

ناڤێ چیایەکی یە ل زنجیرا چیایێ مەتینا، دکەڤیتە هنداڤ هاڤینگەها سیلاڤێ رەوشا بەهدینان وجوانیە کا تایبەت ددەتە کەلها ئامێدیێ یادێرین ژلایێ ژووری هەروەکی دڤێ بەندا سترانا (شاهینی) دا هاتیە گوتن

ئەزێ ب ئامێدیکا رەنگین بێمو

یاب کەلا تە

لپشت دا بشێشە

ل بەردا وەڵاتە

ژێدەرێ ئاڤا ئامێدیێ و سیلاڤێ و رویباری یە، هەروەکی ئەولیا چەلەبی دپەرتوکا خو دا بڤی رەنگی بەحس کری (ل ناڤ کەلها ئامێدیێ دا، دووژێدەرێن مەزن یێن ئاڤێ هەنە یا ئێکێ سەروکانیا مزویرکا نە، ویا دووێ کانیا خاتونێ یە، ئەڤ هەردوو ئاڤە ل بن چیایێ بشێشی دهێنە دەر و ل بن پرا قوبەهان تێکەل دبن) ئەڤ چەندە ل سالا (1665) ز هاتیە بەحس کرن و ناڤێ چیایێ بشێشی هاتیە گوتن. رۆژ هەلاتا چێآیێ بشێشی گەلی یێ کانیا سنجێ دکەڤیت و چیایێن کیج وبالولک وقولنگ، باکورێ چیایێ بشێشی بەرێ سیلێ یە جهێ سەیرانێت ئامێدیا ل بهارا دیسان چیایێ ئەلهوی و کێریێ ئامێدیێ ژوانا سەرێ ئامێدیێ وجاربی و خەلاڤا وەکی دبەندەکا سترانا حەمکێ داهاتی:

منێ چ سەیران نەدیت

ژسەیرانێت سەرێ بشێشی

مقابل (بەرێ سیلێ) خوشتر

رۆژ ئاڤا چیایێ بشێشی گەلیێ مزویرکایە دکەڤیت، ئەوێ مەزنترین سەرهەلدانا ئامێدیێ لێ هەوداى ل هەیڤا تەباخێ ل سالا (1919) ز وەکی پارچە سترانەکا کوردی دا هاتی یە:

مزویرکا خوش بەحەشتە

یارکا من کەرامەتە

بشێشێ بەر قیبلەتە

یێ سبەهیە و هەیبەتە

پشتی من گەلەک پسیارکری دیارە ژ (پێشکێش) ناڤێ وی هاتیە وکورت بوویە (بشێش). بلنداهیا چیایێ بشێشی ل سەر لێڤا دەریایێ (2150) م یێ بلندە بشێش چیایەکێ ب خەمل وجوانە، جوانیا بشێشی ب دول و نهال و کەڤرو بستی وزنارو جەلختا و شکەفتا جوانیا خو دئینیتە پێش، یێ پر د ارێن بەری و مازی و دیندار و کەزان و گوهیشک وکەلەک رەنگێن دی یێن دارا، جهێ هەمی رەنگێن پەنجارێن بهارێ یە ژ گژ و گیا لێ شین دبن وەکی رێڤاس وگەنگر و لیش و سوریاز وکڤارکا یە، جهێ حساردانا و مەخەلا پەزێن کیڤی یە کو چ جار ژڤی چیایی خلاس نابن، تەیرو تەوال لێ د مشەنە وەکی تەیرێن بازی و ئەلهوی وقورتا ژکەڤن دا جهێ راڤ ونێچیرا میرێن ئامێدیێ بو هەر وەکی دبەندەکا سترانا زێمار یا خاجە ئالیخان بەگێ داهاتیە گوتن:

هوین بێژنێ-:

ئەڤە کەکێ تە خاجە ئالیخان بەگە یێ تێت و

ل راڤ و نێچیرا

ل چیایێ بشێشی

ئەو کەسێ دڤێت بچیتە نێچیرێ ل ڤی چیایی بکەت دڤێت شارەزای یەکا باش ل چیایی هەبیت ژ بەرکو گەلەک یێ ئاسێ یە ودویر نینە رێک ل بەر مرۆڤی بەرزەبیت، گەلەک شکەفت یێ ل ڤی چیایی هەین و رێکەکا ب تنێ دچیتە کوپیتکا چیایێ بشێشی و سەرێ چیایی گورەک لێ هەیە نەهاتیە زانین کایێ کێ یە. چیاین بالوک وکیج و بشێش و شێخ سەین و چارچەل ژجهێن داستانێن پێشمەرگێن کوردستانێ و شورەش وسەرهەلدانێن گەلێ مەبووینە، نەمازە شورەشا ئیلونا مەزن و گولانا پێشکەفتن خواز هەردەم وەکی کەوێن کوردستانێ لێ قەبینە ودەنگێ تڤەنگ وچەکێن وان لێ دەنگ ڤەدایە.

ژ مالپەرێ ئامێدیێ

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ:	چیا

باژێر:	ئامێدی

ژمارە: 2834

چیایێ زاوا

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218013550831

دکەڤیتە باشوری هنداڤی باژێرێ دهوک، جهەکێ گوزاریە و گەلەک گەشتیار قەستا ڤێ دڤەرێ دکەن بو سەیرانا و بیرەوەریا ژبەر کو یێ بلندە و هەمی باژێری دهوک دهیتە دیتن. لبەرە هندەک جهێن گەشتیاری لێ بهێنە ئاڤاکرن ب رێکا هندەک کومپانیا ڤە ل پاشەروژێ.

تایبەتمەندیێن بابەتی

جهـ:	سەیرانگا

ژمارە: 2835

چیایێ لینکی

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012023365863930

چیایێ لینکی ئیکە ژ چیایێن جوانێت کوردستانێ و ناڤ ودەنگێت خو هەنە ل دەڤەرێ، دکەڤیتە زنجیرا چیایێ مەتینی، ل روژهەلاتا چیایێ لینکی لوتکێ کورەژارخویا دبیت، و ل روژئاڤایێ ئەڤ چیایە ب رێکا دەرەجێ دکەڤیت.کو ئەڤ رێکە د کەڤندا رێکەکا ئیستراتیجی بویە بو هاتن و چوونا کاروانییا وە ژ لایێ باکوریڤە دکەڤیتە هنداڤ زوما کانیێت میرا، و ژلایێ باشوری ڤە دکەڤیتە هنداڤ کومەلگەها هێتوتێ.
تەنیا ئێک بوچون هە یە بو دیا رکرنا ناڤێ ڤی چیایێ کا ژ کیڤە هاتیە. ئەوژی دبێژن د کەڤندا ل سەردەمێ نەبونا چەکێ(تڤەنگ و قەناسا)بازەبەرەک هەبویە کو رێکا پەزێن کیڤی بوویە،و ب وێ رێدا دەرباز دبوون، ئەڤجا ژ بوو گرتنا پەزێن کیڤی نێچیرڤانان لینکەکێ مەزن سەر و بنێت وێ کون کرن، و دارەکێ درێژ د وان کونارا بر،دانا درێکا پەزێن کیڤی دا ل سەر وێ بازە بەرێ، دەما پەزی خو دهاڤێتێ بو دەرباز بوونێ ئەڤ لینکە دا زڤریتن و دا پەز د چیادا چیتە خارێ و دا بیتە نێچیرا نێچیرڤانا ن. ژ بەر ڤێ چەندێ ئەڤ لوتکە ب لینکی هاتیە ناڤ کرن.
ئێک ژ دیمەنێن سەیرێن ڤی چیایێ زوما کێریێ لینکی یە.ئەڤ زومە دکەڤیتە کوپیتکا چیا و چ ژێدە رێن ئاڤێ وەکو (کانیک و جو بار) لێ نینە.لێ دوو ژێدەرێن سەرەکیێن پەیدا کرنا ئاڤێ لێ هەنە ئەو ژی ئەڤێن خارێنە.:
-1کەڤێن بەفرێ .: ئەو کەڤێن دهاتنە ب کار ئینان ژ لایی شڤانان ڤە ئەڤێن خارێ نە:
ا- کەڤیا کیرکێ شابێ (ناڤ تەمبوڤ(

ب- کەڤیا حەسەن
ج- کەڤیا بهاری
د- کەڤیا شینوکی
ر- کەڤیا دولکی
ز- کەڤیا میخەسکێ
و- کەڤیا رەبەنوکی
ە- کەڤیا وارکێ بن بەری
ف- کەڤیا بابیە
-2کونچالک:ئەڤ کونچالکێن ل خارێ دیار زوزانییت ڤێ زومێ کو خەلکێ گوندێ هێتوتێ بوون، ب کار ئینانینە وەک ژێدەرەک بو پەیدا کرنا ئاڤێ،لی خەلک دچوو و بەفر دکرە هندەک ژ ڤان کونچالکادا و هندەک ژڤان کونچالکاژی ژ جار ڤالا نابن ژ بەفرێ.لەو را ژی ئەڤ ئاخفتنە ل سەر هاتیە گوتن.
گارە گو ئەس مرم هندی بەفرێ لخو دگرم
لینک دیێژیتێ هەر ئەس ل تە بلند ترم

ا- کونچالکێ (کونچالکا ئاڤدل عومەرا(
ب- کون قاقیشکێ
ج- بیرا جی
د- شکەفتکا رحێ
ئەڤ کونچالکەژی گەلەک دکیرن، ب وەریسا دچونەتیدا و بەفر هەلدکێشا.

ل هەیڤا گولانێ هێدی هێدی خودانێت تەوشو تەوالی و زوزانی یا قەستا کێرییێ لینکی دکر.دەما دگەهشتنە بنەجهێ ئێک ژ شڤانێت ب هێز دەست نیشان دکر، بو برینا بەفرێ بو پەزی و مروڤان. شڤانێ دەست نیشان کری بەفر قالب قالب دبری، بەفرا پەزی د دانا سەر بەرا و حەلانا و دا پەزی بەر دەنە سەر. بو مروڤان ژی کاتک چێ دکرن.
کاتک :. درستکرنا حەلانەکی و دانانا قالبەکێ بەفرێ ل سەر وی حەلانی وەسا کو ئاڤرێژا وی هەمی د ئیک جهدا کوم ببیت یان بچیتە د ئامانەکیدا.و دانانا قالبێ بەفری ل سەر بەری دگووتێ کاتک.

دیسان ئەگەر بەحسێ مخەلێت زومێ بکەین پرانیا وان دکەڤنە سیبەرێ و وەسا دڤێنکن، کو ئەگەر شڤان لێ بنڤن ناقەتینن. لەورا شڤان مەجبور دبن بخو جهەکی پەیدا بکەن کو هەر چ نەبیت نیڤا لەشێ وان ل بەر تیروشکا روژێ بیت.ژ بوی خو پاراستن ژ سەقایێ ڤێنکێ وێرێ .

گەلەک رێک هەنە بو سەرکەڤتنا سەر ڤی چیایێ ئو پرانیا وان ژی دئاسێنە ژ واناژی ئەڤێن خارێ نە.:

-1رێکا تریکا گورگی
-2رێکا لاندکێ :. ژ بەر هندێ دبێژنی ریکا لاندکێ کو بەرەکێ مەزن نێزیکی(1000 کگم) گرانیا وییە ب تەخمینکرنێ.ئەڤ بەرێ مەزن دکەڤیتە دیماهیکا رێکی، ئەگەر مروڤ دەستێ خو لێ بدەت وەکی لاندکێ دهێتە هژاندن هەر چەند ب هێزەکا کێم ژی بیت.

-3رێکا دوشکی
-4گافکا کەڤیا بابیە

5-رێکا حەشىێ گوڤا گەوەر :. ئێکانه رێکه کو حەیوانێت بار هەلگر تێرا تێن و دچن.
6-رێکا دەریێ دارێ

لێ تشتێ دن یێ سەیر ل ڤی چیایێ پێکهاتا وی یه. کو گوپیتکا چیا کێم رووەک و گژ و گیا لێ هەنه،بەلێ ژ ناڤەراست و خارتر گەلەک جورێن گژ و گیا و دارو باری لێ هەنه. و ئەگەرێ کێم یا دارو باری و گژ و گیا ل سەرێ چیا ڤەدگەریت بو پێکهاتا جیولوجی یا وی.وە پرانیا ئەردێ وی یێ گرتیه ب بەرێن کوندار و تیژ. و دیمەنین ڤان بەران جوانیەکا دی ددەنه ڤی چیایێ. ئەگەر سرنجێ بدەیێ هاتی یه گوتن کێریی لینکی ئەڤ ناڤە ژی ژ بەر تیژ یا بەران کو وەکی دەڤێ کێرانه(چەقو) لەورا هاتیه گوتن کێریی لینکی. ژ لایێ بەرهەمێن رووەکی ێن سروشتی ڤە ژی ئێک ژ چیێن بەرهەمدارە. هەر وەکو گشت چیێن دن ین کوردستانێ، گەلەک جورێن گژ وگیا دارو باری لێ هەنه کو هەر ئێک ژ بو مەبەستەکێ دهیته بکار ئینان.وە گژ وگیا و دارو بارێ ل کوپیتکا چیا هەین ئەم دشێن بکەینه سێ جور کو ئەڤین خاری نه.:
1-گیایێن دبنه ئالەک بو چەراندنا حەیوانی ژ واناژی ئەڤەنه (چەڤر، رەسە، باک، شەڤە مە، تیسی)
2-گیایێن مروڤان ب کار ئینای د خارنێت خوێن کوردەواریدا، ژ واناژی ئەڤە نه.(چورین، بودمک، گەزنک، کڤارک، کەنگر، سترک، سوریاز)
3-دار و بار لێ بتنێ ئەڤە لێ هەنه(شینک، گینی، تەڤری)

لێ ئەڤین مە بەحس کری ل کوپیتکا چیا هەنە و ئەگەر بهینە ناڤەراستا چیا و خارتر سەرەرای هەبونا ڤان گژ وگیایێن مە ل سەری بەحس کری گەلەک جورین دن ژی لی هەنە مینا (لیش، گولترخینک، خەلەندور، رێڤاس و سپنگ) ئەڤە وەک گژ وگیا. لێ یێ بێ بەهر نینە ژ لایی دارو باریڤەژی مینا دارێن (دینداری، کەزان، گوهیشک، بەری، مازی، کنێر، کەڤوت، گرسک، کێرات و هەل هەلوک)کان .

دیمەنێن کەڤرو بستە و زنارێن ڤی چیایێ گەلەک سرنج راکێشن، هەروەها دول ونهال و شکەفت و لاتێن تژی گولشێر و نێرگز جوانیکا تایبەت د دەنه چیایێ و قەبقەبا کەوێن رباد و ئاوازین تەیر تەوال وبلبا خوشیەکی د دەنه مروڤی دەما مروڤ قەستا ڤی چیایێ دکەت تایبەت د دەمێ بهارێدا. و هەروەها مروڤی بێ بەهر ناکەت ژ بێهنێت گول و گژ وگیا کو د خوش و دلڤەکەرن. و مروڤ خو ژ بیر ڤە دکەت ئەگەر مروڤی چەند خەم هەبن.

گەلەک گیایێن ڤی چیایێ هاتینه ب کارئینان وەک دەرمان ژ بو چارەسەرکرنا نەخوشان، ژواناژی.:
1-گیابند :. ئاڤا وێ دهاته بکار ئینان بو زک ئێشانێ.
2-گلترخینک :. دهاته ب کار ئینان بو ئێشا دلی.
3-سترک:. دەرمانه بو وان کەسێن قەفس.
4-تولک:. دەرمانێ مارکا. بو وان کەسێن مارک هەی.
5-بەنیشتێ کەهیێ :. دەرمانە بو وان جهێن کو ئێش تێدا.
6-بەلگێت گوهیشکا و گیایێ لاوا:. ئاڤا وان دهاته ب کار ئینان بو وان کەسێن بەرک هەی.
7-رهێت زلینکێ :.دەرمانە بو وان کەسا ئەوێت دەست نڤێژا وان یا زراڤ نەهێت.
8-رها رێڤاسێ :. دەرمانە بو مەعدێ بو وان کەسێن ئێشا نا مەعدی ێ هەی.

ئەڤ چیایە دکەڤیتەچارچوڤێ گوندێ هێتوتێ.

ژ مالپەرێ ئامێدیێ

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

باژێر: ئامێدی

ژمارە: 2836

چێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100818143845474

ئێک ژ مەزنترین گوندێن دەڤەرا قەزا ئامێدیێ یەو مروڤ دشێت بێژیت ئێک ژگوندێن مەزن لدەڤەرا بە هدینان و ئەڤ گوندە ئێک ژگوندێن دە ڤەرا عەشیرەتا دوسکی ژووریایە ونێزیک سنۆرێ تورکیا، پەیڤا (چێ) یاهاتی ژپەیڤا (چیا) واتە (جبل) وەک دیار ژ سروشتی کو سروشتێ کوردستانێ چیایی و شاخاوی و تایبەت دەڤەرا دوسکی ژوریا، بو پتر پێزانینا لسەر جوگرافیا گوندێ (چێ)ی،دکەڤیتە باکورێ دەڤەرا عەشیرەتا دوسکی ژوریا ونزیک سنورێ دەستکرد دناڤبەرا تورکیا وعیراقێ ودکەڤیتە رۆژئاڤایا رووبارێ ناڤدار(ریێ شین)ودەڤەرا عەشیرەت هەرکی خو جهـ،هەروەسا ژباشوور ڤە هەڤ سنوورێ دەڤەرا عەشیرەت رێکانە.هەڤ سنوورێن گوندێ (چێ) دگەل ڤان گوندا ژرۆژهەلاتێ ڤە گوندێ باسیا،بزین،درێ،کی یێ وژباکوریڤە گوندێ بیرێ،ئەرتیس.ژرۆژ ئاڤاڤە گوندێ سێڤێ،تتم،نێروا سیتۆ. ژباشوریڤە گوندێ مروانس،بەنستان،هنیش،کێریا،دێرێ ومێز. وەک یا دیار لسەر نەخشەی ئاخا لبەر ب گوندێ (چێ) ڤە شێوازێ لاکێشەییە ژرۆژ هەلات بو رۆژ ئاڤا پتر ژ(25کم)برێکا پتر ژ(4) سەعەتا، ژباکوور بو باشوور پتر ژ(15کم) وبرێکا پتر ژ(2.30)سەعەت ونیڤ.ئەڤ پارچە ئەردە دکەڤیتە دناڤبەرا دوو چیایێن کوژرۆژ هەلات بو رۆژ ئاڤا دکێشایینە.

-1چیایێ سپی و چەلێ.

-2بلنداهیا چیایێ همبێ وحولیسک وسەرێ کاتولا هشارێ وسەرێ کەلاشکێ کو ئەڤە د کێشایی وناڤەراستا ئەردێ گوندێ (چێ) دایە.

-3چیایێ ناڤدار سەرێ دارێ وتادگەهیتە کێریێ ئافیف.

ب دول و نەهالا وئاخەکا نەرم ونە هند یا ئاسێ ب بەرە.ئەڤ پارچە ئەردە ژکەڤندا ژ چەند کاڤلە گوندا پێک دهێت وەک گوندێن همبێ،کاتولا،ناڤ خرابا،گوندکی،رەندێلا،کەندال کەرا،کەلاشک...هتد.

گوندێ (چێ) ژلایێ سەقایڤە:- گوندەکێ ناڤ چیا وبلندە لسەر ئاستێ ئاڤێ(دەریا) لەوما دهاڤیناندا سەقایەکی هوین ڤێنک هەیە ودزڤستاناندا سەقا یەکێ تا رادەیەکی گەرم لدور وێ بەفرا کو پتر ژدوومەتران دباریت لزڤستانان وبو ماوێ پتر ژ(4) هەیڤا یابەفرە.لێ ئێک ژبەلگەهێن راستیا خوشیا سەقایێ هوین وبەفرین هەبونا جورەکێ دارا کوئەوژی دار دیندارە.هەروەسا هەبونا زور ژجورە دارێن چیایی وورووەک و گیایێن سروشتی وەک گوینی و کیڤار ومێخل وهەسپست ورەسە.

ئاڤ و کانیێن گوندێ (چێ):- ئەڤ گوندە لدەڤەرێ یێ ناڤدارە بگوندێ بێ ئاڤ(دێم) ئەڤەژی زوریا

سەیرە گوندە کێ ب ڤێ مەزناهیا خوڤە چ وەک زوریا مروڤان وچ وەک پارچە ئەردێ بەرفرەه کو ئەو ئاڤا هەی ژی لهاڤینا وەراز بو هەبوو ئاڤ بمەنجەلوکێ دهاتە دابەش کرن لسەر خێزانا وتنێ بوخارن وڤەخارنێ ویان ژی دچوونە رووبارێ ریێ شین یان کانیێن گوندێن جیران برێکا پتر ژ سەعەتەک چوون وهاتن.
بەلێ ئەڤ کانیە ژی لێ هەبوون وەک:- کانیا (چێ)،کانیا طەهای،کانیا نێوارا،کانیا سێریجابهاری،کانیا همبێ،کانیا رەندێلا،کانی زەرک ونیڤا کەلاشک ودوو بیر وچەند کانی کەو،لێ هەمی بهێنە سەر ئێک نابنە ئێک ئینج بۆریا ئاڤێ.بو زانین مەزنترین گوندە بو مروڤ و حەتا بخودانکرنا پەزو مالاتی وکێمترین جهە بۆ بێ ئاڤیێ(دێمی.(
چاندن وخودانکرن:- خەلکێ گوندێ (چێ) بناڤ ودەنگن ب(رەز وپەز) بو دانان وچاندن وسەخبێرکرنا رەزی تایبەتی دێمی ومێوا وتریێ زەرکی لدەڤەرێ باشترین رەزڤان وتریێ (چێ) یێ بناڤ ودەنگە بۆ رەنگ وتاما خو ژبەر سەقا وئاخا وێ. چاندنا گەنم هوجەهی ونوک ونیسک ژی هەیە بەلێ زور کێم نەژبەر ئەردی ژبەر نەگەهشتنا بەرهەمی ونە شین بوون ژبەر بارینا بەفرێ زوی لپایزا ودرەنگ چوونا بەفرێ.بەلێ سەبارەت خودانکرنا پەزی لدەڤەرێ کەسێ دەستێ خەلکێ گوندێ (چێ) نینە ژبۆ پەروەردە وسەخبێریکرنا پەزی وهەبوونا ئالف وئالیکێن بەرفرەه وەک رەسە وچولی وبەری وگوینی هەمی گیایێن زوزانی ومفادار وباش و چەروانەکێ باش وسەقایەکێ هوین. هەروەسا خودانکرنا مێشێن هنگڤینی تارادەیەکی دشارەزا وخەم خۆربوون هەروەسا ئەڤی پەزی گەمیان وکۆز وپاوان وپاییزخێر وبهاران هەبوون ولهاڤینان وار و زومێن باش هەبوون وەک بەری سەدان سالان خەلکێ گوندێ (چێ) وار وزومێن بناڤ ودەنگ ل ناڤ ئاخا تورکیا لدەڤەرا دوسکی ژووریا لچیایێن ساتێ وئورەمار لتورکیا هەبوون وەک:- زوزانێن سەرتاتا وتەرگولکێ وخارەمیر وکەپرێ و وارێ سورا.لدەوروبەرێن گوندی ئەڤ زۆمە هەنە:-زۆما همبێ،زۆما کانی زەرکێ،زۆما ناڤ خرابا وزۆما کەلاشک،هەروەسا زۆمێن گوندێن جیران وەکی زۆما ئەریر یا نێروا سیتو وزۆما سەرێ دارێ یا رێکانیا و.....هتد.
ژین وژیارا خەلکێ گەندێ (چێ):- لسەر(رەز وپەزی)بپلا ئێکێ.لێ ژێدەرێن دیتر ژی هەبوون وەک:- بازرگانی وکاروانی ژدەڤەرێن تورکیا بۆ عیراقێ وهەروەسا بەرهەمێن سروشتی وەک کەزان و کەنگرۆک ومازی وگەلەک تشتێن دیتر.
پیشەسازی:- خەلکێ گوندێ (چێ) زۆر دشارەزا وبسپۆربوون بۆ دروستکرنا شەلوشەپک ورۆتک کو پتر ژدەه کەسان ژخەلکێ گوندێ کارگەه یا بێژین(بێرە)کارێ(جوولیی)دکرن زێدە باری دروست کرنا بەر و مافوور وجل و تێر وبەرپشت وهەر کارەکێ ژهری ومی ودار وئاخ و هەر پێتڤیەکا وی سەردەمی.دبەهرەمەند وکارزان بوون ژگوندێن دەوروبەر وجیرانا نە پتر.
خاندن وخویندەواری:- خەلکێ گوندێ (چێ) هەر ژکەڤندا کەسانێن خویندنا ئایینی لمزگەفتا هەبوون وزانا مەلایێن مەزن دناڤ گوندێ (چێ) دا هەبوون وەک:- مەلا عیسی ومەلا سەعدی ومەلا حسین ومەلا ئبراهیم (چێ)ی کو پلەیا قازی هەیە ومەلا خالد ومەلا عەبدولقادر ومەلا فەتاح ومەلا عەلی وگەلەکێن دیتر وهەردەم مزگەفتا گوندێ (چێ) فەقی هەبوون وخاندنا ئایینی یا بەردەوام بوو.بۆ زانین مزگەفتا (چێ) لسالا(1222)زاینی هاتیە ئاڤاکرن لجهێ دێرێ لدیف وان پێزانینێن ژزاردەڤێ خەلکێ پیر هاتیە گوتن وەرم گرتیە.
بەلێ سەبارەت قوتابخانە تنێ د سێ دەماندا قوتابخانە ل گوندێ (چێ) هاتیە ڤەکرن ونەیا بەردەوام بوو وەک:-سالێن 1958وسالێن1977وهەروەسا سالێن 1987تا ئەنفالا 1988بۆ دەمێپێنج سالان تنێ.لێ کەسێن خوێندەوار زۆر لێ هەبوون ژئەگەرێ زۆریا مەلایان ژڤی گوندی هەبوون.
کۆچ وکۆچەری:- خەلکێ گوندێ (چێ) ژکەرەما خودایێ مەزن ودلۆڤان گوندەکێ گەلەک بەر بزێدە بوونێ بوویە ئەو ژی ژئەگەرێ ئاڤ وئاخ وپاقژیا سەقایێ وێ دەڤەرێ.لەوما سەردەم سەردەم خەلکێ

گوندێ (چیێ) کۆچ وکۆچبەر بوویە،چ وەک ژبەرزیدەبونا مروڤان یان ژبەربارۆ دۆخێ ئابووری یان ژبەرکارەسات وشەرۆهەڤرکاتی کرنا دگەل ژیانێ ودیتنا جهێ باشترژوێ دەڤەرێ و بەلگە و نیشان بۆ ڤێ راستیێ عەشیرەتا دۆسکی ژێری و ئەوێن ل گوندێن دهۆکا داسنیا و دەوروبەرین ناحیا مانگێشکێ دژین دەمێ لێ دهێتە پرسین دبێژن ئەم
)چیایی وهمبی وکاتۆلێ و گوندکی...هتد)ڤان ناڤان و جهان دبێژین کو ئەڤە کاڤلە گوندن ل دەورو نزیک وئاخا گوندێ (چیێ) یە.
هەروەسا هندەک ژعە شیرەتا دۆسکی ژێری دبێژن ئەم (شوکە یی-ئەرتیسی-شەتونسی و شیخ مەمی و چم توو- ساتی و ئورەماری-خیارتە یی و... هتد)کو ئەڤە ژی گوندێن دۆسکی ژووریا دکە فنه سەرسنوورێن تورکیا و عیراقی نە.
هەروەسا زۆرکەس و ماڵ هەبوون ل زڤستانان دهاتنە دهوکێ کاردکرن و هاڤینان دچونە گوندێ (چیێ) ژکەڤندا وتاسالێن پێنجیان ژی یا بەردەوام بوویە و زۆر ژوانان دمان و نە دڤە گەریان بو گوندێ (چیێ...(رولێ خە لکێ گوندێ (چیێ) دشورەشێن کوردیدا...
خەلکێ گوندێ (چیێ) هەر ژکەڤندا.خەلکەکێ کوردپەروەرو حەز لێکەرێن ئاخا وەلاتێ خۆ بوون وب سەدان قە هرەمان ژبو ڤێ ئاخێ ورێبازا کوردایەتی دشورەشاندا شەهیدو گیانێ خوکرینە قوربان.
وەک،دشورەشێن شێخ عوبەیدللا نەهری وسەید تاهاوسمکوییێ شکاک وشورەشێن بارزانی هەرژدەمێ شێخ عەبدولسەلام بارزانی وشێخ ئەحمەد بارزانی و ملامستەفا بارزانی ب شۆرەشێن سالێن سیهان و چلان و شورەشائەیلول وگولان وسەرهەلدانا سالا(1991)ێ تا ئەڤرۆ بەلگە ژی کوپێنج کەس ژخەلکێ گۆندێ (چیێ) دگەل بارزانییێ نەمرچوو بوون بۆسۆڤیەت وپشکدار بوون دلەشکەرێ بارزان دکومارا مهاباد چ وەک پ.م یان پتری (30)مالان دگەل بارزانیا بەرەف ئیرانێ و کومارا مهابادێ چوو بوون وتانوکەژی چەند ژوان خێزانان ئاکنجی نە ل گوندێن دەڤەرا میرگەڤەر.
هەروەسا دەسپێکا شورەشا ئەیلولێ پتر ژ(40)کەسان پ.م بوون دلەشکەرێ بارزان بەرەف دەڤەرا بەرواری بالا و دسالێن حەفتیان دا پترژ (200)کەسان پێشمەرگە بوون ل بارەگایێ بارزانێ و ب چەندقولا و جەماعەت بوون ل دەڤەرا گوندێ دیلمان و حاجی عمران..
وەک بۆمن هاتیە ڤەگێران و ئەز پێ مەندەهوش بووم دشەرێ گەلیێ عەلی بەگ.کو ب بەرو داران رێک وجادەیا گەلیێ عەلی بەگ هاتبوو داخستن وتانک و زری پوشێن دوژمنی نەشیان پێشڤە بهێن وبو ئەگەرێ شکەستنا دوژمنی دوی شەریدا کوژلایێ پ.م یێن (چیێ)یان و دوسکی وبارزانیا ئەف سەرکەفتنە بدەسڤە ئینا زۆریا سەیرە...تشتێ سەیر ئەوە خودان بیرو باوەربوون برێبازا بارزانی و پارتی وحەتانوکەژی لسەر وێ باوەرێنە و لەوما نوکەژی پتر ژ (500)کەسان پ.م وتایبەت ل لەشکەرێ تایبەتا ئێک وزێرەڤانێن تایبەتێ سەروک بارزانی ونێچیرڤان بارزانی و ماڵ و رێکێن وان لسەرێ رەش ومەسیف سەلاحەدین...ئو جهێن تایبەت..پێکهاتنا خەلکێ گوندێ (چیێ)...گوندێ (چیێ) پێکهاتییە ژ
(پێنج)ئوجاخان...ب ڤان ناڤان
-ئوجاخابیبا.
-ئوجاخا ماڵ مەمەدا.
-ئوجاخا ماڵ مەختێ.
-ئوجاخا ئۆمەرا.
-ئوجاخا بیبەکرا.
هەروەسان هەر ئوجاخەک ژ چەند بنەماڵ وزوریەتو ڤنێتان (3تا6)پێک دهێن کو ئەڤ ئوجاخە ژکەڤندا ب ڤی شێوەی وناڤانە دهاتن ناڤ کرن وهەر بنەماڵەک ژی ژچەند خێزان و مالان پێک دهاتن هەروەک بۆمن هاتیە گوتن ژزار دەڤێ چەندین کەسێن پیر وناڤ سالڤە چوویی دبێژن بەری(60)سالان گوندێ (چیێ) پتر ژ(120)خێزانا پێک دهات وخێزانێن وی سەر دەمی ژ(15تا30) کەسان پێک دهاتن ژبەرکو وی

سەردەمی لگوندان ژبەر شولێ گوندان پێتڤی بزوریا مروڤان بوو.ئو هەر ئێک یان چەند کەسان کارو بارەکێ تایبەتێ خو لناڤ خێزانێدا هەبوویە وەک شڤانی وجوتیاری وکاروانی ولەشکەری وکاروبارێن ناڤ مالێ و..هتد.
پێتڤی بو خێزان یا ئێک گرتی و(تفاق)بیت وهەر خێزانەکا خودان مروڤ بارێ ئابوریێ وێ خێزانێ زور یێ باش وزەنگین بوون.لپشتی سالێن حەفتیان وهەشتیان گوند بەرەف کاڤل بوون وخەلکێ گوندێ (چێ) ئاوارە ودەربەدەر بوون (مهاجر)بوون بو ئیرانێ وتورکیا کو پتریا وان ئاوارەی ئیرانێ بوون دسالێن 1974 هەتا 1975 بەردەوام وهەروەسا سالا 1988 ێ لسالێن(1991،1992) وپێهەل بەرەف کوردستانا ئازاد ژدەربەدەریێ و ئاوارەیێ ڤەگەریان هەتا سالا 2003ڤەگەریان یابەردەوام بوو تا نووکەژی وهەروەسا چەندین خێزان ژی ماینە و نە ڤەگەریاینە ژئیرانێ.
خەلکێ گوندێ (چێ) پشتی ئازادبونا کوردستانا عیراقێ لسالا(1991)ئەڤ خەلکە ئاکنجی بوینە لڤان جهان(کومەلگەها شێلادزێ، سیریێ، دێرەلوک، کومەلگەها ئازادی وسەرسنکێ، کومەلگەها کورا وزاویتە وباژێرێ دهوکێ وکومەلگەها تەناهی ورزگاری ومعەسکەرێ ماقبلێ وباژێرێ دیانا (سۆران) وباژێرێ مەسیف وهەولێر) و گەلەک جهێن دیتر.
ئەزماموستا بهرام جبرائیل یاسین (چێ) یی کو زۆر ژمێژە دهزرا مندا بوو ئامارەکا خەلکێ گوندێ (چێ) بکەم ل رێکەفتی (2005/7/1)ێ رابووم بئامارەکا راست و درست و ل وان جهێن من ناف لێ ئینای کوخەلکێ گوندێ (چێ) لێ ئاکنجی بوون دماوێ هەیڤەکێ ب بەرهەڤکرنا پێنج تومارا و بۆ هەر ئوجاخەکێ تومارەک دگەل پێزانینێن بەر فرە ە ژ گەلەک لایانڤە و ل دیف پسوولا ئازوقە و ناسناما شارستانی دناف وان تومارا هاتن تومارکرن کودوێ ئامارا سالا (2005)کوژمارا خێزانێن گوندێ (چێ) (1087)خێزان بوون کو ژمارا کەسان(نفوس)دبیتە(5152)کەس.
لێ باوەرییا من ژ(2005)ێ تا کو ئەڤرو پتر ژێ (150)خێزانان لێ زێدەبوینە کوزۆریا وان ژی نەهاتینە تومارکرن لدەف من.ئەز دبینم ژبەر بارو دوخێ ژیانێ و خوشی وئارامیا هەرێما کوردستانێ رێژا زۆر بوونێ دەە جار پترە ژرێژە یا مرنێ.لدوماهیکێ دبێژم بەرەکەت ژخودێ مەزن و دلوڤان.
سەرچاوە: بەهرام جوبرائیل چێیی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندییێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: ئامێدی

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2837

چەم رەبەتکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20100805102433466

ئێکە ژ گوندێن دەڤەرا بەرواری ژێریا دکەڤیتە رۆژهەلاتا ناحیا چەمانکێ بدویراتیا (22) کم0 سەر ب قەزا ئامێدیێ ڤەیە، ژزار دەڤێ باب و باپیران ناڤێ ڤی گوندی ژ چەمان هاتیە، و ئێکە ژگوندێن(مەسیحیان) سە ر ب عەشیرەتا بەرواری ژێریاڤە،خەلکێ ڤی گوندی وەکوهاتیە زانین ئەڤە(12) بابکن ل سەر ژیاینە، وپێک هاتیە ژ سێ بنەمالان (بنەمالا یێبادور، بنەمالا ئەنوەر، بنەمالا مستەفا). ئاڤا ڤی گوندی ژ گوندێ(میروکێ) دهێت و وەکو یادیار کانی ل ڤی گوندی نینن. پتریا ژیارا خەلکێ ڤی گوندی ل سەر خودان کرنا تەرشی و تەوالی و فێقی و جوت و کێلا و موچەیانە... هتد. ئەڤ گوندە چەندێن جاران هاتی یە وێران کرن و سوتن ژلایێ رژێما بەعسا دکتاتوریا عیراقێ ڤە، ل سالا(1961 و 1962) یێ هاتیە کاڤل کرن سۆتن. و سەرەڕایی چەندین جارێن دی ل سالێن شێستان و حەفتێ یاندا، هەروەسا سالا(1988) وەکی هەمی گوندێن دی یێن کوردستانێ ئەف گوندە کەفتییە بەر هێرشێن دوژمنی و هاتینە ئەنفال کرن. و پشتی سەر هەلدانا پیرۆزا سالا(1991) و (1992) خەلکێ ڤی گوندی ڤەگەڕیانە سەر ئاخا پیرۆزا باب وباپیرا.

ئەڤ گوندێن دیارکری هەڤ توخیبین دگەل گوندێ(چەم رەبەتکێ) :- - باکورێ گوندی گوندێ(میروکێ) یە، باشورێ چیایێ(خیرێ) یە، رۆژهەلات گوندەکێ دییە دبێژنێ(بیلمەندێ)، رۆژ ئاڤا گوندێ(بەرکەڤرێ) یە.

چیایێن گوندی :- 1- چیایێ(خیرێ) دکەڤیتە باشورێ گوندی. 2- چیایێ(کیرارەبەتێ) دکەڤیتە باکورێ گوندی. 3- چیایێ(بێکەسەر) دکەڤیتە روژهەلاتا گوندی، 4- گەلی(رەبەتێ)دکەڤیتە رۆژ ئاڤایا گوندی.

شینوارین کەڤن لڤی گوندی(ناعوسکەکا) هەی سێ جهێن نفستنێ یێن مەزنان و دوو جهێن دیێن نفستنێ یێن زاروکان دناڤدا ددیارن.

ژلایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە گەلەک پرۆژێن خزمەتگوزاری بو ڤی گوندی هاتینە ب جهئینان -:

-1دانانا موەلیدکا کارەبێ.

-2ئاڤاکرنا قوتابخانەکا سەرەتایی.

-3ئاڤاکرنا (23) خانیا بشیوەکی هەڤ چەرخ.

-4تێکەلکرنا (25کم) جادێ بو وان گوندێن مەسیحیا ل سنورێ ناحیا چەمانکێ.

-5گرێدانا تورا ئاڤا گوندی.

نوکەژی ژیانا خە لکێ ڤی گوندی یا بەردە وامە و ل گوندێ خو ئاکنجی نە.

سەرچاوە: شێرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامیدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

ژمارە: 2838

چەمانکێ
http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012715830

ئەڤ ناحیە ب فەرمانا کارگێری یا ژمارە (1182) ل 2000/02/19 پشتی وی دەمی پارێزگاری ب فەری دیتی کوناحیەک ل وێرێ بهێتە دامەزراندن داکو سنورەک بو مشەخت بونا ژ گوندا بهێتە دانان و خەلک بهێتە هاندان بو قەست کرنا گوندا، پشتی دامەزراندنا وێ چەندین دەزگایێن حکومەتا هەرێمێ لێ هاتنە دانان، ل چەمانکێ کومەلگەهەکا ئاکنجیکرنێ یا هەڤچەرخ هاتیە ئاڤاکرن و هەمی پێدڤیێن ژیانێ ژ پروژێن خزمەتکاری تێدا هاتینە بجە ئینان و مروڤ دشێت بێژیت چ جوداهی دناڤبەرا وێ باژێری دا نینن.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2839

خاستو ژووری
http://www.kurdipedia.org/?q=201008171607224720

ئێکە ژ گوندێن سەر ب ناحیا دینارتە وقەزائاکرێ ڤە و ل دەڤەرا زێبارێ بەلێ ژبەر دویراتیا وێ وەک چەندین گوندێن دی ژ قەزا ئاکرێ و بو بسناهی ئێخستنا کاروبارا و پێتڤیێن هاولاتیان نهو ناحیا دێرەلوک یاسەر ب قەزا ئامێدیێ ب هەمی ئەرکێن قەزا ئاکرێ رادبیت ژبەر کو ئەو نێزیکترە. گوندێ خاستو ژووری دکەڤیتە بەرامبەر کومەلگەها شێلادزێ کو گوندەکە ژکە ڤندا تا نوکە هەر بڤی ناڤی دهێتە نیاسین ئو چ بوچونێت دروست نینن کا ئەڤ ناڤە ژ چ هاتی یە، ل رۆژهەلاتا ڤی گوندی گوندەکێ دی هەیە بناڤێ (گوندێ خاستو ژێری) ئەوژی ژبەر چەندین جهێن وەک هەڤ دناڤ بەراڤان هەردو گوندا دا هەردوو بڤی ناڤێ (خاستو) هاتینە ناڤکرن. ل رۆژئاڤایێ ڤی گوندی گوندەکێ دی هەیە بناڤێ گوندێ (لاتکا) و بو ماوەیەکێ درێژ خەلکێ گوندی ل گوندێ خو ئاکنجی بووینە وەکی یا دیار کو خەلکێ ڤی گوندی ئەڤە (10) بابە ل سەر ڤی گوندی دژین، و ئەڤ گوندەیێ پێک هاتییە ژ ئێک بنەمال ئانکو خرەک ژ ئێک خێزانن کو ئەو خێزان ژی یا ناڤدارە ب بنەمالا (حەجی حەمیدێ خاستویی) و ئەڤ گوندە چەندین جارا هاتی یە وێرانکرن و سۆتاندن ژلایێ رژێما دکتاتوری یا عیراقێ ڤە و خەلکێ ڤی گوندی

ئاوارەی وەڵاتێن هەڤسی بوون بو دەمێ چەندین ساڵا، و پشتی سەرهەلدانا پیرۆز ل بهارا ساڵا 1991 خەلکێ گوندی ڤەگەریاینە سەر خاکا خویا پیرۆز ئەوا بابو کالێن وان ل سەر ژیاین و ل گوندێ خویێ بەرێ ئاکنجی بووینە بەلێ پشتی رێکخراوێن خێرخواز سەرەدانا کوردستانێ کرین ئێک ژوان رێکخراوا (D.G.K)یا ئەلمانی بو کو چەندین خانی بو گوندێن دەڤەرا ئامێدیێ ئاڤاکرن ئێک ژ وان گوندا (خاستو ژووری) بو کو هاتە ئاڤاکرن ب دیراتیا ئێک کیلومەتر ژ جهێ وێ یێ کەڤن. ل ڤی گوندی چەندین شینوارێت کەڤن هەنە وەکی (مزگەفتا بن میتکێ، مزگەفتا قەسیلێ، مزگەفتا دناڤ گوندی دا و دگەل چوار گورستانا دگەل دوو نەویسکا) کو ئەڤ شینوارە هەمی ڤەدگەرنە ل سەر مێژوویەکا زور یا کەڤن دبێت مێژوویا ئیسلامی بیت. ژیانا ڤی گوندی یا بەندە ل سەر بەروبومێ چاندنێ و گیانەوەری و نوکەژی خەلکێ گوندی گەلەک ب سەخت و دژواری ژیانا خو دبەنە سەری ژبەر نەبوونا ئاڤا ژیانێ و نەبوونا رێک و پرا و هاتن و چوونا وان ل سەر داڤەرستێ یە بو کومەلگەها شێلادزێ!! هەردیسا ژ لایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە پروژێ ئەلکتریکێ ئانکو (کەهرەبێ) هاتی یە دروست کرن دگەل قوتابخانەکا سەرەتایی یا چوار رێزی. هژمارا سەرۆک خێزانێت گوندی دگەهنە (21) سەرۆک خێزانا و ژمارا کەسێن دڤێ گوندی دا دگەهنە 110 کەسان. هەژی گوتنێ یە ڤی گوندی وەک هەر گوندەکێ دی یێ کوردستانی چەندین کەس گوری خاکا کوردستانێ کرینە .
سەرچاوە: شەریف سالح حەمید - ماڵپەری ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2840

داوودیێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181440434747

ئێک ژ گۆندێن گەلەک کەڤنارە یێن کو گرێدای (دەشتا سپنەی) ڤە یە، دۆیراتیا وێ نێزیکی(52کم) یە ژمەڵبەندێ پارێزگەها دهۆکێ ژلایێ باکوری ڤە، و دکەڤیتە رۆژئاڤ فروکەخانا (بامەرنێ) دناڤبەرا چیایێ مەتینا (2080م) سەر رویێ دەریایێ و (چیایێ گارە) 2160م سەر رویێ دەریایێ،وسنوورێ وێ یێ جوگرافی ب ڤی رِەنگێ ل ژێری یە:
-ژلایێ ژووری(باکووری)ڤە : گۆندێ بارزانکا(شرتێ)یە
-ژلایێ ژێری(باشوری)ڤە: گۆندێ (دۆلا سپنە)یە
-ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە: گۆندێن (تنێ)و(کولی)یە
-ژلایێ رۆژئاڤای ڤە: گۆندێ (خلبیش)ە.
ئاکنجی یێن گۆندی:
ئاکنجی بوویێن ڤی گۆندی ژئایینێ (فەلەکاتیێ) نە، ل سەر هزروبیرێن کاسولیکی (کلدانی)، ل دویڤ سەرژمێری یا سالا(1957)ێ ژمارا خەلکێ وێ نێزیکی (524) کەسان بووینە، و ژمارا خانیان ل سالا(1961)ێ نێزیکی (120) خانیان بووینە وئاکنجی بوویێن وێ ژی پتر ژ(150)ێ خێزانان، وهەر ژ ڤێ

دیرۆکێ ئاوارەبوونێ دەست پێکری یە بۆ باژێران هەروەکی گوندێن دیتر یێن فەلەیان یێن کو دکاودان وسەروبەرەکێ نەسروشتی دا دبورین،و ل سالا(1988)ێ گۆند هاتیە کاڤل کرن د کریارا ئەنفال کرنا دەڤەرا بەهدینان دا،وپشتی بەرقەراربوونەکا رێژەیی بەشەک ژخێزانێن گوندی ژڤرینە ڤەگۆندی و لێ جهواربووینە پشتی سەرهەلدانا بهارا سالا(1991)ێ، و هەروەسا پشتی کەفتنا رژێما بەعسا عیراقێ ل سالا (2003) ێ یێ ڤەگەریان و ئاکنجی بوون دزێدە بوونێ دابوویە کو ل دویف سەرژمێری یا ئەیلولا سالا (2005)ێ ژمارا خەلکێ وێ (400)خێزان بووینە دناڤبەرا یێن دناڤ وەلاتی و یێ ل مشەختییێ کودبنە (1724) کەس ژوانا (955) ل ناڤ وەلاتی و (769) ژی ل مشەختییێ.
ناڤکرنا گۆندی:
بووچوونا ل دۆر ناڤکرنا ڤی گۆندی وەسان دهێتە ڤەگێران : کو دبیتن ناڤێ ڤی گۆندی هاتبیتە وەرگرتن ژ ناڤێ ئێکەم کەسێ لێ ئاکنجی بووی ل سالا(550 ی یێ بەری زایینی) کو ناڤێ وی (داودو) بوویە، کو ئەڤە (7) برا و خویشکەکا بتنێ بووینە، ل هەرێمەکا تورکیا، کو دهێتە ڤەگێران ودبێژن:کو هندیکە کورێ میرێ حوکمدارێ هەرێما تورکی بوویە، بەرتەنگی یا خویشکا وان کری یە، ول دەمێ برایێن وێ ب ڤێ چەندێ ئاگەهدار بووین و زانی، ل بەر کورێ میری دانایە وکوشتی یە و مشەخت بووینە ژ ڤێ هەرێمێ و ژێک جودا بووینە و هەر ئێک ل گوندەکێ ل باکورێ عیراقێ ئاکنجی بووینە ژ بەر ترسا تول ڤەکرنێ، ئەو ژی ب ڤی رەنگێ ل ژێری:
ز نـــــــاڤ دەڤەر (گوند(
1داودو داودیێ
2کەژو مرکا
3شابو مرکا
4بیجو بیجوایێ
5هیدو تیارێ
6تاجی کیرامون
7بکو (بنیامین (هزار جوت
قوتابخانا گۆندی:
قوتابخانا گۆندێ داوودیێ یا سەرەتایی یا ئێکەل ل سالا(1953)ێ یێ یا هاتیە دامەزراندن و ژ دامەزرێنەرێن وێ یێن پێشەنگ مامۆستا (بنیامێن حەداد) ژ(ئەلقوش) و مامۆستا (یوحەنا یوسف) ژ(ئەرادنا) بووینە.
ژێدەر/ پەرتۆکا (قرية الداؤودية بين الماضي والحاضر)، إسحق خزقيل إسحق زيا، 2006.
سەرچاوە: هێرش کەمال رێکانی - ماڵپەڕی ئام:ێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2841

دهۆک

http://www.kurdipedia.org/?q=200909101449112019

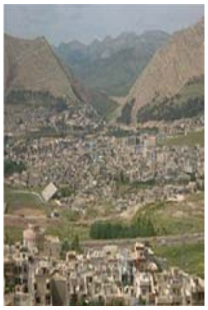

سەنتەرێ وێ باژێرێ دهوکێ یە هەروەسا سەنتەرێ پارێزگەهێ بخویە، دهوک دکەڤیتە ناڤا نهالەکا ڤەکری، زنجیرا چیایێ سپی دکەڤیتە باکورێ وێ وزنجیراچیایێ رەش (شندوخا) دکەڤیتە باشورێ وێ، دوو روبارێن بچیک دناڤ باژێرێ دهوک دا دەرباز دبن یێ ئێکێ روبارێ دهوک ژگوندێ خازیاڤا ل با کور دزێت وبەرەف باشور دچیت و ل سالا 1980 ل گەلیێ دهوک سکرەکێ ئاڤدانێ ل سەر هاتیە چێکرن، روبارێ دووێ بچوکترە دبێژنێ (هشکەرو) ژ باکورێ ل نێزیک گوندێ بەرێ بوهار دزێت وبەرەف باشورێ روژئاڤا دچیت، ل ژێریا روژ ئاڤا یا باژێری هەردوو دگەهنە هەڤ، بو ئاڤدانا چەمێن دەوروبەر مفا ژ ئاڤا هەردوو روبارا دهێتە وەرگرتن.

هەردووناحیێن زاویتە ومانگێشکێ سەرب قەزا دهوک ڤەنە.

-ناحیا زاویتە

سەنتەرێ وێ باژێرکێ زاویتەیا ژێری یە(16) کم ژ سەنتەرێ قەزایێ دورە روبەرێ وێ نێزیکی (420) کم یێن دووجارکی یە (71) گوندا بخوڤەدگریت هەمی ژێ بەری وپاشی ئەنفالا هاتینە وێرانکرن ژبلی سەنتەرێ ناحیێ و کومەلگەهێن کورێن گاڤانا وباگێرات، سەنتەرێ ناحیێ دکەڤیتە سەر رێکا سەرەکی یا کو سەنتەرێ ناحیێ ب بسەنتەرێ قەزا ئا مێدیێ ڤە دهێتە گرێدان.

زاویتە ئێکە ژ هاڤینگەهێن رند وجوان یێن پارێزگەهێ وبلندترین پلەیا گەرماتیێ ل وەرزێ هاڤینا (36)پلەیە.

زاویتە ب دارێن کاژا یا بناڤ ودەنگە وروبەرێن بەر فرەە یێن سیبەرێ لێ هەنە، وخەلکێ دهوکێ ژ خورە کریە جهێ بێهنڤەدان وسەیران وگەریانا و ل هەمی وەرزێن سالێ.

پەیڤا زاویتەدزمانێ کوردی دا ئانکو ئەو جهن یێن گەلەک بەفر ل وەرزێ زڤستانێ لێ دباریت ئانکو نێزیکی پەیڤا قەرسگەە (سلاجە). ناحیا زاویتە ب دارستان وکوزێن باش یێن بخودانکرنا پەزی یا بناڤ ودەنگە وخەلک بو ب خودانکرنا پەزی وکەوالی مفای ژێ دبینیت. ژیانا خەلکێ وێ ل سەر چاندنێ وەکو گەنم وجەە ونیسک ونوک...هتد ئەف چاندنە ب رێکا دەشتا (مەمانێ) وبلنداهیێن (بادێ)، هەروەسا ژیانا وانیال سەر چێکرنا رەزێن وبیستانێن تری وهرمیک وحلیک سماقێ، زێدەباری چاندنا هاڤینی مینا برنج وباجان سورک وتوتن ولوبیک وکەسکاتی وچاندنادارا وەکو خوخ ومشمش وگوز وتریێ تەیفی کو چەند گوندێن ناحیێ ب چاندنا وی ب ناڤ ودەنگن وەکو (بەرێ بهار، خازیاڤا،بێنارینک، ئێمینکێ و...هتد ومفا ژکانیێن بەر بەلافل دەڤەرێ دهێتە وەرگرتن زێدەباری ئاڤا روبارێن بچیک ل دەڤەرێ:

زاویتە – کورا – رەشانکێ – بێنارینکێ- بێدول- گومل

باگێرات – کورا – رەشاننکێ – بێنارینک – بێدول – گومل

کزو – پێدە – بێدول – گومل

خازیاڤا- لیناڤا – گەرماڤا – سکرێ دهوک – دجلە

بەرێ بهار – بێسرێ – نزارکێ- دهوک – دجلە

گرنکترین چیایین وێ چیایێ (کەمەکا) یە وتوخییێ ڤەبرێ ناحیێ یە ژلایێ باکورێ روژ ئاڤا هەروەسا چیایێن بیسی وسپیرێز ومامسین وچیایین زاویتە وچیایێ ڤەنتارا وچیایێ زروە وگەلەک بلنداهیێن دی کو هەمی پێکڤە دبنە روبەرێ ناحیێ. گەلەک

خهێن شینوارا ل سنورێ ناحیا زاویته هەنه وەکو شکەفت و جهێن دی رێڤەبەریا شینوارێن دهوکێ (24) جهێن کەڤنار تومارکرینه و ژهەمیا گرنگتر قەسرا بادێ کو ل هەوێن ئەنفالێن رەش هاتیه وێرانکرن، هەروەسا کەلها مەمیان ئەوا ل سەرێ چیایێ کەمەکا و شکەفتێن بێسرێ و ئێتویت و کوره دێرێ و چیایێ پیرومەرا و باخرنیف و شکەفتا رەش ل گوندێ کزو هندەک جهێن دی ل گوندێ پێده، ل سنورێ ناحیێ گەلەک جه هەنه بکێر جهێن گوزاری دهێن ئەگەر دەستێ ئاڤەدانیێ بگەهیتێ بو بهێن ڤەدانا رێڤینگا و سەیرانیا ل دەمێن گەرماتیێ وەکو گوندێ (برجینی – بابلو – کزو – مێردینکێ – ستوکورکێ) و گەلەک جهێن دی پشتی سەرهلدانێ و دامەزراندنا حکومەتا هەرێمێ دەستێ ئاڤەدانیێ گەهەشته ناحیێ وباهرا پێتریا گوندێن وێ هاتنه ئاڤاکرن زێدەباری چەندینپروژێن خزمەتگوزاری یێن گرنگ وەکو قوتابخانه و بنگەهێن ساخلەمیێ و مزگەفتا .

-ناحیا مانگێشکێ

سەنتەرێ وێ باژێرکێ مانگێشکێ یه (30) کم ژ سەنتەرێ قەزایێ دویره و روبەررێ وێ (454) کم2 و ژ (54) گوندا پێک دهێت هەمی ل هەوێن ئەنفالێن رەش هاتبونه وێرانکرن ژبلی سەنتەرێ ناحیێ وگوندێ حوجاڤا سەنتەرێ ناحیێ ب سەنتەرێ قەزایێ ڤە دهێته گرێدان ب رێکەکا رێک وپێک کو ل دوریانا کورا ژ رێکا ئامێدیێ ڤەدبیت بولایێ باکورێ روژئاڤا دناڤ ناگەراستا مانگێشکێ را گەرباس دبیت، دهێته گوتن کو ئێک ژ حەواریا (پەیامبەر توما) دڤێ رێکێ را دەرباس بویه دەمێ سەرا هندستانێ دای و ئەڤ نومایه ئەو بو یێ دەستێ (مەسیحی) گرتی دا باوەریێ ب رابونا وی بینیت ب زمانێ سریانی دبێژنێ (مان کەش) ژبەر ڤێ چەندێ ئەڤ ناڤه دانایه سەر ڤی باژێرکی، دیسانه بوچونا دوویێ دبێژیت ئەڤ ناڤه ژ پەیڤا (مکوش) هاتیه یانکو رونشتن بەلگەژی ل سەر ڤێ چەندێ گەلەک جهێن پەرستنێ لێ هەنه یێن وەختێ زەرەدەشتیا و ئاینێ مەسیی گەلەک لێ بەربەلاڤه دناڤ خەلکێ دەڤەرێ دا و پشتی هینگی ئەڤ پەرستگەها زەرەدەشتیا هاته ڤەگوهاستن بو دێرێ، ل ناحیا مانگێشکێ گەلەک دارستان و چەروان لێ هەیه و ژیان و ژیارا خەلکێ دەڤەرێ ل وەرزێ زڤستانێ اندنا گەنمێ و جەهی و نوک و نیسکا و بو ڤێ چەندێ مفای ژ دەشتا بەرفرەها دێرا گژنیک و تلا کورو وەردگرن زێدەباری چاندنا بەرفرەهیا مێوێن تری یێن دێم و داروبارێ ببەرهەم وەکو گویز -باهیڤ – هژیر- سماق – و بیستانێن خوخ و مژمژا حولیکا – سێڤا هەروەسا ل وەرزێ هاڤینێ باجانکا و برنجی و ماشا و لوبیکا و تویتنێ و پیڤازا سیرا دچینن و مفای ژ ئاڤا کانیا وەردگرن ئەوێن بەربەلاڤ ل گوندا زێدەباری چەندین روبارێن بچویک وەکو :

-1دێرک – شمرخ – سادیا – ناڤدارا – چرانێ – ئاشانکێ – خابیر

-2مانگێشکێ – دویلیا – کانی سارکێ – گەلی گەرمێ ناڤدارا – چرانێ – ئاشانکێ – خابیر

زێدەباری روبارێ خابیری ئەوێ سنورێ باکورێ روژئاڤایێ ناحیێ و مفایەکێ مەزن ژلایێ روژهەلاتڤه بوچاندنێ ب رەنگەکێ بەرفرەه ژئاڤاوی دهێته وەرگرتن هەروەسا روبیارێ سپنەی یێ روژئاڤا کو دکەڤیته سنورێ باکورێ ناحیێ، دیسان خەلکێ دەڤەرێ تەرش و کەوالی و مریشکا ب خودان دکەن، ژ گرنگترین چیایێن ناحیێ چیایێ زنجیرا چیایێ کەمەکایه ئەوێ ژ روژهەلاتی هەتا روژئاڤا دگەهیته چیایێ سپی ل گوندێ برجینی زێدەباری بلداهیێن گوندێن کوڤلی و بەروشکێ و زێوکا

عەبوی. ل سنورێ ناحیێ گەلەک جهێن شینوارا هەنە کو دگەهنە (36) جها هاتینە تومارکرن ل رێڤەبەریا شینوارێن دهوکێ ژوان پەیکەرێ (ئەددنیراری) ل گوندێ دەرگەلا شێخا و گرێ پتێ و شینوارێن دێرا گژنیک و بێسفکێ و دێرکێ و بابوخکێ و گەلناسنکێ و چەندین جهێن دی زێدەباری چەندین دەست نڤیسێن کەڤنار و دێرین ل دێرا مانگێشکێ کو ژیێ وان دزڤریت بو سالا (1574) ز .
ل سنورێ ناحیێ گەلەک جه هەنە بکێر جهێن گوزاری دهێن وەکو گەلناسکێ و خورکێ و بێشینکێ و گەلەک جهێن دی پشتی سەرهلدانێ و دامەزراندنا حکومەتا هەرێمێ ب بزاڤێن دەزگایێن ئیداری و رێکخراوێا خێرخاز پێتریا گوندێن دەڤەرێ هاتنە ئاڤاکرن زێدەباری چەندین پروژێن خزمەتگوزاری یێن گرنگ و پێدڤی.
سەرچاوە: تۆمارێکی تایبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (دهوکی) سەبارەت بە (دهۆک)
لە: 22-7-2010 11:02:37

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: باژێر

ژمارە: 2842

دێرەلوک

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012512828

ل دەمێ دامەزراندنێ سەنتەرێ ناحیێ ل گوندێ (بێبو) بو لێ هاتە ڤەگوهاستن بو کومەلگەها دێرەلوکێ ئەوا بخورتی خەلکێ دەڤەرێ لێ هاتیە خرڤەکرن پشتی هەوێن کاڤل کرن و ویچرانکرنا دەڤەرێ، ناحیا دێرەلوک دکەڤیتە بکورێ روژهەلاتێ پارێزگەهێ، جهێ وێ یێ کویرە و باهرا پێتریا گوندێن وێ رێکا ترومبێلێ نینە ژبلی رێکا ئامێدیێ –دێرەلوک –شێلادزێ –بالندا-چەم جوی، پشتی سەرهلدانا پیروز و دامەزراندنا حکومەتا هەرێماکوردستانێ باهرا پێتریا گوندێن وێ رێکا ترومبێلێ بو هاتیە ڤەکرن، ژیان و ژیارا خەلکێ ڤێ دەڤەرێ ل سەرچندنا هەردو رەنگێن دەرامەتێ هاڤینی و زڤستانی یە وەکو گەنم و جەه و گارس و برنج و کەسکاتی بو ئاڤدانا ڤان دەرامەتا مفا ژئاڤا کانیا و ریبارێن بچویک دهێتە وەرگرتن دیسا ل دەڤەرا ناحیا دێرەلوک گەلەک گویز و باهیڤ و مازی و کەزان و کەنگروک هەنە، ژ روبارێن دەڤەرێ :
-1روبیارکێ ئاڤا مارک کو ژ ڤان ژێدەران دهێت: کنیانش – زێوا سیتوی – گامێشکا – دوکەرا مازی – چەج جوی – پێپەرخا – گەلیێ بالندا – رویێشین
-شروک – ئارش- جارمندا – ئورە – دوکەرا مازی – چەم حوی – پێپەرخا – گەلیێ بالندا – رویێ شین
-2روبارکێ بێبو کو ژ دو تا پێک دهێت: بێبو – سپیێ – سەرنی – شیڤیێ – زەرە – زێی - زێوا سەری – سەرنی – باشێ – زەرە - زێی

-3دوتازا - نێروا ژێری – کانی سارکێ کاره – زێی .
ئەڤە و زێدەباری روبیارێ زێیێ مەزن ئەوێ دکەڤیتە سنورێ روژئاڤا دگەل دەڤەرا بەرواری بالا دیسان روبیارێ شەمدینان (رویێ شین) ئەوێ دبیتە سنورێ روژهەلاتی دگەل دەڤەرا بارزان و مزیری ژوریا .
هەتا نوکە ژ رویێ شیناراڤە چ لێگەریان نەهاتینە کرن ژبەر هندێ هەتا نوکە چ جهێن شینوارا کو دزورن وەکو کەلها نێروە – پرا کەلیا ئەوا دکەڤیتە سەر روبیارێ زێیێ مەزن نێزیک گوندێ رەشاڤا کو دەڤەرا ئامێدیێ ب ناحیا دێرەلوک ڤە گرێددەت زێدەباری پرا بلبل ئەوا دەڤەرا بەرواری بالا ب دەڤەرا نێروە و رێکان ڤە گرێددەت و ئێک ژ شینوارێن ئیمارەتا بەهدینا یە زێدەباری چەندین کەلە و جهێن دی یێن کەڤنار ل گوندێن زیوا شکان و سگێرێ .
روبەرێ ناحیێ (1007)کم2 و هژمارا گوندێن وێ (162) گوندن هەمی ل هەوێن کاڤل کرن و وێرانکرنا کەردستانێ ژلایێ رژێما بەعس یاگوربگورڤە هاتیە وێرانکرن و خەلکێ وان گوندا ل کومەلگەهێن (سیریێ- شێلادزێ – دێرەلوکێ – کوانێ) وهژمارەک ل کومەلگەها قەدشێ هاتنە ئاکنجیکرن، لێ پشتی سەرهلدانێ حکومەتا هەرێمێ دەستێ ئاڤەدانیێ گەهاندنە هژمارەکا گوندێن دەڤەرێ لێ باهرا پێتریا وان هێشتا ژبەر کاودانێن نە ئارام یێن دەڤەرێ کاڤلن و نەهاتینە ئاڤاکرن.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2843

دەهێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031633324640

ئێکە ژ گوندێن سەرب دەڤەرا ئامێدیێ ناحیا بامەرنێ ڤە. دکەفیتە روژئاڤایێ گوندێ هەسن پیرکا وباشورێ گوندێ ئەرزێ وباکورێ وێ گوندێ هەمزایە. ل سالا 1958ێ 48 خانی و پتر ژ70 خێزانا دڤان 48 خانیاڤە دژیان. هەردڤێ سالێدا ئانکو 1958ێ قوتابخانا سەرەتایێ لێ هاتە ڤەکرن کو پتر ژ 100 قوتابیان لێ دخاند، هەژی یە بێژین ژ هەشت گوندێن دەڤەرێ قوتابی دهاتنە گوندێ دەهێ بو خاندنێ مینا گوندێن (هەمزا، تەحلاڤا، پاسێ، بابگوریا، بانکا، ئەرزێ، کانی بەلاڤێ، هەسن پیرکا) تا پۆلا شەشێ سەرەتایی هەبوو. ل پاییزا سالا 1961 خەلکێ گوندی هاتنە دەربەدەرکرن

زوربەیا وان چونە مانگێشکێ وباشورێ عیراقێ، دڤێ سالێدا گوندێ دەهێ بتنێ ناڤ مابو هەمی هاتبو وێران وتالان کرن، ل سالا 1962 سێ خێزان ڤەگەریانە گوندی ل سالا 1963 بونە8 خێزان هەیام هەیام بەرەف زێدەچوونێ دچوو، ل سالا 1967 بونە 24خێزان. ل گوندی پتر ژ 10 ئاشان لێ هەنە. سێ دێر ل گوندێ دەهێ هەنە دێرا (مارث شمونی) 400 سالا پشتی عیسا پێغەمبەر (سلاڤ لێ بن) هاتیە ئاڤاکرن لێ ل ئەنفالا سالا (1988) ئەڤ دێرە هاتە تالان کرن. لێ ژ لایێ رێکخراوا (کرسیان ئەیت) یا ئەمریکی ڤە هاتە نویژەنکرن ڤە، ودێرا (مار قەیوما) (تیا دێرێ) ل سەرێ چیای، دێرا (مارگورگیس) ل سالا 2008ێ ژ لایێ هاولاتیێن گوندی ڤە هاتیە ئاڤاکرن. ل سالا 1992ی ژ لایێ رێکخراوا (کەی.ئار.ئو) 13 خانی هاتنە ئاڤاکرن ب تەقنێ (ئاخێ). پاشان ژ لایێ رێکخراوەکا خێرخواز ڤە ب ناڤێ (کابنی) بانێ ئەوان خانیێن سالا 1992 هاتینە ئاڤاکرن هاتنە سەب کرن. ل سالا 2005ێ ژ لایێ (لجنــة شؤن المسیحیین) ژ لایێ (سەرکیس ئاغا جان) ڤە. هەر لڤێ سالێ ئانکو 2005ێ قوتابخانەک هاتە ئاڤا کرن ژ لایێ رێکخراوەکا ئەمریکی ڤە. نها ل گوندی 36 خانی و 108 کەس لێ دژین. گوندێ دەهێ خودانێ خو 4 شەهیدانە کو ئێک ژ وان شەهیدان ئافرەتە.
سەرچاوە: کاوار ئەنوەر - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2844

رەشاڤا

http://www.kurdipedia.org/?q=2012012722471364050

رۆشاڤا یان رەشاڤا گوندەکی کو دکەڤیتە کوردستانا باشوور ڤە سەر ب ناهیا دێرەلووکێ ڤە یە، ل پارێزگەها دوهۆکێ.
گوندێ رۆشاڤایێ نها کاڤلێ و خەلکێ گوندی نوکە ل ناهیا دێرەلووکێ ئاکنجی و ژیان دکن.
دیرۆک
گوندێ رۆشاڤا گوندەکێ ئاڤەدان بوو و پری مرۆڤ بوو، ئەم دشێیین بێژین نێزیکی رۆژهەلات ئا گوندی ب قاسی 3 کم گوندەک هەبوو ب ناڤێ قائیدا. نە گووندەکی باش بوو مرۆڤ ژیبانێ تێدە بەردەوام ب کێت، لەوما خەلکێ گووندێ قائیدێ بەرەڤ گووندێ رۆشاڤا ڤە دهێن و ئانکنجی ڤی گووندی دبن و دهێن ناسکرن وەک خەلکێ گوندێ رۆشاڤا. و چەندین گووندێن دن ژی وەک گوندێن دەور و بەر گووندێن خوە ب جیە هێلانێ و بەرەڤ گووندێ رۆشاڤا ڤە هاتنێ کوو ژیبانا خوە ل ڤی گووندی بەردەوام ب کن وەک گووندێ "گویزیێ" و گووندێ "زلیێ".
ژ بلی ڤان گوندان گەلەک خەلکێ دن ژیک بۆ ئاکنجی بۆنە بەرەڤ گوندێ رۆشاڤا ڤە هاتینە.

وەک خەلکێ گووندێ (سەریێ)، هندێک موهاجرێن دن ژی بەرەڤ گووندی ڤە هاتنە و ئاکنجی بۆیینە وەک:
•زارۆیێن (ئەلیک ئێ دەورێش) (بەشیرێ و دەورێش) کوو ئەسلێ خوە گووندێ (شنینە)، زێباری نە.
•زارۆیێن (ئەبدولای ئێ ئێمۆک ئێ) وەکی مهەمەد و ئیبراهیم ژ گووندێ (بەبانێ) نە (بارزانی) نە.
) •خالدێ خزێمێ) ئەو ژی ژ ملەتێ (بارزانن) موزیری نە.
ئەڤان موهاجرێن کو هاتینە گووندێ (ڕۆشاڤا) و ئاکنجی بۆنە، وەک خەلکێ گووندی رێز لێ هاتنە گرتن و بۆینە خەلکێ ڤی گووندی.
ئەگەرێ سەرەکی کوو ئەڤ خەلکێ بەرەڤ گووندێ (ڕۆشاڤا) ڤە هاتینە ئەو بۆن کو خەلکێ گووندێ (ڕۆشاڤا) خەلکەکێ گەلەک رێزدار بۆینە و رێزەکا مەزن ئاراستەی خەلکێ موهاجر کرینە و وەک خەلکێ گووندی دانوستاندن د گەل وان کرینە. و کو گووندەک ئێ ئاڤەدان بوو.
ناڤێ گوندی
گوندێ (ڕۆشاڤە): شرۆڤەکرنا ناڤێ گوندی ب (2عدۆ) شێوەیان د هێت گووتن.
ئەو ژی ئەڤەنێ، هەندێک ژ ئالیە درۆکی ڤە دبەژن: ناڤێ گوندێ (ڕۆشاڤا) ب رەسێ هاتیە ناڤ کرن و ناسکرن ئەو ژ ب وی شەوەی کو دبەژن کەسەک ب ناڤێ (رەشێ) ئەڤ گووندە یێ ئاڤا کری، و نەڤێ گوندی وەک (ڕەشێ-ئاڤا) دهێت گوودن ژ ئالیە هەندەک ژ خەلکێ ڤ آگووند.آ
بەلێ پرانیا کەسێن دیرۆک ناس یێن ڤی گووندی دبەژن نەخێر چ راستی بۆ ڤێ چەندێ نینە.ئوو ئەگەر ژی ئەوە کو ئەڤ گووندێ یێ ل بن چیایەک، و زوو رۆژ لێ ئاڤا دبە لەوما دبێژن (ڕۆژ-ئاڤا ئان رۆشاڤا.(
بەلێ کو مرۆڤ پتر دیڤچۆن ژ بۆ ناڤێ گووندی بکەت مرۆڤ د ڤی ناڤێ پتر ژێ باوەرە، و بەلێ راستییە کو ناڤێ گووند آیێ دروست (رۆشاڤا) یێ چوونکە گووندێ (ڕۆژ-ئاڤا ئان رۆش-ئاڤا) دکەڤە بن چییایە مەتین و زوو رۆژ لێ ئاڤا دبە لەوما ناڤێ گووندی ب زوو رۆژ ئاڤا بۆنێ ڤە دهێت ناسکرن.
ئیجاخ ئان بنەمال
گووندێ رۆشاڤا ب شەش ئیجاخ ئان بنەمال ئا پێک دهێت. ناڤێن بنەمالان ئەڤەنە:
.1بنەمال ئا هەسێ بەهدین.
.2بنەمال ئا مەلا ئان مالێن مەلا
.3بنەمال ئا فەقەمەر
.4بنەمال ئا مەسیها ئان مالێن مەسیها.
.5بنەمال ئا ئێزدینا ئان مالێن ئێزدینا
.6بنەمال ئا مالا کویشا
ئەڤ هەر شەش ئیجاخ ئان بنەمال ئە یێن سەرەکینە د ناڤ گووندی دە.
و هەندەک موهاجرێن دن ژیک هاتینە گووندی دهێن ناسکرن ب ڤان ناڤێن ژۆر دە:
•گووندێ (گویزی یێ) : خانۆ، هەجییە شێخۆ.
•گووندێ (زلی یێ) : رەش ئێ سەلیمایێ و برایێن خوە و مالا ئەبدولایێ ئەهمۆ.
•گووندێ (سێرییە) : مالا ئابزێکێ.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: ئامێدی

ژمارە: 2845

زاویتە

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218013743832

دەکەوێتە 22کم باکووری دهۆک و گەلێک چیا و دارستانی لێ هەیە و 885م لەسەر رووی دەریاوە بەرزە.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: سەیرانگا

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2846

سپینداری

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805114952467

ئێکە ژ گوندێن هوزا بەرواری ژێری یا سەر ب ناحیا چەمانکێ ڤە و ب دویراتیا 12کم. ژ لایێ جوگرافی دکەڤیتە رۆژ ئاڤایا بەرواری ژێریا، رۆژ هەلاتا گوندێ سیارێ، ژلایێ رۆژ ئاڤای ڤە گوندەکێ بناڤێ گوندێ بەر ئاشێ ، ژ لایێ باکوری ڤە زنجیرا چیایێ گارەیە، ژ لایێ باشوری ڤە گوندێ خرابنیێ یە.
گوندێ سپینداری هەر ژ کەڤندا تا نهو هەر ب ڤی ناڤی دهێتە نیاسین و ژ دارا سپینداری هاتیە ل سەر وەختێ باب و باپیران دا، دا ڤی گوندی ئاڤا کەن چوونە دولەکێ دا ئەو دول خر دارا دیندار بوو کانیەک لێ هەبوو دارەکا سپینداری یا مەزن دناڤ وان دارا رابوو وەختێ مال دانایێ ئینا ناڤێ گوندی کرە سپینداری هەرکەسێ هاتە ڤی گوندی گوت گوندێ سپینداری، تا نهو بوچوونا ڤی ناڤی ئەڤەیە. و بو ماوەیەکێ دویر و درێژ خەلکێ گوندی لێ ئاکنجیبون وەکو یادیار کو نزیکی (12) بابکا لڤی گوندی دژین و ئەڤ گوندە پێک هاتیە ژ پێنچ بنەمالان (مالا سقاقا، مالا ئاڤدەلا، مالا ناڤ گوندی، مالا هەمەزیتکێ، مالا عەدمانا). ئەڤ گوندە چەندین جاران کەڤتیە بەر هێرشێن دوژمنی یان هاتیە وێران کرن و سوتن ل سالا 1959 یێ هاتیە سوتن ژ

لایێ رژێما بەعس ڤە و ل سالا 1962 جارەکا دی یێ هاتیە سوتن و کاڤل کرن و ل سالا 1975 یێ هاتیە ڤالا کرن ژ لایێ رژێما بەعس ڤە ل سالا 1988 خەلکێ گوندی توشی هێرشێ بووینە و هاتینە ئەنفال کرن و خەلکێ ڤی گوندی ل ڤێ سالێ دا بەرەف کەمپا بەحرکێ برینە. سەرەرای ڤان نەخوشیێن گران خەلکێ ڤی گوندی بێ ئومێد نەبوینە تا بهارا سالا 1991 خەلکێ گوندی ڤەگەریاینە سەر خاکا خویا پیرۆز ئەوا باب و باپیرێن وان لسەر ژیاین و ل گوندێ خویێ بەرێ ئاکنجی بووینە و خەلکێ ڤی گوندی چەندین خانی بو خو ئاڤاکرینە د گوندی دا. هەروەسا چەندین کانی لڤی گوندی هەنە وەکی : (کانیا سپیندارێ، کانیا هوجکێ، کانیا بناڤیێ، کانیا گرێ، کانیا سەر ئاشا، کانیا با خراب، کانیا حەودا، کانیا مێرگادارێ، کانیا سێرکا، کانیا بوکا سەرێ، کانیا کوراسێریێ، کانیا کوبەکێ).هەروەسا چیا و عەردێ گوندی ئەڤەنە : - (چیایێ گارەی، سەرکێرێ ، سەرێ بەرۆژێ، گرێ شڤشکێ، گرێ ترکا، گرێ هرچا، گرێ ئاسێ، شیڤ زراڤکێ، گرێ حەودا، گرێ گولی، سەرێ سەمرکێ، گرێ رەش، سەرێ سپیاڤێ، گرێ زێرین، گرێ سەرێ چەلوکێ، گرێ نزارێ گولێ.(
ملکێ گوندی :- (سەر ئاشا تا بەرێ بیکا، چەلوکێ تا کاڤلا، خریکێ، باخراب، مێرگا دارێ، بەرگوندی، خارا، مشخێنە.(
و د گوندێ سپیندارێ داچەندین شوینوارێن کەڤن هەنە : - (کەلا چەلوکێ، شکەفتا بابێ، شکەفتا محمەد، شکەفتا کولین، شکەفتا محمەدێ نەجێ، شکەفتا حەودا، گەلی رەبەت، چەند شکەفتێن گەلی و چەندین ناعوسک). سێ مناسب لڤی گوندی یێن هەین (مناسبێ گونلدە سەرێ، مناسبێ حەودا، مناسبێ لێ مەیدانێ.(
ژیارا خەلکێ گوندی ل سەر چاندنێ و خودان کرنا تەرش و تەوالی یە وڤێقی و موچەی چ ب (فەرمانبەر) یان (پێشمەرگە). هەروەسا ژ لایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە پروژێ کارەبێ هاتیە دروست کرن و87 خانیی هاتینە ئاڤاکرن زێدەباری پرۆژێ ئاڤا ڤەخارنێ و چێکرنا قوتابخانەکێ و چێکرنا بنگەهەکێ تەندروستی و چێکرنا مزگەفتەکێ. هژمارا سەرۆک خێزانێن ڤی گوندی دبێنە1180 ونهو 87 خێزان ل گوندی دا دژین.
سەرچاوە: شێرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2847

سیریێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031534174637

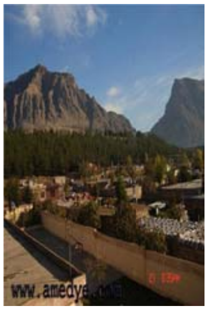

ئێکە ژ کومەلگەهێن سەر ب قەزا ئامێدیێ ڤە دکەڤیتە ناڤبەرا ریبارێ شین و ریبارێ زێی، ل روژ هەلاتێ ڤێ کومەلگەهێ گوندێ بالندایە ، ل روژ ئاڤا کومەلگەها شێلادزێ یە و ل باشوری گوندێن سارکێ و هلورا و خاستو ژوری نە کو دکەڤنە دەڤەرا زێبارێ و ل باکوری چیایێ کورەژارە. ل سالا 1978 ئەڤ کومەلگەهە هاتیە ئاڤاکرن دەمێ رژێما بەعس خەلکێ گوندێن دەڤەرا رێکان و دوسکی ژوری و نێروە ڤەگوهاستین و گوندێن وان خرابکرین و بەرەڤ کومەلگەها سیریێ ئینایِن و لێ ئاکنجیبون. ژیارا پتریا خەلکێ کومەلگەهێ ل سەر موچەیە ژ بەر کو پتریا وان پێشمەرگە و فەرمانبەرن و چ داهاتێن دی نینە . ژمارا گوندێن ل ڤێ کومەلگەهێ ئاکنجیبوین (25) گوندن ژ(4) عەشیرەتا (رێکانی- دۆسکی – بارزانی – نێروەی). ژمارا سەروک خێزانا (1467) خێزانن. ژمارا ئاکنجیا (8370) کەسن ل دویڤ ئامارا (2006). پتر ژ (1000) خانیا لێ هەنە. سەقایێ وێ زڤستان و هاڤینێ یێ دژوارە، د زڤستانێدا گەلیێ بالندا کارتێکرنەکا مەزن لێدکەت. ژمارا شەهیدان (115) شەهیدن. و (10) قوتابخانە لێ هەنە 7 سەرەتای و (2) ناڤنجی و (1) ئامادەی. بنگەهەکێ ساخلەمیێ ژی هەیە و باژێرڤانی و 5 مزگەفت. هەژی گوتنێ یە کو ل پشتی سەرهلدانا پیروز و ژ ئەگەرێ ڤەگەریانا خەلکێ دەربەدەر بوی ژ بەر زورداریا رژێما بەعسا روخایی و بەرقەرار بونا تەناهی و خوش حالیا خەلکی ل بن سیبەرا ئالایێ کوردستانێ و حکومەتا هەرێمێ بسەروکاتیا بەرێز نێجیرڤان بارزانی ئەڤ کومەلگەهە مەزنتر لێ هاتیە و رویەکێ شارستانی ب خوڤە گرتی یە و چەندین پروژێن خزمەت گوزاری هاتینە جێ بە جێ کرن و رێڤەبەریەکا باژێرڤانیێ لێ هاتیە ڤەکرن بو خزمەتا هاولاتیان زێدەباری دروست کرنا جادێن نافخویی و بەرفرەهکرنا بنگەهێ ساخلەمیێ و ئاڤاکرنا خاندنگەهێن نوی.

سەرچاوە: سامی بەنستانی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2848

سەرتەنک

http://www.kurdipedia.org/?q=2011010312150621681

گوندێکە سەربە شارەدێی (سێمێل(

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2849

سەرسەنگ - سەرسنک

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012336826

دکەڤیتە سەر رێکا سەرەکی ئەوا ژسەنتەرێ پارێزگەمێ دچیتە قەزا ئامێدیێ و (41)کم ژ باژێرێ دهوکێ دویرە وب (1046) م یابلندە ژ ئاستێ دەریایێ وبلندترین پلا گەرماتیێ ل هاڤینێ دگەهیتە (24) پلا و دهاتە هژمارتن ژخوشترین و بەرنیاسترین هاڤینگەهێن هەرێما کوردستانێ ژبەر کەش و هوایێ وێ یێ تەنا و هین وئاڤەکا مشە رامانا پەیڤا وێ ژ (سینگێ چیای) هاتیە ژبەرکو دکەڤیتە سینگێ چیایێ گارەی دیسان بوچونەکا دی هەیە دبێژیت (سەر) وسنک یانکو سەرێ سنکی کو جهێ چێبونا کێزا سنکی و ل ڤان سالێن دیماهیێ ئاشکرا بو کو کێزا سنکی قەستا سەرێ گارەی دکەت بو زێدەبون و ڤەشارتنا هێکا خو ل پایزو زڤستانا.
دارستانەکا سروشتی یا بەرفرەه ل سنورێ ناحیێ هەیە مفا ژ دارو بارێ وێ دهیتە وەرگرتن بو بخودانکرنا تەرش و کەوالی لێ ل ڤان سالێن دیماهیێ ژبەر دورپێچێن ئابوری و نەبونا سوتەمەنیێ زیانێن مەزن گەهەشتینە دارو بارێ وێ، خەلکێ ناحیێ باهرا پێتریا ژیارا وان لسەر چاندنا دەرامەتێ زڤستانێ یە وەکو گەنم جەه نوک نیسک و بوچاندنێ ژی مفای ژ دەشتا سپنەی وەردگرن زیدەباری چاندنا دەرامەتێ هاڤینی وەکو برنج باجانک و کەسکاتی و پیڤاز و توتن کو دەڤەرا بەرێگارەی یا بەرنیاسە ب چاندنا تویتنێ هەروەسا گەلەک بیستانێن فێقی وەکو سێڤ و خوخ و هورمیک و حولیک و مێوێن تری لێ هەنە زێدەباری گویز و باهیڤ و هژیر و سپیندار و مازی و گوهیشک، ژ گرنگ وبەرنیاسترین چیایێن وێ چیایێ گارەی ئەوێ دکەڤیتە ناڤەراستا ئەردێ ناحیێ دیسان چیایێ مەتینا ئەوێ دبیتە سنورێ ناحیێ دگەل ناحیا کانی ماسێ و ژ گرنگترین روبیارێن وێ (روبارێ سپنەی) یێ روژئاڤا ئەوێ ژگوندێ ئەرەدنا دزێت و دچیتە بەبانکێ و داودیێ هەمزا و دوکەرێ هەتا دگەهیتە خابیری.
ل ناحیا سەرسنکێ گەلەک جهێن شینواراهەنە و رێڤەبەریا شینوارا ل دهوکێ (14) جه تومارکرینە دسەر هندیرا کو چ لێگەریانێن هویر بونەهاتینە کرن ژوان کەلها ئاشەوا ئەوا گەلەک ناڤێ وێ دناڤ پەرتوکێن (بلدانیا) دا هاتی زێدەباری شینوارێن (ئامێدیکا خراب .(
ژبەرنیاسترین هاڤینگەهێن وێ زێدەباری سەنتەرێ ناحیێ سیارەتیکا – ئاشەوا گەرەگو زێدەباری چەندین گوند و جهێن دی ل دەڤەرا بەرێ گارەی کو ژجوانترین

دەڤەرایە بو بوراندنا دەمێن خوش ل هاڤینێ.
دیسان بو خو حولیساندنا سەر بەفرێ جهێن خوش هەنە ئەگەر دەستێ ئاڤاکرنێ و گەهاندنا رێکا بگەهیتێ هەرچەندە سەرێ گارەی و ئاشەوا هاتبونە ئاڤاکرن ژلایێ رچێما بەعس یاگور بگور ڤە لێ جارەکا دی بوینە هاڤینگەه وخەلکێ گەشت و گوزار دەمێن خوش لێ دبورنن .
روبەرێ ناحیێ (918) کم2 و هژمارا گوندێن وێ (35) گوندن هەمی ل هوا ئەنفالێن رەش هاتبونە وێرانکرن بتنێ سەنتەرێ ناحیێ و کومەلگەها قەدشێ یا بخورتی چێکری مابونە ئاڤا، لێ پشتی سەرهلدانا پیروز و دامەزراندنا حکومەتا هەرێمێ باهرا پێتریا گوندێن وێ هاتنە ئاڤاکرن.

تایبەتمەندێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

ژمارە: 2850

شرتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008031630254639

ئێکە ژ گوندێن سەرب دەڤەرا بامەرنێ ڤە. دکەفیتە باکورێ روژئاڤایێ بامەرنێ وروژئاڤایێ گوندێ زێوە شێخ پیراموس وروژهەلاتێ گوندێ هەسن پیرکا وباکورێ گوندێ داودیێ.
ژ (3) بنەمالا پێک دهێت، ل سالا 1974 ل بنێ چیایێ مەتینا بوون ئانکو دگوتێ (بانیێ) ژمارا خانیا (31) بوون. پاشان ل سالا 1991 گوند هاتە ڤەگوهاستن بو سەر جادا گشتی ئانکو شرتێ یا نها کو (83) خانی و(450) کەس بوون. ئێک مزگەفت لێ هەیە و ل سالا 1992ێ ژلایێ رێکخراوەکا بیانی ڤە قوتابخانا سەرەتایی هاتە ڤەکرن هەردیسان ل سالا 2004ێ قوتابخانا دواناوەندی لێ هاتە ڤەکرن. دوو ئاش ل گوندێ شرتێ هەبوون لێ نها تنێ شینوارن ئێک بناڤێ (گورانگەهێ) دکەفیتە باکورێ گوندی وئاشێ (کوتەلێ) دکەفیتە باشورێ گوندێ شرتێ. ل سالا 1930ێ دادگەهەک ل ڤی گوندی هەبوو کو ژبو چارەسەرکرنا ئاریشێن بنەمالا هەژی ئاماژێ یە کو تا سالا 1937ێ یا بەردەوام بوو. شرتێ خودانێ (13) شەهیدانە و دوو گورستان لێ هەنە. هەردیسان دکەڤن دا قەسرەک لێ هەبوو بناڤێ قەسرا ئاگری کو نها دبێژنێ قەسرا گری. ل ڤێ داویێ بریار ژلایێ پارێزگارێ دهوکێ (تەمەر رەمەزن) ڤە هاتە دان کو 68 خانی بو گوندێ شرتێ بهێنە ئاڤا کرن.
سەرچاوە: کاوار ئەنوەر - ماڵپەرێ ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2851

شکەفتێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008051256024676

ناڤێ گوندی ژ شکەفت هاتیە و ژ کەڤندا تانهو هەر ب ڤی ناڤێ هاتیە نیاسین.
گوندێ شکەفتێ ئێکە ژ گوندێن هوزا بەرواری ژێریا و سەر ب ناحیا چەمانکێ و قەزا ئامێدیێ ڤە یە وب دویراتیا 7 تا 8 کم ژ سەنتەرێ ناحیێ یێ دویرە وتوخیبێن گوندێ ب ڤی رەنگی نە-:
ژلایێ باشوری ڤە گوندێ(دێرکێ) یە.
-ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە گوندێ (بلم باسا)یە.
-ژلایێ باکوری ڤە گوندێ(سێدەرا) یە.
-ژلایێ رۆژ ئاڤایێ ڤە گوندێ(ڕێباد ئیسلامە).(
چیا و گرێن گوندی :- (چیایێ هێلینا قەلێ، چیایێ حسارێ، گرێ بەلیێ) د سالێن بەرێ دا ژیارا ڤی گوندی ل سەر دەرامەتی بوو وەک (دەخل و گەنموک و برنج.....
هتد) بەلێ نهو ژین و ژیارا پرانیا خەلکێ گوندی ل سەر موچەیە. ژێدەرێ ئاڤا گوندی یان دەرامەتێ گوندی ل سەر رویباری یە و چ کانی لڤی گوندی نینن.
ئەڤ گوندە گەلەک یێ کەڤنە و خەلکی ڤی گوندی بودەمەکێ درێژە کو د گەهیتە نێزیکی (12) بابکا لێ دژین، ویێ پێک هاتیە ژ دوو بنەمالان (بنەمالا عەبدی، بنەمالا سیسوی.(
و خەلکێ ڤی گوندی پشکداری دشورەشێن کوردی داکریە و پێگیربوینە ب رێبازا کوردایەتیێ و چەندین شەهید گوری ئاخا کوردستانێ کرینە، لسەر دەمێ شورەشا ئیلونێ بنگەهێ حزبی یێ شورەشڤانێ کورد (حسو میرخان) بوویە.
گوندێ شکەفتێ ل سالێن شێستان چەندین چاران ژبەر تاوان و زۆرداریا رژێمی هاتیە بەردان هەروەسا د سالێن حە فتێیان دا ژی ب دەهان جاران خەلکێ ڤی گوندی جهێ خوهێلا یە ژبەر زۆرداریا رژێما بەعس، ل سالا 1988 ئەڤ گوندە یێ هاتیە ئەنفال کرن و خەلکێ وی بەرەف کەمپا بەحرکێ برینە تا بهارا سالا 1991 پشتی سەرهەلدانا پیرۆز خەلکێ گوندی زڤرینەڤە ولێ ئاکنچی بووینە و ل سالا 1997 خەلکی گوندێ خوە هێلایە و تانهو ژی گوندێ(شکەفتێ) یێ کاڤلە.
شکەفتا گوندێ شکەفتێ
ئەڤ شکەڤتە دکەڤیتە لایێ رۆژهەلاتێ باکورێ ناحیا چەمانکێ ل دەڤەرا بەرواری ژێریا و رۆژ هەلاتێ شکەفتێ دبیتە چیایێ گارە و رۆژ ئاڤایێ وی دبیتە چەمانکێ بدیراتیا (7 تا 8 کم)، ئەو رێکێن دچنە ناڤ شکەفتێ دا ژلایێ رۆژهەلاتی دوو رێکێن

مەزن و ئێکا بچیک و لایێ باکوری ژی دەرگەهەکێ بچیک دچیتێ و لایێ رۆژئاڤای ژی دیسان دەرگەهەکێ بچیک هەیە، و هەمی دەرگەهێن دچنە شکەفتێ دبنە پێنج دەرگە و لایێ بنێ شکەفتێ دبیتە رویبارێ (بەدرەدین) ئەوێ بەرەف ناحیا چەمانکێ ڤە دهێت و ئەگەر مروڤ ب ژوور کەفت دێ تشتەکێ سەیر و ئنتیکە بینیت چونکی ل ناڤ شکەفتێ دا گەلەک شکەفتوک یان بێژین (عولینک) یان ژوورێن جودا جودا هەنە هندەکا دەرگەهێن وانا ژوردا دچن و هندەکێن دی ژی دەرگەهێن وانا بو سەری دچن و هندەکا ژی دەرگەهێ وانا بەرامبەر مرۆڤی یە ئانکو راست و راستن و ئەگەر مروڤ چوو دناڤ شکەفتێ دا دێ بیاڤەکێ باش بینیت و بلنداهیەکا بلند هەیە، بلنداهیا ژوورا یا جودایە هندەک دنزمن و هندەک دبلندن و هندەک بەروارکی دچن و هندەک بو خارێ دچن، و هندەک نڤیسینا کەڤن هاتیە نڤیسین وهەتا ئەڤرو ژی ئەڤ جورە نڤیسینە دیارنە بوینە کا ب چ زمانن!! و دیوارێن ژ ناڤدایێ شکەفتێ زۆر د جوانن و ئەگەر روناهی کەفتێ دێ برسقن، دوو کانیێن ئاڤێ ژی د ناڤ شکەفتێ دا هەنە و ئاڤا وانا ناهێتە ڤەخوارن چونکی ئاڤەکا کیمایێ (کبریتی یە) یا بهێن گەنییە .
سەرچاوە: شێرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2852

شێخان

http://www.kurdipedia.org/?q=200901281657121227

شارۆچکەی شێخان (50کم) لە باکوری موسڵەوە دووره و یەکێکە لەو ناوچانەی کێشەی دوو کارگێرییان لە نێوان پارێزگای نەینەوا و دهۆکدا هەیە و ژمارەی دانیشتوانی دەگاتە (125 هەزار) کەس. زۆرینەی دانیشتوانی کوردی ئێزیدین.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارۆچکە

باژێر: موسڵ

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2853

شێلادزێ - شیلادزێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100803152900463

شێلادزێ ئێکە ژ مەزنترین کومەلکەهێن دەڤەرا ئامێدیێ، د کەڤیتە روژهەلاتا ناحیا دێرالوک ب دویراتیا (13) کم و روژ ئاڤایا کومەلگەها سیریێ ب دویراتیا (3) کم، ل ژێریا کومەلکەهێ رویبارێ (زێ) یە و ل باکورێ وێ چیایێ (کورەژارە).
گوندێ شیلادزێ تا سالا 1975 پێکهات بو ژ 30 تا 40 مالا، سالا 1976 گوندێن لسەر سنورێ تورکیا هاتنە کاڤلکرن و سوتن ژ لایێ رژێما عیراقێ ڤە وخەلکێ ڤان گوندا : (بێدە – پیراڤدەلا – خوارێ – قەسرکێ – هیش – ستب - مەیدانێ - نێروە سیتو – ئەرتیس – بیرێ) رژێما عیراقێ گوندێن وان کاڤلکرن وخەلکێ وان بخورتی لسەر گوندا راکرن و ئەوان قەستا دەشتا زێ کر و ئاکنجیبون ل دەورو بەرێن شێلادزێ، چونکە وان نەدڤیا دویرکەڤن ژ جهێ باب و باپیرا 0 بێ کو رژێما عیراقێ دەستێ هاریکاریێ بو درێژ بکەت، وەک ئاڤاکرنا خانیا، یان قەرەبوکرن 0
سالا 1978 ێ کومەلگەها شێلادزێ هاتە ئاڤاکرن ژ لایێ رژێما عیراقێ ڤە و (650) خانی یێن ئاخێ هاتنە دروست کرن دماوەی سێ هەیڤادا، چ مەرجێن ئاکنجیبونا مروڤا د ڤان خانیادا نەبون، چوونکە ب لەز هاتنە ئاڤاکرن و زورد بێ سەرو بەربون 0
ئەو گوندێن ئاکنجیبوین ل شێلادزێ سالا 1978 ئەڤەبون : (بەنستان – مروانس – دێرکێ – دهیک روژهەلات – رزێ - شابەکەما - هولیانی - دەعەلکی – مێریاڤا – رەزگە – شامکی – سنجی – هورە - کوکەرێ – بێبو – سپێر) 0
کومەلگەها شێلادزێ هەر ژ روژا ئاڤاکرنا وێ تا سەرهلدانا پیروز سالا (1991) چ پروژە و خزمەت گوزارێ ژلایێ رژێما گوربگور ڤە بو نەهاتینە پێشکێش کرن 0 بو نمونە، ئێک جادە یان کولان نەهاتبونە سەبکرن یان ڤێرکرن 0 خەلکێ وێ هەمی د هەژاربون، چوونکە هاتنە ڤەڤەتاندن و قەدەغەکرن ل گوندێن وانا، چ کار یان پروژە نەبون ل دەڤەرێ، کو بشێن لسەر شول بکەن و نانەکێ بو خێزانا خو دابین بکەن، ژبلی هندی کو بهینە گرێدان ب رژێمی ڤە، چوونکە مەرەما رژێمی ئەوبو، کو هەمی خەلکی ب خوڤە گرێدەت ژ بو جێ بەجێ کرنا پیلانێن خو دژی مللەتێ کورد 0
پشتی سەرهلدانا پیروز سالا 1991 خەلکێ مە ئەوێن ئاوارە و دەربەدەربوین ل تورکیا و ئیرانێ، ڤەگەریانە کوردستانێ و زوربەی وانا ئاکنجیبون ل شێلادزێ، روژ بو روژێ کومەلگەها شێلادزێ یا بەرفرەه دبیت و بەرەف شارستانیەتێ دچیت و نوکە هژمارا ئاکنجیێن شێلادزێ گەهشتی یە (16000 کەسا ونێزکی (3000) خانی لێ هەنە و هژمارا سەروک خیزانا نێزیکی (3500) سەروک خێزان.

سالا (2001) بو جارا ئێکێ جڤاتا باژێرڤانییێ هاتە هەلبژارتن و سەروکاتیا باژێرڤانیا شێلادزێ هاتە دامەزراندن و ل روژا 9 / 6 / 2001 دەست بکارێ خوکر، زور پروژە و خزمەت گوزارێ هاتنە پێشکێش کرن ژلایێ سەروکاتیا باژێرڤانیا شێلادزێ ڤە، ب پشتەڤانیا حکومەتا هەرێما کوردستانێ وەک : (ڤیرکرن و سەبکرنا جادێن نافخویی،

دروستکرنا باخچێن گشتی و باخچێ زاروکا، ئاڤ رێژێن سندوقی، دوو قوتابخانە، دوو یاریگەهێن تەپا پێ، مجزرە، ئاڤاهیێ بگورا شێلادزێ، ویستگەها ب هێزکرنا کارەبێ، بانکا شێلادزێ، سەنتەرێ رەوشەنبیری) 0

دیسان روژانە باژێرڤانی رادبیت ب کارێ پاقژکرنا باژێری و راکرنا گلێشی 0 گەلەک جووک و رێکێن پەیادا هاتینە چێکرن وسەبکرن ژلایێ باژێرڤانییێ ڤە لسەر سلفا هەیڤانە .
دیسان سنورێ باژێرڤانیی بەرفرە بوویە و ژ لایێ روژهەلاتێ گەهشتی یە کومەلگەها سیریێ و ژ لایێ روژئاڤا گەهشتی یە گوندێ شیف چنارکێ و ژلایێ باکوری ڤە گەهشتی یە گوندێ ئاوکا 0
هەژی گوتنێ یە کو سەروکاتیا باژێرڤانیا شێلادزێ رابویە ب کارێ پیڤان و (تسویە) کرنا عەردێ شیلادزێ و هژمارەکا زور یا پارچێن عەردی هاتینە (فرز) کرن

0ژبەر ڤەیرانا ئاکنجیبونێ ل دەڤەرێ، سەروکاتیا باژێرڤانیا شێلادزێ رابویە ب دابەشکرنا پارچێن عەردی لسەر هاولاتیا، پشتی رەزامەندیا جهێن پەیوەندیدار هاتیە وەرگرتن تا نوکە (528) پارچێن عەردێ نشتەجیبونێ هاتینە دابەشکرن لسەر خێزانێن شەهیدا و پەککەفتیا و فەرمانبەرا و خێزانێن هەژار 0 هژمارەکا دی یا پارچێن عەردی هاتینە بەرهەفکرن و ل ڤان نێزیکا دێ هێنە بەلافکرن لسەر خەلکێ دەڤەرێ 0
بازارێ شێلادزێ زور یێ پێشکەفتی یە و دوکانێن جورا و جور لێ هەنە و بهایێ بازاری ژ دەور و بەرێن شێلادزێ ئەرزانترە، لەورا خەلکێ ئامێدیێ و دیرالوک و بارزان ڤەستا شێلادزێ دکەن، ژ بو دابینکرنا پێدڤیێن روژانە ژ کەرەستێن ناڤ مالێ و ئاهێن خوارنێ و فێقی و زەوزەواتی0
خەلکێ شێلادزێ حەز ژ رێنجبەریێ دکەت، هەمی جورێن پیشەیا لێ هەنە وەک :
(بنا و – لباخ – ئاسنگەر – فیتەر – وایرمن – چێکرنا دەرگەه و پەنجەرێن المنیوم – دانانا کاشی و سیرامیکی - 00000 هتد) و نوکە پیشانگەهێن ترۆمبێلا لێ هەنە.
دیسان خەلکێ شێلادزێ زوربەی وانا پێشمەرگێن دێرینن و شەرەف مەندن و چەکێ شەرەفێ هەلگرتی یە و خەبات و بەرخودان وشورەش و سەرهلدان تومارکرینە وبەشداری ب دەهان داستانا دا کریە دژی دوژمنی و زورداری و ستەمکاری قەبیل نەکریە و ب سەدان شەهید داینە.
سەرچاوە: ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2854

شێلازا

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805132436467

دکەڤیتە نیڤەکا درێژاهیا زنجیرا مەتینی، باشورێ دەڤەرا بەرواریا، دکەفتە بن زنجیرا چیایێ مەتینی دا، چیایەکێ بچویک ناڤبەرا گوندی و چیایێ مەتینی دا هەیە دبێژنێ قوبلە دکەفیتە باشورێ گوندی ئانکو قیبلەیا گوندی دبیت قوبلە ژ قیبلە هاتبیت، گوند یێ هاتیە ئاڤاکرن ب تەنشت گرەکی ڤە ئەڤ گوندە دەڤەرا بەرواری بالا گرێددەت ب دەڤەرا سپنە و ئامێدیێ ڤە ژ لایێ چیایێ مەتینی ب پێیان و دەواران د سەرێ شێلازا را دچیت بو قەدش و ئامێدیێ و بامەڕنێ و......هتد.. ئەوژی ب پرینا چیایێ مەتینی نزار و بەرۆژ)، رۆژهەلاتێ گوندێ ب دیراتیا 5 کم ئەڤ گوندەنە (خرابەی، هێسێ، ئێکمالێ، مێرگا چیا)، ژلایێ رۆژئاڤایی ڤە، ب دیراتیا 4-6 کم ئەڤ گوندەنە (قەسرکێ، گویلکا، دەرگەلێ)، ژ لایێ باکورێ رۆژئاڤایێ گوندی ب دیراتیا 6-7 کم گوندێن (ئاسهێ، خانکێ) نە،و ژلایێ باشوری ڤە، دهێتە گرێدان دگەل توخیبێن گوندێن(ئەرەدنا ژووری و یوسفکا و بوتیا) ل سەرێ چیایێ مەتینی ئاڤرێژێ ڤە، ژ لایێ باکورێ رۆژهەلاتی ڤە سێ کاڤلە گوند هەنە (مەگلانان، سێجاڤا، زڤنگێ.(

بەرهەمێ چاندنێ :-

ئێک ژ دەرگەهێن ئابوریێن دەڤەرێ چاندن بوو، گوندێ (شێلازا) ژی پویتەک مەزن دا بوو چاندنێ پتر ژ (200) دونەمێن عەردێ ئاڤی هەبوون، هەتا سالێن (1960) ئەڤ دەرامەتە لێ د هاتنە چاندن (گەنموک، کونجی، برنج، سپیک، گارس، خروبی، پتات.....هتد) لێ پشتی دار و بارێ ڤێقی ل دەڤەرێ پەیدابوویی، ب تایبەت سێڤا (ئەمریکان) ی، کو بۆ جارا ئێکێ ژ لایێ (شێخ مەزهەر مایی) ڤە هاتە چاندن ل دەڤەرێ، پتریا ئاڤارێ گوندێ هاتە چاندن ب سێڤ ئەمریکانێ و زێدەباری (خوخ، مژمژ، هنار، هژیر، حولیک، تری، گویز.....هتد) هەروەسا عەردێ دێمی ژی ل ڤی گوندی پتر ژ (1000) دونەمان هەیە و، پویتەکێ باش ددا چاندنا (گەنم، جهە، نیسک، نوک.....هتد.(

سامانێ گیانەوەری:-

ژبەرکو خودانکرنا گیانەوەری ژی ل دەڤەرێ ژ رێکێن ژیارا خەلکی بوو، چەروانێ گوندی یێ مشە بوو، پویتەک باش ددا ب خودان کرنا گیانەوەران ب تایبەت پەزێ (رەش و سپی). ژبەر جوت و کێلی ژی گا رەش ژی ب خودان دکرن، دیسان ژبەر کارێن مالێ و چوونا کاروانان دەوار ژی نەخاسمە (هێستر) ب خودان دکرن.

سامانێ کانزایی:-

ل دویڤ گوتنا بەرهەفکەرێن پەرتوکا (دهوک، بشتی بەیانا 11 ئاداری)، ژبەر کو ئەو خو ددانن ژ خەلکێن دەڤەرێ، هندەکان ژ وان دا خویاکرن، کو ئەو یێن چوینە سەرەدانا دەڤەرێن ناڤ لێ ئینباین د پەرتوکا خودا، بو وان هاتیە ئاشکەرا کرن چەند جهەکێن کانزا تێدا هەین، ژوان : (ل دەڤەرا بەرواری بالا - و ل نێزیک کانی ماسێ جهەک هەیە دبێژنێ "شێلازا " و (کانی تیبا) ل وێرێ ئەلماس و کلێ چاڤان هەنە) هەر ژ کانزا یێن بەحس ژێ نەهاتیە کرن، ل گوندێ "شێلازا " ئەوژی بەرێ رەژیێ (فحم حجری)، کو ئەڤ کانزایە، ل کێرییێ (سەرێ شێلازا) هەیە و یێ سەر ئاخە.

شوینەوارێن گوندی :-
دەمێ مرۆڤ ل رەخ و روییێن ڤی گوندی دگەریت، گەلەک شوینەوار و کاڤلە گوند لێ دیار دبن، بو مروڤی خویا دبیت کو گوندەکێ کەڤنە، مینا دیاربوونا گورێن د کولوزاندا و گورستانێن کو تشتێن خە ملا ژنکێ مینا (ستڤانک و گوهارک و بازن) تێدا دیار دبن، تشتێ گەلەک کەڤن دڤی گوندی دا مزگەفتا گوندی بوو، کو ژ دوو قاتان پێک دهات، قاتێ دویێ ژی دوو پشک بوو، هەر پشکەک ژی 10×7 م بوون کو هەردوو بەش دبوونە 12×10م دیوارەک دناڤبەرا هەردوو پشکان دا هەبوو !!!....
کاڤلە گوندێ (صارا مەکری) یا :- ئەڤ کاڤلە گوندە دکەڤیتە باشورێ رۆژئاڤایێ گوندی، ب دیراتیا (1100م)، ژ کەڤنە وارێن وی، گورستانەکا زۆرا مەزن هەیە.
شینوارێن گوندێ مێردینێ :- ئەڤ گوندە دکەڤیتە رۆژهەلاتێ باکورێ گوندێ شێلازا ب دیراتیا (2کم)، ژ شینەوارێن کەڤنێن بەرچاڤ دڤی گوندی دا قەسرا شەرەف بەگێ و مزگەفتا وێ و ئاقد..
شکەفتا دەرێ شیش :- ئەڤ شکەفتە دکەڤیتە روژئاڤایێ گوندێ (شیلازا) ب دیراتیا (3کم)، ئەڤ شکەفتە دەرگەهێ وێ یێ بلندە ژ عەردی ب (3م) دەرەچک دکەڤری دا کولانە و هەتا دگەهنە بەر دەرگەهێ وێ، دەمێ مرۆڤ ب ژوور دکەڤیت، شکەفتا مەزن دبیتە سێ مەزەل هەر مەزەلەکێ تەختەک یان دوو یێن بەری لێ هەنە و بالیفکێن بەری، هندەک رەفەتکێن وەکو پەنجەرکان.. دیسان جورینەکا عمبار کرنا ئاڤێ تێدا هەیە ئەڤ شکەفتە دکەڤیتە بەرامبەر کەلا گابنێرکی ب دویراتیا (4 کم).
گوندێ (شێلازا) نوکە ژ ڤان بنەمالان پێک دهێت : 1 - مال مژدین. 2- پسمیر (بەگ). 3- عەجەمی. 4 - مالا ئاشی. 5 - پیرمەند. 6 - رەمێ (ڕەندێ). 7 - قەسرکی. 8 - بێتکاری.9 - ئورمەدادی. 10- مالا شێخی (شێخێن مایێ) نە. 11- قەریب لەهد (قریب العهد). 12- مالا زەکەریا.
سەرچاوە: جمیل شێلازی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2855

شەرانشی

http://www.kurdipedia.org/?q=2011040912405056334

گوند - زاخۆ

تایبەتمەندییێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: زاخۆ

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2856

قلابان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120120232239639 24

قەزایەکە سەر ب باژارێ شرناخێ ڤە ل کوردستانا تورکیا کو نێزیکترین باژێرە لبو کوردستانا ئیراقێ، ب تورکی ناڤێ وێ (ئولودەرە)یە، مێژوویا وێ ڤەدگەڕیتە بو چەرخێن ژ بەری زاینێ کو چەندین ئیمپاراتوریەتا دەسەلات لێ کریە وەکی ساسانی، مەغولی، عوسمانی، فارس و رومانا، 95 ژ سەدێ هوزا گوییان لێ دژین کو عەشیرەتەکا بەربانگە ل دەڤەرێ.

تایبەتمەندییێن بابەتی

هەرێم: باکووری کوردستان

جهـ: شارەدێ

ژمارە: 2857

گوهەرزێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805104336 4666

ئێکە ژ گوندێن دەڤەرا نهێلێ دکەفیتە قونتارا چیایێ مەتینی ب دیراتیا (20) کم ب رەخێ رۆژهەلاتا باژێرێ ئامێدیێ ڤە یە، ژووریا گوندی زنجیرا چیایێ مەتینی یە و ژێریا گوندی سپنەیە، رۆژهەلاتا گوندی زێ یە و رۆژئاڤا گوندێ (بەڵاڤەیە) هەف سنورە دگەل گوندێن گێرگاش، مەهیدێ، رەشاڤە، بەرچی، بەڵاڤە، برکاهینێ، کومەلگەها دێرەلوکێ.
دیروکا ڤی گوندی کەلەگا کەڤنە و ب سەدان سالە ژیان لێ پەیدا بوویە ل گورەیی ژێدەرێن باب و باپیران بومە ڤەگوهاستی دبێژن ناڤێ گوندی ژ وێ چەندێ هاتیە کو هەردو رەخێن گوندێ رۆژهەلات و رۆژئاڤا رەز بووینە و د گوتنێ (گو رەزێ) ئانکو هەردو گوهێن گوندی رەز بووینە و هندەک ژێدەر دبێژن گوهرەزێ ئانکو (رەخ زێ) ڤە هاتیە لەوما کورتیا وێ بوویە (گوهەرزێ.!! (
سەرچاڤێ ئاڤا گوندی بیرێن ئاڤێ بووینە، ئاڤاچەمێ گوهەرزێ ژی ل بن گەلیێ سەرگەلێ دهێت وەکو جوویەکا ئاڤێ، دوو کانیێن بچیک ژ ڤی گوندی هەنە ناڤێن وانا ئەڤە نە (کانیا مێرگێ و کانیا خدرێ.(
ئەڤ گوندە ناڤدارە ب رەز و کەزانا و جهێ جوت و کێلی یێ لێ زۆرە و بخێر و بەرەکەتە و هەمی دانێ هشکاتی گەنم،جەە نیسک.... لێ شین دبیت دگەل هەمی جورێن فێقی.
ل سالێن شێستیان و حەفتیان دا خاندنا ڤەقیاتی ل مزگەفتا گوندی دهاتە گوتن ژلایێ (مەلا ئەحمەد گوهەرزی) ڤە کو ب دەهان ڤەقی ل گوندێن دیتر قەستا خاندنێ کریە و فێری خاندن و نفیسینێ بوینە و مفا ژێ وەرگرتیە.
بو جارا ئێکێ ب شێوەیەکێ فەرمی ل سالا 1971 ێ خاندنگە هاتیە ڤەکرن و بچیکێن گوندی چووینە خاندنگەهێ.
و ل ئەنفالا رەشا سالا 1988 ێ خەلکێ گوندی ب شێوەیەکێ گشتی دەربەدەری تورکیا و ئیرانێ بووینە و ل سالا 1991 ێ تاکو 1997 ێ ڤەگەڕیانەڤە کوردستانێ سەر ژنوی گوند ل سەر جادێ ئاڤاکر ژبەر کو ژین و ژیارا گوندی ل ڤی جهی بساناهی ترە ژ جهێ کەڤن یێ ل چیایی.
گوهەرزێ پتر ژ (1300) کەسان لێ دژین و دابەشی سەر (250) سەرۆک خێزانانە و ژ (11) بنەمالا پێک هاتینە و کەڤنترین بنەمال بنەمالا (دادێ) یە.
شینوارێن ڤی گوندی (بەرێ کولین) کو ب شێوێ ژوورەکێ هاتیە ئاڤاکرن سێ جهێن نڤستنێ و دەرگەهەک و بەنجەرەک لێ هەنە و دکەڤیتە ناڤ گوندی بخودا، دیسان ب دەهان شکەفت لێ هەنە ژوانا شکەفتا (شێخی) دکەڤیتە نێزیکی سەرێ چیایی ل راستا گوندی و شێخ ئەحمەد بارزانی چەندین رۆژا ل بەر سەختیا وەختی ژیانا خو ل وێرێ بوراندییە.
گوندێ گوهەرزێ هێلینا سترانا ڤلکلورێ کوردیە دهەمی بیرهاتن و کەیف و داوەتان دا ب دەهان کەس ستران و حەیرانوکا دبێژن، و کەسێ هەرە خزمەتا زمان و فلکلورێ کوردی کری و ناڤدار ل گوندی و دەڤەرێ خودێ ژێ رازی محەمەد طاهر گوهەرزی یە کو نڤێسەر و پەرتوک دانەر بوو، و ژبەرهەمێن وی پەرتوکا رێزمانا کوردی.
دیسان گوهەرزی ژلایێ هزرا نەتەوەیی ڤە هەر ژ حزبا هیوا پشکدار بووینە و دگەل هەمی قوناغێن شورەشێ بشکدار و پێشمەرگە بووینە و ب دەهان کەسان پێشمەرگایەتی کریە و بتر ژ (20) شەهیدان پێشکێشی گەل و وەڵاتێ خو کرینە.
حکومەتا هەرێما کوردستانێ چەندین پرۆژە بو ڤی گوندی چێکرینە وەک- :

گەهاندنا تورا کەهرەبێ.
چێکرنا تورا ئاڤێ.
چێکرنا جادا کولانێن گوندی کو نهو د قوناغێن دوماهیێ دانە.
ئاڤاکرنا مزگەفتەکێ.
ڤەکرنا خواندنگەهەکێ کو هەردوو قوناغێن سەرەتایی و ناڤنجی لێ دهێتە خواندن .
بو زانین نوکەژی ژین و ژیارا پرانیا خەلکێ گوندی ل سەر فەرمانبەریێ یە و زێدەباری چاندنێ و خودان کرنا گیانەوەران.
سەرچاوە: ئازاد عەبدوڵڵا ئاڤدەل - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2858

گەرەگوهێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008171609204721

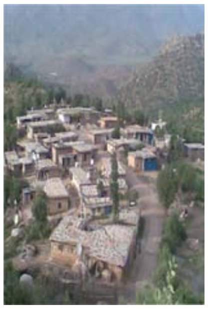

ناڤێ گوندێ گەرە گوهێ ژ وێ چەندێ هاتیە کو هەردو رەخێن گوندی رۆژهەلات و رۆژئاڤا ژ دو گرێن هنداڤ گوندی هاتیە ئانکو هەردو گوهێن گوندی لەوما کورتیا وێ بوویە (گەرەگوهێ) گوند تا نهو هەر ب ڤی ناڤی هاتیە نیاسین.
گوندێ گەرەگوهێ ئێکە ژ گوندێن هوزا دوسکی یا سەر ب ناحیا بامە رنێ ڤە و ب دویراتیا 28 کم ژ سەنتەرێ ناحیێ یێ دویرە.
سنورێن گوندی ب ڤی رەنگی نە:-
ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە گوندێ (بابیرێ) وکانی بلاڤێ یە و ژلایێ باشوری ڤە گوندێ(وەرمێلێ) وکەلا شخو یە ژ لایێ رۆژئاڤای ڤە دکەڤیتە دوماهیا زنجیرا چیایێ مەتینا، هنداڤ روبارێ خابوری سنورێ بەروارێ ژووری و گولیا .
ژلایێ جڤاکی ڤە گەرەگوهێ ژ(3) بنەمالێت (ئویجاخێت) سەرەکی پێک دهێت:-
-1بنە مالا عەباسیا
-2مالا گوردێ
-3مالا مەلای
و بنەمالا ژهەمیان کەڤنتر د گوندیدا بنەمالا عەباسیا نە، ئەڤ بنەمالە ل دەسپێکا ئاڤاکرنا گوندی خوجهێت گوندی بوون.
ئەڤ گوندە گەلەک یێ کەڤنە وخەلکی ڤی گوندی بودەمەکێ درێژە لێ دژین وگوندی ب چاندنێ ژین و ژیارا خۆ دبەنە سەر و بیاڤەکێ باشێ هەی بوچاندنێ هەروە سا خودان سە رچاوێن سروشتی یە و کو کانیێن ئاڤێ هەروەسا ل ژێریا گوندی روبارێ خابوری یە کو سێ چەمێن مەزن ب خوڤە دگریت.

بدرێژیا شوره شێن ئه یلول و گولانێ گه له ک قه هره‌مان و شه‌هید داینه و گه له ک
خه‌باتکار وشوره شگێرێن خوراگرلێ په یدا بوینه ل شالاوا ره‌شا ئه نفالێ گوند
هه‌می هاتیه هه‌رافتن و وێرانکرن و توشی سوتن و کاڤلکرنی بۆیه وخه‌لکێ گوندی
ده‌ربه ده‌ری تورکیا و ئیرانێ بۆینه تا سالا 1991ێ و پشتی ڤه‌گه‌ریانێ ژکوچا ملیونی
خه‌لکێ گوندی ڤه‌گه‌ڕیانه سه‌رگوندێ خو ب هاریکاریا رێکخراوێن خێرخواز و ب
پشته‌ڤانیا حکومه تا هه‌رێما کوردستانێ گوند هاتیه ئاڤاکرن نوکه‌ژی ژیان ل ڤی
گوندی یا به‌رده‌وامه و ژمارا باش ژ خه‌لکێ گوندی لێ ئاکنجی نه.
گوندێ گه‌ره‌گوهێ جهێ حشارێن پێشمه رگه‌هێن شوره‌شا گولانا پێشکه‌فتن خواز
بویه وجهێ ب حه‌واندن و ڤه‌شارتن و هاریکاری و رێکخستنا پێشمه گه‌هێن
شوره‌شێ بویه و ژ گوندێن ناڤداره ل ده ڤه‌رێ بۆ ئارمانجێن گه‌ل و نیشتیمان هه‌ر ژ
سالا 1976 ێ تا ئه ڤر و.
جهێن هه‌ره گرنگ بوحشارێن پێشمه رگه‌ها ئه‌ڤه بون-:
)شکه فته ره‌شێ، شکه‌فتا توریان، شکه فتا شلێ، چه‌مکا و به‌رێ بریسێ(
چه‌ندین پرۆژه ژلایێ حکومه‌تا هه‌رێما کوردستانێ ڤه لێ هاتینه بجهئینان وه‌ک -:
-1ئاڤاکرنا(12) خانیا بشێوه‌کێ جوان و رێک وپێک و هه‌ڤ چه‌رخ.
-2کولانا بیره‌کا ئرتیوازی یا ئاڤێ.
-3گرێدانا تورا ئاڤا گوندی.
-4دابینکرنا موه‌لیدا کاره‌بێ.
-5ئاڤاکرنا مزگه‌فته‌کێ.
-6نیژه‌نکرنا خواندنگه‌ها گه‌ره‌گوهێ.
-7چێکرنا پره‌کێ (جسر) لناڤبه‌را گه‌ره‌گوهێ وگوندێ کورکا لسه ر روبارێ خابوری.
شینوار و گورستانێت گوندێ گه‌ره‌گوهێ-:
-1دویرگه‌ها چه‌ما.
-2دویرگه‌ها به رته حتێ.
-3دویرگه‌ها ملێت قه شا.
-4شکه‌فتا شیرومه تالان.
-5کاڤلێن گوندی سه‌رێ خرابا وکانی زێوکێ.
حه فت (7) مناسب (موغبه‌ر) یێت که‌ڤن لڤی گوندی هه‌نه-:
)مناسبێ سه‌رێ خرابا، خراڤێ، نزاری، به رێ بێ، گوندێریکێ، داراپلێ، پیرئاڤده‌ل(
سه‌رچاوه: ئه‌نوه‌ر گه‌ره‌گوهی - ماڵپه‌ڕی ئامێدی

تایبه‌تمه‌ندیێن بابه‌تی

هه‌رێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

ژمارە: 2859

گەڤەرکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008171559304719

ئێکە ژ گوندێن دەڤەرابەرواری ژێریا سەر ب ناحیا چەمانکێ و قەزا ئامێدیێ ڤە. و دکەڤیتە باشوری چەمانکێ دناڤ بەرا دوو گراندا ئانکۆ چهێ گوندی وەکی گەلی یە،و سروشتێ وی یێ جوانە ل هەر چوار وەرزێن سالێ.
هەر دبەرێ دا تا نهو بڤی ناڤی دهێتە نیاسین، خەلکی گوندی ئەڤە(12) بابە لسەر گوندێ خو دژێن و ئەڤ گوندە یێ پێکهاتیە ژ شەش بنەمالان :- (1- مالا محەمەدێ ئامینێ، 2- مالا مکائیل، 3- مالا ئەحمەدێ محەمەد، 4- مالا حسەنێ خوخێ، 5- مالا مەرعان، 6- مالا محەمەد ئومەر.(
هەژی یە بێژین گوندێ گەڤەرکێ کو نهو نیزیکی(200) تا (250) مالانە. ل سەر دەمێ هەردوو شورەشان چەندێن چاران کەفتیە بەر هێرشێن دوژمنی ویێ هاتیە کاڤل کرن و سۆتن.خەلکێ گوندی خودان هزرو بیرێن نەتەوەیی بوون و هەر ژدەسپێکا شورەشێ پشکداربووینە ، وب دەهان کەس بووینە پێشمەرگە و پتر ژ (15) شەهیدان پێشکیشی گەل وەلاتێ خو کرینە.
ل سالا(1961) و ل دەسپێکا شورەشێ ئەڤ گوندە یێ هاتیە کاڤل کرن و سۆتن و چەندین چارێن دی د سالێن شێستان و حەفتێیان دا خەلکێ گوندی وارێ خو هێلایە و دناڤ ئاقار و جهێن ئاسێ یێن گوندی خو ڤەشارتیی یە..و ل سالا(1988) خەلکێ گوندی وەکی هەمی گوندێن دیێن کوردستانێ کەڤتیە بەر هێرشێن دوژمنی و ئەڤ گوندە هاتیە ئەنفال کرن خەلکێ وی ل کەمپا بەحرکێ هاتینە ئاکنجی کرن. پشتی سەرهەلدانا پیرۆزا بهارا سالا(1991) خەلکێ گوندی ڤەگەریاینە سەر ئاخا خویا پیرۆز و ل گوندێ خو ئاکنجی بووینە. ل سالا(1997) جارەکادی خەلکی گوندێ خو هێلایە،و نهو گوندێ گەڤەرکێ یێ کاڤلە.
ژلایێ چوگراڤی ڤە :ئە ڤ گوندە دکەڤە توخیبێ گوندێ (گە ڤەرکێ):- - ژلایێ رۆژهەلاتێ ڤە گوندێن(بێرکیات، بێیاد ئیسلام، گارەقا، کانی مازێ، شکەفتێ، دیوکێ، بلم باسا)نە ، ژلایێ رۆژ ئاڤایێ گوندێن(سیاروسپیندارا)نە، ژلایێ باکوری ڤە گوندێن(چەمانکێ و بارە میێنکێ) نە، ژلایێ باشوری ڤە هەڤ توخیبە دگەل گوندێن هوزا مزویریا.
گەلەک کانیێن ناڤدار ل ئاقارێ گوندی هەنە بارا پتر ئاڤا گوندێ گەڤەرکێ ژڤان کانیا یە (کانیا دیفاکێ،کانیا قرو، کانیا گژلوکێ، کانیا محوکێ، کانیا گێرەبنێ، سەروکانی، کانیابرین دودا، کانیا کێرکا.(
شێنوارێن گوندێ گەڤەرکێ: گەلەک شکەڤت و شینوارێن کەڤن ل ڤی گوندی هەنە و دیمەنەکێ سروشتی یێ جوان بخوڤە گرتیە مینا(شکەڤتا کودک، شکەڤتا زمزمێ، شکەڤتا عیسا دینکی، شکەفتا کیرکا، شکەفتا ئاڤدەلا، شکەڤتا کنا بندکێ، مزگەفتا گوندی)، و حەڤت(مناسبێن) کەڤن ل ڤێ گوندی هەنە.
چیا و گرێن گوندی :- (کەڤرێ بێیێ، کەڤرێ بەرەکێشکێ، کەڤرێ سڤورا، کەڤرێ بەرخی، گرێ شاجێ، گرێ ماماڵێ، کەڤرێ پیرە داوودێ)ێ.
سەرچاوە: شێرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2860

ملبرکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805102653466

ئێکە ژ گوندێن دەڤەرا بەرواری ژێریا سەر ب ناحیا چەمانکێ و قەزا ئامێدیێ ڤە،
دکەڤیتە باشورێ بەرواری ژێریا، گوندەکێ گەلەکێ کەڤنارە و نێزیکی (12) بابا نە
خەلکێ گوندی لسەر گوندێ خوژیاینە.
دە رىارەی ناڤێ گوندی وەک ژ باب و باپیرێن وان هاتیە ڤەگوهاستن ناڤێ (ملبرکێ) ژ
برکێن ئاڤێ هاتیە و ژ کەڤن وەرە تا نوکە بڤی ناڤی دهێتە نیاسین.
ئەڤ گوندە چەندین جاران کەڤتیە بەر هێرشێن دوژمنی و هاتیە کاڤل کرن و سۆتن :-
ل سالا1961 ێ دەستپێکا شورەشا ئیلونێ خەلکێ ڤی گوندی پشکداری
دشورەشێ دا کریە ژبەر ڤێ چەندێ هاتیەکاڤل کرن و سۆتن ب دەستین رژێما
بەعسا گور بەگورڤە و ل سالا 1974و (1987)ێ گوند جارەکا دی هاتیە خراب کرن، و
ل سالا (1988)ێ ئەڤ گوندە وەکی هەمی گوندێن دی یێن کوردستانێ هاتیە
ئەنفال کرن و خەلکێ گوندی بەرەف کەمپا بەحرکێ برینە ، تا بهارا سالا(1991)ێ
خەلکێ ڤی گوندی ڤەگەڕیاین.
ئەڤ گوندە (35) کم یێ دویرە ژ ناحیا چەمانکی، دەور و بەرێن گوندی ئەڤەنە :- ل
رۆژ هەلاتێ، گوندێ شکێران و شلیا یە ، رۆژ ئاڤایێ گوندێ بەتکێ یە کو ئەڤ گوندە
سەر ب هوزا مزوریا ڤەیە، ژلایێ باشوری ڤە ئەتروشێ یە ژلایێ باکۆرێ رۆژئاڤا
گوندێن کانیکا و گەڤەرکێ نە.
ئەڤ گوندە پێک هاتیەژ سێ بنەمالان :- (مالاکوکو، مالامیرزا، مالامەرعان.)
کانیێن گوندی :- (کانیا بهارێ، کانیا ژێریا گوندی.)
چیا و گرێن گوندی :-(کەڤرێ قەلا، کەڤرێ کێری، ژلایێ رۆژ هەلاتێ ڤە گرێ جانێ
یە توخیبێ گوندێ شکێران و شلیا) یە.
ملبرکێ ب ڤان جورێن فێقی ناڤدارە (هژیر، تری زەرک.)
چەندین شینوارێن کەڤن لڤی گوندی هەنە:- (مناسبێ پیر مریەم، مناسبێ پیر
سەوەر، باشورێ گوندی مناسبێ مامانجا، کاڤلەگوندێ مامانجا، بەرێ کوک ئاغا،
شکەفتا عەلی ئاغا)، شکەفتا (عەلی ئاغا) ئێکە ژ تشتێن ئنتیکە ل بیاڤێ گوندێ
ملبرکێ کو دکەڤیتەچیایێ بەرامبەری گوندێ ئەڤ شکەڤتە گەلەکا جوان و ئاسێ یە
و بەرەکێ مەزن دەرگەهێ ڤێ شکەڤتێ دکەتە دوو دەر، چیروکا ڤێ شکەڤتی
دزڤریتەڤە بو چیڤانوکا عەلی ئاغای و شەڕێ وی و بەرەڤانیا وی دڤێ شکەفتێ دا ژ
بەر وێ چەندێ ب شکەفتا علی ئاغا نافکریە . نوکە ئەڤ گوندە ژ (420) کەسان پێک
دێت و (100) خێزانان.
سەرچاوە: شیرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

ژمارە: 2861

مێروکێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805105052466

ئیکە ژ گوندێن کوردستانێ ل دەڤەرا بەرواری ژێریا سەر ب ناحیا چەمانکێ و قەزا ئامێدیێ ڤە ئەڤ گوندە دکەڤیتە رۆژ هەلاتا بەرواری ژێریا و نێزیکی (23) کم ژ سەنتەرێ ناحیێ دورە. خەلکێ ڤی گوندی ژ برایێن مەسیحینە و ل دویف گوتنا ئەڤە شەش بابکە ل گوندی دژین و ژسێ بنەمالا پێک دهێن (بنەمالا بێکەنا وبێ مامو و بێ شیمو) و نیزیکێ (14) سەروک خیزان دڤی گوندی دا دژێن و د ناڤبەرا (90 تا 100) خێزانێت دی دەرڤەی گوندی. وتوخیێن گوندی ب ڤی رەنگی نە ل باکوری گوندێ (ئەلولا) و ل باشوری گوندێ (پیریوکێ) و ل رۆژهەلاتی گوندێ (بیلمەندێ) و ل رۆژئاڤا گوندێ (بەرکەڤری)یە.
و پتریا ژینا خەلکێ ڤی گوندی ل سەر بەرهەمێن چاندنێ بوویە و دووکەرتێن سەرەکی یێن چاندنێ بخوڤە دگریت :- کەرتێ چنارا و د کەڤیتە رۆژ هەلاتی گوندی و کەرتێ خوشکە دکەڤیتە رۆژئاڤایا گوندی.
ژشینوارێن دێرینێن گوندێ مێروکێ:- عاقە (بن قەسر)، شکەڤتا (مێسکێ) کو دکەڤیتە باکورێ گوندی،، (دێرا مارشمعون) کو دێرەکا گەلەک کەڤنە، حەڤت ئاشێن بەری یێن گەلەک کەڤن.
کانیا زەر ئێکە ژئاڤ و دەنگترین کانیێن ڤی گوندی و ئاڤا ڤێ کانی یازەرە و گەلەکا بوشە وگەلەک جارا ئەڤ ئاڤا هەنێ یاهاتیە شروڤەکرن ژلایێ گەلەک رێکخراوێن بییانی ڤە.
ژ چیایێن گوندێ (چیایێ نزاری) ل رۆژ ئاڤا گوندی، (چیایێ گومن) دکەڤیتە رۆژهەلاتا گوندی، (چیایێ قەریشە) دکەڤیتە باکورێ گوندی.
گوندێ مێروکێ گەلەک جاران ژلایێ رژێما بەعسا ژ ناڤچووی ڤە هاتیە کاڤلکرن و سۆتن وکەفتیە بەر هێرشین وان، ل سالا(1961،1962) دگەل هەلبونا چریسکا شورەشا ئیلونا مەزن ئەڤ گوندە کەفتە بەرهێرشێن دوژمنی و هاتیە کاڤلکرن و سالا(1977) دیسان خەلکێ ڤی گوندی رەڤینە و گوند هێلایە. سەرەڕای هندێ چەندین جارێن دی خەلکێ گوندی خول ئاڤارێ گوندی ڤەشارتییە ل سالا(1988) ئەنفالا رەش دیسان هاتیە کاڤلکرن و ل بهارا سالا(1991) و پشتی ڤەگەریانێ ژ کوچا ملیونی خەلکێ گوندی ڤەگەڕیانە سەرگوندێ خو.
چەندین پرۆژە ژلایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە لێ هاتینە بجهئینان وەک -:
-1ئاڤاکرنا(23) خانیا بشێوەکێ جوان و رێک وپێک و هەڤ چەرخ.
-2پرۆژێ ئاڤا ڤەخارنێ.
-3دابینکرنا موەلیدا کارەبێ.
سەرچاوە: شێرزاد نێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

ژمارە: 2862

مەروانس

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181442434748

گوندێ مروانس ئێک ژگوندێن هەری کەڤنە و ناڤدارە ب گوندێ بەگ و میران ئانکو پسمیر کو ژکەڤندا میرا حوکم لێ کرییە و مروانس ئێک ژگوندێن سەرب بەلیکا خالکانە و ژعەشیرەتا رێکانیانە و یا ناڤدارە ب شینوارێن کەڤن و جهەکێ بێهن فرەه و ب دارگویزان هاتیە خەملاندن و ل کێم جهێن گوندی هەتاڤ لێ ددەتن ژبەر کو هەمی داروبارێن گویزانە.ل سالا 1979ێ ئەوژی بەر ب بریارا رژێما گوربەگور کەفتن دەمێ گووتی ئەڤ گوندە وەکی هەمی گوندێن رێکانییا و دوسکی و نێروەییان بهێنە ڤەگوهازتن و سوتن و ویرانکرن و لکومەلگەها شێلادزێ ئاکنجی کرن داکو رۆ ژ بو رۆژێ پرسا کورد بەرەف لاوازیێ ڤە ببن لێ خەونێن دوژمانان بجە نەهاتن و ب تڤەنگا گوندێن مرواونس مل ب ملێ پێشمەرگێن کوردستانێ ل ئادارا 1991ێ کوردستان هاتە ئازادکرن. نوکە ژ 198 سەروک خێزان و (1432) کەسان پێکهاتییە و زوریا وان پێشمەرگەنە

جوگرافییا گوندی : مروانس دکەڤیتە باکورێ عەشیرەتا رێکان و یا هەڤسنورە دگەل عەشیرەتا دوسکیان ژلایێ باکورێ ڤە و گوندێ نێروا سیتوی ژلایێ روژئاڤا ڤەو گوندێ بەنستان ژلایێ روژهەلاتی ڤە. ژکەڤندا ژمارا خێزانان نێزیکی 40 سەروک خێزانان بوون و ژچوار ئویجاخان پێکهاتیە و ژنەه بنەمالان.

-1ئویجاخا بەگا پێکهاتیە ژ چوار بنەبابان ئەوژی (ێالح بەگ و میربەگ و سید بەگ و ابراهیم خان بەگێ(

-2ئویجاخا گوڤەییا پێکهاتییە ژ دوو بنەبابا ئەوژی (مالا زەینێ و مالا شاهین(

-3ئویجاخا بێزیڤە ئەوژی ژدووبنەبابان پێکهاتییە (مالا عومەرو مالا یەمەد(

-4ئویجاخا خێمبیڤا کو ئێک بنەبابە.

بوچی دگوتنە بنەمالا بەگ و میران:هەر ژکەڤندا کوچ و کوجبەری دناڤا کوردان دا رویدایە و ژپارچێن دن یێن کوردستانێ قەستا باشورکرییە بنەمالا بەگان بناڤێ (شێخ سەیفەددین) ل گوندێ (بێروخ) ژی لسەر دەمێ عوسمانییان ل تورکیا هاتن و ل گوندێ مروانس ئاکنجی بوون ژبەر زیرەکی و شارەزاییا وان شیان حوکمی ل دەڤەرا نێروە رێکان دکر تا کو قەزا ئامێدیێ پشتی بویە دەستهەلاتا ئینگلیزی دچیتە بەردلوڤانییا خودێ پشتی وی (ێالح بەگ) تێت و دەستهەلاتێ وەردگریت تا دەمێ ئاغاتیێ دهێت و دەستهەلاتا وان بدوماهی دهێتن.

ژلایێ ئابوری ڤە: خەلکێ گوندی وەکی هەر گوندەکی مژویلی خو بخودانکرنێ بوون وەکو چاندنا دەرامەتی و ئەڤ گوندە یێ تێر ئاڤ بوو نەوەکی گوندێن دێمی بوو وانژی وەکی گوندێن ئاڤیان برنج و ماش و گنموک و دەرامەتێ دی یێی ئاڤی دکر و هەروەسا مژویلی ب خودانکرنا مەرو مالاتی بوون و هەر چوار دەمێن سالێ کارو کریارێن وان ئەوبوون.

گوند ب چ یێ ناڤدارە : مروانس ب زوزانەکی یێ ناڤدارە کو دبیچژنێ زوما سەرێ دارێ یان کانی یا سەرێ دارێ ئەڤ کانییە یا شێخ حسێن بەگێ بوو خوشترین جهە ل دەڤەرا نێروە رێکان.هەروەسا ب چیایێ دێنیکێ مروانس کو چیایەکێ زورێ بلندە.

شینوارێن گوندی : 1- دێرا زەڤیا ێور -2 دێرا کەشکێ 3- دێرا ئاقاری 4- شکەفتا بەراکی 5- شکەفتا سوور.
رولێ وان دشورەشان دا :مروانس بێ بەهر نەبوییە ژبەشداربوونا شورەشێن کوردستانێ و ب چەکێ خوو مال و ملکێ خەبات کرییە ژبو بدەست ڤە ئینانا مافێن گەلێ خوو بەشداری دشورەشا مەزنا ئەیلول و گولانێ و سەرهلدانێ دا کرییە دەمێ شوەرشا ئەیلولێ سەرهلدای چەمد کەسەکێن گوندی ب سەروکاتییا (سەعیدحسین ئەسعەدبەگێ) کو ل وی دەمی پلا سەر پەل داییێ گەهەشتە شورەشێ و چەکێ شەرەفێ هەلگرت ئەو کەسێن دگەلدا ژی ئەڤێن ل خارێ بوون.
-1تێلی سعداللـه هادی
-2ابراهیم سعداللـه هادی
-3محەمەد تێلی سعداللـه
-4تەیب سعدە شینو
-5صالح سلمان مجید
-6حسن حسین ئەسعەد
-7تتر حسن حسین کو ل گوندێ سەڤرە دگەللیوا شێخ صباح بارزانی شەهید بویە
-8رەشید حسین عمر
پشتی سێ سالێن ئاکنجی بوونێ ل شێلادزێ پتری ژ دەه مالان جارەکا دی قەستا گوندێ خو کرن و چەکێ شەرەفێ هەلگرتەڤە و تا ئەنفالا رەشا سالا 1988ێ جارەکا دی وەکی هەمی گوندێن کوردستانێ گوندێ خو چول کرو بەرەف تورکیا چوون پاشی ل ئیرانێ ئاکنجی بوون تا بهارا سالا 1991ێ دەمێ سەرهلدانێ دەستپێکری بەرەف کوردستانێ هاتن و کوردستان ئازادکرو پاشی مالێن خو ئینان و جارەکا دی ل شێلادزێ ئاکنجی بوون.نوکە ژی ژیانا خو یا ئازادانە دبەنە سەرو دبەردەوامن لسەر خەباتا خو یا شورەشگێری.
شەهیدێن گوندی:
-1تتر حسن حسی
-2مستە فا سلمان مجید
-3ێدقی همزو خالد
-4زیدان جبرائیل حسن
-5سەعید حسن عمر
ئەڤ پێزانینە مە ژ (علمی سەعید حسین) وەرگرتینە موختارێ گوندێ مروانس
سەرچاوە: سامی رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2863

هریاش

گوندەکێ دێمە و دکەڤیتە دناڤبەرا گوندێن خالکا ژلایێ روژهەلاتێ ڤە و وەرەخەل و سوریان روژئاڤای ڤە رویبارێ شین ژ باشورێ ڤە. و ئێک ژگوندێن سەر ب هوزا رێکانیا ڤەیە و بەلیکا (بەرسیکیانە) کو ئەڤ بەلیکە ژ چوار گوندان پێک دهێتن و قوربانیەکا زور یا دای درێکا کوردینیێ را و دوی دەمی دا ئەڤ گوندە 9 مال بوون ونوکە پتری ژ 60 سەروک خێزانان پێک دهێت، ل کومەلگەها سیریێ ئاکنجی نە ژ سێ بنەمالان پێکهاتبوون ئەوژی بنەمالا (مامکێ و حیدرو شیدا) بوون و دوو ژوان بنەمالان داواتبێژێن گوندی و عەشیرەتێ بوون.

ژلایێ ژیارێ ڤە : ژین و ژیارا وان وەکی هەمی گوندان دەخل و جەه و نیسک و نوک دکرن و خو پێ ب خودان دکر و هەروەسا کاروان دکرن و گیانەوەر بخودان دکرن مینا (پەزی و چێل و مریشکا و گل وگیایێ چیای و کەزان و کەنگروکا.(

ژشینوارێن گوندی : هەرگوندەک ل کوردستانێ خودان شینوارەکێ کەڤنەو ئەڤە ڤەدگەریتە وێ چەندێ کو کوردستان وەلاتەکێ دێرینە شینوارێ هریاش ژی شکەفتا گاڤێ هەبوو دکەڤیتە سەر رویبارێ شین دهاڤین و پایزان دا پەزێ خو لێ دحەواند هەتا دبو زڤستان.

کانی و رویبار: گوندێ هریاش سێ کانی هەنە و ئێک ژوان زورا بوشە لێ تێرا وان نە دکر ئەگەر ژمارا وان بەرەف زێدەبونێ ڤە چبا دا مینن بێ ئاڤ و قەیرانا ئاڤێ دا پەیدا بیتن و رویبارێ شین ژی دویری وانەی.

ژلایێ زانستی ڤە : دوی دەمی دا تا سالا 1988ێ زاروکێن وان د بێ بەهر بون ژخواندنێ ژبلی کو چەند کەسەکان ل مزگەفتان فێری خاندن و نڤیسینێ ببون لێ نوکە ب دەهان قوتابی دەرچوینە و ل قوتابخانێن بنەرەتی و ئامادەی و پەیمانگەه و کولیژان دخوینن.و دئاستەکێ باشێ خاندنێ دانە.

چەوا داوەتێن خو دکرن : دوی دەمی و تانوکە هەروەکی مە ل دەستپێکێ ئیشارەت پێ دای کو گوندەکێ داوەت بێژ بوون دەما دوی دەمی دا داوەتەک کربا ئەگەر خودانێ داوەتێ یێ هەژار با دا گوندی هاریکاریا وی کەن و بویکا وی بو ئینن و هەتا نیڤا شەڤێ دا گوندی بو داوەتێ کەن لێ ئەگەر یێ خودان شیان با دا سێ شە ڤ و سێ روژان گوندی بو داوەتا بێژن و شەڤبیریا کەن.

رولێ وان دشورەشا کوردی دا : هەر ژدەستپێکا هەلکرنا ئاگرێ شورەشێن کوردی خەلکێ ڤی گوندی هەستەکا نەتەوەی ل دەڤ پەیدابویە و بەشداری دشورەشاندا کریە و مینا ئەیلول و گولانێ و ژبلی کو روژانە پێشمەرگێن قارەمان ل مالێن وان ڤەحەوایینە و هاریکاریا ماددی و مەعنەوی بو هاتیە کرن هەمی دەما چانتکا وان پری خارن دکر و ئەڤ گوندە ل سەر گوندێ خو نەرابوون تا ئەنفالا 1988ێ دگەل هەمی خەلکێ گوندێن پشتا چیای بەرەف تورکیا برێ کەفتن و پاشی ل ئیرانێ ئاکنجی بوون برێکێ ڤە چەندین زاروکێن وان گیانێ خو ژدەست دا.

پشتی سەرهلدانێ : دەمێ سەرهلدانا کوردستانێ دەست پێکری پێشمەرگێن گوندی ژی مل بملێ پێشمەرگێن دی یێن کوردستانێ قەستا سنورێ کوردستانێ کرن و ژبن زولم وزورداریا دکتاتورا رزگار کر پاشی ل سالا 1992ێ ژئیرانێ ڤەگەریان و ل کومەلگەها سیریێ ئاکنجی بوون نوکە مژویلی کارێ خویێ روژانە نە و بهیڤیا موچەیێن فەرمانبەریێ و پێشمەرگایەتیێ نە و تانوکە دبێ بەهرن ژ خزمەتگوزاریێن حکومەتێ.

ژێدەر / حسین هریاشی موختارێ گوندێ

سەرچاوە: سامی رێکانی - ماڵپەری ئامێدی

ژمارە: 2864

هلورا

http://www.kurdipedia.org/?q=20100805104816466

ئێکە ژ گوندێن سەر ب عە شیرەتا زێباریا ڤە و دکەڤیتە باشورێ رۆژهەلاتا کومەلگەها سیریێ و ژلایێ ئیداریڤە دکەڤیتە سەر ب قەزا ئاکرێ ڤە بەلێ ژبەر نێزیکیا گوندی بودەڤەرێ چەند کاروبارێن وان یێن ئیداری نوکە ژلایێ قەزا ئامێدیێ ڤە دهێنە برێڤەبرن. گوندێ هلورا ژ چار بنەمالا پێک دهێت و ژ (90) سەرۆک خێزانا و (571) کەسا پێک هاتییە ئەڤ گوندە چار جارا ژلایێ رژێما بەعس ڤە هاتیە سۆتن و وێران کرن تا نوکە ژی نەهاتییە ئاڤاکرن بەلێ دئەف سالە دا پرۆژێ کارەبێ و بیرەکا ئاڤێ و چێکرنا جادێ ژلایێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ ڤە لێ هاتینە ئاڤاکرن یێی کو مالێن وان لێ هاتبنە ئاڤاکرن.نوکە مالێن وان ل کومەلگەها سیریێ و بالًندا و دینارتێ وئاکرێ دبەلاڤەنە و چاڤەرێ ئاڤاکرنا گوندی نە ژین و ژیبارا وان لسەر خودانکرنا تەرشو تەوالی و چاندنا دەخل و دان و برنجی بوو کو ژ گوندەکێ ئاڤی دهێتە نیاسین. جهێن دێرینێن گوندی ژی ب شینوارێن(خالانەی) ب ناڤ و دەنگە کو ئاشەک و پرەکا دێرین یا بناڤ و دەنگە، هەروەسا دەشتا هلورا کو دەشتەکا پان و فرەهە کو سالانە ئاڤی دکەن. ئەڤ گوندە ب شێخا یێ ب ناڤ و دەنگە کو شێخێن وان چارەسەریا نە ساخا دکر.تانوکە ژی شێخ قەهار چارەسەریا نەخوشیێن دەڤ خاریێ دکەت.
سەرچاوە: سامی رێکانی - مالپەرێ ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2865

هـۆلیان

http://www.kurdipedia.org/?q=20100818143354474

ئەڤ گۆندە (هۆلیان) ئێک ژ گۆندێن دەڤەرا هۆزا (رِێکان)ە، ژ بەشێ (ئاڤی)،وژ بەلیکا(مەرزا)یە،و سنوورێ وێ یێ جوگرافی ژی ب ڤی رِەنگێ ل ژێری یە:-
-ژلایێ ژووری(باکووری)ڤە : گۆندێ (پیرەسینا) یە
-ژلایێ ژێری(باشوری)ڤە: گۆندێ (مێرگەڤا) یە
-ژلایێ رۆژهەلاتی ڤە: گۆندێ (شابەکەما) یە
-ژلایێ رۆژئاڤای ڤە: گۆندێ (رِەزگە) یە.
سرۆشتێ گۆندی:

هەروەکی مە ل سلال دیارکری کو ژگۆندێن دەڤەرا (رِێکان) یێن (ئاڤی)یە، لەوما ژی دەرامەت و چاندنا وان ژی بەهراپتر دئاڤی بووینەوەک(برنج،کونجی،گەنمۆک، ماش)، وهەروەسا داروبارێن دیتر ژی یێن(دێمی) ژی یێن لێ هەین وەک(کەزان،گۆیز.(...
ژ کانییێن گۆندی:
-کانیا مەزن
-کانیاچەکا
-کانیا گەفرا.
ژشکەفتێن گۆندی:
-شکەفتانخوینێ
-شکەفتا دوی ئاستەنگێ
-شکەفتا هۆلی(هۆلیانی(
ژچیایێن گۆندی:
-چیایێ سویکی: هەروەکی دقورئانا پیرۆز دا هاتی وئاماژە پێ هاتیە دان ل دۆر رِاوەستیانا گەمیا(نوح)پێغەمبەر(سلاڤ لێ بن) ل سەر چیایێ(جودی_ کو چیایەکێ کوردستانی یە) (وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءكِ وَيَا سَمَا و أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَا و وَقُضِيَ الأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْداً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِين) هود44، ئەڤجا هەروەکی ژکەڤندا دهێتە ڤەگێران ل دۆر ناڤکرنا ڤی چیایی ب ڤی ناڤی کو ئەڤ بووچوونە هەیە کو دبێژن: کو گەمیا (نوح)پێغەمبەر ل سەر ڤی چیایی ژی بوری یە و رِاوەستیایە،لێ (نوح)پێغەمبەر(سلاڤێن خودێ لێ بن) گوتیێ:(سوقی) ئانکۆ (پاژو و هەرِە)، وهەر ژبەر ڤێ چەندێ ژی ئەڤ ناڤە ل سەر ڤی چیایی هاتیە دانان،ئانکۆ یێ ژپەیڤا عەرەبی (سوقی) هاتیە وەرگرتن و یێ کریە (سویکی یان سوکی.(
بنەمالێن گۆندی:
-مالا برویی (ئیبراهیم _عومەری(
-مالا مەلای (مەلا زادە.(
موختاری یا گۆندی:
هەر ژکەڤندا موختاری یا گۆندی مالا(ئیبراهیم)ی یا کری،و ژ وانا ژی (ئیبراهیم محەمەد هۆلیانی،ێالح ئیبراهیم محەمەد، محەمەد ێالح ئیبراهیم.(
مزگەفت و خواندنا گۆندی یان:
هەر ژکەڤندا مزگەفت ل گۆندی هاتیە ئاڤاکرن، ومەلایێن گۆندی بخۆ یێن کو مەلاتینی لێکری(مەلا مستەفا هۆلیانی) و(مەلا یوسف سەعیدحەسەن هۆلیانی) بووینە، وهەروەسا هندەک زانایێن ئایینی ژ گۆندێن(بەنستان و مێز) ژی هاتینە ل وێرێ مەلاتینی یا لێکری وەک(مەلا یوسف بەنستانی) و (مەلا مەحمود ناسر مێزی)،ونۆکە ژی شوینەوارێ مزگەفتێ یێ لێ مای، و بۆ خواندنێ ژی خەلکێ گۆندی دچوونە گۆندێ(رەزگە_رِێکان.(
ژگۆرِستانێن گۆندی:
-گۆرِستانا پیر زەینەل وپیر عەینەل:کو ئەڤ هەر دوو کەسە ژ خودێ ناس و دیندارێن بەرنیاس بووینە.
-گۆرِستانا کەنیشک(کەنیشکا): هەروەکی دهێتە ڤەگێران کو ئەڤە ناڤێ ژنەکێ بوویە و هاتیە شەهیدکرن و ل وێرێ هاتیە ڤەشارتن،لەوما ژی بناڤێ وێ هاتیە ناڤکرن.
رِامانا ناڤێ گۆندی:
دهێتە ڤەگێران کو ل سەردەمێن گەلەک کەڤن ودبیتن ل بەری هاتنا ئایینێ پیرۆز ێ ئیسلامێ، کو هندەک گاور(کافر) ل وێرێ ئاکنجی بووینە، کو ب کارێ یاری و دەم بوراندن و هۆلانێ(یاریا تەپانێ) رِابووینە، کو ئەڤ بووچوونە بۆ هندێ دچیتن کو دبیت ناڤێ گۆندێ(هۆل _ هۆلیان) ژهندێ هاتبیتە

وەرگرتن.
هێلانا گۆندی:
ئەڤ گۆندە ژی ئێک ژوان گۆندێن رِێکانیان بوویە یێن کو ل سالا (1978)ێ پشتی کو رژێما بەعسا عیراقێ یا رِوخیایی پرانیا گۆندێن دەڤەرا(رِێکان) سووتین وکاڤل و وێرانکرین ژوانا ژی(بەنستان، دێرکێ، دهیکا رۆژهەلات،دەعلکێ،رزێ،رِەزگە،سنجێ،شابەکەما، شامکێ، کوکەرێ، مروانس،مێرگاڤا، هورە،هۆلیان....)،وخەلکێ ڤی گۆندی هاتینە کومەلگەهێن نوی ئاڤاکری وەک (شێلادزێ و سیریێ) و لێ ئاکنجی بووینە.
ژێدەر/دیدار دگەل هێژا (مەلا یوسف سەعید حەسەن هۆلیانی) ل رۆژا شەمبی 2010/1/30ل شێلادزێ.
سەرچاوە: هێرش کەمال رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2866

هیل

http://www.kurdipedia.org/?q=201008181445314749

ئێک ژگوندێن ئاڤی یەو سەرب بەلیکا روباری یە و سەرکێشیا بەلیکێ دکەتن ل عەشیرەتا رێکا نیا نە و ب کانی و روبیارو جهێن گەشت و دلڤەگەرو چیاو شکەفتێن جوان هاتیە خەملاندن و ب سەدان داروبارێن هەمەجور لێ هەنە مینا کەزان و گویز و سماق و دار چنارو بیهوکان.
ژلایێ جوکرافی ڤە :گوندێ هیل دکەڤیتە روژئاڤا عەشیرەتا رێکان و دناڤبەرا گوندێن سنجێ.مازیێ.ئاوک و بانسرا. هورە ئاتیرو وەرەخەل.و سنورێن وان ژی ئاڤ و چیانە.
بنەمال : هیل وەکی هەمی گوندان ئەوژی ژ چوار بنەمالان پێکهاتیە ژوانان 1- بنەمالا عەبدولرەحمان 2- بنەمالا جەهوەر.3- نەمالا حەمێ 4- بنەمالائەحمەد.لسالێن بەری ڤەگوهاستنێ ژ(17) سەروک خێزانان پێکهاتبوون کو ژمارا وان دگەهەشتە نێزیکی (60) کەسان. تا سالا 1979ێ گوندێ هیل وەکی هەمی گوندێن دی کەفتنە بەر بریارا راکرنێ ئەوا ژلایێ رژێما بەعسا روخیای ڤە هاتیە دان نوکە (50) سەروک خێزانن و(پتر ژ(350) کەسانە.
ژین و ژیارا گوندی :وەکی هەمی گوندێن دی کارێ وان کرنا جووتی بوو ل ئەردێ ئاڤی و هشکاتی لێ پتریا ئەردێ وان ئاڤ بوو هەمی جورێن دەرامەتی لێ دکرن مینا برنجی و ماش و کونجی و تشتێن دی هەروەسا دەخل و دان و نیسک و نوک ژی ل ئەردێ هشکاتی دچاند وخودان کەزان و گویز و سماق

بوون. هەروەسا ب کریارا پەروەردەکرنا تەرش و کەوالی ژی رادبوون هەتا کو ژین و ژیاراخو دبرە سەر.
ژلایێ زانستی ڤە : دوی دەمی دا زارویێن وان دچونە گوندێن هورەو بانسرا ژبەر کو قوتابخانە ل گوندێ وان نەبوو لێ نوکە ب سەدان زارویێن وان قوناغێن بنەرەتی و ئامادەی و پەیمانگەە و زانکویێن هەرێما کوردستانێ دخوینن و هند ژی کەفتینە دخزمەتا گەلێ خودا ل فەرمانگەهێن میری و حزبی دا وەکو ماموستاو ئەندازیارو نوژدارو کادرتا دوماهیێ.
شینوارێن گوندی :ژشینوارێن گوندی1- پرا مەدرەسێ کو ددەمی دا مەدرەسا ئاینی هەبوو لەوما ئەڤ ناڤە لێ دانا بوو
-2گورستانا فەقییان بتنێ فەقی لێ ڤەدشارتن.
کانی و رویبار :1- کانیا چەڤرە پیرێ 2- ئاتیر3- هیلێ کو بتنێ ئاڤ ژڤێ ڤەدخوار 4-جوویا 5- گەرمکێ -6مەسینێ 7- سویلە ژنێ 7- سێڤێ 8 – رویبارێ مارکی 9- رویبارێ هورە.10- هەودا ژنا 11- هەودا مێرا
چیا :1- ملکێ خلوکێ 2- گلیسارێ 3- کانی گەرمکێ 4- رویکی 5- نزارکی 6- سەرێ هورێ
جهێن ناڤدار :1- ناڤانێ جووت لێ دهاتە کرن 2- بیرا دەشت 3- خارکێ برینگا چولی برینێ بوو 4- زومکا 5- بەرجوکا6- بەرێ گر 7- ملکێ قورقوری 8- چەما 9- چەمێ بەر گەڤری.
شکەفت وکەڤرێن ناڤو دەنگ :1- -شکەفتا سڤوکێ 2- شکەفتا جوخینا 3- شکەفتا رویکی 4-شکەفتا بنیامێ 5- شکەفتا مازیێ 6-شکەفتا هەرفتەی 7-شکەفتا کون هرچێ 8- گەڤرێ کەلەسوور 9 کەڤرێ یا 10- کەڤرێ رویکی 11- کەڤرێ سەر گشتکێ 12- کەڤرێ هرچێ.
رولێ گوندی دشورەشێن کوردی دا : هەر ژ دەستپێکا شورەشا ئەیلولێ خەلکێ گوندی وەکی هەر کوردەکێ دلسوز غیرەتا کوردینیێ خو لسەری دا و چەند کەسەکان ژخەلکێ گوندی تەڤلی شورەشا ئەیلولێ بوون ژوانان (محمود رمزان عبدالعزیز)و (علىعلى) چەکێ شەرەڤێ هەلگرت و بەرەڤانی ژ ئاخا خو کر تانوکە ژی خەلکێ گوندی پێشمەرگەنە و پاراستنا سنورێن هەرێما کوردستانێ دکەن ژ دوژمنێن گەلێ مە. هەروەسا دوی دەمی دا پتر ژ دەە کەسان ب سەرکێشیا (حسن عەبدولڕەحمان) پێشمەرگێن بەرگری مللی بوون دگەل (شێخ ئوسمان بارزانی) کو وی تڤەنگێن برنو دابونێ و بەشداری دچەندین شەرادا ژی کربوو. هەروەسا بەشداری دسەرهلدانا سالا 1991ێ ژی کربوو.
تانەوکە ژی دبەردەوامن لسەر خەباتا خو.
دیدار دگەل ماموستا (عثمان حسن هیلی) ئێک ژ رویهسپیێن گوندێ هیل
سەرچاوە: سامی رێکانی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

باژێر: دهۆک

شێوەزار: ک. باکوور

ژمارە: 2867

کانی مازێ

http://www.kurdipedia.org/?q=201008051039214665

ئێکە ژگوندێن سەر ب ناحیا چەمانکێ یا سەر ب قەزا ئامێدیێ ڤە، گوندێ کانی مازێ دکەفیتە ناڤ هوزا بەرواری یا، ئەڤ گوندە دکەڤندا تانهو هەر ب ڤی ناڤی دهێتە نیاسین ئانکو ئەڤ گوندە یێ ناڤدارە ب ماسیا ژبەر هندێ ناڤێ گوندی دانایە کانی مازێ!!
ژلایێ چوگرافی ڤە : ژ رۆژ هەلاتی ڤە گوندێ شکەفتێ یە، ل رۆژئاڤایی ڤە گوندێ بارەمینکێ یە، ژلایێ باکوری ڤە چیایێ گارەیە ژلایێ باشوری ڤە بێبادێ یە،و بو ماوەیەکێ درێژ خەلکێ گوندی ل گوندێ خو ئاکنجی بوینە وەکو یا دیار کو خەلکێ ڤی گوندی ئەڤە نێزیکی (10) بابە دڤی گوندی دژین، و ئەڤ گوندە پێک هاتیە ژ شەش بنەمالان کو ئەڤ شەش بنەماله ناڤدارن ب ڤان ناڤان :- (1- مالا ژێری 2 - مالا ژووری 3 - مالا ئوسمانیا 4 - مالا شێخ ئەمین 5 - مالا شێخ محەمەد 6 - مالا سلمان)ی، وەکی هەمی گوندێن کوردستانێ چەندین جارا هاتیە وێران کرن وسۆتن ژلایێ رژێما گور بە گور ڤە، و خەلکێ ڤی گوندی ل سالا (1988) ئاوارەی کەمپا بەحرکێ کرینە و پشتی سەرهەلدانا پیرۆزا بهارا سالا (1991) خەلکێ ڤی گوندی زڤرینە سەر خاکا خویا پیرۆز و ل گوندێ خویێ بەرێ ئاکنجی بوینە تا سالا (1997) جارەکادی خەلکێ ڤی گوندی جهێ خو هێلایە و بارا پتر ژ خەلکێ گوندی ل کەمپا ئەتروشێ دژین.
چەندین شینوارێن کەڤن ل ڤی گوندی هەنە وەک: (قەلا پیرێ حەلان، ئاشێ کانی مازێ، بەرێ خوینێ، پرا ئاشی) (14) گورستان د ئاڤارێ گوندی دا هەنە، گورستانا ناڤدار ل گوندی گورستانا حەلانە) کو ئەڤ شێنوارە هەمی زور دکەڤنن.
ئەرد و ئاڤارێ گوندی : (چەمێ بریفکا، چەمێ بەر گوندی، چەمێ پشتا گەلی، سێلێ خەرین، مرا ب کاشی، شیڤا دارا دێرێ) هەروەسا ئەڤ گوندە یێ ناڤدارە ب ڤی دەرامەتی (دارا سێفێ، خوخ، رەزا، جووت و کێلا) وەکی یا دیار فێقیەکێ زۆر دڤی گوندی دا دهێتە بەری.
ناڤدارترین کانیێن گوندێ کانی مازێ ئەڤە نە : - (برکا چوماتێ، کانی زەرک، کانی ئاڤتکێ) و دەرامەتێ ڤی گوندی ل سەر روباری دهێتە ئاڤدان، هژمارا سەرۆک خێزانێت گوندی دگەهنە 150 مالان و خەلکێ ڤی گوندی نهوژدیری گوندێ خودژین .
سەرچاوە: شیرزاد ئێروەیی - ماڵپەڕی ئامێدی

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: گوند

ژمارە: 2868

کانی ماسێ

http://www.kurdipedia.org/?q=20081218012429827

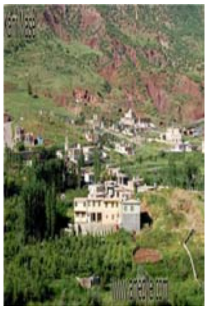

سەنتەرێ وێ ل باژێرکێ کانی ماسێ یە مروڤ دشێت ب رێکا زاخو دەشتا سندیا و یێگوڤا را دچیتە کانی ماسێ دیسان رێکا دویێ ژ بامەرنێ بو کانی بەلاڤێ و نێزیک گوندێ بریفکا دگەهیتە رێکا ژ زاخوڤە دهێت دیسان نوکە رێکەکا دی ژ سەرێ ئامێدیێ بوسەرێ ئامێدیێ و هێسێ ژ لایێ حکومەتا هەرێمێ ڤە هاتیە ڤەکرن، رامانا ناڤێ وێ ژ (کانیا ماسیا) هاتیە ژیار وژیانا خەلکێ دەڤەرێ ل سەر چاندنا سێڤایە کو ژ باشترین جورێن سێڤێن جیهانی لڤێ دەڤەرێ دهێتە چاندن، لێ ل هەوێن ئەنفالێن رەش هەمی بیستانێن وێ دگەل گوندا هاتبونە سوتن و ب کەرەستێ کیمیاوی هاتبو رەشاندن و هەمی هشک ببون، پشتی دامەزراندنا حکومەتا هەرێمێ جارەکا دی خەلکێ دەڤەرێ بیستانێن خو یێن سێڤا شین کرن ڤە، هەروەسا چەندین دەرامەتێن دی یێن هاڤینی دهێنە چاندن وەکو برنج - باجانک - ماش - پیڤاز - لوبیک و هەمی جورێن کەسکاتییێ و دهێنە ئاڤدان ب ئاڤا کانیا و رویبارێن بچویک وەکو:

.1روبارکێ ئورە – بیدوهێ – مایێ – کانی ماسێ – یاتێ – تروانش –بالوکا – زیێ مەزن

.2روبارکێ سەرەرو – بێقولکێ – جدیدکێ- سەفەریا – نهنیکی – خابیر

.3روبارکێ گابنێرکی – شیلازا- خانکێ – گرێسور – میسکا –نهنیکی –خابیر

زێدەباری مفا وەرگرتن ژ روبارێ زێیێ مەزن و خابیرێ، کانی ماسێ یابەرنیاسە ب داروبارێ گویزا و باهیڤا و کەزانا و مازیا و هورمیکا و گوهیشکا، ژگرنگترین چیایێن وێ چیایێ مەتینا یە کو سنورێ باشوری یە دگەل ناحیا سەرسنکێ و بامەرنێ هەروەسا گەلەک چیایێن دی هەنە وەکو چیایێن سەرزێری و هرورێ و گابنێرکی، گەلەک جهێن شینوارا لێ هەنەدسەر هندێ را کو ژ رویێ شینواراڤە نەهاتیە مەسح کرن هندەک ژوان دئاشکرانە وەکو دپەرتوکێن (بلدانیا) هاتی وەکو کەلها هرورێ یان کەلها قمریێ و کەلها بالوکا و باروخێ بێتەنیرێ و کەلها میرسێڤدینا و کەلها شێخو و پرا بلبل ئەوا ل سەردەمێ ئیمارەتا بادینا هاتیە چێکرن و دەڤەرا کانی ماسێ ب دەڤەرا نێروە رێکان ڤە گرێددەت، زێدەباری دێرا مارگورگیس و مار قومایا ل گوندێ دویرێ.

روبەرێ ناحیێ (608) کم2 و هژمارا گوندێن وێ (87) گوندن هەمی هاتبونە وێرانکرن ژلایێ رژێما بەعس یا گوربگورڤە و خەلکێ وان ل کومەلگەهێن بخورتی چێکریێن یێگوڤا و قەدشێ و دەرکارێ و هیزاڤا و بێرسڤێ هاتبونە ئاکنجیکرن لێ پشتی سەرهلدانێ و دامەزراندنا حکومەتا هەرێمێ باهرا پێتریا گوندێن دەڤەرێ هاتنە ئاڤاکرن زێدەباری چەندین پروژێن خزمەتگوزاری و ئاڤا کرنا گوندێن هەڤچەرخ وەکو گوندێ بریفکا و تروانش و بێدوهێ کو ژهەمێ پێدڤیێن ژیانێپێک دهێت.

تایبەتمەندیێن بابەتی

هەرێم: باشوورا کوردستانێ

جهـ: شارەدێ

ژمارە: 2869

Erbil

http://www.kurdipedia.org/?q=2013010101414574562

...

Items Property

South Kurdistan Country - Province:

Kurdish - Sorani Dialect:

ژمارە: 2870

اديامان

http://www.kurdipedia.org/?q=201010111444309996

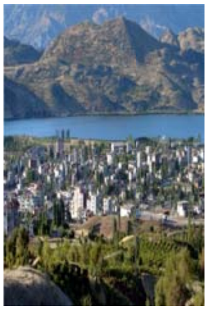

هي إحدى محافظات تركيا. عاصمتها مدينة أديامان تبلغ مساحتها 14،256 كم2 ويبلغ عدد سكانها 1،849،478 نسمة.غالبيتهم من الكرد. كما يبلغ معدل الكثافة السكانية 82/كم2.

سەرچاوە: ويكيپێدياي عەرەبي

خصائص السجل

الأقليم: شمال كردستان

المكان: مدينة

ژمارە: 2871

الازيغ - خارپووت

http://www.kurdipedia.org/?q=201010111443349995

محافظة الازيغ Elezîz أو Xarpêt هي إحدى محافظات تركيا. عاصمتها مدينة الازيغ اشتهرت تأريخيا باسم خربوت التي سميت معمورة العزيز في العهد العثماني ثم تم تتريك الاسم إلى الازيغ بعد 1936 تبلغ مساحتها 9،181 كم2 ويبلغ عدد سكانها 569،616 نسمة كما يبلغ معدل الكثافة السكانية 62/كم2. سكانها من الكرد. هناک المئات من العوائل والاسر التي تقطن سوريا ومصر وبلدان أخرى تنتسب لهذه البلدة الكردية منهم آل الخربوطلي والظاظا حيث كانوا يشكلون فرق عسكرية خاصة ضمن الجيش العثماني أو المصري وبرز منهم من عمل في الشرطة أو التجارة.
سەرچاوە: ویکیپیدیای عەرەبی

خصائص السجل

الأقليم: شمال كردستان

المكان: مدينة

ژمارە: 2872

بەرتەلە - برطلة

http://www.kurdipedia.org/?q=20101011434479992

برطلّة (باللغة السريانية:ܒܪܛܠܐ) بلدة عراقية تقع شرق مدينة الموصل ضمن حدود محافظة نينوى الأدارية.يبلغ تعداد سكانها حوالي 30ألاف نسمة أهلها من المسيحيين السريان الأرثوذكس والكاثوليک بقلم / قداسة مار إغناطيوس زكا الأول عيواص – بطريرک انطاكية وسائر المشرق والرئيس الأعلى للكنيسة السريانية في العالم وتجاور بلدة برطلة قرى متعددة يسكنها الكرد من طائفة الشبک.
بلدة آشورية كبيرة من اعمال نينوى، شرقي الموصل – العراق – تحتل منزلة مرموقة في تاريخ الكنيسة السريانية، بما انجبته من بطاركة ملهمين ومفارنة ومطارنة محنكين، ورهبان وعلما و متبحرين، وأدبا و وشعرا و موهوبين، وخطاطين جلدين، عززوا مكانتها بين الملأ ورفعوا شأنها عاليا. وهي قديمة العهد ذكرها بعض المؤرخين الثقات ضمن القرى الكائنة بين نينوى وأربيل في عهد الاسكندر ذي القرنين. وكان القرن الثالث عشر للميلاد عصرها الذهبي، قال ياقوت الحموي (المتوفي سنة 1223) " برطلي بفتح البا و وضم الطا و وتشيد اللام وفتحها بالعصر والامالة، قرية كالمدينة في شرقي دجلة الموصل من اعمال نينوى. كثيرة الخيرات والاسواق والبيع والشرا و يبلغ دخلها كل سنة عشرين الف دينار حمراء. والغالب على اهلها النصرانية ن وبها جامع للمسلمين واقوام من اهل العبادة والتزهد ولهم بقول وخس جيد يضرب به المثل وشربهم من الابار (1). هذا كان شانها في القرن الثالث عشر، ولكنها تقلصت بعدئذ شيئا فشيئا بما دأهمها من المصائب والنوائب حتى أصبحت اليوم ربع ما كانت عليه في العصور الخالية. وقد انتقل إلى برطلي في القرن الثامن عشر على الاغلب: سريان سميل بجملتهم وكذلک اهل باصخرا وباشبيتا. اما لغتها فهي السريانية، لغة

نينوى القديمة. وقد احبها مفارنة المشرق فأقام فيها بعضهم ردحا من الزمن: منهم المفريان اغناطيوس لعازر (1164 +) وغريغوريوس يعقوب (1215+) وديونيسيوس صليبا (1271 +) والعلامة يوحنا ابن العبري (1286+) وشقيقه برصوم الصفي الذي توفى فيها سنة 1307 وغريغريوس متى بن حنو البرطلي (1345+) وقورلس يوسف (1470(+

كنائسها

كانت برطلي من أولى قرى نينوى التي اعتنقت الدين المسيحي المبين في صدره، يشهد بذلك شهداؤها الاربعون في الربع الأخير من القرن الرابع (1). وقد انشئت فيها كنائس عديدة منها كنيسة مار احودامه المعروفة بالكبرى، وكنيسة القديسة شموني المقابية، وكنيسة مار كوركيس، وكنيسة السيدة العذرا و والدة الاله، وكنيسة العذرا و الجديدة. فكنيسة مار احودامة: اسسها المفريان اغناطيوس الثاني (1164 +) واقام فيها مدة. وفيها انشأ المفريان غريغوريوس يعقوب (1215+) قلاية مفريانية كبرى. وفيها على الارجح كتب المفريان العلامة مار غريغوريوس يوحنا ابن العبري تعليقه على كتاب المعذعذان الذي دونه في برطلي في 30 كانون الثاني 1282 وهو انه سمع الشماس في الطقس الشرقي يتلو عند تبريک الماء، الصلاة المعينة لحلول الروح القدس، فامتعض وصبر على القوم ثماني عشرة سنة حتى لقتلع الاكليروس بخطاهم وجروا فيها مجرى الطقس الغربي (2). وكانت هذه الكنيسة الجليلة عامرة قائمة في القرن الرابع عشر بدليل الرقم السرياني الحجري الذي اكتشف في خرائبها سنة 1933 وترجمته: " غادر هذه الحياة الشقية إلى عالم الافراح: الشماس ميخائيل في شباط سنة (1386 م). ثم خربت على اثر الاضطرابات القاسية التي اصطلت بنارها تلك البلاد في القرون التالية كما هو معلوم. وفي اواخر تشرين الثاني سنة 1939بينما كانت اعمال الحفر تجري في هذه الكنيسة، ظهرت ارفته بعض الابا و الاساقفة، اهتدى إلى مكانها بعمود نور مشرق هبط عليها في بعض الليالي بشهادة عائلة مجاورة لرسوم الكنيسة شهد الجمهور بصدقها، فنقلت الأرفتة بزياح مهيب إلى كنيسة القديسة شموني في برطلي نفسها، ولكن أسماءها بقيت مجهولة (3). وقد ظهرت أعجوبة على اثر ذلک، ما زال يذكرها أهل برطلي وهم شهود عيان لها. وكنيسة القديسة اشموني، كبيرة وجميلة. أنشئت بظاهر القرية، شرقيها. ولا يعرف تاريخ بنائها الأول بالضبط، انما يرجعها بعضهم إلى القرن الخامس عشر، وقد تجدد بناءها اولا سنة 1807 مع بنا و كنيسة مار كوركيس بهمة أهالي برطلي (4) ثم سنة 1869 في عهد البطريرک يعقوب الثاني ومار قولس دنحا اسقف دير مار متى. ومنذ بضع سنوات اهتم بترميمها كاهنها الفاضل المرحوم الخوري الياس شعيا، وفتح لها شبابيک واسعة، وشيد في مدخلها بابا كبيرا وجميلا مع قبة جرس، وحسن اوقافها، وأنشا بجوارها مدرسة ابتدائية في عشرين غرفة كبيرة على الطراز الحديث، وكان يعاونه مؤمنو برطلي في كل ذلک. اما جرسها الكبير فقد تبرع به المثلث الرحمة البطريرک يعقوب الثالث أثنا و مطرنته على ابرشية بيروت ودمشق. ولهذه الكنيسة غالبا خط المطران ر زق الله الشهيد الموصلي كتاب فرض الالام في أثنا و رهبانيته سنة 1736 وهي في سميل. وكنيسة مار كوركيس قديمة أيضا وقد تجدد بناؤها مع بنا و كنيسة مارت شموني سنة 1807. ولها ولكنيسة مارت شموني رسم مار قورلس عبد العزيز اسقف المشرق (1782-1816) القس متي والشماس ارشيليدوس سنة (1792م) (5) ولها كتب القس يعقوب بن يوحنا

القرقوشي نحو سنة 1751 فرض حسايات في عهد البطريرك جرجس الرابع والمفريان لعازر الرابع وايوانيس كازار مطران دير مار بهنام وايام القسوس: دانو وعەبدوڵلا وإبراهيم (المقدسي) (في كنيسة قرقوش) (6) وفي النصف الثاني من القرن التاسع عشر، اخذها السريان الكاثوليك بعد انفصالهم عن كنيستهم الأم السريانية الأرثوذكسية. وكنيسة السيدة قديمة وقد درست معالمها. اما كنيسة العذرا و الجديدة فقد تم بناؤها في وسط القرية سنة 1892 بهمة الطيب الذكر مار قولس الياس قدسو الموصلي مطران ابرشية مار متى (1921+) وتبرعات وجهود المؤمنين في برطلي وخصوصا ال عتي الكرام. وقد بنيت هذه الكنيسة بانقاض دير مار يوحنا ابن النجارين في برطلي ودير مار دانيال في جبله المعروف(7). وقد اهتم في اواسط القرن العشرين السرياني الغيور المرحوم اسحق المقدسي اللوس الموصلي بترميم بعض اقسامها واضاف إليها قطعة أرض ملاصقة جعلها فنا و لها
سەرچاوە: ویکیپێدیای عەرەبی

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المكان: قضاء

المدن: موصل

ژمارە: 2873

جزء من طريق سنجار الجبلي

http://www.kurdipedia.org/?q=20120702215734716 38

يقدر عدد المنعطفات ب150 منعطف

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المكان: منطقة

المدن: شنگال

ژمارە: 2874

زرباطية

http://www.kurdipedia.org/?q=2012070822333671931

تميز ناحية زرباطية التابعة لقضاء بدرة ضمن محافظة واسط بمناخها المعتدل وهي تقع على بعد 13 كم من بدرة وهي اخر مدينة عند الحدود الايرانية وتعتبر منفذ للتبادل التجاري بين العراق وايران.

وتحتوي على اراضي زراعية شاسعة وبساتين النخيل وكانت عامرة بانواع التمور واشجار الفاكهة وكانت تصدر منتوجها الى مختلف المدن العراقية، وسكانها عراقييون من القو...مية الكوردية وكان لهم مواقف يشار لها في دعم الحركة التحررية الكوردية.

وشغل البعض منهم مناصب قيادية في الحزب الديمقراطي الكوردستاني بقيادة الملا مصطفى البارزاني، ولكن بعد توقيع اعلان الحكم الذاتي لمناطق كوردستان بدأ نظام البعث المقبور بالتنصل من الاتفاقية ومطاردة كوادر واعضاء الحزب بعد ما عرفوا كاسماء ومقرات، مما جعل الكثيرين منهم يتركون اماكن سكناهم والتوجه الى مدن كوردستان والبعض ترك البلاد هربا من النظام الدكتاتوري وتم تسفير العوائل الكوردية ومصادرة ممتلكاتهم وذلك قبل حملة التسفير الكبرى التي جرت عند اعلان الحرب مع ايران.

وبعد الحرب تحولت مدينة زرباطية بفعل نيران الحرب الى بقايا مدينة جراء القصف، وتحولها الى ثكنة عسكرية، ونقلا عن شهود عيان عن احراق البساتين وهدم المنازل من قبل فلول النظام السابق فتحولت مدينة زرباطية الى مدينة اشباح خالية من السكان، وعند انتهاء الحرب بقيت زرباطية مهجورة من اهلها وحول اسمها الذي يعني (اناء الذهب) الى مدينة الذهب الاسود وشغلت المنطقة عوائل البدو وبعض عوائل القرى المحيطة بها واستولوا على اراضيها، مستغلين عدم تمكن اهلها من العودة في ظل تلك الظروف، ولكن عند سقوط الصنم دأب اهلها المتمسكين بارضهم بالمطالبات المستمرة باعادة احياءها وقد تمكنوا من اعادة اسمها الاصلي وبتشكيل اول مجلس بلدي فيها في ظروف صعبة للغاية وتشكيل كافة الفروع الادارية واعادة الحياة اليها مرة اخرى، ولكن المشكلة التي تواجهم في عدم توجه المستثمرين اليها هو وجود الالاف من الالغام التي خلفها الحرب، كذلك قيام حكومة ايران بقطع المياه القادمة من اراضيها والتي كانت تروي مساحات شاسعة من الاراضي الزراعية والبساتين.

ورغم مرور تسع سنوات من سقوط النظام المقبور الا ان الحكومة المركزية وحتى مجلس المحافظة لم تقم بواجبها اتجاه هذه المدينة لتعيد للمدينة رونقها وجمالها وتعيد خضرتها لترجع بخيرها الذي كانت معظم مدن العراق، لكن ما استوقفني من اهل هذه المدينة الطيبون، انهم في كل عام يحتفلون باعياد نوروز على بقايا مدينتهم ونخيلها المذبوح واراضي قتلها العطش، وقد دعوني في هذا العام لمشاركتهم فرأيت بعض العوائل وقد فرشت في بقايا باحة منازلهم، وكأنهم في قصور من قصص الف ليلة وليلة، في منازل طينية قد استوت مع الارض، وهم يتحدثون عن ادق التفاصيل

في ازقة مدينتهم وكيف كانوا يلعبون هنا ويركضون هناك، كنت اتمنى ان يكون برفقتنا احد اصحاب القرار من الحكومة ليشعر بشوق اهل هذه المدينة العراقية للعودة واحيائها من جديد، ليبادر بتنفيذ مطاليبهم وتطويرها لتكون مدينة زاخرة بخيرها واهلها لتعود بالمنفعة للجميع، بدلا من اطلاق رصاصة الرحمة عليها، فلمصلحة من ترك زرباطية اطلال مدينة وبوسع الدولة فعل الكثير مع ميزانية انفجارية لم يعهدها البلاد، والى متى ستظل هكذا، وليعلم من تحمل مسؤولية البلاد والعباد انه سيأتي يوما ويقال لهم (وقفوهم انهم مسؤولون) ؟
كاتب المقاله: صلاح البدري
على موقع شفق نيوز الإعلامي

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المكان: ناحية

اللهجة: ک. لري

ژماره: 2875

عفرين

http://www.kurdipedia.org/?q=20120616150711167469

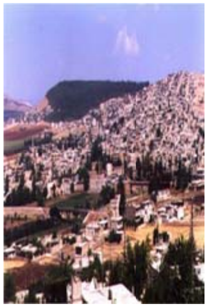

الاسم والمدينة والتاريخ
في العهد الروماني، كان يمر من موقع مدينة عفرين الحالية، إحدى الطرق الرومانية المعبدة / السريعة /

ولذلك كان من الضروري أن يكون هناك جسراً. وقد أظهرت الحفريات التي كانت تجري في الحي الجنوبي من المدينة القديمة، أي على الجهة الجنوبية من شارع طريق جنديرس، أحجار بناء ضخمة، ربما كانت أساسات لأبنية قديمة، أو أحجار القاعدة لذلك الطريق الروماني القديم.

وتذكر كتب التاريخ، أنه في القرون الوسطى - حوالي القرن الرابع عشر للميلاد - كان في موقع المدينة، جسر يسمى جسر قيبار، على أسم المدعو علي قيبار صاحب حصن قيبار، الذي لاتزال تشاهد في شمال غرب قرية عرش قيبار الحالية.

وفي أواخر العهد العثماني، كان في موقع المدينة خان لإيواء المسافرين وحيواناتهم بجانب الجسر في مكان مبنى البلدية الحالي تقريباً.

وبعد وضع الحدود السورية التركية بموجب اتفاقيات فرنسية - تركية في عام 1922، قسمت المنطقة بشكل رسمي إلى قسمين، فبقي القسم السوري دون مركز إداري تحل مكان مدينة كلس التي بقيت كافة الوثائق الإدارية ومايتعلق بأمور الناس الشخصية وسجلات النفوس وغيرها في كلس .

وحينما سمى الفرنسيون القسم السوري من جبل الأكراد بقضاء كرداغ في نفس العام، كان لابد من تأسيس مركز إداري للقضاء، فوقع اختيارهم الأخير على موقع مدينة عفرين الحالية، بجانب الجسر الجديد الذي كان الألمان قد أقاموه هناك في أواخر القرن التاسع عشر، ولذلك كان الناس يسمون المدينة إلى أمد قريب بـ كوبرييه أي الجسر بالتركية. وباشر الفرنسيون يبناء الأبنية الحكومية ابتداء من عام 1923.

ومن أوائل سكانها فكانوا بعض آغوات المنطقة، مثل آل سيدو ميمي، وآل غباري، وزعيم الإيزديين حينها درويش آغا شمو، ثم أحمد خليل من معمل اوشاغي وغيرهم وأيضاً الأرمن الذين هربوا من بطش الأتراك و عملوا في مهنة الحدادة وغير ذلك من الأعمال الأخرى التي كانت القوات الفرنسية بحاجة إليها وخاصة في تجهيز الخيول.

ويبلغ عدد سكان مدينة عفرين حالياً حوالي / 80000 / نسمة، حسب تقديرات بلدية المدينة، وهي مركز لمنطقة تتبعها ست نواح، ويبلغ عدد سكان منطقة عفرين حسب سجلات الأحوال المدنية في نهاية عام / 2000 / ما يقارب / 450000 / نسمة، أما المقيمون فعلياً في المنطقة حسب إحصاء عدد السكان لعام / 1994 / ونسب الزيادة السنوية للسكان في سوريا فقد بلغ في نهاية عام / 2000 / حوالي / 200000 / نسمة تقريباً.

ويبلغ اجمالي مساحة منطقة عفرين (202775) هكتار كما جاء في احصاء مديرية الزراعة في المنطقة.

وحول اسم عفرين، فقد تعددت الآراء والأقاويل حول أصله، فمنهم من يجعله كردياً صرفاً من.

Ava riwên
أي الماء الحمراء العكرة

أما أول ذكر لاسم عفرين بشكله الحالي من حيث اللفظ والمعنى، فقد جاء في نصوص آشورية تعود إلى القرن التاسع على شكل.

Apre
وبنفس الشكل تقريباً في نصوص تاريخية للمؤرخ سترابون منذ القرن الخامس قبل الميلاد، ويجمع المؤرخون أن.

Ap

تعني الماء في اللغات الآرية القديمة، وهي الكردية الحالية ربما تعني مجرى أو مسيل ماء .

وهناك من يقول أن تسمية عفرين جاءت من كلمة (عفرو) وتعني بالآرامية الأرض الخصبة كما جاء في المعجم الجغرافي السوري / المجلد الرابع صفحة 314.

خصائص السجل

الأقليم: غرب كردستان

المكان: قضاء

اللهجة: ك. شمال

ژماره: 2876

قرة قوش

http://www.kurdipedia.org/?q=20101011143801999З

أحد اقضية محافظة نينوى شمال العراق يقع جنوب شرق مدينة الموصل وتسكنه غالبية سريانية بالإضافة إلى قرى عديدة يسكنها الكرد الشبك واليزيديين والكاكه يي وكذلك عوائل من العرب. تعتبر مدينة بغديده "كانت تسمى أيضا الحمدانية" مركز هذا القضاء.

سەرچاوە: ویکیپیدیای عەرەبي

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المكان: قضاء

المدن: موصل

ژماره: 2877

گلي كرسي من سنجار

http://www.kurdipedia.org/?q=20140422214516100453

...

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المدن: شنگال

المكان: متنزه

الأقليم: جنوب كردستان

المدن: شنگال

ژماره: 2878

نهاوند

http://www.kurdipedia.org/?q=20101011431329991

مدينة إيرانية تقع في منطقة جبلية إلى الجنوب من جبال زاغروس، اسسها داريوس الأول، وكانت المدينة عاصمة لإمبراطورية كسرى الأول.نهاوند مدينة كردية وسكانهم من الكرد
الفتح الإسلامي
تم الفتح الإسلامي لنهاوند سنه 29هـ ويقال 20هـ في زمن عمر بن الخطاب وكان أمير الجيش النعمان بن مقرن المزني
عن السائب بن الأقرع قال: زحف للمسلمين زحف لم يُرَ مثله قط، رجف له أهل ماه وأصبهان وهمذان والري وقومس ونهاوند وأذربيجان، قال: فبلغ ذلك عمر فشاور المسلمين.
فقال علي: أنت أفضلنا رأياً وأعلمنا بأهلك. فقال: لأستعملن على الناس رجلاً يكون لأول أسنّة يلقاها، -أي أول من يتلقى الرماح بصدره، كناية عن شجاعته- يا سائب اذهب بكتابي هذا إلى النعمان بن مُقرِّن، فليسر بثلثي أهل الكوفة، وليبعث إلى أهل البصرة، وأنت على ما أصابوا من غنيمة، فإن قُتل النعمان فحذيفة الأمير، فإن قُتل حذيفة فجرير بن عبد الله، فإن قُتل ذلك الجيش فلا أراك.
لما انتصر المسلمون في القادسية على الفرس كاتب يزدجرد أهل الباب والسند وحلوان ليجتمعوا فيوجهوا ضربة حاسمة للمسلمين، فتكاتبوا واجتمعوا في نهاوند.
وأرسل سعد بن أبي وقاص إلى عمر: (بلغ الفرس خمسين ومائة ألف مقاتل، فإن جاؤونا قبل أن نبادرهم الشدة ازدادوا جرأة وقوة، وإن نحن عاجلناهم كان لنا ذلك.(
وأرسل عمر إلى سعد محمد بن مسلمة ليخبره أن يستعد الناس لملاقاة الفرس، فغادر سعد الكوفة إلى المدينة ليخبر عمر بخطورة الموقف شفاهة، فجمع عمر

المسلمين في المدينة، وخطب فيهم وشرح لهم خطورة الوضع، واستشارهم، وأشاروا عليه أن يقيم هو بالمدينة، وأن يكتب إلى أهل الكوفة فليخرج ثلثاهم لمساعدة الجيش الإسلامي وأهل البصرة بمن عندهم. ثم قال عمر: أشيروا عليّ برجل يكون أوليه ذلك الثغر غداً، فقالوا: أنت أفضل رأياً وأحسن مقدرة، فقال: أما والله لأولين أمرهم رجلاً ليكونن أول الأسنة – أي: أول من يقابل الرماح بوجهه – إذا لقيها غداً، فقيل: من يا أمير المؤمنين ؟ فقال: النعمان بن مقرن المزني، فقالوا: هو لها. ودخل عمر المسجد ورأى النعمان يصلي، فلما قضى صلاته بادره عمر: لقد انتدبتك لعمل، فقال: إن يكن جباية للضرائب فلا، وإن يكن جهاداً في سبيل الله فنعم. وانطلق النعمان عام (21) للهجرة يقود الجيش، وبرفقته بعض الصحابة الكرام.
وطرح الفرس حسک الحديد – مثل الشوک يكون من الحديد – حول مدينة نهاوند، فبعث النعمان عيوناً فساروا لا يعلمون بالحسک، فزجر بعضهم فرسه فدخلت في يده حسكة، فلم يبرح الفرس مكانه، فنزل صاحبه ونظر في يده فإذا في حافره حسكة، فعاد وأخبر النعمان بالخبر، فاستشار جيشه فقال: ما ترون؟ فقالوا: انتقل من منزلک هذا حتى يروا أنک هارب منهم، فيخرجوا في طلبک، فانتقل النعمان من منزله ذلک، وكنست الأعاجم الحسک فخرجوا في طلبه، فرجع النعمان ومن معه عليهم، وقد عبأ الكتائب ونظم جيشه وعدده ثلاثون ألفاً، وجعل على مقدمة الجيش نعيم بن مقرن، وعلى المجنبتين: حذيفة بن اليمان وسويد بن مقرن، وعلى المجردة القعقاع بن عمرو، وعلى الساقة مجاشع بن مسعود، ونظم الفرس قواتهم تحت إمرة (الفيرزان)، وعلى مجنبتيه (الزردق) و(بهمن جاذويه) الذي ترک مكانه ل(ذي الحاجب.(
أنشب النعمان القتال يوم الأربعاء، ودام على شكل مناوشات حادة إلى يوم الخميس، والحرب سجال بين الفريقين، وكان الفرس خلالها في خنادق. خشي المسلمون أن يطول الأمر فاستشار النعمان أصحابه، فتكلم قوم فردت آراؤهم، ثم تكلم طليحة فقال: أرى أن تبعث خيلاً مؤدبة، فيحدقوا بهم، ثم يرموا لينشبوا القتال، ويحمشوهم – أي يغضبوهم –، فإذا أحمشوهم واختلطوا بهم وأرادوا الخروج أرزوا – أي انضموا- إلينا استطراداً – أي خديعة -. وأقر الجميع هذا الرأي فأمر النعمان القعقاع أن ينشب القتال فأنشبه، فخرج الفرس من خنادقهم، فلما خرجوا نكص القعقاع بجنده، ثم نكص ثم نكص، وخرج الفرس جميعاً فلم يبق أحد إلا حرس الأبواب، حتى انضم القعقاع إلى الناس، والنعمان والمسلمون على تعبيتهم في يوم جمعة في صدر النهار، وأقبل الفرس على الناس يرمونهم حتى أفشوا فيه الجراحات، والمسلمون يطلبون من النعمان الإذن بالقتال، وبقي النعمان يطلب منهم الصبر.
فلما جا و الزوال وتفيأت الأفيا و وهبت الرياح أمر بالقتال، كل ذلک إحيا و لسنة رسول الله الذي كان يختار هذا الوقت للقتال، وعندئذ ركب فرسه وبدأ يحرض المسلمين على القتال، ثم قال: فإن قتلت فالأمير بعدي حذيفة، وإن قتل فلان.. وعد سبعة.
وكبر النعمان التكبيرة الأولى ثم الثانية، ثم قال: اللهم اعزز دينک وانصر عبادک، واجعل النعمان أول شهيد اليوم على إعزاز دينک ونصر عبادک، اللهم إني أسألک أن تقر عيني اليوم بفتح يكون فيه عز الإسلام، أمنوا رحمكم الله. فبكى الناس.
وكبر النعمان التكبيرة الثالثة، وبدأ القتال، وأثنا و تقدم القائد بدأ الفرس يتركون الساحة وزلق بالقائد فرسه من كثرة الدما و في أرض المعركة، فصرع بين سنابک الخيل، وجاءه سهم في جنبه، فرآه أخوه نعيم فسجاه بثوب، وأخذ الراية قبل أن تقع وناولها حذيفة بن اليمان فأخذها، وقال المغيرة: اكتموا مصاب أميركم حتى ننتظر ما

يصنع الله فينا وفيهم؛ لئلا يهن الناس.
ولما زلق فرس النعمان به لمحه معقل بن يسار فجاءه بقليل من الماء، فغسل عن وجهه التراب، فقال النعمان: من أنت ؟ قال: أنا معقل بن يسار، قال: ما فعل الناس ؟ قال: فتح الله عليهم، قال: الحمد لله، اكتبوا بذلك إلى عمر، وفاضت روحه.
ولما أظلم الليل انهزم الفرس وهربوا دون قصد فوقعوا في واد، فكان واحدهم يقع فيقع معه ستة، فمات في هذه المعركة مائة ألف أو يزيد، قتل في الوادي فقط ثمانون ألفاً، وقتل ذو الحاجب، وهرب الفيرزان، وعلم بهربه القعقاع فتبعه هو ونعيم بن مقرن فأدركاه في واد ضيق فيه قافلة كبيرة من بغال وحمير محملة عسلاً ذاهبة إلى كسرى، فلم يجد طريقاً فنزل عن دابته وصعد في الجبل ليختفي، فتبعه القعقاع راجلاً فقتله.
وحزن المسلمون على موت أميرهم وبايعوا بعد المعركة أميرهم الجديد حذيفة، ودخلوا نهاوند عام 21هـ بعد أن فتحوها
النشاط الاقتصادى
تشتهر مدينة نهاوند بخصوبة تربتها وتوفر مراعيها لذا يزرع بها الخضروات المختلفة والحبوب والبقول والفواكة، كما تشتهر بصناعة السجاد الإيرانى الفاخر
سەرچاوە: ویکیپیدیای عەرەبي

خصائص السجل

الأقليم: شرق كردستان

المكان: مدينة

ژمارە: 2879

همدان

http://www.kurdipedia.org/?q=20101011414559986

همدان أو همذان هي مدينة إيرانية وعاصمة محافظة همدان، كانت تسمى آقباتان أي فرش بيضا و أو مطلي بالبياض باللغة الآذرية وكانت عاصمة لدولة الميدية في العهد الميدي، فيها قبر العالم الطبيب ابن سينا وأيضا الشاعر باباطاهر الهمداني المشهور بالعريان.يقدر عدد سكانها بمليون و 700 ألف نسمة يتكلمون لهجة إيرانية مزيج من الكردية اللكية واللهجة المحلية الملايرية. سكان همدان القدما و كانوا من الكرد الجورقان والبرزيكان اما اليوم تقطن المدينة مزيج من الكرد (اكثرهم من قبائل اللر واللك والزنكنة) والفرس مع الترک الآذر.
سەرچاوە: ویکیپیدیای عەرەبي

خصائص السجل

الأقليم: شرق كردستان

المكان: مدينة

ژمارە: 2880

كفرى

http://www.kurdipedia.org/?q=20091025162412211 8

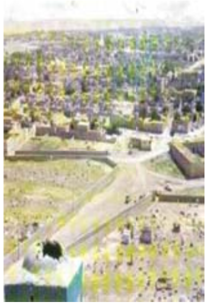

كفري من الاقضية الكردستانية التي ابعدها النظام المقبور من محافظة كركوك شانها شأن اقضية طوز خورماتو وكلار وچـمچمال ضمن سياسة التعريب، مدينة شهدت مراحل التاريخ منذ ان كانت عاصمة لدويلة مستقلة تحمل اسم (كيماش) في العهد البابلي واعطت لكل العهود رجال افذاذ وشخصيات مهمة غير انها ظلت علما منسيا يكاد ان تتعلق بحاشية الزمن، جرفتها الويلات الطبيعية ودمرتها معارك الامبراطوريات المتصارعة على ارضها، قلعت من جذورها عدة مرات وعادت ترمم نفسها بنفسها، آثارها التاريخية مطمورة لم تلمسها يد آثاري قط، غير انها تعرضت الى عبث مهربي الآثار وباتت قطع نادرة منها تهرب الى دول الجوار وتباع بسعر التراب والسلطات المحلية لم تفعل شئ يذكر ازاءهم. قصة هذه المدينة تحمل بين طياتها من الشغف والشوق الشئ الكثير وهذه الكتابة ليست الا مساهمة متواضعة للتعريف بها.

اسم المدينة
راجعت المنجد فوجدت ان كلمة كفر تطلق على نوع من القار يستخدم في طلا و السفن والبواخر، ويلاحظ في المدينة واطرافها اطلال مناجم عملاقة للفحم الحجري انتهى العمل فيها في الستينات بعد ان سقط الكثير من العمال اموات بعد انهيارها لمرات عديدة خاصة في قرية (ناصالح _ 3 كلم شرقا)، حيث كان الاتراك العثمانيون يستخرجون الفحم منها في الحرب العالمية الاولى لتشغيل المكائن والالات والقاطرات وكذلك لامور التدفئة وادامة السفن، ولكن الاستاذان طه باقر وفؤاد سفر يعتقدان ان كلمة كفر متطورة من كلمة (كار) البابلية وتعني الفحم، اما الدكتور مكرم الطالباني (وزير الري الاسبق) والمرحوم مصطفى نريمان (اديب راحل) والاستاذ جمال بابان (مؤلف كتاب اصول اسما و المدن والمواقع العراقية) يؤكدون ان كفر كلمة تطلق على نوع من الاشجار دائمة الخضرة كانت تشكل غابات تغطي المنطقة قديما (لازالت بقايا من هذه الاشجار موجودة في قرية (12 امام _ 7كلم جنوب شرق المدينة) تنمو على ضفة النهر الذي يشق القرية وهي شجيرات طول الواحدة منها مترا واحدا او اكثر بقليل، اما ما يترددها بعض العامة من السكان بصدد اصل التسمية هي رواية اشبه بالاساطير التي تصنعها مخيلات الناس، اذ يقولون ان المدينة كانت قبل دخولها الاسلام تدين بالدين الزرادشتي (وهذه حقيقة حيث هنالك مجموعة متراصفة من آثار المعابد الزرادشتية في سلسلة الجبال الواقعة شرق المدينة) تقول الرواية ان الحملة الاسلامية بقيادة ابي عبيدالله الجراح زحفت نحو كوردستان و

اصطدمت بمقاومة عنيفة على اسوار مدينة كفري واستمرت المعارك سجالا عدة ايام فاصبحت الغلبة للزاحفين لكثر عددهم بعد ان تركوا في ساحة المعركة عددا كبيرا من القتلى بينهم اثنتي عشر قائدا ميدانيا دفنوا في الموقع الذي لايزال يحمل اسمهم (قرية 12 امام) المار ذكرها، ومن المدافعين عن المدينة ايضا سقط الكثير من القتلى منهم تسعة اخوة لام لبست السواد وجابهت القائد الاسلامي بالسب والشتم والكفر بالدين الجديد الذي حل محل الديانة الزرادشتة في كفري، فقال لها القائد (كفرّي.. كفرّي) بتشديد الفاء، مهددا اياها بالدخول الى جهنم كونها كفرت بالدين، ومن هذا التهديد اخذت المدينة اسمها الجديد بعد ان كانت تحمل اسم (كيماش)، ويسترسل الاستاذ فائق خورشيد قادر مدير البيت الكردي في المانيا الذي روى لي هذه الرواية ولعل المثل العراقي العربي القائل (كفري كفار ما يحبون الخطار) قد بدأت تقال بعد هذه الحادثة التاريخية باعتبار الجيش الاسلامي الزاحف على المدينة (خطار _ ضيوف) وقد جوبهوا بالسيف.

الصلاحية

كان اسم المدينة ابان الحكم العثماني للمنطقة (صلاحية) حيث تؤكد الوثائق السرية العثمانية بأن سكان المدينة كانوا يتمذهبون بالمذهب الجەعفەري الاثني عشري قبل دخول العثمانيون اليها، وبعد سنولت من تمركز القوات العثمانية فيها بدل السكان مذهبهم واصبحوا سنة (مذهب الدولة العثمانية الرسمي)، ولهذا تم تغير اسم المدينة من (كفري) الى (صلاحية) باعتبارهم حسب العثمانيين تم اصلاحهم ومعلوم للمطلع كان هنالك صراع مستديم بين الدولة العثمانية السنية والدولة الصفوية الشيعية وكثيرا ما كانت مدينة كفري تقع ضمن الخط الفاصل بين الدولتين المتصارعتين، وهذا الامر يحيلنا الى التشكيك بامر قرية (12 امام) القريبة من المدينة فيسأل من يتشكك اليست هذه مقامات للائمة الاثني عشر حسب معتقد اهل المدينة عندما كانوا شيعة !؟ فالامر اذن بحاجة الى المزيد من البحث والتقصي ولا بد ان يأتي باحث متخصص ما و يضع حدا لهذه التساؤلات يوما.

كفري في التاريخ

تخبرنا المصادر التاريخية بان هذه المدينة كانت مركزا لدويلة مستقلة تسمى (دولة كيماش) في العهد البابلي حيث كان موقعها آنذاك في (آسكي كفري _ 7 كلم جنوبا) تم تشيدها بعد انهيار السد المقام في موقع (قوشة چاپان) شمال المدينة الذي ادى الى دمار المدينة دمارا كاملا حيث لا تزال آثار السد المتهرئ و المدينة المنكوبة ماثلة للعيان بكل وضوح في موقع المدينة القديم في الضفة الشرقية لنهر كفري التي تحمل اسم (قرة اوغلان) حسب الوثائق والخرائط العثمانية، و (قوشة چاپان) موقع يقع في نهاية السلسلة الجبلية التي يعتبر باباشاسوار اعلى قمة فيها، وقد تعرضت المدينة الى غزو الرومان فتدمر المدينة ثانية في معركة جرح فيها القائد الروماني المدعو (چوليا) فانتقلت المدينة من آسكي كفري الى موقعها الحالي لاسباب امنية دفاعية صرفة حيث الموقع الحالي مطوق بمرتفعات في جهته الشمالية والشرقية وضرب حوله سور لازال بعض آثاره باق والسور كان باربعة بوابات وكل بوابة تحمل اسم الجهة التي تقصدها وهي (قاپي (باب) 12 امام) شرقا و (قاپي بغا _ بەغداد) جنوبا و (قاپي شارزور) شمالا و (قاپي كركوك) في الشمال الغربي

ولكل بوابة من هذه البوابات الاربعة طريق يؤدي الى تلك المدن والمواقع والاهالي لا زالوا يستخدمون اسما و البوابات تلك للدلالة على الاتجاهات في احاديثهم اليومية، فمن يزور كفري تتماثل امامه عشرات الشواهد التاريخية تتحدث بصمت عن ماضي المدينة العريق ومن تلك الشواهد موقعة (قزل قلعسي) التي تكتنفها الاساطير والقصص المشوقة و موقعة (7 مغارة) حيث المعابد الزرادشتية السبعة المتلاصقة احدها بالاخر و (يک مغارة) وقد تم نسف هذا الموقع بالديناميت من قبل عابث حر بحثا عن الاثار التي اصبحت تجارة رائجة في العراق حيث كان المجرم ارشد ياسين مرافق الصنم المسجون يتاجر بالاثار سوا و بسرقة آثار العراق من المتاحف أو بشرا و القطع الاثرية من مافيا الاثار الصغار، و موقعة (دربندي تالا) وموقع (آسكي كفري) و مغارة (گوبان) التي كانت تعج بالاطفال المصابين بالسعال الديكي حيث يعتقد الناس هنا ان مناخ الكهف يساعد على شفائهم (باذن اللـه) والجبل المسمى ب (داش اتان) على طريق سرقلعة القديم (طريق شهرزور) وقلعة (شيروانه) الرائعة في بنگرد كلار وفي الكثير من هذه الكهوف تنبت حشائش الكزبرة (به ره زا) التي تستعمل كدوا و لمعالجة امراض الكلى، الى جانب العشرات من المراقد والمزارات والاضرحة التي تتبرک الناس بها وكلها تحمل قصص تاريخية لم يشر اليها معظم من كتبوا تاريخ المنطقة ومن المراقد المهمة مرقد الامام ابراهيم السمين بن موسى الكاظم عليه السلام ومقام ابراهيم الخليل. حكومة اقليم كردستان باعتبارها الجهة المسؤولة اداريا على المدينة معنية بامر المحافظة على آثار المدينة والتنقيب عليها وتصنيف مواقعها التاريخية ضمن المواقع الاثرية.

كفري بعد تشكيل الدولة العراقية

استوزر الكثير من ابنا و كفري في العهد الملكي حتى اطلق عليها بلدة الوزرا و حيث كان المرحوم عمر نظمي وزيرا في عدة وزارات متعاقبة وقد اصبح بعده ابنه جمال عمر نظمي وزيرا وهو من عشيرة الونداويية القادمة من منطقة وان وباشقلا في شمال كوردستان وقد هجرت العشيرة موطنها الاصلي بسبب مشاكل بينها وبين عشائر اخرى هناک ورئيسة العشيرة كانت امرأة تدعى التون خانم نادرة في الشجاعة والاقدام ونكران الذات الى جانب حسن جمالها وهي التي قامت بتشيد جسر على نهر الزاب في طريق هجرتها الى الجنوب من كوردستان بعد ان عارضها صاحب الجسر القديم ان يتزوجها مقابل السماح للعشيرة مع كامل ملحقاتها بالعبور الى الضفة الاخرى لكنها أبت ان تكون مجرد بضاعة فامرت عشيرتها ببنا و جسر كبير اطلق عليه (التون كوبري) اي جسر التون ومنها جاءت تسمية المدينة التي بنيت على جانبى الجسر (مدينة التون كوبري) الحالية من اعمال محافظة كركوک، وتيمنا على هذه الشجاعة النادرة خلد احد شعرا و كركوک هذه المأثره برباعية من الخوريات التركمانية لازالت الالسن تترددها في مجالسها ونص الرباعية كالاتي:

صو ساني
سونبول ساني صوساني
گيچمه نمارد كوپرسنن
قوي اپارسن صوساني

ومعنى الرباعية التي اصبحت مثلا يضرب (فليجرفک السيل خيرمن تعبر جسر من لا شرف له) و تعطي نفس مدلول المثل العربي (لا تأخذ الحاجات الا من اهلها)، ابنا و

هذه العشيرة امتهنوا السياسة في العهد العثماني ولهذا تشرئبوا بالثقافة التركية واصبحت التركمانية لغة التفاهم فيما بينهم واختلط الامر على البعض منهم فاعتبروا انفسهم تركمانا غير ان رئيسهم القاضي نهاد بيک الونداوي تفرغ للمسألة بعد احالته على التقاعد فحقق من شجرة العائلة واثبت اصلها الكردي وبدأ يلبس الزي الكردي كي يقطع شک المتشككين في الامر وحتى توزير عمر نظمي في العهد الملكي تم وفقا لمبدا المحاصصة القومية في العراق حيث كان يمثل المقعد الكردي في الوزارات التي استوزر فيها، ولكن ما يثير استغرابنا ان حفيده الدكتور وميض جمال عمر نظمي يعرف بمنظر للقوميين العرب ولم يذكر مرة من المرات اصله الكردي ولا مدينته كفري وحتى عندما وضع اطروحته حول ثورة العشرين لم يذكر كفري بكلمة واحدة في حين تعتبر المدينة من المحطات الرئيسية للثورة في كردستان والعراق.
ومن الشخصيات الاخرى التي تم استيزارها في العهد الملكي محمود بک بابان و ئەحمەد مختار بابان آخر رئيس وزرا و في العهد الملكي قد تزوج من عفاو خان شقيقة الاول من العائلة البابانية الشهيرة التي استقرت رؤسائها في كفري بعد انهيار الامارة البابانية التي كانت كفري احد توابعها، فقد بنى عبدالمجيد باشا الباباني قصرا فخما في غرب المدينة داخل البستان الذي يحمل اسمه لحد الان، وشقيقه اسماعيل بيک سكن في الضفة الاخرى من المدينة واحد اكبر احيا و المدينة يحمل اسمه، خلف المشهور جميل بيک بابان والده وقد انجب الاخير ست ابنا و اشهرهم ئەحمەد بيک الذي كان من المساندين لحزب هيوا بقيادة رفيق حلمي وهو اول من احتفل بعيد نوروز وجعله تقليدا دائما في المدينة وكان منزله يضم مكتبة عامرة وان كان هو ضريرا وقد تربى شقيقه نجيب بابان في هذه المكتبة فاصبح علما من اعلام كردستان.
ومن وزرا و العهد الجمهوري في العراق نذكر الدكتور مكرم طالباني وزير الري واحد اعضا و المكتب السياسي للحزب الشيوعي العراقي سابقا، وقد تقلد السيد محمد شاكلي وزارة الاوقاف في حكومة اقليم كوردستان بينما تقلد السيد عثمان حاجي محمود وزارة الداخلية في نفس الحكومة، اما اعضا و المجلس النيابي في العراق فكان المرشحون للوا و كركوک غالبا من قضا و كفري (من رؤوسا و الجاف والداودة)، وفي اول برلمان كوردستاني مثل ثلاثة هذه المدينة وهم الدكتور حمة نجم الجاف عميد كلية الطب بجامعة صلاح الدين والاستاذان صلاح حميد وعلي عەبدوڵڵا غير ان الحزبين اهملا ابنا و المدينة في ان يمثلوا في المجلس التاسيسي العراقي الحالي وفي الدورة الثانية لبرلمان كوردستان لكثرة المحسوبين والمنسوبين، ماأكثر اعدادهم وما اقل خدماتهم.

مدينة البساتين بلا شجر
كتب شيخ المؤرخين عبد الرزاق الحسني في كتابه (العراق قديما و حديثا)، كفري مدينة تشتهر ببساتينها الغناءة، فالادارة المحلية اهملت اعادة بنا و السد الصغير في موقع (قوشة چاپان) فانقطع الوريد الرئيسي الذي كان يغذي عشرات البساتين العامرة في المدينة حتى عام 1963
فاصبحت جميعها مجرد ذكرى في مخيلة الجيل الذي سوف ينقرض بعد اعوام، فبساتين المدينة التي كانت تشتهر بها يوما ليست اليوم سوى اسما و مجردة في الذاكرة لاشجار كانت ترفد ابنا و المناطق المجاورة حتى 150 كلم شمالا

صنوف مختلفة من التمور والحمضيات ومن اشهر بساتين المدينة بستان الباشا المار ذكره وبستان القاضي وبستان مملي وبستان حيارة وبساتين حاجي تورشي وعينة بک وحاجي قره وحاجي عثمان وميللت وقوشقونماز وابراهيم بيک وميري وملا خليل وملا بنزين وحاجي علي وحاجي حمه امين زركويزي وغيرها.

مدينة الفنادق بلا فندق

كان كفري منذ القدم ملتقى للطرق التجارية الى جانب موقعه الستراتيجي والصناعي، حيث كان يقع في منتصف الطريق التجاري القادم من بلاد فارس الى بەغداد ولذلک كانت القوافل التجارية القادمة والغادية تتوقف عند خاناتها الكثيرة للاستراحة والتبضع في آن واحد، هذا ما دفع اصحاب رؤوس الاموال الى الذهاب الى المدينة وانشا و مصانع ومعامل ومطاعم وخانات وطواحين في المدينة ومن الخانات التي لازالت اثارها باقية كاطلال ترمز الى ازدهار المدينة حتى وقت قريب هي خانات (باشا و عباس خانجي، حاجي عزيز، جميل بابان (والد الوزير محمود بابان)، خان خويكه (خان الملح)، حاجي رؤوف، بهجت جلبي، مصطفى ريزي (كان مسؤولا لحزب الاتحاد والترقي فرع كفري)، خان ابراهيم عزت، حاجي امين رباتي، علي ميراخور، خان محمود جلبي، خان محمد علي افندي واخرى كثيرة والخانات كانت سائدة آنذاك في مناطق كثيرة وكانت تستخدم كفنادق هذه الايام وفيها ملحق لايوا و الحيوانات ومخازن لتكديس بضائع المسافرين، وهنالک الكثير من المدن والقرى اخذت تسميتها من هذه الخانات مثل خان النص وخان بني سعد وكذلک قرية خان القريبة من كفري، وفي الخمسينات شيد الحاج رؤوف وهو من اعيان المدينة سماها فندق نجيب ولكنه اليوم وبعد اهمال المدينة من قبل كل من حكم العراق منذ تاسيس العراق ولحد الان اصبح خرابا هو الاخر فبدلا من ان تزورها الناس اصبح السكان الاصليون يتركون المدينة ويتوجهون الى المدن الكبيرة بحثا عن لقمة العيش وقد سكن قسم كبير منهم في كلار المدينة القريبة منها (40) كلم شرقا والتي كانت لغاية عام 1970 قرية صغيرة من توابع المدينة فاهتم بها النظام الدكتاتوري وقام بتوسيعها من خلال بنا و عدة مجمعات فيها لاستيعاب المرحلين الكرد من خانقين والمهجرين من القرى التابعة لقورتو وميدان وثم القرى المهدمة جرا و عمليات الانفال وبعد الانتفاضة الجماهيرية عام 1991 التي اعقبتها حكومة اقليم كوردستان وبدلا من اصلاح الامر قامت هذه الحكومة بتطويرها من خلال بنا و المعاهد والمؤوسسات المختلفة على حساب مدينة كفري التي ازدادت اهمالا وخرابا وحتى المشاريع التي غزت المنطقة بعد قرار النفط مقابل الغذا و كانت نصيب المدينة شئ لا يذكر فيما اذا قورنت بمدن اخرى مثلها في اقليم كوردستان واذا كانت المقارنة مع مدينة كوية (كويسنجق) مثلا فيصاب المقارن بصداع ودوار من اثر الفرق بالاهتمام بالمدينتين وسكانهما في آن واحد!!

مدينة الطواحين المائية

حتى نهاية الستينات كان سكان اقضية كلار وطوز ونواحي بيباز ودربنديخان وسنكاو وقادركرم ونوجول وسرقلعة وقره تبة وجبارة و زنكاباد وجمع القرى التابعة لها وحتى اهالي بعض القرى في ناحية قره داغ تقصد هذه المدينة للتبضع والتجارة ومتابعة المعاملات الرسمية، ولاجل استيعاب هذا الكم الهائل من الناس كان هنالک في

المدينة الى جانب الخانات المذكورة العشرات من المطاعم (لوقنته خانات) والطواحين المائية والهوائية في اطراف المدينة وعلى امتداد النهر والتي غدت هي الاخرى اطلالا كرموز المدينة الاخرى ومن اهم تلك الطواحين هي (قره داگيرمان، باش داگيرمان، موسى بک، كوير پسک، قدو، ابراهيم صنع الله، اسطة نوري حسن، خليفة آشوان، ئەحمەد ملا عمر، ابراهيم وستا محاو، نوري مبارک واخرى وقد كانت كل هذه الطواحين تدور لانتاج المزيد من الدقيق تلبية لحاجة السوق العامر في المدينة التي خلت من كل معالمها الان وتصدع سقفه الذي بناه بنائون مهرة من بلاد فارس، فمن يلاحظ المباني القديمة يتراءى له خليط عجيب من الطرز المحلية والاسلامية والفارسية والتركية والكردية وحتى نماذج من طرازات بابلية وساسانية، فهنالک القبب والمنائر والشناشيل والاسواق المسقوفة والطاقات والاقواس، وهنالک مصطلحات قديمة في تفاصيل البنا و آخذة طريقها الى النسيان منها (دنجاغ، سرداب، شوقلت، العتبة، الايوان، بانكويز، سكو، كوشک، ديوه خان) وجميع المباني في المدينة بنيت بمواد اولية محلية وخاصة الجص والحجر من مقالع خاصة من الجبال التي تطوق المدينة من جهتها الشمالية والشرقية وكل هذا الخلط من الطرازات يعني ان المدينة كانت متأثرة بالحضارات المختلفة عن طريق القوافل التجارية التي تقصد المدينة، ويجب ان نذكر ان الكثير من اؤلئک التجار استقروا في المدينة ولا زالت عوائل كثيرة وكبيرة منهم تقطن المدينة بعد ان تزاوجوا مع السكان الاصليين واصبحوا مع الزمن من سكان المدينة، فقد اطلعت في خزانة المحامي طالب عەبدوڵڵا اغا وهو من اعيان المدينة مجموعة نادرة من سندات البيع والشرا و لدور وعرصات ومطاحن وخانات واسواق تعود تاريخها الى قرون، وقد قمت بتحقيق واحدة من تلک المستندات وهي وثيقة بيع طاحونة الى احد المماليک في كفري تحمل توقيع داود باشا والي بەغداد المشهور مع تواقيع ثمانية عشر من اعيان وجوه بەغداد ما يؤكد اهمية المدينة في تلک الفترة حيث حتى المماليک كانوا يتوجهون اليها لشرا و عقارات فيها.

سكان المدينة

يبلغ تعداد سكان المدينة حاليا اقل من 30 الف نسمة واغلبهم كورد وثم التركمان وبعض العرب في القرى الكائنة جنوب المدينة والكل يتقنون اللغة الكردية بطلاقة وهنالک صلة قرابة بين اغلب العشائر الرئيسية ولم يحدث طوال التأريخ مشاكل بين هذه القوميات وان حاول النظام مرارا خلق مناخات مناسبة للصدام بينها الا ان الترابط الموجود بين كل تلک الاسر والعوئل كانت اكبر من الدسائس وقد شارک ابنا و كل القوميات في الثورات الكردية المتلاحقة وحتى عام 1951 كانت تسكن اقلية يهودية من (29) عائلة حسب الاستاذ هاشم سيد ئەحمەد في مخطوطه المعد للطبع (اخبار كفري وحوادثها من 1940 الى 1960) تتمهن الصيرفة والاعمال التجارية ولهم دار عبادة لهم تسمى محليا (تورات) لازالت الدار قائمة في محلة السادة واصبحت اليوم ستوديو تصوير باسم ستوديو السيد ولهم مقبرتهم الخاصة في موقع دربندي تالا تعرضت في سنوات الحصار الى العبث من قبل الناس البسطا و ظنا منهم ان القبور تلک تضم الى جانب رفاة الموتى ذهبا وقد قتل اثنان منهم وهما كل من داوود جيقة وماموخ، وهنالک ايضا شواهد لمزارات ائمة الكاكائية في مواقع مختلفة في المدينة منها (باوه شاسوار) و (باوه كاشه) و (امام محمد) و (شيخ باوه) تتبرک

الناس بهم لكن يد الانفال الصدامي طالتها وسوتها مع الارض.
اهم العشائر الكردية في المدينة واطرافها هي (دلو) و (زنكنه) و (جاف) و (كيژ) و (داودة) و (زند) و (ونداوي) و (الاسرة البابانية) و(اسرة السادة_ وقد اخذت احد الاحيا و الرئيسة منهم اسما ونقيبهم اليوم طالب اغا المحامي) و (الاسر القره داغية) و (شاكل) و (باجلان) و (البرزنجة) و (زه رداوي) و (پالاني) و (كچاني) و (گاخوري) و (دراجي) و (عمربلي) و (شيخ سمايلي) و (تيلكو) و (قوالي) وغيرها، اما الاسر التركمانية فاهمها اسرة (ده ده) وقد قدمت من اذربيجان الى المدينة ولهم زقاق خاص وسط المدينة يحمل اسم العشيرة والبعض من الونداويين يعتبرون انفسهم تركمانا وهم يتكونون من ثلاثة اسر كبيرة لم تتحد شجراتها بأب واحد وهي من الاسر المعروفة بتقليد ابنائها المناصب الحكومية سوا و في المدينة او مركز المحافظة كركوك او العاصمة بەغداد وكذلك عشيرة البيات المعروفة، واما العشائر العربية القاطنة في الجنوب الغربي للقضا و فهي الدهلگية والعزاويين والجبور وهم قلة.

ثورة ابراهيم خان الدلوي
بعد جلا و العثمانيين ومجئ الانكليز الى المنطقة اندعت ثورة كبيرة في منطقة كفري بقيادة الثائر المعروف ابراهيم خان رئيس احد افخاذ عشيرة الدلو وقد اصطف الى جانبه عشائر اخرى تمكنوا على الهجوم على المدينة وطرد الانكليز منها وثم قتل الحاكم البرطاني فيها فتشكلت فيها حكومة محلية برئاسة الخان وعضوية اعيان المدينة و رؤسا و العشائر في عام 1920 وقد دامت سلطة الحكومة اكثر من ثلاثة اشهر فاعاد الانكليز الهجوم على المدينة تعاونه عشيرة الطالبانية الموالية له فلم تصمد الحكومة كثيرا امام هجوم المهاجمين فانفرط عقد العشائر وهرب ابراهيم خان الى مضارب البيات وبقى مختفيا هناك الى يوم وفاته فدفن هناك ورغم الحاح ذوي القائد بنقل رفاته الى كفري امتنع الاهالى هناك وقبره يزار الان تبركا.

الثورات الكردية
هذا ولم يتوان سكان المدينة في المشاركة في كافة الثورات والوثبات الوطنية وقدموا كوكبات من خيرة ابنائهم قرابين فيها ومجرد ذكر اسما و الشهدا و ربما يحتاج الى مجلد كامل ففي ثورة ايلول (1961_ 1975) كانت المدينة والمناطق التابعة لها سباقة في تشكيل المفارز الاول للثورة وقدموا في ميادين بطولية نادرة المثال عشرات الاسما و اللامعة شهداءا منهم الشهيد القيادي عەبدولڕەحمان نفوس الذي اصبح في فترة مسؤولا لفرع بەغداد للحزب الديمقراطي الكردستاني وعضوا في وفد الحزب للتفاوض مع النظام العارفي ولكن بعد فشل المفاوضات القي القبض عليه واعدم في سجن بەغداد المركزي وقد حدثني رفيق دربه المرحوم اسماعيل قره داغي عن صموده امام جلاديه الذين عذبوه بكل وحشية ليرموا بعدئذ بجثته في نهر دجلة، ومن شهدا و ثورة ايلول الشهيد ئەحمەد حاجي سمين وعبه آمه وعريف عبود وكريم ابو شوارب وحسن خليفة مالک وتيمور سعدالله وشيخ سمايل وشهدا و آخرين اما في الثورة التي تلت انهيار ثورة ايلول مباشرة فكانت للمدينة هذه دورا رائدا لمد الثورة بالبيشمركة وقد كان اسم فرقة 51 كرميان بقيادة سامان گرمياني اسما لامعا بين فرق الثورة الاخرى وشهدائهم ايضا كثيرون فهنالک خالد كرمياني وقاسم فقي علي و سيد محمد واسماعيل بي كي سي ود. آتيلا سعدالله وناظم رشيد بلكة وحسين

حمه سمكه وئەحمەد حاجي رشيد ومئات الشهدا و الاخرى الذين صنعوا هذا اليوم يشهد اعادة اعمار كردستان المهدمة الا كفري التي تكاد تكون اسمها منسية الا في البطولات التي صنعتها بنات وابنا و المدينة، فما دخلت پيشمرگة گرميان وهي منطقة واسعة الارجا و قلبها كفري الا وأدوا الواجب بكل بسالة ففي معركة واحدة في قرية عمربل حطموا لوا و 17 المدرع المسمى لوا و الذئب لشراستها في القتال وفي تصد رائع لهجوم قوات صلاح الدين وهي من قوات الحرس الجمهوري قوامها فرقة مدرعة مع كافة الوحدات المجحفلة معها حطموا 47 دبابة بين كفري وسرقلعة فترک العدو اشلائها على ساحة المعركة بعد ان لاذ بالفرار وقد كان المقبور حسين كامل هو الذي يقود المعركة بنفسه عندما كان وزيرا للدفاع، وقد واجه السكان اظطهادا غير مسبوقا من قبل السلطات الامنية والاستخبارية ففي يوم واحد زج النظام 88 عائلة من ذوي البيشمركة في سجن بعقوبة وجلهم من النسا و والاطفال مات البعض منهم داخل الزنزانة نتيجة لضيق مساحتها، وقد القي القبض في الوقت نفسه على الشاعرة والباحثة الكردية المعروفة مهاباد قره داغي لكونها قد كتبت في كشكول صغير لها بعض القصائد البريئة لكردستان وهي بنت السادسة عشر وتم مقاضاتها في محكمة الثورة الرهيبة ببەغداد فنمت قابلياتها الثورية داخل السجن فكتبت اقوى قصائدها في زنزانتها وبعثتها بواسطة جسر امين في شرطة بعقوبة الى الجبل لتنشر في مطبوعات الثورة باسما و مستعارة ويذكر ان حيدرتوفيق (سامان گرمياني) وعادل شكر كانا من اوائل قادة التشكيلات في قوة بيشمركة كوردستان اما عثمان حاجي محمود وعدنان حمه ي مينا والشهيد سيد محمد وقادة اخرون فيرجع اليهم الفضل في ادامة الثورة بعد عمليات الانفال التي اتسمت بمسح القاعدة الادارية والمعيشية للثورة بهدم كافة القرى والوحدات السكانية في المناطق المحررة وذلك من خلال المفارز البارتيزان المتحركة المختفية حتى يوم اندلاع الانتفاضة في 5 / 3 / 1991.

مدينة الشعر والثقافة والادب

قدمت هذه المدينة مجاميع من الوجوه الادبية والثقافية والفكرية في مختلف العصور، فالشاعر الهجائي الكردي خليل منور وهو من الاخوة الكاكائية قد نشأ وترعرع وعاش في هذه المدينة وترک للمكتبة الكردية ديوان شعري رائع قام الاستاذان مصطفى نريمان وهردويل كاكائي بتحقيقه وطبعه، وبرز فيها ملا محمد قره داغي (محمد شكري) الذي كتب الشعر والف الكتب باربعة لغات، الكردية والعربية والتركية والفارسية والشاعر ملا حمدون وميرزا شفيع وشيخ محمد شاكلي (والد الوزير الاديب محمد شاكلي) وسيد ابراهيم سيد علي وكان لامعا في الهجا و و أحمد قره داغي (والد خبير النفط المشهور مصطفى قره داغي) و پشكو وجمولي (جميل حاجي ابراهيم) و وقادر ميراخور (مخلص) و وشيخ ابو بكر محي الدين (سقمي) وسامي علي دلوي وحاجي برايم شاتري، ومن الادبا و القاص غازي فاتح ويس والقاص صباح آرام والناقد والمترجم جەلال زنگابادي والكاتب هاشم سيد ئەحمەد وشقيقه الاكبر مصطفى نريمان الذي خلف آلاف الصفحات الخالدة للمكتبة الكردية منها كتاب (ثورة ابراهيم خان الدلوي 1920) وبيبلوگرافيا الكتب الكردية ومذكراته التي تحوي معلومات مهمة لحقبة من تاريخ المنطقة ومكرم طالباني وشقيقه الوجه والسياسى المرحوم شيخ عطا طالباني و شيخ محمد شاكلي وحمه سعيد بگ جاف الذي كان عضو هيئة

تحرير جريدة التآخي عام 1967 مع زميله نجيب بابان وكذلك نجله المهندس المعماري والقاص والكاتب خوسرو جاف مؤلف دائرة المعارف الكردية (الانسكلوبيديا) ومجموعة من القصص الرائعة وغيرهم.

مدرسة التجديد الشعري في كفري

بعد الحركة التجديدية للشعر الكردي والثورة على القوالب الشعرية الكلاسيكية من قبل الشاعر الكبير عەبدوڵلا كوران ومعاصره الشاعر شيخ نوري شيخ صالح واستمرار نهجيهما في كتابة الشعر الكردي من قبل الشعرا و الذين خلفوهما حتى نهاية الستينات من القرن الماضي انبثقت مدرستان للشعر الحداثوي في كوردستان في آن واحد احدهما في السليمانية وحملت اسم (روانگه _ المرصد) وكان الشاعر الكبير شيركو بيكه س يقودها وكان القاص ئەحمەد شاكلي ضمن الاسما و الداخلة في هذه المدرسة وهو من كتاب كفري والثانية اخذت تسمية مدرسة كفري الحداثوي في تاريخ الادب الكردي وكان الشاعر الكردي الكبير لطيف هلمت يقود هذه المدرسة ومن اقطابها الشاعر الدكتور فرهاد (انور شاكلي) والشاعر کەنعان مدحت وقد سار على نهجهم مجموعة من الشعرا و الكرد في عموم كوردستان وخصوصا في كوردستان ايران حيث هنالك اقبال غير عادي على تقريض الشعر وفق طريقة هلمت المالوفة لدى متلقي ومتذوقي الشعر في الساحة الادبية الكردية، وفي السبعينيات والثمانينيات برزت اسما و شعرية كردية اخرى من ابنا و وبنات كفري فاق شهرة بعضهم كبار شعرا و الكرد ونذكر منهم الشاعرة والكاتبة والناشطة في مجال الدفاع عن حقوق المرأة مهاباد قره داغي ولها 29 كتابا مطبوعا بين مجاميع شعرية وروايات وتحليل سوسيولوجي وعمها الشاعر والباحث عەبدوڵلا قره داغي والقاص عەبدوڵلا صابر والمرحوم فريق امين الذي ادركه الموت وهو في بداية مشواره الادبي وطاهر شيواو وصالح هلاج (حلاج) وعمر فارس و فاتح سلام وصلاح حميد عەبدوڵلا رمضان (صلاح برلمان) وماموستا علي عەبدوڵلا والكاتب الصحفي فائق خورشيد وايضا الخطاط المشهور المرحوم صفوت نديم والذي أجازه أعظم خطاطي التاريخ الاشهر حامد الامدي والفنان التشكيلي والشاعر الناقد عبدالحكيم نديم الداودي والصحفي عبدالمطلب سرحد والكاتب الصحفي سامان كريم والصحفي شاخوان صابر و تابان شيخ عەبدوڵلا والصحفي هيوا علي والصحفي دلير طه حمه جان والصحفية كژال مام جەلال مسويي والكاتب صديق سعيد (ابو علي) والقاضي نوري حاجي سعيد والصحفية سنور جەلال والكاتب التربوي علي حسين وشكر حمه ي هه يه ر والكاتب حسين اسماعيل خان والكاتب سيروان أمين والشاعر غالب الونداوي والشاعرة شكيبة الونداوي والاستاذ طالب رؤوف الونداوي والصحفي دلشاد عثمان خياط وعشرات الاسما و اللامعة غيرهم، ويجب أن نقول أن أصدار صحيفة زه نک وملحقه العربي (الناقوس) قد ساعد على إعادة تنشيط الحركة الثقافية والادبية في المدينة ورا و زه نک يقف السيد سامان گرمياني الذي يعمل بكل جد من أجل المدينة وأعادة إعمارها فيستحق منا تحية خاصة بالمناسبة.

كفري قاعدة المقام العراقي

تشير معظم المصادرالخاصة بدراسة المقام العراقي ومنها كتاب الحاج هاشم الرجب (المقام العراقي) ان اول مدرسة للمقام انبثقت في كفري على يد المقرئ المبدع

ملا ولي عەبدولڕەحمان الذي كان يعتبر حجة زمانه وقد اخذ من مجموعة من قرا و المقام في مدن مختلفة لعل اشهرهم على الاطلاق المقرئ المعروف رحمة الله شلتاغ الذي يقول عنه الرجب في كتابه اعلاه انه من اكراد الشام قدم الى كفري واخذ المقام العراقي من ملا ولي عەبدولڕەحمان ولكن مصادر اخرى ومتنوري المدينة ايضا يؤكدون ان رحمة الله بن سلطان اغا الملقب بشلتاغ هو من اهالي كفري اصالة وله صلة قرابة مع معلمه الملا من جهة الام وقد ذهب لفترة قصيرة الى مدينة كركوک واشتهر بين مغنيها فبدؤا يتحينون له الفرص للايقاع به مما أثار حفيظة شلتاغ وقتل احدهم هاربا الى بەغداد وهناک التجئ الى احد امرا و بابان الذي كان على معرفة بذويه فواجه بواسطة هذا الامير والي بەغداد الذي كان من الارجح داود باشا وهو من المماليک فعفى عنه واغدق عليه الهدايا لاعجابه برخامة صوته وسعة اطلاعه بالانغام وفي بەغداد اشتهر سريعا واصبح له الرئاسة على مغني بەغداد واصبحت له مدرسته الخاصة فاجتمع حوله المعجبين ومن ابرز تلامذته المغني الكبير ئەحمەد الزيدان ورباز وئەحمەد الزيدان المتوفي في عام 1912 اصبحت له طريقته الخاصة به فيما بعد شلتاغ، ومطربي كفري قدموا ابتكارات مهمة الى المقام العراقي واعتقد ان الفضل في ذلک يعود الى الثقافات الغنائية المتداخلة في مركز كفري من كردية و تركمانية وعربية وفارسية واعيان المدينة كانوا يشجعون اهل الطرب ويهتمون بهم، ومن الاسما و التي قدمت الى المقام والغنا و بصورة عامة نذكر الملا عەبدوڵڵا والملا اسماعيل الذي اخذ منهما المطرب العراقي الكبير محمد القبانجي مقامات تعتبر غريبة في بەغداد.

القبانجي وقصة مقام قطر

من تلک المقامات مقام (قتار الله ويسي) وهو من جنس البيات ولكن القبانجي عندما عاد الى بەغداد بعد زيارته لكفري حورالمقام قليلا وقدمه كابتكار جديد له باسم مقام قطر والمتطلع لكلى الثقافتين يدرک التقارب والتطابق احيانا بين النغمين ومعروف ان مقام (قتار الله ويسي) من المقامات الكردية القديمة جدا يعود ابتكاره الى شخص اسمه الله ويسي عاش قبل اكثر من قرنين في منطقة عشيرة زه نگنه وفي الحقيقة ان قتار والله ويسي مقامان مختلفان يقترن أحدهما بالآخر اما الابتكار المزعوم للقبانجي يعود الى الثلاثينات من القرن الماضي وقد فاتحت الموضوع مع المرحوم القبانجي في زيارة خاصة له مع احد اساتذتي في الاعدادية فايد زياراته المتكررة الى كفري ولكنه لم يقر بامر الاستفادة من المقام الكردي المذكور، في حين حدثني المطرب التركماني المرحوم شنه بربر نقلا عن عباس ممد فليح المؤذن في الجامع الكبير في كفري وقال ان القبانجي عندما زار المقرئ الكبير ملا اسماعيل الذي كان خطيبا واماما في الجامع الح على الملا ان يقرأ له مقاما غريبا وغير مألوفا في بەغداد لكن الملا تجاهل الامر وعندما حان وقت صلاة العصر طلب الزائر ان يؤذن بدلا مني ففوافقت وعندما صعد المأذنة ارشدني ملا اسماعيل ان اتبعه خلسة لاني والكلام للملا اسماعيل سوف اقرأ مقام قتار قبل وقت الاذان بدقيقة ومن المحتمل ان يرمي نفسه ويصيبه مكروه، وقد فعلت ما امرني الملا وفي الوقت الموعود بدا الملا يتمتم قصيدة دينية بمقام قتار الله ويسي فما كان من القبانجي الا ويقفز من مكانه فوجدني خلفه واحتضنته فشكرني وقال ابدأ بالاذان وانا ذاهب الى ملا اسماعيل وهكذا حرم السكان من سماع صوته ولكنه اخذ من الملا مقاما جديدا.

ومادمنا نتحدث عن مطربي المدينة يجب ان لا ننسى اسم حسن قره ميتي وهو من البيات وجد المطرب عدنان جاسم والملا رؤوف الذي اخذ منه المطرب الكردي الكبير علي مردان بعض المقامات ويقال ان المطربة صديقة الملاية ايضا من اصول كفراوية، وحسين ناراس و والمطرب نجدت كفرلي الذي غنى مع المطرب الكبير ابراهيم طاطلي ساس فاستحسن ادائه.

واخـــــــــيرا
هنالك الكثير ممن يجب ان يكتب عن مدينة كفري ولكننا نكتفي بهذا القدر غير اننا نضع نقاطا امام انظار المعنيين لتطوير المدينة التي ساهمت بكل جدارة في انجاز التحرير الجماهيري الذي انبثقت منه حكومة اقليم كوردستان وان تنظر اليها بعدالة عند الاعمار اسوة بمدن كوردستان الاخرى وان تلغى حصة الاسد التي منحت لمدن المسؤولين الكبار.
ا_ اعادة تشييد السد التاريخي في كفري لاعادة المجد الاخضر للمدينة التي فقدت بساتينها الغناءة بعد انخفاض مستوى النهر في كفري.
ب _ اعادة تشغيل منجم الفحم الحجري.
ج _ استثمار ابار النفط الموجودة في اطراف المدينة لتطوير المنطقة.
د _ اعادة تبليط الشوارع والطرقات وانشا و المجاري التي تفتقدها المدينة الحديثة بينما موقع المدينة التاريخي فيها شبكة مجاري متكاملة يعود تاريخها الى مئات الاعوام!
ه _ العناية بالمواقع الاثرية واعادة ترميم السوق المسقوف وسور المدينة التاريخي.
و _ انشا و معمل متطور للجص كي يساهم في تلبية الحاجة المحلية في المدينة والمدن الاخرى.
ز _ اقامة النصب التذكارية لرموز المدينة التاريخية وانشا و الحدائق العامة والمنتزهات وتشجير المدينة واطرافها.

تۆمارێکي تايبەت بۆ کوردیپێدیا لەلایەن (تارا قەراخي) لە: 25-10-2009 5:25:01
ملف المدن النمسية قيس قره داغي، مطبعة الزمان. دمشق ص 115

خصائص السجل

الأقليم: جنوب كردستان

المكان: قضاء

المدن: سليمانية

ژمارە: 2881

پایگلان

http://www.kurdipedia.org/?q=20120609174310650 96

روستای پایگلان ما بین شهرستان سنندج ومریوان واقع شده است. بعد از روستای بیساران بزرگترین روستای منطقه ژاورود می باشد کهدر حدود 437خانوار و2060نفر جمعیت دارد. از روستاهای اطراف می توان به روستاهای گواز ژنین ـژان ویژنان و اریان اشاره کرد.

شواهد تاریخی نشان می دهد که پایگلان از لحاظ قدمت تاریخی از اکثریت روستاهای استان، قدمت تاریخی بیشتری دارد و از کهن ترین روستاهای استان کردستان محسوب می شود.
اما بنا به خاطر دلایلی چون قرار داشتن در منطقه کوهستانی ودور بودن از جاده های اصلی بین شهری از توسعه و رقابت با شهرهای استان عقب مانده است در حالی که اکثریت ریتمهای شهر شدن را دارا می باشد.
سابقه ی تاریخی روستا به 1500 سال پیش بر می گردد. ساکنان قبلی این روستا قبل از ظهور دین مبین اسلام پیرو ایین زرتشت و مسیحیت بوده و همگام با فتح کردستان توسط سپاه اسلام و نبوغ دین توحیدی ف مردمان این دیار به دین اسلام گرویدند.
آثار باستانی1- مسجد جامع عبداللەی، که با توجه به متن کتیبه ی سردرب و محراب این مسجد در سال 37 هجری قمری به دست مبارک صحابی بزرگوار پیامبر اسلام (ص) حضرت عبداللە بن عمر تاسیس شده است و به مسجد عبداللەی مشهور است.

-2قلعه ی خاکی روبروی روستا : این قلعه در زمان حکومت سلطان محلی کرد امیر مقرب الدین ساخته شده است.

خواص ایتم

اقلیم: شرق کردستان

محل: روستا

لهجه: ک. اورامی

ژمارە: 2882

ژنین
http://www.kurdipedia.org/?q=20120609174522650 97

روستای ژنین در40 کیلومتری شهر سرواباد و در فاصله 35 درجه و 8 دقیقه عرض شمالی و 46 درجه و 32 دقیقه عرض جنوبی با ارتفاع تقریبا 1300 متری از سطح دریا، یکی از روستا های منطقه ژاورود دهستان پایگلان از بخش مرکزی شهرستان سروآباد می باشد این روستا در 40 کیلومتری جنوب شرقی شهر سروآباد و روی تپه ای که مشرف به باغهای سرسبز بوده واقع گردیده است .

از شمال به مزارع و باغات روستای پایگلان و از جنوب به روستاهای سرخه توت و دهکانان و از غرب به روستای آریان و از شرق نیز به روستای پایگلان محدود می شود. این روستا در حال حاضر با 350 خانوار و 1550 نفر جمعیت یکی از روستاهای پرجمعیت شهرستان سروآباد می باشد. البته به دلیل مهاجرت ناشی از نبود شغل مناسب و درآمد در روستا، به طور چشمگیری از جمعیت روستا کاسته شده است (جمعیت روستا در سال 1375 بیش از 2200 نفر بوده است) مردم این روستا با لهجه اورامی صحبت میکنند. و حدود 90 درصد باسواد می باشند .

این روستا دارای بیش از 235 هکتار مزارع آبی و 70 هکتار دیم می باشد و با توجه به این مقدار مزارع اکثر مردم به کار باغداری و کشاورزی و عده کمی به دامداری مشغولند. اما اکثر دارای یک راس گاو برای تامین لبنیات مورد نیاز خانوار خود هستند. کشاورزی در این روستا به دلیل کم شدن آبهای سطحی و چشمه ها روز به روز کم رنگتر شده و تنها تامین کنند آب کشاورزی و حتی آشامیدن در مزارع، حفر بی سابقه چاهها می باشد که این امر باعث کم شدن و پایین رفتن ابهای سطحی شده است .

محصولات کشاورزی این روستا بیشتر توت فرنگی، انگور، گندم و... می باشد این روستا در سالهای دهه هفتاد یکی از قطبهای اصلی تولید توت فرنگی در استان و کشور بوده اما به دلیل نبود بازار مناسب برای این محصول و دلال بازی و همچنین عدم توجه جهاد کشاورزی، روز به روز از تولید این محصول کاسته شد. این مسئله و مسئله کمبود آب کشاورزی و خشکسالی باعث مهاجرت اکثر مردم روستا به شهرها و تبدیل قشر تولید کننده به مصرف کننده شده است..

خواص ایتم

اقلیم: شرق کردستان

محل: روستا

لهجه: ک. اورامی

ژماره: 2883

Mardin

http://www.kurdipedia.org/?q=2012082523182272385

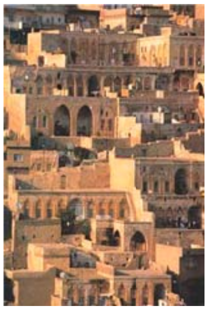

Mardin (Koerdisch: Mêrdîn) is een stad in de gelijknamige Koerdische provincie Merdin in Noord-Koerdistan, gebouwd op de rotsen van een vulkaan. De stad heeft ongeveer 745.778 (2007) inwoners en is bekend vanwege haar specifieke architectuur.

De stad heeft een zeer gemengde bevolking, bestaande uit ongeveer even grote groepen Arabieren en Koerden. Daarnaast is er een kleine minderheid Suryoye en Armeniërs.

Mardin is wel een oude stad, hoewel nog weinig van bekend is uit pre-Romeinse tijden. Het is wel zeker dat het in de Assyrische tijd al bestond. Onder de Romeinen was het Marida genoemd. Er werd een fort gebouwd op de heuvel met uitzicht op de stad. Vanuit de stad kijkt men over de Zuid-Syrische tot de Mesopotamische vlakte.

Na het provinciale grondgebied van 12.760 vierkante kilometer, ligt het gebied op de plaats waar het Zuidoost-Taurus gebergte en het Arabische platform naar het zuiden samenkomen. Het gebied genaamd "Mardin-Midyat Passage" vormt een groot deel van het grondgebied van de provincie.

De stad is bekend als "Marde"door de Perzen, "Mardia"door de Byzantijnse, "Maridin"door de Arabieren en "Merde-Merdo-Merdi" door de Syrische. Deze werden omgevormd tot "Mardin".

Volgens de geschiedenis van de stad leefde deze onder de heerschappij van de Hurri-Mitani, Hethieten, Surs, Babyloniërs, Perzen, Romeinen, Arabieren en de Seltsjoeken. Later wordt de Mardin onderdeel van het Artuklu Koninkrijk genaamd "Tabaka Ilgaziyye" en de stad kende zijn bloeiperiode in dit koninkrijk.

Centrum van Mardin

Het centrum heeft prachtige steegjes, met mooie huizen. Er is een kleine maar mooie overdekte bazaar en de stad heeft een paar mooie moskeeën en een aantal medreses of koranscholen, opgetrokken uit met fraaie stenen. Sommige huizen hebben aparte afdelingen voor mannen. Het belangrijkste kenmerk van deze huizen is het vakmanschap genaamd "Midyat Werk". Deuren, ramen en kleine kolommen zijn gekleed met bogen en verschillende motieven. De centrale nederzetting kreeg de status van stedelijk gebied. De deur kloppers hebben een kenmerkende vorm die lijkt op de snavel van een vogel. Vaak zijn er rijstroken die lopen door gewelfde tunnels onder de huizen. Hulpgravures van dieren en fruit geven de stad een droomachtig karakter, waarin de moderne wereld lijkt te vervagen.

De beste voorbeelden van de architectuur van Mardin kan gevonden worden

op de Kiziltepe Artutid, 21 km ten zuiden van Mardin, met de 13e eeuwse Grote Moskee met een speciaal altaarreliëf en een prachtig versierde poort. En niet te vergeten Hasankeyf, op de grens van de provincie Batman, zie je de ruïnes van de de hoofdstad van de Artutids tijdens de twaalfde eeuw. Tussen de ruïnes is de brug die ooit de twee delen van de stad over de Tigris en het paleis met elkaar verbond, te zien.

Geschreven door: Sipan

Bron: Besnur.com, wiki, wikitravel.

Eigenschappen van de item

Noord Koerdistan Provincie:

Koerdish - Badini Dialect:

ژمارە: 2884

Diyarbakır

http://www.kurdipedia.org/?q=20131014001804883331

como derivación del árabe; en kurdo: Amed; دياربكرDiyarbakır (en otomano: ; en griego: Ἄμιδα; en armenio: Ամիդ) es una ciudad del ܐܡܝܕen sirio: sudeste de Turquía a orillas del río Tigris y la capital de la provincia de Diyarbakır. Es la segunda ciudad más grande de Anatolia Suroriental, tras Gaziantep. Cuenta con una población de 592.557 habitantes1 (2007).

Diyarbakır tiene una gran población kurda, lo que hace que algunos kurdos y observadores se refieran a ella como la "capital no oficial" del Kurdistán turco. Esta denominación no tiene base administrativa y está abierta a controversias. Dentro de Turquía, Diyarbakır es conocida por su cultura, su rico folclore y sus afamadas sandías.

Artículos propiedad

Norte del Kurdistán Provenza:

Ciudad Lugar:

Diyarbekir Ciudades:

Kurdo - Badini Dialecto:

2885 :ژماره

Mahabad

http://www.kurdipedia.org/?q=2013101400051492406

Mahabad es una ciudad situada al oeste de Irán. Con una población de 162.434 habitantes, fue capital de la República Independiente de Mahabad en 1946. La mayoría de su población es de origen kurdo. En el año 2004 se produjeron graves disturbios en la ciudad como protesta por la muerte de Shivan Qaderi. En respuesta, el gobierno iraní envió cerca de 100.000 soldados a la región.

Artículos propiedad

Este Kurdistán Provenza:

Ciudad Lugar:

Mahabad Ciudades:

Kurdo - Sorani Dialecto:

2886 :ژماره

埃尔比勒

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102010095488269

...

项目物业

南库尔德斯坦 普罗旺斯:

城市 广场:

埃尔比勒 城市:

库尔德 - Sorani 方言:

2887 :ژمارە

迪亚巴克尔

http://www.kurdipedia.org/?q=2013102010212888268

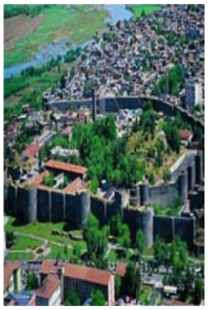

...

项目物业

北库尔德斯坦 普罗旺斯:

城市 广场:

Diyarbekir 城市:

库尔德 - 巴迪尼 方言: